Omgevingsvisie Noordwijk 2030

Leeswijzer

De Omgevingsvisie Noordwijk 2030 is vastgelegd in een veelomvattend document van 401 pagina's (inclusief bijlagen). U hoeft echter alleen de 50 pagina's in deel A 'Visie en realisatie' te lezen om een goed beeld te krijgen hoe Noordwijk eruit kan gaan zien in 2030. In deel B en C wordt dieper ingegaan op deel A en deel D bevat een verdieping van hoofdstuk 11 van deel A.

Deel A: 'Visie en realisatie'
In deel A staat de visie voor Noordwijk richting 2030 zoals wij die met elkaar hebben vastgesteld. Die visie bevat de zeven sterren waarmee Noordwijk zich wil profileren. Daarbij is duurzaamheid de groene draad die bij alle sterren centraal staat. Bij alles wat we gaan uitvoeren in de toekomst willen het thema duurzaamheid herkenbaar betrekken. De zeven sterren en de plek van duurzaamheid in de visie worden in deel A toegelicht. In dit centrale deel kunt u ook lezen hoe alle ambities uit de visie kunnen worden gerealiseerd.

Deel B: 'Thematische analyses, beleidsinzet en verbindingen'
Deel B is een verdieping van deel A. In deel B worden 21 relevante thema's rond de visie, waaronder duurzaamheid, milieu, wonen, toerisme en recreatie, uitgewerkt. Deze thema's zijn ieder op zich en in samenhang met elkaar de onderbouwing van de visie. In deel B wordt, kijkend naar Noordwijk toen, nu en straks ingegaan op de sterke en zwakke punten van de 21 thema's. Beleid wordt toegelicht om van zwakke punten een sterk punt te maken. De verbinding wordt zichtbaar gemaakt tussen thema's en één of meer sterren.

Deel C: 'Analyses gebouwde leefomgeving, beleidsinzet en verbindingen'
Deel C is ook een verdieping van deel A. In dit deel staat de gebouwde leefomgeving centraal. Naast Noordwijk als geheel wordt de situatie in het verleden, heden en toekomst van Noordwijk Binnen, Noordwijk aan Zee, het Middengebied, Nieuw Oost en het Buitengebied in beeld gebracht. Sterke en zwakke punten, kansen en bedreigingen worden toegelicht. Het beleid over waar en hoe verbeteringen gerealiseerd kunnen worden, is in deel C beschreven. Ook wordt de verbinding duidelijk gemaakt tussen de gebouwde leefomgeving en elk van de 21 thema's.

Deel D: 'Dynamisch uitvoeringsprogramma'
Deel D is een verdieping van hoofdstuk 11 van deel A. In het hoofdstuk wordt de basis voor het uitvoeringsprogramma gepresenteerd: de 19 strategische ambities, waaronder het streven naar een duurzame gemeente. In deel D wordt uitgelegd dat het programma dynamisch is. Dit houdt in dat bijsturen mogelijk is en noodzakelijk kan zijn. Daarvoor is het nodig dat alle betrokkenen bij de uitvoering betrokken blijven en hun inbreng blijven leveren. Dat maakt duidelijk dat de Omgevingsvisie Noordwijk 2030 een levend document is.

Lees dus deel A om voldoende te weten te komen over de Omgevingsvisie Noordwijk 2030. Kijk, desgewenst, in de delen B, C en D voor nadere toelichting en verdieping.

Noordwijk voor elkaar

Omgevingsvisie Noordwijk 2030

DEEL A: **Visie en realisatie**

Gemeente NOORDWIJK

NOORDWIJK ENERGIEKE 7 STERREN KUSTPLAATS

Noordwijk voor elkaar

Omgevingsvisie Noordwijk 2030
DEEL A: **Visie en realisatie**

Colofon

Stellers
Projectgroep Omgevingsvisie Noordwijk 2030

Eigenaar
Afdeling Ruimte & Samenleving

Datum
12 oktober 2017

Zaaknummer
Z/15/003432

Leestip!

De Omgevingsvisie is uitgebreid geformuleerd. Wil je het op hoofdlijnen scannen, lees dan in ieder geval de tekst in de oranje kaders.

Voorwoord

Om aan te geven hoe Noordwijk zich verder zou moeten ontwikkelen naar 2030 hebben we deze Omgevingsvisie opgesteld. Daarin bieden we een wenkend perspectief. Om de komende 13 jaar te werken aan een 'energieke 7-sterren kustplaats'. Met iedereen die hart heeft voor Noordwijk.

Samen willen we kansen benutten vanuit nieuwe trends, inzichten en beleidskaders. De wereld om ons heen verandert snel, ingrijpend en onomkeerbaar. Wij willen niet stilzitten en wachten tot de toekomst ons overkomt. Integendeel, energiek gaan we daaraan zelf vorm geven.

Want met de vaststelling van de Omgevingsvisie zijn we er nog niet. Eigenlijk is dat de start om Noordwijk werkelijk meer te laten stralen. De overheid wil en kan dat niet alleen.

Daarom is deze Omgevingsvisie ook een uitnodiging aan al onze inwoners, ondernemers en organisaties om mee te blijven denken en te doen. Om samen de toekomst van Noordwijk te maken. Zoals we dat ook met de opstelling van deze Omgevingsvisie hebben gedaan.

Daarvoor willen we iedereen hartelijk bedanken.

Het college van burgemeester en wethouders

Inhoud

Voorwoord 3

1 Uitnodigende Omgevingsvisie voor Noordwijk 6
1.1 Samen werken aan een 'Energieke 7-sterren Kustplaats' 6
1.2 Karakter van de Omgevingsvisie en wettelijk kader 6
1.3 Noordwijk in vogelvlucht: kenschets en regionale positie 7
1.4 Hoofdopgaven voor de toekomstige ontwikkeling van Noordwijk 8
1.5 Proces: meedenken en doen 8

2 Basis voor de Omgevingsvisie 12
2.1 Trends 12
2.2 Sterkte-zwakte analyses met kansen en bedreigingen (SWOT) 13
2.3 DNA van Noordwijk 13
2.4 Beleidskaders 14
2.5 Conclusies en uitgangspunten voor de visie 14

3 Essentie van de visie 16
3.1 Dynamisch concept 16
3.2 Duurzaamheid leidend principe 17
3.3 Kaart ontwikkelingsperspectief 18

4 Energieke samenleving 21

5 Geweldige sportmogelijkheden 24

6 Sfeervolle dorpscentra 27

7 Aantrekkelijke leefomgeving 32

8 Rijke natuur, mooi landschap en vitale Greenport 38

9 Uitstekende bereikbaarheid 42

10 Veelzijdige economie en toerisme 46

11 Met elkaar maken we de toekomst: uitvoering en organisatie 51
11.1 Inleiding 51
11.2 Strategisch uitvoeringsprogramma 51
11.3 Borging van enkele fondsen 53
11.4 Integraal werken wordt de norm 53
11.5 Contouren voor een eigentijdse netwerkorganisatie 53
11.6 Regionale samenwerking 54

Kaart Ruimtelijk Ontwikkelingsperspectief
Bijlage 1: Ingetrokken gemeentelijke visies en beleidsnota's
Bijlage 2: Resultaten Toekomstavonden april – mei 2015
Bijlage 3: Uitkomsten Toekomstdialoog
Bijlage 4: Verslag van de Toekomstdialoog van de gemeenteraad
Bijlage 5: Briefing van het college voor de ontwerp Omgevingsvisie

1. Uitnodigende Omgevingsvisie voor Noordwijk

1.1 Samen werken aan een 'Energieke 7-sterren Kustplaats'

Deze Omgevingsvisie is een belangrijke derde stap richting het eindproduct en een intensievere samenwerking met alle betrokkenen. Met een nieuw concept als perspectief en leidraad voor de gewenste toekomstige ontwikkeling van Noordwijk tot 2030 en daarna.

We laten nu de verdere uitwerking zien voor een Noordwijk als ***'Energieke 7-sterren Kustplaats'*** op basis van de brede discussie over de Krijtlijnen. Tevens zijn daarin aanvullende analyses, prognoses en de meest actuele beleidskaders verwerkt. Onze visie als uitnodiging om die met alle betrokkenen te bespreken en vervolgens vorm te geven.

Na de Toekomstdialoog met alle meedenkers (november 2015) en de gemeenteraad (december 2015) hebben we een dynamisch uitvoeringsprogramma opgezet. Daarin laten we concreet zien met welke projecten we aan de slag gaan, met wie, waar we in gaan investeren en hoe we dat denken te doen. Niet alles willen we vastleggen.

1.2 Karakter van de Omgevingsvisie en wettelijk kader

Karakter van de Omgevingsvisie

Onze Omgevingsvisie zal zoveel mogelijk voorbereid zijn op de nieuwe Omgevingswet. Daarmee hebben we straks een goede basis voor een sluitend geheel van beleid. Hierbij spelen we in op de nieuwe Omgevingswet die vooral als doel heeft om projecten sneller tot uitvoering te brengen door vereenvoudiging, modernisering en bundeling van de huidige, veelal complexe regelgeving in het ruimtelijk en milieubeleid. Voor ons is het vooral de uitdaging een goede integratie te maken van alle sectorale belangen en de gewenste kwaliteit van onze leef-, werk-, en recreatieomgeving. De grootste omslag en interessantste kans uit de nieuwe Omgevingswet is naar onze mening: het loslaten van 'toelatingsplanologie' en introduceren van 'uitnodigingsplanologie', het veranderen van 'Nee-tenzij' beleid in 'Ja-mits' beleid. In plaats van aanbodgericht meer vraaggericht denken. Daarbij zullen we meer moeten sturen op doelen en kwaliteiten. Dat geldt in het bijzonder voor Noordwijk, waarin zoveel bijzondere topkwaliteiten zijn verbonden met onze identiteit.

We hebben de relevante gemeentelijke visies en beleidsnota's, uitgezonderd de Intergemeentelijke Structuurvisie Greenport 2016, ingetrokken (zie bijlage 1) en geïntegreerd in de Omgevingsvisie. Dat helpt ons bij het voorbereiden van adviezen en uitvoering van projecten. Eén heldere integrale visie met een uitvoeringsprogramma (zie hoofdstuk 11) zijn uitnodigend voor partijen om te investeren in Noordwijk, want we willen en kunnen het niet alleen als overheid.

Wettelijke status

Opgemerkt wordt dat dit product weliswaar Omgevingsvisie heet, maar formeel gezien moet worden als een structuurvisie conform de nog geldende Wet ruimtelijke ordening. Zodra Omgevingswet ingaat, moet dit product gezien worden als een planfiguur als genoemd hoofdstuk 3 van de Omgevingswet.

Dynamisch instrument

De Omgevingsvisie moet een dynamisch document en instrument blijven. Dit komt tot uitdrukking in de opbouw, het uitvoeringsprogramma, de organisatie hieromheen en een regelmatige terugkoppeling naar raad en bevolking. Hierna volgt een uitleg van de werking van dit proces en de verschillende delen:

Deel A: Visie en realisatie

- dit deel bevat het ontwikkelingsconcept voor Noordwijk en de hierop gebaseerde lange termijn koers: dus in ieder geval vasthouden aan het 7-sterren concept en de hiermee samenhangende lange termijn ambities;
- desgewenst alleen op onderdelen bijstellen per collegeperiode, op basis van ambities voor nieuwe opgaven die voortkomen uit thematische of ruimtelijke trends of ontwikkelingen, andere beleidskaders, nieuwe knelpunten of kansen of andere politieke accenten. Veranderingen in de analyses uit Deel B, Deel C kunnen dus aanleiding geven om Deel A bij te stellen.

Deel B: Thematische analyses, beleidsinzet en verbindingen

- Continue monitoring van alle relevante thema's voor de leefomgeving met een sterkte-zwakte analyse, trends/ontwikkelingen en beleidskaders.
- Bezien in hoeverre dit consequenties heeft voor een andere beleidsinzet en verbindingen met andere thema's of gebieden.
- Als dat zo is, dan het resultaat van de relevante thema's integraal afwegen en verwerken in een op onderdelen aan te passen Deel A.

Deel C: Analyses gebouwde leefomgeving, beleidsinzet en verbindingen

- Continue monitoring van de kwaliteit van de leef omgeving en specifieke gebieden waarvoor bijzondere ontwikkelingsopgaven, kwaliteitsimpulsen of instandhoudingsopgaven gelden.
- Bezien in hoeverre dit consequenties heeft voor een andere beleidsinzet en verbindingen met andere gebieden of thema's.
- Als dat zo is, dan het resultaat integraal afwegen en verwerken in een op onderdelen aan te passen Deel A.

Deel D: Dynamisch uitvoeringsprogramma

- Continue monitoring voortgang van het programma met in ieder geval een jaarlijkse terugkoppeling naar de gemeenteraad en desgewenst ook consultatie van blijvend betrokken stakeholders en meedenkers.

Afweging van nieuwe initiatieven

Op basis van deze visie is nu een strategisch en dynamisch uitvoeringsprogramma opgesteld. Maar met deze Omgevingsvisie in de hand kan ook een goede afweging worden gemaakt voor nieuwe initiatieven die zich in de toekomst zeker zullen aandienen. En waartoe deze Omgevingsvisie ook uitnodigt! Bij die afweging kunnen de volgende aspecten worden meegenomen:

- Beantwoordt het aan onze leidende principes: duurzaamheid, behoud van het overwegend dorpse karakter met menselijk maat, streven naar hoge ruimtelijke kwaliteit en versterking van de sociaal-economische vitaliteit.
- Past het in onze centrale visie voor Noordwijk over de '7-sterren'?
- Doet het één of het liefst meerdere sterren sterker stralen? Met andere woorden draagt het bij aan de versterking van de ster, de uitwerking of het realiseren van daarbij horende ambities?

Met de keuze voor, duurzaamheid, topkwaliteit en allure zal daarom bij de verdere weging in gebiedsontwikkelingen niet altijd het maximale financiële rendement voorop staan, maar kijken we waar we maatschappelijke en ruimtelijke meerwaarde kunnen bereiken.

Planhorizon

De planhorizon is gesteld op 2030 met een doorkijk voor sommige thema's voor de periode daarna. Dit biedt de mogelijkheid om een echte strategische koers uit te zetten voor de lange termijn en tegelijk hieraan concrete ambities en programma's te koppelen.
Hiermee sluiten we tevens aan bij belangrijke beleidskaders, bijvoorbeeld op het gebied van ruimte en wonen (provincie, 2030) en de langere termijn waarop thema's duurzaamheid, klimaat, energie en water worden beschouwd.

1.3 Noordwijk in vogelvlucht: kenschets en regionale positie

Noordwijk is een aantrekkelijke gemeente om in te wonen. De nabijheid van de zee en de overzichtelijke schaal zijn hierin belangrijke factoren. Het huidige inwonertal van de gemeente bedraagt ongeveer 25.600 inwoners. De laatste jaren blijken er meer mensen naar Noordwijk te verhuizen dan dat er vertrekken. Mede als gevolg van deze trend is de toename van het inwonertal voor het jaar 2030 geprognotiseerd op circa 28.500 inwoners. Het aantal jongeren in Noordwijk zal naar verwachting licht toenemen, de groep (20 tot 65 jarigen) iets afnemen en het aantal 65-plussers zal fors toenemen.

Leestips!

We raden u aan niet alles te lezen! Dat kost u namelijk een dag. De essentie staat in deel A, als u dat leest met de kaart erbij dan weet u genoeg hoe we met onze gemeente richting 2030 willen gaan.
Als u meer wilt weten over een specifiek thema dan kunt u deel B en C erop naslaan. Wilt u na het lezen van hoofdstuk 11 in deel A nog meer weten over de uitvoering dan pakt u deel D erbij.

Noordwijk telt ongeveer 11.600 arbeidsplaatsen. Noordwijk kent drie sterke clusters, namelijk het zorgcluster, het space-technologycluster en het toeristisch cluster. Het is bijzonder dat Noordwijk zo'n sterke en veelzijdige economie kent. Daarnaast is sporten in Noordwijk enorm populair. Onze veelzijdige kustplaats onderscheidt zich hiermee van andere plaatsen als Bergen aan zee, Wijk aan Zee en IJmuiden. Daar komt bij dat de Koningin Wilhelmina Boulevard een afwisseling in bouwhoogtes kent en daarmee een dynamisch beeld oplevert. Hiermee verschilt Noordwijk essentieel met andere kustplaatsen als Knokke, Oostende en Nice. Daar wordt één bouwhoogte aangehouden die een monotone indruk oplevert.

Samen met de vijf andere bollengemeenten Hillegom, Lisse, Katwijk, Noordwijkerhout en Teylingen vormt Noordwijk één van de belangrijkste greenports van Nederland met internationale uitstraling. Bloeiende bollen zorgen voor een stabiele verlenging van het toeristenseizoen in deze regio. Ook de horeca en winkels in Noordwijk profiteren hiervan. In groter verband is de ligging van Noordwijk ten opzichte van de metropoolregio Amsterdam met Schiphol als belangrijke economische factor van belang uit het oogpunt van werkgelegenheid en de toeristen die via Schiphol de Duin- en Bollenstreek bezoeken.

In regionaal verband werkt Noordwijk samen met tien andere gemeenten onder de noemer 'Het Hart van Holland'. Voor deze regio is een Regionale Agenda Omgevingsvisie 2040 vastgesteld, waarbij de tien gemeenten de intentie hebben uitsproken om met een aantal gemeenteoverstijgende thema's aan de slag te gaan, zoals duurzaamheid en water. De inhoud van deze Regionale agenda Omgevingsvisie 2040 gebruiken de tien gemeenten als leidraad wanneer zij elk een Omgevingsvisie voor hun eigen grondgebied opstellen. Het proces van onze Omgevingsvisie liep min of meer parallel aan dit proces en is onderling op elkaar afgestemd. Onze Omgevingsvisie is een lokale invulling/vertaling van de opgaven die in de regionale agenda genoemd zijn. De genoemde thema's zijn daarom bewust minder nadrukkelijk in onze Omgevingsvisie verwerkt, omdat het werken aan deze complexe thema's in regionaal verband effectiever zal zijn.

1.4 Hoofdopgaven voor de toekomstige ontwikkeling van Noordwijk

Als meeste essentiële opgaven voor de toekomst van Noordwijk bij het opstellen van de Omgevingsvisie voor Noordwijk 2030 zijn naar voren gekomen:

- Wat vinden we bepalend voor de identiteit en kwaliteit van Noordwijk, hoe zien we dat in de toekomst en hoe kunnen we die versterken?
- Hoe kunnen we Noordwijk economisch, toeristisch, sociaal en cultureel vitaler maken?
- Hoe maken we Noordwijk beter bereikbaar?
- Hoe zorgen we dat Noordwijk een aantrekkelijke woongemeente blijft, welke rol willen we in de regio spelen en wat zijn demogelijkheden om meer te bouwen in de sociale sector dan in het verleden is gebeurd?
- Hoe wil Noordwijk zich profileren op het gebied van duurzaamheid en waar zetten we dan op in?

Het gaat daarbij steeds om het vinden van de juiste balans tussen alle ambities die passen bij het gewenste karakter van onze gemeente.

1.5 Proces: meedenken en doen

Totstandkoming en participatie

Na de vaststelling van de Startnotitie door onze gemeenteraad in april 2015 hebben verschillende Toekomstbijeenkomsten plaatsgevonden. Betrokken inwoners, ondernemers, jongeren, raadsleden, collegeleden en ambtenaren hebben scherp onze zwakke kanten en bedreigingen benoemd. Maar ook hebben zij trots onze sterke punten onderstreept en creatief op nieuwe kansen gewezen. Met elkaar hebben zij aan de toekomst van Noordwijk geschetst op grote posters en kaarten.

De bijeenkomsten met de Meedenkgroep, de Stakeholdersgroep, de Noordwijkse Ondernemersvereniging, de Hospitality-avond van de Koninklijke Horeca Nederland-afdeling Noordwijk, de raadsavond, de inspiratieavond met trendwatcher Herman Konings, de workshops met leerlingen van het Northgo College, de Jongerenadviesraad en de Boulevard Discussie hebben veel waardevolle informatie opgeleverd.

De resultaten van de Toekomstavonden met de meedenkers, de stakeholders en de jongeren (april/mei 2015) zijn terug te vinden in bijlage 2.

De waardevolle informatie uit al deze sessie is begin november 2015 verwerkt in de 'Krijtlijnen voor de Omgevingsvisie'. Op 23 november 2015 vond in het Northgo-college een Toekomstdialoog over de 'Krijtlijnen' plaats. Raadsleden waren aanwezig om te luisteren wat de mensen vonden van het 7-sterren concept en de 'Krijtlijnen'. Zij hadden op 10 december 2015 hun eigen Toekomstdialoog waarbij ze de informatie van drie weken daarvoor konden inbrengen. Het college heeft al opmerkingen en aanwijzingen van de gemeenteraad vervat in een zgn. briefing aan de projectgroep voor de ontwerp Omgevingsvisie. De resultaten van de Toekomstdialoog, het verslag van de raadsbijeenkomst en de briefing van het college zijn terug te vinden in de respectievelijke bijlagen 3, 4 en 5.

Daarna is de ambtelijke projectgroep, met daarin vertegenwoordiging van het Hoogheemraadschap van Rijnland en de Omgevingsdienst West-Holland, aan de slag gegaan met de punten uit de briefing van het college. Tevens is hard gewerkt aan analyses, prognoses en beleidsopties. Daarbij hebben we een verdiepingsslag gemaakt op allerlei aangedragen opgaven, duurzaamheid en milieuaspecten.

In april 2016 zijn we gestart met het opstellen van een milieueffectrapportage zgn. planMER opgesteld om te toetsen of de ambities in Omgevingsvisie uitvoerbaar zijn. Het rapport van de planMER en de daaruit voortvloeiende Passende Beoordeling zijn aparte documenten die onderbouwing van de Omgevingsvisie zijn.

Voortzetten participatie

We zijn rond het houden van de Toekomstdialoog aangenaam verrast door het grote enthousiasme en de bereidheid om iets te willen doen voor Noordwijk. We willen deze energie graag vasthouden. Daarom willen we na de vaststelling van de Omgevingsvisie elk jaar, met iedereen die geïnteresseerd is, de vorderingen van onze Omgevingsvisie bespreken en waar nodig bij te laten stellen. Deze manier van werken waarbij de gemeente het niet allemaal alleen wil doen is typerend voor de wijze waarop we deze Omgevingsvisie willen gaan uitvoeren. We noemen dit: het opereren in een eigentijdse netwerkorganisatie. Niet meer de gemeente die voor alles de kar trekt maar gericht coalities zoekt of zelfs dingen helemaal aan bewoners overlaat. U kunt over deze nieuwe werkwijze meer lezen in hoofdstuk 11.

Hoogheemraadschap en Omgevingsdienst betrokken

Het Hoogheemraadschap van Rijnland en de Omgevingsdienst West-Holland (ODWH) waren vanaf de start van het proces deelnemers in de ambtelijke projectgroep. Dit is gebeurd met het oog op de totstandkoming van een zo duurzaam mogelijk watersysteem en het expliciet betrekken van milieuaspecten conform het gedachtegoed van de Omgevingswet. De waterparagraaf in deel B van de Omgevingsvisie is opgesteld door het hoogheemraadschap en afgestemd met en verfijnd door de specialisten binnen de gemeente. Hetzelfde geldt voor de milieuparagraaf in deel B. Dit heeft waardevolle input en aanvullingen op onze beleidsambities opgeleverd.

Regionale afstemming

Bij het opstellen van de Omgevingsvisie heeft ambtelijk overleg plaatsgevonden met de Greenport, met name over de verhouding van de Intergemeentelijke Structuurvisie Greenport 2016 en de verkenning van de mogelijkheden voor zonneweides, de kansenzone voor leisure aan de Van Berckelweg en het realiseren van

een transferium. Bij de uitwerking van deze initiatieven zullen wij in een vroeg stadium met de greenportgemeenten in overleg treden. Daarnaast is deelgenomen in de projectgroep voor 'Het Hart van Holland – Regionale Agenda Omgevingsvisie 2040'. Vanuit de gemeente Noordwijk is inbreng en afstemming ten aanzien van opgaven voor deze regionale agenda ingebracht.

Daarnaast is door de gemeente Noordwijk een presentatie gegeven voor de portefeuillehouders van de gemeenten in de regio Holland-Rijnland. Daarbij is van gedachten gewisseld over de betekenis van een Omgevingsvisie voor de gemeenten in de regio en hoe we van elkaar kunnen leren bij het opstellen van een Omgevingsvisie. Noordwijk heeft wat dat betreft pionierswerk verricht. Andere gemeenten kunnen bij ons terecht als ze benieuwd zijn naar onze ervaringen.

Beoordeling milieueffecten van de ambities

Na het uitvoeren van een zgn. voortoets op de milieueffecten van onze ambities is gebleken dat een milieueffectrapportage opgesteld moest worden. Deze Omgevingsvisie biedt namelijk het kader voor de bouw van meer dan 2.000 woningen en significant negatieve effecten op de omringende natuurgebieden zijn daardoor niet op voorhand uit te sluiten. Daarom is voor de besluitvorming over de Omgevingsvisie een milieueffectrapport (planMER) opgesteld. In de planMER zijn de mogelijke effecten van de ontwikkelingen uit de Omgevingsvisie in beeld gebracht.

De eerste stap om te komen tot een planMER was de publicatie en tervisielegging van de Notitie Reikwijdte en Detailniveau van 15 juni tot en met 26 juli 2016. Rijkswaterstaat heeft in deze periode een (bekend) aandachtspunt over de bevoegdheden rondom het strand aangestipt. Voor de rest zijn geen reacties ontvangen.

Wij hebben de analyses en effecten van de verschillende ontwikkelingsopties uit de planMER meegewogen bij de keuzes die we in deze Omgevingsvisie hebben gemaakt. De milieueffectrapportage wijst uit dat de ambities uit deze Omgevingsvisie zondermeer uitvoerbaar zijn. Uitzonderingen zijn de ontwikkelingen op het Wantveld, op het terrein van de Van de Berghstichting en de transformatie van de voormalige manege in de Noordduinen. In de Natura2000 gebieden bij deze locaties worden de waarden voor stikstofdepositie overschreden.

Versterking duurzaamheidsambities

Noordwijk heeft de ambitie om tot een duurzame gemeente te komen, waarbij maatregelen in het sociale, economische en ruimtelijke domein elkaar zoveel mogelijk versterken. In de Omgevingsvisie hebben we onze ideeën en projecten opgenomen om onze duurzaamheidsambities te versterken en te concretiseren.

Leeswijzer

Het volgende hoofdstuk 2 bevat de basis en uitgangspunten voor de visie met een beschrijving van enkele belangrijke langjarige trends, de uitkomsten van de verschillende sterkte-zwakteanalyses, het Noordwijks DNA en de essentie van enkele voor Noordwijk relevante beleidskaders.

Daarna presenteren wij in hoofdstuk 3 onze 7 sterren. Wij gaan in dat hoofdstuk ook kort in op hoe we ook een duurzame gemeente kunnen zijn in 2030. In de daar op volgende hoofdstukken 4 tot en met 10 laten we per ster zien wat onze voornaamste ambities zijn. We gaan daarbij in op thema's als samenleving, wonen, economie en verkeer. Tevens geven we aan welke doelen we hebben voor enkele belangrijke gebieden die we in de toekomst willen ontwikkelen. Dit willen we samen met alle betrokken partijen en inwoners doen.

In hoofdstuk 11 gaan we ten slotte in op de realisatie van de Omgevingsvisie. De daarin geformuleerde strategische ambities zijn de kapstok voor het dynamisch uitvoeringsprogramma in Deel D. Tevens schetsen we de contouren voor een eigentijdse netwerkorganisatie. Van hieruit kunnen projecten uit dit programma, maar ook nieuwe initiatieven, worden opgestart.

2. Basis voor de Omgevingsvisie

2.1 Trends

Bij het vormgeven van een visie voor Noordwijk is het van belang in te spelen op trends in de diverse beleidsvelden en sectoren op (inter)nationaal, provinciaal en gemeentelijk niveau. Daarbij is het van belang zowel "van buiten naar binnen te kijken": wat komt er op Noordwijk af? Maar ook het "van binnen naar buiten kijken": hoe positioneert Noordwijk zich in de omgeving (Duin en Bollenstreek, Zuid-Holland, Nederland, buitenland)?
Er spelen vele robuuste en langjarige trends op allerlei schaalniveaus, die impact hebben op de verdere ontwikkeling van Noordwijk in de regio, welke hierna beknopt zijn weergeven.

Authenticiteit
Dit vertaalt zich naar een toenemende vraag naar herkenbare eigen identiteit van gemeenten, zoektocht naar hun uniek DNA, streekeigenheid, ambacht en traditie, cultuurhistorie, educatieve elementen, kunst, cultuur, rust, stilte, het oergevoel, het eigen verhaal.

Diversiteit
Meer differentiatie zowel sociaal, economisch als ruimtelijk, andere culturen, meer verschillen in huishoudensamenstelling, leefstijlen en werkverbanden, vervoerswijzen, producten, diensten, biodiversiteit, verblijfsmogelijkheden, vrijetijdsbestedingen, multifunctionele ruimtelijke concepten, inrichting en verschijningsvormen leefomgeving.

Vitaliteit
Veel aandacht voor gezondheid, uiterlijk/beauty/cosmetica industrie, vitaminecultuur, wellness, actieve en sportieve recreatie in een natuurlijke omgeving, vitaal oud worden, sociaal-economisch vitale en veerkrachtige leefomgeving.

Kwaliteit en comfort
Steeds belangrijker in het keuzeproces voor producten, diensten en leefomgeving.

Flexibiliteit
Snel kunnen inspelen op veranderende vraag, flexibele woon- en werkoplossingen, 'popup formules', pauzelandschappen, meervoudig gebruik van gebouwen en leefomgeving.

ICT en verdere integratie
Slimme ICT-toepassingen en het gebruik van 'big data' integreren dieper in de samenleving, economie en leefomgeving. Digitalisering, internettoepassingen, robotisering, 3D printen, Virtual Reality (je 'loopt' eerst door je toekomstige woonwijk of huis, voordat je een beslissing neemt), biotech, medische technologie, domotica, vervaging grens werk-vrije tijd, kansen voor functiemenging, overal werken. Grote uitdaging is het aanpassingsvermogen van mensen om hierin mee te gaan.

Enkele demografische veranderingen
Vergrijzing. Veel meer 55-plussers met grotere bestedingsmogelijkheden, bejaarde hippies, meer vrije tijd, specifieke vragen voor diensten, producten en leefomgeving, senior-proof openbare ruimte en voorzieningen, eenzaamheid dus meer behoefte aan sociaal contact, gezelligheid met familie en vrienden, willen horen bij een interessegroep.

Ontgroening
Afname van het aandeel jongeren. Toenemend aantal (vooral eenpersoons)huishoudens en het kleiner worden van gezinnen. Stijging tweeverdieners met hoog bestedingspatroon.

Urbanisatie
In 2050 woont 70% wereldbevolking in populaire hoogdynamische grootstedelijke gebieden.

Beleving
Toenemend wens van het persoonlijk opdoen van unieke boeiende ervaringen vooral in vrijetijd en winkelen, verwennen, gastheerschap, georganiseerd avontuur, outdooractiviteiten, fascinatie, pret, toegevoegde waarde, persoonlijke groei, diepgang, spiritualiteit. VIP-ervaringen: verrassend, intensief en prettig.

Duurzaamheid
Zorg voor milieu, belangstelling voor 'eco', maatschappelijk verantwoord consumeren, ondernemen en recreëren; zelf verantwoordelijkheid nemen voor je leefomgeving.

'Do it yourself'-samenleving
Zelfredzame burgers regelen zaken zonder overheid, decentralisatie van publieke voorzieningen, van collectieve energieconsument naar individuele energieproducent, opgaven voor niet-zelfredzame burgers.

Hybridisering
Ontwikkelen van innovatieve producten en diensten door het slim inspelen op combinaties van verschillende trends als 'branchevervaging', nieuwe ruimtelijk-functionele concepten, gebouwen en gebiedsontwikkelingen.

'Branding'
Toenemend belang van het in de markt zetten van een product, dienst of gebied met een stukje toegevoegde waarde voor de ondernemer (zoals scholing, netwerk), en de consument (zoals imago, erbij horen en erbij geweest zijn, lifestyle, uniciteit, bijdrage aan een duurzame ontwikkeling).

Klimaatverandering
Voortgaande klimaatverandering door temperatuurstijging op aarde met zeespiegelstijging met gevolgen voor de primaire waterkeringen langs de kust.

Veiligheid
Groter belang voor veiligheid bij evenementen, verkeer en vervoer, woonomgeving.

2.2 Sterkte-zwakte analyses met kansen en bedreigingen (SWOT)

Als 'rode draad' uit de analyses van de SWOT en brainstorms met betrokken inwoners, ondernemers, jongeren, raadsleden, collegeleden en medewerkers van de gemeente is naar voren gekomen dat de onderscheidende kwaliteit van Noordwijk is:

- Vitale topkwaliteits-kustplaats met allure, goed bereikbaar behalve op drukke (strand)dagen, energiek en sfeervol.
- Wens tot veelzijdigheid en kruisbestuiving: doelgroepen, woonklimaat, toerisme, economie, zorg, space, sport, gezondheid, winkelen, cultuur, natuur en buitengebied.
- Onderscheidend van andere kustplaatsen vooral door het behoud van het overwegend dorpse karakter in de luwte van de drukke Randstad, versterking authenticiteit en gerichte regionale samenwerking.

Bij de thematische analyses van de betreffende beleidsvelden in Deel B en van de gebouwde leefomgeving in Deel C zijn per thema specifieke SWOT analyses opgenomen.

2.3 DNA van Noordwijk

Noordwijk is een kustplaats met een uniek eigen karakter, sfeer en cultuur. Die bepalen de bijzondere kracht van de samenleving en de kenmerkende identiteit van de leefomgeving. Hierdoor voelen onze inwoners en ondernemers zich hier thuis. En hierdoor kiezen onze gasten er bewust voor om ons te bezoeken, om hier te verblijven of te congresseren.

Maar wat bepaalt nu die unieke kracht en identiteit van Noordwijk? Samen met alle betrokkenen hebben we geprobeerd dat te ontrafelen en in aansprekende termen te vatten. We zijn op zoek gegaan naar wat tegenwoordig vaak wordt genoemd, ons DNA. Dat zijn de kenmerken die typerend zijn voor Noordwijk als kustgemeente. Maar het is ook ons gevoel daarbij, datgene wat ons bindt en onze verhalen die Noordwijk hebben gemaakt tot wat het nu is.

In het kort geven we hier een aantal belangrijke aspecten van ons DNA weer, zonder meteen volledig te willen zijn. Ze vormen de basis en hoofdingrediënten voor onze visie op de toekomstige ontwikkeling van Noordwijk. Daarnaast zijn ze van groot belang voor een verdere profilering van onze gemeente.

Enkele bijzondere gebeurtenissen en kenmerken zijn bepalend voor het Noordwijk van nu:

- Het gevarieerde landschap van eeuwenoude strandwallen en strandvlaktes die deels zijn afgegraven voor de bollenteelt, midden 19e eeuw.
- Groot zee, duin- en boslandschap met hoge natuur- en recreatiekwaliteiten.
- Het verhaal van Sint Jeroen.
- De bloeitijd van Noordwijk Binnen door zijn functie als kruidentuin van Holland in de 17e eeuw; de erfenis is nog zichtbaar door de vele historische panden en pleinen in het beschermde dorpscentrum.
- De toren van de Oude Jeroenskerk die de grote brand van 1450 heeft doorstaan.
- Het ontstaan van het vissersdorp in Noordwijk aan Zee in de Middeleeuwen.

- De ontwikkeling van het vissersdorp tot badplaats, midden 19e eeuw, met de bouw van Huis ter Duin, uitgroeiend tot het Noordwijk aan Zee met fameuze luxe hotels.
- De verdere toeristische ontwikkeling door de bouw van vele hotels met congresfaciliteiten in de kustzone, zomerhuisjes in de kernen en recreatieparken in het buitengebied.
- De karakteristieke opbouw van Noordwijk met twee dorpsdelen, Noordwijk Binnen en Noordwijk aan Zee, met een overwegend dorps karakter.
- Enkele historische water- en verbindingswegen, zoals de Woensdagse Watering.
- Enkele grote landgoederen, zoals Offem, Calorama en Goohorst.
- De bouw van de watertoren in 1917.
- De bouw van de vuurtoren in 1922.
- De bouw van een villawijk De Zuid in het duinlandschap.
- De aanleg van de Atlantikwall in de Tweede Wereldoorlog, sloop en nieuwbouw met grootschalige gebouwen langs de Parallel Boulevard.
- De kustversterking in Noordwijk aan Zee met een verhoogde en verbrede duinstrook ('dijk in duin').
- De vestiging van het Europese ruimtevaartcluster ESA-ESTEC.
- Inspiratieplek voor het houden van congressen, seminars en trainingen.
- De aanwezigheid van de Van de Berghstichting als grote zorginstelling.
- Permanente strandpaviljoens die het hele jaar open zijn.
- Een actieve, sportieve en betrokken samenleving met een rijk verenigingsleven.

Noordwijk dient hierbij als één kustplaats te worden benaderd, met onderkenning en profilering van het eigen (complementaire) karakter van de twee kernen.

Hieruit wordt meteen duidelijk dat HET verhaal en DE identiteit van Noordwijk niet bestaat. Het zijn verschillende verhalen op verschillende momenten in de geschiedenis op verschillende plekken. Al die verhalen en kenmerken zijn stukjes van ons DNA en bepalen samen onze identiteit. Die bieden gelijk een belangrijk aanknopingspunt voor de toekomst: we moeten bij nieuwe ontwikkelingen op zoek gaan naar het verhaal van de plek en ons daardoor laten inspireren. Daarbij willen we niet blijven hangen in het verleden, maar bewust ook uitnodigen voor vernieuwing. Want Noordwijk is zich altijd energiek blijven ontwikkelen en vernieuwen, getuige het concept van de 7-sterren kustplaats. Dat is echt iets van ons.

2.4 Beleidskaders

In de Omgevingsvisie is getracht een goede balans te vinden tussen kwaliteitsborging en dynamiek. Ofwel: tussen het vastleggen van robuuste ruimtelijke en milieukwaliteiten, het formuleren van heldere afwegingskaders en flexibele uitwerkingen om nieuwe dynamische ontwikkelingen uit te nodigen. Daarbij zijn de bindende regels uit de beleidskaders van het Rijk, de provincie en instanties als het waterschap bepalend. De Omgevingsvisie is een strategisch document voor de ruimtelijke ontwikkeling en inrichting van de leefomgeving van Noordwijk. In de Omgevingsvisie zijn de bestaande relevante sectorale beleidsnota's van de gemeente Noordwijk verwerkt. Daarnaast blijven de meer operationele toetsingskaders als de welstandsnota, het beeldkwaliteitsplan en de Uitwerking Visie Openbare Ruimte (UVOR) en de Leidraad Inrichting Openbare Ruimte (LIOR) bestaan.

2.5 Conclusies en uitgangspunten voor de visie

Uitgangspunten voor de visie zijn hiervoor genoemde trends, SWOT en algemene beleidskaders maar ook de meer uitvoerige verdieping van de thema's en gebieden in de delen B en C.

Dit heeft geleid tot enkele leidende principes voor de visie:
- Duurzaamheid.
- Behoud van het overwegend dorpse karakter met menselijk maat.
- Streven naar hoge ruimtelijke kwaliteit en versterking van de sociaal-economische vitaliteit.

Deze principes komen uitvoeriger terug in de 7 sterren en de daarbij geformuleerde ambities. Bij het afwegen van nieuwe initiatieven zijn de centrale visie en de bijdrage aan de versterking van een of meer sterren leidend.

3. Essentie van de visie

3.1 Dynamisch concept

De kracht van Noordwijk is juist onze diversiteit. We hebben een veelzijdige economie met drie sterke clusters, de zorg, ruimtevaarttechnologie en toerisme. We hebben een veelzijdig sport- en cultuuraanbod en een energiek verenigingsleven. Een grote diversiteit in woonmilieus en natuur. Uit de veelheid van meningen, suggesties en analyses blijkt een aantal bruikbare hoofdlijnen naar boven te komen:

- Een grote 'drive' om een topkwaliteits-kustplaats te zijn met allure, die sfeervol, energiek, inspirerend en goed bereikbaar is.
- Een brede wens tot diversiteit en kruisbestuiving tussen thema's die terugkomt in de leefomgeving.
- Een wil om absoluut onderscheidend te zijn van andere kustplaatsen, vooral door behoud en versterking van het dorpse authentieke karakter, in de luwte te blijven maar wel goed verbonden te zijn met de drukke Randstad, en gericht regionaal samen te werken.

Hiermee hebben we de bouwstenen voor ons concept in handen. Badplaatsen hebben de neiging zich te ontwikkelen tot eenzijdige 'monoculturen': een economie die alleen van het toerisme afhangt, een eenzijdige bevolkingssamenstelling en een leefomgeving met veel 'private rijkdom en publieke armoede'. Kortom: alle hens aan dek om niet af te glijden tot eenzijdig, enigszins sleets slaapdorp.

De kracht van Noordwijk is juist onze diversiteit. We hebben een veelzijdige economie met drie sterke clusters, de zorg, ruimtevaarttechnologie en toerisme. We hebben een veelzijdig sport- en cultuuraanbod en een energiek verenigingsleven. Een grote diversiteit in woonmilieus en natuur, en ga zo maar door. We zijn dus meer dan een badplaats.

Dit geeft de volgende denklijn en strategie: met onze energieke inzet voor topkwaliteit en diversiteit op vele fronten kunnen we ons sterker onderscheiden van andere kustplaatsen en onze aantrekkelijkheid voor onze inwoners, ondernemers en bezoekers vergroten.

Nieuw dynamisch concept

Dit levert de volgende kern van onze visie voor 2030:

Noordwijk Energieke 7-Sterren Kustplaats

Noordwijk is een energieke, duurzame, inspirerende en gastvrije kustplaats met topkwaliteit en allure

Duurzaamheid

Energieke, zelfredzame en betrokken samenleving met een actief verenigingsleven, krachtig vrijwilligerswerk en een levendig cultureel klimaat.

Aantrekkelijke onderscheidende leefomgeving met een overwegend dorps karakter: versterkt Noordwijks DNA en biedt ruimte voor vernieuwende woon- en werk-, vrijetijd-, enzorg/gezondheidsconcepten voor een grote diversiteit aan doelgroepen.

Hoogstaande sportbeoefening en -beleving in een gezonde omgeving.

Rijke natuur, mooi landschap en vitale Greenport: genieten van rust en reuring, routes, omgeving biodiversiteit en ontwikkeling van duurzame agrarische sector.

Uitstekend bereikbaar vanuit de Randstad, in het bijzonder de kustzone.

Sfeervolle dorpskernen: de kustzone Noordwijk aan Zee, met name de zee, het strand, de duinstrook en de KW Boulevard (gezelligheid, cultuur, beleving, grandeur, authenticiteit, toerisme, congres), historische belevingkern Noordwijk Binnen.

Veelzijdige economie en toerisme met innovatief ondernemersklimaat: sterke clusters (zorg, space, en toerisme), participatie in Greenport, ontwikkelde wijkeconomie, succesvolle starters en kennis/onderwijs.

Noordwijk wil in 2030 stralen met 7 sterren. Deze sterren zijn de pijlers van onze visie. Hieraan willen we met alle betrokken Noordwijkers met extra energie werken. Dit concept is robuust en flexibel: aanpasbaar voor de lange termijn. De invulling van de sterren kan in de loop van de tijd veranderen met nieuwe projecten. Ook zouden bepaalde sterren plaats kunnen maken voor nieuwe sterren, die zich aandienen op basis van nu nog onbekende kansen en sociaal-economische ontwikkelingen. Noordwijk wil immers snel en effectief kunnen inspelen op nieuwe trends en kansen. Maar die moeten wel steeds bijdragen aan ons lange termijnperspectief.

Noordwijk wil partijen uitnodigen tot meedenken, meedoen en mee-investeren. Dan moeten we ook ruimte geven aan deze partijen voor een creatieve invulling. Daarbij vragen we vooral om projecten en activiteiten aan te dragen die onze ambities versterken.

In de volgende hoofdstukken werken we per ster de belangrijkste ambities uit voor relevante thema's en gebieden, aangevuld met specifieke ambities voor duurzaamheid. Duurzaamheid wordt een rode draad bij alles wat we in de toekomst gaan doen.

Missie

Als je in Noordwijk komt, woont of verblijft, wordt je geïnspireerd door de rijke natuur, de sfeervolle dorpskernen, de energieke samenleving en de vele andere kwaliteiten van Noordwijk. Dus daarom is onze missie: Van Noordwijk ga je stralen!

3.2 Duurzaamheid leidend principe

Een belangrijk doel is om een duurzame gemeente te zijn. De eerste stappen daarvoor zijn al gezet in onze Milieuvisie 2010. De komende jaren willen we met duurzaamheid flink doorpakken en versnellen. De meest ingrijpende duurzaamheidsambitie is: Noordwijk energieneutraal in 2030. Een energieneutraal Noordwijk betekent dat wij in onze eigen energiebehoefte voorzien en per saldo jaarlijks evenveel energie – binnen de gemeentegrenzen – opwekken als dat we nodig hebben. Dat willen we bereiken door het stimuleren van energiebesparing en bij voorkeur de toepassing van zonne-energie. Maar ook het gebruik van aardwarmte biedt in onze gemeente kansen. Hierdoor kunnen we uiteindelijk zelfvoorzienend zijn. Met recht zijn we hiermee dan een 'energieke' kustplaats.

Daarnaast moeten we in de toekomst onze omgeving 'klimaatbestendig' inrichten. Dat betekent dat we maatregelen moeten nemen om langdurige regenval, heftige buien en langere periodes van droogte te kunnen opvangen. Niet alleen in onze woonomgeving maar ook in het bollengebied én de natuurgebieden. Dat vraagt om de realisatie van voldoende tijdelijke opslagcapaciteit en goede afvoermogelijkheden voor hemelwater. Daarom willen we dat ieder bouwproject en gebiedsontwikkeling bijdraagt aan een energieneutraal en klimaatbestendig Noordwijk.

De bestaande gebouwde omgeving kan echter slechts in beperkte mate energieneutraal gemaakt worden. Vandaar dat we specifieke gebieden zoeken waar grootschalige energieopwekking mogelijk is. Te denken valt aan al dan niet tijdelijke 'zonneweides' (zijnde percelen grond met daarop veel zonnepanelen) of benutting van platte daken op bedrijfs- en woongebouwen.

De zee, het strand en de duinen hebben een hoge omgevingswaarde voor onze inwoners en bezoekers. Vandaar dat wij maximaal inzetten op behoud van duurzame keurmerken als de 'Blauwe Vlag' en het bereiken van de hoogste scores op onderscheidingen als 'Quality Coast'. Hiervan profiteert ook de recreatie- en toerismesector. Daarnaast blijven we inzetten op Noordwijk als Fairtrade gemeente. Als vanzelfsprekend blijven we verder werken aan een schoon en veilig milieu: schone bodem, schoon water, goede luchtkwaliteit, weinig geluidhinder en minimalisering van de gevolgen van ongevallen met gevaarlijke stoffen.

Dit zijn onze speerpunten voor de komende jaren. We groeien daarmee toe naar een steeds bredere en integralere benadering van duurzame ontwikkeling, zoals geïntroduceerd door de VN Commissie Brundtland uit 1987. Vrij vertaald bereiken we dat door de milieu-, economische en sociale kwaliteit van de samenleving in onderlinge samenhang te verbeteren en niet het ene aspect ten koste te laten gaan van het andere. Dat is mogelijk door het ontwikkelen van slimme oplossingen. Uiteindelijk zijn we dan een duurzame gemeente die zich onder andere kenmerkt door een 'groene'

economie, een gezonde en gelukkige samenleving, een slimme infrastructuur, grote biodiversiteit, geringe CO2-productie, veerkrachtig gesloten watersysteem en efficiënt grondstoffengebruik.

Noordwijk gaat met enthousiasme voortvarend de komende jaren door op de ingeslagen weg om een duurzame gemeente te worden. Bewustwording is belangrijk, zeker ook in de gehele gemeentelijke organisatie. Een omslag in het denken is gewenst, zowel op strategisch als operationeel niveau. Door als gemeentelijke organisatie het goede voorbeeld te geven, zal de samenleving van Noordwijk het ook oppakken. We gaan nadrukkelijk verder met het uitbouwen van de samenwerking met andere partijen, waaronder inwoners, bedrijven, woningbouwcorporaties en het hoogheemraadschap.

We gaan werken aan een klimaatbestendig Noordwijk en een energieneutraal Noordwijk. Daarbij zijn we ons als gemeente bewust van de volgende belangrijke ontwikkelingen:

- Een steeds sterkere ontwikkeling naar een economisch systeem waarin producten steeds weer hergebruikt worden: van afval naar grondstoffen, 'cradle to cradle'.
- Duurzaamheid is veranderd: van bijzaak naar hoofdzaak.
- Mensen gaan steeds meer zelf op zoek naar duurzame kansen.
- De rol van de overheid verandert: van alleen sturen op wet- en regelgeving naar meer een rol bij het creëren van condities (co-creatie) waarmee duurzame ontwikkeling gestalte krijgt.

Om dit te stimuleren komt duurzaamheid in elk aspect van de Omgevingsvisie terug als leidend principe voor de gewenste ontwikkelingen.

Wanneer er een verschil van interpretatie is tussen de kaart en de teksten dan zijn de teksten in deel A leidend.

3.3 Kaart ontwikkelingsperspectief

Bij het lezen van de teksten bij onze 7 steren is het handig om ook de los bijgevoegde kaart ernaast te houden. Deze kaart presenteert het ruimtelijk ontwikkelingsperspectief richting 2030. De term visiekaart gebruiken we liever niet, omdat we als gemeente niet denken dat we de wijsheid in pacht hebben. We presteren daarom een ontwikkelingsperspectief en geen eindbeeld.

De legenda van de kaart is zo opgesteld dat de ambities uit de Omgevingsvisie duidelijk worden. Zo kunnen de teksten bij de sterren in samenhang met de kaart gelezen worden.

Verder de eeuw in...

We gaan onze Omgevingsvisie Noordwijk 2030 steeds aanpassen. Actualiseren is nodig. In de toekomst kijken is namelijk lastig. Zelfs op de korte termijn kunnen we moeilijk inschatten hoe snel veranderingen plaatsvinden en welke impact ze hebben op onze manier van leven. Daarom zeggen 'voorspellende visies' vaak meer over de tijd waarin ze geschreven zijn dan dat ze echt iets zeggen over de toekomst. Zelfs Jules Vernes doet toch erg gedateerd aan. Maar laten we het toch eens proberen. We sluiten onze ogen en dromen weg met de gedachte alsof het niet 2030, maar al 2050 is.

Het is 7:00 uur en in de woning van de familie Van Duinen gaat de verlichting langzaam aan. Uit de roosters komt een activerend aroma vrij dat de ruimten verfrist. Iedereen ontwaakt. Vader Johan rekt zich nog eens uit, gaat richting de badkamer, roept ondertussen "Aan! 38!" en stapt onder een weldadig warme douche. Even later kleedt hij zich aan en houdt zich aan het kledingsadvies dat op de spiegel verschijnt, en toegesneden is op wat er in zijn digitale agenda staat. Tiptop gekleed ziet hij daarna zijn vrouw Rianne. "Goedemorgen", klinkt het in koor.

In 2046 zijn Johan en Rianne met hun dochterRoos en Anna naar Noordwijk verhuisd vanwege de goede faciliteiten op het gebied van e-health en nieuwe technologieën in de gezondheidszorg. Dat was nodig. Rianne heeft zes jaar geleden met skiën een ernstig ongeluk gehad. Een chip in één van haar nekwervels zorgt ervoor dat ze niet meer aan een rolstoel gebonden is. Voor Riannes' broodnodige revalidatie bood Noordwijk de juiste mogelijkheden. Een chip plaatsen is één ding, maar om weer goed te leren lopen is een tweede.

Nog een reden om naar Noordwijk te verhuizen waren de faciliteiten aan huis om ouderen makkelijk te verzorgen. In een uitbouw van hun zelfgebouwde woning in Bronsgeest woont nu de moeder van Johan. Voor de persoonlijke zorg komt een verpleegster langs. Zij geeft veel aandacht aan de mentale gezondheid. De vrouw werkt samen met een in Noordwijk patiëntvolgsyssteem dat de data afkomstig van de software in het lichaam van de oude vrouw analyseert en op grond daarvan therapie voorschrijft. Tevens is er Robin, de huishoudrobot. Stofzuigen, stoffen, afwassen, Robin kan het allemaal. Robin staat in direct contact met het patiëntvolgsysteem. Assisteert indien nodig is. Of voert een noodzakelijke opdracht uit.

"Meiden, de lessen beginnen, tijd om in te loggen!", roept Johan tegen zijn dochters. De kinderen hoeven niet meer continue op school te zijn. De meeste lessen volgen ze thuis. Voor de holografische beleving van de klas, de leraar, en de lesstof heeft Johan een aparte kamer gemaakt, een sferische bol, nodig voor de perfecte 360 graden beleving. Ze zijn trots op de voorziening. Soms komen er vriendjes en vriendinnetjes bij hun 'lessen'. Na de les wordt Roos naar school gebracht in een robot-gestuurde segway. Anna blijft thuis wat extra huiswerk doen, omdat ze vorige week ziek is geweest. Daarna brengt de segway ook Anna naar haar school. "Weet je nog dat onze moeders dat allemaal nog met zo'n grote bakfiets deden", grapt Rianne terwijl ze zelf aan het werk is. "Ja, echt, de techniek staat voor niets", zegt Johan, die ondertussen zijn spullen pakt om een conference call te doen.

"Trouwens, vanavond komen Simon en Alexia eten, hè, programmeer jij alvast iets wat we kunnen gaan eten?". Rianne programmeert een lekker voorgerecht, hoofdgerecht en bijgerecht. De applicatie checkt wat er nog aanwezig is in huis en bestelt de benodigde ingrediënten bij het plaatselijke magazijn. Enkele uren later worden de boodschappen met de kleine 'shopper' thuisbezorgd en Johan die inmiddels klaar is met werken programmeert huisrobot Robin 2 om het eten te maken. Niet lang daarna bellen Simon en Alexia aan. Robin 2 wil naar de deur gaan, maar Rianne 'overruled' hem. "Ja, persoonlijk contact is beter", zegt Anna gevat. "Hallo!", zegt Simon terwijl hij een bosje genetisch gemanipuleerde tulpen overhandigt. "Wat hebben jullie nog altijd een prachtig huis, zo helemaal zelfvoorzienend". Rianne en Johan knikken instemmend: "We gaan hier ook echt niet zo 1,2,3 weg". En zo kwebbelen de twee stellen vrolijk verder en genieten van het etentje dat Robin 2 gemaakt heeft. De moeder van Johan schuift later op de avond aan. De biochip in haar hoofd registeert een specifieke hersengolf die er op wijst dat ze 'sociaal geactiveerd moet worden'. Robin biedt haar een arm en zegt: "Kom op, even het bezoek gedag zeggen". Na het eten gaan ze met zijn zessen nog naar Noordwijk aan Zee om nog een bakje koffie te doen. Ze stappen uit bij de afrit en Johan beveelt zijn auto om ergens een parkeerplaats te vinden. Met een espresso, een cappuccino, twee thee en twee limonades in de hand geniet ieder voor zich van het laatste beetje zonneschijn van de dag.

...En kunt u zich dit al voorstellen? Of is het toekomstmuziek?

ENERGIEKE SAMENLEVING

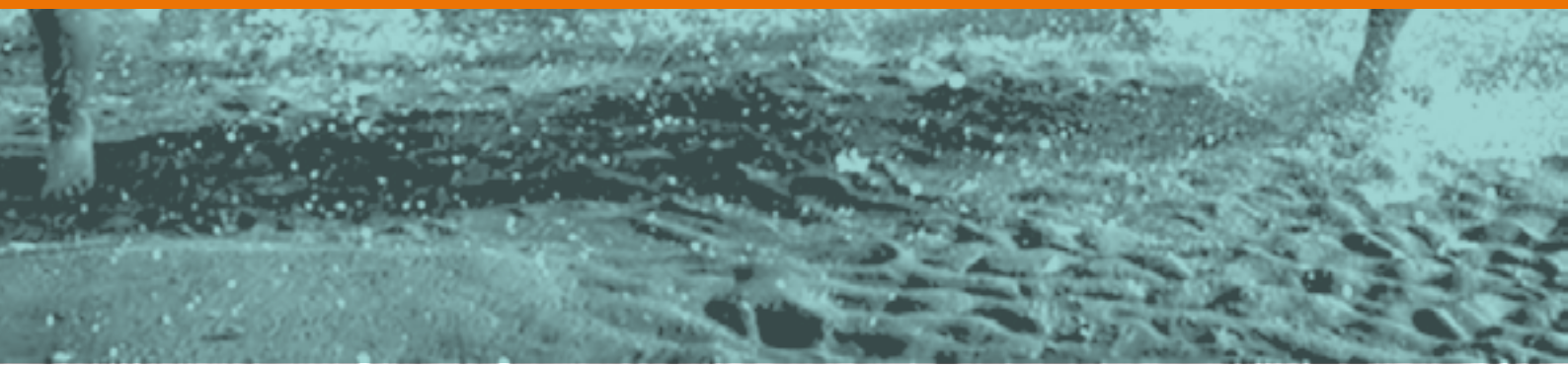

4. Energieke samenleving

Energieke, zelfredzame en betrokken samenleving met een actief verenigingsleven, krachtig vrijwilligersnetwerk en een levendig cultureel klimaat.

Mensen maken onze kustplaats. Onze inwoners en ondernemers bepalen uiteindelijk de kracht van onze samenleving. Dat hoort bij Noordwijk. Al eeuwenlang. Dat is ons verhaal en de basis voor alle gewenste ontwikkelingen. Het zorgt ervoor dat mensen zich in Noordwijk thuis voelen en zich kunnen ontplooien. Daar profiteren ook onze bezoekers van. Want onze organisaties en ondernemers vormen de drijfveer voor veel evenementen en activiteiten. Daardoor is er in Noordwijk eigenlijk 'altijd wat te doen'. Daarom willen we dat iedere inwoner met zijn talenten, mogelijkheden en beperkingen aan onze samenleving kan meedoen. Maar zich ook met eigen kracht kan ontplooien en verantwoordelijkheid nemen. Voor zichzelf, voor elkaar en voor de leefomgeving. Daarnaast willen wij Noordwijkers stimuleren tot een gezonde leefstijl en willen we overmatig gebruik van ongezond eten, alcohol en drugs tegengaan. Meer bewegen hoort daar ook bij.

Ondersteuning waar nodig

Voor wie dat deels of helemaal niet haalbaar is, bieden we als gemeente tijdelijke of langdurige ondersteuning. Om daarmee de kwaliteit van leven te bevorderen. Dat doen we vanuit de taken in de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo). De Wmo bepaalt tevens dat Noordwijk de leefbaarheid van een straat of wijk moet vergroten, dat Noordwijkers zich meer betrokken voelen bij hun buurt en bij elkaar. Want bewoners die contact met elkaar hebben, zijn sneller geneigd elkaar te helpen of samen iets te ondernemen. Wij helpen daarbij door onder andere de inzet van een Lokaal Loket en een Sociaal Wijkteam. Maar wij vertrouwen ook op een actieve rol van deskundige maatschappelijke organisaties, vrijwilligers en mantelzorgers. Zij leveren een belangrijke bijdrage aan de gewenste zelfredzaamheid en het welbevinden van de Noordwijkers. De Wmo biedt daartoe een interessante uitdaging: benutting van het 'right to challenge'. Dat betekent dat inwoners of organisaties een alternatief kunnen ontwikkelen voor bestaande welzijnsactiviteiten. Als een alternatief beter, financieel aantrekkelijker en een groot draagvlak in Noordwijk heeft, kan dit initiatief in de plaats komen van een huidige invulling.

Dit betekent voor iedereen een cultuuromslag. Als gemeente laten we dan bestaande initiatieven los.

Gezondheid en zorg

De bestaande (natuurlijke) omgeving, organisaties, ondernemingen en voorzieningen van Noordwijk lenen zich bij uitstek voor het faciliteren van de voorzorg (bevorderen gezond leven), gemeenschapszorg (zoveel mogelijk zelf, samen in de buurt in het netwerk) en het ondersteunen van de laag complexe (basiszorg) als ook hoog complexe zorg. Zee, strand, duinen, bos en omgeving bieden perfecte omstandigheden voor de 'voorzorg', ook wel preventieve zorg genoemd. De gemeenschapszorg biedt deels maatschappelijke inzet en deels inzet van woningbouw, infrastructuur, werk en onderwijs. In het ondersteunen van de complexe zorg kan Noordwijk zich bij uitstek onderscheiden in de vorm van kort- en langlopende revalidatie. Voor bewoners en bedrijven liggen er enorme kansen om hiermee aan de slag te gaan, zo blijkt uit het 'Rapport Omgevingsvisie 2030' van de Noordwijkse Ondernemers Vereniging (NOV).

Rock & roll-generatie: inspelen op behoefte vitale ouderen

Twee doelgroepen hebben onze bijzondere aandacht: ouderen en jongeren. Er komen in onze gemeente fors meer 70-plussers. Daar willen we op inspelen. Alleen voor inwoners die dit nodig hebben zal er zorg zijn. Daarom moet 'domotica' (handige toepassingen van elektronica in huis) in levensloopbestendige woningen een grotere rol gaan spelen bij de vergroting van de zelfredzaamheid. We streven daarbij ook naar een grotere variatie in woningen waarin mensen aangenaam thuis oud kunnen worden. Naast (service) appartementen moet er ook meer ruimte komen voor kleinschalige woonvormen, zoals hofjeswoningen of groepswoningen. Liefst dicht bij de voorzieningen. Bij gebiedsontwikkelingen zullen we tevens de veiligheid en toegankelijkheid meenemen van voorzieningen voor mensen met een functiebeperking. Daarbij kan het ook gaan om het meer 'senior-proof' maken van bepaalde delen van de openbare ruimte.

Er zijn echter ook steeds meer vitale ouderen. Tenslotte komt nu de 'rock & roll-generatie' eraan. Ze zijn actief, gaan veel uit, volgen cursussen en nemen het heft in eigen hand. Overheid, bedrijfsleven en organisaties zullen op hun behoeftes moeten inspelen.

Kansen voor jongeren

Ook jongeren hebben onze bijzondere aandacht. Ze vormen een essentieel onderdeel van onze energieke samenleving. Natuurlijk vertrekken sommigen vanwege studie, werk of relatie. Maar dat mag niet gebeuren door het gebrek aan woonruimte. Naast de realisatie van extra starterswoningen zijn ook voldoende uitgaansmogelijkheden (vooral voor de jongeren tussen 16-18 jaar), sport, scholing, werk, openbaar vervoer en veilige school-thuis routes van belang.

Voor de jeugdzorg werken we samen met alle Holland-Rijnlandgemeenten. Centra voor Jeugd en Gezin (CJG) en Jeugd en Gezinsteams zijn beschikbaar voor vragen over opvoeding en advisering over problemen bij de jeugd. Als aanvulling op de ondersteuning die de onderwijsinstellingen bieden is er het Jeugd en Jongerenwerk waar jongeren laagdrempelig worden ondersteund bij hun ontwikkeling en ontplooiing. Maar ook van jongeren verwachten we dat ze energiek meedoen aan activiteiten in onze samenleving. Daar bieden we tal van mogelijkheden voor, in het jongerencentrum, op schoolpleinen en speelplaatsen, met evenementen en binnenkort in een poppodium. Door actief in te spelen op interesses van specifieke doelgroepen kan ook de bibliotheek in de toekomst een sterkere rol vervullen in onze samenleving. Voorbeeld zijn de vestiging van een zogenaamd 'Taalpunt', de cursus 'Digisterker' en allerlei thematische activiteiten over meedoen in Noordwijk.

Levendig cultureel klimaat

Wij hebben een rijk cultureel verenigingsleven, kwalitatief goede culturele evenementen en een goede culturele infrastructuur met voorzieningen zoals De Muze, de bibliotheek, musea en het kustfestival Kunstklank.Dit is een goede basis voor onze ambitie voor het uitbouwen van een energiek cultureel klimaat in Noordwijk, met een aanbod dat gevarieerd en interessant is voor onze bewoners en bezoekers.

Daarnaast willen we kunst veel prominenter inzetten bij de inrichting van de openbare ruimte en daarmee de identiteit van Noordwijk versterken.

Vooral binnen de sterren energieke samenleving, aantrekkelijke leefomgeving en sfeervolle dorpscentra speelt cultuur een belangrijke rol. De organisatie van een Biënnale en meer muziek en evenementen op pleinen en boulevard vergroten de levendigheid en maken Noordwijk minder afhankelijk van alleen het strandbezoek. Noordwijk wordt hierdoor nog meer onderscheidend van andere kustplaatsen.

Beleidsaccenten voor duurzame ontwikkeling samenleving:

- Duurzame en gezonde leefstijl met individuele bijdragen aan thema's als energiebesparing, schoon energiegebruik/opwekking, fietsen, elektrisch rijden, gebruik OV, aanschaf duurzaam geproduceerde artikelen en voedsel, sporten, beperking vervuiling en afval en elkaar inspireren.
- Bijdrage leveren aan sociale cohesie van de straat, buurt of gemeente door zorg voor elkaar, inzet en participatie in de samenleving.
- Samen werken aan verbetering van de kwaliteit van de leefomgeving en de voorzieningen.
- Duurzame aanpassingen van gebouwen en leefomgeving voor mensen met een functiebeperking.

Beleidsaccenten voor duurzame ontwikkeling cultuur:

- 'Vergroening' van festivals en evenementen (bijv. door digitale ticketverkoop, groene stroom, recycling, afvalbeperking, verkoop biologisch voedsel, collectief vervoer).
- Meer inzet van lokale producten, mensen en diensten
- 'Natuurlijke inbedding' van buitenactiviteiten die de identiteit van de omgeving versterkt.

GEWELDIGE SPORTMOGELIJKHEDEN

5. Geweldige sportmogelijkheden

Hoogstaande sportbeoefening en
-beleving in een gezonde omgeving.

Sporten in Noordwijk is enorm populair. Jong of oud, we doen het in verenigingsverband of individueel, binnen of buiten. Sport draagt op een positieve en preventieve manier bij aan de eigen gezondheid, het welzijn en de samenleving. Topsport in ons 'Sportdorp aan Zee' stimuleert onze economie, toerisme en onze identiteit als energieke kustplaats. Daarom willen we dat de hoogwaardige Noordwijkse binnen- en buitensport-accommodaties geschikt blijven voor (top-)sportwedstrijden en trainingen. Nu onze sportinfrastructuur nagenoeg op orde is, willen we in de toekomst de nadruk leggen op meervoudig gebruik van de bestaande sportaccommodaties, meer bewegen in de buitenruimte en het 'binnenhalen' van belangrijke sportevenementen. Toekomstige verplaatsing van sportparken naar het Achterweggebied is niet meer aan de orde. Hooguit is er nog sprake van kleine uitbreidingen rond de huidige accommodaties. Onze focus komt meer te liggen op het up-to-date houden, intensiever gebruik van de velden door toepassing van kunstgras en eventuele herinrichting van een sportcomplex.

Bredere functie voor de wijken

Onze sportaccommodaties zijn goed zichtbaar en toegankelijk voor mensen uit de wijk. Dit vergroot de kans op meer bewegen door met name de jeugd. De sportaccommodaties willen we in de toekomst laten uitgroeien tot meer openbare multifunctionele 'wijksportparken'. Naast een functie voor sport, krijgen ze dan een bredere maatschappelijke functie voor de wijk. Denk hierbij ook aan actieve dagbesteding op de sportparken voor kwetsbare groepen. Tevens willen we het dagelijks sportief bewegen stimuleren door de letterlijke en figuurlijke verbinding te versterken tussen sportverenigingen, het onderwijs en de naschoolse opvang.

Buiten sporten

Verder willen we inspelen op de toenemende vraag naar 'groene outdoor' sportbeoefening. Dit versterkt tegelijk de diversiteit van ons sportaanbod, draagt bij aan een gezonde levensstijl en verhoogt de aantrekkelijkheid van ons woonklimaat. We zullen daarom de voorzieningen verbeteren voor populaire individuele buitenactiviteiten, zoals 'free running', nordic walking, skeeleren, wielrennen, mountainbiken, paardrijden en fitness bootcamps. Strand, bos, duinen maar ook de overige openbare ruimte en bestaande sportaccommodaties nemen we daar voor onder de loep.

Meer belangrijke sportevenementen en promotie

Onze hoogwaardige sportaccommodaties vormen een uitstekende basis voor successen, innovaties, maatschappelijke activiteiten en gewoon gezond bewegen. Noordwijk is dan ook steeds vaker het decor van (inter-)nationale sportprestaties en evenementen, zoals voor hockey, waterpolo, kitesurfen en 'Life Saving'. Dit willen we verder uitbouwen, goed in de markt zetten en promoten. Uiteraard doen we dat in samenspraak met de sportbonden, de Noordwijkse Ondernemingsvereniging, de horeca en Noordwijk Marketing.

Sportpark Duinwetering

Momenteel maken negen verschillende verenigingen gebruik van Sportpark Duinwetering, met voetbal als grootste club. Tevens doet dit sportpark dienst als sportcampus voor het voortgezet onderwijs van het Northgo College. Omdat dit sportpark voor sport en onderwijs centraal is gelegen en er daarom in de a fgelopen jaren flink is in geïnvesteerd, willen we het op de huidige locatie handhaven. De verwachting is dat de vijf voetbalvelden tot 2030 toereikend zijn. Daarbinnen is het mogelijk de capaciteit te optimaliseren door onder andere het toepassen van een derde kunstgrasveld. In de Nes reserveren we ruimte voor een (pupillen)veld, mocht daar in de toekomst behoefte aan zijn.

Sportpark Nieuwe Zeeweg

De Noordwijkse Hockeyclub is de grootste vereniging op Sportpark Nieuwe Zeeweg. Een verdere groei is op het bestaande sportpark niet op de bestaande drie velden op te vangen. Ook deze sportaccommodatie willen we in het Middengebied behouden, vanwege de centrale ligging in het dorp en de gewenste spreiding van sportparken. Vandaar de grote investeringen die zijn gedaan. Daarom reserveren we ruimte voor een vierde veld op het naast gelegen terrein nabij de duinreep aan

de Duinweg. Aandachtspunt bij deze uitbreiding is de parkeercapaciteit.

Voetbalvereniging SJC heeft met vijf velden voorlopig voldoende capaciteit aan de Lageweg. We weten niet of dat ook tot 2030 voldoende zal zijn. Het sportpark ligt nabij bij geplande woningbouw in Bronsgeest en Offem Zuid. Dat kan een aanzuigende werking hebben op de jeugd uit deze nieuwe wijken. Er loopt een onderzoek naar een betere indeling van het sportpark Lageweg mede naar aanleiding van het besluit om een poppodium op dit terrein te vestigen. Afhankelijk van de uitkomsten is wellicht een extra veld nodig.

De korfbalvereniging Fluks en de handbalvereniging MSV hebben voldoende capaciteit voor de komende 30 jaar.
De tennisvereniging TC Noordwijk is een aantal jaren geleden verplaatst en maakt fysiek onderdeel uit van Sportpark Nieuwe Zeeweg. Formeel is dat niet zo. De tennisvereniging heeft deze grond in erfpacht van een particuliere eigenaar en kan daar in principe blijven.

De Integrale Ruimtelijke Visie 2030 en visie Nieuw Oost bevatten een reservering voor de verplaatsing van de sportverenigingen uit het Middengebied en de Lageweg naar het Achterweggebied. Deze is niet meer nodig en vervalt.

Beleidsaccenten duurzame ontwikkeling

- Meer multifunctioneel gebruik van sportparken.
- Sportaccommodaties meer gebruiken voor opwekking duurzame energie.
- Mensen op sportscholen wekken met hun fitnessapparatuur energie op.
- Meer groene inbedding van sportterreinen, zonder dat dit ten koste mag gaan van de functionaliteit van de sportvelden.

SFEERVOLLE DORPSCENTRA

6. Sfeervolle dorpscentra

Sfeervolle dorpskernen: de kustzone Noordwijk aan Zee, met name de zee, het strand, de duinstrook en de Koningin Wilhelmina Boulevard (gezelligheid, cultuur, beleving, grandeur, authenticiteit, toerisme, congres).

Onze kustzone in Noordwijk aan Zee en het historisch centrum in Noordwijk Binnen zijn de meest gezichtsbepalende gebieden in onze gemeente. Vandaar dat er voor een 7-sterren kustplaats bijzondere aandacht nodig is voor een hoogwaardige onderscheidende uitstraling en een unieke sfeer. Voortbouwend op het beleid tot nu toe, willen we daar de komende jaren nog een forse kwaliteitsslag maken. Dat betreft niet alleen de ruimtelijke inrichting en uitstraling maar ook de mogelijkheden voor cultuur, beleving en winkelen. Kortom: dit zijn de sfeervolle gebieden waar het gezellig is, waar vaak iets is te beleven en waar je plezierig winkelt, uitgaat of een congres bijwoont. Hierna gaan we daar op hoofdlijnen in per deelgebied.

NOORDWIJK AAN ZEE

Koningin Wilhelmina Boulevard

Om tot een aantrekkelijkere Koningin Wilhelmina Boulevard te komen, als waardig visitekaart voor onze 7-sterren kustplaats, richten we ons op drie hoofdpunten:

1. De gewenste 'skyline' en uitstraling van de gebouwen;
2. De ontwikkeling van het Vuurtorenplein, het Palaceplein/Gat van Palace en De Grent;
3. Verkeer, parkeren en de inrichting van de openbare ruimte.

1. Skyline en uitstraling gebouwen

Wij vinden dat de afwisseling in bouwhoogtes een aantrekkelijk dynamisch beeld opleveren van de Koningin Wilhelmina Boulevard. Daarmee verschilt Noordwijk essentieel met andere kustplaatsen als Knokke, Oostende en Nice. Daar wordt één bouwhoogte aangehouden die een monotone indruk oplevert. Wij streven daarom naar een in hoogte gevarieerde skyline van de Koningin Wilhelmina Boulevard: ieder gebouw verschilt duidelijk van hoogte met de buren. Om de schaal van de Koningin Wilhelmina Boulevard zoveel mogelijk te laten aansluiten bij het dorpse karakter van Noordwijk aan Zee, willen we de bouwhoogte wel begrenzen. We laten ons daarbij leiden door de hoogte van het meest authentieke en beeldbepalende gebouw aan de Koningin Wilhelmina Boulevard: de vuurtoren. De top van de vuurtoren is richtinggevend voor de bouwhoogte van de skyline van de Koningin Wilhelmina Boulevard. Door een zorgvuldige uitwerking per bouwplan van dit uitgangspunt (afwisseling in bouwhoogte, waarbij de top van de vuurtoren richtinggevend is) blijft er ook op langere termijn een aantrekkelijke variëteit tussen hogere en lagere gebouwen. Ter behoud van de beleving van de vuurtoren moeten de gebouwen direct naast de vuurtoren lager zijn dan de top van de vuurtoren. Ook moet het zicht op de vuurtoren zoveel mogelijk behouden blijven. Dit vraagt dus maatwerk per bouwplan, zoals dat bij het plan voor de Hotels van Oranje op dit aspect al is toegepast. Dit uitgangspunt moet ruimte geven om in goed overleg tot een hoogwaardige ontwikkeling van deze hele boulevard te komen.

Voor de gewenste uitstraling blijft het huidige beeldkwaliteitsplan functioneren, met als trefwoorden allure en topkwaliteit ('De Noordwijkse Stijl'). Als interessante kans zien wij het meer inrichten van vergader- en werkruimten met een transparante uitstraling op het straatniveau in de hotels aan de Koningin Wilhelmina Boulevard, waar mensen samenkomen en –werken, bijvoorbeeld voor de snelgroeiende groep zzp'ers en 'mobiele werkers'.

2. De ontwikkeling van het Vuurtorenplein, het Palaceplein-Gat van Palace en De Grent

Voor een beter functionerende Koningin Wilhelmina Boulevard willen we de huidige 'open einden' omvormen tot 'hotspots' met stedelijke allure: een 'Cultuurcluster Vuurtorenplein' en 'Toplocatie Palaceplein'. Met De Muze als aanknopingspunt willen we het Vuurtorenplein laten uitgroeien tot een brandpunt voor culturele activiteiten en kunstuitingen. Dat geeft tevens een impuls aan ons beleid voor het uitbouwen

van een energiek cultureel klimaat in Noordwijk, met een aanbod dat gevarieerd en interessant is voor onze bewoners en bezoekers.

Bij de ontwikkeling van het Palaceplein tot een veelzijdig brandpunt van functies denken we aan een creatieve combinatie van hotel, woningen, luxe winkels, leisure en parkeren. Nut en noodzaak dient uiteraard eerst te worden bepaald, daarbij worden ook de resultaten van het parkeeronderzoek betrokken. Alles komt daar samen en is goed georganiseerd voor wandelaar, fiets, bus en auto. Op het 'Gat van Palace' streven we naar een multifunctionele ontwikkeling van een iconisch gebouw, wat 'het verhaal van het gebied' vertelt en op zichzelf al een trekpleister vormt. Wij gaan de mogelijkheid onderzoeken om een tijdelijke flexibele en demontabele parkeergarage te realiseren, bijvoorbeeld zolang de herontwikkeling van het Palaceplein nog niet gereed is.

In overleg met betrokken eigenaren en creatieve ondernemers willen we dat de revitalisering van De Grent wordt meegenomen met de reconstructie Parallel Boulevard, hiervoor ligt al een Definitief Ontwerp (DO).

3. Verkeer, parkeren en de inrichting openbare ruimte

Heel veel steden en dorpen hebben hun centrumgebied met succes teruggegeven aan de voetganger. Ook in Noordwijk hebben wij daar goede ervaring mee in de Hoofdstraat, Kerkstraat en het Sint Jeroensplein. Ter versterking van onze ambitie voor een sfeervolle en aantrekkelijke kustzone willen we de Koningin Wilhelmina Boulevard geleidelijk omvormen van 'doorgangsroute' naar aantrekkelijke 'verblijfszone'. Hierin willen we meer mogelijkheden creëren voor passende actieve en passieve beleving van cultuur en evenementen. Tevens willen we onderzoeken of (semipermanente) plaatsing van enkele kleinschalige sfeervolle 'boulevard-paviljoens' met verhoogde terrassen en zeezicht, ruimtelijk op een goede manier zijn in te passen en te exploiteren.

Stapsgewijs willen we toegroeien naar een autoluwe inrichting van de Koningin Wilhelmina Boulevard. Dit betekent geen ruimte meer voor parkeren, maar wel toegankelijk houden voor de auto. Dit kan in combinatie met de realisatie van een toereikende nieuwe parkeervoorzieningen in de directe omgeving. Hierdoor is het ook mogelijk per seizoen of evenement de boulevard af te sluiten. In de toekomst willen we tevens een strandgevoel creëren op strategische plekken van de Koningin Wilhelmina Boulevard door meer duinbeplanting en strandbeleving toe te voegen. Er is ook aandacht nodig voor het fietsstallingsprobleem bij de strandopgangen en het Palaceplein en het Gat van Palace. We willen de haalbaarheid onderzoeken van een combinatie met een parkeergarage of de aanleg van een fiets–in-duinconstructie.

Winkelgebied Hoofdstraat en omgeving

Ondanks dat het winkellandschap onder andere door de opkomst van het internetwinkelen enorm is veranderd, blijven er goede kansen voor succesvolle winkelgebieden. Het vraagt innovatieve en creatieve ondernemers die snel weten in te spelen op nieuwe trends bij consumenten. Zij komen met nieuwe verrassende formules, meer beleving en een slimme integratie met online-winkelen. Het vraagt ook om flexibele overheidsregels, een aantrekkelijke openbare ruimte en een scherpe positionering van het winkelgebied. Om de Hoofdstraat en omgeving aantrekkelijker te maken willen wij met kracht doorgaan met de gestarte samenwerking met onze winkeliers. De focus moet steeds meer op topkwaliteit en 'fun' komen te liggen. Daardoor komen meer mensen uit Noordwijk zelf hier winkelen en zullen ook toeristen en congresgangers meer besteden. De straat moet meer een duinuitstraling krijgen, die we waar mogelijk willen doortrekken naar zee. Ook willen we bevorderen dat het winkelend publiek 'een rondje kan maken'. De Hoofdstraat wordt dan een belangrijke schakel tussen het Palaceplein, het vernieuwde Jan Kroonsplein, De Grent en de vernieuwde Maarten Kruytstraat, met aan de Huis Ter Duinstraat een nieuwe verblijfsplek, bijvoorbeeld een waterplein. Daarbij zou tevens overtollig regenwater vanuit de Hoofdstraat kunnen worden afgevoerd en opgevangen.

Parallel Boulevard

Om de kwaliteit van de Parallel Boulevard te verbeteren, willen we deze herinrichten. Vanwege een goede verkeersdoorstroming en veiligheid kiezen we voor een profiel waarbij een rijsnelheid van 50 km/u mogelijk is met aanliggende fietspaden en zebrapaden voor overstekende voetgangers. Aan de schaduw(zee-)zijde van de Parallelboulevard willen we meer (groene) duinbeplanting aanbrengen die tevens de blinde muren van de parkeergarages en souterrains verzachten. Enkele

strategische locaties op de Parallel Boulevard worden nieuwe verblijfsplekken met verbindingen tussen zee en achterland. Dit zijn plekken waar men ook kan oversteken en de gebruikte materialen voor eenheid zorgen. Hier komen ook solitaire bomen die goed gedijen in dit zeeklimaat. Voor de gewenste uitstraling van de gebouwen handhaven we de richtlijnen uit het Beeldkwaliteitsplan Noordwijk aan Zee. Daarbij stimuleren we een meer levendig gebruik en uitstraling van de begane grond van de gebouwen.

Overige gebieden

Het Oude Vissersdorp heeft een waardevolle authentieke sfeer die we willen behouden. Uitgangspunt is en blijft een mix van kleinschalige woningbouw en bedrijvigheid. Villawijk De Zuid ligt in een open duinlandschap vrijwel direct grenzend aan zee. Op deze schaal is de wijk uniek in Nederland. Het behoud en waar mogelijk versterken van de unieke kenmerken van villawijk De Zuid en de Koningin Astrid Boulevard blijven als beleid ongewijzigd. Dit betekent:

Het principe dat er geen bouwmogelijkheden vergund worden die het toegestane volume in het bestemmingsplan met de binnenplanse vrijstellingsmogelijkheid van 10% overstijgen.

Voor hotels in de wijk slechts meegewerkt zal worden in een bestemmingswijziging naar wonen indien het volume wordt beperkt in de richting van het volume wat er oorspronkelijk – voor de eventuele uitbreidingen van het hotel – was.

Op de Astrid Boulevard het bouwvlak niet mag toenemen wanneer doorzichten daardoor negatief worden beïnvloed. Volumes die nog gevuld kunnen worden zonder doorzichtverlies mogen worden gevuld. In beperkte mate mag breedte wel uitgeruild worden met diepte, waar dit de doorzichten ten goede komt.

Uitzondering op de bovenstaande criteria zijn de volgende ontwikkellocaties:

Koningin Astrid Boulevard 5: het vervangen van de oude hotelvleugel (Grand Hotel van Huis ter Duin) door een nieuwe vleugel. De maximale hoogte en het volume van de hotelvleugel bedraagt 42 meter. Dit komt overeen met de hoogte en volume van het hotel gebouwd na 1990. Uitgegaan wordt van de Noordwijkse Stijl.

Appartementencomplexen Seehorst, Residence Astrid en Residence Rembrandt: Bij eventuele herontwikkeling van deze complexen geldt de maximum bouwhoogte uit het bestemmingsplan als maximumgoothoogte. Hierboven mag een kap worden gerealiseerd, waardoor de maximum bouwhoogte 2,5 meter boven de goothoogte ligt. Deze kap mag worden bewoond. Het geheel dient in Noordwijkse stijl te worden uitgevoerd. Bij herontwikkeling is uitbreiding van het bouwvlak toegestaan mits de bestaande doorzichten niet negatief worden beïnvloed.

Sfeervolle dorpskernen: historische beleving kern Noordwijk Binnen.

NOORDWIJK BINNEN

Historisch centrum

Het waardevolle historische karakter van de oude lintbebouwing en centrumgebied met kerken en pleinen in Noordwijk Binnen draagt sterk bij aan onze aantrekkelijkheid als 7-sterren kustplaats. Vooral de Voorstraat en het Lindenplein zijn juweeltjes van Noordwijk Binnen met prachtige historische panden, een goed uitgewerkte openbare ruimte en aan beide zijden lindebomen. Beleid is dan ook om het beschermd dorpsgezicht te behouden, evenals het huidige karakter van de historische panden en het groen. Daarnaast willen we de culturele kwaliteiten en kansen van Noordwijk Binnen versterken en beter promoten.

Voor een aantal binnengebieden zijn ideeën en plannen voor herontwikkeling: Losplaatsweg, terrein Van Eeden/Buijze Pers en het terrein Pickéstraat-Ruijgenhoek-Kerkhofpad. Nieuwe bebouwing moet aansluiten bij de maat en schaal van de aangrenzende bebouwing. Het is ook mogelijk om deze projecten een eigen karakter mee te geven, bijvoorbeeld in de vorm van hofjes, een landgoed, ouderenwoningen, kleinschalige dienstverlening. Daarbij zal bijzondere aandacht moeten zijn voor groen, cultuurhistorie en parkeren. De Woensdagse Watering willen we als voormalige en gedempte waterloop weer hernieuwde aandacht geven om zo ook bij te dragen aan de klimaatbestendigheid van Noordwijk Binnen. Bij de herontwikkeling van de Losplaatsweg zal opnieuw open water gerealiseerd worden. Waar geen open water mogelijk is, willen we bevorderen dat dit cultuurhistorisch waardevolle tracé op een andere manier in de belangstelling komt.

Winkelgebied Kerkstraat en omgeving

Als bijdrage aan een sfeervolle dorpskern willen we de bereikbaarheid verbeteren van de Kerkstraat en omgeving en het Kloosterplein. Om een levensvatbaar winkelcentrum voor de dagelijkse boodschappen te creëren, zal de focus op dagelijkse boodschappen liggen en zal het centrum compacter moeten worden, waardoor je een rondje kunt lopen. De herinrichting van het Kloosterplein voor hervestiging van de weekmarkt willen we dezelfde kwaliteit geven als het Lindenplein.

Overige gebieden

Het overige deel van Noordwijk Binnen telt een aantal grotere locaties waar herontwikkeling kan gaan plaatsvinden: het Rederijkersplein tot aan de Van de Mortelstraat, het terrein van de Northgo-hal en de voormalige locatie van het Zilveren Kruis. De nieuwe bebouwing moet aansluiten bij de maat en schaal van de omliggende bebouwing. De ligging nabij voorzieningen biedt de mogelijkheid om voor ouderen en starters woningen te bouwen in een groene setting, waarbij voor cultuurhistorie een belangrijke rol kan spelen (met name bij de voormalige locatie van het Zilveren Kruis).

Bij herinrichting van de openbare ruimte dient meer rekening te worden gehouden met minder validen, met name bij het Sint Jeroensplein.

Beleidsaccenten voor duurzame gebiedsontwikkelingen:

- Energiebesparing en duurzame energievoorziening
- Verbetering verblijfsklimaat voor de voetganger
- Stimulering fietsgebruik en duurzame mobiliteit (waaronder collectief vervoer, elektrisch rijden/laad infrastructuur).
- Hoge kwaliteit openbare ruimte.
- Bij herontwikkelingslocaties aandacht voor groen, cultuurhistorie en parkeren.
- Daar waar milieutechnisch mogelijk, meer kansen benutten voor functiemenging van bedrijfsmatige activiteiten in de woonomgeving.
- Dichter bij elkaar brengen van wonen en werken, met minder vervoersbewegingen.

AANTREKKELIJKE LEEFOMGEVING

7. Aantrekkelijke leefomgeving

Aantrekkelijke onderscheidende leefomgeving met een overwegend dorps karakter: versterkt Noordwijkse DNA en biedt ruimte voor vernieuwende woon-, werk-, vrijetijd-, en zorg/gezondheidsconcepten voor een grote diversiteit aan doelgroepen.

Noordwijk is een gewilde plaats om te wonen, te ondernemen en te bezoeken. Dat komt vooral omdat we ons kleinstedelijk-dorps karakter hebben weten te behouden. Daar ligt ook onze onderscheidende kwaliteit voor toekomstige ontwikkelingen. Toch is er nog veel werk aan de winkel. Zeker als we willen uitgroeien tot 7-sterren kustplaats. Daarom willen we ook ruimte bieden voor vernieuwende concepten op het gebied van wonen, werken, vrijetijd en gezondheid voor diverse doelgroepen. Dit is vooral een ambitie en uitnodiging om met alle betrokken partijen in de toekomst vorm te geven. Daarbij willen we tevens een aantal combinaties maken met opgaven en ambities uit andere thema's, zoals water, cultuurhistorie en cultuur. Hiermee maken we onze leefomgeving aantrekkelijker en duurzamer.

Wonen

Om in te spelen op de verwachte vraag van een grote diversiteit aan doelgroepen hebben we een ambitieus woningbouwprogramma. De Noordwijkse woningmarkt is onderdeel van de regionale woningmarkt. Tot 2030 willen we gemiddeld ruim 200 woningen per jaar bouwen in een aantrekkelijke woonomgeving. We zullen daarom onderscheidende woongebieden ontwikkelen die voorzien in de woningbehoefte van de Noordwijkers, maar ook inspelen op een regionale en zelfs bovenregionale vraag. Aandachtspunt bij deze groei is het bereikbaar houden van Noordwijk.

Wij zetten ons hierbij in het bijzonder in op de bouw van woningen voor starters, senioren en mensen met een beperking. Voor hen is er een gebrek aan mogelijkheden om door te stromen naar een andere woning. Bij nieuwbouw is ons uitgangspunt: minimaal 30% bouwen in de sociale sector, zowel bij binnenstedelijke ontwikkelingen als in uitleggebieden. Voor situaties waarin dit door aantoonbare redenen niet realiseerbaar is, moet de ontwikkelaar/initiatiefnemer storten in de bestemmingsreserve Sociale Woningbouw. Hiervoor wordt een 'Verordening Bestemmingsreserve Sociale Woningbouw 2017' ingesteld.

Ook voor gezinnen die toe zijn aan een volgende stap in hun wooncarrière willen we de doorstroming bevorderen. Daartoe is de toevoeging van vooral betaalbare vrijesector-huurwoningen noodzakelijk. Samenhang en variatie in de bouwprogramma's is noodzakelijk om de gewenste diversiteit voor alle doelgroepen te realiseren. Uitwerking van onze visie en woningbouwprogrammering is opgenomen in de Noordwijkse Woonagenda (vastgesteld op 25 augustus 2016). De hoofdlijnen hieruit zijn overgenomen in deze Omgevingsvisie.
Belangrijk uitgangspunt is de realisatie van een aantal grotere nieuwbouwlocaties, waar we in Noordwijk al lange tijd aan werken: Offem Zuid, Bronsgeest en Duineveld. Hier spelen omvangrijke investeringen, diverse contracten en uitgegeven 'bouwclaims' aan private ontwikkelaars. Daarom zullen we deze locaties ontwikkelen in goede afstemming met nieuwbouw- en revitaliseringslocaties in de dorpskernen.

Een aparte opgave is verduurzaming en levensloopbestendiger maken van onze bestaande en nieuwe woningvoorraad en de woonomgeving. Verduurzaming van de sociale voorraad is onderdeel van de 'prestatieafspraken' die wij overeenkomen met de Noordwijkse Woningstichting.

De samenleving verandert. Meer nadruk op zelfredzaamheid, flexibiliteit en diversiteit van samenlevingsvormen vragen om meer flexibiliteit in wonen en werken en een diversiteit van functies. Dit moet in een samenhangende mix per wijk een plek krijgen. Kleinschalige bedrijvigheid in combinatie met het wonen en zorgen moet zoveel mogelijk meegenomen worden bij de ontwikkeling van nieuwbouwlocaties. Hiervoor komen vooral herontwikkelingslocaties binnen de kernen in aanmerking, waardoor al deze functies meer van elkaar kunnen profiteren.

Bij een aantrekkelijke leefomgeving hoort uiteraard ook ruimte voor jeugd en jongeren met starterswoningen, sport- en uitgaansmogelijkheden, voldoende speelgelegenheid en basisscholen in de wijken. Uitgangspunt blijft dat in elke woonwijk een school staat. Hierdoor kunnen jonge kinderen vanaf hun huis zelf snel en veilig naar school gaan en is er minder autoverkeer voor het wegbrengen.

Verbetering ruimtelijke kwaliteit

Algeheel uitgangspunt voor onze leefomgeving is ons streven naar hoge ruimtelijke kwaliteit, beeldkwaliteit en hoogwaardige openbare ruimte, in beide dorpskernen en het buitengebied. Waar mogelijk moeten we daar kansen voor benutten. Veel daarvoor hebben wij in al diverse bruikbare rapporten vastgelegd, zoals het Beeldkwaliteitsplan Noordwijk aan Zee en de Uitwerking Visie Openbare Ruimte (UVOR). Deze blijven uitgangspunt voor ons beleid voor openbare ruimte en groen. Het gaat er nu om dit verder in concrete projecten te vertalen.

Openbare ruimte en groen

Als gemeente zijn we verantwoordelijk voor een goede inrichting en beheer van de openbare ruimte. Algemene uitgangspunten daarvoor zijn duurzaam, schoon, heel en veilig. Daarnaast werken ook de oorspronkelijke landschappelijke zones en de typische kenmerken van verschillende dorpsgebieden in de inrichting en materiaalkeuze door. Per gebied zorgen we ook voor bloemrijke beplanting en boomsoorten die daar goed in passen en gedijen. Op deze wijze versterken we onze identiteit als geheel en een aantrekkelijke leefomgeving in het bijzonder.

Het groen versterkt ook de ecologische kwaliteit van Noordwijk doordat wij ecologische processen als uitgangspunt meenemen bij groeninrichting, het beheer en het verbinden van groen en natuur. Verspreid liggend groen kan fungeren als stapsteen tussen verbindingszones. Ook water kan als dragende structuur dienen voor groene verbindingszones. Aandacht voor een natuurvriendelijke inrichting van wateren en een goede waterkwaliteit maken onderdeel uit van het openbaar groen. Op deze wijze is niet alleen aandacht voor natuur en biodiversiteit in de natuurgebieden rondom Noordwijk, maar ook binnen de dorpskernen.

Landschap en ecologie staan onder druk van (toekomstige) woningbouwprojecten, sportvoorzieningen, recreatie en andere ontwikkelingen. Deze belangen stemmen wij zorgvuldig af op het thema groen. Groen kan het imago van Noordwijk versterken. Met het leveren van extra inspanningen voor groen kunnen economische structuren versterkt worden. Het groen laat zien dat Noordwijk meer is dan alleen strand en duinen. Het is daarmee een uitnodiging voor toeristen, bezoekers en bewoners om dit samen met ons op te pakken.

Goede borging van archeologie, erfgoed en cultuurhistorie

Cultuurhistorie leeft in Noordwijk. Veel particulieren en verenigingen zijn op dit gebied actief, zoals de Noordwijkse musea. Daarbij gaat het niet alleen om monumenten, musea en archieven, maar ook over cultuurlandschap, verhalen, gewoontes, rituelen en tradities. Noordwijk heeft 74 Rijksmonumenten, waaronder enkele complexen, zoals het Van Eedencomplex in de Voorstraat, de Algemene Begraafplaats en de landgoederen Offem, Calorama en Goohorst. Sinds 1990 is de historische kern van Noordwijk Binnen aangewezen als beschermd dorpsgezicht met aandacht voor sfeerbepalende elementen en kwaliteiten. Tevens zijn we begonnen met het aanwijzen van gemeentelijke monumenten en het opzetten van een stimuleringsregeling om waardvolle panden beter te beschermen en in stand te houden.

In de toekomst willen we de herkenbaarheid van de Noordwijkse cultuurhistorisch waardevolle kwaliteiten en archeologie vergroten. Daarmee worden zij een hechter onderdeel van het profiel van Noordwijk en dragen ze bij aan versterking van de ruimtelijke kwaliteit en identiteit van onze gemeente. Dit kan vooral zijn beslag krijgen in de verdere ontwikkeling van nieuwe woongebieden, cultuur en toerisme. Ook kan het daarbij als belangrijke inspiratiebron dienen. We sluiten daar in eerste instantie aan bij de geldende gemeentelijke Erfgoednota en de provinciale erfgoedlijnen. Aan de hand van zones, structuren en objecten zullen we cultuurhistorische waarden adequaat in bestemmingsplannen en later omgevingsplannen verankeren.

Daarnaast willen we ook andere aspecten van de rijke cultuurhistorische diversiteit in Noordwijk meer aandacht geven, om tot een compleet verhaal voor heel Noordwijk te komen. Interessante thema's zijn bijvoorbeeld de kruidenteelt en het vissersdorp.

Klimaatbestendige leefomgeving

Klimaatverandering vraagt wereldwijd en in Noordwijk om actie. Daarom zetten wij ons in om Noordwijk 'klimaatbestendig' te maken. Dat vraagt maatregelen om hittestress tegen te gaan en om wateroverlast en overstromingen door extreme neerslag nu en op de lange termijn te voorkomen. In Noordwijk zullen we dat vooral moeten bereiken door het 'waterrobuust' en 'klimaatbestendig' bouwen en herinrichten van onze dorpsgebieden, nieuwbouwlocaties en het buitengebied. In het bijzonder moet de regenval in het hogere deel van Noordwijk beter worden afgevoerd. Daarom zoeken we naar oplossingen in het Middengebied en mogelijkheden voor waterberging. Door die te koppelen met bestaande watergangen, in combinatie met enkele technische maatregelen, ontstaat een goed werkend watersysteem. Het openbaar groen vervult hier ook een rol in. Bomen en planten houden neerslagoverschotten na extreme buien vast in de grond en stellen dit water weer beschikbaar tijdens droge perioden. Daarnaast hebben bomen en planten een verkoelend effect in een gebouwde omgeving (afname hittestress).

De waterkerende 'dijk in duin-constructie' langs de Koningin Wilhelmina Boulevard is ontworpen voor minimaal 50 jaar. Maar we moeten er rekening mee houden dat er vóór 2050 nieuwe investeringen nodig zijn in waterkeringen vanwege de verwachte aanhoudende zeespiegelstijging en bodemdaling.

Ook zal de waterkwaliteit nog moeten verbeteren om te voldoen aan Europese richtlijnen. Bij al deze maatregelen gaan we proberen de waterkringloop van grondwater, oppervlaktewater, hemelwater, afvalwater en drinkwater steeds hechter te sluiten. Waar mogelijk willen we meer water als belevings- en omgevingskwaliteit creëren. Dat dient meerdere doelen: we dragen bij aan het klimaatbestendig maken van onze gemeente en we maken onze gemeente aantrekkelijker voor onze bewoners en toeristen. Daarnaast moeten we ons langdurig inspannen voor voldoende zoet water van voldoende kwaliteit en het tegengaan van droogte. Dat is vooral een probleem in het buitengebied. Bij dit alles zoeken we nadrukkelijk de samenwerking met onze regionale partners en het bedrijfsleven: het Hoogheemraadschap van Rijnland, de gemeenten in de Duin- en Bollenstreek, de provincie Zuid-Holland, het Rijk en de bloembollensector. Het is de uitdaging om samen te werken aan een duurzaam watersysteem, ieder vanuit zijn eigen taak en doelstellingen.

Omdat onze belangrijkste nieuwbouwlocaties grote kansen bieden voor versterking van Noordwijk als 7-sterren kustplaats met een aantrekkelijke leefomgeving, gaan we hierna kort in op enkele ambities voor Offem Zuid, Bronsgeest en het Middengebied.

Offem Zuid

Wij gaan uit van de bouw van maximaal 750 woningen in alle segmenten, waaronder 30% in de sociale sector. Binnen het gebied willen we een zonering aanbrengen met een landgoederenzone, een 'dorpshart' (met het karakter van de Voorstraat) en een deel met 'waterwonen'. Een bosrand langs de Beeklaan kan ingericht worden om actieve beweging te stimuleren, bijvoorbeeld met natuurlijke sporttoestellen en ruimte voor 'free running'. Daarnaast willen we eventueel kruidenplaatsen opnemen in groengebieden, als verwijzing naar de historie van Noordwijk Binnen. Voor fietsers en voetgangers wordt er een directe verbinding vanuit het gebied gemaakt met de Voorstraat. Deze verbinding kruist de Nieuwe Offemweg. Gezien het natuurlijke hoogteverloop willen we de watergang langs de N206 verbreden (ter hoogte van landgoed Offem). Hierdoor kun je via De Schie op de Kagerplassen en in Leiden komen.

Bronsgeest

We willen Bronsgeest ontwikkelen met 400 tot 600 woningen op basis van een sterk stedenbouwkundig raamwerk. Door 'landgoedwonen in boskamers' gaan we de herkenbaarheid vergroten van het landgoederen-landschap. Ook hier willen we optimaal de kansen benutten voor realisatie van sociale woningbouw. Daarnaast willen we naar behoefte mogelijkheden bieden voor zelfbouwkavels, groepswonen en grondgebonden woningen voor ouderen die ook voor elkaar zorgen, activiteiten organiseren en zelfvoorzienend zijn. Hiermee levert deze locatie een bijdrage aan een grotere variatie van de woningvoorraad van heel Noordwijk.
In het hart van Bronsgeest streven we naar realisatie van een (groen) plein met speelvoorzieningen, waarin tevens mogelijke maatschappelijke en commerciële voorzieningen (geen detailhandel) alsmede woningen een plaats kunnen krijgen. Langs de Van Berckelweg is de aanleg voorzien van een robuuste boszone. Tevens willen we een vrijliggend fietspad realiseren naar Noordwijk Binnen langs de voormalige ZilverenKruislocatie. De ambitie is om Bronsgeest als energieneutrale wijk te ontwikkelen.

Middengebied

Voor Duineveld gaan we uit van realisatie van het huidige woningbouwplan in een groenblauwe setting. In De Nes 1 (het noordwestelijk deel richting de Duinweg) komen vrijstaande woningen in een landschappelijke setting. Het oostelijk gedeelte gaan we ontwikkelen als groene zone met natuur- en landschappelijke waarden. Hier reserveren we ook een veld voor v.v. Noordwijk. Alle aanwezige sportvoorzieningen willen we hier in de toekomst behouden. Waar mogelijk moet het gebied nog bijdragen aan een herkenbare overgang tussen 'Zee' en 'Binnen'. Daartoe is het behoud van een aantal duidelijke zichtlijnen essentieel, bijvoorbeeld naar de watertoren en landschappelijke open vensters richting de bollengebieden. Het bollengebied willen we behouden, evenals de steilrand. Die moet een belangrijke overgang blijven tussen het hogere duingebied en het lager gelegen open middengebied. Wel is een verbetering van het watersysteem noodzakelijk, om bij te dragen aan de oplossing van het waterprobleem van Noordwijk aan Zee.

Doelgroepen

Bij de doelgroepen voor woningbouw richten we ons niet alleen op starters en ouderen maar juist ook op een grote diversiteit in doelgroepen (zoals gezinnen). Dit mede met het oog op doorstroming en het mogelijk maken van een wooncarrière in Noordwijk.

Ontmoetingsplek

Voor het versterken van de levendigheid en identiteit van de Noordwijkse samenleving wordt is het wenselijk een prominente ontmoetingsplek voor Noordwijkers te creëren. Hierbij wordt gedacht aan een plein of een park in het Middengebied. Dit idee werd op de avonden met betrokkenen vaak genoemd.

Beleidsaccenten voor duurzame gebiedsontwikkelingen:

- Energiebesparing en duurzame energievoorziening
- duurzaam bouwen en klimaatbestendige gebieds-ontwikkeling.
- Stimulering fietsgebruik en duurzame mobiliteit (waaronder collectief vervoer, elektrisch rijden/laad infrastructuur).
- Energiezuinige straatverlichting.
- gescheiden stelsel riool en hemelwaterafvoer
- Hoge kwaliteit openbare ruimte met voldoende water, groen en speelgelegenheid.
- Inspirerende duurzaamheidsmaatregelen zichtbaar maken in de wijk.

Beleidsaccenten voor duurzame woningbouwontwikkelingen:

- Stimulering betere isolatie van bestaande woning voorraad.
- Voor verwarming van gebouwen steeds minder gebruik maken van gasgestookte installaties
- Gebruik en/of opwekking duurzame energie.
- realisatie van zoveel mogelijk energieneutrale gebiedsontwikkelingen (wijken/projecten).
- Bij het ontwerp van nieuwe gebiedsontwikkelingen fietsgebruik stimuleren en autogebruik beperken.

Beleidsaccenten voor duurzame waterontwikkelingen:

- Verbetering waterkwaliteit in stedelijk en landelijk gebied, bijv. door zuivering, filtering, vermindering (diffuse) verontreinigingen.
- Gescheiden stelsel riool en hemelwaterafvoer realiseren bij gebiedsontwikkelingen.
- Gebruik warmtenetten (lage temperatuur) mogelijk maken.
- Optimaliseren van de afvalwaterketen, ook door benutting van restwarmte en hergebruik grondstoffen.
- Voorkomen wateroverlast door klimaatbestendig bouwen en (her-)inrichten van gebieden.

Beleidsaccenten voor duurzame ontwikkelingen op het gebied van cultuurhistorie:

- Besparen op energie en verwarming door isolatie van gebouwen.
- 'De verhalen van Noordwijk' door mensen, bedrijven en organisaties meer zichtbaar en beleefbaar maken.

RIJKE NATUUR & MOOI LANDSCHAP

8. Rijke natuur, mooi landschap en vitale Greenport

Rijke natuur, mooi landschap en vitale Greenport: genieten van rust en reuring, routes, omgeving, biodiversiteit en ontwikkeling van een duurzame agrarische sector.

Noordwijk is bevoorrecht met zoveel hoge natuur- en landschapskwaliteiten dichtbij huis. We hebben een prachtige dertien kilometer lange kuststrook tussen Zandvoort en Katwijk met strand, zee, bos en duinen. Hiervan ligt drie kilometer aan de bebouwde kom van Noordwijk aan Zee.

Ruim driekwart van ons kust- en strandgebied is aan te merken als natuurlijk bos- en duinengebied. Het overgrote deel heeft dusdanige topkwaliteit dat het als 'Natura 2000 gebied' bijdraagt aan het natuurraamwerk in Europa. Dit moeten we veel meer uitdragen en meenemen in onze promotie. Het strand en het open zeelandschap zijn heel belangrijk voor het toerisme, de economie en het beeld van Noordwijk als energieke kustplaats. Maar ook als gebied om even tot rust te komen, te wandelen of een paardentocht te maken. Waarna we ontspannen en geïnspireerd huiswaarts keren of teruggaan naar het congres.

We willen dat iedereen van ons kust- en strandgebied kan blijven genieten. Daarbij moet er steeds voldoende ruimte zijn voor eigentijdse passende commerciële, recreatieve en culturele activiteiten en voorzieningen. Met alle betrokkenen zullen we een goede balans moeten blijven vinden tussen deze dynamiek enerzijds en behoud of versterking van de waardevolle natuur- en landschapskwaliteiten anderzijds. Om het open zeelandschap te behouden is ons beleid gericht op het voorkomen van ontwikkelingen die daar inbreuk op maken zoals windmolenparken op zee, binnen zichtafstand van de kustlijn.

Topkwaliteit en diversiteit van strandpaviljoens

Om die balans te bevorderen hebben we het gebruik van het strand in twee zones verdeeld: intensieve en extensieve strandrecreatie. Het intensieve strand bevindt zich globaal voor de Koningin Astrid Boulevard, Koningin Wilhelmina Boulevard en Zeereep, bij de Duindamseslag en de Langevelderslag.

Op het strand staan vijftien commerciële strandpaviljoens, waarvan er zes nu een jaarrondpaviljoen en negen een seizoensgebonden paviljoen zijn. Van deze negen seizoenpaviljoens hebben er twee een jaarrond bestemming (waarvan nog geen gebruik wordt gemaakt). Daarnaast staan er drie paviljoens voor watersportverenigingen, een paviljoen voor een commercieel watersportcentrum en drie paviljoens voor reddingsposten. De reddingsbrigade krijgt samen met de zeilvereniging een nieuw onderkomen op het strand en zal jaarrond op het strand aanwezig zijn.

Daarnaast krijgt de kustsurfvereniging een jaarrond onderkomen waarmee zij de sportbeleving het hele jaar door op het strand kan versterken. We zijn als Noordwijk trots op ons strand en de kwaliteit van onze prijswinnende paviljoens. De vrije ruimte tussen de paviljoens vormen daarbij een belangrijke waarde die we willen behouden. Daarom blijft het huidige aantal gebouwen en het aantal jaarrond paviljoens op het strand ongewijzigd. Ook is verdere uitbreiding c.q. vergroting van de paviljoens niet mogelijk, behoudens voor wat opslag en de mogelijkheid om een ongebouwd strandterras in gebruik te nemen.
Wel kan het seizoensgebonden paviljoen aan de Duindamseslag wijzigen in een jaarrond paviljoen (is al zodanig bestemd) met een mogelijkheid tot de plaatsing van vijf strandhuisjes voor toeristische overnachtingen. Dat laatste geldt ook voor Langevelderslag. Daar overwegen we tevens het toestaan van de mogelijkheid voor enkele kleinschalige ontwikkelingen voor de watersport en strandmeubelverhuur. Daarnaast zien wij binnen het huidige gebouwencomplex aan de Langevelderslag de opzet van een interactief natuurbelevingscentrum als interessante kans.

We zetten dus in de intensieve strandzone vooral in op verdere topkwaliteit en diversiteit van de paviljoens binnen de huidige bebouwing.

Nieuwe natuurattractie Noordvoort

Het strand en de duinen tussen Katwijk en Zandvoort hebben veel natuur en landschappelijke waarden. Om die te versterken hebben Waternet, het Hoogheemraadschap van Rijnland, Staatsbosbeheer, Rijkswaterstaat en de gemeenten Zandvoort en Noordwijk de handen ineen geslagen voor de uitvoering van een bijzonder project: Noordvoort. Ter hoogte van de gemeentegrens met Zandvoort hebben we een stuk zeereep laten uitgroeien tot een hoogwaardig natuurgebied. Dit is straks aantrekkelijk voor zowel vogels en andere dieren als wandelaars. Met de realisatie van dit eerste strandreservaat aan de Hollandse kust voegen we een zeer onderscheidend element toe aan de belevingsmogelijkheden op het Noordwijkse strand met onder andere stuifkuilen, slufter en een uitkijkpunt. De verdere ontwikkelingen van dit natuurgebied zijn nog onderwerp van studie. Bebouwing en horecafaciliteiten of anderszins in dit kwetsbare gebied zijn niet toegestaan.

Bos- en duingebieden

Naast de hoge natuurwaarden hebben onze uitgestrekte bos- en duingebieden een grote recreatieve functie. Vele routes doorkruisen het gebied, met fraaie uitzichtpunten als tussenstop. Dit maakt je van bezoeker een liefhebber.

Hier en daar kunnen de veiligheid van de routes en de entrees nog verbeteren. Ook zijn er mogelijkheden om de biodiversiteit te vergroten. Staatbosbeheer werkt aan introductie van natuurlijke attributen waar je op een energieke wijze de natuur kunt beleven. Naast behoud zetten we daarom in op selectieve ontwikkeling van natuur- en recreatiewaarden in deze bos- en duingebieden. De huidige overige functies, zoals het zweefvliegterrein, het militair terrein met de zendmast en de golfbaan kunnen daar blijven.

Zowel op provinciaal als nationaal niveau zijn er natuurnetwerken in aanleg (voorheen ecologische hoofdstructuren genoemd). Deze vormen belangrijke schakels tussen grotere natuurgebieden, waardoor planten, insecten en dieren zich beter verspreiden en ontwikkelen. Waar mogelijk faciliteren wij dat in het ruimtelijk beleid. Zo wordt middels de Intergemeentelijke Structuurvisie Greenport 2016 ingezet op het afronden van de ecologische verbindingszone Coepelduinen - Landgoed Offem - Landgoed Leeuwenhorst en Noordduinen.

Buitengebied: vitale Greenport in een mooi landschap

Noordwijk heeft een omvangrijk buitengebied tussen Zandvoort, Katwijk en Teylingen. Dit maakt deel uit van de Greenport Duin- en Bollenstreek. Daarin liggen diverse bollengronden, zoals in de polder Het Langeveld, de Noordzijderpolder, de Vinkeveldpolder, Bronsgeest en de Zwetterpolder.
Daarnaast zijn diverse waardevolle graslanden (met name de Hoogewegpolder), een vrij grote zone met recreatieparken (Duinrand), Landgoed Sancta Maria, het terrein van de Van de Berghstichting, ESA-ESTEC en het Beukterrein aan de Van Berckelweg.

De hoofdlijnen van het beleid voor het buitengebied zijn vastgelegd in de Intergemeentelijke Structuurvisie Greenport Duin- en Bollenstreek 2016 (ISG2016). Noordwijk maakt daar onderdeel van uit.

We blijven het beleid en bijbehorend instrumentarium steunen voor herstructurering en innovatie van het bollen- en bloemencomplex in combinatie met verbetering van het landschap, het watersysteem, natuurlijke en toeristisch-recreatieve kwaliteiten. Voor dit laatste functioneert een regionaal landschapsperspectief. De vooral door Noordwijk bepleite heterogene landschappen waarin naast bollenvelden plaats is voor weiden met blaarkoppen en paarden, kruidenvelden, wandelpaden en natuur vormen een waardevol onderdeel van de Duin- en Bollenstreek. Nadrukkelijker dienen we oog te hebben voor kwetsbare waarden, met name in het buitengebied en deze te borgen in het spanningsveld met gewenste ontwikkelingen. Dit mag echter niet ten koste gaan van het areaal eerste klas bollengrond.

Verdere differentiatie van het landschap is mogelijk mits voldaan wordt aan de bollencompensatie en als het passend is in het Landschapsperspectief. Belangrijk punt bij dit alles is het behoud van het totaal eerste klas bollenareaal van 2625 hectare en het systeem van de bollengrondcompensatie. De GreenportOntwikkelingsmaatschappij (GOM) is hiervoor de uitvoeringsorganisatie.

De graslanden in De Klei (zuidelijk punt Herenweg/Achterweg) moeten waar nodig een kwaliteitsimpuls krijgen. De Hoogewegpolder is een waardevol weidevogelgebied dat we willen behouden.

Woningbouw in het buitengebied

Woningbouw in het Greenportgebied is niet toegestaan met uitzondering van Bronsgeest, 'Greenportwoningen' (in het bijzonder op de locatie Vinkeveld Zuid) en zogenaamde 'Ruimte voor Ruimte-woningen'.
De locatie Sancta Maria wordt herontwikkeld met landgoedwonen en mogelijkheden tot zelfbouw op vrije kavels. Op het terrein van de Van de Berghstichting streven we naar gedeeltelijke omvorming tot een uniek woongebied dat bijdraagt aan de vergroting van de diversiteit aan woonmilieus in Noordwijk. Te denken valt aan bijzondere woonvormen en experimentele woningbouw. Hier zien we een kans voor welstandsvrij bouwen met aandacht voor een goede landschappelijke inpassing.

Het gebied rond Beuk

De kwaliteit van de zone langs de Van Berckelweg ter hoogte van Beuk zou kunnen verbeteren door het verder te ontwikkelen met leisure-functies. Dit gebied ligt echter in het buitengebied van Noordwijk. Dit stelt beperkingen aan de ruimtelijke ontwikkelingsmogelijkheden. We zien dit daarom als kansenzone voor leisure.

Beleidsaccenten voor duurzame ontwikkelingen:

- Verdere vergroting biodiversiteit in natuurgebieden.
- Realisatie natuurbelevingscentrum voormalige manage Noordduinen en/of Langevelderslag.
- Afbouw gebruik gewasbeschermingsmiddelen en verontreiniging bodem en water.
- Bredere inzet door de agrarische sector op duurzame teelt en marketing van 'eco-bol', en creëren van toegevoegde waarde.
- Stimuleren intensiever gebruik van duurzame energie en warmte.
- Opzetten van een proeftuin door de agrarische sector voor 'biobased economy' (restproducten hergebruiken).

UITSTEKENDE BEREIKBAARHEID

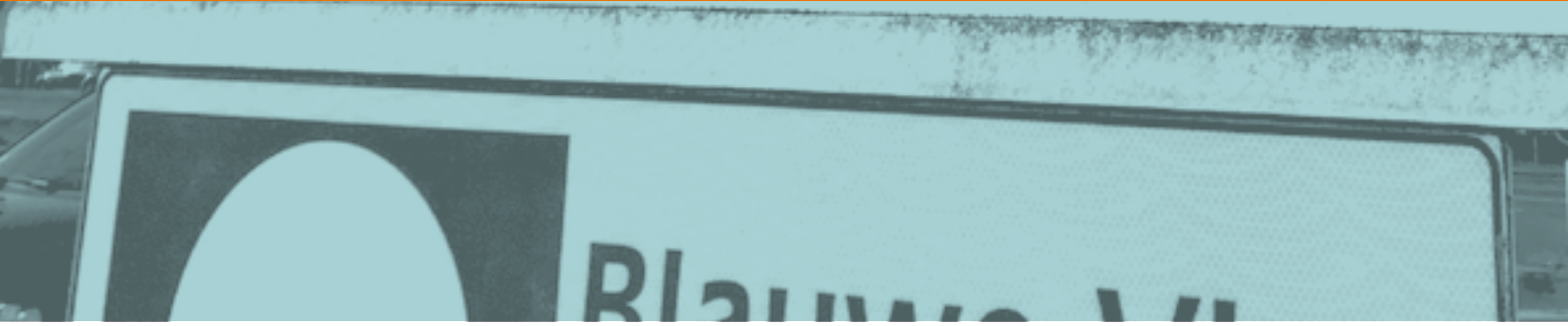

9. Uitstekende bereikbaarheid

Uitstekend bereikbaar vanuit de hele Randstad, in het bijzonder de kustzone.

Een goed bereikbaar Noordwijk is van groot belang. Zowel voor inwoners en bedrijven als voor de Noordwijkse bezoekers. In Noordwijk is door het grote aantal forenzen onder de inwoners sprake van veel woon- en werkverkeer. Daarnaast zet het extra verkeer op zomerse stranddagen de bereikbaarheid extra onder druk. Een groot deel van de Noordwijkse bezoekers (dagtoeristen, koopcentrumbezoekers, verblijfstoeristen, congresgangers) komt op dit moment met de auto. Fietsen gebeurt steeds meer. Het openbaar vervoer wordt hoofdzakelijk gebruikt om bijvoorbeeld vanuit de woning naar werk of studie te reizen.

Noordwijk is meer dan een badplaats voor dagbezoekers, vanwege onze veelzijdige economie, congresfunctie, culturele evenementen en woonambities. Ons streven naar een 7-sterren kustplaats vraagt daarom extra inspanningen om de bereikbaarheid binnen Noordwijk en vanuit de Randstad te verbeteren.

Bovendien neemt de concurrentie vanuit andere kustplaatsen toe, met comfortabele parkeervoorzieningen aan hun boulevards. Vandaar dat ons doel niet is een goede, maar uitstekende bereikbaarheid voor alle doelgroepen. Dat vraagt een 'meersporenaanpak': aanleg van nieuwe wegen om de Bollenstreek beter te verbinden met de Randstad, verbetering van de doorstroming voor auto's binnen en buiten Noordwijk, een hoogwaardiger regionaal openbaar vervoersnetwerk, betere fiets,- en wandelverbindingen en voldoende parkeervoorzieningen voor bewoners en bezoekers. Een bijzonder project dat we willen uitwerken is de aanleg van een transferium nabij de entree van Noordwijk. Vanuit onze duurzaamheidsambities willen we alternatieven voor het gebruik van de auto voor de verschillende doelgroepen stimuleren. In de verdere toekomst zijn schone zelfsturende auto's en nieuwe vervoersvormen te verwachten. Daar zullen we steeds tijdig op moeten inspelen.

Beter bereikbare Bollenstreek en doorstroming

Van groot belang voor de hele Bollenstreek is de aanleg van de Rijnlandroute, een nieuwe verbindingsweg tussen de A44 en de A4 tussen Leiden en Voorschoten. Daar zal ook Noordwijk van profiteren. Daarnaast pleiten we voor een nieuwe weg tussen de N206 en de A4 in het noordelijk deel van de Bollenstreek (de zogenaamde Duinpolderweg). In het zuidelijk deel pleiten wij samen met de gemeente Katwijk voor een verbinding tussen de A44 en de N206 ten noorden van Katwijk (de zogenaamde Pioniersbaan).

Om de doorstroming tussen Noordwijk en de A44 te verbeteren zijn vooral de aanpassingen op de N444 langs Voorhout van grote betekenis: de kruising op de Nagelbrug in Voorhout, de wegverbreding vandaaruit naar de A44 en de aanleg van de Noordelijke Randweg rond Voorhout. Tevens is een betere doorstroming op de N443 langs Sassenheim voor ons van belang. We zijn daarbij wel voor een groot deel afhankelijk van andere overheden. Binnen Noordwijk gaan we de doorstroming voor het autoverkeer verbeteren door een goed zichtbare parkeerroutesysteem. Daarbij past ook een herinrichting van de Parallel Boulevard met een rijsnelheid van 50 km/u met aanliggende fietspaden.

Hoogwaardig Openbaar Vervoer

Noordwijk heeft behoorlijk wat directe openbaar vervoersverbindingen met omliggende dorpskernen en belangrijke treinstations. De meest gebruikte verbinding is die tussen Noordwijk en Leiden Centraal. We streven naar de instandhouding van dit goede OV-netwerk en stimuleren een beter gebruik hiervan. De komende jaren werken we verder aan de totstandkoming van Hoogwaardig Openbaar (bus-)Vervoer op de route Noordwijk-Schiphol. Hierdoor verbetert de verbinding met de treinstations Voorhout en Sassenheim. Alle betrokken gemeenten treffen daartoe de nodige maatregelen. In Noordwijk gaan we vooral de verkeersdoorstroming verbeteren op de route Van de Mortelstraat, Van Panhuysstraat en Quarles van Uffordstraat en introduceren we een parkeerverwijssysteem. Dit maakt de gewenste parkeerroute voor bezoekers van de kust via de Northgodreef beter zichtbaar, waardoor automobilisten vaker voor deze alternatieve route zullen kiezen.

Betere fiets- en wandel- en waterverbindingen

Fietsen is steeds populairder geworden en aan deze trend lijkt voorlopig nog geen einde te komen. Dat vinden we een positieve ontwikkeling, die aansluit bij ons streven naar gezondheid en een schone leefomgeving. De 'e-bike', de fiets met trapondersteuning, maakt het fietsen voor meer mensen mogelijk en vergroot de actieradius. We zullen daarop inspelen door in de toekomst bepaalde routes breder, comfortabeler en veiliger te maken.

Ook zullen we kansen benutten om het fietsnetwerk uit te breiden, in samenwerking met de omliggende regiogemeenten. Dat is aantrekkelijk voor onze inwoners en toeristen. In het bijzonder willen we een betere fietsverbinding met de stations Sassenheim en Voorhout om het fietsgebruik naar en van de trein te stimuleren. Binnen onze gemeente willen we in ieder geval een directe en fietsroute realiseren van onze grootste nieuwbouwlocaties Offem Zuid en Bronsgeest naar het centrum van Noordwijk Binnen. Ook de belangstelling voor recreatief wandelen neemt nog steeds toe. In Noordwijk zijn vooral de wandelpaden in de kust- en duinstrook in trek. Daarbuiten wordt veel gebruik gemaakt van fietspaden en wegen, bij gebrek aan aparte wandelpaden. Sommige paden in en buiten de kust- en duinstrook zijn soms onveilig. Daarom willen we op bepaalde plaatsen het netwerk van wandelpaden uitbreiden. Ook in andere situaties willen we nieuwe, liefst vrijliggende wandelroutes realiseren die de beleving van het landschap en de dorpen vergroot. Deze moeten dan zoveel mogelijk aansluiten bij het wandelnetwerk in de Bollenstreek.

Tot slot willen we Noordwijk met kleine pleziervaartuigen toegankelijker maken door betere waterverbindingen tussen kust en Kaag. De Schie wordt zo de waterentree tot Noordwijk Binnen.

Voldoende parkeervoorzieningen voor bewoners en bezoekers

Voldoende parkeergelegenheid op de juiste plek is essentieel als 7-sterren kustplaats. Waar de wegen in Noordwijk het verkeer redelijk tot goed aankunnen, is er nu niet altijd voldoende parkeergelegenheid voor alle bewoners en bezoekers. Het aantal parkeerplaatsen in Noordwijk is al lange tijd hetzelfde en de inrichting van een aantal parkeerterreinen is verouderd.

Het autobezit is in onze gemeente wel gestegen. De relatieve bereikbaarheid is daarmee afgenomen. Om de beschikbare parkeergelegenheid op locaties met frictie tussen beschikbare parkeerplaatsen en de parkeervraag zo goed mogelijk te verdelen, is in een deel van Noordwijk betaald parkeren ingevoerd. Dit heeft zijn doel bereikt. Daarnaast zullen in Noordwijk aan Zee enkele parkeerterreinen plaatsmaken voor nieuwe gebiedsontwikkelingen.

Hoewel kostbaar, streven we ernaar daar voldoende (ondergrondse) comfortabele parkeervoorzieningen terug te brengen. Dat is van groot belang voor ons winkelgebied, horeca, congresbezoek en strand.

We zoeken ook een antwoord op het regelmatige tekort aan parkeerplaatsen aan de kuststrook in het zomerseizoen. Hier moet een nieuw transferium in combinatie met de nieuwe HOV-verbinding ook een belangrijke rol spelen.

Nieuw transferium met HOV halte en strandpendel

Ter ondersteuning van een uitstekend bereikbaar Noordwijk willen we een nieuw transferium realiseren. Dat is een groot parkeerterrein aan de rand van onze gemeente, waarbij autoreizigers op het OV, elektrische voertuigen of fietsen kunnen overstappen. Ook kan het als startpunt functioneren voor een wandeling. Hier kan dan tevens een bushalte komen voor de HOV-verbinding Noordwijk-Schiphol, die op drukke zomerse dagen tevens dienst doet als strandpendel. Daarmee bieden we een serieus alternatief voor de parkeerdruk dichtbij het strand. Als zoekgebied voor het parkeerterrein of transferium en de nabijgelegen HOV-halte hebben wij het gebied rond de kruising van de N206 met de N444/Van Berckelweg in gedachte. Daarnaast is aandacht gevraagd voor een goed parkeerverwijssysteem, beter OV binnen Noordwijk, bijvoorbeeld met de regiotaxi en bevoorrading/overslagplek voor grote vrachtwagens.

Beleidsaccenten voor duurzame ontwikkelingen:

- In het algemeen, stimuleren van minder vervoersbewegingen
- Bevorderen collectief vervoer, elektrisch rijden, fietsen en wandelen
- Realiseren van een transferium bij de entree van Noordwijk.

VEELZIJDIGE ECONOMIE & TOERISME

10. Veelzijdige economie en toerisme

Veelzijdige economie en toerisme met innovatief ondernemersklimaat: sterke clusters (zorg, space en toerisme), participatie in Greenport, ontwikkelde wijkeconomie, succesvolle starters en kennis/onderwijs

Werkgelegenheid

Noordwijk telt ongeveer 11.600 arbeidsplaatsen, zowel vol- als deeltijd. We hebben eigenlijk drie sterke economische clusters. Met 28% van onze totale werkgelegenheid is het zorgcluster de grootste werkgever. Daarna komt het cluster van de ruimtevaarttechnologie met 23%. Het aandeel van het toeristisch cluster in de werkgelegenheid bedraagt circa 14% direct en circa 8% indirect. Het is bijzonder dat een kustplaats zo'n sterke en veelzijdige economie kent als Noordwijk.

We willen dan ook deze kracht koesteren en uitbouwen. Daarbij zullen we als gemeente meer dan ooit intensief moeten samenwerken met het bedrijfsleven aan een innovatief ondernemersklimaat. Niet afwachten, maar tijdig inspelen op nieuwe trends en technologieën. En daarbij ook meer verbindingen maken met de samenleving, organisaties en de leefomgeving. Duurzaamheid is voor bedrijven een 'license to operate' geworden. Ook daar moeten we in Noordwijk aan werken. Samen, maar ook ieder vanuit zijn eigen verantwoordelijkheid.

Toch kan onze werkgelegenheid nog beter aansluiten op onze beroepsbevolking. Dat geeft ook minder drukte op onze wegen. Ongeveer 73% (9.500 personen) heeft namelijk een baan buiten Noordwijk. Ongeveer 89% (10.400 banen) van de werkgelegenheid in Noordwijk wordt ingevuld door werknemers die in de Duin- en Bollenstreek (73%) en elders in de provincie wonen. Dit toont ook hoe hecht onze economie is verbonden met de regio Duin- en Bollenstreek. Daarom zetten wij de regionale samenwerking op dit gebied met kracht voort.

In tegenstelling tot de meeste buurgemeenten neemt de Greenport geen dominante positie in binnen de Noordwijkse economie. Ongeveer 85 agrarische bedrijven zijn met circa 120 vaste arbeidsplaatsen goed voor 1% van onze werkgelegenheid.

De bloemen- en bollenteelt zijn wel de grootste grondgebruiker in onze gemeente. Samen met de vijf andere bollengemeenten Hillegom, Lisse, Katwijk, Noordwijkerhout en Teylingen vormen we een economisch kerngebied van wereldformaat en zijn we één van de belangrijke Greenports in Nederland. Er werken in de regio ongeveer 6.000 mensen in deze agrarische sector, dat is 9% van de regio Duin- en Bollenstreek. Circa 70 % van de toegevoegde waarde van de Greenport (€ 450 miljoen per jaar) wordt gegenereerd door de handel in bollen en sierteelt-producten. Maar de impact is veel groter. Bloeiende bollen in onze streek zorgen voor een stabiele verlenging van het toeristenseizoen in Nederland en onze regio en zijn langzamerhand een icoon geworden voor ons land in de wereld. Ook onze horeca en winkels profiteren van de extra toeristen die hier op af komen. Wij blijven daarom participeren in de GOM om samen met de regio met kracht verder te gaan met de herstructurering van de sector, landschapsverbetering, innovatie en verdere ontwikkelingen die nodig zijn voor een vitale Greenport.

Zorg

Binnen ons zorgcluster zijn meer dan honderd organisaties actief. Variërend van allerlei medische praktijken, thuiszorg, verpleeg- en verzorgingshuis, woonzorgcentrum, instituut voor verstandelijk gehandicapten tot een zorghotel (het enige aan zee in Nederland). Meer samenwerking kan dit cluster versterken.

Veel mensen doen moeite om vitaal te blijven en gezond oud te worden. In Noordwijk zijn de condities daarvoor uitstekend. We hebben altijd frisse zeelucht, een uitgestrekt strand-duin-bosgebied waarin je dagelijks kunt bewegen en ontspannen, hoog niveau zorgdiensten en een betrokken samenleving. Initiatieven om bepaalde gezondheidsconcepten in Noordwijk op te zetten, uit te werken en daarin te investeren, passen goed in onze visie en juichen wij toe. Het versterkt de diversiteit en kracht van onze energieke samenleving.

Space

De ruimtevaartsector vervult een prominente rol in Noordwijk. In de vestiging van ESA-ESTEC en het Space Business Park (het enige ruimtevaartbedrijvenpark in Nederland) werken meer dan 2600 mensen aan wetenschappelijke missies, bemande ruimtevaart, aardobservatie-, telecommunicatie- en navigatiesatellieten. ESTEC Noordwijk is de grootste locatie in Europa op dit gebied en het technisch hart van ESA. In het naastgelegen Space Expo kan iedereen zelf een reis langs de planeten en sterren beleven. Het mag duidelijk zijn dat we zo'n sterk innovatief kenniscluster zo veel mogelijk faciliteren in zijn verdere ontwikkeling. Het draagt bij aan de diversiteit van onze economie en kustplaats. Het cluster functioneert echter nog te veel op zichzelf. Daarom willen we de verbinding met de samenleving, organisaties en bedrijven in Noordwijk en de regio versterken. Daarbij valt te denken aan het gebruiken en doorontwikkelen van bepaalde innovaties en technieken (zoals aardobservatiedata) door het onderwijs, wetenschappelijke instellingen en (startende) bedrijven in Noordwijk. Wij zouden ook als testgemeente (living lab) kunnen fungeren voor de toepassing van allerlei technieken, zoals het verbeteren van teamprestaties van Noordwijkse sportclubs, zelfrijdende supermarktkarren en ouderen die gebruik maken van domotica.

We vinden dat het Space Cluster een prominentere rol moet krijgen bij het 'in de markt zetten' van Noordwijk. Ook zou dit verder zichtbaar en beleefbaar moeten zijn aan de boulevard. De Walk of Space is een goede eerste stap. Wij zetten ons in voor het vormen van een Space Cluster aangevuld met high tech bedrijven uit bijvoorbeeld de luchtvaart of milieu en duurzaamheid. Wij werven actief hoogwaardige technische bedrijven op het Space Business Park, die voortbouwen op de ruimtevaartkennis. Daarnaast ondersteunen en initiëren we, samen met andere overheden, onderwijsinstellingen en ondernemers, nieuwe initiatieven die bijdragen tot de vorming van een actief high tech space bedrijvenpark.

Met het faciliteren van de transformatie van het huidige Space Expo naar een 'Space Experience Center, kan Noordwijk letterlijk de 'space to be' worden.

Uiteraard willen we als Noordwijk aangesloten blijven bij regionale ontwikkelingsinitiatieven zoals het Holland Space Cluster, de Economische Agenda Zuidvleugel, de Leidse regio en de metropoolregio's Den Haag, Rotterdam en Amsterdam. Met het oog op het versterken van het netwerk, het uitwisselen van informatie en het verkrijgen van subsidies willen we samenwerken met andere kennis-clusters in Nederland, bijvoorbeeld Brainport Eindhoven.

Toerisme

Toerisme zit diep in ons DNA. Vanaf 1860 kwam het 'badtoerisme' op gang en heeft Noordwijk zich ontwikkeld tot een badplaats met allure. Gastvrijheid staat daarbij hoog in ons vaandel. Nog steeds trekt Noordwijk veel dagjesmensen en vakantievierders en is in de loop der jaren een volwaardige speler geworden op de congresmarkt. Met hun bestedingen en één miljoen overnachtingen zorgen ze voor veel werkgelegenheid.

Wij hebben voor een kustgemeente van deze grootte een zeer omvangrijk hotelaanbod, met name in het midden en hoog segment. Het aantal kamers in onze vijf sterrenhotels komt bijna overeen met steden als Rotterdam en Den Haag. Dat is uniek voor een Nederlandse kustplaats. Hoewel in de loop der jaren afgenomen, hebben we nog steeds een redelijk breed aanbod met ruim veertig hotels, pensions, hostels, bed & breakfast en appartementencomplexen. Deze zijn goed voor ruim 1.500 kamers. Het overige segment, de bungalowparken en campings, zijn goed voor zo'n 5.100 slaapplaatsen.

Voor een deel van de hotellerie in Noordwijk zijn de zakelijke bijeenkomsten en overnachtingen van grote betekenis, variërend van 20 tot 60% van de overnachtingen. De locatie en omgeving moeten dan bij voorkeur wel een bijzonder karakter hebben. Met een standaardzaal in een standaardgebouw kom je er dus niet meer. Gezien de inspirerende ligging van Noordwijk aan zee, strand en duinen biedt deze trend veel perspectief voor het opwaarderen van de accommodaties voor conferenties, meetings en beurzen.

Verreweg de meest bezoekers die in Noordwijk overnachten, komen uit Duitsland. In mindere mate, maar nog steeds een aanzienlijk percentage, komt uit Engeland en België. Daarna volgen overige herkomstlanden binnen Europa. Een klein percentage komt uit China.

De toeristische voorzieningen hebben een grote waarde voor zowel bezoekers als onze inwoners. Zowel aantal als kwaliteit van de voorzieningen bepalen in grote mate de aantrekkingskracht van de badplaats. Het behalen van een 'Blauwe Vlag' status, een tweede plaats in de top 100 van Europese kustplaatsen en een gouden Quality Coast-waardering zijn kwaliteitskeurmerken, die niet alleen bezoekers maar ook bewoners en bedrijven aanspreken. Daarmee leveren toerisme en de bijbehorende voorzieningen een belangrijke bijdrage aan een prettig en hoogwaardig woonklimaat voor alle Noordwijkers.

Een goed functionerend toerisme vraagt veel van ondernemers, overheid en bewoners. In samenwerking moeten we steeds de juiste balans blijven zoeken in de afweging van soms strijdig lijkende belangen. Als 7-sterren kustplaats streven we naar toeristische voorzieningen van topniveau, met een grote diversiteit aan uitstekende accommodaties voor een brede doelgroep, een sterkere positie op de congresmarkt en een goede bereikbaarheid. Daarbij horen bijzondere evenementen, een hoge kwaliteit van de openbare ruimte, een hoog niveau van gastvrijheid, een gezellige sfeer en een effectieve marketing (in het bijzonder gericht op de Duitse markt). We zullen tevens meer verbindingen leggen met ons DNA, zoals strand, duinen, zee, Greenport, het space-cluster en ons authentieke dorpse karakter.

Hoewel groei van het hotelaanbod in Noordwijk geen doel op zich is, kunnen groeiplannen wel worden ingezet om de diversiteit van het aanbod te vergroten. Bij nieuwbouw van verblijfsaccommodaties zetten we in op 'A-locaties' met een duidelijke verbinding naar strand, zee en duinen. Dit kunnen zowel de beide boulevards zijn alsmede het Vuurtorenplein, Palaceplein en De Grent. Het toeristisch kerngebied van Noordwijk aan Zee is onze belangrijkste visitekaart. Daarom zal de uitstraling gericht zijn op topkwaliteit, allure en afwisseling.

De historische kern van Noordwijk Binnen daarentegen zou heel goed ruimte kunnen bieden aan een kleinschalige kwalitatief zeer hoogwaardige hotelaccommodatie gericht op een specifieke niche markt.

Ook voor de recreatieparken in het buitengebied stimuleren we een upgrading en vergroting van diversiteit van accommodaties, voorzieningen, beeldkwaliteit en inrichting van de bestaande terreinen. We onderzoeken nog of een beperkte uitbreiding van deze parken wenselijk en mogelijk is. Deze uitbreiding moet wel een duidelijke meerwaarde hebben ten opzichte van het bestaande aanbod binnen de recreatieparken.

Tot slot streven we ernaar de recreatieparken beter met de kern van Noordwijk aan Zee te verbinden. Dit kan door bijvoorbeeld door betere busverbindingen of het inzetten van gratis fietsen (witte fietsenplan). Daarnaast bezien we de mogelijkheid van de aanleg van glasvezel- of wifi-netwerken.

De positie en toekomst van het recreatiegebied Duinrand heeft onze aandacht inclusief het beleid voor campings en campers. Daarnaast willen we meer routes naar dit gebied ontwikkelen. Daarbij kunnen we aansluiten bij themajaren, het opnemen in een Noordwijkse 4-daagse en evenementen voor gezinnen.

Ontwikkelde wijkeconomie en succesvolle starters

Door de opkomst van ICT is de ruimtelijke spreiding van bedrijvigheid enorm aan het veranderen. Dorpen, woonwijken en buurten laten een steeds breder palet van economische activiteiten zien. De behoefte aan 'traditionele' bedrijventerreinen en kantorengebieden is sterk afgenomen en concentreert zich nu bij ons in het stedelijk gebied Leiden-Katwijk en de Haagse regio. Het gebruik van een glasvezelnetwerk, het schoner produceren en de flexibilisering van de arbeidsmarkt met meer zzp'ers zal deze trend in de toekomst versterken. Deze ontwikkeling biedt goede kansen voor versterking van de wijkeconomie in Noordwijk en draagt bij aan een veelzijdige economie. Startende en kleinschalige bedrijven vinden daar een prettige omgeving om succesvol te kunnen ondernemen. Dat kan ook gelden voor gemengde vormen van bedrijvigheid in een pand met showroom, research, verkoop.

Wij willen daarom de wijkeconomie in Noordwijk stimuleren. Dat kan vooral door meer functiemenging toe te passen in herstructureringslocaties en waar mogelijk ook in nieuwe woongebieden. Denk hier bijvoorbeeld aan de zogenaamde woon-werk woningen voor zzp'ers, starters en kleinschalige niet-hinderlijke bedrijvigheid. Daarbij willen we voortdurend toetsen in hoeverre onze bestemmingsplannen (en later het omgevingsplan) op dit onderdeel voldoende flexibel zijn. Aandachtspunt hierbij is dat functiemenging in woonwijken ook effect kan hebben op de verkeersveiligheid in een woonwijk.

Kennis/onderwijs/economie

Om ons te onderscheiden als 7-sterren kustplaats met een sterke veelzijdige economie zullen we steeds moeten innoveren in onze dienstverlening en producten. Hechtere samenwerking met kennisinstellingen en het onderwijs in en buiten Noordwijk is daarbij een voorwaarde. Graag stimuleren we goede initiatieven hiervoor.

De economie in Noordwijk en in het bijzonder het MKB zijn belangrijk voor de bevordering van de gewenste ontwikkelingen in Noordwijk. In dit verband zijn de volgende aspecten van het 'Rapport Omgevingsvisie 2030' van de Noordwijkse Ondernemersvereniging (NOV, 2015) relevant:

- Het zorgcluster: inventarisatie, haalbaarheidsonderzoeken.
- De detailhandel: onder andere compacte sfeervolle winkelgebieden met aantrekkelijke looproutes, goede bereikbaarheid, meer verbindingen met horeca/natuur/cultuur/ruimtevaart, meer flexibele regelgeving, betere samenwerking en promotie.
- De horeca en het toerisme: onder andere bezoek Sylt in Noord Duitsland, toepassing van gezondheidsconcepten, haalbaarheidsonderzoek alternatief vervoer langs bezienswaardigheden, in samenwerking natuurgebieden beter benutten en promoten.
- De agrarische sector: vooral kansen benutten door uitbouw kruidenhistorie.

Beleidsaccenten voor duurzame economische ontwikkelingen:

- Energiebesparing en gebruik/opwekking duurzame energie.
- Schonere productieprocessen en dienstverlening.
- Meer verbindingen zoeken met de samenleving, 'maatschappelijk verantwoord ondernemen, 'giving back'/investeren in leefomgeving, gebruik lokale producten en inzet lokale mensen.
- Vergroting diversiteit economie op gemeenteniveau en functiemenging op wijkniveau.

Beleidsaccenten voor duurzame toeristische ontwikkelingen:

- Energiebesparing.
- Verkoop duurzaam geproduceerde producten.
- Actief mee blijven doen aan duurzaamheidskeurmerken als Green Key, Quality Coast en Blauwe Vlag.
- Stimulering verkoop en gebruik lokale/streekproducten (in horeca en winkels).

UITVOERING EN ORGANISATIE

11. Met elkaar maken we de toekomst

11.1 Inleiding

Vanuit de hoofdlijnen van de visie tot 2030 willen we gericht, maar ook met voldoende flexibiliteit, onze kansen benutten vanuit nieuwe trends en gewijzigde beleidskaders. We willen zelf energiek de toekomst van Noordwijk vormgeven. Noordwijk als een energieke, inspirerende en gastvrije kustgemeente met topkwaliteit en allure: een 7-sterren kustplaats!

We krijgen dat alleen voor elkaar als alle partijen: private ontwikkelende partijen, grondeigenaren, bewoners, ondernemers, organisaties en overheden effectief met elkaar samenwerken. De ontwikkeling van vastgoed, openbare ruimte en overige openbare functies binnen de gemeente zijn namelijk nauw met elkaar verweven. Door gedeelde belangen te onderkennen en te benutten kunnen deze elkaar versterken en zodoende de uitvoering van de Omgevingsvisie tot een succes maken. We kunnen het als overheid niet alleen. In het veranderende speelveld met steeds ingrijpender sociaal-economische en technologische ontwikkelingen, passen we onze rol als gemeente aan omdat we meer vraaggericht in plaats van aanbodgericht willen denken. Het uitvoeren van de ambities in de Omgevingsvisie vraagt om een cultuuromslag in denken en doen van ons allemaal.

11.2 Strategisch uitvoeringsprogramma

Uit onze centrale visie en ambities voor de 7 sterren hebben wij het volgende strategische uitvoeringsprogramma samengesteld. Dit is tevens gebaseerd op de hoofdlijnen van de beleidsinzet uit Deel B en de ambities voor het doelbereik in de planMER.
De concrete uitwerking hiervan vindt zijn vertaling in Deel D, het dynamisch uitvoeringsprogramma. Het bestaat uit de volgende strategische ambities:

1. **Streven naar een duurzame gemeente**, dat doorwerkt in alle ambities, projecten en activiteiten van gemeente, bedrijven, organisatie, inwoners en bezoekers.
2. **Totstandkoming van een energieneutrale gemeente in 2030**, met accenten op energiebesparing, gebruik niet-fossiele energiebronnen en circulair gebruik van grondstoffen.
3. **Versterking / doorontwikkeling van een gezonde, veilige, schone en aantrekkelijke leefomgeving** met hoge beeldkwaliteit van gebouwen en hoge kwaliteit van de openbare ruimte.
4. **Verbetering van de aantrekkelijkheid van de boulevards** (inclusief De Grent en de pleinen aan zee), in het bijzonder de beeldkwaliteit, verkeer/parkeersituatie en openbare ruimte.
5. **Realisering van een passend, hoogwaardig en duurzaam woningbouwprogramma**, dat voorziet in de eigen behoefte en een deel van de regionale en bovenregionale behoefte; dit gebeurt door ontwikkeling van veel kleinere inbreidings- en herstructureringslocaties alsmede een aantal grotere woningbouwlocaties aangrenzend de dorpsgebieden.
6. **Versterking zorgcluster**, met stimulering en bevorderen gezond leven en ontwikkelen initiatieven zorgconcepten en bouwconcepten voor Wonen, Zorg en Welzijn.
7. **Verdere versterking Space cluster en bedrijventerreinen**, diversificatie van de economie en verbindingen van economische activiteiten met de samenleving.
8. **Versterken van het toeristisch cluster** voor zowel dagbezoekers, verblijfstoeristen als congresgangers, in goede balans met het leefklimaat voor bewoners; stimulering van selectieve groei gericht op verbetering van de kwaliteit, diversiteit en beleving van het toeristisch product.
9. **Stimulering van compacte aantrekkelijke winkelgebieden**, waarin kwaliteit, beleving en integratie met online-diensten centraal staan.
10. **Verbetering van de interne en externe bereikbaarheid**, door enkele aanpassingen in het regionale wegennet, verbetering van de doorstroming binnen Noordwijk en uitbreiding van de parkeermogelijkheden, zowel aan zee als aan de rand.
11. **Totstandkoming van nieuwe Hoogwaardige Openbaar Vervoersverbindingen** met Schiphol en Leiden.
12. **Voortzetting herstructurering, innovatie en verduurzaming van de agrarische sector in combinatie met landschapsverbetering** in de Greenport Duin- en Bollenstreek, vanuit de Greenport OntwikkelingsMaatschappij.

13. **Realisering van een duurzaam robuust watersysteem**, met een hogere waterkwaliteit (vooral in het buitengebied), aanleg ontbrekende schakels in het watersysteem, langdurige waterveiligheid langs de kust en vergroting van de mogelijkheden tot gebruik en beleving landinwaarts.
14. **Instandhouding, vergroting van de biodiversiteit** en waar mogelijk de recreatie- en belevingswaarde van de natuurlijke kwaliteiten in het buitengebied, in het bijzonder de Natura 2000 (duin-)gebieden.
15. **Versterking / doorontwikkeling van de waardevolle groenstructuren, parken en landgoederen in de dorpsgebieden.**
16. **Behoud van de waardevolle cultuurhistorische en archeologische kwaliteiten** en versterking van de zichtbaarheid en beleefbaarheid in de leefomgeving en in activiteiten.
17. **Promotie van de hoogwaardige sportcomplexen en het sportklimaat.**
18. **Versterking van het cultureel klimaat** door realisering van een ruimtelijk cultuurcluster, meer (ook grootschaliger) evenementen en kunst in de openbare ruimte.
19. **Verdere ontwikkeling tot een krachtige, zelfredzame en initiatiefrijke samenleving.**

Strategische projecten Omgevingsvisie		Noordwijk 7-sterren kustplaats						
	Noordwijk 7-sterren kustplaats	ENERGIEKE SAMENLEVING	GEWELDIGE SPORTMOGELIJKHEDEN	SFEERVOLLE DORPSKERNEN	AANTREKKELIJKE LEEFOMGEVING	RIJKE NATUUR	UITSTEKENDE BEREIKBAARHEID	VEELZIJDIGE ECONOMIE EN TOERISME
1	Streven duurzame gemeente	x	x	x	x	x	x	x
2	Totstandkoming energieneutrale gemeente	x	x	x	x	x	x	x
3	Versterking leefomgeving			x	x	x		
4	Verbeteren aantrekkelijkheid boulevard en pleinen	x		x				x
5	Realisering duurzaam woningbouwprogramma	x		x				x
6	Versterking zorgsetor	x			x			x
7	Versterking Space cluster en bedrijventerreinen	x	x	x	x	x	x	x
8	Versterking toeristisch cluster	x	x	x	x	x	x	x
9	Stimulering compacte winkelgebieden		x	x				x
10	Verbetering bereikbaarheid en parkeren			x	x		x	
11	Totstandkoming hoogwaardig openbaar vervoer			x			x	x
12	Verduurzaming greenport met landschap					x		x
13	Realisering duurzaam robuust watersysteem				x	x		
14	Vergroting biodiversiteit				x	x		
15	Versterking groenstructuren				x	x		
16	Cultuurhistorische en archeologische kwaliteit zichtbaar maken	x		x	x	x		x
17	Promotie hoogwaardige sportcomplexen		x					
18	Versterking cultureel klimaat	x		x	x			x
19	Ontwikkeling zelfredzame samenleving	x		x				

In het bovenstaande overzicht is de samenhang tussen strategische ambities en het concept van 'Noordwijk: energieke 7-sterren kustplaats schematisch weergegeven. Vanuit de bovengenoemde strategische ambities is het uitvoeringprogramma geformuleerd. In het uitvoeringsprogramma, opgenomen in Deel D: Dynamisch Uitvoeringsprogramma is een fasering opgenomen. Het betreffen zowel locatieontwikkelingen als openbare voorzieningen. Het zijn projecten die de gemeente zelf uitvoert, projecten waarvoor het initiatief voor de uitvoering ligt bij private partijen of een combinatie van beiden.

11.3 Borging van enkele fondsen

In deze Omgevingsvisie is een aantal onderwerpen opgenomen dat voor verevening (bovenplanse kosten) in aanmerking komt en waarvoor een bestemmingsreserve of een privaatfonds moet worden ingesteld. Het gaat daarbij om:

- Sociale woningbouw (zie ook hoofdstuk Wonen paragraaf beleidsinzet). Alle kosten die volgens de Wro en het Bro in aanmerking komen voor kostenverhaal vormen een bestedingsdoel indien het percentage sociale woningbouw uitstijgt boven het op enig moment vastgestelde minimale percentage en er sprake is van een verlieslocatie. Bij locaties waar het gewenste percentage aantoonbaar niet haalbaar is, moet een bijdrage betaald worden door de initiatiefnemer/ontwikkelaar. Alle ontwikkellocaties hangen in dit verband met elkaar samen.
- Parkeren. Het bestedingsdoel betreft openbare parkeerplaatsen op maaiveld of gebouwde voorzieningen, voor zover uiteraard sprake is van een onrendabele top.

We maken een onderscheid in publieke en private fondsen. Waar de gemeente publiekrechtelijke sturing kan of moet geven en/of participeert (zoals het hierboven genoemde fonds sociale woningen en parkeren) beheert ze ook daadwerkelijk de gelden. Waar private partijen een fonds oprichten en waar de gemeente faciliterend participeert/optreedt dan is sprake van private fondsen (bijvoorbeeld bij parkmanagement).

11.4 Integraal werken wordt de norm

Met de inwerkingtreding van de Omgevingswet worden 26 wetten op het gebied van de fysieke leefomgeving met elkaar geïntegreerd. Hieronder vallen onderwerpen als: bouwen, milieu, waterbeheer, ruimtelijke ordening, monumentenzorg en natuur. Deze integratie van wetten heeft grote invloed op de manier van werken binnen de gemeentelijke organisatie. In plaats van het sectoraal beoordelen van ruimtelijke initiatieven (het afvinken van beoordelingslijstjes), gaan de betrokken ambtenaren inkomende ruimtelijke initiatieven gezamenlijk doornemen. Dit integrale werken, wat nu al plaatsvindt bij grotere projecten, willen we nog verder doorvoeren en verbeteren in onze organisatie. Dit komt niet alleen de kwaliteit van de beoordeling ten goede, maar levert ook een snellere advisering op. Door deze integrale aanpak wordt het ook makkelijker om met maatwerkoplossingen te komen, onder andere om ingediende plannen beter aan te laten sluiten op de ambities van de Omgevingsvisie. Het zorgt er tevens voor dat de ambities uit de Omgevingsvisie in deze vaak langlopende projecten blijvend geborgd en uiteindelijk fysiek gerealiseerd worden.

11.5 Contouren voor een eigentijdse netwerkorganisatie

De gemeente Noordwijk wil de Omgevingsvisie samen met de bewoners en initiatiefnemers uitvoeren. Hiervoor is een “nieuwe” samenwerkingsvorm (netwerkstructuur) belangrijk. We hebben elkaar nodig om de gewenste toekomst van Noordwijk vorm te geven. Hiermee sluiten we ook aan bij trends als zelfredzaamheid en participatiesamenleving. Voor zowel gemeente als initiatiefnemers is sprake van een nieuwe rol- en taakverdeling. Van initiatiefnemers wordt verwacht dat zij niet alleen plannen ontwikkelen maar ook op zoek gaan naar draagvlak in de maatschappij, het gesprek aangaan om plannen (nog) beter te maken en op zoek gaan naar oplossingen die bijdragen aan de doelen die wij in de Omgevingsvisie Noordwijk hebben gesteld. De gemeente Noordwijk zal minder toetsend zijn en zal aan de voorkant van het plan met initiatiefnemers in gesprek gaan om samen te bezien hoe initiatieven optimaal kunnen bijdragen aan de gezamenlijke doelen. Maar ook om oplossingen te zoeken als wettelijke kaders in eerste instantie een belemmering lijken.

11.6 Regionale samenwerking

In het eerste hoofdstuk hebben we de regionale positie van Noordwijk aangegeven. Veel opgaven overstijgen de gemeentegrens. Daarom zullen we de regionale samenwerking voor verschillende thema's en gebieden intensiveren. Daarmee vergroten we de effectiviteit van onze eigen ambities en dragen we tegelijkertijd bij aan enkele hogere gezamenlijke doelen. Wij erkennen dat er in Noordwijk een zekere mate van 'eilanddenken' aanwezig is. Dat moet in de toekomst anders, zonder de eigen identiteit te verliezen. Noordwijk wil als sterke speler aansluiten bij regionale initiatieven en kiest vanuit de 'netwerkgedachte' de samenwerkingsvorm en het schaalniveau.

Dit is afhankelijk van:

- De opgave.
- De kansen voor kwaliteitsverbetering voor beleidsvorming en dienstverlening.
- De mate waarin gezamenlijke belangen, beleid en projecten de meeste kans van slagen hebben.

Hier noemen wij een aantal belangrijke samenwerkingsverbanden, die een sterke relatie hebben met de ambities in onze Omgevingsvisie:

- Met de tien gemeenten die deelnemen in 'Het Hart van Holland' de regionale agenda verder uitwerken, met name op de terreinen van de verstedelijkingstrategie, de energietransitie, kust en water.
- Versterkt inzetten op kansen met Katwijk-Leiden-Delft op het gebied van technologische innovatie en spin-offs en daarvoor aansluiten bij de opgaves uit de regionale agenda 'Het Hart van Holland'.
- Het buitengebied verder herstructureren en vernieuwen in samenwerking met de vijf andere Greenportgemeenten.
- De samenwerking voortzetten voor het sociaal domein, woningprogrammering, economische agenda, archeologie en cultuurhistorie en verkeer (RIF) met de Duin- en Bollenstreekgemeenten en andere gemeenten in de regio Holland-Rijnland.
- Met de Omgevingsdienst West-Holland de milieuaspecten monitoren, verder uitwerken van leefomgevingskwaliteiten en omgevingsvergunning verlening, handhaving en natuurbeleid uitwerken.
- Met de GGD Hollands Midden, de wijkprofielen en gezondheidsopgaven uitwerken.
- Met de Metropoolregio Amsterdam een samenwerkingsvorm opzetten om kansen te benutten op het gebied van onder andere toerisme, promotie, woningbouw en bereikbaarheid.

Voor de implementatie van de Omgevingsvisie Noordwijk wordt vanuit de gemeente Noordwijk een professionele projectsturing met flexibele netwerken opgezet, zoals in de afbeelding op de volgende pagina schematisch is weergegeven.

ORGANISATIE OUTLINE VOOR ACTIVERING VAN ‘NOORDWIJK, ENERGIEKE 7* KUSTPLAATS’

HET UITVOEREN VAN DE OMGEVINGSVISIE NOORDWIJK 2030 VRAAGT OM EEN EFFECTIEVE, DYNAMISCHE, SLIM INGERICHTE EN FLEXIBELE NETWERK-ORGANISATIE WAARBIJ ‘LOSLATEN’, ‘VERTROUWEN GEVEN’ EN ‘VERANTWOORDELIJKHEID NEMEN’, DE ESSENTIËLE SUCCESFACTOREN ZULLEN ZIJN.

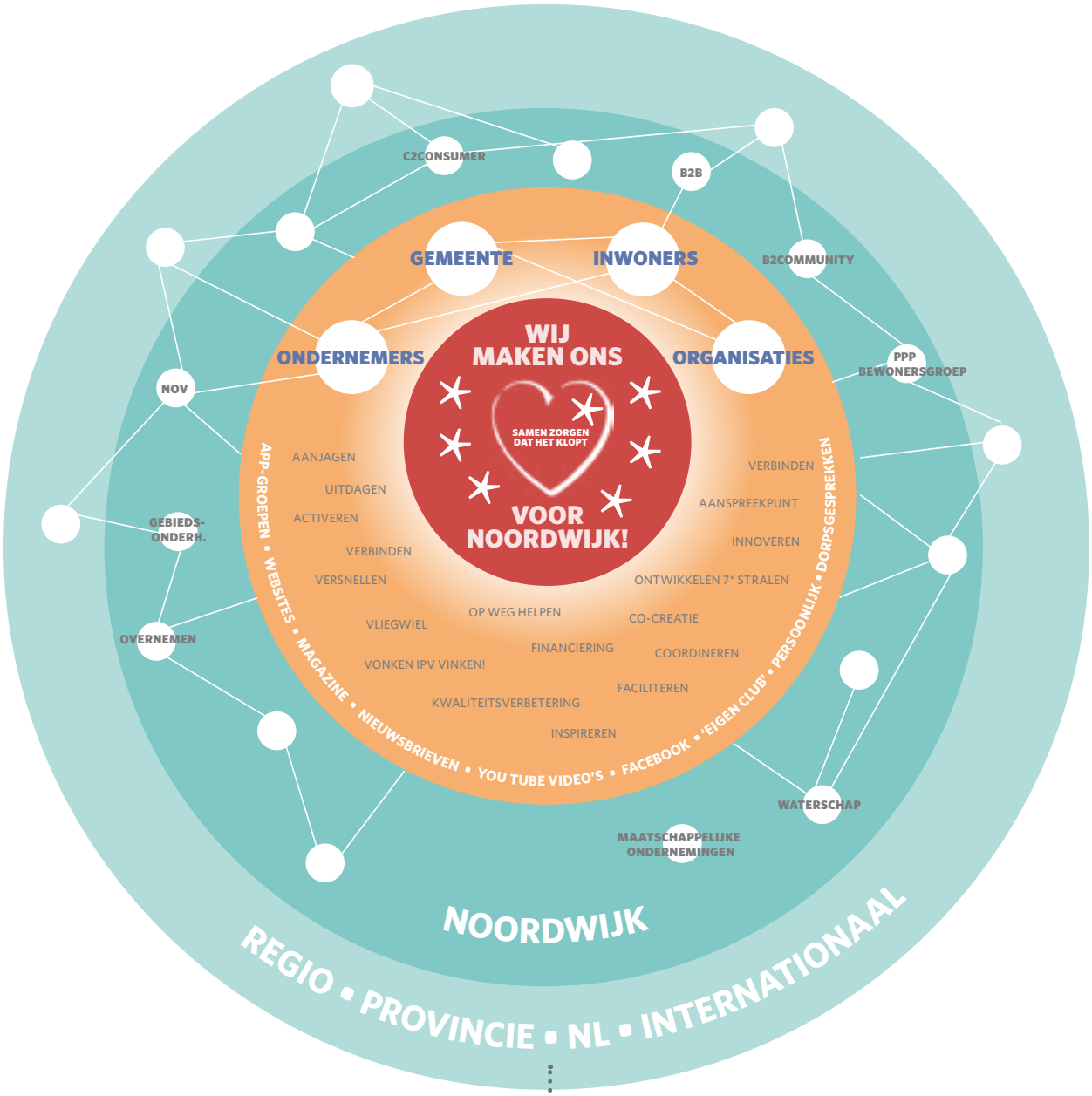

VAN BURGERPARTICIPATIE/ RENDEMENTSDENKEN ····· AFSTEMMING ····· NAAR OVERHEIDSPARTICIPATIE + MAATSCHAPPELIJKE WAARDECREATIE • KT > LT TERUG (ROI)

COLLEGE RAAD	COLLEGE RAAD	REGIEGROEP GEMEENTE NOORDWIJK	INTERNE COORDINATIE PROJECTEN
VISIE • KOERS ACTUALISATIE	DYNAMISCHE UITVOERING	MONITORING + ACTIE OVN 2030	OW • SUB • TP • ...
1X PER 4 JAAR	1X PER JAAR		

www.noordwijk.nl

Gemeente Noordwijk

Voorstraat 42
2201 HW Noordwijk
Postbus 298
2200 AG Noordwijk

T (071) 36 60 000
E gemeente@noordwijk.nl
facebook.com/gemeentenoordwijk
@noordwijkzh

Omgevingsvisie Noordwijk 2030

DEEL B: Thematische analyses, beleidsinzet en verbindingen

Gemeente NOORDWIJK

NOORDWIJK ENERGIEKE 7 STERREN KUSTPLAATS

Colofon

Stellers	Projectgroep Omgevingsvisie Noordwijk 2030
Eigenaar	Ruimtelijke Ontwikkeling & Samenleving
Datum	12 oktober 2017
Zaaknummer	Z/15/003432

Inhoud

1. Inleiding **8**
1.1 Opzet en relatie met deel A, C en D 8
1.2 Modulaire karakter en proces 8
2. Duurzaamheid **9**
2.1 Ontwikkelingen tot nu toe 9
2.2 Analyse huidige situatie 9
2.3 Trends en prognoses 10
2.4 Beleidskaders 12
2.5 Beleidsinzet 12
2.6 Verbindingen 14
3. Gezondheid **15**
3.1 Ontwikkelingen tot nu toe 15
3.2 Analyse huidige situatie 15
3.3 Trends en prognoses 17
3.4 Beleidskaders 17
3.5 Beleidsinzet 17
3.6 Verbindingen 19
4. Milieu **20**
4.1 Inleiding 20
4.2 Algemene wettelijke kaders 20
4.3 Milieuzonering van bedrijven 20
4.3.1 Beleidskader 20
4.3.2 Ontwikkelingen tot nu toe 21
4.3.3 Analyse van de huidige situatie 21
4.3.4 Analyse van de huidige situatie 23
4.3.5 Beleidsinzet 24
4.3.6 Verbindingen 24
4.4 Bodem 24
4.4.1 Beleidskader 24
4.4.2 Ontwikkelingen tot nu toe 25
4.4.3 Analyses huidige situatie 25
4.4.4 Prognoses en trends 26
4.4.5 Beleidsinzet 26
4.4.6 Verbindingen 26
4.5 Geluid 27
4.5.1 Beleidskader 27
4.5.2 Ontwikkelingen tot nu toe 29
4.5.3 Analyses huidige situatie 29

4.5.4 Prognoses en trends 32
4.5.5 Beleidsinzet 33
4.5.6 Verbindingen 33
4.6 Luchtkwaliteit 33
4.6.1 Beleidskader 33
4.6.2 Ontwikkelingen tot nu toe 34
4.6.3 Analyses huidige situatie 34
4.6.4 Prognoses en trends 35
4.6.5 Beleidsinzet 35
4.6.6 Verbindingen 35
4.7 Externe veiligheid 36
4.7.1 Beleidskader 36
4.7.2 Ontwikkelingen tot nu toe 37
4.7.3 Analyses huidige situatie 37
4.7.4 Prognoses en trends 38
4.7.5 Beleidsinzet 38
4.7.6 Verbindingen 38
5. Samenleving, welzijn, jeugd en zorg 39
5.1 Ontwikkelingen tot nu toe 39
5.2 Analyse huidige situatie 39
5.3 Trends en prognoses 40
5.4 Beleidskaders 40
5.5 Beleidsinzet 40
5.6 Verbindingen 42
6. Sport, en beweging 43
6.1 Ontwikkelingen tot nu toe 43
6.2 Analyse huidige situatie 43
6.3 Trends en prognoses 44
6.4 Beleidskaders 45
6.5 Beleidsinzet 45
6.6 Verbindingen 47
7. Onderwijs 48
7.1 Ontwikkelingen tot nu toe 48
7.2 Analyse huidige situatie 48
7.3 Trends en prognoses 49
7.4 Beleidskaders 49
7.5 Beleidsinzet 49
7.6 Verbindingen 50
8. Cultuur 51
8.1 Ontwikkelingen tot nu toe 51
8.2 Analyse huidige situatie 52

8.3 Trends en prognoses 52
8.4 Beleidskaders 53
8.5 Beleidsinzet 53
8.6 Verbindingen 54
9. Erfgoed - Archeologie 55
9.1 Ontwikkelingen tot nu toe 55
9.2 Analyse huidige situatie 55
9.3 Trends en prognoses 56
9.4 Beleidskaders 56
9.5 Beleidsinzet 57
9.6 Verbindingen 58
10. Erfgoed – Cultuurhistorie en monumentenzorg 59
10.1 Ontwikkelingen tot nu toe 59
10.2 Analyse huidige situatie 59
10.3 Trends en prognoses 60
10.4 Beleidskaders 60
10.5 Beleidsinzet 62
10.6 Verbindingen 64
11. Bevolking 65
11.1 Ontwikkelingen tot nu toe en huidige situatie 65
11.2 Trends en prognoses 73
12. Water 79
12.1 Ontwikkelingen tot nu toe 79
10.2 Analyse huidige situatie 79
12.3 Trends en prognoses 81
12.4 Beleidskaders 82
12.5 Beleidsinzet 82
12.6 Verbindingen 85
13. Wonen 86
13.1 Ontwikkelingen tot nu toe 86
13.2 Analyse huidige situatie 87
13.3 Trends en prognoses 89
13.4 Beleidskaders 93
13.5 Beleidsinzet 96
13.6 Verbindingen 97
14. Economie en ondernemen 99
14.1 Ontwikkelingen tot nu toe 99
14.2 Analyse huidige situatie 105
14.3 Trends en prognoses 109
14.4 Beleidskaders 110
14.5 Beleidsinzet 112

15. Winkelvoorzieningen 118
15.1 Ontwikkelingen tot nu toe 118
15.2 Analyse huidige situatie 119
15.3 Trends en prognoses 125
15.4 Beleidskaders 128
15.5 Beleidsinzet 129
15.6 Verbindingen 132
16. Restaurants en cafés 133
17. Toerisme en recreatie 134
17.1 Ontwikkelingen tot nu toe 134
17.2 Analyse huidige situatie 138
17.3 Trends en prognoses 139
17.4 Beleidskaders 141
17.5 Beleidsinzet 142
17.6 Verbindingen 144
18. Greenport 145
18.1 Ontwikkelingen tot nu toe 145
18.2 Analyse huidige situatie 146
18.3 Trends en prognoses 147
18.4 Beleidskaders 148
18.5 Beleidsinzet 148
18.6 Verbindingen 151
19. Mobiliteit: bereikbaarheid, verkeer, parkeren 152
19.1 Ontwikkelingen tot nu toe 152
19.2 Analyse huidige situatie 152
19.3 Trends en prognoses 157
19.4 Beleidskaders 158
19.5 Beleidsinzet 159
19.6 Verbindingen 162
20. Natuur 163
20.1 Ontwikkelingen tot nu toe 163
20.2 Analyse huidige situatie 164
20.3 Trends en prognoses 167
20.4 Beleidskaders 167
20.5 Beleidsinzet 169
20.6 Verbindingen 169
21. Strand 171
21.1 Ontwikkelingen tot nu toe 171
21.2 Analyse huidige situatie 171
21.3 Trends en prognoses 172
21.4 Beleidskaders 173

21.5 Beleidsinzet 174
21.6 Verbindingen 174
22. Groen en landschap 175
22.1 Ontwikkelingen tot nu toe 175
22.2 Analyse huidige situatie 176
22.3 Trends en prognoses 188
20.4 Beleidskaders 189
20.5 Beleidsinzet 191
22.6 Verbindingen 194
Bijlage: Factsheets economie

1. Inleiding

1.1 Opzet en relatie met deel A, C en D

De Omgevingsvisie Noordwijk omvat vier onderdelen:

- Deel A: Visie en Realisatie
- Deel B: Thematische analyses, beleidsinzet en verbindingen
- Deel C: Analyses gebouwde leefomgeving, beleidsinzet en verbindingen
- Deel D: Dynamisch uitvoeringsprogramma.

Het voorliggende deel is *Deel B: Thematische analyses, beleidsinzet en verbindingen* van de Omgevingsvisie Noordwijk. In dit deel zijn alle relevante thema's voor de leefomgeving opgenomen. De beleidsinzet op hoofdlijnen van dit deel B en deel C zijn input voor deel A.

1.2 Modulaire karakter en proces

Zoals aangegeven in Deel A, zal de Omgevingsvisie Noordwijk zoveel mogelijk voorbereid zijn op de nieuwe Omgevingswet. Daarmee is er een goede basis voor een sluitend geheel van beleid. Hierbij wordt ingespeeld op de nieuwe Omgevingswet die vooral als doel vereenvoudiging, modernisering en bundeling van de huidige, veelal complexe regelgeving in het ruimtelijk en milieubeleid heeft om projecten sneller tot uitvoering te brengen.

De Omgevingsvisie moet een dynamisch document en instrument blijven.
Dit komt tot uitdrukking in de bovengenoemde opbouw van de betreffende delen A, B, C en D, het uitvoeringsprogramma, de organisatie hieromheen en een regelmatige terugkoppeling naar de gemeenteraad en de bevolking.

In dit Deel B zijn 21 relevante thema's waaronder duurzaamheid, milieu, samenleving, wonen, toerisme en recreatie opgenomen. Voor elk thema wordt achtereenvolgens ingegaan op:

- ontwikkelingen tot nu toe
- huidige situatie
- trends en prognoses
- beleidskaders
- beleidsinzet
- verbindingen.

De analyse van de bovenstaande onderdelen ontwikkelingen tot nu, de huidige situatie, trends en prognoses en beleidskaders in samenhang levert een beleidsinzet die antwoord geeft op de vraag: waar gaan we voor? Tot slot wordt ingegaan op de verbindingen die elk thema heeft met andere thema's.

2. Duurzaamheid

2.1 Ontwikkelingen tot nu toe

De laatste jaren is er steeds meer aandacht voor duurzaamheid. Een zeer belangrijk thema, want Noordwijk wil werken aan een omgeving waarin het veilig en prettig is om samen te leven. Daarbij is niet alleen 2030 in het vizier, maar ook toekomstige generaties.
De urgentie om hieraan te werken is hoog vanwege de te verwachte oorzaken van klimaatverandering. Die zullen niet alleen op wereldniveau grote gevolgen hebben. Ook in Noordwijk zijn er veranderingen te verwachten: een stijgende zeespiegel, meer intense regenbuien en grotere periodes van droogte. Daarnaast spelen kwesties als uitputting van de aarde door het gebruik van diverse grondstoffen en geopolitieke overwegingen. Hierbij valt te denken aan de afhankelijkheid van Gronings, Russisch of wellicht Waddenzeegas.

Nadat eind 2015 door 195 landen in Parijs het historische klimaatakkoord werd ondertekend, is het maatschappelijk draagvlak voor duurzame maatregelen sterk verbreed. Belangrijk, want de uitvoering van eerder afgesproken stappen heeft een versnelling en opschaling nodig. Zo moet er onder andere flink gewerkt worden om de energiebesparingsafspraken uit het SER-Energieakkoord te halen, dat in 2014 door onder andere de VNG is ondertekend.

In Noordwijk wordt al enkele jaren actief gewerkt aan het onderwerp. De in 2010 opgestelde Milieuvisie luidde de eerste stappen in voor de gemeente om specifiek op duurzaamheid te sturen. Hierin werd gesteld dat duurzaamheid een belangrijke voorwaarde voor ruimtelijke groei is.
In 2014 werd door het nieuwe college een koers bepaald waarin Duurzaam Groen één van de 12 hoofdpijlers is. Daarin werd één van de belangrijkste en tegelijkertijd meest ingrijpende beleidsrichtingen bepaald: Noordwijk energieneutraal in 2030.

In voorgaande jaren waren hier al stappen voor ondernomen en sinds 2015 is hier extra op ingezet. Zo is duurzaamheid één van de vier pijlers van het woonbeleid. Ook zijn diverse projecten gestart, zoals de uitrol van slimme elektrische laadinfrastructuur voor auto’s en verduurzaming van de grootste kantoorpanden. Daarnaast wordt een studie gedaan naar klimaatbestendige woonwijken in Noordwijk, in het kader van het Rijksprogramma Ruimtelijke Adaptatie.

2.2 Analyse huidige situatie

Noordwijk is op de goede weg, getuige onder andere de waardering in de vorm van de Quality Coast Gold Award die in 2014 is ontvangen. Tegelijkertijd is het percentage duurzaam opgewekte energie in Noordwijk nog zeer laag. Nederland zat eind 2014 qua aandeel duurzame energieopwekking op 5,5 %, Noordwijk kwam in 2014 uit op 0,4 %.

Sterkte punten

- Schoon strand en zeewater.
- Veel natuur.
- Bij mondiale top van groene toeristische bestemmingen.
- Fairtrade-gemeente.
- Relatief veel elektrische personenwagens.
- Geen grote (energie-intensieve, vervuilende) industrie.
- Veel dakoppervlak beschikbaar voor het plaatsen van zonnepanelen.

Zwakke punten

- Zeer laag percentage duurzaam opgewekte energie.
- Woningvoorraad gemiddeld laag energielabel.
- Sociale woningvoorraad gemiddeld zeer laag energielabel.
- Langzaam verkeer onderbelicht (geen voorrang op rotondes, weinig pure voetgangers/fietsers-zones, geen bewaakte fietsenstalling(en)).
- Weinig echt lokale producten en zichtbaarheid hiervan.
- Investeringsbeslissingen door overheid en bedrijfsleven vaak gebaseerd op korte terugverdientijd en zonder duurzaamheidsafwegingen.
- Relatief laag percentage afvalscheiding.

Kansen

- Veel elektrische taxiritten vanaf Schiphol richting hotels.
- Veel dagtoeristen met eigen auto, groot potentieel voor alternatieve 'last mile' (inzetten alternatief vervoer voor laatste stukje naar het strand, bijvoorbeeld met pendelbus).
- Veel overnachtingen (> 1.1 miljoen), dus ook grote impact wanneer veranderingen worden aangebracht.
- Inzetten op duurzaam toerisme en ecotoerisme.
- Samenwerking met ESA-ESTEC (techniek, zichtbaarheid, etc.).
- Beschikbare dakoppervlak benutten door plaatsing zonnepanelen.
- Nieuwe woonwijken staan gepland; de meest gemakkelijke manier om een volledig energieneutrale en klimaatbestendige wijk te bouwen.
- Bij nieuwbouw- en renovatieprojecten energieneutraal realiseren.

Bedreigingen

- Langzame aanpak van verduurzaming kan de score op toeristische rankings omlaag brengen.
- Scepsis tegenover windmolens op land kan initiatieven tot plaatsing daarvan tegenhouden. Daarmee wordt het een stuk lastiger om volledig energieneutraal te worden.
- Klimaatverandering is een feit; stevige inspanningen kunnen de effecten verkleinen. Te weinig verantwoordelijkheid nemen vergroot de kans op de negatieve effecten van klimaatverandering.
- Ver-Zet windmolens wordt door deel van inwoners en milieuorganisaties als negatieve communicatie opgevat, hierdoor rust deels een niet-duurzaam imago op Noordwijk.

2.3 Trends en prognoses

- *Verslimmen en digitaliseren van een groot deel van ons leven*. Zo kunnen steeds meer apparaten slim aangestuurd worden, zodat een wasmachine bijvoorbeeld gaat draaien op het moment dat er voldoende warm water door een zonneboiler opgewekt wordt. En hoewel apparaten steeds kleiner worden, en minder energie gebruiken groeit het aantal apparaten. Er is sprake van een hoog gadget-gehalte, waarbij het grote aantal benodigde batterijen en de druk op recycling opvallen.
  Hoewel hierdoor een druk ontstaat op specifieke grondstoffen voor elektronica én energie gebruikt wordt, levert de technologie steeds meer – alledaagse – toepassingen om zuinig(er) en bewust(er) om te gaan met energie en water.

- *Toenemend belang van besparing*, omdat steeds duidelijker wordt dat fossiele brandstoffen en grondstoffen eindig zijn. Ook de beschikbare hoeveelheid zoet water is beperkt. Hoewel dit probleem minder urgent is in Nederland, zijn er ook op de lange termijn voor Noordwijk uitdagingen door verzilting, langere periodes van droogte en intensere regenbuien.
  Water kan gezuiverd worden en energie duurzaam opgewekt, maar naarmate duidelijker wordt dat het draagvlak voor grootschalige energieopwekking wegvalt, zal nog sterker ingezet moeten worden op besparing.

- *Toename van ontwerpen volgens de principes van circulaire economie.* Dit zorgt ervoor dat grondstoffen beter benut worden en materialen goed hergebruikt kunnen worden. Gevestigde bedrijven en startups werken aan innovaties om bestaande producten en juist ook hele gebouwen circulair te maken, waardoor een gesloten grondstoffenkringloop bereikt kan worden.

- *Toenemende regeldruk, monitoring en handhaving vanuit overheden*. Dit komt door de grote maatschappelijke uitdagingen en de noodzaak voor de sterke inzet op bijvoorbeeld recycling en duurzame energieopwekking. Er ligt een sterk accent op gemeenten, die steeds meer taken op dit gebied krijgen. Van bepalingen over energiegebruik van nieuwbouwwoningen tot controles op een duurzame bedrijfsvoering. Ook indirect heeft dit weerslag op Noordwijk, doordat (inter-)nationale afspraken zijn gemaakt over recyclingpercentages en het aandeel duurzaam opgewekte energie.

- *Toepassing van duurzame energieopwekking in de gebouwde omgeving.* Na een voorzichtige start met de uitrol van zonnepanelen, zijn zonneboilers en warmtepompen met een flinke opmars bezig. Installateurs stellen bij vervanging van een cv-ketel steeds vaker alternatieven voor; middels het Duurzaam Bouwloket worden meer offertes opgevraagd voor duurzame maatregelen en deze worden ook steeds goedkoper.

- *Toenemende woningbouw zonder gasaansluiting*. De opkomst van de biobased economie, biedt kansen om fossiele brandstoffen te vervangen door gelijkwaardige producten van een andere oorsprong, zoals biogas en biobrandstof. Zo worden mest, maar ook landbouwproducten omgezet in nuttige energiedragers. De focus ligt hierbij steeds meer op het gebruik van restproducten, zodat agrarisch grondgebruik voor voedsel en handelsflora gebruikt kan worden.

- *Voortgaande ontwikkeling van de deeleconomie.* Jongeren hechten minder aan het eigendom van een auto, via internet verhuren particulieren hun auto, gereedschap of een gastenkamer en het aantal – voornamelijk – elektrische deelauto's neemt toe.

- *Groeiend aandeel kleinschalige energiecoöperaties.*

- *Groei duurzame energieopwekking in 2030 vermoedelijk (slechts) 6% tot 10% (zonder beleidsverandering en extra middelen),* hoewel de publieke opinie behoorlijk positief is over deze opwekking en de prijzen dalen.

- *Verdergaande recycling en grondstoffenbesparing.* Praktijkvoorbeelden geven aan dat juist de laatste procenten nog veel inzet zullen vergen.

- *Energiebesparing groeit* met vermoedelijk 4% tot 10% door het beschikbaar stellen van duurzaamheidsleningen en de duurzame verbetering van huurwoningen (vastgelegd in prestatieafspraken), vanaf eind 2016.

- *Gebouwde omgeving* heeft potentieel aandeel van 74% in de energiebesparing. Noordwijk kan in principe redelijk gemakkelijk naar energieneutraal bewegen, daar geen grootschalige industrie aanwezig is. Voor het verduurzamen van de gebouwde omgeving door betere isolatie en duurzame opwekking is tot 2030 een investering nodig van zo'n 120-150 miljoen euro.

Afbeelding 2.1: Aandeel energie in Noordwijk (2014)

2.4 Beleidskaders

Europa heeft in 2010 het tienjarenplan Europa 2020 vastgesteld waarin op het vlak van duurzaamheid doelstellingen zijn geformuleerd om ten opzichte van 1990 20% minder energie te verbruiken, 20% minder broeikasgassen uit te stoten en minimaal 20% duurzame energie op te wekken.
De Europese doelstellingen zijn vertaald naar nationale doelstellingen, waarbij voor Nederland ingezet is op 16% minder CO2-uitstoot, 14% duurzame energie en 1,5% energiebesparing per jaar. Vervolgens is in het SER-Energieakkoord door meer dan veertig organisaties, waaronder de VNG, afgesproken om gezamenlijk voor verduurzaming van onze samenleving en de economie te gaan. De ondertekenaars spraken af: gemiddeld 1,5% energie per jaar te besparen, een totale besparing van 100 Peta Joule per 2020 en een toename van het aandeel hernieuwbare energieopwekking naar 14 procent in 2020 en 16% in 2023.

In 2012 is de Europese richtlijn Energy Efficiency Directive (EED) vastgesteld. Een onderdeel van de richtlijn bevat de verplichting voor grote ondernemingen voor het opstellen van een energie-audit, waarmee inzicht wordt gekregen in het energieverbruiksprofiel van een onderneming en mogelijkheden voor kosteneffectieve energiebesparing. Nederland heeft deze verplichting in 2015 opgenomen in nationale regelgeving. Lokale overheden dienen de uitvoering van deze energie-audit te monitoren en hierop te handhaven.
Daarnaast dienen gemeenten te handhaven op de energiebesparingsverplichting voor middelgrote en grote bedrijven, zoals vermeld in het Activiteitenbesluit milieubeheer. In dit besluit staat de verplichting dat alle energiebesparende maatregelen moeten worden genomen die zich in vijf jaar of korter terugverdienen.

2.5 Beleidsinzet

Noordwijk gaat met enthousiasme voortvarend de komende jaren door op de ingeslagen weg om een duurzame gemeente te worden. Duurzaamheid is nog geen algeheel thema in het dagelijks leven. Bewustwording is belangrijk, zeker ook in de gehele gemeentelijke organisatie. Allereerst is het van belang dat duurzaamheid wordt verankerd in de gemeentelijke organisatie. Een omslag in het denken is gewenst, zowel op strategisch als operationeel niveau. Door als gemeentelijke organisatie het goede voorbeeld te geven, zal de samenleving van Noordwijk het ook oppakken. ‘Zien is verkopen’ en ‘samen gaan we er voor, geen woorden maar daden’. Duurzaam handelen moet gemeengoed worden en bij wijze op iedere hoek van de straat zichtbaar zijn (bijvoorbeeld zonnepanelen op daken). Als gemeente kan je dit in je eentje niet realiseren, daarvoor gaan we nadrukkelijk samenwerking zoeken

met andere partijen, waaronder inwoners, bedrijven, woningbouwcorporaties en hoogheemraadschap.

Klimaatbestendig Noordwijk
Uiterlijk in 2020 is klimaatbestendigheid verankerd in het gemeentelijk beleid. Ruimtelijke plannen zullen dan 'klimaatproof' zijn en klimaatadaptief bouwen is gemeengoed. Dit doen we door bij de besluitvorming een duurzaamheidsparagraaf op te nemen bij alle ruimtelijke projecten.

Energieneutraal Noordwijk
Energieneutraal is als belangrijkste 'instrument' verkozen om tot een duurzame gemeente te komen. Dit reduceert de afhankelijkheid van fossiele brandstoffen en daarmee gepaard gaande uitstoot, wat ook op lokaal niveau directe voordelen heeft. Denk bijvoorbeeld aan het terugdringen van uitstoot door verkeer.

In 2016 is wederom Quality Coast Gold met een 'Platina randje' behaald. Dit is een erkenning voor het werk en met name de ambities. Voor het behouden van deze certificering en om duurzaamheid geen wassen neus te laten zijn, is het dan ook belangrijk om programmamanagement in te zetten en middelen te reserveren/alloceren.

Om volledig energieneutraal te zijn in 2030 zal veel moeten worden gedaan. De ideale oplossing bestaat uit vele deeloplossingen, daar Noordwijk dat doel anders niet behaalt. Er zijn gelukkig kansen te over. Met politieke wil, betrokkenheid en creativiteit kan Noordwijk energiebesparing en –opwekking gebruiken om voort te bouwen aan een echte 7-sterren kustplaats.

Een energieneutraal Noordwijk betekent dat de gemeente in haar eigen energiebehoefte voorziet en per saldo jaarlijks evenveel energie – binnen de eigen gemeentegrenzen – opwekt als het nodig heeft. Wil de gemeente serieus werk maken van een duurzaam en energieneutraal Noordwijk, dan is daarvoor borging in de gehele gemeentelijke organisatie nodig.
In het kader van zelf initiatief nemen en laten zien dat het werkt, is in de afgelopen periode gewerkt aan het verduurzamen van het gemeentehuis aan de Voorstraat. Zo is de verlichting deels vervangen door LED, zijn er energiezuinige centrale verwarmingsketels geplaatst, zijn de klimaatinstallaties zuiniger ingeregeld en wordt het elektriciteitsverbruik gemonitord.
Voor de komende periode is de beleidsinzet van Noordwijk voor het thema duurzaamheid in hoofdlijnen:

- Inzet op duurzaamheid, energieneutraliteit, klimaat adaptief, dier-kind-mens-natuurvriendelijk.
- Continuering opbouwen van kennis binnen gemeentelijke organisatie en uitdragen;
- Duurzaam inkopen en aanbesteden;
- Verdere verduurzamen gemeentehuis, gemeentelijke accommodaties en wagenpark zoveel mogelijk vervangen door elektrisch rijden;
- Stimuleren dat de daken van strandpaviljoens, hotels, sportcomplexen, bedrijfshallen, kantoren, agrarische complexen en woningen worden voorzien van zonnepanelen en zonneboilers
- Flinke impulsen geven aan renovatie van gebouwde omgeving met accent op verduurzaming van verwarmingsinstallatie.
- Gronden bestemmen voor zonneparken, zoals de oude gemeentelijke vuilstort.
- Onderzoek mogelijkheden naar middel tot grootschalige opwekking van duurzame energie binnen de gemeentegrenzen.
- Smart Polder techniek in samenwerking met het waterschap implementeren (dit is een techniek om energie uit temperatuurverschillen in het oppervlaktewater te gebruiken (o.a. ter hoogte van de uitwatering in Katwijk).
- Nauwkeurig energiemanagement (zoals ISO 50001) voor alle gebouwen, gemeentelijk en privaat.

- Energieneutraal nieuwe woonwijken (eventueel compenseren).
- Aanstelling van energiecoaches per wijk.
- Subsidies/prijzen voor (innovatieve) duurzaamheidsoplossingen van eigen inwoners.
- Alle gemeentelijke uitgaven 'energieproof' maken: andere keuzes, andere afschrijvingstermijnen, waarbij energieneutraal de belangrijkste te definiëren winst is.
- Externe financiers en initiatieven benaderen voor duurzame investeringen: zij zoeken projecten.

2.6 Verbindingen

Energieke samenleving

- Subsidies richten op grotere eigen kracht van stichtingen en verenigingen. Voorwaarden opnemen om te investeren in verduurzaming. Door middelen hiervoor te gebruiken blijft er op langere termijn meer geld over voor het ideële doel.

Geweldige sportmogelijkheden

- Verduurzaming sportcomplexen, zowel gemeentelijk als in eigendom van verenigingen.
- Zo zou bij een aanvraag voor nieuwe verlichting moeten worden ingezet op de meest energiezuinige vorm. Investeringen zullen upfront hoger zijn, maar uiteindelijk lager.
- Veel dakoppervlak beschikbaar voor zoveel zonnepanelen, dat ook aangrenzende buurten hier gebruik van kunnen maken.

Sfeervolle dorpskernen

- Een fijne verblijfsomgeving creëren door in te zetten op grote langzaam verkeergebieden. Streven dat groot en vervuilend verkeer op termijn buiten de kernen blijft; klein verkeer wordt 100% elektrisch en daarmee schoon en geluidsarm.

Aantrekkelijke leefomgeving

- Inspiratie en motivatie staan centraal bij de inrichting van de leefomgeving, waarbij creatieve oplossingen worden gebruikt in de openbare ruimte, om plaats te bieden aan water naar overvloedige regenval. Bomen, groen en kunstzinnige objecten bieden bescherming tegen hittestress.

Rijke natuur, mooi landschap en vitale Greenport

- Transitie losse propaantanks in het landelijk gebied naar duurzame alternatieven, het gaat hier veelal over relatief grote percelen met ruime mogelijkheden voor opwekking van zonne-energie en het herbergen van toereikende Warmte Koude Opslag.

Uitstekende bereikbaarheid

- Transferium op goed bereikbare locatie met volledige oplossing voor 'the last mile' (alternatief vervoer voor het laatste stukje naar Noordwijk en het strand), inclusief laadfaciliteiten, deelauto's en taxiservice.

Veelzijdige economie en toerisme

- Intensieve kennisuitwisseling hotels op het gebied van duurzaamheid
- Duurzame voorwaarden stellen aan evenementen.

3. Gezondheid

3.1 Ontwikkelingen tot nu toe

Het gaat goed met onze gezondheid. Dat blijkt onder andere uit het feit dat de gemiddelde levensverwachting in Nederland de afgelopen tien jaar sterk is gestegen tot 79 jaar voor mannen en 83 jaar voor vrouwen. Daarmee behoort ons land tot de hoogste van de Europese Unie. Dit is vooral te danken aan verbeterde zorg en preventie. Het aantal mensen met een chronische ziekte is wel toegenomen.

Een aantal ontwikkelingen in leefstijl is niet langer ongunstig. Het aantal volwassen rokers is gedaald en aan de toename van overgewicht lijkt een einde te zijn komen. Jongeren zijn minder gaan roken en drinken, maar het aantal jongeren dat extreem veel drinkt is onverminderd hoog gebleven, ook in vergelijking tot andere landen. Roken is nog steeds de belangrijkste oorzaak van ziekte en sterfte, gevolgd door overgewicht en weinig bewegen.

Gezondheid is ongelijk verdeeld in Nederland. Hoogopgeleiden hebben een flink levensverwachting dan lager opgeleide mensen. De mate waarin iemand gezond opgroeit wordt voor een belangrijk deel bepaald door de sociale omgeving en door woon-, leef- en werkomstandigheden. De levensverwachting is voor lager opgeleiden gemiddeld 6 jaar korter dan voor hoger opgeleiden. Ook tussen autochtonen en allochtonen bestaan gezondheidsverschillen. Deze gezondheidsverschillen hangen sterk samen met opleiding, werk en inkomen. Participeren heeft eveneens een grote invloed op gezondheid. Ook het vermogen tot bewustwording van gezond leven (voeding, beweging en dergelijke) en zelfredzaamheid spelen een grote rol.

3.2 Analyse huidige situatie

Ongeveer een kwart van de ziektelast van welvaartsziekten is toe te schrijven aan een minder gezonde leefstijl: roken, overmatig alcoholgebruik, ongezond voedingspatroon en gebrek aan lichaamsbeweging. Met het stimuleren van een gezondere leefstijl kan veel gezondheidswinst worden gerealiseerd, vooral onder laagopgeleiden.
Uit het gebiedsprofiel van de GGD Hollands Midden blijkt dat de sociaal-economische status van de inwoners uit de gemeente Noordwijk hoog ligt. Dit betekent niet dat de gemeente Noordwijk geen kwetsbare inwoners heeft. Uit de cijfers blijkt het volgende:

Gebiedsprofiel Noordwijk aan Zee	**Aantal inwoner**
Grote moeite met rondkomen	115
Problematische schulden	110
Zwaar belaste mantelzorgers	225
Kwetsbare gezondheid	2200
Meerdere risicofactoren	1250
Sociaal uitgesloten	255

Gebiedsprofiel Noordwijk-Binnen	**Aantal inwoner**
Grote moeite met rondkomen	255
Problematische schulden	1100
Zwaar belaste mantelzorgers	380
Kwetsbare gezondheid	3355
Meerdere risicofactoren	2530
Sociaal uitgesloten	660

Daarnaast blijkt uit het gebiedsprofiel van de GGD Hollands Midden dat de inwoners van de gemeente Noordwijk veel bewegen. In het gebied Noordwijk aan Zee beweegt 69% van de inwoners en in het gebied Noordwijk Binnen beweegt 78% van de inwoners. Het overgewicht van de inwoners is, ondanks deze inspanning, wel hoog. De inwoners van Noordwijk hebben gemiddeld een overgewicht van 47%, bij de inwoners van Noordwijk Binnen is dit 46%.

Van de jeugdige inwoners beweegt gemiddeld gezien maar 20% voldoende in Noordwijk-Binnen; in Noordwijk aan Zee is dit slechts 15%. Echter, het overgewicht van de jeugdige is wel lager, dit ligt gemiddeld gezien op 9% in beide kernen.
Daarnaast heef de GGD Hollands Midden de gezondheid van jeugdigen tussen de 11 en 18 jaar onderzocht. Hieruit blijkt het volgende:

Gebiedsprofiel Noordwijk-Binnen	**Jongeren 11-18 jaar**
Meer dan of gelijk aan 2 langdurige aandoening	11%
Sterk belemmerd door aandoening/allergie	6%
Hoog risico psychosociale problemen	6%
Meer dan 1 dag gespijbeld	2%
Wordt gepest	20%
Ooit mishandeld door volwassene	2%
Ongewenste seksuele ervaringen met jongeren	2%
Rookt dagelijks	5%
Bingedrinken	27%
Hasj/wiet gebruik	7%
Harddrugs gebruik	1%

Gebiedsprofiel Noordwijk aan Zee	**Jongeren 11-18 jaar**
Meer dan of gelijk aan 2 langdurige aandoening	12%
Sterk belemmerd door aandoening/allergie	9%
Hoog risico psychosociale problemen	6%
Meer dan 1 dag gespijbeld	3%
Wordt gepest	22%
Ooit mishandeld door volwassene	5%
Ongewenste seksuele ervaringen met jongeren	4%
Rookt dagelijks	3%
Bingedrinken	19%
Hasj/wiet gebruik	10%
Harddrugs gebruik	2%

Van de middelbare scholieren volgt 32% het vwo, 25% de havo, 29% vmbo opleiding, 13% een brugjaar en 1% praktijkonderwijs.

Sterke punten
- Inwoners van de gemeente bewegen veel.

Zwakke punten
- Gezondheid ook ongelijk verdeeld in Noordwijk.

Kansen
- Inspelen op ervaringen met principes over gezond ouder worden in zogenoemde Blue Zones. Daar zijn o.a. hoger dan gemiddelde levensverwachtingen en percentages 100-jarigen gemeten, in samenhang met bepaalde levensstijlen, die mogelijk gezondheidbevorderend zijn.
- Via datakoppeling en analyse potentiële gezondheidsproblemen in bepaalde wijken opsporen en hierop anticiperen.
- Productie en gebruik van nieuwe duurzame producten met een positief effect op de gezondheid.
- Door de bezuinigingen op de zorg, worden medici verplicht om ook te kijken naar de mogelijkheden van de patiënt in de buurt. Huisartsen worden bijvoorbeeld door de extramuralisering van de zorg meer belast met psychiatrische patiënten. Door samen te werken met maatschappelijke werk en welzijnsmedewerkers, kunnen de werkzaamheden worden verdeeld. Om medici en professionals in de sociale sector samen te laten werken, is er vertrouwen nodig in elkaars kennis en expertise.

Bedreigingen

- Duurzaamheid en een gezonde levensstijl vragen veelal om financiële investeringen, die soms pas op langere termijn effecten hebben. Deze investeringen kunnen soms in het gedrang komen door beperkte financiële middelen en kortetermijndenken.
- Binnen de gezondheidszorg zijn medici vooral opgeleid om naar de fysieke beperkingen van een patiënt te kijken. Het algehele welbevinden van een patiënt wordt veelal niet meegenomen.

3.3 Trends en prognoses

- Verdere stijging van de gemiddelde levensverwachting.
- Verdere stijging mensen met chronische ziekten.
- Voortgaande implementatie van milieumaatregelen die positieve effecten op de gezondheid hebben, zoals minder C02 uitstoot, minder fijnstof en minder geluidhinder.
- Toename van het centraal stellen van het gehele welbevinden van een mens in plaats van de fysieke problematiek; opkomst van het begrip 'positieve gezondheid'[1]

3.4 Beleidskaders

De minister en de staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport roepen gemeenten op om in gemeentelijke Nota's Gezondheidsbeleid aan te geven hoe zij werken aan preventie en gezondheid van hun burgers en hoe ze daarbij de verbinding vormgeven met sport, Wmo en Jeugdzorg.

In de Kamerbrief over landelijke nota Gezondheidsbeleid 2016-2019 van 4 december 2015 wordt vastgehouden aan de eerder gestelde doelen:

- Gezondheid bevorderen via integrale aanpak.
- Preventie in de gezondheidszorg.
- Gezondheidsbescherming versterken en op peil houden.
- Verkleinen gezondheidsachterstanden.

3.5 Beleidsinzet

Meer inwoners zijn in staat om gezond te leven

De opdracht in het sociaal domein en het gezondheids- en sportdomein is het versterken van eigen kracht en zelfredzaamheid. Door een goede gezondheid kunnen inwoners (blijven) deelnemen aan de samenleving en blijft hun kwaliteit van leven behouden. Ook leidt een goede gezondheid tot meer regie op het eigen leven en sociale netwerken. De gemeente Noordwijk zet in op preventie, positieve gezondheid en sport, in samenspraak met inwoners en externe partners. Hierbij wordt niet alleen gedacht aan zorgaanbieders, maar aan verenigingen en organisaties die 'de algemene voorzieningen' vormen.
Noordwijk wil de lokale sociale cohesie versterken en gezondheidsachterstanden aanpakken op wijk- en buurtniveau, om zo de leefbaarheid te bevorderen. Daarbij zoekt de gemeente de verbinding tussen de verschillende domeinen, ook met behulp van externe partners.

---

[1] *Machteld Huber presenteerde enkele jaren geleden het nieuwe concept van gezondheid, namelijk positief gezondheid. Centraal hierin staat "het vermogen dat iemand heeft om zich aan te passen en zelf regie te hebben in het licht van fysieke, emotionele en sociale uitdagingen van het leven". Huber onderscheidt zes dimensies waaruit gezondheid is af te lezen, namelijk lichaamsfuncties, mentaal welbevinden, dagelijks functioneren, sociaal maatschappelijk participeren, kwaliteit van leven en zingeving. In het onderzoek van Machteld Huber werd duidelijk dat al deze aspecten belangrijk zijn voor mensen. Binnen de gezondheidszorg is het dus belangrijk om niet alleen te richten op fysieke kant van een persoon, maar ook op de andere dimensies. Zij zijn van even groot belang voor het algemene geluksgevoel. Dit nieuwe concept sluit naadloos aan bij de huidige veranderingen in zorg en sociaal domein waarbij steeds meer nadruk wordt gelegd naar de mogelijkheden wat iemand wel kan, in plaats van te kijken naar de fysieke beperkingen*

Bekend is bijvoorbeeld dat gezondheid en armoede of lage sociaal-economische status sterk samenhangen, maar vaak nog niet integraal worden behandeld binnen een gemeente. De ene afdeling is bezig met het voorkómen van schooluitval of met het gericht aan werk helpen van laagopgeleiden, terwijl de andere afdeling werkt aan gezondheidsachterstanden. Vaak gaat het echter om dezelfde groep mensen. Als je de inspanningen combineert, bereik je vaak meer. Het bevorderen van positieve gezondheid onder bewoners vraagt om een integrale aanpak, waarin ook aspecten als participatie, zingeving, armoede en eenzaamheid een rol spelen. Concreet betekent dit samenwerking tussen gemeentelijke afdelingen aan de pijlers van 'positieve gezondheid'. Andere manieren waarop Noordwijk invulling wil geven aan het nieuwe concept van gezondheid zijn: het betrekken van inwoners bij beleid, kijken vanuit het perspectief van levensloop, ondersteuning van het handelend vermogen van inwoners en positieve gezondheid als uitgangspunt voor het subsidiebeleid, de samenwerking met de eerstelijnszorg en borging in de omgevingsvisie.

Acties, pilots en/of beleidsmaatregelen:

- Op basis van de beschikbare gegevens (bijvoorbeeld gebiedsprofielen GGD HM) wijkgerichte doelen formuleren voor de aanpak van het terugdringen van gezondheidsachterstand.
- Op basis van deze wijkgerichte doelen een plan opstellen dat aansluit bij de vragen en behoeften van de doelgroepen op alle leefdomeinen: wonen, werken, inkomen, onderwijs en zorg. De gemeente Noordwijk streeft er naar om afhankelijk van de doelgroep haar beleid rondom bijvoorbeeld voortijdig schoolverlaten, jeugdwerkloosheid en sportbeleid meer met elkaar te verbinden rondom armoedebeleid, werk en inkomen en gezondheidsbeleid.
- Stimulering gezond voorbeeldgedrag voor kinderen door volwassenen. Hierbij valt te denken aan voorlichting en educatie op diverse 'vindplaatsen', zoals opvoedingsondersteuning via het CJG, Gezonde kinderopvang en Gezonde school. Immers, hoe eerder kinderen gezond gedrag aangeleerd krijgen hoe beter.
- De nieuwe Omgevingswet eist om gezondheid op te nemen in het overheidsbeleid voor het fysieke domein. Om de gezondheid van inwoners te bevorderen is het ook van belang om hun leefomgeving hierin te betrekken. Voorbeelden zijn om bij herontwikkeling rekening te houden met brede voetpaden, waar makkelijker op gespeeld kan worden, het ontwikkelen van buitenruimten waar gesport kan worden en het creëren van plekken waar men elkaar kan ontmoeten. Denk aan bankjes in de buurt, bootcamp attributen in een park, gezamenlijke bloembakken of groentetuintjes in de wijk.
- De gezondheidsdoelen van de gemeente Noordwijk komen terug in de Omgevingsvisie. Het gaat dan met name over bevorderen van bewegen, bevorderen van ontmoetingen en een uitnodigende omgeving ect.
- De gemeente Noordwijk stelt gezonde omgevingswaarden vast, met name in een Omgevingsplan.

Blue Zone Label in samenhang met de NOV

De bestaande (natuurlijke) omgeving, organisaties, ondernemingen en voorzieningen van Noordwijk lenen zich bij uitstek voor het faciliteren van de voorzorg (bevorderen gezond leven), gemeenschapszorg (zoveel mogelijk zelf, samen in de buurt in het netwerk) en het ondersteunen van de laag complexe (basiszorg) als hoog complexe zorg.
Zee, strand, duinen, bos en omgeving bieden perfecte omstandigheden voor de Voorzorg. De Gemeenschapszorg biedt deels maatschappelijke inzet en deels inzet van woningbouw, infrastructuur, werk en onderwijs. In het ondersteunen van de complexe zorg kan Noordwijk zich bij uitstek onderscheiden in de vorm van kort- en langlopende revalidatie. Voor bewoners en bedrijven liggen er enorme kansen om hiermee aan de slag te gaan, zo blijkt uit het Rapport Omgevingsvisie 2030 van de Noordwijkse Ondernemers Vereniging (NOV).

In de rapportage van het NOV is in dit kader ook als aanbeveling opgenomen dat Noordwijk (of in groter verband de Duin- en Bollenstreek) een Blue Zone label adopteert, zoals ook beoogd wordt met het Blue Ocean Village concept. De introductie van de Blue Zone-gedachte voor Noordwijk heeft tot doel alles te doen voor een bijdrage aan een gezonde leefstijl en

daarmee ook bij te dragen een gezonde economie. Het concept van de Blue Ocean Village draagt bij aan het versterken van de identiteit van Noordwijk. De vele initiatieven die Noordwijk rijk is worden hierdoor met elkaar verbonden en geven een impuls aan Noordwijk als (inter)nationale toeristische- en congresbadplaats. Blues Zones zijn gebieden in de wereld (onder andere op Sardinië en in Japan) waar men het leven positiever ervaart, ouder wordt en een korter ziekbed heeft. De mensen zijn er gezonder, voelen zich langer fit en ouderdomziekten zoals hartfalen, artrose en dementie komen er minder voor.

3.6 Verbindingen

Samenleving

- Met de hervorming van de langdurige zorg en de vernieuwing van de Wmo 2015 wil de overheid stimuleren dat ouderen zo lang mogelijk zelfstandig thuis wonen en dichtbij huis zorg en ondersteuning ontvangen, die aansluit bij de individuele behoeften, wensen en mogelijkheden. Door het toenemend aantal ouderen en vaker voorkomende chronische ziekten neemt de behoefte aan zorg en ondersteuning toe.
- Door het beleid te richten op duurzaamheid, zal de CO_2 uitstoot minder worden en de luchtkwaliteit verbeteren.

Sport

- Bewegen en sporten faciliteren; het promoten van sport.

Leefomgeving

- Gezondheidsbevordering zit ook in de omgeving. Met het creëren van ruime paden, speeltuinen ect. stimuleert de gemeente om inwoners meer te laten bewegen.

Economie en toerisme

- Om een gezondheidsconcept verder vorm te geven, is het van belang de horeca hierin mee te nemen.

4. Milieu

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk worden de milieuthema´s milieuzonering van bedrijven, bodem, geluid, externe veiligheid, luchtkwaliteit en geur behandeld. De onderwerpen ´duurzaamheid en energie´ en ´ecologie´ zijn respectievelijk behandeld in de hoofdstukken 2 ´Duurzaamheid´ en 18 ´Natuur´.

Dit hoofdstuk heeft een andere opzet dan de andere thematische hoofdstukken, omdat het beleidskader bij de milieuthema´s erg bepalend is voor de ontwikkelingen tot nu en de analyse van de huidige situatie. Daarom begint elke paragraaf van een milieuthema met een beschrijving van het wettelijk kader.

4.2 Algemene wettelijke kaders

Alvorens we ingaan op de milieuthema´s is het goed te realiseren dat de Omgevingswet er komt. In deze wet is uitdrukkelijk geregeld dat de integrale zorg voor de leefomgeving in eerste instantie bij de gemeente ligt en vervolgens bij provincie en Rijk. "Decentraal, tenzij" is het motto. De Omgevingswet zal flexibeler zijn en meer mogelijkheden bieden voor regionaal en lokaal maatwerk. Een nieuw begrip in dit kader is de omgevingswaarde.

De memorie van toelichting definieert de omgevingswaarden als:

> *"maatstaven voor de staat of kwaliteit van de fysieke leefomgeving of een onderdeel daarvan, of de toelaatbare belasting door activiteiten of toelaatbare concentratie of depositie van stoffen in de fysieke leefomgeving of een onderdeel daarvan, uitgedrukt in meetbare of berekenbare eenheden of andere objectieve termen".*

Omgevingswaarden zijn feitelijk normen die de gewenste staat of kwaliteit van de fysieke leefomgeving als beleidsdoel vastleggen. Te denken valt aan de kwaliteit van de buitenlucht, de toelaatbare belasting door geluid, de kwaliteit van water, de toelaatbare belasting door geur of de veiligheid van waterkeringen. Omgevingswaarden kunnen volgen uit Europese of andere internationale verplichtingen, maar ook uit nationale, provinciale of lokale beleidsdoelen. Zij worden opgesteld door het Rijk, provincies of gemeenten.

Omgevingswaarden binden in beginsel alleen het bestuursorgaan dat de omgevingswaarde vaststelt. Zij stellen deze vast in een algemene maatregel van bestuur (rijksniveau), een omgevingsverordening (provinciaal niveau) of een omgevingsplan (gemeentelijk niveau). Het bestuursorgaan dat de omgevingswaarde vaststelt moet zich daarna inzetten om de doelstellingen die zijn vastgelegd in omgevingswaarden te bereiken. De mogelijkheden van een gemeente voor het vaststellen van een eigen omgevingswaarde liggen in het stellen van strengere normen ten opzichte van de rijks- en provinciale omgevingswaarden of het stellen van aanvullende omgevingswaarden. Bijvoorbeeld het rijk geeft omgevingswaarden voor stof A maar niet voor B. De gemeente kan voor B dan aanvullende omgevingswaarden vaststellen. De beleidskaders die in hiernavolgende paragrafen beschreven zijn, worden vervangen door de Omgevingswet. De omgevingswaarden komen in de plaats van de normen die nu in de sectorale wetten zijn opgenomen.

4.3 Milieuzonering van bedrijven

4.3.1 Beleidskader

Behalve de ontwikkelingen met betrekking tot de Omgevingswet is voor het aspect milieuzonering ook de publicatie "Bedrijven en milieuzonering" (VNG 2009) van belang. In deze publicatie staat per type bedrijvigheid richtafstanden tot woningen opgenomen. Het doel

van deze richtafstanden is, om in ruimtelijke plannen, milieuhinder bij woningen (en andere gevoelige functies) te voorkomen, maar tegelijkertijd aan bedrijven voldoende milieuruimte te bieden voor het uitoefenen van hun bedrijfsactiviteiten. In de VNG publicatie is ook onderscheid tussen twee omgevingstypen (rustige woonwijk en een gemengd gebied met bijvoorbeeld wonen en werken naast elkaar) gemaakt, waarvoor een bepaalde mate van milieuhinder aanvaardbaar wordt geacht. Afhankelijk van het omgevingstype, waarin de ontwikkeling plaatsvindt, kunnen de richtafstanden aangepast worden aan de omgeving. Ook kan uit gericht milieuonderzoek naar een specifiek bedrijf blijken dat de realisering van woningen op een kleinere afstand dan de richtafstand aanvaardbaar is.

4.3.2 Ontwikkelingen tot nu toe

Hoewel menig bewoner van Noordwijk werkzaam was in de landbouw en veeteelt, verschaften de zeevisserij en aanverwante industrieën als rokerijen, scheepswerven en taanderijen de meeste inwoners van Noordwijk een inkomen. Omstreeks 1700 werd de teelt van kruiden een belangrijke bron van inkomsten voor Noordwijk. In de negentiende eeuw werd deze kruidenteelt verdrongen door de bloembollenteelt. De duingronden bij Noordwijk bleken daarvoor uitermate geschikt. Steeds meer duinen werden afgegraven om nieuwe tuinen aan te leggen voor de kweek van onder andere hyacinten en tulpen.

In het midden van de negentiende eeuw werd Noordwijk door haar ligging aan zee een geliefd woonoord voor de meer welgestelde, hogere burgerij. Door de aansluiting op het openbaarvervoersnetwerk aan het einde van de negentiende eeuw kwam het toerisme in Noordwijk aan Zee snel tot bloei en heeft zich ontwikkeld tot een internationale badplaats. Naast toerisme is Noordwijk aan Zee ook een (zeer) belangrijke speler op de congresmarkt. Daarnaast is sinds de jaren ’60 van de vorige eeuw de grootste vestiging van de Europese ruimtevaartorganisatie ESA gevestigd in Noordwijk: het European space research and technology centre ESTEC. Daarnaast vestigden zich grote zorginstellingen (bijvoorbeeld de zorginstelling ’s-Heeren Loo West-Nederland aan de Zwarteweg en het woon- en zorgcentrum Groot Hoogwaak aan de Groot Hoogwaak), en grote dienstverlenende bedrijven (bijvoorbeeld Zilveren Kruis Achmea) naar Noordwijk en kwamen er recreatieparken.

Door deze ontwikkelingen is veel (ambachtelijke) bedrijvigheid uit het dorp verdwenen. Deels bestaat het niet meer en is opgegaan in andere bedrijven in de regio en een deel is vertrokken naar de bedrijventerreinen. Slechts een beperkt aantal bedrijven (twee touringcarbedrijven) zijn, mede door milieueisen, vertrokken naar een andere locatie. In de meeste gevallen boden de nieuwe bedrijventerreinen de (gewenste) uitbreidingsmogelijkheden die op de oorspronkelijke locatie in het dorp (fysiek) niet mogelijk was.
Voor het woonmilieu is dit een gunstige ontwikkeling, waarmee de leefbaarheid van Noordwijk in de loop der jaren is verbeterd. De bedrijvigheid is nu geconcentreerd gevestigd op een van de aanwezige bedrijventerreinen en kan daar verder ontplooien.

4.3.3 Analyse van de huidige situatie

Het huidige Noordwijk kenmerkt zich door een grote scheiding tussen zware bedrijvigheid (milieucategorie 3.1. en hoger) en woningbouw. Verspreid in de gemeente en ook in de (oude) dorpskernen komt beperkt nog zwaardere bedrijvigheid voor. In Noordwijk aan Zee is bijvoorbeeld aan de Schoolstraat 7 nog de haringhandel en rokerij van Admiraal-de Witt (milieucategorie 3.1.) gevestigd. In Noordwijk Binnen is aan de losplaatsweg een gasontvangstation (milieucategorie 3.1.) en een transformatorstation (milieucategorie 3.1) alsmede een drukkerij aan de Boekerslootlaan (milieucategorie 3.1). Aan de Schiestraat is een LPG tankstation (milieucategorie 3.1). Aan de Johanna van Hoornstraat is een schietbaan milieucategorie 3.1.) gevestigd. Binnen de bebouwde kom zijn nog diverse sportvelden met voorzieningen aanwezig. Ook dit betreffen activiteiten in milieucategorie 3.1. Voor het overige komt zowel Noordwijk aan Zee, als Noordwijk Binnen alleen bedrijvigheid in de lagere milieucategorie (milieucategorie 2 of lager) voor in de vorm van bijvoorbeeld ambachtelijke bedrijfjes, detailhandel, horeca (cafés, restaurants, hotels, bar-dancings), kantoren, congrescentra, benzineverkooppunten).

In het noordelijk deel van de gemeente, buiten de bebouwde komen bevinden zich naast horeca ook campings, vakantieparken. In het gebied aan de Achterweg is nog een rioolwaterzuivering gevestigd (milieucategorie 4.1, geur is maatgevend) en Van der Putten sloop en grondverzet bedrijf (met composteringsinrichting, milieucategorie 4.1).
Aan de Van Berckelweg/Hoogeveenseweg zijn bedrijven van categorie 3.2 toegestaan. Hier is onder andere een transportbedrijf gevestigd. Daarnaast is een ambulancepost en zijn er recreatievoorzieningen (een jachthaven en een golfbaan) aanwezig.

De meeste (milieuhinderlijke) bedrijvigheid is gevestigd op een van de vier bedrijventerreinen in de gemeente:

ESTEC-terrein:
Hier worden categorie 1 t/m 3.2 bedrijven toegestaan. De richtafstand bedraagt daardoor 100 meter tot woningen in een rustige woonwijk. Omdat de woningen in de bestaande woonwijk en de nieuwe uitbreidingswijk van Katwijk op circa 50 meter afstand van het ESTEC-terrein liggen, zijn binnen een zone van circa 100 meter langs de Keplerlaan en de Zwarteweg maximaal categorie 3.1 bedrijven toegestaan. Voor dergelijke bedrijven geldt een richtafstand van 50 meter tot woningen in een rustige woonwijk.

Space Business Park:
In het grootste deel van het bedrijvenpark worden categorie 1 t/m 3.2 bedrijven toegestaan, met uitzondering van de zones ten westen van de Huygensstraat en ten zuiden van de Kapteynstraat. In deze twee zones worden categorie 1 t/m 2 bedrijven toegestaan. Categorie 1 t/m 2 bedrijven hebben een richtafstand van maximaal 10 meter tot woningen in een rustige woonwijk. Voor bedrijvigheid in milieucategorie 3.1. en 3.2. geldt respectievelijk een richtafstand van 50 en 100 meter tot de woonbebouwing.

's-Gravendijck:
in het grootste deel van het bedrijvenpark worden categorie 1 t/m 4.2 bedrijven toegestaan, met uitzondering van een circa 60 meter diepe zone vanaf de Zwarteweg en het gebied tussen de 's-Gravendijckseweg en De Krom waar maximaal categorie 3.2 bedrijven zijn toegestaan. Voor categorie 4.2 bedrijven geldt een richtafstand van maximaal 300 meter, terwijl voor categorie 3.2 bedrijven een richtafstand van 100 meter geldt.

Klei Oost:
In het bedrijvenpark worden categorie 1 t/m 4.2 bedrijven toegestaan, met uitzondering van het gebied tussen De Hooge Krocht en de Maandagse Watering waar maximaal categorie 3 bedrijven zijn toegestaan. Voorcategorie 4.2 bedrijven geldt een richtafstand van maximaal 300 meter terwijl voor categorie 3.2 bedrijven een richtafstand van 100 meter geldt. Aan de rand van Klei-Oost, is nog een manege de Kleihoeve, voorheen Stal Wassenaar, gevestigd met twee bedrijfswoningen (milieucategorie 3.1). Voor deze manege geldt een richtafstand van 50 meter tot gevoelige objecten, zoals woningen van derden.

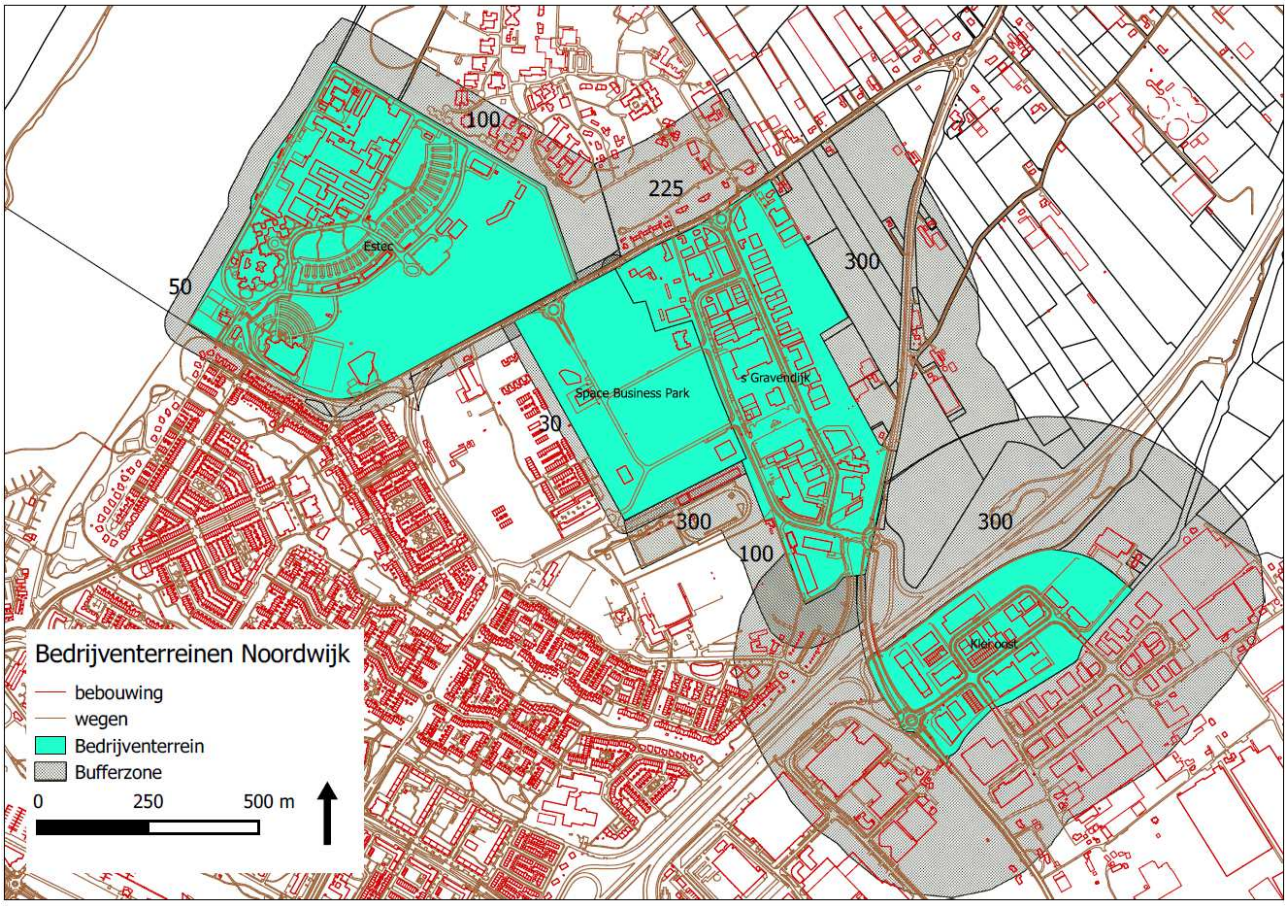

Afbeelding 4.1: Bedrijventerreinen Noordwijk

In algemene zin kan worden geconcludeerd dat de zwaardere bedrijvigheid (milieucategorie 3.1 en hoger) voornamelijk is gevestigd op de aanwezige bedrijventerreinen. Een beperkt aantal bedrijven/instellingen in een zwaardere milieucategorie bevinden zich in het buitengebied of in de kernen van Noordwijk aan Zee (een visrokerij) en Noordwijk Binnen (twee nutsvoorzieningen, een LPG tankstation en een schietbaan. Hoewel er op buurtniveau best wel sprake kan zijn van een knelpunt is er op de schaal van de totale gemeente sprake van een goede scheiding van (zwaardere) bedrijvigheid en wonen.

't Heen, Katwijk:
Ten zuidwesten van Klei Oost ligt het bedrijventerrein t Heen in Katwijk. Dit is een gezoneerd bedrijventerrein waarvan de contour gedeeltelijk is op Noordwijks grondgebied ligt.

4.3.4 Analyse van de huidige situatie

Een belangrijke trend is het verminderen van regelgeving voor bedrijven. Door het steeds meer toepassen van algemene (milieu)regels (Activiteitenbesluit milieubeheer), worden de mogelijkheden voor maatwerk steeds beperkter. Het vooraf (bij de planvorming) bepalen van de wenselijkheid en aanvaarbaarheid van bedrijvigheid in en rond woongebieden wordt steeds belangrijker. Veelal is bedrijvigheid in de lagere milieucategorie (tot maximaal milieucategorie 2) wel inpasbaar in de omgeving van woningen of andere gevoelige functies. Andere trends zijn werken vanuit huis. Dit betreft veelal dienstverlenende werkzaamheden (kantoren, kappers, schoonheidsspecialisten, gezondheidsconsulenten).
Mede door de recente crisis is er veel leegstand ontstaan in de kantorensector. Kantoren worden nu vaak getransformeerd naar woonruimte. Deze transformatielocaties staan veelal op locaties langs drukke wegen met een relatief hoge milieubelasting (geluid, luchtkwaliteit) of aan de rand van bedrijventerreinen. In het laatste geval kan een transformatie leiden tot beperkingen in de bedrijfsvoering van de aanwezige bedrijven op het bedrijventerrein. Een tot woongebouw getransformeerd kantoor wordt voor deze bedrijvigheid een gevoelige bestemming. Een duidelijke ontwikkeling is ook de zorg in de vorm van zorgboulevards en

nieuwe zorgconcepten. Een ontwikkeling waar ook sprake van is, is het gegeven dat door technologische ontwikkelingen de milieuhinder van bedrijven af neemt en de mogelijkheden voor deze bedrijven om goed te kunnen functioneren in een woonomgeving toe. Voor de verdere toekomst tekent zich ook de ontwikkelingen met betrekking tot 3D-printing af, hierdoor zal de noodzaak tot grootschaligere productiefaciliteiten afnemen en hiermee ook de bijbehorende milieuhinder. Dit geeft minder aanleiding tot aanleg van nieuwe bedrijventerreinen en meer kansen voor functiemenging in (nieuwe) woonwijken en herstructurering van bestaande dorpskernen. Op 9 september 2015 is de wijziging in werking getreden van het Besluit tot aanvulling van het Besluit uitvoering Crisis- en herstelwet, de wijziging van de bijlagen I en II bij de Crisis- en herstelwet (tiende tranche) en de wijziging van het Besluit omgevingsrecht (Stb. 2015, 323).

4.3.5 Beleidsinzet

- Toetsing aan de richtafstanden uit de VNG-publicatie Bedrijven en milieuzonering 2009 is maatwerk. Het streven is om geen nieuwe woningbouw op kleinere afstanden toe te staan dan volgens de richtafstanden in de VNG-publicatie Bedrijven en milieuzonering 2009 mogelijk is.
- Daar waar milieutechnisch mogelijk meer kansen benutten voor de mogelijkheden van functiemenging van bedrijfsmatige activiteiten in de woonomgeving.

4.3.6 Verbindingen

Het aspect milieuzonering van bedrijven heeft verbinding met het hoofdstuk Wonen (afstanden in verband met milieuhinder), Sport, gezondheid en beweging (sportaccommodaties in een hoge milieucategorie) Mobiliteit (verkeersaantrekkende werking van bedrijven), Economie (afstand tot woningen i.v.m. milieuhinder) en Duurzaamheid (energiebesparing).

4.4 Bodem

4.4.1 Beleidskader

Bij de ontwikkeling van een ruimtelijk plan moet rekening worden gehouden met de bodemkwaliteit op die locatie. De reden hiervoor is dat eventueel aanwezige bodemverontreiniging van groot belang kan zijn voor de keuze en/of de uitvoerbaarheid van ruimtelijke plannen. Voor wonen gelden andere (strengere) normen dan voor bedrijven. De Wet bodembescherming (Wbb) stelt regels om de bodem te beschermen. De Wbb maakt duidelijk dat grondwater een onderdeel van de bodem is en bevat regels voor de sanering van verontreinigde bodem en grondwater. Daarnaast zijn er in Zuid-Holland door de provincie in de Provinciale Milieuverordening (PMV) nadere regels gesteld met betrekking tot het gebruik van stortplaatsen en bodemsanering.

Bodemfunctieklassenkaart
Om grond toe te passen, moet de kwaliteit voldoen aan twee eisen:

- de kwaliteit moet gelijk of beter zijn dan de ontvangende bodem ('stand still');
- de kwaliteit moet gelijk of beter zijn dan de 'bodemfunctieklasse' op die plek.

In de bodemfunctieklassenkaarten brengt elke gemeente de maximaal te accepteren kwaliteit van de bodem in kaart. In de bodemfunctieklassenkaart is de gemeente ingedeeld in de functies: wonen, industrie en achtergrondwaarde (bijvoorbeeld landbouw of natuur).

Onze gemeente beschikt over een bodemfunctieklassenkaart. Het opstellen van deze kaart is een verplichting op grond van het Besluit bodemkwaliteit artikel 55, lid 1. Deze kaart is, na vaststelling op 20 oktober 2015, per 2 december 2015 in werking getreden. De bodemfunctieklassenkaart is van belang voor de bepaling van terugsaneerwaarden bij bodemsaneringen (terugbrengen van de bodemkwaliteit naar een acceptabel niveau) en als toepassingsnormering bij grondverzet. Bij grondverzet is het nu eenvoudiger om, grond elders uit de gemeente toe te passen. De meldingsplicht voor de toepassing van niet schone en/of

schone grond conform het Besluit bodemkwaliteit is nu vervallen. Er is, mits voldaan kan worden aan de eisen, geen melding meer nodig als de grond wordt toegepast.

4.4.2 Ontwikkelingen tot nu toe

Sinds de inwerkingtreding van de Interimwet bodemsanering (1983) en later de Wet bodembescherming (1987) zijn in onze gemeente de locaties in beeld gebracht, waarvan op basis van activiteiten in het verleden, een vermoeden bestond voor de aanwezigheid van bodemverontreiniging. In het geval van ernstige bodemverontreiniging zijn die gesaneerd onder supervisie van de provincie.

4.4.3 Analyses huidige situatie

De website www.bodemloket.nl bevat informatie over de zogenaamde (potentieel) ernstige gevallen van bodemverontreiniging, die bij de overheid bekend zijn. Daarnaast geeft de site inzicht in locaties, waar vroeger (bedrijfs-)matige activiteiten hebben plaatsgevonden, die mogelijk hebben geleid tot een ernstig geval van bodemverontreiniging.

Om een indicatie te geven van de beschikbare data binnen de gemeentegrenzen is de onderstaande kaart bijgevoegd.

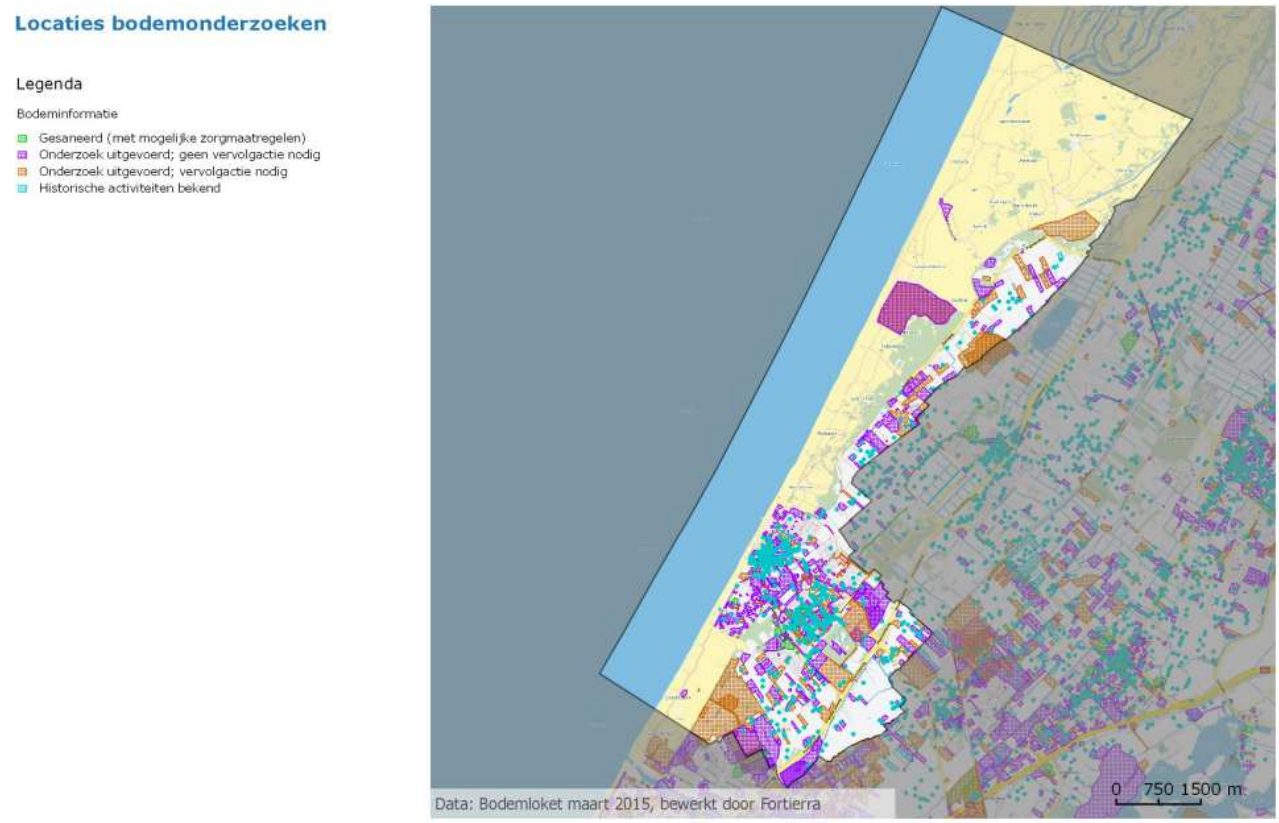

Afbeelding 4.2: Locaties bodemonderzoeken

In onze gemeente zijn weinig gevallen van ernstige bodemverontreiniging. De spoedeisende gevallen worden in het kader van de Wbb aangepakt. Er zijn twee voormalige stortplaatsen (achter Achterweg 11 en de Leidsevaart naast nummer 228), waarvoor nazorg benodigd is.

Ook heeft onze gemeente twee locaties, waarvan bekend is dat er sprake is van een ernstig geval van bodemverontreiniging met een humaan risico. Deze locaties zijn door de provincie op de zogenaamde ‘spoedlijst’ geplaatst. Dit houdt in dat deze locaties zo snel mogelijk gesaneerd moeten worden. Het betreft een geval van bodemverontreiniging van de voormalige chemische wasserij op het terrein van ’s-Heeren Loo West-Nederland (Zwarteweg 18) en een geval van bodemverontreiniging in de Pickéstraat ter hoogte van de huisnummers 76/78. Voor deze laatste locatie zijn al ontwikkelingen gaande om de verontreiniging aan te pakken. De gemeente

heeft hiervoor subsidie ontvangen. Ook voor de locatie aan de Zwarteweg 18 zijn acties ondernomen door de provincie.

Behalve concrete locaties met (ernstige) bodemverontreiniging zien we in Noordwijk in het stedelijk gebied zogenaamde diffuse bodemverontreinigingen. Dit zijn bodemverontreinigingen die zich uitstrekken over grotere oppervlakten. Het zijn vaak meerdere en niet duidelijk te lokaliseren bronnen, meestal met relatief lichte verontreinigingen. In een enkel geval kan ook ernstige verontreiniging voorkomen. Karakteristiek zijn PAK- verontreinigingen en zware metalenverontreinigingen die voorkomen in de deklagen in het stedelijk gebied, in slootdempingen, toemaakdekken en terreinophogingen. Daarnaast kunnen gronden, die in het verleden werden gebruikt voor bollenteelt, diffuus zijn verontreinigd met resten van gewasbeschermingsmiddelen. De concentraties aan verontreinigende stoffen variëren van overschrijdingen van achtergrondwaarden (van nature voorkomende waarden) tot enkele malen de interventiewaarde (saneringswaarde). Naast verontreiniging bevat deze grond ook vaak bijmengingen van bodemvreemde materialen als puin, kolengruis, sintels, glas en dergelijke. Ook het voorkomen van asbesthoudend materiaal is hierbij een aandachtspunt.

4.4.4 Prognoses en trends

Enerzijds wordt doorgegaan met het (onder provinciaal toezicht) saneren van ernstige gevallen van bodemverontreiniging, ook in onze gemeente. Anderzijds wordt steeds nadrukkelijke gekeken naar de mogelijkheden om (bodem)saneringen te combineren met de uitvoering van (gewenste) ontwikkelingen. Een voorbeeld is het realiseren van een appartementengebouw met ondergrondse garage op een te saneren locatie. Ook is er een trend waarneembaar naar de toepassing van leeflagen (afdeklagen) op verontreinigde locaties om deze locatie een passende functie te geven. Meer gebiedsgericht wordt vooral gekeken naar de mogelijkheid om (gebiedseigen) grond binnen de ontwikkellocatie te houden (zgn. gesloten grondbalans). Aangezien schone grond schaars is en vaak van elders moet worden aangevoerd, wordt ook meer gekeken naar de specifieke toepassingen van grond met lichte of beperkte verontreinigingen. De toepassing van deze grond wordt dan gereguleerd met een bodemfunctieklassenkaart.

4.4.5 Beleidsinzet

- Bij grotere (woningbouw) projecten streven naar een gesloten grondbalans, mede met behulp van de bodemfunctieklassenkaart.
- Passende functies vinden voor grondgebruik op de twee voormalige stortlocaties.
- In het geval van ernstige bodemverontreiniging in samenwerking met het provinciaal bevoegd gezag, streven naar sanering in combinatie met gewenste gebiedsontwikkelingen.
- In situaties waar een totale verwijdering van de aanwezige verontreiniging geen (reële) optie is: afdeklagen (leeflagen) toepassen, waarmee de locatie weer een gebruiksfunctie kan krijgen.
- Het voorkomen van nieuwe bodemverontreinigingen door middel van voorlichting en actieve en adequate handhaving van de milieuregelgeving door de ODWH.

4.4.6 Verbindingen

Het milieuthema bodem heeft verbindingen met Archeologie, “Sport, gezondheid en beweging”(bijvoorbeeld sportvoorzieningen op leeflagen, oude stortlocaties), Wonen (bodemsanering in combinatie met ontwikkelingen), Economie (exploitatie verontreinigde locaties), Winkelvoorzieningen, Restaurants en cafés, Toerisme en recreatie, Greenport, “Mobiliteit: bereikbaarheid, verkeer, parkeren”, Landschap, Groen en Gebouwde leefomgeving, Water (waterbodem) en Duurzaamheid (nuttige toepassingen voor verontreinigde locaties).

4.5 Geluid

4.5.1 Beleidskader

Geluidhinder kan ontstaan door verschillende activiteiten. Hierbij kan gedacht worden aan geluidhinder door weg- en railverkeer, luchtvaart maar ook aan geluidhinder door industriële activiteiten.

In de Wet geluidhinder (Wgh) worden eisen gesteld met betrekking tot de maximaal mogelijke geluidsbelasting op een gevel van een geluidsgevoelige bestemming (woning). Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen bestaande en nieuwe situaties.

Rijksregelgeving

Wegverkeer
Ter bepaling van de geluidsbelasting moet op grond van artikel 74 Wgh iedere weg in beschouwing worden genomen. Dit hoeft niet als de weg binnen een woonerf ligt of voor een weg waarvoor een maximum snelheid van 30 km/u of lager geldt. De te beschouwen wegen kennen een geluidszone. Dit is een aandachtsgebied waarbinnen een akoestisch onderzoek moet plaatsvinden. De omvang van een zone is afhankelijk van het aantal rijstroken van de weg en de typering van het gebied (binnenstedelijk of buitenstedelijk). Binnenstedelijk is het gebied binnen de bebouwde kom en buitenstedelijk is het gebied buiten de bebouwde kom.

Op grond van artikel 82 Wgh bedraagt de voorkeursgrenswaarde 48 dB op de gevel van een geluidsgevoelige bestemming. Artikel 83 geeft het bevoegd gezag de mogelijkheid om een hogere waarde vast te stellen. Voor het buitenstedelijk gebied geldt dat er maximaal een hogere waarde mag worden vastgesteld van 53 dB. Voor nieuw te bouwen geluidsgevoelige bestemmingen binnen de bebouwde kom is deze waarde wettelijk maximaal 63 dB.

Het vaststellen van een hogere waarde is een bevoegdheid die door het gemeentebestuur gedelegeerd is aan de Omgevingsdienst West-Holland (ODWH). Het vaststellen van een hogere waarde is alleen mogelijk als maatregelen gericht op het terugbrengen van de geluidsbelasting tot 48 dB onvoldoende doeltreffend zijn dan wel stuiten op bezwaren van stedenbouwkundige, verkeerskundige, landschappelijke of financiële aard (artikel 110a, lid 5 Wgh).

Industrie
Met betrekking tot industrie geldt dat, als op een bedrijventerrein zgn. ‘grote lawaaimakers’ (bijlage 1, onderdeel D van het Besluit omgevingsrecht en artikel 41 Wgh) mogen komen, voor dat terrein een geluidszone moet worden vastgesteld. Buiten die zone mag de geluidbelasting vanwege dat terrein niet meer bedragen dan 50 dB. De geluidszone wordt weergegeven op de verbeelding van de bestemmingsplannen die binnen deze geluidszone vallen. Dit geldt dus ook als een projectgebied buiten het industrieterrein ligt.

Luchtvaart
Het Rijk bepaalt de ruimtelijke ordening en het geluidbeleid rond Schiphol, omdat de luchthaven van nationaal belang is. Sinds 2003 is er een zgn. 20Ke-contour vastgesteld, waarbinnen geen uitleglocaties mogen komen. Met de vaststelling van de structuurvisie infrastructuur en ruimte (SVIR) is de 20 Ke- contour juridisch niet meer geborgd. Het is de bedoeling dat bij de aanstaande wijziging van het Luchthavenindelingbesluit Schiphol ook het beleid voor de 20 Ke-contour in de regelgeving wordt vertaald. Dit betekent dat in de praktijk de 20Ke-contour nog moet worden gerespecteerd. Uit de onderstaande kaart (afbeelding 4.3) blijkt dat de 20 Ke-contour niet door de gemeente Noordwijk loopt. Dit betekent dat de beperkingen die gelden voor het realiseren van woningbouw binnen de 20Ke-contour niet aan de orde zijn voor onze gemeente.

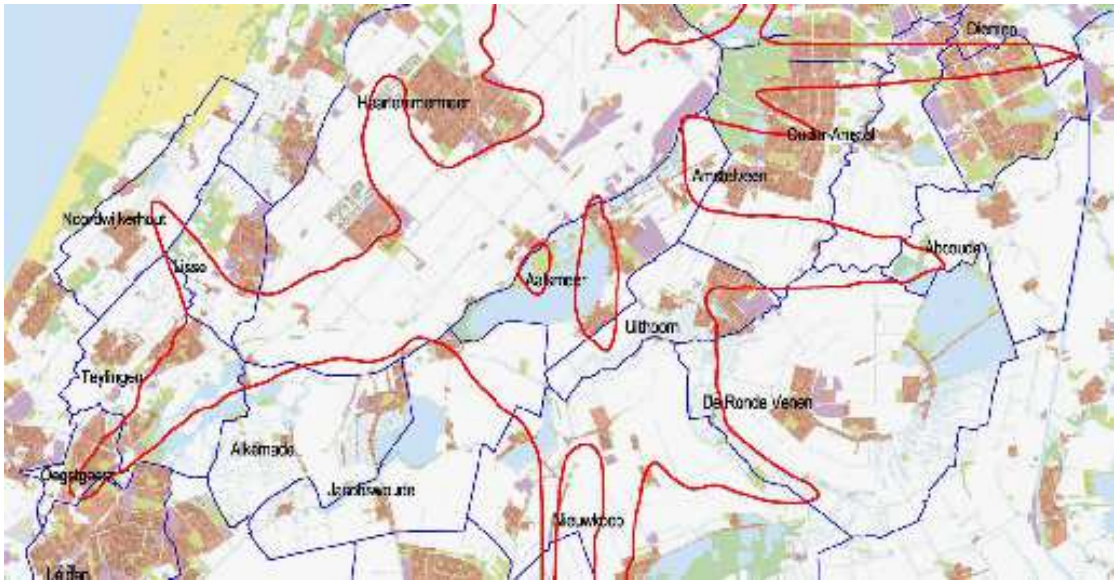

Afbeelding 4.3: 20 KE contour ligt niet in Noordwijk

Provinciaal beleid

Het Natura 2000 gebied Kennemerland-Zuid is door de provincie aangewezen als milieubeschermingsgebied voor de stilte (stiltegebied). Om stiltegebieden zo stil mogelijk te houden, geldt een aantal regels. Gemotoriseerd verkeer, grootschalige evenementen of andere bronnen van lawaai zijn verboden. Gebiedseigen geluiden zijn wel toegestaan. Die horen gewoon bij het beleven van het landelijk gebied. Alle activiteiten waarbij weinig lawaai ontstaat, zijn toegestaan. De grenzen van de stiltegebieden zijn zo vastgesteld dat het geluid in de gebieden de 40 dB niet overstijgt. Dit is te vergelijken met het geluid van zingende vogels.

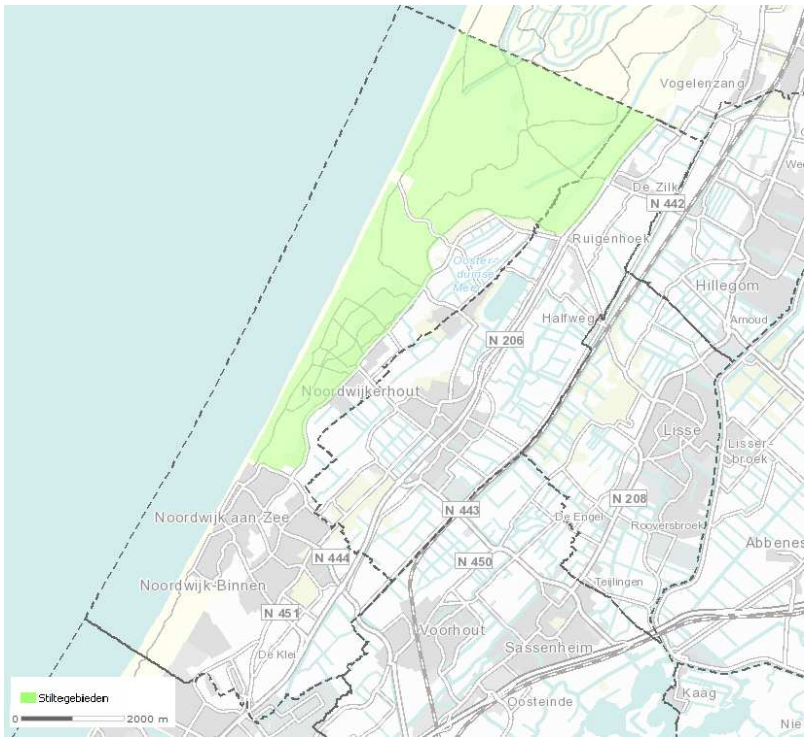

Afbeelding 4.4: Stiltegebieden

Gemeentelijk beleid

De gemeente Noordwijk is aangesloten bij de ODWH en volgt hiermee het regionaal beleid met betrekking tot de vaststelling van hogere waarden voor verkeerslawaai en industrielawaai. Het Algemeen bestuur van de Omgevingsdienst heeft, namens de deelnemende gemeenten, voor de uitvoering van aan haar gedelegeerde taak, op 4 maart 2013 de herziene versie van de

"Richtlijnen voor het vaststellen van hogere waarden" vastgesteld. Op basis van deze richtlijnen mag de ODWH een maximale hogere waarde voor wegverkeerslawaai van 58 dB in stedelijk gebied vaststellen. Dit is 5 dB lager dan het wettelijk maximum uit de Wgh. Een hogere waarde tot het wettelijk maximum is alleen in uitzonderingsgevallen en bijzondere situaties aan de orde.

4.5.2 Ontwikkelingen tot nu toe

In onze gemeente zijn wegverkeers-, industrie- en luchtvaartlawaai de grootste bronnen van geluid.

Wegverkeer
De belangrijkste ontwikkeling was de toename van het autobezit en –gebruik waardoor een steeds hogere geluidsbelasting op gevoelige bestemmingen (zoals woningen en scholen) is ontstaan.

Industrie
De invloed van industrielawaai is zeer beperkt. Alleen een klein gedeelte van het bedrijventerrein Klei-Oost valt binnen de geluidszone van het bedrijventerrein 't Heen (Katwijk). Binnen deze zone staat het bestemmingsplan geen nieuwe woningen toe. Hiermee is dit aspect geen relevant aspect binnen deze Omgevingsvisie.

Afbeelding 4.5: Ligging geluidszone 't Heen (oranje arcering) uit bestemmingsplan 'ESTEC en de Noordwijkse bedrijvenparken'

Luchtvaart
Na enige daling en stagnatie in de crisisjaren is er sinds enkele jaren weer een gestage groei in het aantal vluchten van circa 3% per jaar. In gebruiksjaar 2015 zijn er op Schiphol 451.000 vliegtuigbewegingen afgehandeld, waarvan circa 30.000 tussen 23.00 en 7.00 uur. Aan de Alderstafel is in 2015 afgesproken dat het verkeersvolume tot en met 2020 begrensd is op 500.000 vliegtuigbewegingen. Ook zijn er duidelijke regels gesteld over welke banen wanneer mogen worden gebruikt in het zogenaamde preferentiestelsel.

4.5.3 Analyses huidige situatie

Wegverkeer
Binnen de gemeente zijn diverse wegen met een maximum snelheid van 50 km/u of hoger. De onderstaande kaart geeft een globaal inzicht in het verkeerslawaai in onze gemeente.

Afbeelding 4.6: Geluidbelasting

Geluidsbelaste situaties van vóór 1 maart 1986 worden door de gemeente Noordwijk aangepakt door middel van het landelijk gefinancierde saneringsprogramma geluid. Binnen

onze gemeente is inmiddels een aantal saneringen wegverkeerslawaai afgerond. Op dit moment is er bij het Bureau Sanering Verkeerslawaai (BSV) subsidie aangevraagd voor:

Quarles van Uffordstraat	46 woningen
Van Panhuysstraat	39 woningen
Huis ter Duinstraat	32 woningen

Afhankelijk van de toekenning van de subsidie worden bovenstaande saneringen uitgevoerd. Hiermee zijn overigens niet alle woningen, conform de bepalingen van de Wgh, hoofdstuk bestaande situaties, gesaneerd. Naast de bovenstaande woningen staan er in Noordwijk nog ruim 300 woningen op de saneringsvoorraadlijst. Ruim 250 woningen op deze saneringsvoorraadlijst worden op basis van het raadsbesluit over de reconstructie van de Parallel Boulevard (7 december 2015) aangepakt.
In hoeverre en binnen welke termijn de overige 50 woningen uit de saneringsvoorraadlijst worden gesaneerd is afhankelijk van het verkrijgen van rijkssubsidie.

Bij situaties sinds 1986 wordt in de planvorming rekening gehouden met de geluidbelasting. Bij nieuwe geluidsgevoelige functies zoals 'wonen' mag de geluidsbelasting op de gevel niet hoger zijn dan de voorkeursgrenswaarde. Vanwege een efficiënt ruimtegebruik kan het gemeentebestuur besluiten een hogere geluidbelasting aanvaardbaar te vinden, mits er zo veel mogelijk is gedaan om het woon-en leefklimaat aanvaardbaar te houden (bijvoorbeeld door het toepassen van zgn. dove gevels bij de woningen langs de Van Berckelweg). Daarnaast mag de geluidbelasting binnenshuis niet meer zijn dan het Bouwbesluit voorschrijft.

Luchtvaart
Uit de onderstaande kaart, afkomstig van de website van het bewonersaanspreekpunt Schiphol, blijkt dat onze gemeente grotendeels buiten de zogenaamde 48 dB(A) L_{den} contour ligt. De L_{den} is een Europese maat die het criterium vormt voor het maximaal aantal ernstig gehinderden per etmaal (namelijk 239.500). Daarbuiten acht men de geluidhinder acceptabel. Onze gemeente heeft vooral te maken met landend verkeer richting de Kaagbaan. Daarnaast is er enige hinder van landend verkeer naar de Zwanenburgbaan en startend verkeer vanaf de Kaagbaan. Ook loopt er een nachtelijke landingsroute over het zuiden van Noordwijk.
Uit de gemeente Noordwijk komen minder klachten dan uit de andere gemeenten in de regio. In 2015 waren er 16 klachten (door 13 melders) uit Noordwijk. In de jaren 2012, 2013, 2014 bedroeg het aantal klachten resp. 28, 47 en 39.

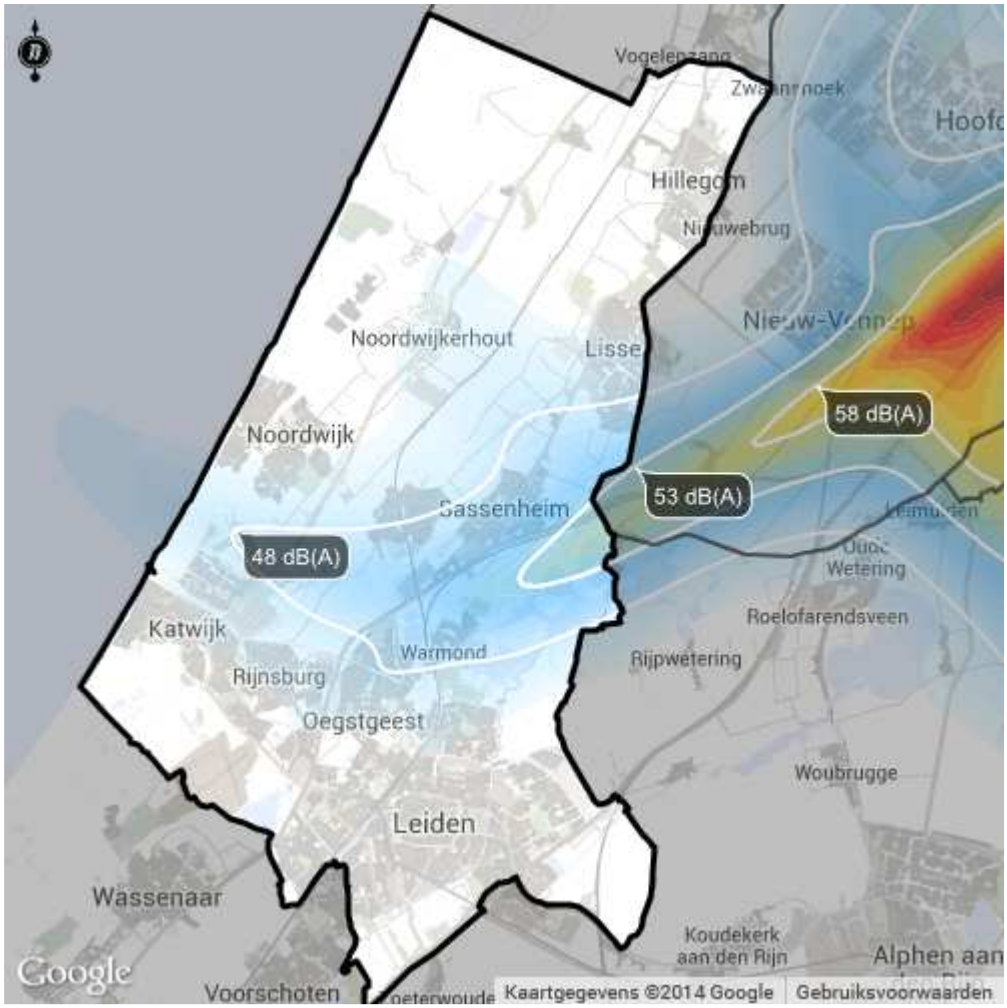

Afbeelding 4.7: Geluidsbelastingen, uitgedrukt in dB, ten gevolge van Schiphol (2014) (bron www.bezoekbas.nl)

4.5.4 Prognoses en trends

Wegverkeer
Uit hoofdstuk 10 'Bereikbaarheid, verkeer en parkeren' blijkt dat er de komende jaren nog sprake zal zijn van een toename van zowel het autoverkeer, als het langzaam verkeer. Verdichting van woongebieden leidt tot meer woningen nabij drukke wegen. Aan de andere kant ontstaan er ook meer mogelijkheden voor geluidsafscherming van een woning door andere woningen. Nieuwe vervoersconcepten (elektrisch rijden, autonoom rijden) zullen op de langere termijn een positief effect hebben en het verkeerslawaai in Noordwijk zal afnemen.

Transformatie kantoren naar woningen.
Er is veel structurele leegstand van kantoren. Transformatie van kantoren naar een nieuwe functie zorgt ervoor dat de leegstaande kantoorgebouwen nuttig gebruikt worden voor maatschappelijke voorzieningen, startende bedrijven of wonen. Zo'n transformatie heeft als voordeel dat er geen sloop van een, veelal technisch prima gebouw, nodig is. Een nadeel is dat de kantoren vaak liggen op locaties met een hoog verkeersaanbod en geluidhinder, waardoor extra maatregelen moeten worden getroffen om een acceptabel woon- en leefklimaat in de woningen te garanderen.

Luchtvaart
Er worden, op basis van de op dit moment beschikbare informatie, in Noordwijk geen grote veranderingen verwacht in de ruimtelijke verdeling van het vliegverkeer. Afhankelijk van de economische ontwikkeling zal het vliegverkeer verder groeien. In de toekomst zullen de vliegtuigen stiller worden. Op korte termijn is hier geen effect van te verwachten, omdat de vervanging van vliegtuigen een langzaam proces is.

4.5.5 Beleidsinzet

- Toetsing aan de richtafstanden uit de VNG-publicatie Bedrijven en milieuzonering 2009 is maatwerk. Het streven is om geen nieuwe woningbouw op kleinere afstanden toe te staan dan volgens de richtafstanden in de VNG-publicatie Bedrijven en milieuzonering 2009 mogelijk is.
- Streven naar een maximale gevelbelasting van 58 dB in binnenstedelijk gebied voor de realisatie van nieuwe (geluidsgevoelige) bestemmingen zoals wonen, in plaats van de wettelijk mogelijke 63 dB.
- Bij transformatieplannen voor kantoren naar woningen een kwaliteitseis voor geluidbelasting binnenshuis hanteren, die gelijk is aan de wettelijke eis voor nieuwbouw te weten 33 dB.
- Alle woningen op de saneringsvoorraadlijst dienen uiterlijk 2025 te zijn gesaneerd, mede afhankelijk van het verkrijgen van rijkssubsidie.

4.5.6 Verbindingen

Het aspect geluid heeft verbindingen met de hoofdstukken "Samenleving, welzijn, jeugd en zorg" (geluidsbeleving, gezondheidseffecten geluid), "Sport, gezondheid en beweging"(gezondheidseffecten), Cultuur (evenementen), Wonen (geluidsbelaste locaties), Winkelvoorzieningen (geluidsafscherming in woongebieden), Restaurants en cafés (evenementen), Toerisme en recreatie (evenementen), "Mobiliteit: bereikbaarheid, verkeer, parkeren" (stiller worden verkeer, toelaten van specifieke vormen van verkeer op bepaalde locaties).

4.6 Luchtkwaliteit

4.6.1 Beleidskader

Luchtverontreiniging ontstaat door meerdere oorzaken: verkeer, bedrijven (waaronder landbouw) en verwarming van gebouwen. Er zijn meerdere verontreinigende stoffen, zoals stikstofdioxide en fijn stof. In de Wet milieubeheer 2007 (Hoofdstuk 5, Titel 5.2 'Luchtkwaliteitseisen') zijn kwaliteitseisen voor de buitenlucht opgenomen. Nieuwe ontwikkelingen moeten beoordeeld worden op de gevolgen voor de luchtkwaliteit. In dit hoofdstuk wordt onderscheid gemaakt tussen grote en kleine ruimtelijke projecten. Een project is klein als het in geringe mate, ofwel niet in betekenende mate (NIBM), leidt tot een verslechtering van de luchtkwaliteit. De grens ligt bij een verslechtering van maximaal 3% van de grenswaarden voor de luchtkwaliteit.

Het Besluit en de Regeling 'niet in betekenende mate' bevat criteria waarmee kan worden bepaald of een bepaald project wel of niet als 'in betekenende mate' moet worden beschouwd. NIBM projecten kunnen - juridisch gezien - zonder toetsing aan de grenswaarden uitgevoerd worden. Uit het oogpunt van een goede ruimtelijke ordening moet wel worden bekeken of het realiseren van het plan met betrekking tot de luchtkwaliteit op die locatie gewenst is. Daarbij speelt de mate van blootstelling aan de luchtverontreiniging een rol. Ook de gevoeligheid van bepaalde groepen mensen voor luchtverontreiniging kan daarbij worden afgewogen. Hierbij gaat het niet alleen om de toekomstige gebruikers van de locatie maar ook om de personen in de omgeving daarvan, zoals de bewoners en/of kinderen in een school/kinderdagverblijf aan de gebiedsontsluitingswegen.

Grotere projecten, met meer invloed op de luchtkwaliteit, zijn alleen mogelijk als ze worden opgenomen in het Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (NSL). Het NSL is een plan om de luchtkwaliteit in Nederland te verbeteren. Het NSL houdt rekening met voorgenomen grote projecten die de luchtkwaliteit verslechteren en zet hier maatregelen om de luchtkwaliteit te verbeteren tegenover. Het pakket van maatregelen is zo opgesteld dat het de negatieve effecten van de ruimtelijke projecten ruimschoots compenseert. Het doel van het NSL is te voldoen aan de Europese grenswaarden voor fijn stof (PM_{10}) in 2011 en stikstofdioxide (NO_2) in 2015.

Indien bij een niet-NSL project een grenswaarde wordt overschreden én het project draagt in betekenende mate bij aan de luchtverontreiniging, dan kan het voorgestelde project alleen doorgaan als:

- met extra maatregelen de overschrijding van de grenswaarden wordt voorkomen.
- het project alsnog wordt opgenomen in het NSL.

Besluit gevoelige bestemmingen
Met dit besluit wordt de vestiging van zogeheten 'gevoelige bestemmingen' in de nabijheid van provinciale en rijkswegen beperkt. Het besluit is gericht op bescherming van mensen met een verhoogde gevoeligheid voor fijn stof en stikstofdioxide. Gevoelige bestemmingen zijn gedefinieerd als gebouwen met de bijbehorende terreinen van scholen, kinderdagverblijven, en verzorgings-, verpleeg- en bejaardentehuizen en vergelijkbare functies. Woningen worden hier niet toe gerekend. Het besluit voorziet in zones waarbinnen luchtkwaliteitsonderzoek nodig is, namelijk 300 meter aan weerszijden van rijkswegen en 50 meter langs provinciale wegen, gemeten vanaf de rand van de weg.

4.6.2 Ontwikkelingen tot nu toe

De concentratie voor fijn stof en stikstofdioxide in onze gemeente heeft altijd aan de kwaliteitseisen voor de buitenlucht. In Noordwijk zijn ten aanzien van de luchtkwaliteit geen knelpunten voorgekomen. In paragraaf 3.6.3 (Analyse huidige situatie) wordt dit getoond.

4.6.3 Analyses huidige situatie

Wettelijk mag in de gemeente de concentratie stikstofdioxide nergens hoger zijn dan 35 µg/m3 (2015). De PM2,5 concentratie voor fijnstof mag nergens hoger dan 16 µg/m3 (2015). Uit onderstaande kaartmateriaal blijkt dat onze gemeente in 2014 ruimschoots voldoet aan de wettelijke eisen.

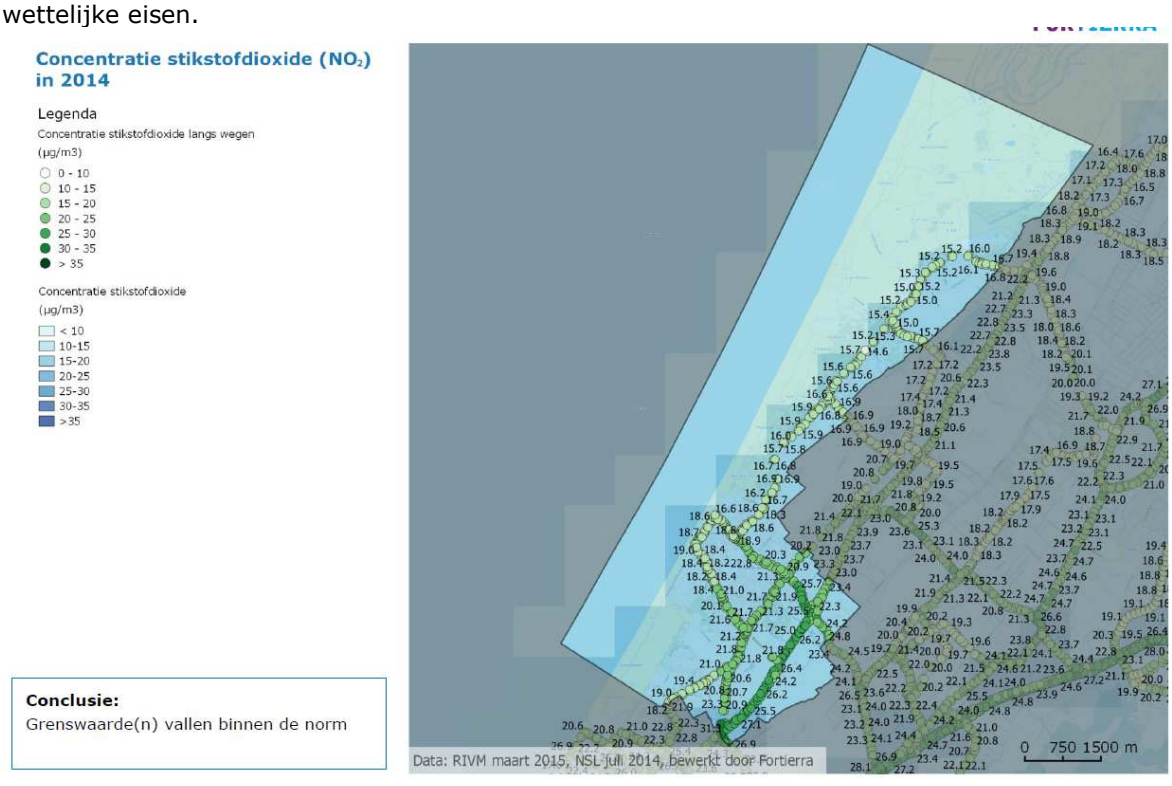

Afbeelding 4.8: Concentratie stikstof dioxide (NO_2) in 2015

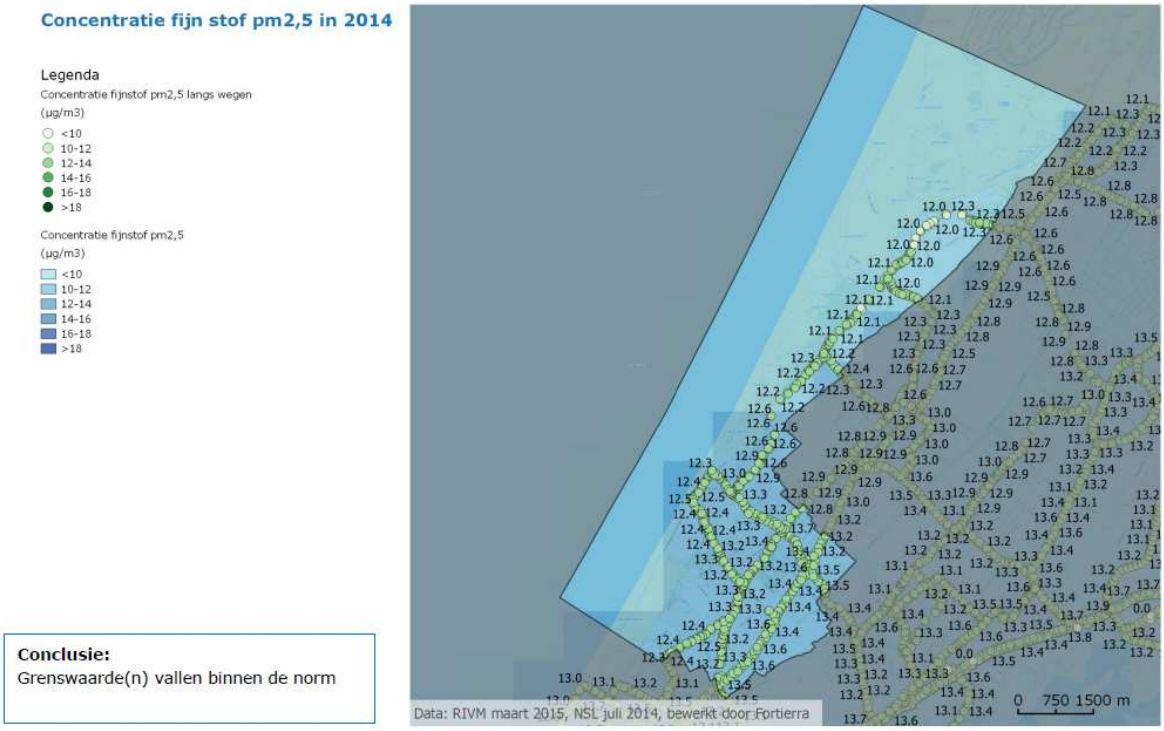

Afbeelding 4.9: Concentratie fijn stof pm2,5 in 2014

Grotere projecten met, naar verwachting, een "in betekende mate" bijdrage aan de luchtkwaliteit, zijn alleen mogelijk als deze projecten zijn opgenomen in het NSL. Voor onze gemeente geldt dat het bedrijventerrein Space Business Park is opgenomen in het NSL. Dit betekent dat voor dit project de effecten voor de luchtkwaliteit niet afzonderlijk hoeven te worden getoetst. De bedoeling is dat de effecten met de uitvoering van het NSL voldoende worden gecompenseerd. Er zijn geen nadere maatregelen nodig.

4.6.4 Prognoses en trends

- Het steeds schoner worden van het verkeer, door technologische ontwikkelingen zoals elektrische aandrijving van motorvoertuigen.
- Verdichting van het bestaand stedelijk gebied kan indirect leiden tot meer gebruik van fiets en Hoogwaardige Openbaar Vervoersverbindingen (HOV) in plaats van de auto.
- In de toekomst zullen de vliegtuigen schoner worden. Op korte termijn is hier geen effect van te verwachten. De vervanging van vliegtuigen is een langzaam proces. Bovendien neemt naar verwachting het vliegverkeer toe.

4.6.5 Beleidsinzet

- Geen (nieuwe) ontwikkelingsplannen die "in betekende mate" bijdragen aan de verslechtering van de luchtkwaliteit; Wettelijk mag in de gemeente de concentratie stikstofdioxide nergens hoger zijn dan 35 µg/m3 (2015). De PM2,5 concentratie voor fijnstof mag nergens hoger dan 16 µg/m3 (2015).
- Geen gevoelige bestemmingen realiseren binnen 50 meter langs provinciale wegen.
- Voorkomen en verminderen van luchtverontreiniging door stimuleren, faciliteren van fietsverkeer, elektrisch rijden en duurzame energieproductie (zonnepanelen, WKO).

4.6.6 Verbindingen

Het aspect luchtkwaliteit heeft verbindingen de hoofdstukken "Samenleving, welzijn, jeugd en zorg" (schone lucht, gezondheid), "Sport, gezondheid en beweging"(gezondheid) Wonen (eisen

luchtkwaliteit, realisatie gevoelige bestemmingen), "Mobiliteit: bereikbaarheid, verkeer, parkeren"(schoner worden verkeer).

4.7 Externe veiligheid

4.7.1 Beleidskader

Het rijksbeleid voor externe veiligheid is gericht op het beperken en beheersen van risico's voor de omgeving als gevolg van gebruik en opslag van gevaarlijke stoffen door bedrijven, het transport van gevaarlijke stoffen over wegen, waterwegen, spoorwegen en door buisleidingen en het gebruik van luchthavens. Het wettelijk kader voor risicovolle bedrijven is vastgelegd in het Besluit externe veiligheid inrichtingen (Bevi) en de Regeling externe veiligheid inrichtingen (Revi). Voor het transport van gevaarlijke stoffen geldt het Besluit externe veiligheid transportroutes (Bevt) en de Regeling basisnet (voor Rijkswegen). Het beleid voor buisleidingen is opgenomen in het Besluit externe veiligheid buisleidingen (Bevb) en de regeling externe veiligheid buisleidingen (Revb).

Voor het aspect externe veiligheid geldt een norm voor het plaatsgebonden risico[2] (PR) en een oriëntatiewaarde en verantwoordingsplicht voor het groepsrisico[3] (GR). Voor plaatsgebonden risico zijn wettelijke grenswaarden vastgesteld. Hier mag niet van worden afgeweken.

Plaatsgebonden risico
Het PR kent een grenswaarde van 10^{-6}. Binnen de PR 10^{-6} contour mogen geen kwetsbare objecten aanwezig zijn. Voor beperkt kwetsbare objecten geldt deze waarde als richtwaarde en in nieuwe situaties moet in beginsel ook aan deze waarde worden voldaan.

Verantwoordingsplicht groepsrisico
Het groepsrisico is een maat voor de maatschappelijke ontwrichting in situaties waarin zich een ramp met gevaarlijke stoffen voordoet. De verantwoordingsplicht is erop gericht om een weloverwogen afweging te maken over de risico's in relatie tot de (ruimtelijke) ontwikkelingen in het plangebied. In de verantwoording van het groepsrisico worden onderwerpen behandeld die van belang zijn bij het maken van een afweging over het risico en de ruimtelijke situatie. Het groepsrisico wordt kwantitatief beoordeeld. Daarnaast komen ook planologische aspecten aan de orde en de mogelijkheden tot rampenbestrijding (zie ook de Handreiking verantwoordingsplicht groepsrisico voor inrichtingen).

Buisleidingen
Voor buisleidingen moet behalve met het PR en het GR ook rekening worden gehouden met de zgn. belemmeringenstrook. Het is de strook van vijf meter aan weerszijden van de leiding die moet worden vrijgehouden voor onderhoud en werkzaamheden aan de buisleiding. Binnen de belemmeringenstrook mag niet gebouwd worden, tenzij er een ontheffing of een aanlegvergunning door het gemeentebestuur is verleend.

Provinciaal Beleid
De provincie ambieert een veilig Zuid-Holland. In de provinciale structuurvisie staat 'het beschermen van grote groepen mensen tegen ongevallen met gevaarlijke stoffen' als provinciaal belang genoemd. De provincie wil voorkomen dat risicovolle activiteiten gevestigd worden in de omgeving van grote groepen mensen of dat een nieuwe ontwikkeling gepland

[2] PR: *Risico op een plaats buiten de inrichting, uitgedrukt als de kans per jaar, dat een persoon die onafgebroken en onbeschermd op die plaats zou verblijven, verblijft overlijdt als rechtstreeks gevolg van een ongewoon voorval binnen die inrichting of bij de transport-as, waarbij een gevaarlijke stof betrokken is (zie ook artikel 1, lid 1 onderdeel p van het BEVI).*
[3] GR: *De cumulatieve kansen dat per jaar dat een groep van 10, 100 of 1000 personen overlijdt als rechtstreeks gevolg hun aanwezigheid in het invloedsgebied in het invloedsgebied van een inrichting of een transportas en een ongewoon voorval binnen die inrichting of bij een transportas, waarbij een gevaarlijke stof betrokken is (zie ook artikel 1, lid 1 onderdeel k van het BEVI).*

wordt binnen het invloedsgebied van een risicovolle activiteit. Het invloedsgebied is het gebied waarin personen worden meegeteld bij de groepsrisicoberekening. De grens van dit gebied wordt bepaald door de 1% letaliteitsgrens, ofwel de afstand waarop 1% van de blootgestelde mensen in de omgeving als gevolg van een ongeval met gevaarlijke stoffen op de infrastructuur komt te overlijden.

Beleid Regio Holland-Rijnland

De regio Holland-Rijnland heeft in 2014 het Bestuurlijk kader externe veiligheid Holland Rijnland opgesteld. Dit beleidskader is vastgesteld door onze gemeenteraad. Het geeft richtsnoeren voor veilig ruimtelijk ontwerpen en er is een model voor de groepsrisicoverantwoording opgesteld.

4.7.2 Ontwikkelingen tot nu toe

Het huidige beleid op het gebied van externe veiligheid is tot stand gekomen vanaf 2004 met de vaststelling van het besluit externe veiligheid inrichtingen. In de jaren erna zijn de regelgeving voor buisleidingen (2011) en transportroutes (2015) in werking getreden.
In het kader van het Bevb heeft de Gasunie in 2011 en 2012 onderzocht of er PR en GR knelpunten zijn. De uitkomsten van dit onderzoek worden besproken in paragraaf 4.7.3.

4.7.3 Analyses huidige situatie

Binnen onze gemeentegrenzen is één bedrijfsmatige activiteit (LPG tankstation) aanwezig waarvoor het Besluit externe veiligheid Inrichtingen (Bevi) van toepassing is. Daarnaast vindt er nog een aantal bedrijfsmatige activiteiten (zoals opslag gevaarlijke stoffen) plaats. Deze activiteiten vallen echter niet onder het Bevi. Er is binnen de gemeente Noordwijk geen route gevaarlijke stoffen vastgesteld. Aangezien de vaststelling voor een route alleen nodig was en is voor de bevoorrading van een LPG tankstation aan de Schiestraat door het gemeentebestuur besloten om geen specifieke route vast te stellen en de lopende afspraken met het bedrijf over de routering te handhaven. Wel is de N206 (wegvak Z 120-3 N206/N443 Noordwijkerhout – N206/N441 Katwijk aan Zee) door de provincie aangewezen als route voor gevaarlijke stoffen. Bij de realisatie van bouwplannen dient rekening houden met de risico's van het vervoer. De kans op een ongeluk tijdens het vervoer van gevaarlijke stoffen ongelukken is klein, maar niet 100% uitgesloten. Het gebied en de gebouwen langs de N206 moeten zo worden ingericht dat mensen gemakkelijk weg kunnen komen en hulpdiensten ter plaatse kunnen komen.

Afbeelding 4.9: Uitsnede risicokaart.nl

gasleiding	locatie	diameter (mm)	druk (bar)	invloedsgebied (m)
A-560	Zwetterpolder	914.00	66.20	430
W-535-01	Hoogewegpolder	323.90	40	150
W-535-03	Beeklaan	168.30	40	95
W-535-12	Hoogewegpolder	323.90	40	150

Tabel 4.1: Ligging hoge druk aardgasleidingen gemeente Noordwijk

Daarnaast loopt er door de gemeente Noordwijk ook nog aantal ondergrondse hogedruk aardgasleidingen. Uit onderzoek van de Gasunie en de ODWH bleken bij de hoge druk aardgasleiding W-535-03 PR knelpunten aanwezig te zijn ter plaatse van de bestaande woningbouw aan de Dr. Hadriaan van Neslaan/Anemoonstraat en langs de Beeklaan ter hoogte van het viaduct met de Achterweg. In het bestemmingsplan Offem-Zuid is rekening gehouden met de aanwezigheid van de hoge drukaardgasleiding op deze plek. Er is voldoende afstand aangehouden tussen de gasleiding en de nieuw te realiseren woningen. Bij leiding A560 was sprake van een PR- en GR knelpunt ter hoogte van de horecagelegenheid bij Langevelderslag. Inmiddels heeft de Gasunie maatregelen genomen waardoor de PR- en GR- knelpunten bij de bestaande (woning)bouw zijn weggenomen. Bij nieuwe plannen in de vlakbij een gasleiding (waaronder Bronsgeest) moet voldoende rekening worden gehouden met de aanwezigheid hiervan.

4.7.4 Prognoses en trends

- Veiligheid is een aspect dat steeds meer aandacht krijgt in de samenleving. Een veilige woonomgeving staat steeds nadrukkelijker op de shortlist van woningzoekenden.
- Het veiligheidsbeleid wordt in de nabije toekomst herzien. Het is de bedoeling dat in de toekomst minder vaak een risicoberekening nodig is. Zeer kwetsbare groepen krijgen wel extra aandacht. Voor objecten met zeer kwetsbare groepen (bijvoorbeeld bejaardenhuizen en kinderdagverblijven) gaan namelijk afstandseisen gelden.

4.7.5 Beleidsinzet

- Bij ontwikkelingen rekening houden met de ligging en de mogelijke effecten van de ondergrondse aardgasleiding
- Ontwikkelingen mogen niet leiden tot nieuwe knelpunten. Dit betekent dat ontwikkeling van kwetsbare objecten niet mogen leiden tot overschrijdingen in het groepsrisico.
- De bedrijfsmatige activiteiten (waaronder het LPG tankstation) liggen in bestaande bebouwing. Wenselijk is dat deze worden verplaatst naar een locatie buiten de bebouwde kom.
- Voorkomen van nieuwe knelpunten.

4.7.6 Verbindingen

Het aspect externe veiligheid heeft verbindingen de hoofdstukken “Samenleving, welzijn, jeugd en zorg” (veiligheidsbeleving, gevoel), “Sport, gezondheid en beweging”(gezondheid) Wonen (realisatie gevoelige bestemmingen buiten risico-contouren), Economie (risico’s beperken is voorkomen rampen) Winkelvoorzieningen Restaurants en Cafés, Toerisme en recreatie (geen publiekstrekkers binnen risico-contouren).

5. Samenleving, welzijn, jeugd en zorg

5.1 Ontwikkelingen tot nu toe

De laatste jaren is Noordwijk voor wat betreft het Sociaal Domein sterk veranderd. De vergrijzing is ingezet evenals de versobering van voorzieningen. Er is bezuinigd op maatwerkvoorzieningen als hulp bij het huishouden. Steeds meer wordt hulp verwacht van de eigen omgeving, mantelzorgers en vrijwilligers. Maar ook steeds meer wordt verwacht van de eigen kracht van mensen. Inwoners lossen vaker hun problemen zelf op voordat men naar de gemeente gaat voor hulp.
Deze veranderingen hebben ook geleid tot nieuwe kansen en activiteiten. Zaken als cliëntenondersteuning, mantelzorgondersteuning en vrijwilligerswerk worden steeds meer opgepakt. Zorgorganisaties zijn steeds meer welzijnsorganisaties geworden.

Het zorgcluster is uitgegroeid tot een van de drie grootste werkgevers in Noordwijk. Binnen het zorgcluster is veel veranderd. Vroeger werd je met 65 jaar geacht in een bejaardentehuis te gaan wonen. Tegenwoordig zijn de meeste ouderen vitaal en staan zij midden in de samenleving. Maar door de toenemende vergrijzing zijn er ook weer groeimogelijkheden. Ook zijn er meer kansen voor activiteiten op het vlak van preventie.

Het aantal misdrijven, vernieling en beschadiging en vermogensmisdrijven is al jaren onder het Nederlands gemiddelde. Noordwijkers voelen zich voor 89% veilig, tegen 86% in Nederland (Bron: Waar staat je gemeente 2016).
Deelname aan het verenigingsleven en dan met name de sport was en is onveranderd hoog.

Gemeenten zijn verantwoordelijk voor het welzijn van de bewoners, aanvullend op hun eigen verantwoordelijkheid, op grond van de Wet maatschappelijke ondersteuning, Wet Publieke Gezondheid en de Jeugdwet. Het betreft het algemeen welzijnswerk zoals ouderenwerk, vrijwilligerswerk, mantelzorg of maatschappelijk werk. Het gaat ook over verstrekkingen van individuele voorzieningen als trapliften, hulp in de huishouding, bouwkundige voorzieningen of vervoer. Sinds 1 januari 2015 zijn de taken van de gemeente in het sociaal domein steeds groter geworden. Gemeenten zijn ook verantwoordelijk geworden voor dagopvang en begeleiding. Tevens is de gemeente sinds 2015 verantwoordelijk voor uitvoering van de Jeugdwet. Eigen kracht voorop, maar ook preventief beleid om eigen kracht te versterken. Dat is dus ook een Wmo-taak. Wmo gaat dus niet alleen over de zwakkeren in de samenleving, maar bevordert ook de sterkeren! Noordwijk gaat ervanuit dat inwoners hun eigen kracht benutten om zichzelf te ontplooien.

5.2 Analyse huidige situatie

Sterke punten
- Belangeloze inzet van vele vrijwilligers en mantelzorgers.
- Grote tevredenheid Wmo gebruikers.

Zwakke punten
- Mantelzorgers worden steeds ouder, en dreigen daardoor overbelast te worden.

Kansen
- Meer gebruik maken van vrijwilligers en mantelzorgers.
- Ontwikkeling van aanvullende mantelzorgdiensten.
- Meer mogelijkheden voor preventieve activiteiten.
- Meer kansen voor welzijnsinitiatieven vanuit de wijken en het particulier initiatief.

Bedreigingen

- Grotere druk op het sociaal domein omdat de problemen door de vergrijzing zullen toenemen.
- Overbelaste mantelzorgers.
- Toenemende eenzaamheid ouderen en chronisch zieken.

5.3 Trends en prognoses

- Omslag in Nederland van 'verzorgingsstaat' naar 'participatiesamenleving'.
- Grotere overheidsstimulans van de eigen kracht en meer preventie; dit ziet de gemeente als een manier om Noordwijkers gelukkiger te maken én de financiële druk op Wmo voorzieningen te laten afnemen.
- Inwoners zullen steeds vaker zelfstandig (moeten) blijven wonen.
- Toenemend belang van het (ondersteunen) van mantelzorg vanwege grotere druk op de professionele zorg.
- Versterkte 'dubbele vergrijzing': meer Noordwijkers worden steeds ouder.
- Ouderen worden steeds actiever, maar ook het aantal gezondheidsrisico´s neemt toe.
- Toenemende vraag naar meer diversiteit in zelfstandige woonvormen en woonmilieus op maat, aangevuld met zorg, welzijn en dienstverlening.
- Iets toenemende behoefte aan beschermd wonen. Het betreft voornamelijk verzorging en verpleging, hetgeen geen gemeentelijke taak is.
- Toenemende behoefte aan verzorgd en begeleid verzorgd wonen, vooral voor de groep met een somatische aandoening.
- Sterk toenemende behoefte aan woningaanpassingen voor 75-plussers.
- Beperktere mogelijkheden voor woningcorporaties bij de realisering van allerlei nieuwe woon-zorgvormen door veranderde Europese regelgeving voor de toewijzing van woningen, het rijksbeleid om de activiteiten van corporaties terug te brengen tot hun kerntaken, de geringere investeringsmogelijkheden van corporaties en een te verwachten toenemende zorgzwaarte bij ouderen thuis.
- Verschuiving van zorgvoorzieningen naar welzijnsactiviteiten.
- Meer preventie, meer welzijn, minder dure zorg met kansen voor ondernemers om hier op in te springen.

5.4 Beleidskaders

Transformatieagenda 2017-2018 Wmo en haar omgeving

De agenda is de opvolger van de beleidsnota Wmo 2015-2016 en de nota Lokaal Gezondheidsbeleid 2013-2016. De agenda bevat vier uitdagingen. Dit zijn dé uitdagingen die we met de Bollenstreek willen aangaan:

1. Uitgaan van wat mensen kunnen.
2. Iedereen doet mee, tenzij…
3. Zorgen dat mensen de weg naar hulp en ondersteuning weten te vinden.
4. Een agenda voor en door inwoners.

Beleidskader Maatschappelijke Zorg 2017-2025

Veertien regiogemeenten van Holland Rijnland hebben een gezamenlijke visie opgesteld voor de organisatie van de maatschappelijke zorg vanaf 2017. Vanaf 1 januari 2015 is de gemeentelijke verantwoordelijkheid binnen het sociale domein uitgebreid door decentralisatie van een deel van de Algemene Wet Bijzondere Ziekten (AWBZ)-taken naar de Wmo. Dit maakt dat gemeenten zich moeten heroriënteren op beleid en uitvoering van de Maatschappelijke opvang en de Openbare Geestelijke Gezondheids Zorg (O)GGZ in relatie tot de nieuwe taak Beschermd wonen. Transformatie van deze sectoren tot één samenhangend, integraal en doeltreffend beleid is vastgesteld in dit beleidskader.

5.5 Beleidsinzet

Strategische visie

Noordwijk wil dat alle inwoners mee kunnen doen, zich kunnen ontplooien en verantwoordelijkheid nemen voor zichzelf, voor elkaar en hun leefomgeving. Dit is nodig om

de gewenste verschuiving van professionele zorg naar meer informele zorg mogelijk te maken. Om dit te bereiken richt de gemeente zich op burgerkracht, vroegtijdige signalering en preventie.
Hierbij zijn inwoners het vertrekpunt voor het formuleren van beleid. De Wmo-adviesraden zijn betrokken bij de uitwerking van de thema´s burgerkracht, toegang, voorzieningen en samenhang met de andere decentralisaties. Hierdoor ontstaat een duidelijk beeld van de mensen waar het om draait, voordat er beleidskeuzes worden gemaakt.

- Bijdragen leveren aan de landelijke omslag van 'verzorgingsstaat' naar 'participatie-samenleving'.
- Groter beroep doen op de eigen verantwoordelijkheid van de inwoners en de rol van mantelzorgers, vrijwilligers, welzijnsorganisaties, corporaties, zorgorganisaties, huisartsen, hulpverleners en gemeente om gezamenlijk een bijdrage te leveren aan allerlei vormen van zorg in de eigen woning en woonomgeving.
- Gebruik maken van de verantwoordelijkheidsladder bij het formuleren van oplossingen voor problemen van inwoners. Dit betekent de eigen kracht/sociaal netwerk als eerste aanspreken, gevolgd door algemene voorzieningen, collectieve voorzieningen en pas als laatste de individuele voorzieningen; op deze manier zelfredzaamheid stimuleren.
- Ondersteuning van mantelzorg vanwege grotere druk op de professionele zorg.
- Uitwerking van het 'right to challenge', waarbij inwoners of organisaties een alternatief kunnen ontwikkelen voor bestaande welzijnsactiviteiten. Dit recht is verankerd in de Wmo. Indien een alternatief kwalitatief beter, financieel aantrekkelijker en een groot draagvlak in Noordwijk heeft, kan dit in de plaats komen van een huidige invulling. Dit is ook een cultuuromslag. De gemeente laat dan bestaande initiatieven los.
- Bevordering van diversiteit in de wijken, zodat diverse leeftijdscategorieën elkaar kunnen versterken (jongeren helpen ouderen, ouderen delen hun kennis met jongeren).
- Inspelen op toenemende vraag naar meer diversiteit in zelfstandige woonvormen en woonmilieus op maat, aangevuld met zorg, welzijn en dienstverlening.
- Ontwikkeling van woonzorgzones waarin welzijns-, zorg- en zo mogelijk ook winkelvoorzieningen bij de hand zijn en goed op elkaar zijn afgestemd door de verschillende betrokken partijen.
- Borging van wonen, welzijn en zorg op maat, variërend van aanpassingen aan de woning tot 24-uurszorg. Noordwijk blijft met corporaties, zorgorganisaties, huisartsen en welzijn- en bewonersorganisaties samenwerken om tot een goed afgestemd zorgaanbod en goed ingerichte woonomgeving te komen.
- Aanleg van toegankelijke voorzieningen voor gehandicapten zoals aangepaste stoepranden, scootmobielvoorzieningen.
- Stimulering van de toepassing van 'domotica'.
- Stimulering van de beschikbaarheid van 'haaldiensten' (klussendienst, boodschappendienst).
- Verdere beleidsontwikkeling zowel in regionaal verband (met de Duin en Bollenstreek gemeenten) als lokaal.

Burgerkracht
Uitwerking van de volgende activiteiten samen met de Duin en Bollenstreekgemeenten:

- Bij het Wmo onderzoek aandacht besteden aan de situatie van de mantelzorger.
- Opvang van overbelaste mantelzorgers (de respijtzorg).
- Verstrekking van een mantelzorgcompliment in de vorm van een mantelzorgpas, waarmee men welzijnsdiensten kan krijgen.
- Stimulering van een mantelzorgvriendelijk werkgeversbeleid.
- Aandacht voor jonge mantelzorgers.
- Bieden van ondersteuningspakket voor mantelzorgers dat aansluit op hun wensen.
- Benutting van het vrijwilligerspotentieel.
- Stimulering van lokale initiatieven van inwoners die bijdragen aan de sociale cohesie.

Vroegere signalering en preventie

Uitwerking van de volgende activiteiten:

- Oprichting van een sociaal wijkteam ter versterking van de preventie en ter bevordering van vroege probleemsignalering.
- Stimulering leefbaarheid in wijken.
- Voorkoming en bestrijding huiselijk geweld.
- Bevordering van toegankelijkheid, ter vergroting van de mogelijkheid van inwoners om actief en zelfstandig te zijn, ook in de openbare ruimte.
- Bevordering van preventieve activiteiten zoals de aanpak alcohol- en drugsverslaving.

5.6 Verbindingen

Samenleving

- Welzijn: een breed begrip**.** Binnen het dagelijks leven heeft de term welzijn vooral betrekking op de brede waaier van gezondheidsaspecten van individuen en gemeenschappen. Dit wordt ook wel 'kwaliteit van leven' genoemd. Tot de standaardindicatoren van welzijn behoren niet alleen materieel bezit en werkgelegenheid, maar ook de woonomgeving, lichamelijke en geestelijke gezondheid, onderwijs, recreatie en sociale contacten.
- Duurzame leefstijl met individuele bijdragen aan thema's als energiebesparing, schone energiegebruik/opwekking, fietsen, elektrisch rijden, gebruik OV, aanschaf duurzaam geproduceerde artikelen en voedsel, beperking vervuiling en afval en elkaar inspireren.
- Bijdrage leveren aan sociale cohesie van de straat, buurt of gemeente door zorg voor elkaar, inzet en participatie in de samenleving.
- Samen werken aan verbetering van de kwaliteit van leefomgeving en voorzieningen.

Sport

- Sport brengt mensen bij elkaar en bevordert de ontwikkeling van mensen. Daarmee is er een stevige relatie met welzijn.

Economie

- Economie; kansen voor ondernemers om welzijns- en zorgconcepten te ontwikkelen.

6. Sport, en beweging

6.1 Ontwikkelingen tot nu toe

Noordwijk is door de jaren heen altijd al een heel sportieve gemeente geweest. In de jaren zeventig van de vorige eeuw behoorde Noordwijk al tot de top van het amateurvoetbal en was er een spannende en daardoor drukbezochte zaalvoetbalcompetitie. Ook basketbal en volleybal werden op hoog niveau gespeeld. Dat niveau is met wat ups en downs altijd zo gebleven. Noordwijk heeft de sport in zijn DNA zitten zo leek het. Het is niet goed te herleiden wat de aanwijsbare reden daarvan was, maar het feit dat begin jaren zeventig de eerste sporthal in gebruik werd genomen, dat er goed uitgeruste gymnastieklokalen werden gebouwd en dat op alle basisscholen gymnastiek werd gegeven door daarvoor gekwalificeerde docenten heeft hier zeker toe bijgedragen. Ook speelde er tussen de Bollenstreekgemeenten een gezonde competitie, die je in de sport terugzag en het niveau van de sport opzweepte.
Na zo'n veertig jaar kwam het besef dat de accommodaties nodig aan renovatie of vervanging toe waren. Noordwijk heeft de afgelopen jaren veel geïnvesteerd in kwalitatief hoogwaardige binnen- en buitensportaccommodaties. Denk daarbij aan het nieuwe sportpark Duinwetering met twee grote sporthallen en de nieuwe clubaccommodatie van de voetbalvereniging Noordwijk, de water-hockeyvelden van de Noordwijkse Hockeyclub, de kunstgras combivelden voor handbal en korfbal op sportpark Nieuwe Zeeweg en het nieuwe zwembad Binnenzee. Voor zover mogelijk is met de nieuwbouw direct rekening gehouden met de eisen van wedstrijdsport. Daarnaast kent Noordwijk een groot aantal aantrekkelijke particuliere sportinitiatieven zoals Azzurro Wellness aan de Oude Zeeweg en de Noordwijkse golfclub in de duinen. In het onderwijs is blijvende aandacht voor sport en bewegen. In de buitenschoolse opvang kent Noordwijk een specifieke "sportbso". De basisscholen hebben nog steeds eigen vakleerkrachten gymnastiek. Het voortgezet onderwijs heeft de sportfaciliteiten binnen handbereik op het sportpark Duinwetering en timmert aan de weg met zijn sportklassen.

6.2 Analyse huidige situatie

We kunnen concluderen dat we het in Noordwijk sportief gezien uitstekend doen. Zo is de sportdeelname van de Noordwijkse bevolking met 88% de hoogste in onze provincie en hebben we, door onder andere de ontwikkeling van het accommodatiebeleid, voldoende mogelijkheden geschapen voor het deelnemen aan sport.
Desondanks is op basis van tussentijds onderzoek naar de beweegdeelname geconstateerd dat de groep 6-11 jarigen van de leeftijdsgroepen het minst voldoet aan de Nederlandse Norm Gezond Bewegen[4], namelijk 39%. Dit is weliswaar hoger dan het gemiddeld provinciaal percentage van 37%, maar wel aandachtspunt voor verder beleid.

Sterke punten

- Op alle onderwijsinstellingen in Noordwijk wordt sport actief aangeboden door daartoe bevoegde docenten en ondersteund.
- En er zijn sportgerelateerde opleidingen die voorbereiden op een carrière in de sport (Noordwijkse vestiging van de Internationale Sport Management Academie en de sportklassen Northgo College)
- Heel Noordwijk is in beweging dankzij initiatieven die specifieke doelgroepen stimuleren om te sporten en/of te bewegen. Denk aan mindervaliden, ouderen en jeugd (achterstandsituaties).
- Noordwijk heeft van oudsher een reputatie als gastheer van (inter)nationale evenementen, zoals hockey-interlands, voetbal-interlands voor spelers beneden de 19, NK catamaran open, het WK skimboarden, het WK Life Saving –jarigen, het EK Kite Board Open en ontvangsten van sportploegen, waaronder het Nederlands Elftal.

[4] Deze norm definieert een minimaal niveau van bewegen dat nodig is om gezondheidswinst te behalen.

- Noordwijk biedt als (top)sportgemeente alle faciliteiten voor trainingskampen en oefenwedstrijden. Denk hierbij naast de aanwezige sportaccommodaties ook aan de hotels, de campings en de diverse recreatiemogelijkheden.
- Sportbeleving in de breedste zin is een speerpunt in de marketing- en communicatie van Noordwijk. Het is een duidelijk onderdeel van onze citymarketing; de gemeente draagt sport in al haar facetten proactief uit.
- Zo goed als alle sportaccommodaties zijn up to date.
- De meeste sportaccommodaties zijn centraal gelegen in de gemeente.
- Aantrekkelijk bos-, duin- en strandgebied voor allerlei buitensport.

Zwakke punten

- Het lage beweegpercentage voor kinderen.
- De lage bezettingsgraad overdag van sommige sportaccommodaties.
- Te weinig individuele buitensportvoorzieningen in de openbare ruimte binnen de bebouwde kom.

Bedreigingen

- Mensen blijven steeds meer binnen en bewegen minder door computer en smartphone, waardoor conditie en algemene gezondheid, maar ook sociaal contact kan afnemen.
- Voor bepaalde moeilijk te bereiken groepen kan overgewicht blijven toenemen.
- Niet iedereen kan sportlidmaatschap (meer) betalen.

Kansen

- Lokale horeca en hotelbranche kunnen meeliften op de organisatie van (top)sportevenementen.
- Betere 'vermarkting' en promotie van sport.
- Vergroting sportparticipatie door ouderen.
- Bedrijven kunnen meer sportfaciliteiten bieden.

In onze gemeente wordt thans op het gebied van sport en bewegen samen opgetrokken met zorginstellingen, Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG) en organisaties die betrokken zijn bij reïntegratietrajecten. Hieruit zijn momenteel drie zorg/beweegprojecten op sportpark Duinwetering voortgekomen die landelijk niet onopgemerkt zijn gebleven.

6.3 Trends en prognoses

- Om meer gezondheidswinst te behalen verschuift het accent van het sportbeleid naar meer beweegdeelname.
- Om de bewegingsdeelname te verhogen worden buurtsportcoaches aangesteld die de verbinding tussen onderwijs en de sport leggen door naschoolse beweegactiviteiten.
- De individuele sportdeelname groeit en gaat ten koste van het verenigingslidmaatschap.
- Informele sporten en informeel bewegen groeit ten opzichte van de traditionele sporten (bootcamps, mudraces)
- de terugloop van vrijwilligers binnen de traditionele sportverenigingen neemt verder af.
- (jong)volwassenen en ouderen maken steeds meer gebruik van recreatieve voorzieningen in de buitenruimte zoals wandel- en fietspaden, het strand en de duinen. Een voorbeeld hiervan is de toenemende populariteit van onder andere wielrennen en de zogenaamde bootcamps en buitenfitnessparken. Dit draagt bij aan hun fitheid en sociale cohesie.
- Sport wordt een integraler onderdeel van de (beweegvriendelijke) leefomgeving.
- Sportparken worden steeds multifunctioneler.
- Toenemende belangstelling en beoefening van (vaak individuele) 'ongebonden' sport in de buitenruimte, zowel in bebouwd gebied als in het buitengebied (free running, wielrennen, mountainbiken, skaten).

6.4 Beleidskaders

Beleidsnota "Sport in Noordwijk, Sterk in beweging" 2008
In deze beleidsnota geeft de gemeente Noordwijk aan dat zij veel waarde hecht aan de positieve effecten van sport voor de Noordwijkse samenleving. Noordwijk beschikt, afgezet tegen het landelijke gemiddelde, over een hoge mate van sportparticipatie. Dat geeft aan dat sport in Noordwijk bruist en dat is te danken aan de actieve sportverenigingen. De gemeente Noordwijk wil mogelijk maken en bevorderen dat elke Noordwijker op een, uit oogpunt van gezondheid, vorming en ontplooiing, verantwoorde wijze aan enige vorm van sportbeoefening kan deelnemen, vanuit zijn/haar interesse en persoonlijke omstandigheden, in een voor hem/haar bereikbare en geschikte omgeving en tegen een redelijk betaalbare prijs.

Beleidsnota "Sport in Noordwijk, Sterk in beweging" actualisatie Sportnota gemeente Noordwijk 2009 – 2018
Het huidige gemeentelijk sportbeleid bestrijkt de periode 2009 - 2018. Als gevolg van het beleid is in de afgelopen jaren een stevige impuls gegeven aan de sportieve infrastructuur van Noordwijk, zoals ook hiervoor aangegeven. Mede gelet op de ontwikkelingen op sportgebied, zoals de toenemende aandacht voor de maatschappelijke
functie van sport, is in deze geactualiseerde beleidsnota vooruit geblikt naar de rol en betekenis van sport op andere beleidsterreinen. In de sportnota zijn de volgende acties geformuleerd, namelijk Sportstimuleringsbeleid (in samenhang met scholen, sportverenigingen)en het ontwikkelen van achtereenvolgens accommodatiebeleid (met meerjarenonderhoudsprogramma), verenigingsbeleid, sportsubsidiestelsel en tarievenstelsel.

6.5 Beleidsinzet

Sport en bewegen is gezond en haalt het beste in mensen naar boven. Sport en bewegen kan bijdragen aan een gezonde en vitale wijk. Sportverenigingen kunnen daarnaast een belangrijke verbindende en maatschappelijke rol vervullen. Een sportvereniging en ook andere beweegaanbieders kunnen immers een ontmoetingsplek in de wijk bieden en een bindende factor tussen mensen zijn uit verschillende generaties met een diversiteit aan achtergronden en persoonlijke situaties. Ook voor ouderen en kwetsbare jongeren biedt dit een goede ontmoetingsplek. Een positief en sociaal veilig sport- en beweegklimaat draagt daar extra aan bij.

Inzet van sport en bewegen kan ook een andere belangrijke meerwaarde hebben: sport en bewegen kan door vermindering van zorgbehoefte en zorgvraag bijdragen aan het beperken van gespecialiseerde zorg, of via een aandeel in een bestaand zorgtraject bijdragen aan effectievere hulpverlening en zorg. Het levert daarmee een kostenbesparing voor gemeenten op.

De gemeente Noordwijk blijft voortdurend investeren in het up to date houden van de bestaande accommodaties en doet er in nauwe samenwerking met de gebruikers alles aan om tot een zo efficiënt en effectief mogelijke bezetting te komen.

Met een goede beweeginfrastructuur worden jongeren geïnspireerd om vaker te bewegen. De politieke ambitie is om sport en bewegen als preventief middel in te zetten als onderdeel van een gezonde levensstijl.
Door bos en duin en het strand biedt Noordwijk perfecte recreatievoorzieningen. De gemeente wil de individuele sporter in de buitenruimte ook voor zover mogelijk faciliteren.
Door in de openbare ruimte rekening te houden met het gebruik ervan en hiervoor speciale beweegvoorzieningen aan te leggen kan bewegen in de buitenruimte meer worden gestimuleerd.
Hierbij kan ook gedacht worden dat bijvoorbeeld zorginstellingen en/of ouderen gebruik laten maken van de buitenruimte die beweegvriendelijk is ingericht, bijvoorbeeld met een fitnesstuin. Voorwaarde hierbij is dat dit wel onder begeleiding gebeurt.

Het vermarkten van de Noordwijkse sport
Om Noordwijk op het gebied van (top)sport te onderscheiden van andere kustplaatsen en onze aantrekkelijkheid voor onze inwoners, ondernemers en bezoekers te vergroten wordt de komende periode ingezet op:

- hoogwaardige Noordwijkse binnen- en buitensportaccommodaties kwalitatief op orde houden voor (top-)sportwedstrijden en trainingen;
- het actief binnenhalen van belangrijke sportevenementen en (inter)nationale trainingen en wedstrijden;
- het uitbouwen, vermarkten en promoten van de Noordwijkse sportinfrastructuur om meer sportevenementen en internationale trainingen en wedstrijden binnen te kunnen halen.

Het ontwikkelen van een groene outdoorvisie
De gemeente schrijft een visie op groene-outdoor sportbeoefening. Daarin staat vastgelegd op welke wijze er in Noordwijk invulling wordt gegeven aan de sportinfrastructuur (wandelen, nordic walking, ruitersport, zwemmen, fietsen, etc.)

- Daarbij wordt in kaart gebracht hoe en waar de individuele sporter gefaciliteerd kan worden. Daarbij wordt in eerste instantie aandacht besteed aan bos, duin en strand in onze gemeente, maar ook aan het beschikbaar stellen van bestaande sportaccommodaties, alsmede het optimale gebruik van de openbare ruimte in het algemeen.
- Ook het verbreden van drukke of doorgaande verharde fietspaden kan bijvoorbeeld zorgen dat wielrenners makkelijker en veiliger langzamere fietsers kunnen passeren. Dit werkt niet alleen stimulerend op deze activiteiten, maar werkt eveneens positief door op andere sporten zoals skeeleren of hardlopen die veelal individueel worden beoefend.

Door bijzondere aandacht voor voldoende beweging door basisschoolkinderen
In algemeenheid kan gesteld worden dat met een focus op sportparticipatie niet automatisch gezondheidsdoelstellingen worden bereikt. Voor een goede gezondheid dienen kinderen namelijk iedere dag een uur te bewegen, wat met sportdeelname niet per definitie wordt gehaald.

Hoewel kinderen van nature graag spelen en bewegen bieden de woonomstandigheden en leefgewoonten doorgaans te weinig mogelijkheden om te (gaan) bewegen. Hierom dienen kinderen naast het onderwijs en de sportverenigingen ook direct na schooltijd op en/of rondom de school te worden uitgedaagd en geënthousiasmeerd om meer te bewegen.

Daarbij kan gedacht worden aan meer en uitdagende (natuur)speelplaatsen en veilige school-thuis routes die kinderen en ouders stimuleren om meer de fiets te pakken.
Voordat hierin maatregelen kunnen worden genomen dient eerst te worden onderzocht waardoor Noordwijkse kinderen dagelijks meer gaan bewegen.

Haalbaarheidsonderzoek naar (openbare) "wijk"sportparken
Nader onderzoek naar de ontwikkeling en haalbaarheid van wijksportparken achten wij wenselijk. Het omzetten van bestaande sportcomplexen naar wijksportparken vereist ook fysieke investeringen,
zoals het (meer) openbaar maken van de sportparken, het toevoegen van faciliteiten voor breed gebruik en het vergroten van de zichtbaarheid. Nagegaan wordt of dit ook gevolgen heeft voor de geldende bestemmingsplannen.

Versteviging van de maatschappelijke functie van sport
De gemeente Noordwijk wil dat sport- en beweegactiviteiten een onderdeel worden van reïntegratietrajecten en van de dagbesteding van andere (kwetsbare) groepen. De gemeente ondersteunt hiervoor succesvolle sport- en beweegvormen voor groepen met een licht

verstandelijke beperking, mensen in GGZ instellingen, woonzorgcentra of (sportieve) ouderen. Dit onderwerp wordt verder vermarkt om Noordwijk maatschappelijk op de kaart te zetten.

6.6 Verbindingen

De sport kan in belangrijke mate bijdragen aan het realiseren van doelstellingen die voor diverse andere beleidsvelden in de gemeente Noordwijk zijn geformuleerd. Met betrekking tot duurzaamheid is het streven naar meer duurzame sportaccommodaties van belang. Sport draagt in belangrijke mate bij aan de volksgezondheid. Sport zorgt voor een goede tijdsbesteding voor jong en oud. Sport speelt als middel een belangrijke rol in het behalen van sociaal-maatschappelijke doelstellingen zoals maatschappelijke participatie, gezondheid, normen en waarden en integratie. Samenwerking met de sportverenigingen, het onderwijs, het welzijnsveld en de zorg resulteert in laagdrempelige toegankelijkheid voor de inwoners. Op deze wijze kan sporten tevens op een verantwoorde wijze bijdragen aan het behoud van een goede gezondheid van mensen en geeft het hen gelegenheid tot sociale contacten. Dit werkt ook goed door in ondermeer de Jeugdhulp en de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo).

7. Onderwijs

7.1 Ontwikkelingen tot nu toe

De gemeente wil dat de jongeren van Noordwijk kunnen beschikken over kwalitatief hoogwaardig onderwijs dat de weg vrij maakt naar een zelfstandige toekomst.
Belangrijk hierbij is dat kinderen op jonge leeftijd meedoen aan de voorschoolse educatie en hen vervolgens een doorgaande ontwikkelingslijn wordt geboden, zodat zij optimaal geholpen worden om hun talenten te ontwikkelen. In of nabij alle basisscholen wordt deze voorschoolse educatie aangeboden.
Wij stimuleren het onderwijs op het gebied van bewegingsonderwijs, sport, cultuur, verkeer en educatie met betrekking tot natuur en milieu.

Het onderwijs hebben wij op adequate wijze voorzien van kwalitatief goede gebouwen.
De basisscholen staan gespreid in Noordwijk en bieden onderdak aan een variëteit van onderwijs. Zo kan er naast het gewone basisonderwijs, ook gekozen worden voor Daltononderwijs, Montessorionderwijs, de Noordwijkse school met atelieronderricht. Op twee scholen kunnen hoogbegaafde leerlingen terecht.
Daarnaast is er in Noordwijk ook een school voor speciaal basisonderwijs (SO) en speciaal voortgezet onderwijs (VSO). Deze school is recent uitgebreid met extra lokalen voor het praktijkonderwijs voor de VSO-leerlingen. Het VSO-praktijkonderwijs is volop in ontwikkeling. Gebleken is dat wanneer leerlingen bepaalde werkzaamheden aanleren en veel oefenen, zij later makkelijker toegeleid kunnen worden naar arbeid. Met de aanvullende schoolvoorziening wordt hier op ingespeeld.
Het schoolbestuur werkt nauw samen met Stichting Zorgverlening ’s Heeren Loo. Hier werken de ambulant medewerkers en jobcoaches, die de leerlingen op individueel niveau begeleiden. Een ander initiatief is het onderwijszorgaanbod dat de stichting, in nauwe samenwerking met het SO, aanbiedt aan leerlingen die vanwege hun problematiek niet naar school kunnen.
In het voortgezet onderwijs is het mogelijk om vakken op mavo-, havo- en vwo-niveau te volgen. Het onderwijs is gedifferentieerd en maatgericht. De school beschikt over een eigentijds gebouw met daarin onder andere een technasium en auditorium. Het bewegingsonderwijs vindt plaats op het naastgelegen vernieuwde sportpark.
Het bewegingsonderwijs is in het algemeen goed gefaciliteerd in Noordwijk. Met een viertal gymzalen gespreid in de gemeente en een nieuw sporthal (bouwjaar 2015) kunnen alle scholen nabij hun lesgebouw sporten. Op het sportpark Lageweg wordt een gymzaal gehuurd van de voetbalvereniging SJC. Binnenkort wordt een onderzoek gestart naar renovatie of vervangende nieuwbouw. Of hier ruimtelijke claims uit voortvloeien is nu nog niet duidelijk.

Een aantal schoolpleinen worden door de schoolbesturen ook beschikbaar gesteld als openbaar speelplein. Deze pleinen worden dan in samenwerking met ons ingericht met het accent op groen, sport en spelen.

7.2 Analyse huidige situatie

In de huidige situatie is het onderwijs ruim voldoende gefaciliteerd met huisvesting. Ook de spreiding van de schoolvoorzieningen is goed. Met het lokaal onderwijsbeleid draagt de gemeente bij aan de kwaliteit van het onderwijs.

Sterke punten
- Spreiding van de scholen.

Zwakke punten
- Veel relatief kleine basisscholen.

Kansen

- Bundelen van krachten.

Bedreigingen

- Concurrentie.

7.3 Trends en prognoses

Door demografische ontwikkelingen zal het leerlingen aantal in de komende jaren geleidelijk afnemen. De capaciteit van de bestaande scholen is daarom voldoende. Dit geldt niet voor de voorzieningen in de recent gebouwde wijk Boechorst: wanneer de wijken Offem Zuid en Bronsgeest gerealiseerd worden, zal dit leiden tot een leerlingenpiek die niet gehuisvest kan worden in de brede school Boechorst. Er dient rekening mee gehouden te worden dat voor circa 20 jaar een tijdelijke voorziening nodig is om deze piek om deze piek op te vangen.

Binnen het lokaal onderwijsbeleid blijft de doorlopende leerlijn het belangrijkste aandachtspunt. Daarnaast zijn er in regionaal verband veel initiatieven voor volwassenen educatie, taal– en inburgeringstrajecten.

7.4 Beleidskaders

- De voorstellen in de "Nota huisvesting onderwijs 2012-2015" zijn in 2015 afgerond. Met input van de betrokken schoolbesturen zal er op korte termijn een nieuwe nota worden geschreven voor de jaren 2016-2019.
- Bij nieuwbouw en/of renovaties wordt nadrukkelijk gekeken naar duurzaamheid en milieu (Milieuvisie 2010). Ook is er aandacht voor educatieve aspecten daarvan voor de leerlingen.
- Gemeente Noordwijk investeert veel in sportvoorzieningen met de bedoeling om alle doelgroepen te stimuleren tot sport en bewegen. Binnen het onderwijs wordt dit beleid vormgegeven door bij te dragen aan de inzet door vakleerkrachten bewegingsonderwijs en door leerlingen te stimuleren aan sport deel te nemen.
- Nota Lokaal onderwijsbeleid 2008.

7.5 Beleidsinzet

- Voor optimaal onderwijs is passende huisvesting nodig. De huisvesting dient het onderwijs zo goed mogelijk te faciliteren, zowel kwantitatief als kwalitatief. Elke vier jaar wordt een Nota onderwijshuisvesting geschreven om de stand van zaken rond de onderwijsgebouwen in beeld te brengen.
- Dit geldt ook voor het bewegingsonderwijs.
- Voor de spreiding van gebouwen voor het basisonderwijs is veel aandacht.
- Initiatieven op het gebied van energiebesparing, duurzaamheid, zonne-energie worden gestimuleerd doormiddel van adviezen.
- Het combineren van voorzieningen voor kinderopvang (voorheen peuterspeelzaalwerk) en buitenschoolse opvang in of nabij basisscholen draagt bij aan hoogwaardig educatief aanbod.
- Het organiseren van Jonge Ouder Academie (JOA) om ouders te leren om hun kinderen te stimuleren. Doel ervan is ontwikkelachterstanden te voorkomen voor wat betreft taalvaardigheid, rekenvaardigheid, motorische- en sociale vaardigheden.
- Het onderwijsveld in staat stellen om vorm te geven aan de doorgaande ontwikkelingslijn voor kinderen door middel van bekostiging leerpakketten voor voor- en vroegschoolse educatie.
- Financiële ondersteuning voor onderwijsbegeleiding om het onderwijzend personeel actueel geïnformeerd te houden over nieuwe ontwikkelingen binnen het onderwijs.
- Door financiële bijdrage van de gemeente wordt het bewegingsonderwijs verzorgd door professionals.
- Het onderhouden van zwemvaardigheid door 'natte gymnastiek' aan de groepen 7 en 8 te faciliteren met ingang van 2016.

- Sportstimulering door de inzet van combinatiefunctionarissen
- Vanuit lokaal onderwijsbeleid worden lessen in cultuurhistorie aangeboden.
- Middels het convenant Bouwen en Opleiden wordt in samenwerking met de gemeenten in Holland Rijnland, Bouwend Nederland en opleidingsbedrijven het creëren van opleidingsplaatsen in de bouw gestimuleerd.
- Om jeugdwerkloosheid verder te beteugelen gaat de gemeente structureel werkervaringsplaatsen aanbieden. Noordwijkse bedrijven worden gestimuleerd om dat ook te doen.
- In regionaal verband worden volwasseneducatie, inburgerings- en taalcursussen aangeboden.
- Er wordt ingezet op het optimaliseren van de aansluiting tussen beroepsonderwijs en de arbeidsmarkt.

7.6 Verbindingen

De realisatie van woningbouwprojecten heeft direct invloed op het aantal leerlingen en de benodigde schoolvoorzieningen. Locaties voor bewegingsonderwijs worden ook verhuurd aan sportverenigingen. En visa versa in de sporthal wordt ook bewegingsonderwijs gegeven.
Met de decentralisatie van jeugdzorgtaken vanaf 1 januari 2015 zijn samenwerkingsrelaties tussen onderwijs, preventie jeugdwerk en jeugdhulp verstevigd.
Met goede aansluiting van beroepsonderwijs op de arbeidsmarkt wordt (jeugd)werkeloosheid tegen gegaan. Door in te zetten op praktisch verkeersonderwijs wordt de verkeersveiligheid verbeterd.

8. Cultuur

8.1 Ontwikkelingen tot nu toe

In het Noordwijkse culturele veld is de afgelopen jaren veel gebeurd door culturele organisaties, ondernemers, vrijwilligers en professionals. Dat resulteerde in een stevige basis om een gevarieerd en interessant cultureel aanbod voor bewoners en bezoekers mogelijk te maken.

Zo is De Muze afgelopen jaren uitgegroeid tot hét culturele centrum van Noordwijk. In de Muze vinden de wekelijkse repetities en jaarlijkse voorstellingen plaats van een aantal culturele verenigingen. Daarnaast biedt de Muze een uitstekende slechtweervoorziening door de bioscoopfunctie in alle vakanties en biedt zij een zeer gevarieerde theaterprogrammering. Afgelopen jaren zijn ook andere culturele initiatieven ontstaan, zoals Het Theaterhuis en het Cultuurcafé, waarmee een zeer waardevolle aanvulling op het culturele aanbod is gerealiseerd.

In Noordwijk is veel aandacht van bewoners voor de geschiedenis van Noordwijk. De erfgoedinstellingen in Noordwijk kunnen dan ook rekenen op veel steun van o.a. vrijwilligers, fondsen en sponsoren waardoor afgelopen jaren veel is gerealiseerd. Atlantikwall Museum is verhuisd en het gangenstelsel is verder uitgebreid. Een nieuw museum 'Museum Engelandvaarders' is in 2015 geopend. Museum Noordwijk heeft zeer succesvolle tentoonstellingen gerealiseerd. Daarnaast heeft museum Noordwijk uitbreidingsplannen. Streekmuseum Veldzicht heeft haar tentoonstellingsruimte volledig vernieuwd en heringericht en is gestart met het uitbreiden van het museum. Museum Vereniging De Oude Dorpskern is in 2009 gestart met een zeer succesvolle groep gidsen die wekelijks het beklimmen van de toren van de Jeroenskerk mogelijk maakt en daarnaast ondersteunen zij bij diverse andere culturele evenementen. De vrijwilligers van Stichting Kurt Carlsen hebben de oude reddingsboot 'Kurt Carlsen' in 2010 terug naar Noordwijk gehaald en gerestaureerd. Daarnaast hebben zij plannen om de Vuurtoren voor publiek open te stellen en willen zij samen met de KNRM een kleinschalig museum realiseren.

De culturele festivals, evenementen en activiteiten, zoals diverse literaire activiteiten, het schilder- en operafestival, diverse theater op locatieproducties en ook diverse muzikale wandelingen en muziekfestivals zorgen voor een zeer gevarieerd aanbod. Bij deze evenementen worden huiskamers, tuinen, bollenschuren, landgoederen, kerken, het strand en de duinen regelmatig als fysiek podium gebruikt. Dit is een tendens van de laatste jaren. Hiermee dragen deze evenementen zeker ook bij aan de identiteit en branding van Noordwijk.

Culturele amateurverenigingen, waaronder de muziekverenigingen, hebben het moeilijker gekregen afgelopen jaren. Het aantal verenigingen is gelijk gebleven, echter het ledental is teruggelopen. Daarnaast hebben amateurverenigingen moeite bij het vinden van alternatieve inkomsten en lijkt er ook minder bereidheid om vrijwilligerswerk te doen binnen een vereniging. Dit is overigens een landelijke tendens. Vooralsnog lijken de amateurverenigingen moeilijk in staat om in te spelen op de tendens dat mensen graag bijdragen aan projecten en kleine activiteiten en daarbij minder kiezen voor structurele verplichtingen voor de langere termijn.

Een belangrijke ontwikkeling is dat steeds meer mensen ook op latere leeftijd een kunstdiscipline beoefenen. Vergrijzing heeft in die zin een positief effect op het aantal kunstbeoefenaars.

De toename van digitale informatie, digitale uitwisseling en digitale communities vervullen zeker ook een rol bij het volume van kunstbeoefening. Het aanbod voor de individuele kunstbeoefenaar is hierdoor zeker rijker geworden.

In de culturele sector zijn de gevolgen van de economische crisis sinds 2010 merkbaar. Culturele instellingen, stichtingen en verenigingen hebben minder inkomsten van particulieren, bedrijven en private fondsen en waren genoodzaakt op zoek te gaan naar alternatieve verdienmodellen. De rol van de gemeente als (co-)financier is relatief beperkter geworden.

8.2 Analyse huidige situatie

Het huidige beleid is voornamelijk gericht op participatie. De gemeente zet zich in om zoveel mogelijk inwoners de kans te bieden aan kunst en cultuur deel te nemen.
De voornamelijk kleinschalige, kwalitatieve culturele evenementen dragen in hoge mate bij aan het culturele klimaat in Noordwijk. Ze brengen levendigheid, maken Noordwijk plezieriger om in te wonen, interessanter om in te werken en leuker om te bezoeken. Deze culturele evenementen trekken op dit moment vooral Noordwijkers en bezoekers uit de regio. Daarnaast dragen zij bij aan de profilering van Noordwijk. Het mediabereik van deze evenementen is groot.

Sterke punten

- Aantrekkelijk cultureel voorzieningenniveau voor bewoners en bezoekers, met voorzieningen zoals De Muze, de bibliotheek en diverse musea.

Zwakke punten

- Weinig aandacht en ambitie voor kunst in de openbare ruimte. Openbare kunst kan een grote rol spelen om de ruimtelijke kwaliteit van Noordwijk te versterken. Hierdoor kan Noordwijk onderscheidender worden ten opzichte van andere kustgemeenten.
- Beperkte economische spin-off, vanwege kleinschaligheid en het lokale karakter van evenementen.

Kansen

- Het culturele voorzieningenniveau versterken door de realisatie van de uitbreidingsplannen van Museum Noordwijk, het Atlantikwall Museum en de plannen van Stichting Kurt Carlsen.
- Het culturele voorzieningenniveau tevens versterken door verdere uitbreiding van de programmering, verbetering van de dienstverlening van bestaande voorzieningen en bereik van nieuwe doelgroepen. Zo speelt de Muze in op 'beleving' en 'vernieuwing', door bijvoorbeeld digitale live ballet- en operavoorstellingen te tonen en een platte-vloeropstelling te creëren bij diverse theaterprogramma's. De bibliotheek doet dit door in te spelen op de ontwikkelingen rond het sociaal domein.
- Cultuurhistorische kwaliteiten inzetten bij de profilering van Noordwijk. In het hoofdstuk over erfgoed en cultuurhistorie is aangegeven waarom gestreefd wordt naar behoud, versterking en vergroting van de herkenbaarheid van de Noordwijkse cultuurhistorische waardevolle kwaliteiten. Hier spelen de erfgoedinstellingen ook een grote rol.
- Vergroting van de economische spin-off.
- Uitbreiding van het culturele evenementenaanbod met een aantal grootschalige, kwalitatieve, culturele publieksevenementen met inzet op meer dagbezoekers (ook van buiten de regio), meer verblijfsbezoekers en meer levendigheid op toeristische plaatsen, zoals de boulevard.
- Kunst & cultuur nog meer dan nu inzetten om de levendigheid en identiteit van Noordwijk te versterken. Noordwijk kan zich hiermee onderscheiden ten opzichte van andere badplaatsen in Nederland.

Bedreigingen

- Afkalving van culturele voorzieningen door verdere terugloop ledental culturele verenigingen en geldgebrek van culturele instellingen.

8.3 Trends en prognoses

- Herwaardering en koesteren van de streekeigen cultuur, volkscultuur en geschiedenis in regio's en gemeenten (ook Noordwijk), als reactie op de internationalisering.

- Toenemende vergrijzing in Noordwijk, met grotere groepen ouderen die een ander, meer uitbundig, consumptiepatroon vertonen dan de ouderen van vroeger. Deze groep beschikt over een gemiddeld hoog niveau materiële welvaart, gewenning aan een actieve en afwisselende besteding van de vrije tijd en een goede gezondheid.
- Ontstaan van een nieuwe doelgroep, die alles combineert: reizen, werken, en de besteding van hun vrije tijd. Zij vereisen bijv. gratis, snelle wifi en publieke relax – en werkruimtes.
- Verruiming van het aanbod van de individuele cultuurliefhebber door digitale toepassingen en de uitbreiding van crowdplatforms. Tegelijkertijd vormt dit een bedreiging van de uitoefening van amateurkunst in haar oude vorm (d.m.v. lidmaatschap bij een vereniging).
- Meer verbindingen met kunst en cultuur en vice versa vanuit het bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties (bijvoorbeeld zorg, welzijn en sport).
- Meer ondernemerschap en meer initiatieven van de culturele sector om de eigen inkomsten te vergroten.
- Toenemend belang van de wisselwerking tussen cultuur en (her)ontwikkelingen, het beheer van panden, het midden- en kleinbedrijf, toerisme, welstand, monumentenzorg, bij het creëren van een aantrekkelijk leef- en werkomgeving.
- Zoeken naar meer naar gezamenlijke efficiencyvoordelen van culturele instellingen met andere publieke voorzieningen. Bijvoorbeeld door de vorming van multifunctionele accommodaties waar diverse domeinen samenkomen of door middel van vermenging van functies van gebouwen en diensten.
- Toenemend cultureel hergebruik van leegstaande (fabrieks-)panden als culturele broedplaatsen, voor kunstenaars en creatieve industrie.

8.4 Beleidskaders

Het Rijk heeft voor de periode 2013-2016 de volgende speerpunten voor het cultuurbeleid:
- Cultuureducatie: zo veel mogelijk kinderen en jongeren komen in aanraking met de rijkdom van cultuur.
- Vernieuwing en talent: kunstinstellingen krijgen de mogelijkheid kunst te ontwikkelen en te laten zien die nog niet bij een breed publiek bekend is.
- Ondernemerschap: instellingen versterken hun band met (mogelijke) financiers, boren andere inkomstenbronnen aan en zoeken nieuwe markten. Op die manier vergroten zij hun inkomsten. De instellingen krijgen hierbij ondersteuning van het Rijk.
- Internationalisering: de culturele sector heeft mogelijkheden om zich internationaal te presenteren. Bijvoorbeeld door uitwisseling van kunst of in kunst- en cultuurprogramma's.

In de beleidsvisie cultureel Erfgoed 2013-2016 en het ‘Uitvoeringsprogramma Erfgoedlijnen van de Provincie Zuid Holland’, staan zeven erfgoedlijnen centraal, zie verder hoofdstuk 9 ‘Erfgoed en cultuurhistorie’.

Actuele beleidsambities van het Rijk en de gemeenten laten zien dat er veel aandacht uit gaat naar de maatschappelijke waarde van cultuur; datgene wat kunst en cultuur toevoegt aan de samenleving, los van individueel, artistiek genot. Zoals bevordering van taalvaardigheid bij bepaalde groepen, of de vermindering van eenzaamheid onder ouderen. Omdat gemeenten van alle overheidslagen het dichtst bij de burger staan, is daar die maatschappelijke waarde het meest relevant.

8.5 Beleidsinzet

Het realiseren van een vitaal cultureel klimaat met een aanbod dat gevarieerd en interessant is voor bewoners en bezoekers van Noordwijk. Cultuur draagt hiermee bij aan de profilering van Noordwijk, een aantrekkelijke leefomgeving en zorgt voor sfeervolle dorpscentra.
Instandhouding van culturele basisvoorzieningen door verdere samenwerking, het versterken van de dienstverlening en het uitbreiden van activiteiten; zoeken naar mogelijkheden om publieke voorzieningen breder in te zetten.

Met diverse besturen van culturele (erfgoed)instellingen meewerken aan (duurzame) uitbreiding en kwalitatieve verbetering van zowel functies, diensten als fysieke ruimtes; dit ter bevordering van een vitaal cultureel klimaat.
Meer ruimte creëren voor cultuur: ontwikkeling van een cultuurcluster rond het Vuurtorenplein, met meer ruimte voor evenementen, muziek, kunst en markten. Daarbij moeten de mogelijkheden voor een (semi)permanente buitenvoorziening worden onderzocht om zo bij te dragen aan de versterking van de omgevings- en belevingskwaliteit van bewoners en bezoekers.
Boulevard levendiger en weerbestendiger maken. Dit maakt Noordwijk nog meer onderscheidend van andere kustplaatsen. Door bijvoorbeeld de organisatie van een Biënnale en meer grootschalige culturele publieksevenementen en culturele festivals op toeristische plaatsen, zoals pleinen of de boulevard.
Kunst prominenter inzetten bij de inrichting van openbare ruimte en daarmee de identiteit van Noordwijk versterken. Kunst draagt zo bij aan een unieke en aantrekkelijke omgeving. Kunst moet passen bij de potentie, functie en uitstraling van een bepaald gebied/locatie, maar ook bij de lokale cultuurhistorie. Kunstwerken moeten vooral een bijdrage leveren aan de beleving van een bepaalde locatie.
Verder uitbouwen van verbanden met cultuurhistorie.
'Natuurlijke inbedding' van buitenactiviteiten die de identiteit van de omgeving versterkt.
'Vergroening' van festivals en evenementen (bijvoorbeeld door mobiele ticketverkoop, groene stroom, recycling, afvalbeperking, verkoop biologisch voedsel, collectief vervoer).
Meer inzet van lokale producten, mensen en diensten.
Stimulering van culturele broedplaatsen voor kunst en cultuur en stimulering van cultureel ondernemerschap. Het particuliere initiatief hierin is leidend.
Ruimte bieden aan vernieuwing binnen de amateurkunst als onderdeel van de energieke samenleving.
Evaluatie van het huidige cultuurbeleid; dit zal kennis en inzicht geven voor de actualisatie van het cultuurbeleid.
Formulering kunstbeleid; versterken doorwerking van invulling in (nieuwe) ruimtelijke plannen voor bijvoorbeeld inrichting Boulevard, inrichting pleinen, inrichting nieuwbouwprojecten.

8.6 Verbindingen

- **Dag- en verblijfstoerisme:** Noordwijk kan zich met cultuur onderscheiden ten opzichte van andere badplaatsen. Een aanvullend aanbod van grootschalige culturele evenementen en een breed aanbod van culturele attracties en slechtweervoorzieningen dragen bij aan het aantal bezoekers in Noordwijk en de profilering van Noordwijk.

- **Leefomgeving:** kunst in de openbare ruimte en het betrekken van cultuurhistorie bij de nieuwbouwprojecten maakt van Noordwijk een aantrekkelijkere badplaats. Gestreefd wordt naar behoud, versterking en vergroting van de herkenbaarheid van de Noordwijkse cultuurhistorische waardevolle kwaliteiten. Hier spelen de erfgoedinstellingen ook een grote rol. Kansen liggen er op dat gebied zeker om deze kwaliteiten in te zetten bij de profilering van Noordwijk.

- **Samenleving:** bijdragen kunnen komen van culturele evenementen, nieuwe vormen van amateurkunst, het verenigingsleven en daar waar cultuur wordt ingezet als maatschappelijke middel (bijvoorbeeld vermindering van eenzaamheid).

9. Erfgoed - Archeologie

9.1 Ontwikkelingen tot nu toe

Archeologie heeft in de loop der jaren een sterkere positie in het ruimtelijke domein gekregen. Dat kwam onder andere door de inwerkingtreding van de Wet op de Archeologische Monumentenzorg (Wamz, 2007). Deze wet gaat terug op het Verdrag van Malta van 1992. Uitgangspunt is behoud van waarden in situ, waarbij archeologisch onderzoek verplicht kan worden om waarden vast te stellen.

Ook bij gemeenten, waaronder ook Noordwijk, is het besef toegenomen dat archeologische waarden bij ruimtelijke ingrepen vooraf in beeld moeten worden gebracht. Hierdoor kunnen zij een grotere rol spelen bij de integrale belangenafweging. Aandacht voor archeologie biedt niet alleen belemmeringen, maar ook kansen: het kan de kwaliteit en identiteit van de leefomgeving versterken. Archeologische waarden, ook als die zich nog in de bodem bevinden, dragen bij aan 'het verhaal van Noordwijk' en kunnen een inspiratiebron zijn voor toekomstige ontwikkelingen en activiteiten.

Noordwijk heeft een nieuwe archeologische verwachtings- en beleidskaart opgesteld. Dit geeft Noordwijk het bekende en nog onbekende archeologische erfgoed een betere bescherming. Deze kaart wordt standaard gehanteerd bij het opstellen van ruimtelijke plannen en bij het toetsen van concrete ingrepen. Doordat de archeologische verwachtingen helder zijn, kan in een vroeg stadium het archeologisch belang worden afgewogen, zodat eventueel noodzakelijk onderzoek tijdig kan worden opgestart.

9.2 Analyse huidige situatie

Noordwijk heeft drie zogenaamde AMK-terreinen. Dit zijn terreinen met een vastgestelde hoge archeologische waarde. Dit betreft het terrein om en onder de Oude Jeroenskerk, het terrein van de Geversbaan aan de Gooweg en een terrein in het Vinkeveld.
Het archeologisch beleid schrijft voor deze terreinen een onderzoeksplicht voor bij elke verstoring dieper dan 50 centimeter. Ditzelfde geldt voor de historische kernen (dorpskern omstreeks 1850). Voor de zonering van archeologische verwachtingsgebieden wordt verwezen naar de gemeentelijke archeologische beleidskaart.

Sterke punten

- Bij archeologische opgravingen worden regelmatig bijzondere vondsten gedaan. Deze vondsten worden gedocumenteerd en geconserveerd, waardoor de waarden worden geborgd. Voorbeelden van archeologisch waardevolle vondsten zijn:
  - de opgegraven boerderij in Bronsgeest uit de IJzertijd.
  - ijzertijdvondsten in het Langeveld
  - ijzertijdvondsten aan de Achterweg.
  - de resten van het Barbaraklooster onder het Jeroensplein.
- Het Museum Veldzicht besteedt aandacht aan archeologie in Noordwijk.

Zwakke punten

- Archeologie in de gemeente Noordwijk is nog weinig zichtbaar en beleefbaar.
- Vondsten bevinden zich voor het overgrote deel in het provinciaal depot, waardoor ze onzichtbaar blijven voor het grote publiek.
- Informatie over archeologische vondsten en interessante locaties in Noordwijk is maar beperkt voorhanden.
- Dit geldt ook voor de Limes-zone in Noordwijk: dit is een archeologische verwachtingszone onder een deel van de Coepelduynen en het terrein van ESA/ESTEC; deze is gerelateerd aan de vroegere loop van de Oude Rijn, de noordgrens van het Romeinse Rijk.

Kansen

- Het vergroten van kennis, belangstelling en draagvlak voor het archeologische beleid door bodemvondsten meer zichtbaar te maken en betrokkenheid bij opgravingen te vergroten. Dat kan op de geëigende manieren, door bodemvondsten tentoon te stellen of borden te plaatsen bij vindplaatsen, maar dat kan ook door archeologie als inspiratiebron te gebruiken en vondsten in te passen in nieuwbouwplannen.

9.3 Trends en prognoses

- Steeds meer gemeenten houden rekening met de verwachting van archeologische waarden in een gebied waarin ruimtelijke ontwikkelingen zijn voorzien. Daardoor kunnen archeologische waarden worden beschermd of kunnen zij (indien de objecten zijn opgegraven) een inspiratiebron zijn voor een vorm van openbaarmaking, gebruik of inpassing in een plan. Dit draagt bij aan een sterker 'verhaal van Noordwijk'.
- Bij onontkoombare gevallen van verstoringen van het bodemarchief zijn er ook kansen om de publieke belangstelling te vergroten.
- Er is een verdere toename te verwachten van nieuwe belevingsplekken geïnspireerd door archeologie, op of nabij vindplaatsen. Zulke archeologische verwijzingen dragen bij aan de identiteit van nieuwe en oude woongebieden en de beleving van de bewoners.

9.4 Beleidskaders

Rijk

Het Verdrag van Malta verplicht tot het streven naar behoud in de grond (in situ) van archeologische waarden. De bodem is de beste garantie voor een goede conservering van archeologische resten. Ook verplicht het verdrag om in de ruimtelijke ordening tijdig rekening te houden met de mogelijkheid of aanwezigheid van archeologische waarden, zodat er tijdig nagedacht kan worden over de juiste vorm van conservering en bescherming.
Op dit principe is het nationale beleid gebaseerd om archeologisch onderzoek vooraf verplicht te stellen. Wanneer behoud in de grond niet mogelijk is geldt tevens dat de 'verstoorder betaalt' voor het doen van opgravingen en het documenteren van archeologische waarden.

Provincie

In de provinciale Verordening Ruimte is een paragraaf Archeologie en Romeinse Limes opgenomen. Daarin stelt de provincie dat gronden binnen de Limeszone een hoge of zeer hoge bekende archeologische waarde hebben en dat bestemmingsplannen regels moeten bevatten die de archeologische waarden beschermen.

Gemeente

De archeologische beleidsnota/de beleidsnota erfgoed 2011-2020 zet uiteen op welke wijze de gemeente Noordwijk verantwoordelijkheid neemt voor haar eigen bodemarchief. Om de al te verwachten archeologische vindplaatsen te behouden, voert de gemeente een archeologiebeleid waarbij de omvang van de bodemverstorende activiteit bepalend is. Dit betekent dat slechts bij werkzaamheden die een bepaalde maat te boven gaan, rekening gehouden moet worden met archeologische waarden. Ter ondersteuning van het beleid is er de beschikking over een archeologische beleidsadvieskaart van Noordwijk. De basis hiervoor vormde de cultuurhistorische kaart van de provincie Zuid-Holland. Aanvullend is een inventarisatie uitgevoerd van de bekende archeologische vindplaatsen en onderzoeken van de gemeente. De beleidskaart bevat verschillende categorieën, met elk eigen criteria van ontheffing: archeologische terreinen en dorpskernen, gebieden met een hoge, een middelhoge en een lage archeologische verwachting.

Door samenwerking op het terrein van archeologie binnen de regio is een regionale beleidsactualisatie gemaakt voor archeologie, met een nieuwe waarden- en beleidskaart. Dit herziene beleid moet echter nog worden geformaliseerd.

Bij de beoordeling van vergunningaanvragen wordt aan de hand van de beleidsadvieskaart nagegaan of archeologisch onderzoek verplicht is. Indien dit het geval is dan komen de kosten ten laste van de initiatiefnemer van de bodemverstorende activiteit.
Bij de ontwikkeling en de herziening/het aanpassen van bestemmingsplannen worden archeologische waarden en verwachtingen opgenomen en in de toelichting verwezen naar het beleid en de te verwachten waarden.

Noordwijk wil het beleid ongewijzigd integreren, waarbij wel meer verbanden worden voorgestaan met andere thema's. De regionaal afgestemde beleidsactualisatie 2015 verwerkt Noordwijk in de uit de Omgevingsvisie voortvloeiende plannen.
Tot eind 2015 was er inhoudelijke samenwerking op gebied van archeologisch beleid met de gemeente Katwijk. Vanaf 2016 neemt Noordwijk deel aan een regionale samenwerking in de Duin- en Bollenstreek.

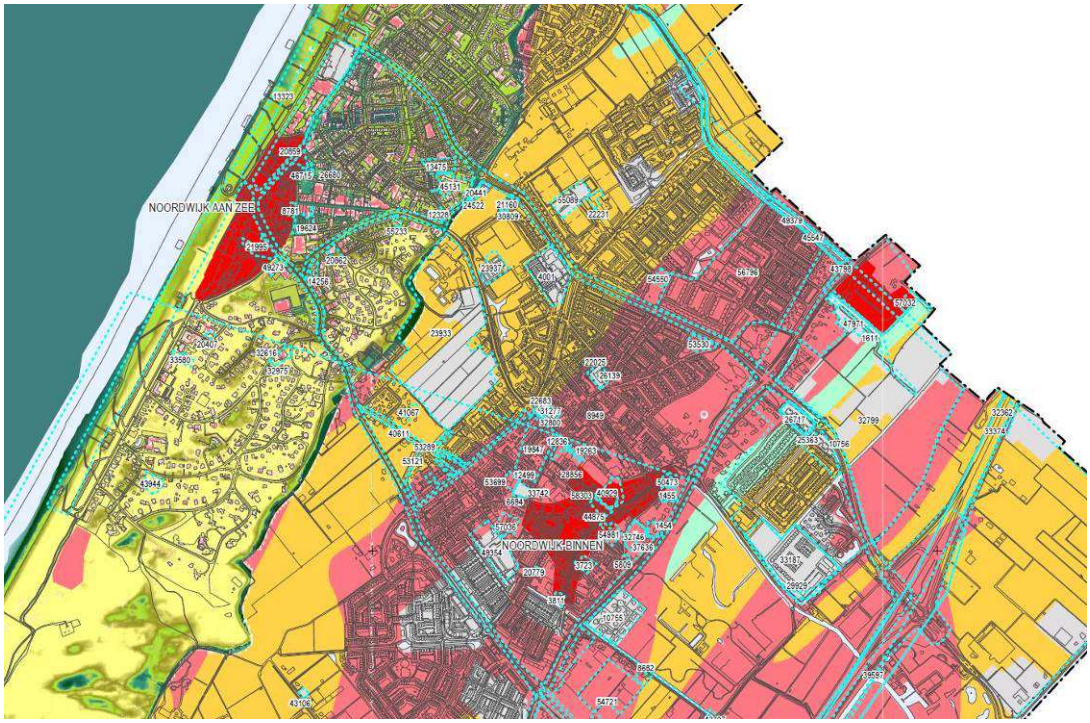

Afbeelding 9.1: Uitsnede uit de archeologische beleidskaart van Noordwijk

9.5 Beleidsinzet

- Doel en beleidsuitgangspunt blijft behoud van archeologische waarden en resten in de grond (in situ), waarbij archeologisch onderzoek verplicht kan zijn om archeologische waarden vast te stellen.
- Waar behoud in de grond niet mogelijk blijkt, moet de informatie uit het bodemarchief vóór de vernietiging worden gedocumenteerd na archeologisch onderzoek (behoud ex-situ).
- Archeologische waarden en hoge archeologische verwachtingen tijdig en volwaardig meewegen bij strategische locatie- en inrichtingskeuzes, in goede afstemming met de regio. Concreet:
- bij woningbouw in de geplande uitleggebieden Offem-Zuid, Bronsgeest, Vinkenveld-Zuid en het Middengebied, evenals in het grootste deel van de dorpskernen rekening houden bij middelhoge tot hoge archeologische verwachtingen door bij voorgenomen ontwikkelingen van een zekere omvang archeologisch onderzoek verplicht te stellen.
- Archeologische waarden adequaat in bestemmingsplannen c.q. omgevingsplannen blijven verankeren. Hierbij zijn de archeologische verwachtingskaart en de archeologische beleidskaart van Noordwijk richtinggevend.

- De veroorzaker, de initiatiefnemer van de bodemverstorende activiteiten waarbij het bodemarchief vernietigd wordt, moet de kosten van archeologisch onderzoek betalen. Bij dit alles is er oog voor het vinden van een goede balans tussen de voortgang van belangrijke ruimtelijke plannen en een doelmatig archeologiebeleid.
- Voortzetting van de samenwerking op dit beleidsterrein met de gemeenten in de Duin- en Bollenstreek en lokale en regionale organisaties. Dit kan bijdragen aan het streven naar kennisvergroting van het Noordwijkse bodemarchief, publieksinformatie, publiekseducatie en publieksparticipatie.
- Archeologische vondsten en publicaties beter voor het publiek toegankelijk en beleefbaar maken. Het organiseren van tentoonstellingen en het kunnen bezoeken van opgraaflocaties of het ontwikkelen van fiets- of wandelroutes kunnen in belangrijke mate bijdragen aan publieksbetrokkenheid. Kansen liggen er wat dit betreft ook bij de samenwerking met lokale musea en depots, waar de vondsten komen te liggen.
- Bijvoorbeeld door wisselende (thema)tentoonstellingen, fiets- of wandelroutes langs archeologische verwachtingszones, rondleidingen tijdens archeologische onderzoeken, schoolactiviteiten.
- Stimuleren van het publiceren van resultaten van archeologische onderzoeken.
- Archeologische waarden niet alleen onderzoeken en documenteren, maar ook inzetten als een inspiratiebron bij de inrichting van de openbare ruimte. Door de inpassing van bodemvondsten in de openbare ruimte gaat de geschiedenis van de wijk meer leven. Wijken krijgen hierdoor een eigen identiteit, waardoor bewoners zich vaak ook meer ‘geworteld’ voelen.

9.6 Verbindingen

Archeologie mede in te zetten als inspiratiebron voor allerlei ontwikkelingen in de dagelijkse leefomgeving van Noordwijk. Hierdoor zijn er verbindingen met de thema´s verkeer, gebouwde leefomgeving, landschap, toerisme, cultuur, erfgoed. Dit versterkt het verhaal van een locatie en daarmee ook een deel van de identiteit van Noordwijk.

10. Erfgoed – Cultuurhistorie en monumentenzorg

10.1 Ontwikkelingen tot nu toe

Het landelijke project Belvedère (1999-2009) heeft sterk bijgedragen aan het besef dat cultuurhistorie een belangrijke inspiratiebron kan zijn voor ruimtelijke ontwikkelingen en een bijdrage levert aan de ruimtelijke kwaliteit. Na Belvedère is met het vervolg op de beleidsbrief Modernisering Monumentenzorg en de Visie Erfgoed en Ruimte het beleidsterrein sterker verankerd in de nationale wet- en regelgeving.

Cultuurhistorie leeft bij grote delen van de Noordwijkse gemeenschap. Veel particulieren en verenigingen zijn hiervoor actief bezig. Ze zetten zich onder andere in voor de Noordwijkse musea of verzorgen allerlei publicaties.

In 2016 is Noordwijk gestart met de aanwijzing van gemeentelijke monumenten. Een stimuleringsregeling voor onderhoud van gemeentelijke monumenten wordt voorbereid. Hierna volgt het vaststellen van beeldbepalende panden, die niet de status van gemeentelijk monument krijgen. Zij worden beschermd door middel van het bestemmingsplan.

10.2 Analyse huidige situatie

Sterke punten

Aanwezigheid van 74 rijksmonumenten, waaronder enkele complexen, zoals het Van Eedencomplex in de Voorstraat, de Algemene Begraafplaats en de landgoederen Offem en Calorama.

- Van rijkswege beschermd dorpsgezicht van de historische kern van Noordwijk-Binnen met aandacht voor sfeerbepalende elementen en kwaliteiten (sinds 1990).
- Toeristische functie van erfgoed; naast de diverse musea (Museum Noordwijk, Museum Veldzicht, Atlantikwall Museum) bezoeken toeristen ook toegankelijke monumenten. Een goed voorbeeld is de gezamenlijke zaterdagopenstelling van de beide Jeroenskerken en de toren van de Oude Jeroenskerk. Open Monumentendag trekt in Noordwijk altijd veel bezoekers, ook vanuit de scholen.
- Actieve inzet van veel particulieren en verenigingen om cultuurhistorie te laten leven (Noordwijkse musea en publicaties).

Zwakke punten

- Ontbreken van een complete gemeentelijke inventarisatie van cultuurhistorische waardevolle elementen.
- Onvoldoende meewegen van cultuurhistorie in ruimtelijke visies en plannen zoals bestemmingsplannen (straks omgevingsplan).
- Te weinig oog voor behoud of versterking van bepaalde cultuurhistorische kwaliteiten in veel bouwplannen. Hierdoor laat Noordwijk kansen liggen voor een beter herkenbare en onderscheidende identiteit en een hogere ruimtelijke kwaliteit.
- Ontbreken van een eigen monumentenbeleid, een gemeentelijke monumentenlijst en een stimuleringsregeling om instandhouding van de historische panden in de gemeente te bevorderen.

Kansen

- Uitvoering van een inventarisatie naar de waardevolle cultuurhistorische objecten en gebieden, om te kunnen bepalen wat de waarde en de toekomst van het erfgoed in Noordwijk is; deze inventarisatie kan nader worden uitgewerkt om vervolgens te laten doorwerken in bestemmingsplannen dan wel het omgevingsplan als de Omgevingswet van kracht is.

- Opstellen van een eigen gemeentelijke monumentenlijst en een stimuleringsregeling voor onderhoud. Hiervoor zijn de eerste stappen al genomen, waaronder de oprichting van de Commissie Erfgoed Noordwijk.
- Uitbreiding van de bestaande erfgoedthema's verschillende thema's 'bollenteelt, Sint Jeroen, graven, badplaats en herbestemmen'.om het 'verhaal van Noordwijk' meer voor het voetlicht te brengen.
- Koppeling van beleid voor de erfgoedthema's aan een uitvoeringsprogramma en –budget.
- Versterking van de beleving van de Noordwijkse landgoederen Calorama en Offem als waardevolle elementen in het landschap (particulier eigendom en niet toegankelijk).

Bedreigingen

- De beleidsvoornemens in de Erfgoednota zijn niet gekoppeld aan een uitvoeringsprogramma met een planning en budget. Inmiddels zijn er al enkele inventarisaties en onderzoeken uitgevoerd naar verschillende erfgoedthema's in Noordwijk. Zolang de inventarisaties echter niet verder uitgewerkt en vastgelegd worden, kunnen cultuurhistorische waarden onbewust verloren gaan.
- Oude (middeleeuwse) gebouwen, zijn vaak verstopt achter veel nieuwere gevels. Doordat nu vaak nog onbekend is wat de bouwhistorische waarde van een pand is, kan het gebeuren dat waardevolle bouwsporen in de container belanden, zonder dat iemand daar weet van heeft. Door middel van onderzoek en documenteren van bouwsporen kunnen we meer over de bouwgeschiedenis van het oude dorp te weten komen.

10.3 Trends en prognoses

- Er is een toenemende belangstelling voor cultuurhistorie, die bijdraagt aan de identiteit van de dorpsgemeenschap.
- Uit de Atlas voor gemeenten (2015) blijkt dat monumentale steden een stuk aantrekkelijker worden gevonden dan steden zonder een noemenswaardige en zichtbare historie. Op zowel toeristen als de Nederlandse beroepsbevolking werkt een monumentale binnenstad als een magneet. De bevolking is er gemiddeld jonger, de huizenprijzen liggen er hoger en het arbeidsaanbod neemt daar toe.
- De beleving van erfgoed komt steeds sterker naar voren in het vakgebied, waarin naast de erfgoedprofessional de lokale, cultuurhistorische verhalen bijdragen aan de herkenbaarheid, eigenheid en identiteit en daarmee aan de waardering van het cultureel erfgoed.

10.4 Beleidskaders

Noordwijk kan voortbouwen op de gemeentelijke Erfgoednota 2011 en de provinciale erfgoedlijnen. Ook andere overheidsniveaus bieden richtinggevende beleidsuitspraken over het thema erfgoed.

Rijk

Op grond van het Besluit ruimtelijke ordening moet sinds 2012 cultuurhistorie worden verankerd in bestemmingsplannen. Daartoe moeten de aanwezige waarden goed in beeld worden gebracht.

Het Rijk maakt een pas op de plaats met de aanwijzing van rijksmonumenten en beschermde stads- en dorpsgezichten. Rijkssubsidies voor restauratie en onderhoud van rijksmonumenten zijn gedecentraliseerd naar de provincies. Noordwijk heeft een toegenomen verantwoordelijkheid voor rijksmonumenten, aangezien de rijksdienst enkel nog adviseert bij ingrijpende wijzigingen, sloop of herbestemming.

De Erfgoedwet is per 1 juli 2016 in werking getreden. Het gaat daarin om de aanwijzing van erfgoed van landelijk belang. Bepaalde onderdelen van de wettelijke bescherming van het cultureel erfgoed gaan over naar de Omgevingswet. Hierbij geldt: duiding van erfgoed is

voorzien in de Erfgoedwet, omgang met erfgoed in de fysieke leefomgeving in de Omgevingswet.

Provincie
In de provinciale beleidsvisie cultureel Erfgoed 2013-2016 en het Uitvoeringsprogramma Erfgoedlijnen, staan zeven erfgoedlijnen centraal. Een erfgoedlijn is een geografische structuur (kust, trekvaart, oude duinenrij, eiland, enzovoort) die meerdere monumentale stippen met één gemeenschappelijk historisch verhaal verbindt tot één streep of lijn op de kaart. Erfgoedlijnen zijn samenstellingen van erfgoed, landschap en water, die kwaliteit verschaffen aan de ruimte en beschikken over groot recreatief en toeristisch potentieel. Voor Noordwijk gelden de volgende vier van de zeven erfgoedlijnen:

- de Romeinse Limes Zuid-Holland;
- de Atlantikwall;
- de landgoederenzone;
- de trekvaarten.

De provincie Zuid-Holland heeft een zogeheten 'landgoedbiotoop' ingesteld. Deze landgoedbiotoop bestaat uit de kern van het landgoed (huis met tuin en/of park) met hier omheen een bufferzone, het zogenaamde blikveld. Ook waardevolle elementen (zoals zichtlijnen, panorama's, weg of waterloop waaraan het landgoed ligt) kunnen deel uitmaken van de landgoedbiotoop. Dit provinciaal belang is geborgd aan de hand van de 'landgoed- en kasteelbiotoop' in de provinciale verordening. Voor Noordwijk is deze regelgeving van toepassing op landgoed Offem en landgoed Calorama met hun omgeving.

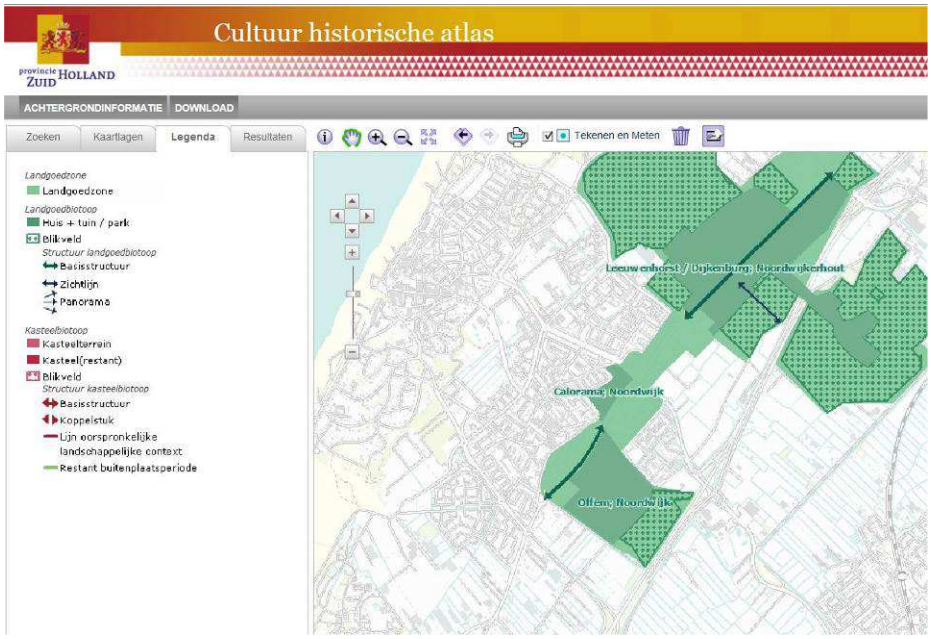

Afbeelding 10.1: De landgoedzone met landgoedbiotoop in en bij Noordwijk

Gemeente
In de ruimtelijke structuurvisie uit 2009 komt het woord 'cultuurhistorie' één keer voor, namelijk in het voorwoord. In het daarin opgenomen profiel van Noordwijk speelt cultuurhistorie amper een rol, los van de genoemde kwaliteiten van de historische kern van Noordwijk-Binnen. Deze Omgevingsvisie brengt cultuurhistorie voor het voetlicht als relevant onderdeel van de ruimtelijke kwaliteit en het profiel van Noordwijk.

Beleid en uitgangspunten uit de geldende beleidsnota erfgoed 2011-2020 wil de gemeente Noordwijk ongewijzigd integreren, waarbij wel meer verbanden worden voorgestaan met andere thema's.

10.5 Beleidsinzet

Noordwijk wil inzetten op verduurzaming. Daarbij moet voor monumenten, beeldbepalende panden en het beschermde dorpsgezicht tot evenwichtige oplossingen worden gekomen, die de cultuurhistorische waarden respecteren. Dit geldt zowel voor monumentale gebouwen, structuren in het cultuurlandschap, als voor het bodemarchief.

- Streven naar behoud, versterking en vergroting van de herkenbaarheid van de Noordwijkse cultuurhistorisch waardevolle kwaliteiten. Daarmee wordt cultuurhistorie een hechter onderdeel van het profiel van Noordwijk en draagt het bij aan de versterking van de ruimtelijke kwaliteit en identiteit van de gemeente. Dit is tevens van groot belang voor de verdere ontwikkeling van nieuwe woongebieden, cultuur en toerisme. Cultuurhistorie moet vooral in deze thema's een plek krijgen. Ook kan het daarbij als belangrijke inspiratiebron dienen.
- (Laten) Uitvoeren van een goede, gemeentebrede inventarisatie naar de waardevolle cultuurhistorische structuren, gebieden en objecten. Op basis van deze inventarisatie, in overleg met Noordwijkse erfgoedverenigingen, tot een cultuurhistorische waardenkaart komen, waarin deze cultuurhistorische waarden in zijn vastgelegd.
- Aan de hand van bovenstaande gebieden en structuren de cultuurhistorische waarden adequaat in bestemmingsplannen c.q. omgevingsplan verankeren, waardoor Noordwijk voldoet aan het wettelijk kader (Bro c.q. Omgevingswet).
- In eerste instantie aansluiten bij de geldende gemeentelijke en provinciale beleidskaders: de huidige vijf beleidsaccenten uit de gemeentelijke Erfgoednota en de vier erfgoedlijnen van de provincie Zuid-Holland verder inhoud geven in het beleid, concrete projecten en activiteiten:

Beleidsaccenten:	*Erfgoedlijnen:*
Bollenteelt	*Atlantikwall*
Sint Jeroen	*Limes*
Graven en begraafplaatsen	*Trekvaart*
Badplaats	*Landgoederen*
Herbestemmen	

- Beleidsaccent graven en begraafplaatsen verder uitwerken en vastleggen.
- Andere aspecten van de rijke cultuurhistorische diversiteit in Noordwijk meer aandacht geven om tot een compleet verhaal voor heel Noordwijk te komen. De eerste stap hiertoe is het combineren van de bestaande erfgoedinventarisaties en cultuurhistorische analyses. Interessante thema's zijn bijvoorbeeld de kruidenteelt en het vissersdorp.
- De bouwhistorische waarden in Noordwijk beschermen en in het beleid implementeren; bijvoorbeeld: objectgerichte én planologische bescherming van de laatste visserswoningen ter behoud van het kleinschalig historisch karakter van het vissersdorp.
- Aanwijzing van gemeentelijke monumenten en beeldbepalende panden en de bescherming hiervan adequaat borgen in bestemmingsplannen.
- Instelling van een stimuleringsregeling voor onderhoud van gemeentelijke monumenten.
- Versterking van de beleving van de Noordwijkse landgoederen Calorama en Offem als waardevolle elementen in het landschap (particulier eigendom en niet toegankelijk).
- Landschappelijk verbinden van de Noordwijkse landgoederen met de Noordwijkerhoutse landgoederen van het Leeuwenhorstgebied, bijvoorbeeld via (nieuw aan te leggen) fietspaden.
- Bij het uitdragen van het Noordwijks cultuurhistorisch profiel spelen verhalen een grote rol. Met verhalen wordt de overgeleverde geschiedenis bedoeld én de historische context, betekenis en kwaliteit. De gegevens hiervan moeten toegankelijk zijn, zodat deze gebruikt worden voor historisch onderzoek, voor het begrijpen van het heden en voor het toepassen bij nieuwe ontwikkelingen.

- Om het thema cultuurhistorie verder uit te bouwen meer samenwerking zoeken met betrokken personen en instanties in Noordwijk en de regio.

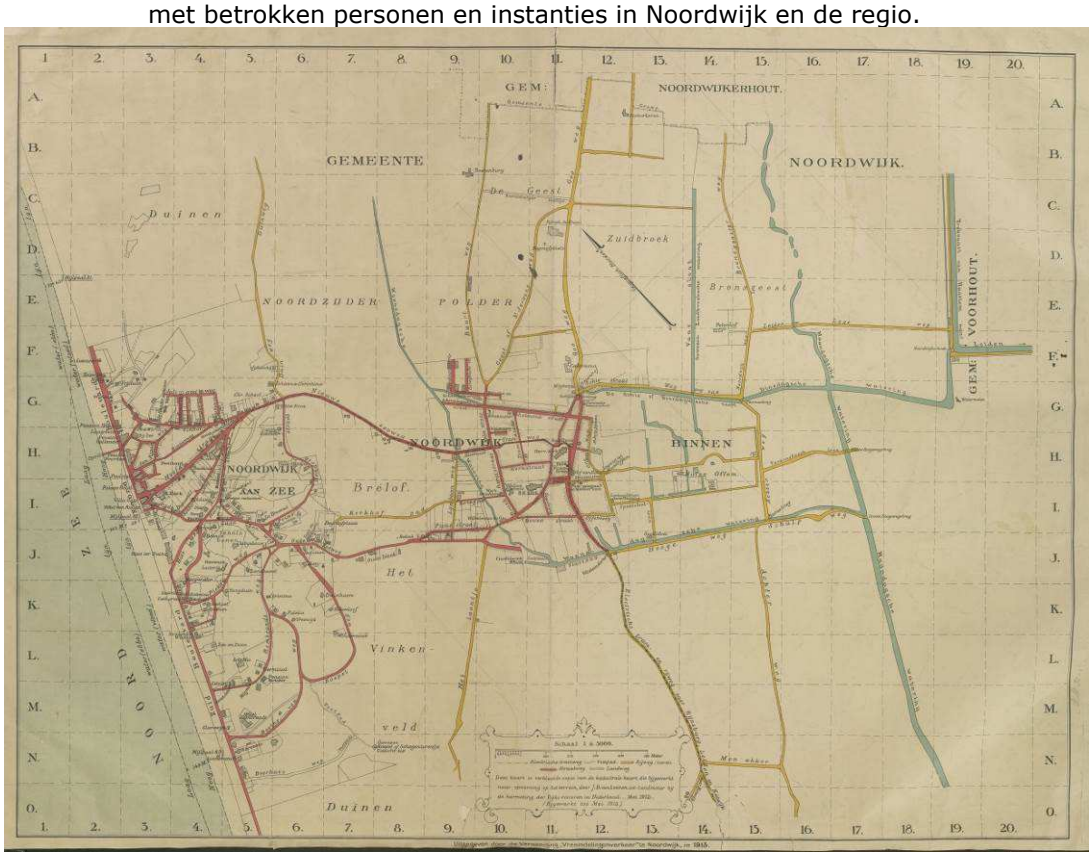

Afbeelding 10 2: Kopie van de kadastrale kaart van Noorwijk uit mei 1912
Hierop is de situatie van Noordwijk te zien met het historische stratenpatroon en bebouwing aan het begin van de twintigste eeuw.

Afbeelding 10.3: Uitsnede beschermd dorpsgezicht Noordwijk met de documenten Rijksbeschermd dorpsgezicht van Noordwijk met de monumenten binnen en net buiten het dorpsgezicht. Rood=rijksmonument, groen=potentieel gemeentelijk monument (nog niet definitief aangewezen), zwart omlijnd=bouwhistorische verwachting, bruin=waardevolle gebieden net buiten het beschermd dorpsgezicht

10.6 Verbindingen

Erfgoed mede inzetten als inspiratiebron voor allerlei ontwikkelingen in de dagelijkse leefomgeving van Noordwijk. Hierdoor zijn er verbindingen met de thema´s verkeer, gebouwde leefomgeving, landschap, toerisme, cultuur en archeologie. Dit versterkt het verhaal van een locatie en daarmee ook een deel van de identiteit van Noordwijk.

11. Bevolking

11.1 Ontwikkelingen tot nu toe en huidige situatie

Demografische gegevens en inwonertallen
De gemeente Noordwijk is onderdeel van de Regio Holland Rijnland, die in januari 2014 totaal 545.118 inwoners had. Dit is inclusief de nieuw toegevoegde (voormalige) gemeente Boskoop. In Noordwijk zelf woonden in januari 2014 - 25.691 mensen. Circa 2/3 deel van het totaal aantal inwoners is woonachtig in Noordwijk Binnen en 1/3 deel in Noordwijk aan Zee. Noordwijk is een aantrekkelijke gemeente om in te wonen. De nabijheid van de zee en de overzichtelijke schaal zijn hierin belangrijke factoren. De totale bevolkingsomvang is over de periode 2001-2014 toegenomen met 4%. Onderstaande afbeeldingen 11.1 en 11.2 laten de bevolkingsontwikkeling in de periode 2001-2014 van Noordwijk zien ten opzichte van de provincie en ten opzichte van geheel Nederland. De waardes in 2001 vormden het indexcijfer van 100.

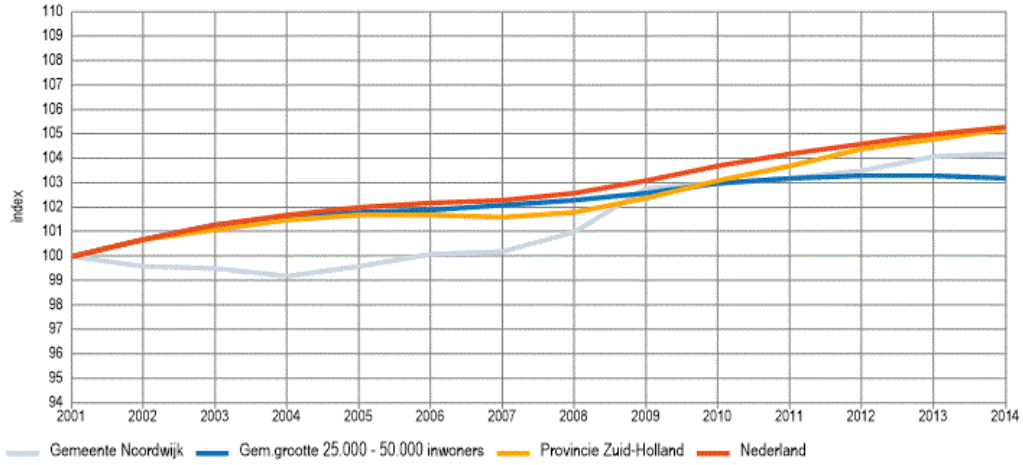

Afbeelding 11.1: Bevolkingsontwikkeling 2001 t/m 2014. (geïndexeerd) Bron: CBS report

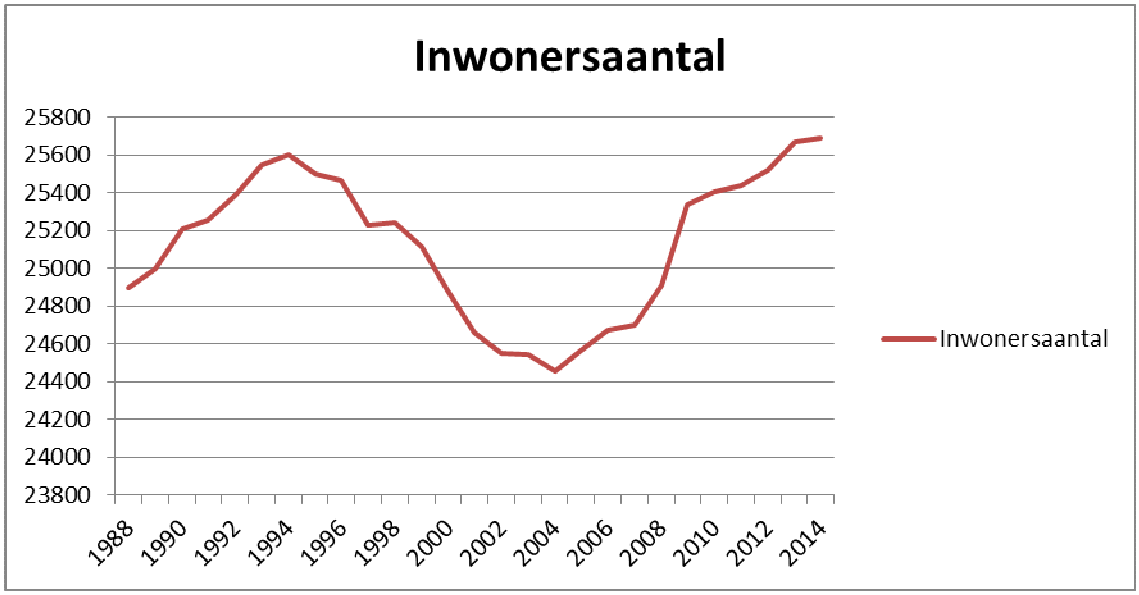

Afbeelding 11.2: Bevolkingsaantallen gemeente Noordwijk (absoluut) 1988-2014 Bron: CBS report

Demografische gegevens – sterfte/geboorte cijfers en bevolkingsgroei/krimp
Opvallend is dat de afgelopen jaren het geboortecijfer hoger lag dan het sterftecijfer (1988-2011) zie afbeelding 11.3. Wat betreft de bevolkingsgroei/krimp is te concluderen dat vanaf 2003 elk jaar een groei van de bevolking van de bevolking van de gemeente Noordwijk is waar te nemen. Met als piek in deze groei 2008, mede door het afronden van een nieuwbouwwijk (afbeelding 11.4).

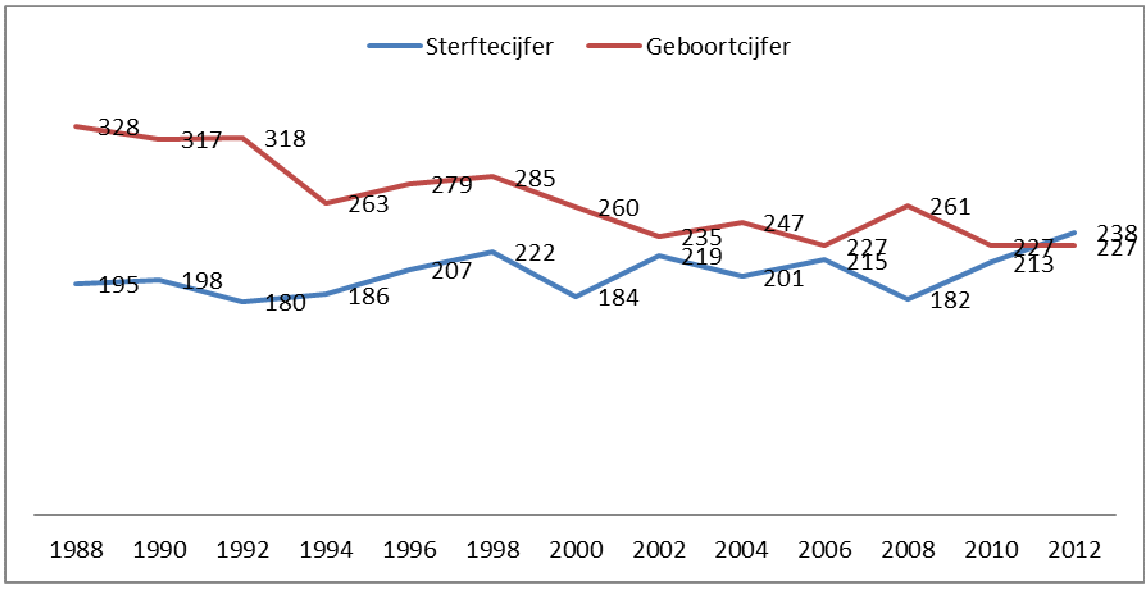

Afbeelding 11.3: Sterfte/geboortecijfer gemeente Noordwijk. Bron: CBS report

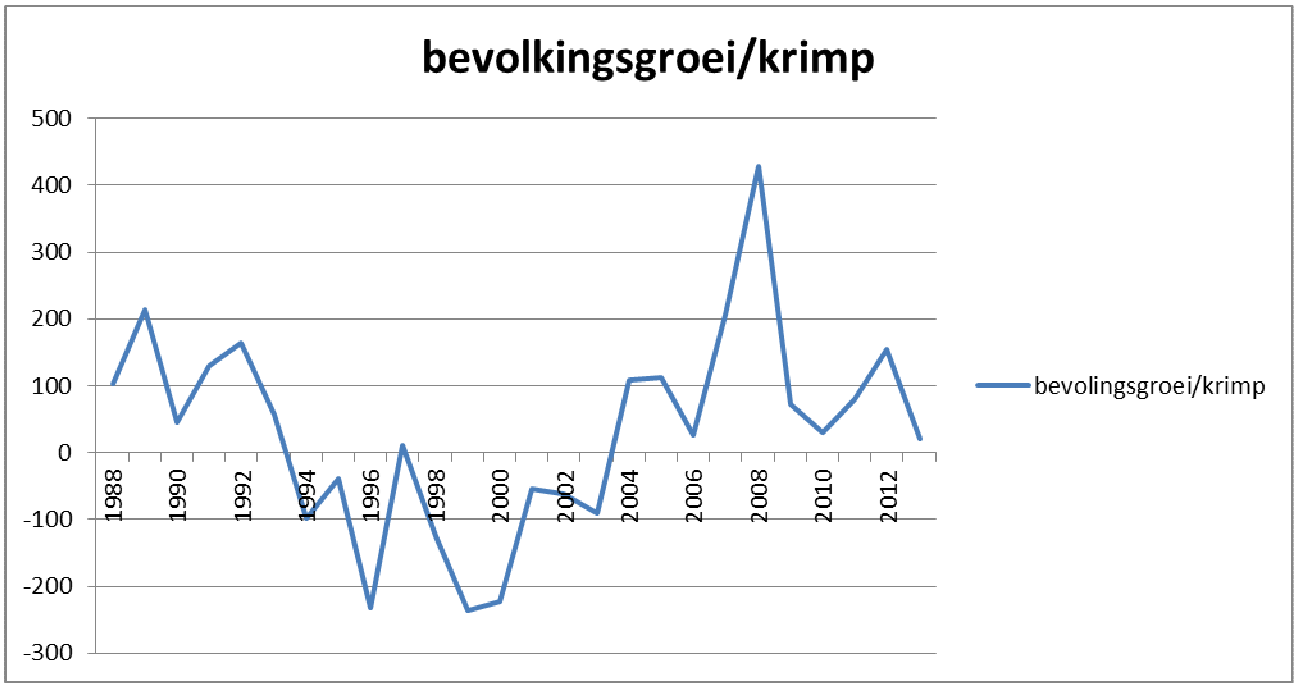

Afbeelding 11.*4: Bevolkingsgroei/krimp gemeente Noordwijk 1988-2013. Bron CBS Report*

Demografische gegevens – bevolkingsgroepen naar leeftijd

Ouderen hebben ook in de gemeente Noordwijk een steeds groter aandeel in de bevolkingsopbouw. Met name de inwoners van 45-65 jaar,65-80 jaar en de inwoners van 80 jaar en ouder. Daarentegen is de leeftijdsklasse van 25-45 jaar afgenomen ten opzichte van de gehele bevolking.

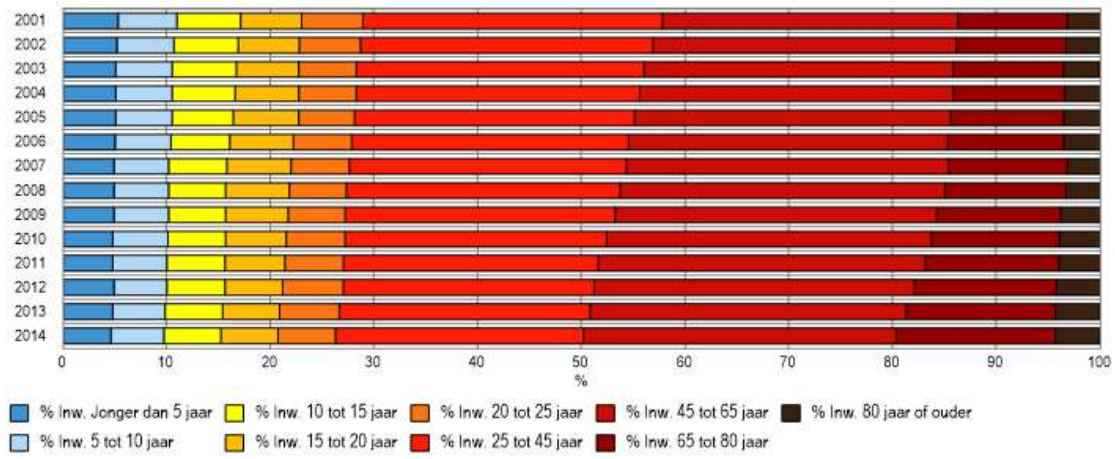

Afbeelding 11.5: Ontwikkeling bevolkingsgroepen naar leeftijd. Bron CBS Report

Migratiegegevens – percentages immigratie en emigratie

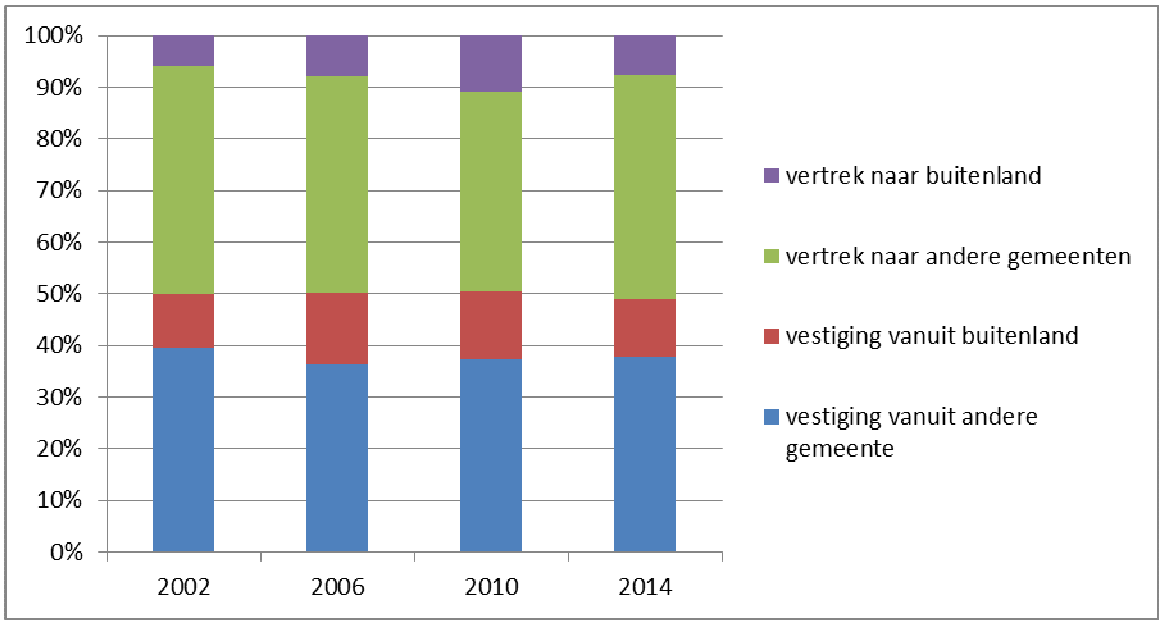

Afbeelding 11.6: Externe bewegingen. Bron: CBS Report

Afbeelding *11.7: Interne bewegingen (excl. Buitenland) Bron: CBS Report*

Migratiegegevens – Regio's/gemeenten bij vertrek

Uit cijfers van de provincie Zuid-Holland kan worden vastgesteld naar welke regio's (provincies) wordt verhuisd, vooral naar elders in Zuid-Holland en Noord-Holland. Katwijk, Noordwijkerhout, Teylingen en Leiden blijken veel gekozen locaties te zijn.

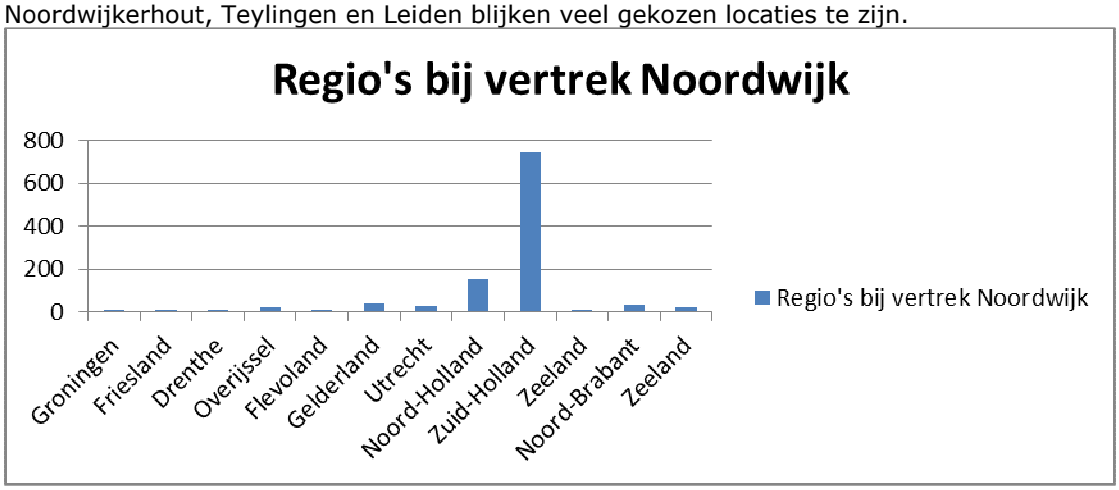

Afbeelding 11.8: Regio's bij vertrek gemeente Noordwijk. Bron: Provincie Zuid-Holland

Afbeelding 11.9: Gemeenten bij vertrek gemeente Noordwijk. Bron: Provincie Zuid-Holland

Economische gegevens

In onderstaande tabel wordt de spreiding van het besteedbaar inkomen per huishouden weergegeven. Naar verhouding ontvangen veel mensen in Noordwijk een hoger inkomen. Ook zonder de correctie van zorginstellingen tekent zich een duidelijk beeld af dat de inkomens in Noordwijk hoger liggen dan in de regio en ten opzichte van het landelijk gemiddelde.

	Noordwijk	Bollenstreek	Zuid-Holland	Nederland
Gemiddeld besteedbaar inkomen per huishouden	€ 38.500	€ 37.600	€ 34.600	€ 34.200
% huishoudens met inkomen in het eerste 25% percentiel	19,6	22,7	25,6	25,1
% huishoudens met inkomen in het tweede 25% percentiel	23,1	22,3	23,6	25
% huishoudens met inkomen in het derde 25% percentiel	25,2	24,8	24,2	25
% huishoudens met inkomen in het vierde 25% percentiel	32,1	30,2	26,5	25

Afbeelding 11.10: % huishoudens op basis van inkomen per percentiel. Bron: CBS 2010

Het werkloosheidspercentage in de gemeente Noordwijk is net als in Nederland sinds 2008 (crisis) toegenomen. De gemeente Noordwijk scoort wel lager ten opzichte van het algemene werkloosheidspercentage van Nederland met 1 tot anderhalf procent. De arbeidsparticipatie is in de gemeente Noordwijk hoger dan het landelijke gemiddelde.

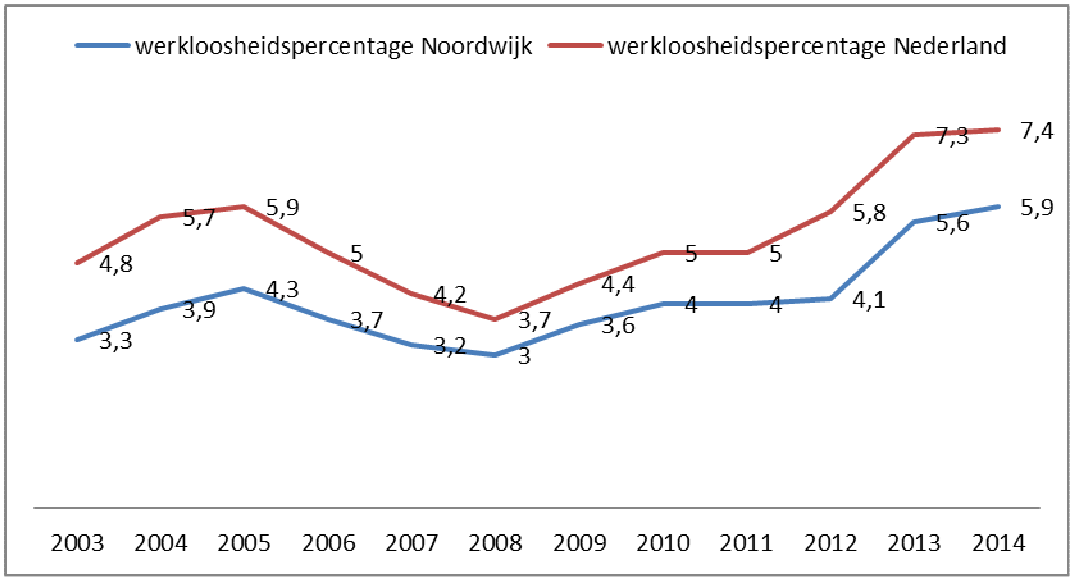

Afbeelding 11.11: Werkloosheidspercentage Nederland t.o.v. Noordwijk 2003-2014. Bron CBS Report

Ondanks het feit dat de arbeidsparticipatie in de gemeente Noordwijk hoog is, zijn er ook personen die een uitkering genieten (zie afbeelding 11.12). Vanaf 2009 is het aantal inwoners met een uitkering gestegen.

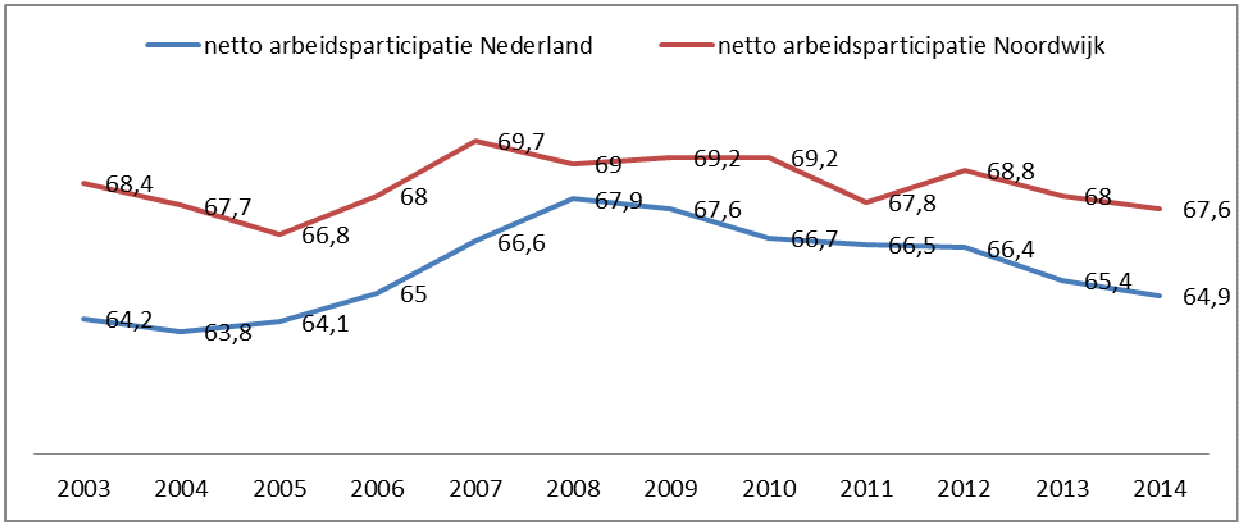

Afbeelding *11.12: Arbeidsparticipatie 2003-2014*

Het percentage AO-uitkering is van 70% naar 50% gedaald. Daarentegen is het percentage met een WW-uitkering vanaf 2007 tot 2014 met zo'n 15% toegenomen tot een totaal van 26%.

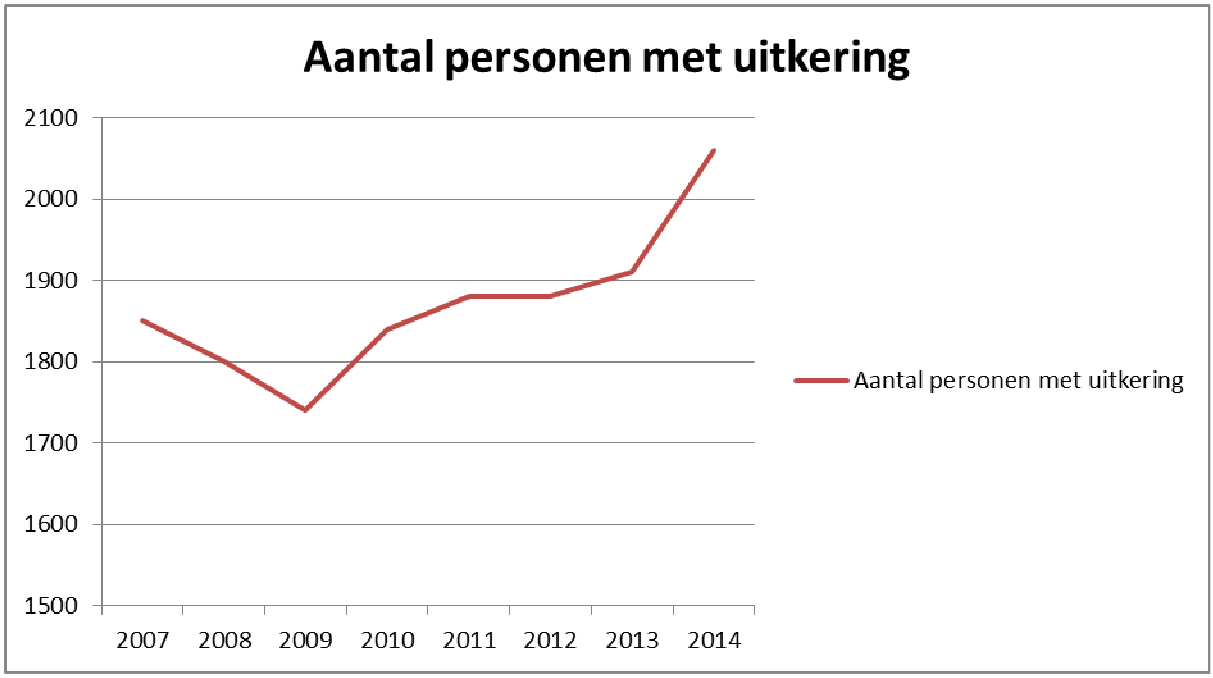

Afbeelding *11.13: Analyse uitkeringen gemeente Noordwijk*

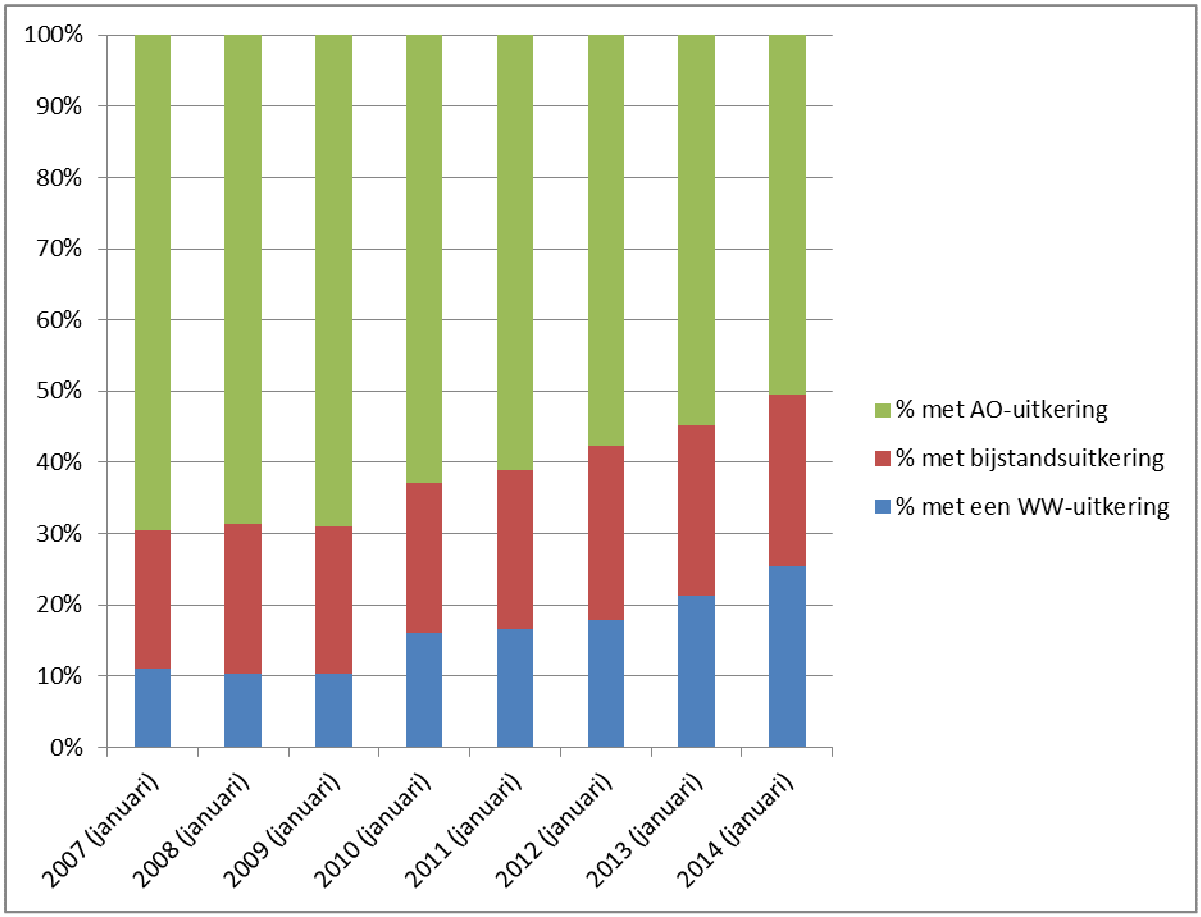

Afbeelding11.14: Samenstelling van soorten uitkering gemeente Noordwijk. Bron CBS Report

Gezondheid onder de inwoners van Noordwijk

De gezondheid van de inwoners ven de gemeente Noordwijk verschilt weinig van de Nederlandse situatie. Roken, alcoholgebruik en overgewicht komen echter wel iets meer voor.

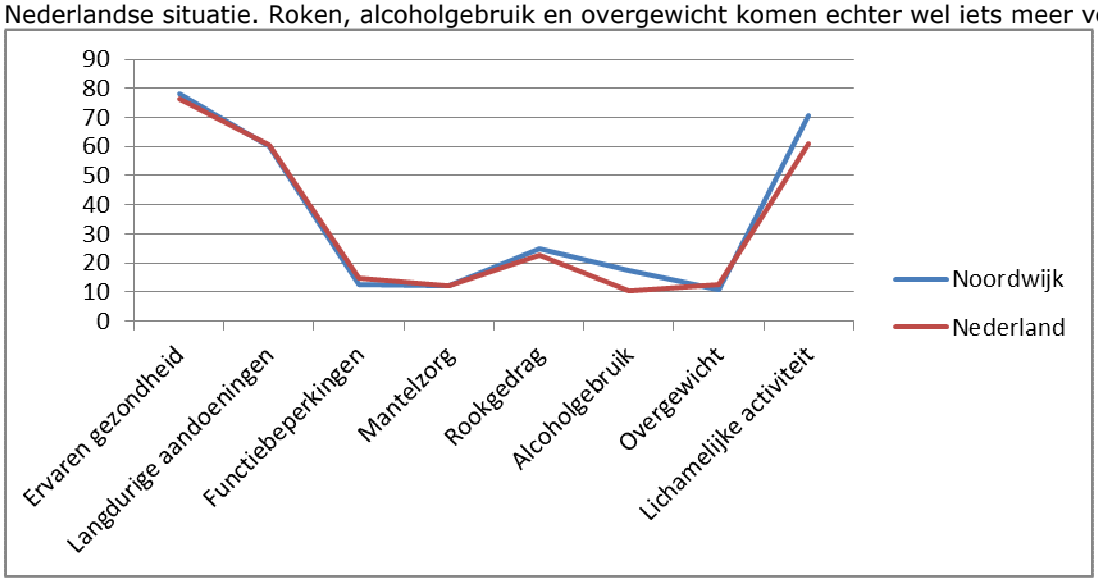

Afbeelding 11.15: Gezondheid op basis van gegevens GGD 2012. Betreft >19 jarigen

Uit gegevens van het CBS is op te maken dat het percentage van Nederlandse afkomst in de gemeente Noordwijk in de afgelopen periode licht is afgenomen.

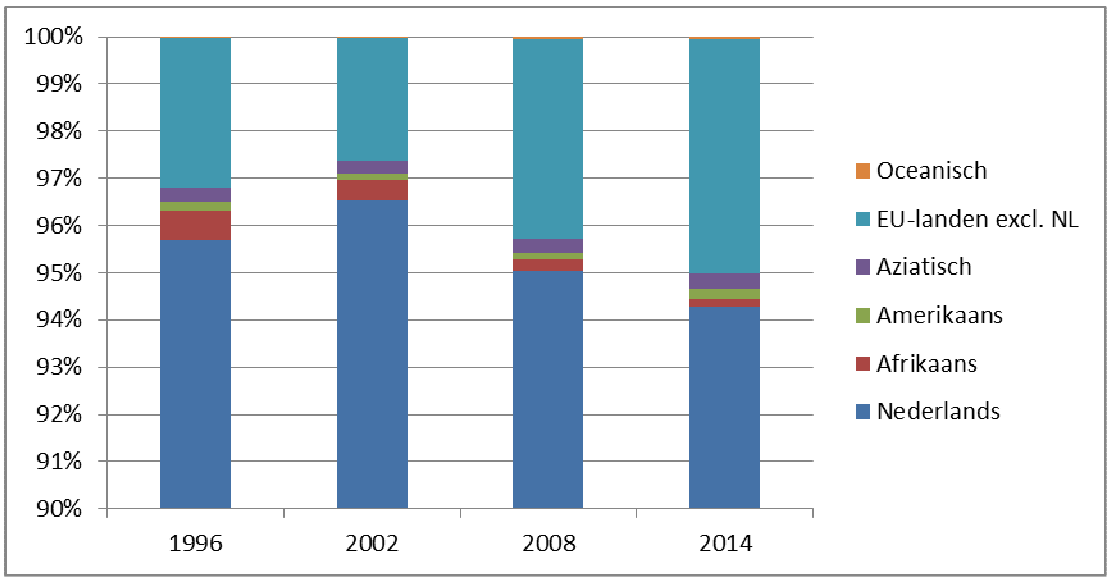

Afbeelding 11.16: Nationaliteiten gemeente Noordwijk. Bron CBS Report

Voorts blijkt het aantal gehuwde inwoners in de gemeente Noordwijk te zijn afgenomen.

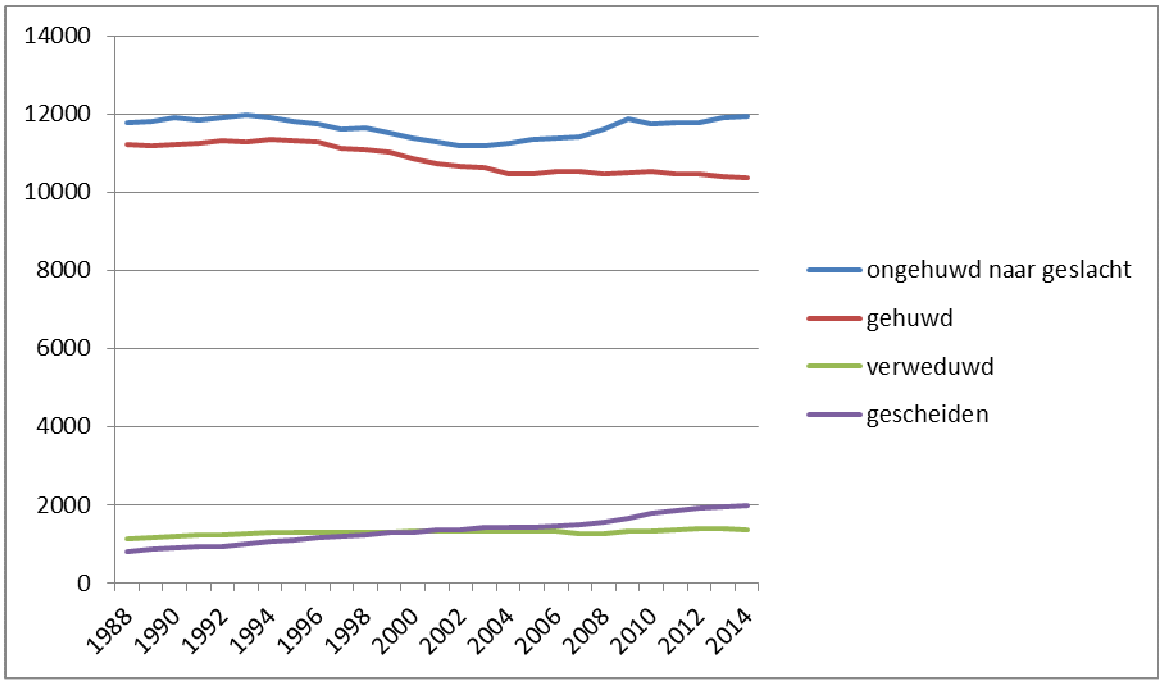

Afbeelding 11.17: Relatiestatus inwoners gemeente Noordwijk

11.2 Trends en prognoses

Waar in de vorige planperiode (2006) nog sprake was van negatieve migratie, verhuizen er nu meer mensen naar Noordwijk dan dat er vertrekken uit Noordwijk.
Uit prognoses kan worden geconcludeerd dat deze trend zich in de toekomst voortzet.
Om hierin een beter inzicht te krijgen zijn de gegevens hieronder terug te vinden.

JAAR	INWONERAANTAL	BEVOLKINGSGROEI (%)
2010	25.213	-
2020	26.553	5,3%
2030	28.023	11,1%
2040	28.540	13,2%

Afbeelding 18.18: Prognose aantal inwoners. Bron Zorgatlas

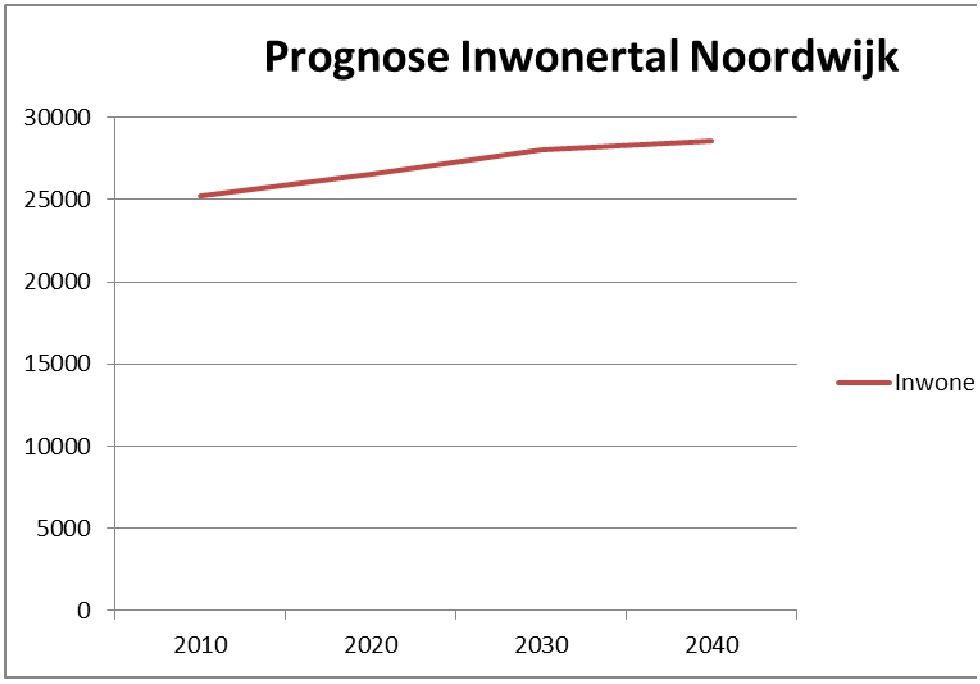

Afbeelding 11.19: Prognose Inwonertal Noordwijk. Bron CBS Report

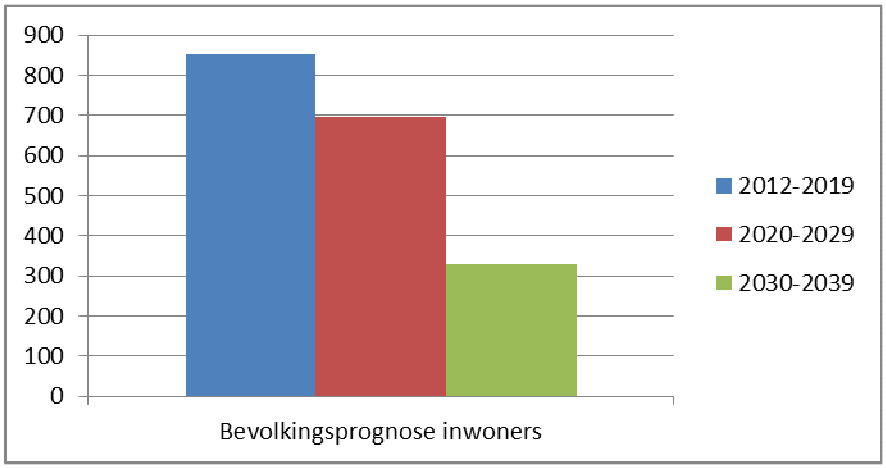

Figuur 20: Bevolkingsprognose in aantal inwoners. Bron WBR Zuid-Holland

Prognoses per leeftijdsgroepen
Uit de prognoses is op te maken dat het aantal jongeren in de gemeente Noordwijk licht zal gaan toenemen.
De zogeheten middenklasse (20-65 jarigen) zal iets afnemen. Deze afname zal vooral in de periode 2010-2030 evenredig zijn met zo'n 4 procent ten opzichte van de totale bevolking. Ook in de gemeente Noordwijk zal het aantal 65-plussers fors toenemen. Zaak is het woningaanbod en voorzieningen hierop te laten aansluiten.

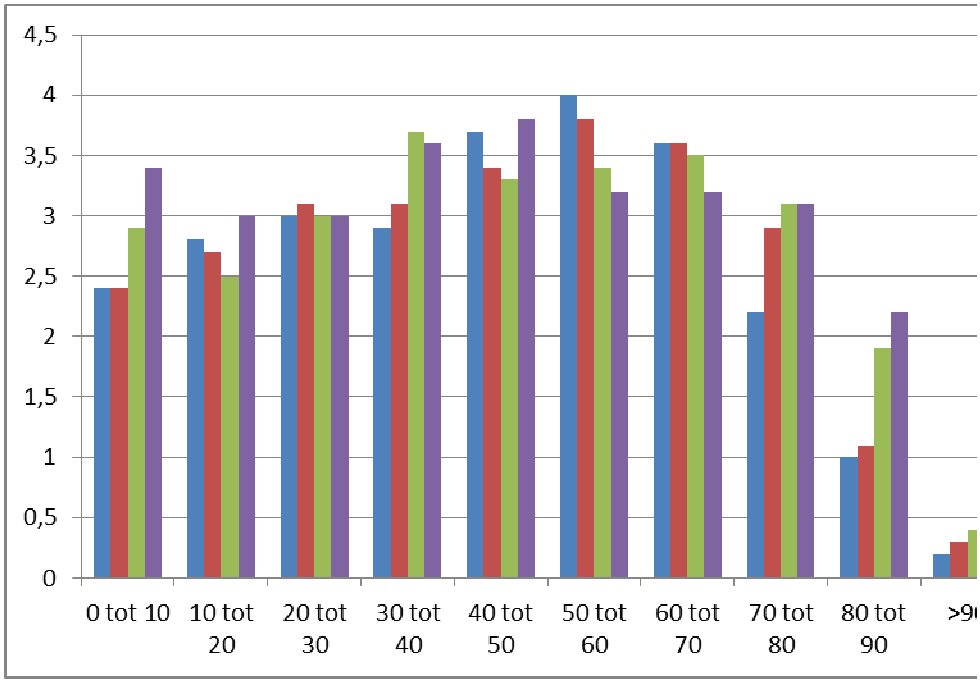

Afbeelding 11.*21: Prognose bevolkingsgroei in % per leeftijdsgroep. Bron CBS Report*

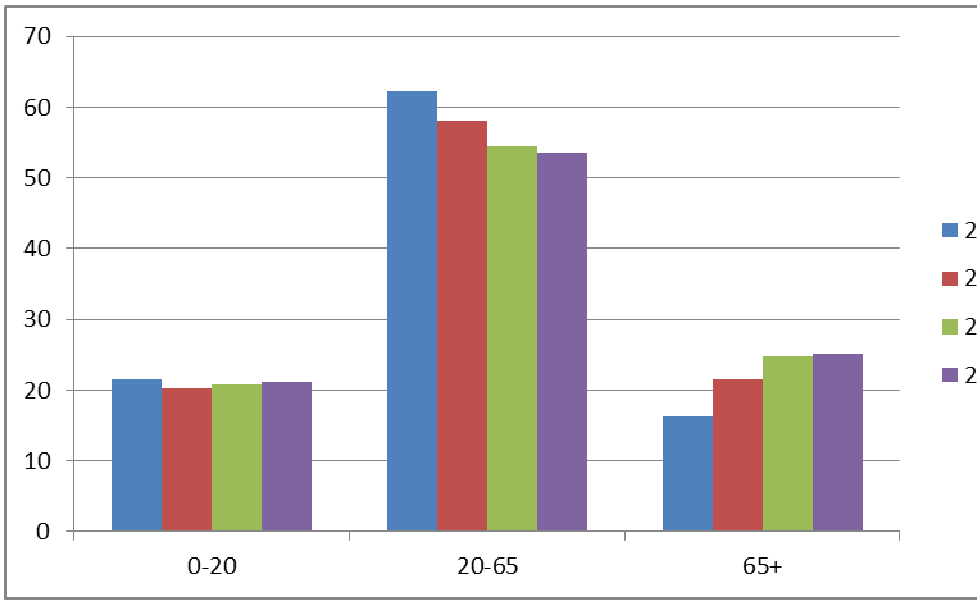

Afbeelding 11.*22: Prognose bevolkingsgroei in % per leeftijdsgroep. Bron Zorgatlas*

Prognoses per huishoudens per leeftijd
Hieronder is per leeftijdsgroep weergegeven hoe het aantal huishoudens per leeftijdsgroep zich zal gaan ontwikkelen.

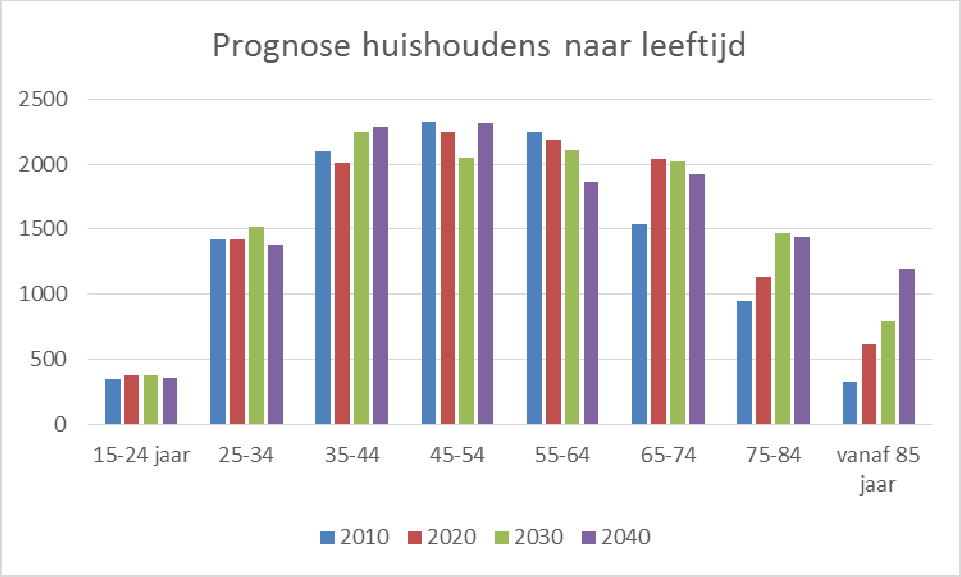

Afbeelding 11.23: Prognose huishoudens in Noordwijk naar leeftijd. Bron: Primos 2010

Gelet op voorgaande prognoses zal de gewenste woningvoorraad moeten toenemen met circa 500 woningen tot 20202, met nog eens circa 400 woningen in 2025 en circa 300 stuks in 2030.

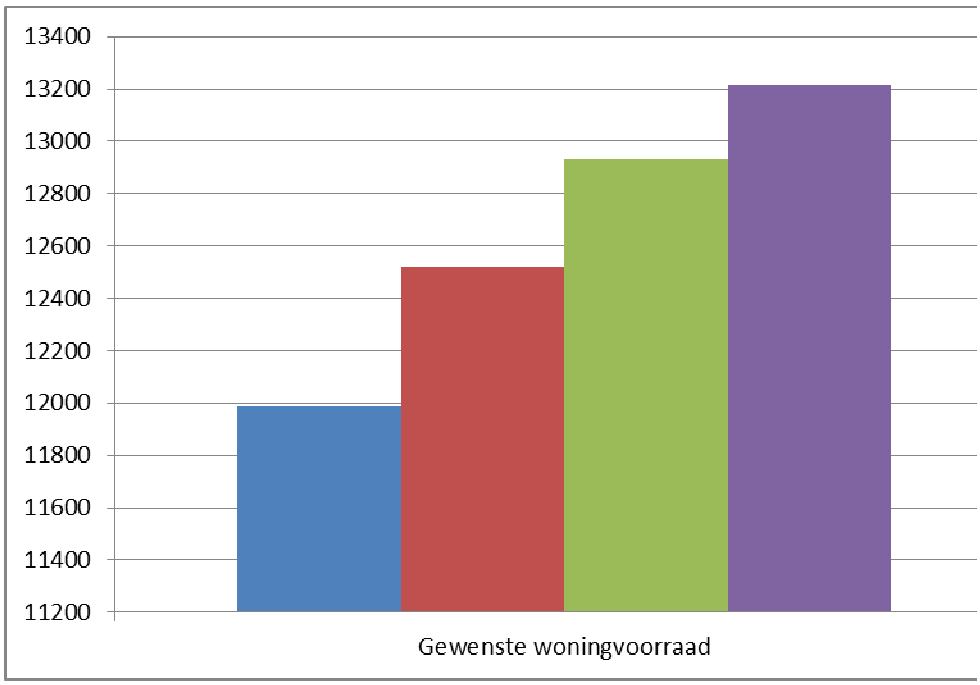

Afbeelding 11.*24: Gewenste toename woningvoorraad in gemeente Noordwijk. Bron: Provincie Zuid-Holland WBR*

Vitaliteitsindicatoren

Door bureau Louter is laatst een vitaliteitsscan voor de gemeente Noordwijk gemaakt. Hieronder zijn de resultaten weergegeven van deze scan:
Opvallend is een aantal overeenkomsten tussen conclusies in dit rapport en de diverse oordelen onder 'zeer gunstige score' (groen)

- Werklozen
- Inkomen per inwoners
- Migratieratio

- Gemiddelde opleidingsniveaus worden bereikt door de nabijheid van de Leidse Universiteit
- De nabijheid van cafés scoort een 15e plaats landelijk.

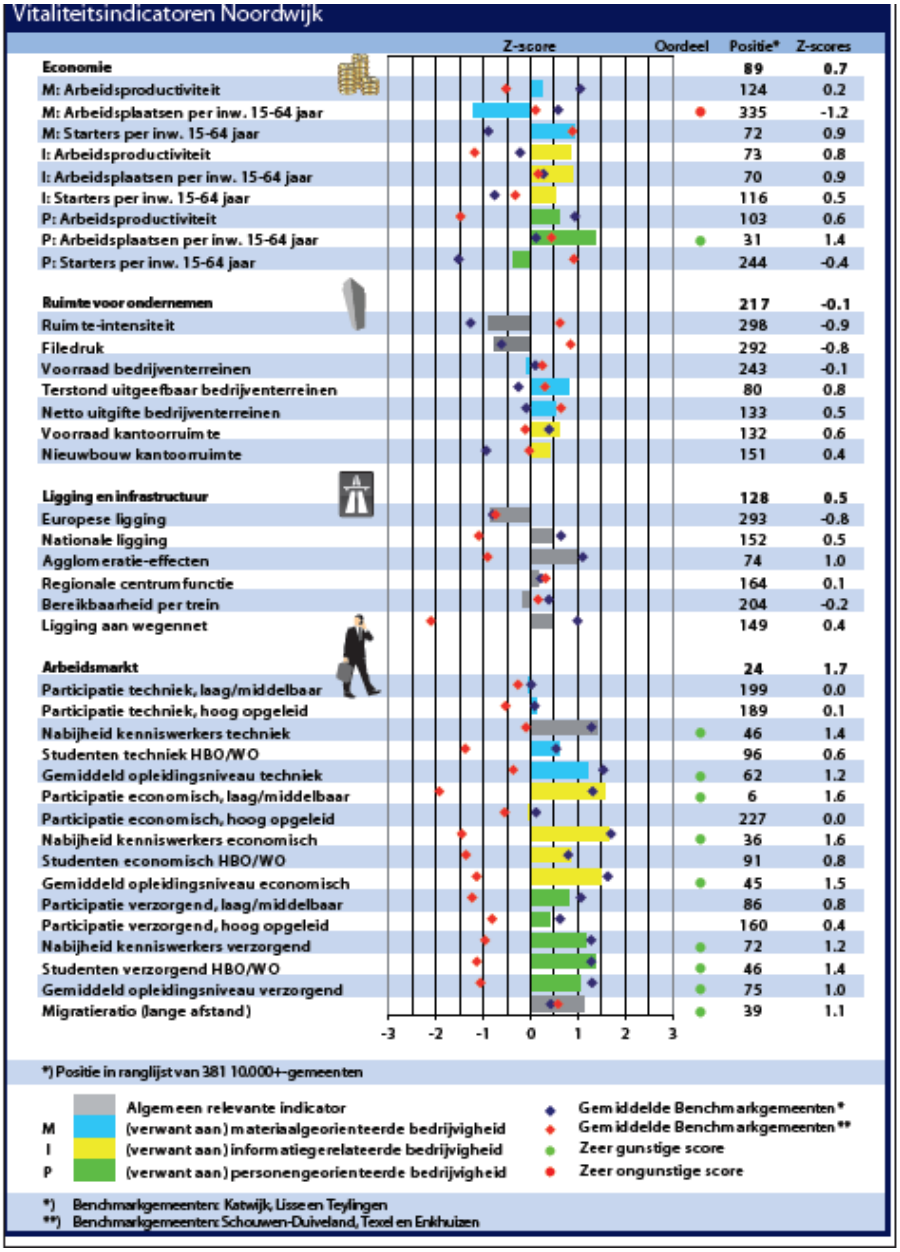

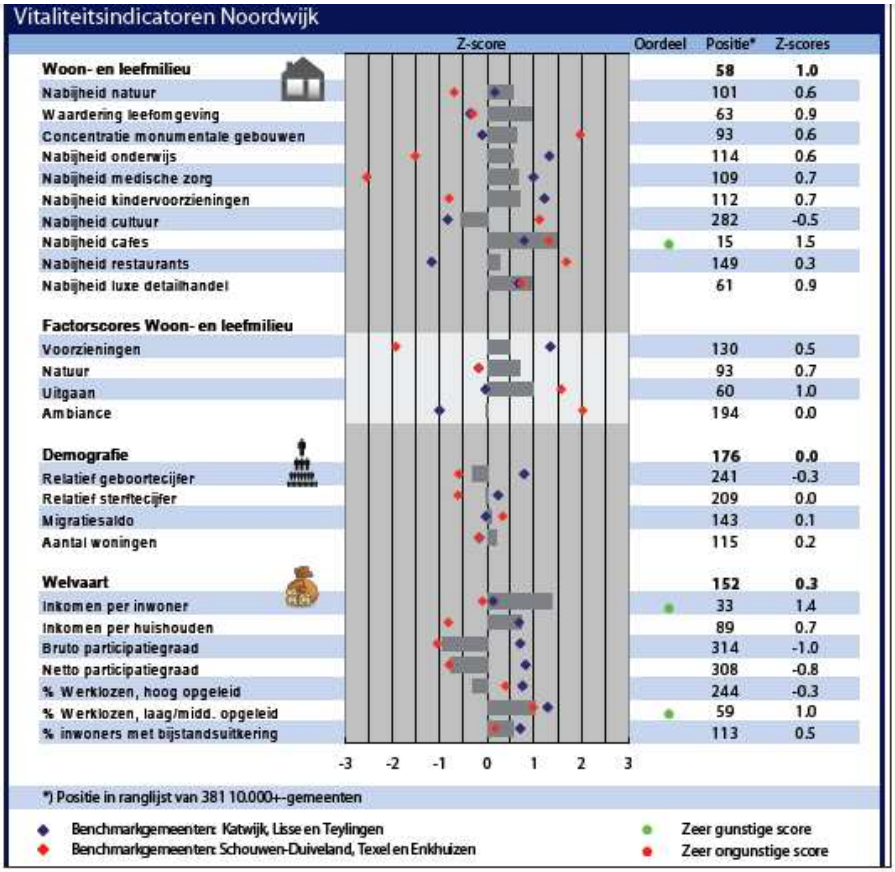

DEMOGRAFIE LABEL

	Score	Cijfer	Gewicht	Positie*	Label
Prestaties					
Gemeente					
Relatief geboortecijfer	1.0%	6	1/6		
Relatief sterftecijfer	0.8%	6	1/6		
migratiesaldo	0.1%	7	1/6		
Aantal woningen	1.47%	8.5	1/6		
				121	C
Regio					
Relatief geboortecijfer	1.2%	7.5	1/12		
Relatief sterftecijfer	0.8%	6.5	1/12		
migratiesaldo	0.3%	8	1/12		
Aantal woningen	0.60%	6	1/12		
Profiel					
% 65 jaar of ouder	17.0%	6	1/6		
Gemiddelde leeftijd	41.8	5.5	1/6		
% 15-39 jaar	28.6%	7	1/6	93	B
Geboorte (gestandaardiseerd)	93	7	1/6		
Opleidingsindex	2.27	8.5	1/6		
Opleidingsindex jeugd	1.52	8.5	1/6		
Prognose					
Gemeente					
PEARL, 2010-2020	0.41%	7.5	1/4		
PRIMOS, 2010-2020	0.38%	7.5	1/4		
				75	B
Regio					
PEARL, 2010-2020	0.54%	7.5	1/4		
PRIMOS, 2010-2020	0.56%	7.5	1/4		

*) Positie totaal: in ranglijst 381 10.000+-gemeenten

Het relatief geboortecijfer, relatief sterftecijfer en migratiesaldo zijn alle berekend als percentage van het aantal inwoners. Het aantal woningen is berekend in procenten per jaar.
De indicator 'geboorte (gestandaardiseerd)' is berekend als het aantal levendgeboren kinderen per duizend vrouwen in de leeftijd 20-39 jaar. Het gemiddeld opleidingsniveau van de werkzame beroepsbevolking van 25 jaar of ouder is berekend als een gewogen score, waarbij aan de opleidingsniveaus basis, laag, middelbaar, hoog en wetenschappelijk respectievelijk de gewichten 0, 1, 2, 3 en 4 zijn toegekend. De 'opleidingsindex jeugd' is bepaald als de opleiding die leerlingen op dit moment volgen in de laatste twee klassen van het voortgezet onderwijs, waarbij VWO, HAVO, VMBO tl en overig VMBO respectievelijk de gewichten 3, 2, 1 en 0 hebben gekregen. Een hoog gemiddeld opleidingsniveau van de beroepsbevolking en de jeugd wordt beschouwd als een kenmerk van demografische vitaliteit.
Bij de prognoses is gebruik gemaakt van twee verschillende prognosemodellen, namelijk het PEARL-model en het PRIMOS-model.

De labels lopen van A (het meest gunstig) tot G (het minst gunstig).

12. Water

12.1 Ontwikkelingen tot nu toe

Het waterdomein onderscheidt zich van andere domeinen in de leefomgeving omdat een deel van de taken is belegd bij een functionele bestuurslaag. Binnen de gemeente Noordwijk is dit het hoogheemraadschap van Rijnland. Rijnland voert als waterbeheerder vier kerntaken uit:

- Zorgen voor veiligheid tegen overstromingen: vanuit de zee, de rivieren en het regionale watersysteem
- Zorgen voor voldoende water: niet te veel en niet te weinig
- Zorgen voor schoon en gezond water
- Ontvangen en verwerken van het afvalwater.

Het beleid en de aanpak voor de uitvoering van deze kerntaken zijn vastgelegd in het waterbeheerplan (zie ook 10.4 Beleidskaders). De gemeente Noordwijk heeft aanvullend een zorgplicht voor afvalwater, hemelwater en grondwater. Het beleid en de aanpak hiervoor zijn vastgelegd in het verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan Noordwijk 2012-2016.

In de afgelopen periode is er vanuit deze taken en plichten en bijbehorende opgaven in Noordwijk geïnvesteerd in:

- Kustversterking: verhogen en versterken van de primaire kering door middel van de aanleg van een 'dijk in duin' constructie;
- Verbetering en onderhoud van het oppervlaktewatersysteem (loopt nog door tot 2021): verbreden en aanleg van watergangen, verruimen duikers, aanleg retentiebassin en baggeren;
- Verbeteren waterkwaliteit: aanleg bergbezinkbassins, aanleg natuurvriendelijke oevers;
- Optimalisering van het zuiveringsproces: uitbreiding/renovatie AWZI en samenwerking in de afvalwaterketen (vergroten efficiency en kostenbesparing: loopt nog door);
- Grondwaterbeheersing: De aanleg van drainerende riolering in combinatie met regenwaterriolering.
- Klimaatbestendigheid: Voor Noordwijk aan Zee zijn de eerste klimaatberekeningen vertaald naar een verbeterplan voor de opvang van regenwater.
- Beleid: Rijnland en Noordwijk hebben in 2015/16 in de Subregio Bollenstreek een integraal AfvalWaterKetenplan 2017-2016 opgesteld. Hierin zijn taken en plichten van Noordwijk en Rijnland op doelmatige wijze afgestemd. Deze doelmatigheid betreft niet alleen beleid maar ook het beheer, de investeringen en de ontwikkelingen rond duurzaamheid, innovatie en klimaat.
- Samenwerking: In de waterketen, bij planontwikkelingen en bij waterprojecten hebben Noordwijk en Rijnland geïnvesteerd in een structureel samenwerking. Binnen deze samenwerking is begrip voor wederzijdse belangen. Doelmatigheid, integraliteit, algemeen belang en particulierbelang worden hierbij gezamenlijk zorgvuldig afgewogen.

10.2 Analyse huidige situatie

Sterke punten:

- Noordwijk en Rijnland hebben een integraal beeld van de ontwikkeling van het watersysteem. Aan de hand van het gezamenlijk integraal AfvalWaterKetenplan 2017-2021 wordt in samenwerking invulling gegeven aan de watertaken. Doelmatigheid, kwaliteit, duurzaamheid, klimaatbestendigheid en kostenbeheersing zijn hierbij de kernbegrippen op het thema water.
- Infiltratie van hemelwater wordt in het hoger deel van Noordwijk waar mogelijk toegepast en draagt hiermee bij aan de zoetwaterlens onder het duingebied. Het positieve effect op het diepere grondwater vraagt nog aandacht.

Zwakke punten:

- Zoet water is van belang is voor de natuur (zoals het Natura 2000 gebied Coepelduynen) en de agrarische sector. De klimaatontwikkeling voorspelt langere drogere perioden die bollengebieden zonder natuurlijke zoetwateraanvoer zoals het Vinkeveld economisch kwetsbaar maken. De zoetwatervoorraad onder het duingebied en de Natura 2000 gebieden genieten bescherming. Daarmee is er een beperking aan de grondwateronttrekking in de aangrenzende gebieden.
- Als gevolg van de kustversterking en de infiltratie van regenwater ondervinden kelders in Noordwijk aan Zee overlast van verhoogd grondwater. Met behulp van een drainage en een monitoringsysteem wordt het grondwatersysteem van Noordwijk aan Zee in beperkte mate gestuurd en bewaakt.
- Het grondwater en het oppervlaktewater in het middengebied is in de komende decennia een specifiek aandachtspunt. Zeer hoge en lage grondwaterstanden kunnen zich door de klimaatontwikkelingen gaan voordoen. Het gebied is thans ook ongeschikt voor de opvang van kwel- en regenwater uit Noordwijk aan Zee. Het huidige watersysteem heeft te beperkte afvoerverbindingen naar de boezem. De bruikbaarheid en klimaatbestendigheid van het gebied is gebaat een verbeterd watersysteem.
- In- en rond bollenteeltgebieden zijn hoge concentraties aan gewasbeschermingsmiddelen en nutriënten in grond- en oppervlaktewater aangetroffen. Dat levert problemen op voor de ecologie en kan negatief werken voor de volksgezondheid.

Kansen:

- De circulaire economie zal zich meer en meer ontwikkelen waarbij terugwinning van grondstoffen en energie zelfs een lokaal karakter kunnen krijgen. In de afvalwaterketen ontwikkelen zich de eerste terugwinprojecten op de rioolwaterzuivering te Noordwijk. Grondstofterugwinning met behulp van nieuwe sanitaire ontwikkelingen dienen zich aan. Hierbij zijn energie en grondstofterugwinning op wijkniveau in de riolering technisch haalbaar.
- Duurzame energieopwekking, klimaat & energieneutraal bouwen wordt in de naaste toekomst de norm.

Bedreigingen:

- Klimaatverandering door de mondiale temperatuurstijging; via een complex mechanisme zorgt dit voor zeespiegelrijzing, een toenemende hoeveelheid en intensiteit van de neerslag (z.g. 'convectiebuien') en droge warme perioden.
  De zeespiegelstijging zal op termijn de grondwaterstand van Noordwijk aan Zee beïnvloeden. De invloedfactoren ontwikkeling en bewaking van dit grondwatersysteem zullen daarom moeten worden gemonitord.
  De versteende openbare ruimte en de klimatologische ontwikkeling van de regen vereist aandacht voor het beperken van overlast of ernstiger. Het integraal Afvalwaterketenplan voorziet in een zogenaamde "Droge voeten toets". De openbare ruimte en het watersysteem (riolering en watergangen) worden daarbij als één systeem getoetst op wateroverlast.
  De inrichting van de open ruimte en de verstedelijking van landelijke gebieden in de toch al schaarse ruimte concurreert met de noodzaak voor waterstructuren. De concurrentie met andere functies is een bedreiging voor onze "droge voeten".
- Waterkwaliteit in stedelijk en landelijk gebied blijft een permanent aandachtspunt. Ondanks Europese en lokale regelgeving blijft de waterkwaliteit en grondwaterkwaliteit een sluitpost van de economische ontwikkeling. Vervuilingsbronnen vanuit de land en tuinbouw, de industrie en de woongebieden blijven punt van aandacht. Overheden geven het voorbeeld en stellen de normen.

12.3 Trends en prognoses

Het watersysteem bestaande uit het rioolstelsel, het poldersloten en Rijnlands boezem zal intensiever worden gebruikt door de zeespiegelrijzing, klimaatverandering, wijzigingen in landgebruik en toenemende verstedelijking. De bodemdaling in Rijnlands gebied met bijbehorende invloed op de leefomgeving is daarbij in Noordijk nihil.

- *Voortgaande klimaatverandering* door temperatuurstijging op aarde.
- *Verdergaande zeespiegelstijging;* de zeespiegel stijgt al honderden jaren onder invloed van de klimaatverandering. De laatste 100 jaar is een stijging gemeten van 20 cm. Volgens de "KNMI '14 klimaatscenario's" kan tot 2050 de zeespiegelrijzing 35 cm bedragen en 80 cm in 2100. Dit heeft direct gevolgen voor de primaire waterkeringen aan de kust en het grondwaterniveau te Noordwijk aan Zee .
- *Toename neerslag;* door klimaatverandering zullen zich vaker extreme neerslagsituaties voordoen, vooral in de zomer. De gemiddelde neerslaghoeveelheid en de intensiteit van buien zullen met gemiddeld 20% toenemen tot 2050. De kans op extreme convectiebuien neemt toe van 1/100 jaar naar 1/50 jaar. Wateroverlastsituaties zoals zich in de Hoofdstraat in 2009 voordeden, zullen zonder maatregelen in de toekomst dus vaker gaan voorkomen.
- *Beperking van de natuurkwaliteit* door stijgende temperatuur in oppervlaktewateren; vooral extreme, lange warme perioden kunnen voor problemen zorgen zoals kroos, algen en botulisme.
- *Meer hitte (-eilanden) in stedelijke verharde gebieden* met negatieve consequenties voor o.m. gezondheid, arbeidsproductiviteit en energieverbruik. De ligging van een stedelijk gebied, de overheersende windrichting en hoe de bebouwing hierop georiënteerd is, hebben invloed op de ontwikkeling van deze hitte-eilanden. Dit zal meer kunnen voorkomen in Noordwijk-Binnen dan in Noordwijk aan Zee.
- *Hogere piekafvoeren in de afvalwaterketen en vaker voorkomende overstorten* in het stedelijk gebied, met alle negatieve gevolgen voor de waterkwaliteit.
- *Vaker plaatsvinden van langdurige droge perioden.* Dit leidt tot een verhoogde vraag naar voldoende zoetwater voor peilhandhaving, beregening en doorspoeling van het watersysteem. Daarbij zal de waterbeheerder zich inspannen om peiluitzakking te voorkomen.
- *Toename verhard oppervlak stedelijk gebied door verdere bevolkingsgroei en woningbouw.* Hierdoor komt regenwater nog sneller tot afstroming wat voor meer wateroverlast kan zorgen.
- *Duurzaam denken en doen.* Dit verhoogt het draagvlak voor klimaatneutraal bouwen en hergebruik op lokaal niveau.
- *Verbetering waterkwaliteit en ecologie.* Er wordt verwacht dat de langjarige positieve trend in de verbetering van waterkwaliteit en ecologie aanhoudt. Voor de grote wateren ligt er een directe Europese opgave, om ervoor te zorgen dat de waterkwaliteit en ecologie in 2027 "goed" zijn. Deze opgave vertaalt zich ook door naar de kleine wateren. Een verdere aanscherping van de wetgeving en afspraken voor meststoffen en gewasbeschermingsmiddelen versterkt deze positieve trend naar verwachting. Dit zal geen snel proces zijn door 'nalevering' uit de bodem.
- *Afnemende druk van de agrarische sector op de waterkwaliteit.* Door verdere vergroening van de bedrijfsvoering en modernisering in combinatie met schaalvergroting neemt naar verwachting het gebruik van meststoffen en gewasbeschermingsmiddelen af, met op langere termijn een positief effect op de waterkwaliteit.
- *Hogere eisen van de agrarische sector aan leveringszekerheid van water van voldoende kwaliteit.*

12.4 Beleidskaders

De Europese Unie, Rijk en provincies stellen voor een groot aantal onderwerpen de kaders. Dit zijn de belangrijkste kaders:

- Europese Richtlijn Overstromingsrisico's: beperk de gevolgen van overstromingen binnen Europa
- Europese Kaderrichtlijn Water: in 2027 is ons Europese water van goede kwaliteit
- Waterwet en provinciale verordeningen: bescherming van het watersysteem
- Bestuursakkoord Water: krijg het watersysteem op orde tegen lagere kosten en met minder bestuurlijke drukte
- Deltaprogramma: bescherm Nederland tegen hoogwater en zorg voor voldoende zoetwater
- OESO rapport (*): Nederlands waterbeheer is klaar voor de toekomst, maar versterk waterbewustzijn en samenhang water en ruimtelijke ordening.

Rijnland vertaalt deze kaders in uitvoeringsgericht beleid en beheermaatregelen. De leidraad hiervoor is het waterbeheerplan. Elke zes jaar legt Rijnland het beleid en de aanpak die noodzakelijk zijn om de taken goed te kunnen uitvoeren, vast in een zogeheten waterbeheerplan. Dit in lijn met en in aanvulling op de plannen die Rijk en provincies hebben op het gebied van waterbeheer. Een actueel waterbeheerplan is een wettelijke verplichting, maar evenzeer een wens van Rijnland zelf. Het waterbeheerplan bevat geen regels voor anderen. Het is een leidraad voor de bestuurders en ambtenaren van Rijnland bij het uitvoeren van hun werk.

(*) De Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) heeft in 2014 de organisatie van het Nederlandse waterbeheer onderzocht. Eén van de hoofdconclusies was dat het Nederlandse waterbeheer klaar is voor de toekomst. Een positieve conclusie. Daarnaast deed OESO ook aanbevelingen: het waterbewustzijn van de Nederlanders is opvallend laag, de verbetering van de waterkwaliteit stagneert en we moeten de samenhang tussen water en ruimtelijke ordening versterken. Ook wordt voorgesteld om het principe 'de vervuiler en de gebruiker betaalt' sterker te laten doorwerken en daarvoor nader onderzoek te doen naar de manier waarop het waterbeheer gefinancierd wordt

12.5 Beleidsinzet

De wateropgaven voor Noordwijk hebben duidelijk een Europese en mondiale dimensie. Veel afspraken, wetten en regels sluiten daarop aan. Klimaatverandering vraagt wereldwijd én in Noordwijk een breed spectrum aan maatregelen voor de korte en lange termijn om droge voeten te houden. Noordwijk zet daarom in om de gemeente 'klimaatbestendig' te maken. Daarvoor zijn maatregelen nodig om wateroverlast en overstromingen door extreme neerslag nu en op de lange termijn te voorkomen. Noordwijk zal dat vooral moeten bereiken door het 'waterrobuust' en 'klimaatbestendig' bouwen en inrichten van de dorpsgebieden en het buitengebied. In het bijzonder moet het hemelwater in het hogere deel van Noordwijk beter worden afgevoerd.
In het middengebied wil Noordwijk een samenhangende waterstructuur ontwikkelen. Deze structuur omvat verbindingen tussen de onderlinge gebieden en meervoudige verbindingen met de boezem. De verbetering van deze structuur heeft tot doel grondwater, kwelwater en regenwater vast te houden, te bergen en af te voeren uit het middengebied en Noordwijk aan Zee.

De waterkerende 'dijk in duin-constructie' is ontworpen voor minimaal 50 jaar. Maar Noordwijk moet er rekening mee houden dat er eventueel vóór 2050 nieuwe investeringen (ook voor beheer en onderhoud) nodig zijn in waterkeringen vanwege aanhoudende zeespiegelstijging en in mindere mate bodemdaling. De regionale keringen binnen Noordwijk zijn op orde. De regionale keringen zijn net als de zeewering vastgelegd in het bestemmingsplan van Noordwijk en de legger van Rijnland. Ook hier geldt dat bijstellingen in onderhoud en beheer op termijn nodig kunnen zijn in relatie tot de klimaatontwikkelingen.

Het grondwatersysteem in Noordwijk aan Zee is door de aanwezige omvangrijke kleilaag, de infiltratie van regenwater en de 'dijk in duin-constructie' een reactief systeem. Door middel

van een drainage onder de Koningin Wilhelmina Boulevard en een grondwatermonitoringsysteem kunnen Noordwijk en Rijnland het grondwaterniveau voor het laagste deel van Noordwijk aan Zee de komende decennia beheren. De bestaande kelders, nieuwe ondergronds bouwontwikkelingen, de zeespiegelstijging hebben een complexe relatie met het grondwatersysteem. Ondergronds bouwen blijft mogelijk maar zal per locatie en diepte altijd zorgvuldig worden getoetst op de beïnvloeding van het grondwatersysteem.

Bij al deze maatregelen is het doel de waterkringloop van grondwater, oppervlaktewater, hemelwater, afvalwater en drinkwater steeds beter op elkaar af te stemmen. Ook wil de gemeente waar mogelijk meer water als belevings- en omgevingskwaliteit creëren. Dat dient dan meerdere doelen: bijdrage aan het klimaatbestendig maken van de gemeente en het aantrekkelijker maken voor bewoners en toeristen. Nieuw in deze ontwikkeling is het bergen van regenwater in extreme regensituaties in de openbare ruimte waaronder groenvoorzieningen, pleinen, wegen en parkeerterreinen. Bij herinrichtingen van bestaande situaties wil Noordwijk dit meenemen in het programma van eisen.

'Stedelijke hitte' zal in deze altijd iets koelere kustgemeente minder spelen.
Daarnaast zal Noordwijk zich langdurig inspannen voor voldoende zoet water van voldoende kwaliteit en het tegengaan van droogte. Dat is vooral een probleem in het buitengebied, met name het bollenteeltareaal.
Bij dit alles zoekt de gemeente nadrukkelijk de samenwerking met de direct belanghebbenden (zoals de agrarische sector) en de regionale partners: Rijnland, gemeenten in de Duin- en Bollenstreek, de provincie Zuid-Holland en het Rijk. Het is de uitdaging om samen te werken aan een duurzaam watersysteem, ieder vanuit zijn eigen taak en doelstellingen.

Strategische visie en beleidsinzet:
De totstandkoming van een duurzaam veerkrachtig watersysteem, met voldoende schoon water, dat veilig is tegen overstromingen en tijdig is berekend op de verwachte gevolgen van klimaatverandering. Noordwijk wil daartoe meewerken aan de drietrapsstrategie 'vasthouden, bergen, afvoeren' en voldoende ruimte reserveren voor de benodigde wateropgave.

Overige beleidsinzet:
- Verdere ontwikkeling van een duurzaam watersysteem, mede om waar mogelijk bij te dragen aan de versterking van de omgevings- en belevingskwaliteit voor de Noordwijkse bewoners, ondernemers en bezoekers.
- Handhaving van de huidige basiskustlijn, ook voor de lange termijn, met behulp van de daartoe benodigde zandsuppleties in zee. Conform het beleid van het Hoogheemraadschap ondersteuning van dat uitgangspunt met een reserveringzone in zee voor de benodigde versterking van de primaire waterkering in de toekomst. Deze reserveringszone gaat uit van 200 jaar zeespiegelstijging.
- Eventuele uitbreiding toestaan van dynamisch kustbeheer (waarbij de duinen binnen de zeewering beperkt verstuiven) voor bepaalde delen van de kust buiten het bebouwde gebied; dit vindt nu alleen plaats op de grens met Zandvoort. Verdere besluitvorming over de mogelijkheden en consequenties moet blijken uit de evaluatie van de pilotprojecten van de natuurbeheerders.
- In samenwerking met Rijnland en andere betrokken partijen de gevolgen van wateroverlast voorkomen door een goede afstemming tussen het grondwater- en oppervlaktewaterwatersysteem, riolering en de inrichting van de (openbare) ruimte. Ondanks het geboden beschermingsniveau blijft er kans op overlast bij zeer extreme buien. Om hierop te anticiperen en de kans op overlast en schade te verkleinen zal Noordwijk in de toekomst zoveel mogelijk 'klimaat-adaptief' bouwen. Dit wil zeggen: in het stedenbouwkundig ontwerp en inrichting van nieuwe ontwikkelingen bewust anticiperen op de gevolgen van klimaatverandering. Dat kan bijvoorbeeld door op de juiste plaatsen meer water en groen in en om de dorpen aan te brengen. Dat heeft bijkomende voordelen voor de leefkwaliteit (beleving en waardeverhoging) en de aantrekkelijkheid voor bezoekers. Dit zal vooral zijn beslag moeten krijgen in de

nieuwe grotere uitleglocaties Offem-Zuid, Bronsgeest, Vinkeveld Zuid en het Middengebied. Maar ook in de grotere inbreidingslocaties binnen de kernen ligt een duidelijke opgave voor meer water en groen, mede door bijvoorbeeld de aanleg van natuurvriendelijke oevers.

- Toename van verhard oppervlak in nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen compenseren door een toename van het oppervlaktewater, conform het beleid van Rijnland.
- In het landelijk gebied willen Noordwijk en Rijnland in samenwerking met alle betrokkenen werken aan het benodigde beschermingsniveau tegen wateroverlast. Concreet betekent dit het verbreden van hoofdwatergangen om meer afvoercapaciteit en berging te creëren ten behoeve van de agrarische functie. Gezien het veranderde klimaat kunnen in de toekomst aanvullende maatregelen nodig zijn. Rijnland en de Greenport Ontwikkelingsmaatschappij (GOM) hebben tot 2025 afspraken gemaakt hoe deze taak in samenwerking in te vullen.
- In samenspraak met alle betrokken partijen voorkomen van grondwaterproblemen in de dorpsgebieden.
- De hoger gelegen agrarische locaties tegen de duinrand kunnen op termijn geconfronteerd worden met een structureel tekort aan zoet water. Beperkingen als gevolg van de Natura 2000 gebieden kan dit tekort nadelig beïnvloeden. Op een aantal locaties dicht tegen de duinrand bestaat de kans dat er op de langere termijn niet meer economisch rendabel kan worden geteeld op de conventionele wijze, omdat er simpelweg geen water kan worden aangevoerd. Dit kan aanleiding geven tot beperkingen voor de agrarische functie. Of op termijn zelfs een vergaande aanpassing of verplaatsing van de functies. Deze afwegingen zullen in nauwe samenwerking met alle belanghebbenden in het gebied moeten worden genomen: de provincies, gemeenten, eigenaren en gebruikers.
- Met Rijnland waar mogelijk meewerken aan verbetering van de waterkwaliteit en ecologie. Bij een duurzame gemeente Noordwijk hoort schoon en gezond water. Dit is tevens een verplichting van diverse (EU-)wet- en regelgeving, zoals de Kaderrichtlijn Water (KRW) en de mestwetgeving.
- Het onderhouden van de begroeiing langs de Haarlemmertrekvaart voor een optimale ontwikkeling van de waterkwaliteit. Als zich kansen voordoen voor de verbetering van de waterkwaliteit door een ruimtelijke ontwikkeling zoals aanleg van een woonwijk, aanpassing infrastructuur, recreatieve voorzieningen, of (groot) onderhoud aan de watergang of naastgelegen kering dan wordt wel bekeken of er mogelijkheden zijn om oevers natuurvriendelijk in te richten. Het agrarisch grondgebruik beïnvloedt de waterkwaliteit sterk en indirect ook de kwaliteit van het KRW waterlichaam de Haarlemmertrekvaart.
- Stimulering van verbetering van de waterkwaliteit in het bollengebied. De sector zal door moeten gaan met de afbouw van het gebruik van pesticiden en uitspoeling van voedingsstoffen zoals stikstof en fosfaten. Hierbij kan worden ingezet op het gebruik van veelbelovende nieuwe technieken. Voorbeelden hiervan zijn zuiveringsmaatregelen op bedrijfsniveau waarbij voorkomen wordt dat fosfaten in het oppervlaktewater komen. Tevens kan de oplossing worden gezocht in het scheiden van agrarisch water en schoon water uit stedelijk gebied, recreatiegebieden en natuur.
- Vermindering van het gebruik van meststoffen in de veenweidegebieden als bijdrage aan verbetering van de waterkwaliteit.
- Langs de duinrand kwelt schoon, zoet water op van een hoge kwaliteit. Met alle betrokken partners proberen om dit water zo veel mogelijk te benutten voor hoogwaardige toepassingen in stedelijk gebied, recreatiegebieden en natuur.
- Voorkomen van vervuiling van bodem en water door agrarische activiteiten.
- Verbetering van de waterkwaliteit in de dorpsgebieden.
- Voorkoming van diffuse waterverontreiniging, onder andere door het gebruik van duurzame, niet-uitloogbare materialen (geen zink, lood, koper en PAK's-houdende materialen), zowel gedurende de bouw- als de gebruiksfase van nieuwe stedelijke ontwikkelingen. Bedrijven en bewoners dienen daarbij ook te worden gewezen op het

vermijden van vervuilende activiteiten zoals chemische onkruidbestrijding, auto's wassen en repareren op straat.

- Doorgaan met doelmatig verwerken van afvalwater tegen zo laag mogelijke maatschappelijke kosten. Dit vraagt om nauwe samenwerking in de afvalwaterketen en het ten uitvoer brengen van het integraal AfvalWaterKetenplan Bollenstreek 2017-2021, in de Subregio Bollenstreek (Noordwijk, Noordwijkerhout, Katwijk, Lisse, Teylingen en Rijnland). Denkbare maatregelen zijn: afkoppelen van regenwater waardoor zo weinig mogelijk regenwater in de riolering komt, aanpak van ongerioleerde lozingen en gezamenlijk meten.
- Meer grondstoffen en warmte uit afvalwater winnen. Daarmee dragen nieuwe vormen van sanitatie ook bij aan een duurzame woonwijk. De mogelijkheden liggen vooral bij grootschalige nieuwbouwprojecten, zoals de nieuwbouwontwikkeling Bronsgeest
- Een energieneutrale afvalverwerking is een volgende duurzaamheidsuitdaging voor Rijnland. Daarbij worden de mogelijkheden onderzocht voor een meer integrale aanpak.
- Meehelpen in de vergroting van een waterbewustzijn zoals een milieuverantwoord gebruik van het riool. Bijvoorbeeld geen vet en medicijnen etc. doorspoelen in het toilet en met gemeenten inzamelpunten organiseren, ook voor gewasbeschermingsmiddelen. Andere acties kunnen zijn het waterdicht maken van kelders en het ontharden/vergroenen van tuinen en hemelwateropvang.
- Het oppervlaktewater en ondiepe grondwater in het bollengebied (kuststrook) is zeer rijk aan nutriënten. Dat leidt tot een slechte oppervlaktewaterkwaliteit en tot veelvuldige problemen met blauwalgen in bijvoorbeeld de Klinkenberger Plas (gemeente Oegstgeest) en het Oosterduinsemeer (gemeente Noordwijkerhout). Het oppervlaktewatersysteem wordt sterk doorgespoeld om de effecten van de nutriëntenrijkdom te bestrijden.

12.6 Verbindingen

Vanuit het aspect water zijn er verbindingen met gebouwde leefomgeving, groen, natuur, toerisme en recreatie en samenleving.

13. Wonen

13.1 Ontwikkelingen tot nu toe

Noordwijk heeft zich de afgelopen decennia ontwikkeld tot een gewilde plek om te wonen. Dat komt vooral door de ligging aan zee en duinen en het 'dorps-kleinstedelijk' karakter. Noordwijk kent een actief verenigingsleven, heeft een rijke cultuurhistorie en toont veel sociale cohesie. Deze factoren zorgden voor het ontstaan van een prettig woonklimaat en een sterke positie op de woningmarkt.

Ontwikkeling in de Noordwijkse woningvoorraad

In de periode 2000 tot 2010 zijn in Noordwijk gemiddeld 124 woningen per jaar gebouwd (zie figuur 1). De laatste jaren is, zowel op landelijk, regionaal als lokaal niveau een stagnatie in het aanbod van nieuwbouwwoningen te constateren. Ook in Noordwijk was het effect van de economische crisis merkbaar. Sinds 2013 zijn in Noordwijk jaarlijks gemiddeld 50 woningen gerealiseerd. In verhouding tot de landelijke trend is dit nog een redelijke toevoeging aan het aanbod. Echter, het aantal sociale nieuwbouwwoningen blijft met name sinds 2013 achter bij de behoefte. Gezien de beperkte sociale woningvoorraad is dit segment nog meer onder druk komen te staan.

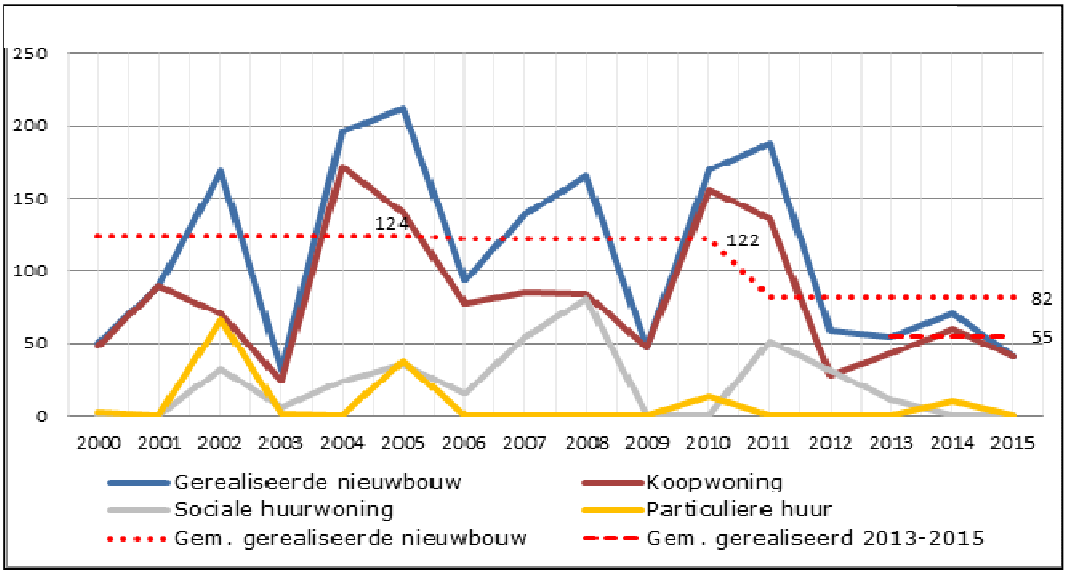

Afbeelding 13.1: Gerealiseerde nieuwbouwwoningen (Bron: CBS Statline, 2015)

Door de onzekerheid, de veelal sterk gedaalde woningwaarde en de strengere eisen aan financiering waren mensen minder snel geneigd door te stromen naar een nieuwe woning. Ook in Noordwijk was het hierdoor lastig voor met name huishoudens in de leeftijdscategorie 35-55 jaar om door te stromen van een huurwoning naar een (goedkope) koopwoning. Hierdoor ontstond ook een toenemende behoefte aan huurwoningen in het middeldure huur segment (€710-, tot circa €1.050,-). Een andere oorzaak voor de beperkte doorstroming op de woningmarkt is dat ouderen weinig verhuisbereid zijn en steeds langer zelfstandig wonen. De beperkte toevoeging van nieuwbouwwoningen heeft ook geleid tot een beperkte doorstroming op de woningmarkt.

Ontwikkeling in de sociale voorraad

Met de privatisering van de gemeentelijke woningbedrijven in de jaren '80 richtten corporaties zich ten volle op de onderkant van de samenleving. De corporaties hebben hun taak ook niet beperkt tot de 'stenen'. Zo was er in het verleden nadrukkelijk aandacht voor 'goed en

beschaafd wonen' van hun huurders en zorg voor leefbare buurten. In Noordwijk is in deze periode een aantal hoogwaardige duurdere sociale huurwoningen toegevoegd.
In 2015 is de nieuwe Woningwet in werking getreden. Deze nieuwe wet verplicht corporaties zich weer (meer) te richten op hun kerntaak, namelijk het bouwen en beheren van huurwoningen voor mensen met lage inkomens. De NWS heeft sinds 2015 weer voldoende financiële armslag om nieuwbouwprojecten te realiseren. Ontwikkeling vindt bij de NWS uitsluitend plaats voor de eigen portefeuille. De NWS richt zich conform de Woningwet 2015 op toevoegingen aan de sociale voorraad; kleine woningen met een huur tot de huurtoeslaggrens en een WOZ-waarde van ca. € 160.000 - €180.000 (bron NWS: Ondernemersplan 2015-2018).

De economische crisis heeft ook effect gehad op de sociale woningvoorraad in Noordwijk. De afgelopen jaren zijn er weinig nieuwe sociale huurwoningen toegevoegd (zie afbeelding 13.1). In 2015 bedroeg het aantal sociale woningen van de NWS 2079. Dit is 18,6 % van de totale Noordwijkse woningvoorraad (11.150[5] woningen). In 2005 bedroeg de totale woningvoorraad 10.143 woningen, waarvan NWS de corporatie er 2.050[6] (20,2%) in bezit had. Dit is een afname van ruim 1,5% ten opzichte van 2005. Ook wordt op termijn, als gevolg van de opgelegde verhuurdersheffing, een beperkt deel van de dure niet sociale voorraad afgestoten omdat deze een te hoge WOZ-waarde heeft. Gezien de toenemende behoefte aan sociale huurwoningen is het uitgangspunt dat de kernvoorraad sociale woningen niet verder afneemt. Voor elke verkochte woning zal minimaal 1 en zo mogelijk meer woningen worden teruggebouwd. In de nieuwe Prestatieafspraken 2017-2020hebben maken de gemeente en de NWS hierover afspraken gemaakt.

13.2 Analyse huidige situatie

Wonen in Noordwijk anno 2015
Sinds de economische crisis is de situatie op de woningmarkt fundamenteel veranderd. Was er voorheen sprake van een aanbodmarkt, sinds de crisis is de markt meer vraaggestuurd. Grootschalige ontwikkelingen hebben plaatsgemaakt voor kleinschalige en meer gefaseerde projecten.

De Noordwijkse woningvoorraad bedraagt 11.150 woningen en is onder te verdelen in drie segmenten met de volgende relatieve omvang:
- 19% sociale huur
- 9% vrije huur
- 72% koop.

In vergelijking met de landelijke cijfers is de koopsector en vrije huursector in Noordwijk groter (landelijk 57% en 6%). De sociale huursector is dan ook aanzienlijk kleiner (landelijk 37%).

Dat Noordwijk nog steeds een gewilde plek is om te wonen blijkt ook uit het feit dat de huizenprijzen in Noordwijk relatief hoog zijn. Bovendien is de afgelopen periode weinig toegevoegd aan het aanbod. Dit geeft spanning tussen vraag en aanbod. De afgelopen jaren zijn de huizenprijzen in Noordwijk gevolg van de crisis weliswaar gedaald, maar minder in vergelijking met de rest van Nederland. In lijn met de landelijke trend trekt de Noordwijkse woningmarkt weer aan en liggen de huizenprijzen weer bijna op het niveau van voor de crisis. In afbeelding 13.2 is de ontwikkeling van de gemiddelde WOZ-waarde in Noordwijk weergegeven.

[5] CBS, 2014
[6] Bron: Ecorys, 2005)

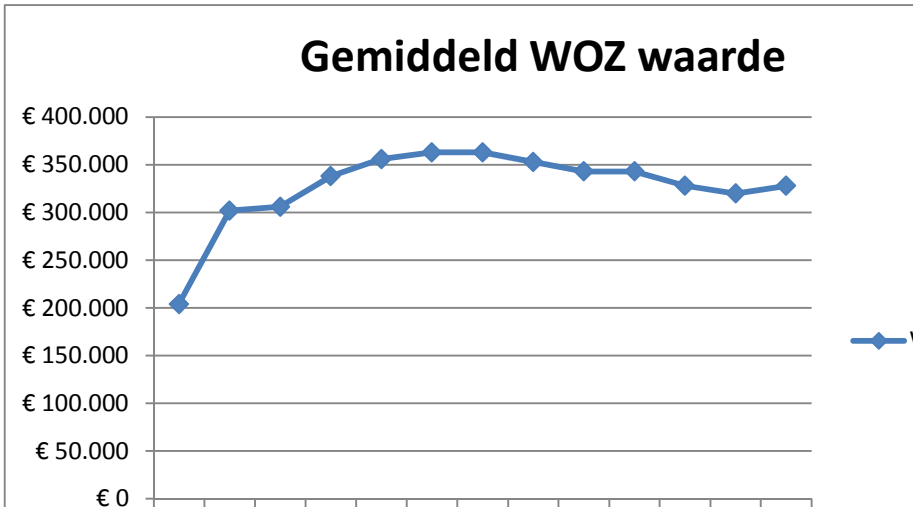

Afbeelding 131: WOZ waarde(Bron: CBS, 2016)

De sociale woningvoorraad

De sociale woningvoorraad bevindt zich vooral in de wijken Boerenburg, Duinpark, de Prinsessenbuurt en De wijk Kern Noordwijk Binnen. In afbeelding 13.3 is het bezit van de Noordwijkse Woningstichting (NWS) weergegeven.

De kwaliteit van de sociale woningvoorraad in Noordwijk is over het algemeen redelijk te noemen. Er zijn nog wel stappen te maken op het gebied van duurzaamheid. Als wordt gekeken naar de geschiktheid voor bewoning door senioren en mensen met een lichamelijke beperking dan biedt de woningvoorraad hiervoor nog onvoldoende mogelijkheden.

Afbeelding 13.3: Overzicht bezit NWS

Kenmerken Noordwijkse woningmarkt

Door het geringe aantal gerealiseerde nieuwbouwwoningen is er een natuurlijke markt ontstaan voor nieuwbouwwoningen in Noordwijk. Vanwege de schaarste aan woningen op de gehele markt is er aan vrijwel ieder type woning behoefte. Gebaseerd op de huidige woningvoorraad, de bevolkingsprognoses en op basis van de stijging van het aantal arbeidsmigranten, is er in Noordwijk met name een sterke behoefte aan goedkope en middeldure huur- en koopwoningen. De geringe verhuisbereidheid van senioren en de

veranderingen in het sociaal domein hebben gevolgen voor de doorstroming. In het uitvoeringsprogramma van de Noordwijkse Woonagenda zijn maatregelen om de verhuisbereidheid van senioren te stimuleren opgenomen.

De woonkwaliteit van de meeste woningen is meestal goed, waardoor de noodzaak ontbreekt om te verhuizen. Bovendien is de prijs-kwaliteit verhouding van de huidige woning vaak veel gunstiger dan die van een eventuele nieuwe woning. Verhuizen is daarom vaak onvoordelig. Dit mechanisme werkt niet alleen in Noordwijk zo, maar in de hele Nederlandse woningmarkt. Zowel tussen koopwoningen onderling, als tussen huur en koop is verhuizen voor de meeste huishoudens financieel onaantrekkelijk. Vooral voor starters, voor senioren en voor mensen met een beperking heeft dit alles een negatief effect voor hun kansen op de woningmarkt. Maar indirect ook voor bijvoorbeeld gezinnen en mensen die aan een volgende stap toe zijn in hun wooncarrière. Het zijn met name huishoudens met hoge en zeer hoge inkomens die zich op dit moment vestigen in Noordwijk.

SWOT Noordwijkse woningmarkt

Sterke punten
- Ligging aan strand, zee en duinen.
- Rijk verenigingsleven en historische cultuur.
- Dorps karakter met stedelijke allure.
- Maatschappelijk gewaardeerd voorzieningenniveau.
- Constructieve samenwerking gemeente – corporatie.
- Kwaliteit van de woningvoorraad.

Zwakke punten
- Relatief weinig betaalbare (sociale) huurwoningen.
- Weinig doorstroming op de sociale huurmarkt.
- Weinig nieuwbouw sociale huurwoningen.
- Woningmarkt moeilijk bereikbaar voor starters: hoog prijsniveau koopwoningen en lange wachtlijsten sociale huurwoningen

Kansen
- Aantrekkende economie.
- Nieuwe woonconcepten (Tiny-houses).
- Betaalbaar bouwen (Collectief Particulier Opdrachtgeverschap).
- Inspelen op trends: woon/werkconcepten, flexibele bouwconcepten.
- Seniorenmarkt en veranderingen in het sociaal domein.
- Transformatie van leegstaand vastgoed.
- Vraag naar middeldure (huur)segment.

Bedreigingen
- Rijkshuurbeleid.
- Geringe verhuisbereidheid senioren.

13.3 Trends en prognoses

In de manier waarop gewoond wordt of mensen in Nederland (willen) wonen, zijn verschillende trends te onderscheiden. Een aantal belangrijke trends:

- *Urbanisatie.* De trek naar de stad is al langer aan de gang en gaat nog steeds door: met name jonge huishoudens, maar ook steeds meer ouderen, trekken naar de steden, omdat daar de opleidingen, werk en voorzieningen zijn.
- *Vergrijzing.* Dit is niet alleen in Noordwijk, maar in heel Nederland een trend. Met name in kleinere, landelijk gelegen kernen is dit effect meer merkbaar dan in de steden.
- *Flexibelere samenleving.* Dit geldt voor de arbeidsmarkt (kortere contracten, meer dynamiek), voor de zorg (steeds meer aan huis, steeds meer informele ondersteuning)

en voor relaties (waardoor huishoudens zich vormen en weer uit elkaar gaan, opnieuw samenstellen, etc.). Dit werkt ook door op de vraag naar wonen.

- *Vermindering van het aantal verhuizingen*, omdat mensen honkvaster worden naarmate ze ouder worden. Bovendien is het overheidsbeleid al jaren gericht op 'langer zelfstandig wonen', wat in veel gevallen ook betekent: langer op dezelfde plek blijven wonen.
- *Ontstaan van nieuwe woonvormen.* In het kader van de gedachte 'zorgen voor elkaar' kunnen groepswonen en andere vormen van woongroepen aan bovengenoemde trend invulling geven.
- *Ontwikkeling van nieuwe woonconcepten*; modulaire bouwconcepten en collectief particulier opdrachtgeverschap (CPO).
- *Technologische ontwikkelingen;* deze maken dat mensen langer thuis kunnen wonen (domotica). Daarnaast zorgen technologische ontwikkelingen in de bouwproductie voor nieuwe producten, zoals 3-D printen en voor nieuwe producten en/of partijen op de markt.
- *Duurzaamheid;* nieuwbouwwoningen worden steeds duurzamer.
- *Veranderingen in de huishoudensamenstelling van Noordwijk;* er vier zaken die opvallen. Er is sprake van gezinsverdunning (steeds kleinere huishoudens), vergrijzing, uitstroom van starters en gezinnen en de instroom van arbeidsmigranten.
- *Transformatie van vastgoed*; leegstaand vastgoed wordt steeds vaker omgebouwd naar woningen. Ook in Noordwijk zijn er op dit gebied initiatieven.
- *Realisering van woonzorgzones;* hierbij zijn de voorzieningen in wijken van belang en worden verbindingen gezocht tussen wonen, zorg, welzijn, economie en mobiliteit.

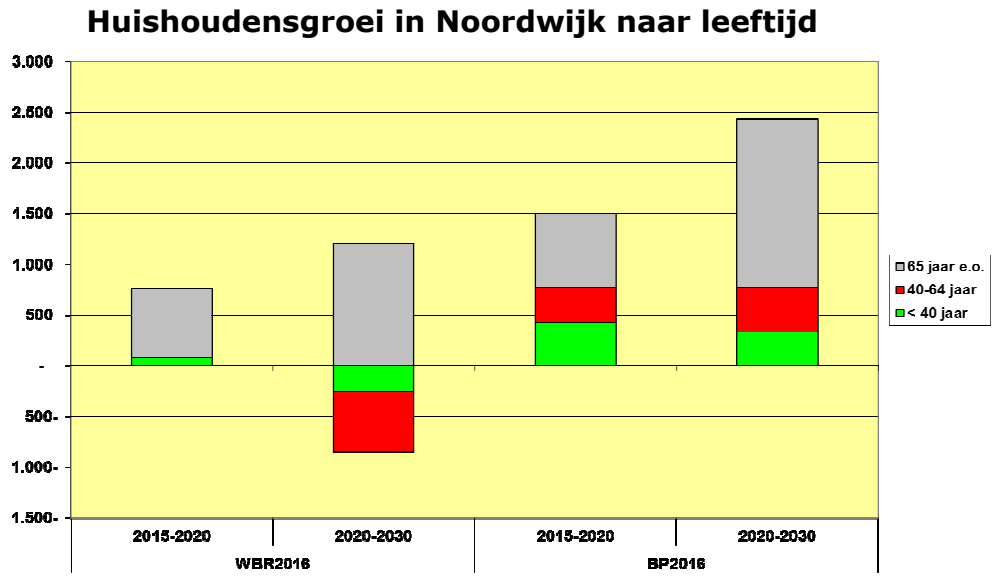

Afbeelding 13.2: Huishoudensgroei naar leeftijd (Bron: Provincie Zuid-Holland, 2016)

Woningbehoefteraming en Bevolkingsprognoses

De Woningbehoefteraming (WBR) en Bevolkingsprognoses (BP) van de provincie Zuid-Holland geven op een verschillende manier een indicatie van de woningbehoefte in Noordwijk. De WBR is een woningbehoefteberekening op basis van binnenlands migratiesaldo-nul per gemeente (wél vestiging en vertrek met afwijkende samenstelling). Dit is te zien als basisberekening: hoeveel woningen zouden er in theorie bij moeten komen als er per saldo geen binnenlandse winst of – verlies plaats zou vinden Deze prognose is te gebruiken als inschatting van de woningbehoefte van de eigen bevolking van een gemeente op basis van de 'natuurlijke aanwas'.

In de Bevolkingsprognose (BP) van de provincie zijn de voorgenomen bouwprogramma's van gemeenten doorgerekend en maatgevend voor de uitkomst. Het resultaat kan worden gebruikt op schaal van de woningmarkt van een regio of subregio om te zien of er potentiële

marktkansen zijn voor bovenregionale woningbouwprogramma's. De cijfers zeggen nog niets over woonmilieu voorkeuren of prijsklassen.

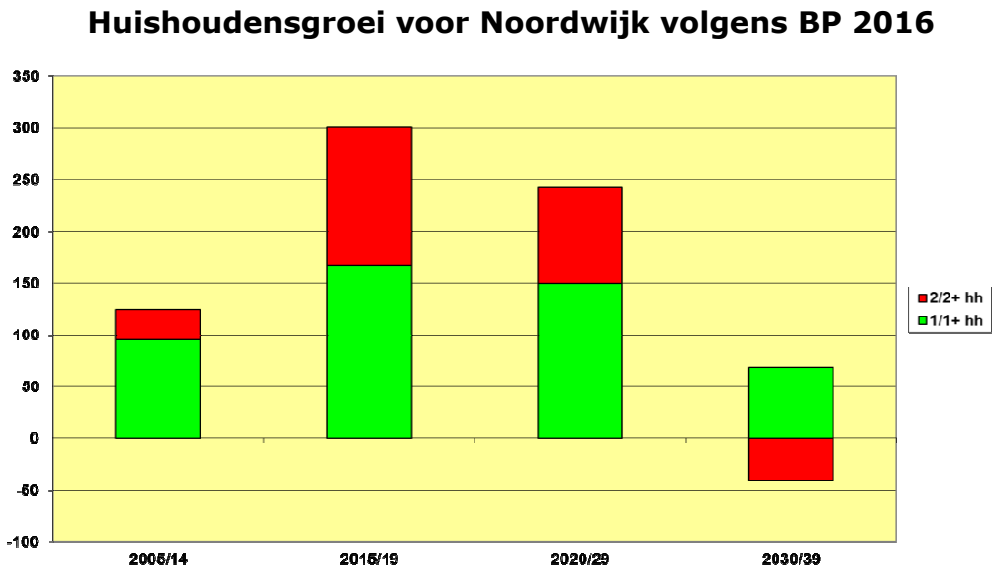

Afbeelding 13.3: Huishoudensgroei volgens bevolkingsprognose (Bron: Provincie Zuid-Holland, 2016)

Woningbehoefteraming subregio Noord

2015/2019	WBR2013	WBR2016	BP2013	BP2016
Hillegom	314	443	857	714
Lisse	584	610	1.126	1.198
Noordwijk	654	783	536	1.539
Noordwijkerhout	349	430	685	669
Teylingen	738	823	885	860
Totaal	**2.639**	**3.089**	**4.089**	**4.980**

2020/2024	WBR2013	WBR2016	BP2013	BP2016
Hillegom	124	226	119	439
Lisse	322	349	261	804
Noordwijk	474	318	411	1.782
Noordwijkerhout	218	134	307	545
Teylingen	625	514	1.136	942
Totaal	**1.763**	**1.541**	**2.234**	**4.512**

2025/2029	WBR2013	WBR2016	BP2013	BP2016
Hillegom	42	200	29	316
Lisse	200	150	46	177
Noordwijk	259	20	285	674
Noordwijkerhout	181	101	146	419
Teylingen	378	183	1.078	666
Totaal	**1.060**	**654**	**1.584**	**2.252**

Afbeelding13.4**: Woningbehoefteraming (**Bron: Provincie Zuid-Holland, 2016)

Trend zet door: groei in de stedelijke regio's
De verstedelijkingstrend zet naar verwachting door. Vooral de WBR in (studenten)steden is hoog. Behalve de vraag tijdens de studieperiode worden er daarna gezinnen gesticht en zorgt dit voor een extra vraag. In de Amsterdamse Metropoolregio is een aanhoudend woningtekort voorspeld. Dit levert een extra potentiële woningvraag op in de noordkant van Zuid-Holland.

Trend zet door: hogere asielmigratie
De hogere asielmigratie leidt de komende jaren in Zuid-Holland tot een extra behoefte van 20.000-30.000 woningen (bron: Provincie). Het gaat daarbij specifiek om een vraag naar goedkope woningen of woonruimten. In combinatie met alle andere woningzoekenden die zijn aangewezen op de sociale sector, resulteert dit in een grotere druk op de sociale woningvoorraad. Jaarlijks wordt door het Rijk een taakstelling (het huisvesten van asielzoekers met een verblijfsvergunning) opgelegd. Met de toenemende taakstelling van de afgelopen jaren neemt de druk op de, al beperkte, sociale woningvoorraad steeds meer toe. In afbeelding 13.7 is de ontwikkeling van de taakstelling sinds 2012 weergegeven.

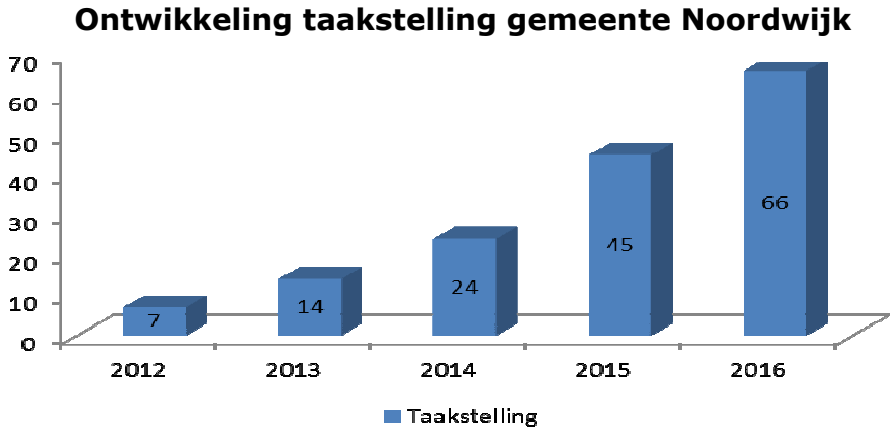

Afbeelding 13.7: Ontwikkeling taakstelling(Bron: gemeente Noordwijk)

Trend: ontwikkeling ESA-ESTEC
ESA-ESTEC is de grootste werkgever (ruim 2600 werknemers) in Noordwijk. Door de ontwikkeling van het Space Business Park, de oprichting van het Holland Space Cluster en de vestiging van het Galileo Reference Centre in Noordwijk ontstaat een toenemende woningvraag vanuit deze specifieke doelgroep. Dit heeft verhogend effect op de totale woningbehoefte in Noordwijk voor de komende jaren.

Toevoeging van 200 woningen per jaar
Door het geringe aantal gerealiseerde nieuwbouwwoningen is er een natuurlijke markt ontstaan voor nieuwbouwwoningen in Noordwijk. Vanwege de schaarste aan woningen op de gehele markt is er behoefte aan vrijwel ieder woningtype. Gebaseerd op de huidige woningvoorraad, de bevolkingsprognoses en de stijging van het aantal arbeidsmigranten, kan worden gesteld dat er in Noordwijk met name een sterke behoefte is aan goedkope en middeldure huur- en koopwoningen, voor zowel starters als senioren. In de Gebiedsuitwerking Haarlemmermeer is opgenomen dat Noordwijk een deel van de bovenregionale behoefte (evenredig deel van de 4000 woningen) kan realiseren. Daarnaast is door de provincie een expliciete woningbehoefte erkend van 600 woningen voor de bebouwing van Bronsgeest in Noordwijk en voor een deel van de realisatie van 600 (regionale) 'Greenportwoningen' in het buitengebied van Noordwijk. Noordwijk heeft een aantal uitleggebieden waarin de 'bovenregionale opgave kan worden benut.

Hiermee komt de woningbehoefte op basis van de WBR 2016 (1100 woningen), de bebouwing van Bronsgeest (600 woningen) en het deel van de bovenregionale behoefte waarin Noordwijk

kan voorzien (750 woningen) vooralsnog uit op circa 2500 woningen. Rekening houdende met de inhaalslag van de afgelopen jaren waarin relatief weinig voor starters is gebouwd en de specifieke vraag vanuit ESA/ESTEC, ontstaat een extra behoefte van circa 500 woningen. De totale ambitie tot 2030 komt hiermee uit op 3000 woningen en ongeveer 200 woningen per jaar.

13.4 Beleidskaders

Rijksbeleid

Wijzigingen in het stelsel: kleinere verschillen tussen sociale en vrije huur, scherpere spelregels voor corporaties

Het woonbeleid is de afgelopen jaren aanzienlijk veranderd. Een aantal belangrijke punten:

- Vanaf 1 juli 2015 is de herziene Woningwet van kracht. Een belangrijke eis die de wet aan verhuurders stelt, is het – naar inkomen – passend huisvesten van huishoudens met Huurtoeslag.
- De prijsverschillen tussen de sociale huursector (ook wel gereguleerde huursector genoemd) en de vrije huursector zijn kleiner geworden door huurverhogingen in de sociale sector. In algemene zin zullen de prijzen voor wonen meer marktconform worden. De druk op middeninkomens (> € 34.911) neemt toe, omdat zij hogere huurverhogingen kunnen verwachten en zij voor een nieuwe woning geen toegang meer hebben tot de sociale huursector. Aan huurders met een inkomen tot € 39.874 mag nu 10% worden toegewezen.
- De persoonlijke risico's van huishoudens in de koopsector zijn voor starters verplicht kleiner geworden: zij kunnen minder lenen en moeten verplicht aflossen.
- Voor de eigenaren in de sociale huursector (woningcorporaties en particuliere beleggers) geldt dat een fors deel van de vermogens wordt afgeroomd (vennootschapsbelasting bij positief resultaat; verhuurdersheffing gebaseerd op de WOZ-waarde van het sociale woningbezit).
- Ook omdat het Woningwaarderingsysteem (WWS) is aangepast, is de WOZ-waarde van het woningbezit voor verhuurders in het sociale segment een doorslaggevende waarde geworden. Daarmee vertaalt een hogere kwaliteit (groter of luxer wonen) zich in een hogere prijs.
- In de koopsector is na een forse daling in de prijzen de weg omhoog in sommige regio's (waaronder Holland Rijnland) weer gevonden. Ondanks beperkingen in de hypotheekhoogte en een voorzichtige beperking van de aftrekbaarheid van de hypotheekrente (tot 2042 wordt deze met 0,5% per jaar verminderd tot maximaal 38%) zijn de prijzen in 2014/2015 alweer flink aan het stijgen.
- De rijksbijdrage aan de Starterslening is in mei 2015 beëindigd. Tot dat moment kwam 50% van de lening van de Rijksoverheid. Eind 2016 zal de starterslening in de huidige vorm veranderen.

Provinciale kaders

De Noordwijkse woningmarkt is onderdeel van de regionale woningmarkt. Naast de eigen behoefte voor inwoners, de verwachte huishoudensgroei en de ontwikkeling van de gemeente heeft Noordwijk te maken met regelgeving en beleid van de provincie. Hierdoor moet Noordwijk regionale afspraken maken over de te realiseren woningbouwaantallen. De provinciale visie Ruimte en Mobiliteit stelt kaders voor het maximaal aantal te bouwen woningen voor de Duin- en Bollenstreek en Noordwijk. Voorts beoogt de provincie met haar Verordening Ruimte het aanbod aan woningen te reguleren. Een ruimtelijk plan dat een nieuwe stedelijke ontwikkeling mogelijk maakt, dient te voldoen aan de eisen uit de zgn. 'ladder voor duurzame verstedelijking'.

Trede 1 van deze ladder houdt in dat aangetoond wordt dat de stedelijke ontwikkeling voorziet in een actuele behoefte, die zo nodig regionaal is afgestemd. De provincie beschouwt de jaarlijkse afgestemde woningbouwplanlijst met de Duin- en Bollenstreekgemeenten, die gebaseerd is op de regionale woonagenda van Holland Rijnland, als passend binnen de woningbehoefte en als regionaal afgestemd. Door de regionale vaststelling van de

woningbouwplanlijst voldoen de gemeentelijke plannen op die lijst aan de eerste trede van de Ladder voor duurzame verstedelijking. Bij de tweede trede van de laddertoets moet voldaan worden aan de vraag of (een deel) van de regionale behoefte op te vangen is binnen het bestaand stedelijk gebied. Als herstructurering of transformatie van bestaand stedelijk gebied onvoldoende mogelijkheden biedt om aan de regionale, intergemeentelijke, vraag te voldoen is trede 3 aan de orde. Bij trede 3 kunnen andere locaties in aanmerking komen voor de resterende regionale behoefte. Deze locaties moeten in ieder geval goed ontsloten zijn.

Voor elke regio is berekend hoeveel extra woningen er nodig zijn, voor het huisvesten van nieuwe huishoudens. Elke drie jaar maakt Zuid-Holland een nieuwe WBR, die door GS wordt vastgesteld als cijfermatige grondslag voor woningbouwprogramma's.
Met de provincie en regio is afgesproken dat Noordwijk boven op de behoefte vanuit de WBR nog een deel van de bovenregionale behoefte van de Duin- en Bollenstreek kan realiseren (een evenredig deel van 4000 woningen). Daarnaast is door de provincie een expliciete woningbehoefte erkend van 600 woningen voor de bebouwing van Bronsgeest in Noordwijk en voor een deel van de realisatie van 600 (regionale) 'Greenportwoningen' in het buitengebied van Noordwijk.

Noordwijk beschikt over een groot aanbod aan woningbouwplannen dat ruim voldoende is voor de realisering van al de hiervoor genoemde erkende woningbehoeftes. Het is van belang om hiervoor een goede kwalitatieve, duurzame woningbouwprogrammering te maken. Eind 2016 is hiervoor de notitie Afwegingskader nieuwe woningbouwprojecten vastgesteld. Het betreft een toetsing voor nieuwe woningbouwprojecten aan wettelijke en provinciale kaders en geldend beleid van de gemeente Noordwijk. Het is een vastgesteld afwegingskader voor nieuwe woningbouwprojecten waarop de gemeente Noordwijk de komende jaren nieuwe woningbouwplannen op wenselijkheid en haalbaarheid toetst. Belangrijk uitgangspunt bij de woningbouwplannen is de realisatie van een aantal grotere nieuwbouwlocaties, waar Noordwijk al lange tijd aan werkt: Offem-Zuid, Bronsgeest en Bloemenzee.

Regionaal beleid
Regionale Woonagenda
In de Regionale woonagenda Holland Rijnland 2014, die gebaseerd is op het rijks- en provinciaal beleid, is gekeken naar de geraamde hoeveelheid nieuwbouw en het benodigde aandeel sociaal daarin. Daartoe is een berekening gemaakt op basis van de WBR 2013 en de huidige voorraad sociale woningen. In de berekening is meegenomen wat de verwachtte toename van de doelgroep is tot 2020 en hoeveel woningen er in deze periode worden toegevoegd aan de totale voorraad. Voor de totale regio Holland Rijnland is het benodigd aandeel sociale huurwoningen bij deze nieuwbouw ongeveer 15%. Het uitgangspunt voor de regio is dan ook om minimaal 15% sociale huur te realiseren. Naar aanleiding van de WBR 2016 wordt de Regionale Woonagenda voor 1 juli 2017 herzien.

Regionale woonruimteverdeelsysteem
Het regionale woonruimteverdeelsysteem regelt de verdeling binnen de Holland Rijnland gemeenten van sociale huurwoningen die in het bezit zijn van de woningbouwcorporaties binnen deze regio. Opgenomen is dat in de regionale woonruimteverdeling ruimte is voor specifieke lokale opgaven: lokaal maatwerk. De NWS is in Noordwijk verantwoordelijk voor de uitvoering van de regionale huisvestingsverordening.

Lokaal Beleid
Noordwijkse Woonagenda
In de Noordwijkse Woonagenda zijn de ambities op het gebied van Wonen uitgezet voor de komende jaren met een doorkijk tot 2030. De Noordwijkse Woonagenda geeft de grondslag voor het volkshuisvestelijke beleid van 2016 tot en met 2020. Hierin zijn beschikbaarheid, betaalbaarheid, duurzaamheid en het levensloopbestendiger maken van de bestaande woningvoorraad belangrijke thema's. In het bijzonder besteedt de Woonagenda aandacht aan betaalbaarheid van de sociale woningvoorraad voor de lage inkomenscategorieën, de

beschikbaarheid van woningen voor deze doelgroepen en voldoende doorstroming in de woningvoorraad. Doelgroepen zoals starters en senioren moeten, daar waar nodig, worden ondersteund en gefaciliteerd bij het vinden van geschikte woonruimte.

Uitgangspunten vanuit de Noordwijkse Woonagenda:

- De aandacht voornamelijk richten op dat wat 'niet vanzelf' gaat vanuit bijvoorbeeld marktwerking. Denk aan het uitbreiden van het aanbod sociaal en middelduur en het verlagen van de drempel voor jongeren en kleine huishoudens op de woningmarkt. In lijn met het streven naar minder overheidsbemoeienis, wordt marktwerking bepleit, ook op het gebied van wonen. Als ontwikkelingen alleen vanuit de markt gebeuren, raken bepaalde groepen in het gedrang omdat hun mogelijkheden beperkter zijn en zij voor marktpartijen een minder interessante groep zijn. De gemeente Noordwijk beschouwt het als haar verantwoordelijkheid om te zorgen voor een evenwichtige ontwikkeling van het wonen. De sociale woningvoorraad dient niet af te nemen maar moet worden uitgebreid. In het uitvoeringsprogramma van de Noordwijkse Woonagenda en de compensatieverordening wordt dit nader uitgewerkt.
- Om diversiteit binnen de gemeente Noordwijk te krijgen, moet er variatie én samenhang zijn in het bouwprogramma. Elke locatie heeft zijn eigen kwaliteit en mogelijkheden. De uitdaging ligt erin om op het niveau van de gemeente Noordwijk een aantal kwantitatieve en kwalitatieve doelstellingen te realiseren en tegelijk *niet* op elke locatie hetzelfde gemiddelde na te streven.
- Doorstroming is op alle fronten nodig, in het bijzonder in de goedkopere segmenten. Dit kan bijvoorbeeld door het toevoegen van nieuwe woningen en het stimuleren van de doorstroming van scheefwoners. Hierbij wordt Lokaal Maatwerk toegepast.
- Bij het realiseren van goedkopere woningen moet nadrukkelijk ook naar de middellange en lange termijn gekeken worden. Zijn de woningen van voldoende kwaliteit en zijn ze ook in de toekomst nog 'sociaal'?
- Flexibiliteit in wonen, werken en leven is een belangrijke ontwikkeling die ook in het woonbeleid gestalte moet krijgen.
- Noordwijk wil in 2030 energieneutraal zijn. Dit moet gerealiseerd worden door energiebesparing en (duurzame) energieopwekking. Daarom is het doel:
    - woningen die gerenoveerd worden op te laten knappen tot tenminste energielabel B;
    - nieuwe woonwijken energieneutraal te realiseren;
    - eigenaar-bewoners goed voor te lichten over de mogelijkheden en financiële voordelen van een energiezuinige woning.

Verordening beheer Noordwijkse woningvoorraad 2016

Op basis van de nieuwe Huisvestingswet heeft de gemeenteraad 25 augustus 2016 de Verordening beheer Noordwijkse woningvoorraad 2016 vastgesteld. Deze verordening heeft betrekking op het segment tot en met middeldure woningen en levensloopbestendige woningen. Aangezien er schaarste is in dit woningsegment worden middels deze verordening wijzigingen voor woningen in dit segment gereguleerd.

13.5 Beleidsinzet

Strategische beleidsinzet en visie
Verdere ontwikkeling van een aantrekkelijke onderscheidende woonomgeving met een overwegend dorps karakter die de Noordwijkse identiteit versterkt en ruimte biedt voor vernieuwende woon-, werk-, vrijetijd-, en health-concepten (cure & care) voor een grote diversiteit aan doelgroepen.

Overige beleidsinzet

- Gezien de afspraken in de Gebiedsuitwerking Haarlemmermeer, de eigen woningbehoefte en de extra instroom van statushouders, starters en expats, uitgaan van het voorzien in een woningbehoefte tot 2030 van 3.000 woningen en ongeveer 200 woningen per jaar.

- Met de bouw van gemiddeld 200 woningen per jaar tot 2030 inspelen op zowel de lokale behoefte als een deel van de bovenlokale behoefte; daarbij steeds zoveel mogelijk de woningbouwprogrammering (sub)regionaal afstemmen, zowel kwantitatief als kwalitatief; indien dit verplicht blijft, moeten programma's passen in provinciaal bepaalde randtotalen (actuele WBR cijfers) en Rijksbeleid (zoals toepassing van de Duurzaamheidsladder).

- Uitbreiding van de sociale woningvoorraad door bij binnenstedelijke projecten en bij nieuwbouw in uitleggebieden, met 3 of meer woningen, het uitgangspunt minimaal 30% 'sociaal' (waarvan minimaal 20% sociale huur) te hanteren. Wanneer dit om aantoonbare moverende redenen niet haalbaar is, moet de initiatiefnemer/ontwikkelaar storten in de Bestemmingsreserve Sociale Woningbouw. Hiervoor wordt een Verordening Bestemmingsreserve Sociale Woningbouw 2017 ingesteld.

Minimale doelstellingen voor prijsklassen woningen (prijspeil 2016):

	Percentage van de nieuwbouw
Sociaal: Huur tot de dan geldende liberalisatiegrens (in 2016 tot € 710) Koop met tot € 200.000 v.o.n.	Minimaal 30% , waarvan minimaal 20% sociale huur en maximaal 10% sociale koop
Middelduur: Koop met € 200.000 tot € 350.000 v.o.n. Huur: € 710 (prijspeil 2016) tot € 1.050	Minimaal 20%

- Belangrijk uitgangspunt bij de woningbouwplannen is de realisatie van een aantal grotere nieuwbouwlocaties, waaraan Noordwijk al lange tijd werkt: Offem-Zuid, Bronsgeest en Bloemenzee. Hier spelen omvangrijke investeringen, diverse contracten en uitgegeven 'bouwclaims' aan private ontwikkelaars. De ontwikkeling van deze nieuwbouwlocaties, in relatie met andere te ontwikkelen (inbreidings)locaties moet goed op elkaar afgestemd worden waardoor een zoveel mogelijk continue bouwstroom ontstaat voor verschillende doelgroepen.
- In zijn algemeenheid bij nieuwbouw in het bijzonder het accent leggen in het segment voor de lage- en middeninkomens. Daartoe is de toevoeging van vooral sociale en middeldure huur in het lage en middensegment noodzakelijk. Samenhang en variatie in de bouwprogramma's is noodzakelijk om de gewenste diversiteit voor alle doelgroepen te realiseren.
- Stimulering van initiatieven voor de bouw van middeldure huur- en koopwoningen.

- Prioriteit voor het realiseren van woningen voor starters, senioren en mensen met een beperking. Voor deze doelgroepen is er een gebrek aan mogelijkheden om door te stromen naar een andere woning. Hierbij wordt Lokaal Maatwerk toegepast.
- Tijdelijke woningen toevoegen voor starters en statushouders. Hierbij kan gedacht worden aan realiseren van conceptuele bouwconcepten, het transformeren van kantoren of plaatsen van tijdelijke woonunits. Er is inmiddels een onderzoek gestart naar de mogelijkheden.
- Levensloopbestendiger maken van de bestaande woningvoorraad. Hiervoor wordt in 2017 een Zorgpact overeengekomen. De gemeente, de zorginstellingen, de NWS en vrijwilligersorganisaties leggen hierin onderlinge afspraken op het gebied van Wonen, Zorg en Welzijn vast. Het Zorgpact heeft als doel de inwoners van Noordwijk zo lang mogelijk zelfstandig te laten wonen.
- Inzetten op een goed toegankelijke en veilige woonomgeving (Woonzorgzones) waarin verschillende combinaties, soorten woonvormen, zorg, diensten en voorzieningen voorkomen.
- Bevordering van de doorstroming door de bouw van geschikte woningen voor gezinnen die toe zijn aan een volgende stap in hun wooncarrière.
- Verduurzaming van de woningvoorraad; bij nieuwbouw is duurzaamheid een uitgangspunt; verduurzaming van de sociale voorraad bevorderen vanuit Prestatieafspraken met de Noordwijkse Woningstichting.
- Nieuwe Prestatieafspraken 2017-2020 met de Noordwijkse Woningstichting.
- Versterking van de samenwerking tussen (markt)partijen met onderling vertrouwen, heldere afspraken en duidelijke rollen en verantwoordelijkheden, in het besef dat geen van de afzonderlijke partijen de Noordwijkse woonuitdaging alleen kan oplossen.

13.6 Verbindingen

Stedenbouw, kwaliteit en identiteit: versterking van een aantrekkelijke en onderscheidende leefomgeving die de Noordwijkse identiteit versterkt; daarbij passen ook verbindingen met de ambities vanuit water en cultuurhistorie. Nieuwe woonconcepten zoals Tiny Houses faciliteren. Collectief Particulier Opdrachtgeverschap (CPO) stimuleren en zo mogelijk een CPO-pilot starten in een van de uitleggebieden.

Sport, uitgaan, vrijetijd: zorgen voor voldoende speelgelegenheid, sport- en uitgaansmogelijkheden voor jeugd en jongeren, als bijdrage aan een aantrekkelijke leefomgeving.

Basisscholen: voldoende basisscholen in de wijken, waardoor kinderen dichtbij huis veilig zelf naar school kunnen gaan.

Wooneconomie: het gewenste woningbouwprogramma, de kwaliteit en beoogde doelgroepen kunnen bijdragen aan een grotere Noordwijkse 'wooneconomie', met o.a. mee bestedingen in winkels, aan diensten en vrijetijdsvoorzieningen.

Wonen en zorg: bij het creëren van meer zelfredzaamheid en de participatiemaatschappij past het ontwikkelen van nieuwe woon-zorgconcepten door een verbinding te maken tussen wonen, zorg, welzijn en mobiliteit.

Wijkeconomie: selectieve toevoeging van 'woonwerk-woningen' en ruimte voor kleinschalige niet-hinderlijke bedrijven en voorzieningen stimuleert de wijkeconomie, vergroot de economische diversiteit, draagt bij aan sociale cohesie en kan de uitgaande pendelstroom beperken.

Duurzaamheid: in bestaande en nieuwe voorraad vooral energie besparen en duurzame energie gebruiken/opwekken.

Mobiliteit en stedenbouw: aanleg nieuwbouwwijken vergroten de woningvoorraad en hebben gevolgen voor de verkeerstromen en bereikbaarheid. Uitbreiding woningvoorraad dient in samenhang te gaan met ontwikkeling van de Noordwijkse verkeersstructuur. In dit verband ook bij ontwerp en inrichting fietsgebruik, openbaar vervoergebruik en elektrisch rijden stimuleren.

14. Economie en ondernemen

14.1 Ontwikkelingen tot nu toe

Noordwijk heeft de economische tegenwind van de afgelopen jaren redelijk doorstaan. De werkgelegenheid maakte een stormachtige ontwikkeling door en ligt onder het landelijke en provinciale gemiddelde.

Relatieve ontwikkeling van het aantal bedrijfsvestigingen

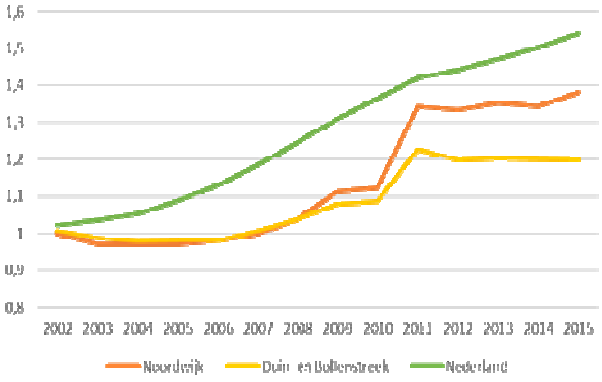

Bron: LISA, basisjaar = 2001

Volgens het Landelijk Informatiesysteem van Arbeidsplaatsen (LISA) waren er in 2001 circa 1.050 bedrijfs- vestigingen in de gemeente Noordwijk. In 2015 stond de teller op 1.450 bedrijfsvestigingen: een stijging van 400 vestigingen.

Dit is een aanzienlijke stijging, is groter dan de relatieve stijging van het aantal bedrijfsvestigingen in de Duin- en Bollenstreek (inclusief Noordwijk), maar lager dan de landelijke ontwikkeling in dezelfde periode.

Het aantal banen in Noordwijk groeide (relatief gezien) in de perioden 2003 – 2006 en 2007 - 2011, maar daalde in één jaar tijd tot aan het niveau van 2001.

Relatieve ontwikkeling van de werkgelegenheid 2001 - 2015

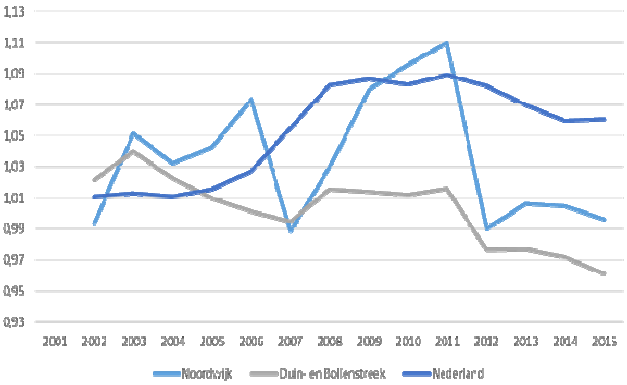

Bron: LISA, basisjaar = 2001

In de databases van het Centraal Bureau voor de statistiek zijn gegevens te vinden over banen[7], werknemers en afstand tussen de woon- en werkregio's. Vanuit deze gegevens is de in- en uitgaande pendel voor Noordwijk in kaart gebracht, op basis van de meest recente gegevens uit december 2014.

[7] Er is sprake van een baan wanneer een expliciete of impliciete arbeidsovereenkomst tussen een persoon en een economische eenheid tot stand is gekomen, waarin is vastgelegd dat arbeid zal worden verricht waartegen een (financiële) beloning staat

Uitgaande pendel

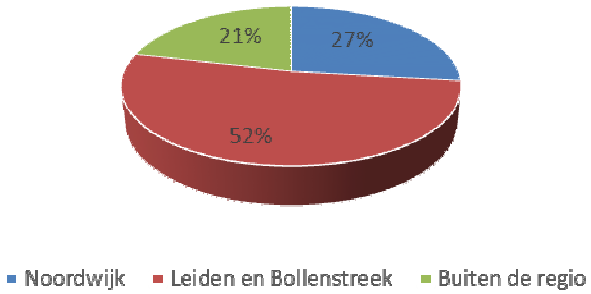

Bron: CBS Statline, http://statline.cbs.nl

Met betrekking tot de uitgaande pendel blijkt dat ongeveer 27% van de Noordwijkse beroepsbevolking in Noordwijk werkzaam is. Daarnaast werken de inwoners van Noordwijk vooral in de Duin- en Bollenstreek en Leiden (52%) maar ook buiten de regio. En dan vooral in de regio Amsterdam (11%) en Den Haag (6%).

Inkomende pendel

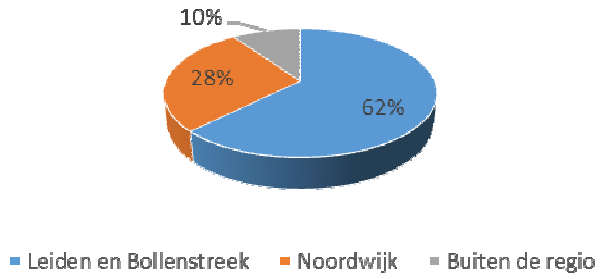

Ongeveer 62% van de mensen die buiten Noordwijk wonen en in Noordwijk werken, zijn afkomstig uit Leiden en de Bollenstreek. Vooral inwoners van Katwijk (22%), Teylingen (9,3%), Noordwijkerhout (6,5%) en Leiden (6,5%) vinden vanuit de directe omgeving een baan in Noordwijk. Maar ook vanuit de regio Den Haag (5,5%) en Amsterdam (2,5%) werken mensen in Noordwijk.
Dit betekent dat 73% van de Noordwijkers een baan buiten Noordwijk heeft. Daar tegenover staat dat ongeveer 10.000 banen van de werkgelegenheid in Noordwijk wordt ingevuld door werknemers die in de Duin- en Bollenstreek, Leiden en buiten de regio wonen. Dit beeld is sinds de vroegst beschikbare gegevens (december 2006) nagenoeg niet veranderd.

Sociale zekerheid

Uit gegevens van het Centraal Bureau voor de Statistiek blijkt dat 15% van de totale werkzame beroepsbevolking (in totaal 13.000 personen in Noordwijk zelfstandig ondernemer is (circa 2.000 personen) en derhalve ongeveer 11.000 werknemers telt. Het werkloosheidspercentage in Noordwijk bedraagt 3,2% in 2007 en is gestegen naar 5,9% in 2014.

Ontwikkeling werkloosheidspercentage

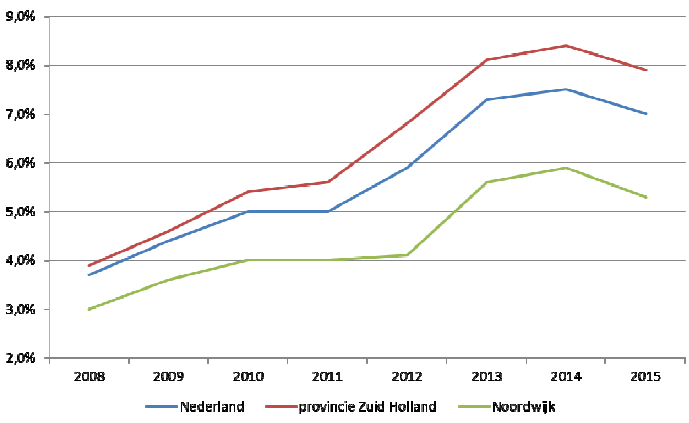

De stijging van het werkloosheid percentage in Noordwijk (3,0% - 5,3%) is fors te noemen maar lag in de periode 2008 - 2015 onder de provinciale- (3,9% - 7,9%) en de landelijke (3,7% - 7,0%) ontwikkelingen.
Wel is duidelijk dat veel Noordwijkse werknemers in de afgelopen jaren hun baan zijn

kwijtgeraakt, buiten hun schuld om.

Bron: CBS Statline, http://statline.cbs.nl

Want de ontwikkeling van het aantal uitkeringen in het kader van de Werkloosheidswet (WW) in Noordwijk lag boven de nationale ontwikkeling en ongeveer gelijk aan de ontwikkelingen op regionaal- en provinciaal niveau. Eind 2008 telde Noordwijk in totaal 180 WW uitkeringen, tegen 610 aan het einde van 2014. Deze aantallen zijn exclusief werkloosheid als gevolg van faillissementen, werktijdverkorting en weersomstandigheden (bijvoorbeeld het zogenoemde vorstverlet). Het aantal uitkeringen WW heeft dus alleen betrekking op ontslagwerkloosheid en is exclusief de bijstandsuitkeringen voor werkloosheid.
Meer cijfers en statistieken over werkloosheid en uitkeringen staan in de bijlage bij dit deel B.

Kantoren
Nederland heeft een fors overschot aan kantoormeters; in 2010 stond 6,7 miljoen m² leeg. Een steeds groter deel van de niet in gebruik zijnde panden staat langdurig leeg zonder perspectief op een nieuwe gebruiker. Sinds het begin van deze eeuw zijn er in Nederland structureel meer vierkante meters kantoorruimte gebouwd dan de markt kon opnemen. De recessie deed (en doet) daar nog een schepje bovenop. Bij ongewijzigd beleid zal dit overschot de komende jaren sterk toenemen, mogelijke tot 25% leegstand in de komende jaren. Daarnaast loopt de vraag naar kantoorruimte structureel terug onder invloed van het nieuwe werken en een krimpende beroepsbevolking. Aan de aanbodzijde overtreft het aantal nieuwe opleveringen nog steeds het aantal onttrekkingen.
In Holland Rijnland zal de kantorenvoorraad zal naar verwachting niet veel meer toenemen en ook zeker niet in een lokaal georiënteerde kantorenmarkt als Noordwijk. Om deze reden heeft de gemeente Noordwijk binnen de Kantorenstrategie Holland Rijnland (2012) afspraken gemaakt om de leegstand van kantoren aan te pakken, met als doel de verspilling van ruimte en kapitaal tegengaan.

Kantorenvoorraad m² in Noordwijk naar grootteklasse

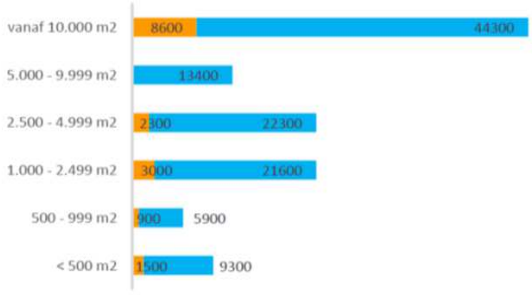

Voor Noordwijk betekent dit concreet: leegstaande kantoren op slechte locaties kunnen in aanmerking komen een verandering van functie. Op deze manier wordt vraag en aanbod beter in balans gebracht, waarbij gestreefd wordt naar een leegstandspercentage van 5% tot 8% (frictieleegstand) ten opzichte van het totaal aantal meters kantooroppervlakte in de gemeente.

Bron: Kantorenmonitor Holland Rijnland, stand per 1 januari 2016

Bij een frictieleegstand is er sprake is van een gezonde marktsituatie. In Noordwijk was er tot aan 2011 sprake van een gezonde kantorenmarkt.

	Voorraad	m2 leeg	% leeg
2010	135.700	7.600	5,6%
2011	138.000	7.200	5,2%
2012	142.500	21.000	14,8%
2013	139.000	22.700	16,3%
2014	139.500	23.400	16,8%
2015	133.100	19.000	14,3%
2016	133.100	16.300	12,2%

Uit de meest recent voorhanden cijfers blijkt dat het percentage leegstaande kantoren in Noordwijk sinds 2012 explosief stijgt, van 5,2% in 2011 naar 16,8% in 2014. Vervolgens is het leegstands-percentage in Noordwijk licht gedaald naar 12,2% in 2016.

Het grootste aandeel in het Noordwijkse leegstandspercentage betreft de twee voormalige Zilveren Kruis Achmea gebouwen. Met een functiewijziging van deze beide gebouwen zal de kantorenbalans in Noordwijk weer terug zijn op het gewenste frictieniveau.

Bedrijventerreinen

Noordwijk zijn drie bedrijventerreinen ontwikkeld, gelegen aan de zuidwestkant van de gemeente, op de grens met Katwijk. Het betreft 's Gravendijck, Klei- Oost en het Space Business Park. Deze terreinen zijn erg belangrijk voor de economie en werkgelegenheid in Noordwijk. Het zijn belangrijke vestigingsplaatsen voor de Noordwijkse bedrijvigheid. Daarnaast trekt vooral Space Businesspark met een sterk, specifiek profiel, bedrijvigheid van

buiten de Noordwijkse regio aan.

De vrijwel constante uitbreidingsvraag naar bedrijventerreinen uit de afgelopen decennia is ten einde. In de afgelopen decennia werd economische groei vooral gerealiseerd door een toename van de werkgelegenheid (groei beroepsbevolking en arbeidsparticipatie). Daarmee samenhangend groeide ook het ruimtebeslag. Op deze wijze kon de arbeidsproductiviteit worden verhoogd. Met de krimp en vergrijzing van de bevolking moet economische groei meer komen vanuit nieuwe technologie, snelle innovatie, robotisering en automatisering. Regelmatig betekent dit dat deze groei op hetzelfde oppervlak of met zelfs minder ruimte kan. Dit geldt vooral voor de industrie, waar inzet van machines en robots soms kan leiden tot 30% minder behoefte aan ruimte. De bedrijventerreinenmarkt verandert steeds meer een vervangingsmarkt in plaats van een uitbreidingsmarkt. Dat geldt ook voor Noordwijk en de regio. Aandacht voor herontwikkeling van bestaand vastgoed en bestaande bedrijventerreinen wordt hierdoor belangrijk.

Totaal aantal banen bedrijventerreinen 2010 – 2016

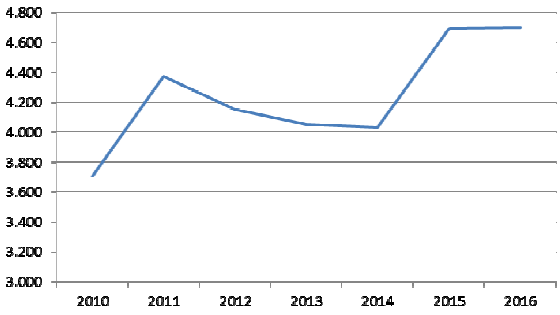

De totale werkgelegenheid op de Noordwijkse bedrijventerreinen steeg, na een dip in de periode 2011 – 2014, van 3.705 banen in 2010 naar 4.700 banen in 2016. Dit betreft een toename van 995 banen. Werkgelegenheid bij ESA – ESTEC vormt een

belangrijke factor die van invloed is op het totaal aantal banen op de bedrijventerreinen. Uit cijfers blijkt dat circa 43% van de banen op de terreinen ESA - ESTEC gerelateerd zijn.

Bron: Kerncijfers Holland Rijnland, Triarii; 'ESTEC Impact Study', juni 2016

De ESTEC Impact Study uit juni 2016 vermeldt dat het personeelsbestand van ESTEC sinds 2011 licht is gedaald. Het aantal medewerkers schommelt in 2014 en 2015 rond de 2.500 à 2.600. Daarvan is in 2015 ruim 52% ESA staf en ongeveer 48% contractors. In 2014 is dit respectievelijk 55% en 45%. Met 'contractors' doelt men op werkgelegenheid op het gebied van schoonmaak, beveiliging, catering, onderhoud van het terrein et cetera.
Het totaal aantal bedrijfsvestigingen is vanaf 2010 (91) tot 2015 (185) met 94 vestigingen gestegen. Anno 2016 tellen de terreinen zo'n 220 bedrijfsvestigingen, die aan circa 4.700 personen werkgelegenheid verschaffen. Dat maakt dat ongeveer 15% van alle bedrijfsvestigingen en 35% van de Noordwijkse arbeidsplaatsen is gevestigd op bedrijventerreinen in Noordwijk. Daarbij hangen nog eens 2.000 arbeidsplaatsen samen met de activiteiten op de bedrijventerreinen.

's-Gravendijck

De naam 's-Gravendijck komt al voor op een kaart uit 1615. De 's Gravendijckseweg op die kaart was vermoedelijk ooit aangelegd als een verbindingsdijk tussen de oude strandwallen.

In de twintigste eeuw was er in Noordwijk vooral werkgelegenheid in de sectoren toerisme en bollenteelt. Daarnaast was er binnen de bebouwde kom sprake van bedrijvigheid op kleinere schaal. Deze bedrijvigheid was doorgaans gericht op lokale behoeften en mede daarom geaccepteerd door de omgeving.

Onder invloed van de aandacht voor het milieu, de daardoor aangescherpte normen, de economische groei en de vraag naar meer ruimte zijn ondernemers in de jaren '60 en '70 op zoek gegaan naar andere mogelijkheden. De Noordwijkse bestuurders zagen met lede ogen aan hoe de werkgelegenheid afnam door bedrijfsverplaatsing naar buurgemeenten.

Op aandringen van de gemeente Noordwijk werd in 1978 in het ontwerpstreekplan Zuid-Holland West een voorstel opgenomen voor een regionaal bedrijventerrein van circa 10 hectare in de omgeving van de rioolwaterzuivering. Na een ware steeplechase sloten de gemeenten Noordwijk en Katwijk in december 1993 een convenant welke toezag op de ontwikkeling van het zogenaamde 'tussengebied'. Dit gebied moest ontwikkeld worden ten behoeve van in drie bestemmingen. Te weten woningbouw voor Katwijk, ruimtevaartdoeleinden voor ESTEC (Space Business Park) en een bedrijventerrein voor Noordwijk.

In 1997 werd de eerste paal geslagen, waarna uiteindelijk 68 bedrijven op 's Gravendijck een plek vonden. Dit terrein is uitgegroeid tot een gemengd bedrijventerrein met een oppervlak van circa 17 hectare. Naast reguliere bedrijfsruimte, hebben zich op het terrein ook andere functies en typen vastgoed gevestigd, zoals kantoorruimte, bedrijfswoningen en diverse vormen van detailhandel. Kenmerkend voor het bedrijventerrein is de concentratie van verschillende garagebedrijven met bijbehorende showrooms.

Klei Oost

Bedrijventerrein Klei Oost (ongeveer 6,5 hectare) ligt aan de zuidwestzijde van Noordwijk langs de N206. Conform het bestemmingsplan is het bedrijventerrein geschikt voor bedrijven in de milieucategorie I tot en met IV (licht tot zwaar).

Vijftien jaar na de start is nu de grond op Klei Oost zo goed als uitgegeven. Op het terrein zijn vooral industriële (21% van het totaal aantal vestgingen) en ambachtelijke bedrijven (37% van het totaal aantal vestigingen) gevestigd. Op enkele plekken komen ook andere functies voor, zoals kantoren, autoshowrooms en sportscholen. De kantoren en sportscholen zijn gevestigd in bedrijfsverzamelgebouwen. Op de kavels zijn veelal solitaire bedrijfspanden ontwikkeld.

Het ontwikkelen van bedrijventerrein Klei Oost is het gevolg van afspraken die voortvloeiden uit de samenwerking in het project 'Knoop Leiden-West'. Conform de afspraken die eind jaren negentig gemaakt zijn met de gemeente Katwijk, was de gemeente Noordwijk verplicht een aantal Katwijkse bedrijven de mogelijkheid te bieden kavels in het gebied Klei Oost te kopen.

Bij de inrichting van Klei Oost is veel aandacht besteed aan groen. De groenvariant kwam als favoriet uit een inspraakronde die de gemeente organiseerde in de zomer van 2009 voor de ondernemers in Klei Oost. Zij vonden dat parkeren goed kon op het eigen terrein.

Space Business Park

Het Space Business Park is een hoogwaardig bedrijvenpark van 15 hectare aan de Zwarteweg te Noordwijk, dat nog in ontwikkeling is. Het ligt tegenover technologisch centrum ESTEC en is bedoeld voor de vestiging van lucht- en ruimtevaartgeoriënteerde en andere hoogwaardig kennisintensieve bedrijven. Het Space Business Park is het enige Science and Technology Park in Nederland dat zich richt op de Space Technology sector.

Op 21 oktober 1997 stelde de gemeenteraad de Integrale Beleidsvisie Space Business Park vast, na een gezamenlijk haalbaarheidsonderzoek van de gemeente Noordwijk, de provincie Zuid-Holland en het Ministerie van Economische Zaken. In 2006 is de ontwikkeling daadwerkelijk gestart. Door de specifieke doelgroep en het hoogwaardige karakter van het terrein gaat het om een ontwikkeling met een bovengemiddeld lange doorlooptijd. Zo komt uit onderzoek naar voren dat de meeste campussen en kennisparken die zich nu in de volwassen fase bevinden minimaal 25 jaar nodig hebben gehad om te ontwikkelen.

ESA heeft 5 hectare aangekocht voor uitbreiding van ESTEC (ESTEC II). Verder zijn er in de periode 2010 - 2013 vier gebouwen op het Space Business Park gerealiseerd, die meerdere bedrijven huisvesten. Drie van de vier gebouwen zijn in gebruik door bedrijven die vooral actief zijn in het 'downstream' segment. Het vierde gebouw is een zogenaamde 'incubator', het European Space Innovation Centre (ESIC).
Minister Schultz van Haegen van Infrastructuur en Milieu, tekende op maandag 30 mei 2016 de papieren die de komst van het Galileo Reference Centre naar Noordwijk definitief maakte. Het centrum maakt onderdeel uit van het Europese satellietnavigatiesysteem Galileo en is een plek die is toegerust op het verwerken en analyseren van datastromen, afkomstig van de Galileo-satellieten. Het centrum wordt gebouwd op het ESTEC II gedeelte van het Space Business Park en dient voor 1 juli 2017 operationeel te zijn.
Naast het Space Business Park zijn er geen direct concurrerende terreinen in Nederland aanwezig. Daardoor is het Space Business Park een uniek concept op nationaal niveau. Concurrenten zijn buiten Nederland te vinden, zoals het Franse Cite de l'Espace in Toulouse, het Duitse German Aerospace Center in Oberpfaffenhofen en het Belgische Centre Spatial Liége te Luik.

Zorg

De zorg in Noordwijk kent een rijke, maar ook bewogen geschiedenis. Al in de middeleeuwen lag in Noordwijk-Binnen het St. Barbara-convent. De zusters van dit klooster wijdden zich aan de kruidenteelt, en in de 18e en 19e eeuw groeide Noordwijk uit tot het belangrijkste

kruidencentrum van Nederland. De ontdekking van chemisch bereide geneesmiddelen was echter de doodsteek voor de kruidenteelt.

Rond 1866 was men overtuigd van de medicinale werking van het zeewater. Mensen kwamen speciaal naar Noordwijk om te baden en de heilzame frisse zeelucht in te ademen. Noordwijk werd een kuuroord. De hotels in Noordwijk speelden hier al snel op in door badmannen in dienst te nemen die ervoor zorgden dat men doormiddel van speciale badkoetsjes te water ging en zo, in gepaste kledij een bad kon nemen.

In 1923 wordt de Dr. mr. Willem van den Bergh stichting geopend, waar zorg wordt verleend aan 'zwakzinnigen'. Deze zorg werd vorm gegeven naar de inzichten van die tijd: cliënten werden opgenomen in grote internaten, die ver van de bewoonde wereld gebouwd werden in de heilzaam geachte bos- of zeelucht.

Op de grens van Noordwijk en Noordwijkerhout is vanaf 1929 de psychiatrische instelling 'Sancta Maria' gevestigd. Sancta Maria en Sint Bavo in Noordwijkerhout fuseren in 1991 tot algemeen psychiatrisch ziekenhuis. Vanaf 2006 wordt het landgoed Sancta Maria niet langer gebruikt als psychiatrisch ziekenhuis en vanaf 2014 is de ontwikkeling van bouwkavels, appartementen en klassieke herenhuizen op het landgoed van start gegaan. Kortom, de zorg in Noordwijk is in het verleden altijd al aan verandering onderhavig geweest.

14.2 Analyse huidige situatie

Noordwijk telt ongeveer 1.460 bedrijfsvestigingen en 12.693 arbeidsplaatsen, zowel vol- als deeltijd. De Noordwijkse economie rust op drie sterke economische clusters. Met 28% van de totale werkgelegenheid is het zorgcluster de grootste werkgever. Daarna komt het spacecluster met 23%. Het aandeel van het toerismecluster in de werkgelegenheid bedraagt circa 14% direct en circa 8% indirect.
Ongeveer 73% van de Noordwijkse beroepsbevolking heeft een baan buiten Noordwijk en ongeveer hetzelfde percentage van de werkgelegenheid in Noordwijk wordt ingevuld door werknemers die in de Duin- en Bollenstreek, de Leidse regio en elders in de provincie wonen. Dit toont ook hoe hecht de Noordwijkse economie is verweven met de regio Duin- en Bollenstreek en Leidse regio.

Kantoren
Het grootste aandeel in het Noordwijkse leegstandspercentage betreft de twee voormalige Zilveren Kruis Achmea gebouwen. Met een functiewijziging van deze beide gebouwen kan de kantorenbalans in Noordwijk weer terug zijn op het gewenste frictieniveau.
Bedrijventerreinen[8]
De Noordwijkse bedrijventerreinen zijn erg belangrijk voor de Noordwijkse economie. In totaal is 35% van de totale werkgelegenheid in Noordwijk (4.700 personen) te vinden op de bedrijventerreinen. De bedrijventerreinen 's Gravendijck en Klei Oost bieden in hoge mate werk aan lager en middelbaar geschoolden. Het Spacecluster op het Space Business Park en ESA ESTEC biedt in grote mate werk aan hoger- en universitair geschoolden.
De activiteiten op de bedrijventerreinen zorgen daarnaast nog eens voor een redelijk hoge indirecte werkgelegenheid van 17% (2.000 banen) in Noordwijk, welke veelal toerisme- en toeleverende activiteiten zijn.

[8] Adviesrapport Bedrijventerreinenvisie Noordwijk 'Werklocaties met toekomstwaarde', STEC Groep 24 juni 2016

	Ruimtelijk	Arbeid	Vestigingen	Aandeel in Noordwijk
's Gravendijck	**Bruto oppervlakte** 18,5 hectare **Netto oppervlakte** 13 hectare **Netto reeds uitgegeven** 13 hectare	**Werkgelegenheid 2011 - 2015** van 1.193 naar 1.041 (-12,7%) **Indirecte werkgelegenheid** 503 arbeidsplaatsen	**Bedrijven 2011 - 2015** Van 74 naar 93 (+25,7%) **Leegstand** 6,6%	**Aandeel totale werkgelegenheid** 6,3% **Direct aandeel in Noordwijkse economie op bedrijventerreinen** 14,3%
Klei Oost **(incl. Katwijk)**	**Bruto oppervlakte** 25,6 hectare **Netto oppervlakte** 18,8 hectare **Netto reeds uitgegeven** 18,8 hectare	**Werkgelegenheid 2011 - 2015** van 833 naar 812 (-2,5%) **Indirecte werkgelegenheid** 368 arbeidsplaatsen	**Bedrijven 2011 - 2015** Van 89 naar 92 (+3,4%) **Leegstand** 5,8%	**Aandeel totale werkgelegenheid** 6,3% **Direct aandeel in Noordwijkse economie op bedrijventerreinen** 8,3%
Space Business Park **(incl. ESA ESTEC)**	**Bruto oppervlakte** 15 hectare **Netto oppervlakte** 11,9 hectare **Netto reeds uitgegeven** 6,5 hectare	**Werkgelegenheid 2011 - 2015** van 2.296 naar 2.843 (+23,8%) **Indirecte werkgelegenheid** 1.134 arbeidsplaatsen	**Bedrijven 2011 - 2015** Van 158 naar 155 (-1,9%) **Leegstand** 0 %	**Aandeel totale werkgelegenheid** 22% **Direct aandeel in Noordwijkse economie op bedrijventerreinen** 77,4%

Uit diverse analyses blijkt dat de bedrijventerreinen van een hoge economische waarde voor de Noordwijkse economie zijn en blijkt dat het over het algemeen goed gaat met de bedrijventerreinen in Noordwijk. Naast de werkgelegenheid vormen de vastgoedwaarden op de terreinen een belangrijke pijler voor de pensioenen van de eigenaar-ondernemers. Aangezien de bedrijventerreinenmarkt in Noordwijk voornamelijk een vervangingsmarkt betreft, is eenzijdige focus op de acquisitie en uitgifte van nieuwe terreinen onwenselijk. Dat betekent dat het op orde houden van de bedrijventerreinen prioriteit heeft, boven het ontwikkelen van nieuwe locaties. De huidige ontwikkelingen dwingen partijen om extra

aandacht te besteden aan zaken als leegstand, verkleuring, veiligheid, faciliteiten en bereikbaarheid.
Maar, de gebiedskwaliteit in Noordwijk verkeert zich in relatief goede staat. Dat geeft een sterke uitgangspositie voor verdere economische ontwikkeling. Versterken en behouden van de bestaande voorraad vormt dan ook het leeuwendeel van de opgave.
Het Space Business Park is een duidelijk ander terrein dan 's-Gravendijck en Klei Oost. Het betreft een bedrijventerrein gericht op een specifieke doelgroep, dat bovendien nog volop in ontwikkeling is. Deze ontwikkeling gaat langzaam, maar is inherent aan de 'enge' doelgroep en het hoogwaardige karakter van het terrein. De gemiddelde doorlooptijd van een dergelijk kennispark is minimaal 25 jaar. Het is voor een succesvol Space Business Park belangrijk dat 'de rug recht gehouden wordt'. Alleen dan kan het concept en het park goed van de grond komen.

Hoogwaardige kennistechnologie
Noordwijk neemt een prominente rol binnen de Space Technology sector in. De vestiging van ESA ESTEC speelt hier een belangrijke rol in, maar ESTEC is erg Europees georiënteerd en houdt zich pas sinds enkele jaren bezig met het creëren van betere contacten in Noordwijk en de regio. Dat Nederland relatief weinig bijdraagt aan de optionele programma's van ESA (maar wel van ESTEC profiteert) ligt bij de andere lidstaten van ESA gevoelig: er is dan ook een continue druk om (delen van) ESTEC naar elders te verplaatsen.

Het Space Business Park is het enige Space Technology park in Nederland, wat het op nationaal niveau een unieke vestigingslocatie voor de sector maakt. De gemeente Noordwijk zal vooral actief moeten blijven in het werven hoogwaardige technische 'downstream' bedrijven, het realiseren van ESTEC II, ESA BIC II en het behouden van uitstromende ESA BIC 'start ups'. Dat is op het ogenblik niet gemakkelijk, want het is en blijft een zaak van 'de lange adem'. Soortgelijke parken in Nederland, zoals het Bio Science Park in Leiden, hebben er lang over gedaan om te worden tot wat ze nu zijn.
Alleen door het blijvend participeren van Noordwijk in samenwerkingsverbanden, zoals het Holland Space Cluster, kan de internationale concurrentiekracht van de high tech ruimtevaartindustrie nationaal- en voor Noordwijk behouden blijven en worden vergroot. Met de extra investering vanuit de rijksbegroting vanaf 2018 kan Nederland blijven meedoen aan alle Europese activiteiten en haar huidige stevige ruimtevaart positie handhaven. Het is echter nog steeds de uitdaging van zowel Noordwijk als de Holland Space Cluster partijen, om de maatschappelijke meerwaarde van de ruimtevaart blijvend onder de aandacht te houden bij de burger en politiek.

Zorgbedrijven en instellingen
Het zorgcluster in is al lang één van de pijlers van de Noordwijkse economie (zie hoofdstuk 4). Dit blijkt ook uit recente cijfers over het aantal inschrijvingen en het aantal starters in de zorg en welzijn.

Aantal inschrijvingen Kamer van Koophandel 2008 – 2013, Noordwijk

	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Gezondheid en welzijn	46	59	125	147	156	168

Bron: Kamer van Koophandel

De grootste werkgever binnen de Noordwijkse gemeentegrenzen is 's Heeren Loo, met 1.600 banen. 's Heeren Loo is daarmee de op negen na grootste werkgever in de regio Leiden / Duin- en bollenstreek en de 6e grootste zorgwerkgever van de regio. Ongeveer 300 medewerkers en 170 vrijwilligers werken bij het woon-zorgcentrum Groot Hoogwaak en de door hen geleverde thuiszorg[9]. Bij Marente[10] verzorgen 70 zorg-professionals thuiszorg in

[9] Website Groot Hoogwaak, http://www.groothoogwaak.nl/Over-ons.aspx
[10] Website Marente, http://www.marente.nl/

Noordwijk, waarvan 35 medewerkers zelf in Noordwijk wonen. In het verzorgingshuis en verpleegunit Jeroen ('Sint Jeroen, onderdeel van Marente) werken circa 75 mensen.
De grootste zorgwerkgever en tevens de nummer 1 van de top 100 grootste werkgevers is het LUMC, goed voor 6.900 arbeidsplaatsen. Marente (Voorhout) is de nummer 4 op deze lijst en is goed voor 2.950 banen. Zilveren Kruis Achmea in Leiden neemt met 1.701 banen een 7e positie op deze lijst in. Tenslotte neemt het Diaconessenhuis in Leiden (1.440 banen) een 11e plaats in en is daarmee de op 7 na grootste werkgever in de zorg in de regio. Bij deze grote 'zorgspelers' zullen ongetwijfeld veel Noordwijkers hun dagelijks brood verdienen.

Samenvattende SWOT

Sterkte punten	Kansen
Sterke clusters met (internationale) bedrijven	Diversiteit, o.a. combinatie van kennis, hoogwaardige technologie en creativiteit
Nabijheid van Schiphol, internationale bereikbaarheid	Positioneren van Noordwijk als hét innovatieve Science & Technology center. Campusontwikkeling: aansluiting met universiteiten en hogescholen (Triple Helix)
Vestiging ESA ESTEC, uniek cluster	Innovatie: toegang bieden tot (innovatieve) markten, onderzoeken en technologieën
Positie op het gebied van (Europese) Space Technology	Zorg: creëren en vermarkten van Blue Zones
Centrale geografische ligging ten opzichte van Amsterdam, Leiden en Den Haag	Investeren in ICT infrastructuren
Imago, aantrekkelijke badplaats	Samenwerken: zowel binnen de Noordwijkse clusters als die in de (metropool)regio
Kwaliteit en diversiteit van bedrijventerreinen	Transformatie bedrijfsfuncties (de grote leegstaande kantoren) naar woningbouw of andere (maatschappelijke) functies

Zwakke punten	Bedreigingen
Werkgelegenheid beroepsbevolking afhankelijk van regionale ontwikkelingen	Continue druk om (delen van) ESTEC naar elders te verplaatsen
Versnipperde organisatie van sectoren / clusters	Veranderende economische ordening: economische groei rond hotspots (onder andere binnensteden,

	stations knooppunten, campussen, onderwijs, zorgclusters) gaat ten koste van andere plekken
Uitstromende ESA BIC 'start ups'	Wijzigende groei beroepsbevolking en arbeidsparticipatie
Verwevenheid lokale economie met de regio Duin- en Bollenstreek en Leidse regio	

14.3 Trends en prognoses

Mede door de effecten van de afgelopen recessie ontstaat de komende jaren een nieuwe economische ordening met nieuwe uitdagingen en kennisvragen. Er is economische groei rond hotspots (onder andere binnensteden, stations knooppunten, campussen, onderwijs, zorgclusters) en ook leegstand, verloedering en krimp op andere plekken. Bekende partijen en investeerders vallen weg en nieuwe partijen komen op
In Nederland zijn we in de afgelopen honderden jaren gewend geweest aan een groei van de bevolking. De omslag naar het denken in krimp, in ieder geval voor wat betreft de werkzame beroepsbevolking, vormt de komende jaren dan ook een zeer grote uitdaging. Maar een aantal algemene thema's zullen in de toekomst bepalende trends vormen binnen economische ontwikkelingen.

Duurzaamheid
Energiebesparing in de gebouwde omgeving, het ontwikkelen van groene business cases en het komen tot een lokale strategie voor klimaatadaptie zijn uitdagingen die vaak door overheid, bedrijfsleven en samenleving gezamenlijk worden opgepakt
Duurzaamheid raakt aan integraal werken, sturingsvraagstukken, coalities bouwen en een andere rol van de overheid. Om te komen tot duurzame maatschappelijke en economische ontwikkeling is het integraal werken aan een brede duurzaamheidsagenda cruciaal.
Dorps- en wijkeconomie
Dorpen, woonwijken en buurten laten een steeds breder palet van economische activiteiten zien. Wijzigende productiestructuur en de opkomst van ICT heeft kansen voor kleine bedrijven vergroot en de ruimtelijke spreiding van bedrijvigheid veranderd. In Noordwijk kan deze trend versterkt neerslaan door de aanleg van een glasvezelnetwerk binnen de bebouwde kom. Vanuit huis in wijk of buurt kunnen, gemakkelijker dan vroeger, de niet-lokale markten worden bediend. Woningen worden dan (tevens) bedrijfspand. Daarnaast ontstaan er nieuwe kleinschaliger werklocaties in de omgeving van huis (denk aan 'third places' [11]).
De economische vitaliteit kan per wijk verschillen en een simpel 'one-size-fits-all' beleid voor wijk- en dorpseconomie bestaat niet. Zicht krijgen op de factoren die kleinschalig ondernemerschap kunnen belemmeren dan wel stimuleren is steeds lokaal maatwerk
Vastgoed en vestigingsklimaat
Decennia lang waren demografische en economische groei de motor voor de vastgoedmarkt. Verstedelijking en aantrekkelijke vestigingsmilieus werden gerealiseerd met (veel) nieuw vastgoed waarmee –en passant- aan publieke en private zijde (veel) geld werd verdiend.
Nu groei als motor voor vastgoed- en gebiedsontwikkeling veelal is weggevallen blijkt niet alleen dat er op veel plekken geen behoefte meer is aan nieuw vastgoed maar ook dat op veel

[11] Een third place of derde plek, is een plek waar men, naast woning (first place) en werk (second place), naar toe gaat om te ontspannen en waar men deel uitmaakt van het sociale leven. Dit kan een ruimte zoals een park, een plein, een café zijn of zelfs een bibliotheek. Maar bijvoorbeeld ook een winkelcentrum of een (deel van een) binnenstad kan een third place zijn.

plekken een groeiende leegstand en een structureel overaanbod bestaat. Op veel plekken, maar zeker niet overal. Er zijn ook plekken waar de marktdruk hoog blijft en er behoefte bestaat aan nieuwe ontwikkelingen.
De dynamiek concentreert zich op minder plekken dan voorheen. Dat is zichtbaar op verschillende schaalniveaus; de Randstad versus de rest, de stad versus het ommeland en de binnenstad versus aanloopstraten.
Op de meeste plekken is het de opgave om duurzame verstedelijking en een aantrekkelijk vestigingsklimaat te creëren of te behouden zonder uitbreiding of zelfs door inkrimpen. Dat vraagt een andere samenwerking tussen en houding van de traditioneel betrokken partijen en biedt bovendien ruimte voor nieuw ondernemerschap.

Bedrijventerreinen
De tendens dat het aandeel van de werkgelegenheid op bedrijventerreinen toeneemt, is voorbij. Bedrijventerreinen verliezen in het komende decennium naar verwachting marktaandeel aan informele locaties. Ook in Holland Rijnland zal dit het geval zijn. De vraag naar bedrijventerreinen is vooral afkomstig van handelsbedrijven en zakelijke dienstverlening. De uitbreidingsvraag concentreert zich in de stedelijke as Leiden-Katwijk. In de Bollenstreek (waaronder Noordwijk) is de uitbreidingsvraag waarschijnlijk negatief. Dat betekent dat het op orde houden van de Noordwijkse bedrijventerreinen prioriteit heeft, boven het ontwikkelen van nieuwe locaties.

14.4 Beleidskaders

Rijksbeleid [12]
Nederland bereikt in 2015 voor het eerst weer het bbp [13]-niveau van voor de economische crisis. De economie is door een diep dal gegaan. Na de crisis volgde een langzaam maar zeker herstel dat sinds dit jaar breed wordt gedragen. Daarmee wordt 2016 een jaar om vooruit te kijken; een jaar waarin voor het kabinet de beleidsfocus verschuift van het accommoderen van herstel naar het mogelijk maken van duurzame groei van de maatschappelijke welvaart in meest ruime zin.

In 2016 werkt het Ministerie van Economische Zaken verder aan het versterken van onze economische kracht met een breed pakket aan maatregelen, gericht op de uitdagingen van vandaag en morgen. Dit doet het in samenwerking met maatschappelijke organisaties, het bedrijfsleven, kennis- en onderwijsinstellingen, medeoverheden, en met de Europese en andere internationale partners.

Het EU-voorzitterschap van Nederland in de eerste helft van 2016 biedt de mogelijkheid om onderwerpen als de interne markt voor producten en diensten en betere regelgeving verder te brengen en het verdienvermogen van Nederland en Europa te vergroten.

De prioriteiten van het economisch beleid liggen op het gebied van vernieuwen, verduurzamen en verbinden. Vernieuwen, omdat ruimte voor innovatie en vernieuwing in brede zin cruciaal is voor economische groei. Verduurzamen, omdat groei niet ten koste mag gaan van onze toekomstige welvaart in brede zin. Verbinden, omdat goed beleid alleen in constructieve dialoog en samenwerking met stakeholders tot stand komt.

[12] Rijksbegroting 2016 - xiii Economische Zaken

[13] Bruto Binnenlands Product (bbp). Het bbp is de totale toegevoegde waarde van alle in een land geproduceerde finale goederen en diensten. De 'toegevoegde waarde' is de totale waarde van de geproduceerde goederen en diensten, minus de waarde van wat er bij de productie is verbruikt. Het verbruik bij de productie bestaat niet alleen uit goederen zoals grondstoffen en halffabricaten (bijvoorbeeld auto-onderdelen), maar ook uit diensten zoals ingekocht automatiseringswerk en ingehuurd (uitzend)personeel. Bij een economische krimp, zoals in 2009, 2012 en 2013, is de omvang van de economie (ofwel het bbp) kleiner dan in het jaar ervoor. De economische groei of krimp in een jaar is de procentuele verandering van het bbp ten opzichte van een jaar eerder.

In 2016 verschuift de beleidsfocus van herstel naar groei. Het Ministerie van Economische Zaken blijft zich onverminderd inspannen voor een duurzaam, ondernemend Nederland, met een sterke internationale concurrentiepositie. Het doet dat niet alleen, maar in verbinding met de samenleving. In de overtuiging dat alleen in samenwerking tussen overheid, onderwijs, wetenschap, bedrijfsleven en burgers de uitdagingen van morgen kunnen worden omgezet in de kansen van vandaag.

Provinciaal beleid [14]

De Zuid-Hollandse economie zit in een transitie. Het Rotterdamse havengebied verandert van een klassieke haveneconomie in een kennisintensief complex, gebaseerd op (informatie-) technologie, groene grondstoffen en slimme diensten. De tuinbouwsector vernieuwt en verduurzaamt, om zijn positie als grootste productie- en handelscentrum van versproducten ter wereld te behouden. De kennisinfrastructuur en zakelijke dienstverlening spelen een steeds grotere rol bij het ontwikkelen van innovatieve economische activiteiten.

De provincie Zuid-Holland wil de transitie van haar economie ondersteunen en versnellen:

- Door het bieden van de juiste ruimtelijke randvoorwaarden en een goede bereikbaarheid.
- Door het versterken van de kennisinfrastructuur en die te verbinden met de vernieuwingsopgaven van de tuinbouw en de haven.
- Door te bouwen aan krachtige en levendige stedelijke centra waar kantoren, horeca, woningen, detailhandel en culturele voorzieningen elkaar versterken en bijdragen aan een aantrekkelijk vestigingsklimaat.
- Door bedrijven te ondersteunen bij het beperken en verduurzamen van hun energiegebruik.
- Door het bij elkaar brengen van partijen vanuit gedeelde ambities en opgaven om innovatie te bevorderen.

Kantoren

Het planaanbod voor kantoren wijkt af van de veranderde maatschappelijke vraag. De leegstand neemt toe. De provincie wil dat zoveel mogelijk in de behoefte wordt voorzien via de bestaande voorraad. Dat kan door hergebruik en zo nodig vernieuwbouw. Voor bedrijven en gemeenten is daarnaast de transformatie van kantoren naar andere functies een belangrijke opgave. De provincie bevordert dat het aanbod aan plannen voor kantoorlocaties beter aansluit bij de ontwikkeling van de vraag. Met deze inzet ontstaat op termijn een gezonde markt en wordt nieuwe leegstand voorkomen.

De provincie heeft aan samenwerkende gemeenten (regio's) gevraagd om een regionale kantorenvisie op te stellen op basis van vooraf door de provincie aangegeven uitgangspunten:

- Vraag en aanbod van kantoren passen in kwantitatieve zin binnen de door de provincie vastgestelde regionale randtotalen;
- De regionale kantorenvisie gaat in op het (her)gebruik van het bestaande, beschikbare aanbod kantoren (Ladder voor Duurzame Verstedelijking);
- De regionale kantorenvisie borgt de afstemming tussen de kantoorgemeenten, geeft inzicht in transformaties en een indicatie van de omvang van de te realiseren onttrekkingen tot 2020;
- Het uitgangspunt van de regionale kantorenvisie is het benutten van de harde plancapaciteit op de kantorenconcentratielocaties en daarna het realiseren van de (eventuele) nog resterende nieuwbouwbehoefte door het omzetten van zachte naar harde plancapaciteit op de kantorenconcentratielocaties of door handhaving van (een deel van) de harde plancapaciteit op andere locaties waar die al bestemd is.

De provincie heeft de aangeboden regionale visies aanvaard tot 1 juli 2018. Voor het verstrijken van die datum zal de provincie in afstemming met de regio's nieuwe vraagramingen (laten) opstellen en de kaders voor de nieuwe periode opstellen.

Bedrijventerreinen

[14] Provincie Zuid Holland – Visie ruimte en mobiliteit

Voor bedrijventerreinen wil de provincie de match tussen vraag en aanbod verbeteren. De huidige mismatch is kwalitatief en kwantitatief van aard, en er is te weinig ruimte voor functiemenging. Er zijn onvoldoende geschikte terreinen en plannen voor de ontwikkeling van de economische topsectoren, zoals het havenindustrieel complex, de greenports en de kennis- en diensteneconomie tussen Leiden en Dordrecht.
Deze terreinen moeten goed aangesloten zijn op het hoofdwegennet en, mede door de clustering, bij voorkeur geschikt zijn voor multimodaal vervoer. Ook haven gerelateerde regio's kennen een tekort aan bedrijventerreinen. Herstructurering van bestaande terreinen en aanleg van nieuwe terreinen blijft daarom nodig. Enkele regio's hebben een overschot aan bedrijventerreinen.
De vraag naar functiemenging in stedelijke gebieden neemt toe. De provincie wil ook ruimte bieden aan organische ontwikkeling en functiemenging vanuit een oogpunt van betere benutting en kwaliteitsverbetering van het bestaand stads- en dorpsgebied. Met name bedrijventerreinen met milieucategorie 1 en 2 lenen zich voor functiemenging. In mindere mate is functiemenging ook mogelijk op bedrijventerreinen met milieucategorie 3, mits de belangen van bedrijven niet geschaad worden. Bedrijventerreinen met milieucategorie 4 en hoger verdragen zich niet met functiemenging, zeker niet met gevoelige functies zoals wonen.
Vergroten agglomeratiekracht
De provincie kent twee dominante ruimtelijk-economische structuren: een fijnmazig stedelijk systeem, waar kennis en dienstverlening de boventoon voeren, en een complex logistiek-industrieel systeem van mainport en greenports.

Beide systemen verschillen van elkaar en hebben potentieel conflicterende belangen. Zo zijn voor de kennis- en diensteneconomie de sfeer en de voorzieningen van de stad belangrijk. Voor de (agro)industriële sectoren zijn dat ruimte en infrastructuur. Dit duale gezicht van Zuid-Holland biedt echter ook kansen voor vernieuwing. De provincie bevordert de samenhang en synergie tussen beide ruimtelijk economische systemen.

Relevant voor Noordwijk is een gezamenlijke economische agenda van overheden, bedrijven en kennisinstellingen in de Zuidvleugel met bijbehorend regionaal ontwikkelingsbedrijf en de gemeenschappelijke investeringen in de regionale kennisinfrastructuur, in het bijzonder de campusvorming rond de universiteiten.
Een voor Noordwijk belangrijk aantal essentiële regionale speerpunten worden uitgewerkt op Holland Rijnland-niveau. Dit zijn topsectoren die al volop aanwezig zijn in onze regio en betreffen de sectoren Bio- & Lifescience, Greenports (tuinbouwsector), Space (Hightech industrie) en Biobased Economy.
Deze speerpunten zijn belangrijk voor alle gemeenten binnen Holland Rijnland. Sommige gemeenten bieden onderdak aan deze sectoren, andere leveren aantrekkelijke expatmilieus, hooggekwalificeerde medewerkers, kennisinstellingen of toeleveranciers. Versterking van deze sectoren, levert regio brede werkgelegenheid op. Leiden pakt in eerste instantie zelf de ontwikkeling op van het Bio- & Lifescience -cluster, de regio faciliteert waar nodig. De andere sectoren vragen meer om een gezamenlijk regionaal initiatief.

14.5 Beleidsinzet

Noordwijk streeft naar een duurzame, sterke- en diverse economie in 2030. Zorg, Space Technology en Toerisme zijn de sterke clusters die de pijlers vormen voor een innovatief ondernemersklimaat waarbinnen maatschappelijk betrokken ondernemers en inwoners werken en leven in een goed ontwikkelde wijkeconomie.
De gunstige economische uitgangspositie van Noordwijk in de (sub) regio worden op de lange termijn behouden en waar mogelijk versterkt. Dit wordt bereikt door de innovatiekracht van Noordwijk (verder) ontwikkelen en ten gelde te maken, zorg dragen voor kwalitatieve groei van de lokale economie en waar mogelijk op verschillende niveaus inspelen op de veranderende vraag van inwoners, bedrijven en consumenten.

Wijkeconomie
Bedrijventerreinen zullen in het komende decennium naar verwachting marktaandeel verliezen aan informele locaties. Daarentegen laten dorpen, woonwijken en buurten een steeds breder palet van economische activiteiten zien. Een wijzigende economische structuur en de verdere opmars van ICT vergroot kansen voor kleine bedrijven en verandert de ruimtelijke spreiding van bedrijvigheid.
In Noordwijk wil op deze trend inspelen en diverse in de wijk passende economische ontwikkelingen versterken en versnellen door de aanleg van een glasvezelnetwerk binnen de bebouwde kom. Vanuit huis in wijk of buurt kunnen, gemakkelijker dan vroeger, de niet-lokale markten worden bediend. Woningen worden dan (ook) bedrijfspand. Daarnaast ontstaan er nieuwe kleinschaliger werklocaties in de omgeving van het huis en in het dorp (denk aan 'third places') en de bouw van atelierwoningen in nieuwbouwprojecten in- en aansluitend aan de kernen.
Deze economische vitaliteit kan per wijk verschillen en een simpel 'one-size-fits-all' beleid voor wijk- en dorpseconomie bestaat niet. Zicht krijgen op de factoren die kleinschalig ondernemerschap kunnen belemmeren dan wel stimuleren is steeds lokaal maatwerk. Dat wil Noordwijk leveren.
Noordwijk wil tijdig beleidsmatig anticiperen op deze trend om het innovatief en kwalitatief vermogen van de lokale economie op korte en langere termijn te stimuleren.

<u>Beleidsinzet</u>

- Flexibele bestemmingsplannen kunnen de weg vrij maken voor een reeks innovatieve experimenten die bijvoorbeeld stagnerende gebiedsontwikkeling kunnen stimuleren. Met het toepassen van flexibele bestemmingsplannen blijft de rechtszekerheid voor burgers op peil en kunnen gemeenten de regierol behouden en kan op verschillende niveaus ingespeeld worden op de veranderende vraag van inwoners, bedrijven en consumenten.
- Noordwijk onderzoekt de mogelijkheden voor meer hybride vormen van economische activiteiten, zoals functievermenging in een bedrijfspand, showroom, research, verkoop, etc.
- Om de wijkeconomie te kunnen stimuleren zal in de uitleg- en herstructureringsgebieden meer functiemening worden toegepast. Denk hier bijvoorbeeld aan de zogenaamde woon-werk woningen voor zzp'ers, starters en kleinschalige niet hinderlijke bedrijvigheid.

Kantoren
De groei van de kantorensector zwakt de komende decennia sterk af. Het Economisch Instituut voor de Bouw (EIB) is in 2012 uitgegaan van een nog licht groeiende kantoorhoudende werkgelegenheid tot 2020. In de gehele provincie Zuid Holland groeit het aantal kantoorbanen naar verwachting met 11% tot 2020. De groei is wat sterker in de stedelijke agglomeraties rond Den Haag en Rotterdam.
Na 2020 neemt het aantal kantoorbanen in de provincie niet verder toe. Alleen voor de regio Haaglanden wordt nog van een lichte groei uitgegaan. De overige regio's kennen een licht krimpende kantoorhoudende werkgelegenheid. Dat betekent dat de nieuwbouwvraag volledig wordt gedreven door een kwaliteitsvraag.
In Holland Rijnland zal de kantorenvoorraad naar verwachting niet veel meer toenemen, dus ook zeker niet in een lokaal georiënteerde kantorenmarkt als Noordwijk. Om deze reden heeft de gemeente Noordwijk binnen de Kantorenstrategie Holland Rijnland (2012) afspraken gemaakt om de leegstand van kantoren aan te pakken, om zo de verspilling van ruimte en kapitaal tegengaan.
Uit de gegevens blijkt dat het percentage leegstaande kantoren in Noordwijk sinds 2012 explosief stijgt, van 5,3% in 2011 naar 16,8% in 2014. Aangezien er bij een frictieleegstand (5% à 8% van de totale voorraad) sprake is van een gezonde marktsituatie, is dan ook goed te zien dat er in Noordwijk tot aan 2011 sprake was van een gezonde kantorenmarkt. Vervolgens is het leegstandspercentage in Noordwijk gedaald van 14,3% in 2015 naar 12,2% in 2016.

Het grootste aandeel in het Noordwijkse leegstandspercentage betreft de twee voormalige Zilveren Kruis Achmea gebouwen. Met een functiewijziging van deze beide gebouwen is de kantorenbalans in Noordwijk weer terug op het gewenste frictieniveau.

Beleidsinzet

- Het grootste aandeel in het Noordwijkse leegstandspercentage betreft op dit moment de twee voormalige Zilveren Kruis Achmea gebouwen. Om de kantorenbalans in Noordwijk te herstellen wordt herontwikkeling / functiewijziging van de voormalig Zilveren Kruis Achmea gebouwen maximaal gefaciliteerd. Na realisatie komen andere kantoor- en bedrijfspanden niet meer 'automatisch' in aanmerking voor de functiewijziging naar woningen. De nota 'Starten met wonen' (2013) heeft dan zijn doel bereikt en komt te vervallen.
- Vanaf het moment dat de vraag en aanbod van de Noordwijkse kantorenmarkt in balans is gebracht wordt er gestreefd naar een leegstandspercentage van 5% tot 8% (frictieleegstand) ten opzichte van het totaal aantal aanwezige meters kantooroppervlakte in de gemeente.

Bedrijventerreinen

De bedrijventerreinen zijn van een hoge economische waarde voor de Noordwijkse economie en over het algemeen gaat het goed met de bedrijventerreinen in Noordwijk. Naast de werkgelegenheid vormen de vastgoedwaarden op de terreinen een belangrijke pijler voor de pensioenen van de eigenaar-ondernemers.
Aangezien de bedrijventerreinenmarkt in Noordwijk voornamelijk een vervangingsmarkt betreft, is eenzijdige focus op de acquisitie en uitgifte van nieuwe terreinen onwenselijk. Dat betekent dat het op orde houden van de bedrijventerreinen prioriteit heeft, boven het ontwikkelen van nieuwe bedrijventerreinen.
De huidige ontwikkelingen dwingen partijen om extra aandacht te besteden aan zaken als leegstand, verkleuring, veiligheid, faciliteiten en bereikbaarheid. Versterken en behouden van de bestaande voorraad vormt dan ook het leeuwendeel van de opgave voor het op orde houden van de bedrijventerreinen. De gemeente zorgt ervoor dat de openbare ruimte op de bedrijventerreinen op een prima basisniveau is, op voorwaarde dat ook ondernemers en eigenaren van de bedrijfsgebouwen zich inspannen om hun kavel en panden een verzorgde uitstraling te geven en de courantheid te verbeteren. Leegstand van panden en kavels wordt tot het minimale beperkt.
Bedrijventerrein 's-Gravendijck is een belangrijk terrein voor het MKB van Noordwijk. Het terrein is en blijft in de komende jaren de locatie in Noordwijk waar ambachtelijke en traditionele bedrijvigheid (waaronder logistiek, productie, reparatie- en installatietechniekbedrijven, bouw en groothandel) zijn bedrijfsactiviteiten kan uitoefenen of zich kan vestigen.
Vooral voor het Space Business Park is -en blijft- profilering en branding zeer belangrijk. Het terrein is een hoogwaardig en kwalitatief zeer onderscheidend thematerrein waar de gehele bedrijventerreinen structuur van Noordwijk baat bij kan hebben. Het Space Business Park wordt ondersteund door de 'specials' 's Gravendijck en Klei Oost. Wanneer dan ook de basisvoorwaarden op orde zijn (zoals een goed georganiseerde samenwerking en een schoon, heel, veilig terrein) ontstaat er sterke bedrijventerreinenportefeuille.

Beleidsinzet

- Sterk (blijven) inzetten op de profilering én branding van het Spacecluster (Space Business Park en ESA ESTEC). Het Spacecluster (Space Business Park en ESA ESTEC) is een sterk product en gezichtsbepalend voor de gemeente Noordwijk. Door het Spacecluster sterk te blijven profileren en het Space Business Park op de kaart te zetten als innovatief thematisch bedrijventerrein, zal Noordwijk als geheel (verder) op de kaart komen te staan als 'Space Technology' gerelateerde gemeente. Er wordt op deze manier een aantrekkelijk vestigingsklimaat in Noordwijk gecreëerd rondom het thema Space Technology.

- ’s Gravendijck grenst geografisch aan Space Business Park en kan een overloop vormen voor bedrijven die weliswaar aan ‘space’ zijn gerelateerd maar in eerste instantie een degelijk en functioneel terrein zoeken om zicht te vestigen. Vanuit ’s-Gravendijck kunnen deze terreinen doorgroeien naar bijvoorbeeld Space Businesspark. ’s-Gravendijck heeft op deze manier een overloopfunctie maar ook een voedingsfunctie voor Space Businesspark
- De gemeente zet in op goed relatiebeheer met de bestaande bedrijven op de bedrijventerreinen en gerichte acquisitie. Dit door excellente dienstverlening wat betreft vergunningen, investeringsgerichte bestemmingsplannen (Omgevingswet) en voldoende en kwalitatief goed accountmanagement. De gemeente treedt daarbij op als strategisch partner door middel van direct-, betrokken- en proactief accountmanagement richting private partijen. Vooral voor de toekomstige (door)ontwikkeling van het Spacecluster ‘product’ is dit een belangrijke voorwaarde. Vanuit de bedrijven/ondernemers dient er een goede en representatieve op een bedrijventerrein aanwezig te zijn. Ondernemers en eigenaren zijn verantwoordelijk voor een goede onderlinge samenwerking zodat zij ook zorg kunnen dragen voor hun belangenbehartiging richting de gemeente.
- Voor bedrijventerrein ’s Gravendijck wordt ingezet op het consolideren van het terrein als functioneel terrein, door de huidige functie naar de toekomst toe te borgen en waar mogelijk te versterken. ’s-Gravendijck functioneert als bedrijventerrein op hoofdlijnen prima, maar het terrein vertoont nu echter wel eerste tekenen van veroudering en verpaupering. Om het terrein levendig, vitaal en kwalitatief hoogwaardig te houden voor bestaande bedrijven en mogelijke toekomstige vestigingen dient het terrein hoofd te bieden aan opgaven als: het voorkomen van verdere verkleuring van het terrein, verlagen van de parkeerdruk, het creëren van een levendige en vitale werkomgeving en het verbeteren van de (digitale) bereikbaarheid van het terrein.
- Het behouden van Klei Oost als functioneel terrein vormt de beleidsinzet voor dit bedrijventerrein, want Klei Oost functioneert momenteel prima en vraagt vooralsnog niet om concrete acties. Op het terrein Klei Oost zijn vooral reguliere bedrijven gevestigd. Op enkele plekken komen er ook andere functies voor, zoals kantoren, autoshowrooms en sportscholen. De kantoren en sportscholen zijn gevestigd in bedrijfsverzamelgebouwen. Naar de toekomst toe is het goed om deze invulling te handhaven. De gemeente en ondernemers spannen zich samen in om het terrein schoon, heel en veilig te krijgen en te houden. Opvallend is dat betrokkenheid van de ondernemers op Klei Oost zich veelal op de gemeente Katwijk richt. Dit is goed te verklaren omdat het terrein aan de Katwijkse terreinen grenst. Het is als gemeente wel belangrijk feeling met de ondernemers op het terrein te houden, dat gebeurt momenteel mogelijk te weinig.
- Waar mogelijk kunnen ondernemers en eigenaren (een deel van) het beheer en onderhoud van de openbare ruimte overnemen. Dit biedt ondernemers en eigenaren de mogelijkheid om – naar wens / vraagbehoefte – de kwaliteit van beheer en onderhoud naar een hoger (plus)niveau te brengen door hier zelf ook in te investeren. In dat kader is het voor ’s-Gravendijck en Klei Oost belangrijk dat de organisatiegraad van ondernemers / eigenaren versterkt wordt, zodat zij een goede gesprekspartner kunnen zijn voor de gemeente en eventuele overheveling van taken ook echt robuust en met vertrouwen kan plaatsvinden.

Hoogwaardige kennistechnologie

Zonder ‘Space Technology’ worden smartphones, radio’s en televisies onbruikbaar, omdat ze werken op basis van satellietdata. Navigeren op zee, op het land en in de lucht wordt een stuk lastiger zonder GPS. Noordwijk neemt een prominente rol binnen de Space Technology sector in. De vestiging van ESA / ESTEC speelt hier een belangrijke rol in, maar ESTEC is erg Europees georiënteerd en houdt zich pas sinds enkele jaren bezig met het creëren van betere contacten in Noordwijk en de regio.

Beleidsinzet

- De gemeente Noordwijk zal vooral actief moeten blijven in het werven hoogwaardige technische 'downstream' bedrijven op het Space Business Park. De gemeente ontwikkelt een dienst / product die geïnteresseerde bedrijven maximaal kan faciliteren in de realisatie van gebouwen / terreinen, het realiseren van de uitbreiding van de huidige faciliteiten van ESTEC op het ESTEC II terrein, realiseren van een 'fab lab', de uitbreiding van de huidige incubator (ESA BIC II Incubator) en het Galileo Reference center.
- 'Downstream' innovaties dienen bevorderd te worden. De bevordering van 'downstream' innovaties is een vanzelfsprekende ambitie die onderdeel moet zijn van een langjarige visie. Om het downstreampotentieel om te zetten in business is de koppeling met onderzoek van groot belang. Noordwijk kan hier een nadrukkelijk een rol in spelen door het starten van projecten op het gebied van het ontwikkelen van het businesspotentieel van downstream toepassingen, afkomstig uit de ruimtevaart. Bijvoorbeeld door het opstarten van concrete programma's met als doel aardobservatiedata beter te benutten voor andere economische sectoren (de water- en deltasector, land- en tuinbouw, mobiliteit, klimaat en milieu en energie).
- Noordwijk wil als testgemeente (living lab) fungeren voor het testen en toepassen van allerlei technieken: bijvoorbeeld het verbeteren van teamprestaties van Noordwijkse sportclubs (bijvoorbeeld JOHAN), ouderen die gebruik maken van domotica et cetera.
- Door het bevorderen van kennisvalorisatie kan wetenschappelijke kennis in de praktijk worden benut. Valorisatie ligt dicht bij het begrip innovatie. Innovatie is het omzetten van nieuwe combinaties (inventies) in de realiteit, dus toepassing ervan in een product of een proces. De gemeente kan kennisvalorisatie op verschillende manieren bevorderen: opzetten met netwerk, campusvorming, de uitstroom van ESA-BIC startups accommoderen binnen de Noordwijkse wijkeconomie en / of projecten opstarten waarbij het overbrengen van kennis naar het reguliere onderwijs (bijvoorbeeld onderdelen van ESA BIC onderbrengen bij het Northgo college) het voornaamste doel is.
- Om de innovatiekracht van Noordwijk (verder) te ontwikkelen en ten gelde te maken is het ontwikkelen van een duurzaam ondernemersklimaat een belangrijke voorwaarde. Het ontwikkelen van duurzame gemeenschap (Sustainable Community) heeft tot doel de economische, sociale en ecologische doelstellingen te integreren. Om tot een duurzaam ondernemersklimaat te kunnen komen, onderzoekt de gemeente de expat gemeenschap in Noordwijk en de regio, met als doel om deze gemeenschap (waar nodig) beter te faciliteren.
- Space Technology verdient een sterkere plaats in de Marketing van Noordwijk. Met het faciliteren van een 'Space Experience Center', in combinatie met de transformatie van het huidige Space Expo kan Noordwijk letterlijk de 'Space to be' worden.
- Uiteraard dient Noordwijk aangesloten te blijven bij regionale ontwikkelingsinitiatieven zoals het Holland Space Cluster, de Economische Agenda Zuidvleugel, de Leidse regio en de metropoolregio's Den Haag, Rotterdam en Amsterdam. Met het oog op het versterken van het netwerk, het uitwisselen van informatie en het verkrijgen van subsidies kan samengewerkt worden met andere kennisclusters in Nederland (bijvoorbeeld de Brainport in Eindhoven).

Zorg

Noordwijk beschikt over de ideale omgeving voor de zorg en vitaliteit van nu en de toekomst. Zee, strand, duinen, bos, sportfaciliteiten en verenigingen, gezond eten, professionele zorginstellingen en zorg-bedrijven, hotels, restaurants, wellness en nog veel meer. Er zijn al veel bedrijven en organisaties die hier een rol in spelen voor de eigen bewoners, maar ook van (ver) daarbuiten.

De zorgsector zoals we die vandaag kennen is al een professionele en succesvolle branche in Noordwijk die ook nog eens één van de grootste werkgevers in onze gemeente is. Het compleet in kaart brengen en duidelijk presenteren voor de (toekomstige) klanten wat er hier te halen valt, behoeft nog aandacht.

Op dit moment wordt er in Noordwijk en de regio gekeken naar de zogenaamde Blue Zones en het nut en de noodzaak om daar bij te horen. Dit befaamde label sluit goed aan op de doelstellingen en mogelijkheden die Noordwijk (deels) al heeft. Het label is er voor jong en oud en gaat niet alleen over zorg en vitaliteit voor de mensen zelf. Het gaat juist over de hele manier van leven.
Dus gezond leven door bewust en gezond eten, vitaliteit op peil houden door een goede balans tussen inspanning en ontspanning (zowel fysiek als mentaal). Maar ook in richtinggevende zin helpt het label ons na te denken over zaken als infrastructuur, wonen, onderwijs en werken.

Beleidsinzet

- Inventariseren en visualiseren van de bestaande situatie, teneinde te kunnen bepalen of bestaande faciliteiten en business compleet is of niet mag veranderen. De mogelijke wens tot het binden van nieuwe labels en keurmerken aan Noordwijk zal uit verschillende samenwerkingsverbanden moeten blijken. Deze inventarisatie is op korte termijn gewenst, maar is echter nooit af. De behoefte van de klant verandert tenslotte iedere dag.
- Er is een groeiende behoefte aan menselijk kapitaal. Extra aandacht voor onderwijs is dan ook direct nodig. Zijn er voldoende scholen met het juiste onderwijs? Sluit het curriculum aan op de zorg en vitaliteitsvraag van nu en de nabije toekomst? Hoe enthousiasmeren we de toekomstige medewerker voor deze sector? Het gaat tenslotte niet meer alleen om handen aan het bed. Bij een toenemende hoeveelheid arbeidsplaatsen zal er ook gedacht moeten worden aan de voorzieningen en bereikbaarheid voor de werknemers van buiten Noordwijk. Wellicht zijn meer passende woningen voor de werknemers die in Noordwijk willen(blijven) wonen nodig.
- Gemeente, organisaties, het bedrijfsleven en bewoners zullen voor veel opgaven samen moeten werken, want deze opgave is te groot voor ieder op zich. Samenwerking verrijkt, stimuleert, optimaliseert en zorgt voor het behalen van de gewenste doelen. Zonder de benodigde samenwerking zal het eindresultaat minder zijn en / of zelfs niet gehaald worden. Voor iedere opgave zal er goed gekeken moeten worden met wie en hoe samenwerkingen tot stand behoren te komen.
- Om de mate van succes en invloeden op de strategische ontwikkeling van Noordwijk te kunnen meten is een Blue Zone-monitor benodigd. Welke feiten en cijfers zijn bepalend voor het succes en hoe kunnen we die meten? Welke ontwikkelingen in de regio hebben invloed op de ontwikkelingen in Noordwijk? Er zijn veel bestaande data, die aangevuld met informatie uit het bedrijfsleven al een goed beeld kunnen geven. Het uitdragen van een eenduidige boodschap, doormiddel van een gedegen marketing- en communicatiestrategie, moet een succesvolle ontwikkeling van Blue Zone Noordwijk mogelijk maken.

15. Winkelvoorzieningen

15.1 Ontwikkelingen tot nu toe

Het winkeloppervlak in Nederland is sinds 2001 met circa 25% toegenomen en in de non food sector met maar liefst 40%. Deze enorme groei is veroorzaakt door schaalvergroting van winkels en door de grote hoeveelheid planmatig ontwikkelde winkelprojecten die de afgelopen jaren op de markt zijn gekomen.

Tegenover het fors gegroeide aanbod staat een stagnerende vraagzijde, met name sinds 2008. Dit komt ten eerste doordat consumenten minder besteden als gevolg van de (nasleep van de) economische recessie (met name in non-foodsector).

Daarnaast heeft de toenemende vergrijzing van consumenten een nadelig effect op de omzet: ouderen besteden gemiddeld minder in winkels dan de leeftijdsgroepen tussen de 20 en 65 jaar (gezinsvorming, carrière, groter wonen, etc.). In sommige gebieden leidt ook bevolkingskrimp tot een afname van het bestedingspotentieel.

Ook vindt een verschuiving plaats van bestedingen van fysieke winkels naar webshops. Het marktaandeel van internet in de totale detailhandelsbestedingen groeide van minder dan 1% in 2002 naar meer dan 6% in 2014. In de niet-dagelijkse sector heeft internet inmiddels een marktaandeel van 11%. Vooral in deze sector wordt nog een forse groei van het internet winkelen verwacht (20 à 30% marktaandeel in 2020). Het marktaandeel internet in food is tot nu toe zeer klein (± 1%) mede door de fijnmazige structuur, aard van het product (vers), lage marges en de complexe logistiek. Innovaties in logistiek en technologie kunnen de invloed van internet ook in deze branche gaan wijzigen.

Het gevolg van deze trends is dat de vloerproductiviteit (omzet/m²) in met name de niet-dagelijkse sector onder grote druk staat. Voor het eerst in de geschiedenis van de detailhandel neemt het winkeloppervlak zelfs af. De leegstand loopt al jaren op. Inmiddels staat 11% van de winkelpanden in Nederland leeg en neemt dit op veel locaties structurele vormen aan.

In de nieuwe winkelmarkt wijzigen winkelformules radicaal hun vestigingsstrategie. Deze is niet langer gericht op expansie en het invullen van ‘witte’ vlekken (vestigingen in meer winkelgebieden). In toenemende mate focussen zij zich op een beperkter aantal locaties in grote centra en verzorgingsgebieden. Daar wordt geïnvesteerd in uitbreiding en nieuwe winkelconcepten. In middelgrote centra wordt minder vaak nog geïnvesteerd, steeds vaker worden hier ook vestigingen gesloten.

Het winkelaanbod in het middensegment is kwetsbaar (niet onderscheidend genoeg in hoogwaardigheid, bijzonderheid of prijs). De toegevoegde waarde (ten opzichte van internet) is beperkt. Als gevolg van de gewijzigde winkelmarkt is met name in het middensegment de afgelopen jaren een groot aantal nationale winkelketens failliet gegaan (o.a. Schoenenreus, Mexx, Halfords, IT’s, Siebel). Ook landelijke warenhuizen (V&D is failliet, Hema en Blokker) hebben het erg zwaar.

Conclusie: de aanbodzijde structureel te groot is in vergelijking tot de vraagzijde, met name in de non-foodsector. Hierdoor vindt in toenemende mate verdringing plaats met een afnemend aantal winkels en toenemende leegstand tot gevolg. De verwachting is dat de afname van het winkelaanbod de komende jaren verder zal doorzetten.

In de detailhandel non-food zien we landelijk momenteel (sept 2015) een duidelijke sentimentsverbetering (lokaal is dit overigens nog niet merkbaar). De particuliere bestedingen nemen toe hetgeen zich ook vertaald naar een stijging van de bestedingen in de detailhandel non food (ca. 2% 2016). Dit overigens na een aantal jaren waarin de omzet in zijn totaliteit

met meer dan 10% gedaald is (sinds 2008). Daarbij zijn er grote verschillen per branche: bouwen en wonen -31%, consumentenelektronica -28% en huishoudelijke artikelen -27%. Deze omzetdaling werd vooral veroorzaakt door economische stagnatie en omzetverschuiving van offline naar online winkels.
De huidige verbetering in de non-food is vrijwel over de gehele linie zichtbaar, maar is nog lang niet op het niveau van 2008. De koek wordt voorlopig slechts beperkt groter. Doe-het-zelfzaken en woninginrichters profiteren van de aantrekkende woningmarkt. Modewinkels en elektronicazaken hebben baat bij het verbeterde consumentenvertrouwen waardoor consumenten meer luxe goederen kopen. De sector is hiermee echter niet uit de problemen. Er is namelijk sprake van prijsdruk, waardoor de omzetstijging minder sterk wordt. Deze prijsdruk komt door de enorme concurrentie die zich vertaalt naar aanhoudende kortingsacties en afprijzingen. Consumenten zijn hieraan gewend geraakt en zijn steeds bewuster op zoek naar waarde voor hun euro's; de prijsdruk zal daarom aanhouden. Retailers moeten hierop blijven inspelen en duidelijke keuzes maken voor doelgroep, locatie, klantverleiding en het juiste serviceniveau.

15.2 Analyse huidige situatie

In Noordwijk zijn circa 180 winkels en 230 overige publieksgerichte voorzieningen (horeca, cultuur, ontspanning, dienstverlening) gevestigd. Ruim 30 panden die bestemd voor publieksgerichte functies staan leeg.

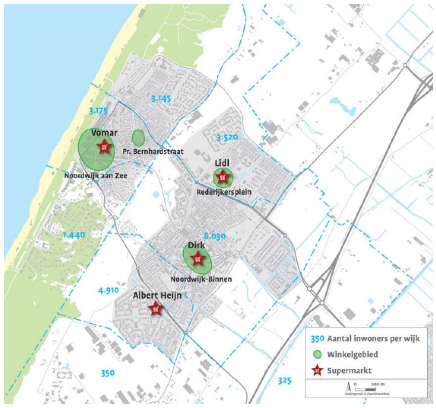

Het centrum van Noordwijk aan Zee is het grootste, met ruim 200 verkooppunten. Een groot deel hiervan zijn horecabedrijven en winkels in de niet-dagelijkse sector (o.a. mode). Er is één supermarkt gevestigd (Vomar). Het totale winkelaanbod in het centrum van Noordwijk aan Zee heeft een omvang van circa 17.700 m² winkelvloeroppervlak, inclusief bijna 1.100 m² leegstand (circa 6,2%).

Noordwijk Binnen is het tweede centrumgebied en het belangrijkste voorzieningencluster van Noordwijk Binnen. Hier zijn ruim 80 winkels en overige publieksgerichte voorzieningen gevestigd. Het winkelaanbod heeft een totale omvang van ruim 9.500 m² winkelvloeroppervlakte, en bestaat zowel uit dagelijks als niet dagelijks aanbod.
Het centrum van Noordwijk Binnen heeft de grootste supermarkt van Noordwijk (Dirk van de Broek). Naast deze supermarkt is Action een grote en belangrijke publiekstrekkende aanbieder. Het centrum van Noordwijk Binnen telt relatief veel bedrijven in de dienstverlenende sector (o.a. banken, kappers). De leegstand is relatief groot en bedraagt ruim 2.400 m², verspreid over 10 panden.

Voorzieningenaanbod gemeente Noordwijk (aantal verkooppunten)

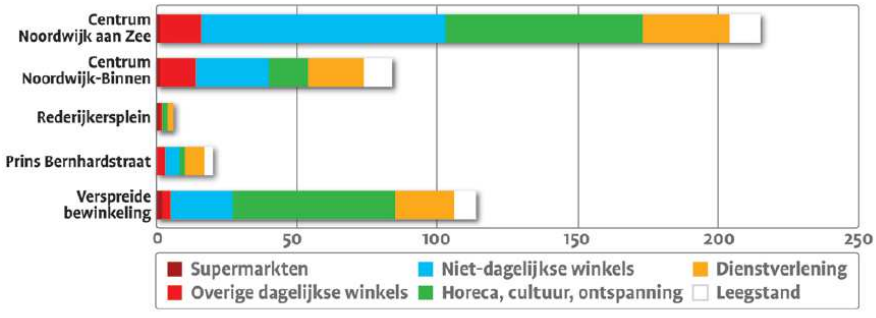

Bron: Locatus, Juli 2015

In Noordwijk Binnen zijn buiten het centrumgebied nog twee supermarkten gevestigd. Dit betreft een solitaire Albert Heijn op het Bonnikeplein en de Lidl op Rederijkersplein.

De Prins Bernhardstraat in Noordwijk aan Zee is een relatief klein(schalig) voorzieningencluster. Verspreid over de gemeente zijn verder nog een groot aantal horecabedrijven (hotels, restaurants) en enkele grootschalige winkels (tuincentrum, bouwmarkt) gevestigd.

Winkelaanbod gemeente Noordwijk (m² winkelvloeroppervlak)

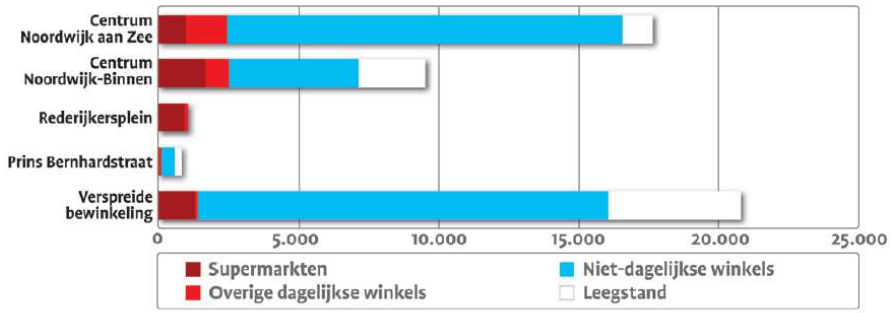

Bron: Locatus, Juli 2015

Positie in de regio

In 2011 genereerde de totale detailhandel in Noordwijk 16% extra inkomsten door toevloeiing naar de gemeente. Van de totale omzet in dagelijkse artikelen in Noordwijk was 86% afkomstig uit Noordwijk. Van de totale omzet in niet-dagelijkse artikelen was 45% afkomstig uit Noordwijk. Over het algemeen geldt dat het bindingspercentage voor gemeenten van 20.000 tot 50.000 inwoners 82% voor de dagelijkse sector bedraagt. Voor de niet-dagelijkse sector is dit 43%. Hieruit kan geconcludeerd worden dat in 2011 de koopkrachtbinding in Noordwijk gelijk is aan het landelijke gemiddelde.

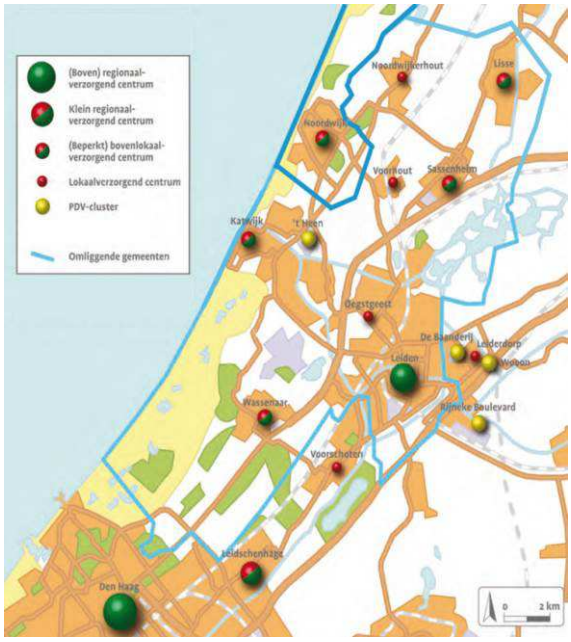

Bron: I&O Research (2011), kso2011.

Over het algemeen geldt dat het bindingspercentage voor gemeenten van 20.000 tot 50.000 inwoners 82% voor de dagelijkse sector bedraagt. Voor de niet-dagelijkse sector is dit 43%. Hieruit kan geconcludeerd worden dat in 2011 de koopkrachtbinding in Noordwijk gelijk is aan het landelijke gemiddelde.

De dagelijkse sector in Noordwijk heeft dus voornamelijk een functie voor Noordwijk zelf. Voor de niet-dagelijkse sector heeft de Noordwijkse consument verschillende alternatieven voor een dagje winkelen. Omliggende gemeenten (Katwijk en Lisse) en de grotere steden liggen allen op relatief korte afstand. Dit heeft als gevolg dat een groot deel van de niet-dagelijkse bestedingen buiten Noordwijk plaatsvindt.

Deze en de nu volgende gegevens zijn afkomstig uit het Koopstromenonderzoek Randstad van 2011. Dit zijn de meest actuele beschikbare gegevens voor dit moment.

De dagelijkse sector in Noordwijk heeft met name een functie voor Noordwijk zelf. Uit het Koopstromenonderzoek Randstad 2011[15] blijkt dat voor dagelijkse artikelen 9% van de omzet in Noordwijkse winkels van buiten komt.
Volgens het koopstromen- onderzoek komt in de niet-dagelijkse sector een groter deel van de omzet van buiten Noordwijk. Ongeveer 27% van de omzet komt uit de omliggende gemeenten en het overige deel van Nederland. Dit is waarschijnlijk in grote mate toe te rekenen aan het toeristische karakter van Noordwijk en de zondag openstelling.
Volgens het koopstromenonderzoek genereerde de totale detailhandel in Noordwijk in 2011 16% extra inkomsten door toevloeiing naar de gemeente. Van de omzet in dagelijkse artikelen in Noordwijk komt 86% uit Noordwijk.

Waar komt de omzet in Noordwijk vandaan?

Dagelijkse artikelen

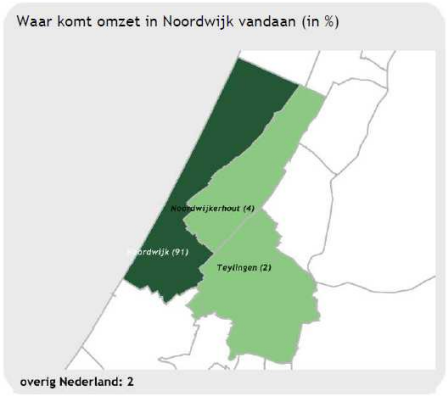

Niet-dagelijkse artikelen

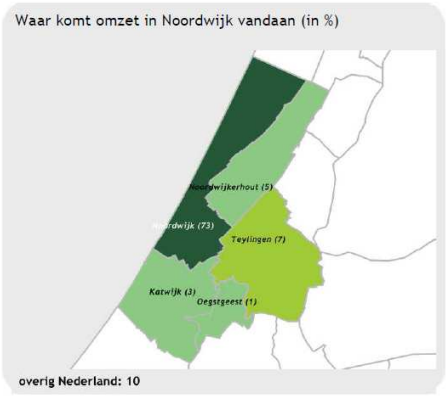

Bron: I&O Research (2011), kso2011.

Voor de niet-dagelijkse sector concurreert de Noordwijkse detailhandel met omliggende gemeenten (Katwijk en Lisse) en liggen de grotere steden op relatief korte afstand. Het aantal Unique Selling Points (USP's) beperkt zich tot de koopzondag en een klein aantal unieke winkels. Een zeer groot gedeelte van de bezoekers van buitenaf zijn naar verwachting dagtoeristen die (in het weekend) een bezoek aan Noordwijk brengen

Waar gaan de bestedingen uit Noordwijk naar toe?

Dagelijkse artikelen

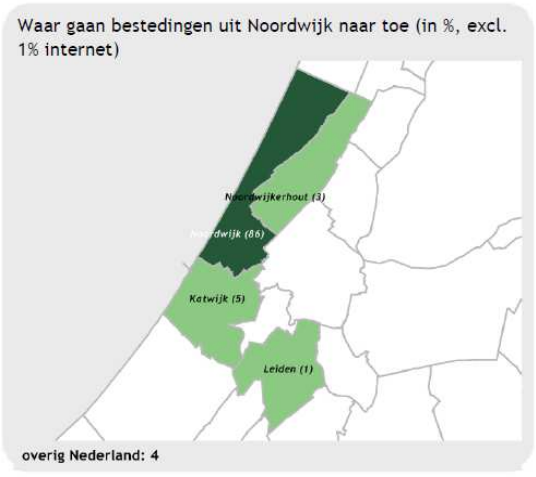

Niet- dagelijkse artikelen

[15] http://www.kso2011.nl/

De inwoners van Noordwijk hebben een aantrekkelijk alternatief voor een dagje winkelen, met als gevolg dat een groot deel van de niet-dagelijkse bestedingen buiten Noordwijk plaatsvindt (bestedingen via internet niet meegerekend in het koopstromenonderzoek).

Economisch functioneren van de Noordwijkse detailhandel
Op basis van het Koopstromenonderzoek Randstad 2011, het huidige aantal inwoners, de omvang van het winkelaanbod en kerncijfers over bestedingen kan de vloerproductiviteit van het winkelaanbod worden berekend. Hoewel deze cijfers door de snelle ontwikkelingen zijn gedateerd vormen deze gegevens een indicator voor het economisch functioneren van het winkelaanbod. Immers, recenter gegevens zijn op dit moment niet voor handen.

De gemiddelde omzet per vierkante meter ligt in 2011 in de dagelijkse sector van Noordwijk hoger dan gemiddeld in Zuid Holland (€ 8.411 tegen € 7.630). In de niet-dagelijkse sector ligt de gemiddelde omzet in Noordwijk (€ 1.336) lager dan het provinciaal gemiddelde (€ 1.790).

Kijkend naar de detailhandel in Noordwijk kunnen de volgende conclusies worden getrokken:
- In het winkelgebied Hoofdstraat en omgeving is sprake is van een zeer beperkte omvang van het supermarktaanbod en sprake van een groot modeaanbod, welke van oudsher toeristisch is georiënteerd.
- De bindingspercentages voor geheel Noordwijk zijn nagenoeg gelijk aan de gemiddelde bindingspercentages in referentiegemeenten (20.000 – 50.000 inwoners). De dagelijkse sector in Noordwijk heeft met name een functie voor Noordwijk zelf. Voor de niet-dagelijkse sector hebben veel mensen van buiten Noordwijk weinig directe redenen om (vooral) het winkelgebied Hoofdstraat te bezoeken, anders dan dagtoerisme (al dan niet gecombineerd met een verblijf)
- De belangrijkste winkelgebieden in Noordwijk zijn geconcentreerd rond de Kerkstraat in Noordwijk Binnen en de Hoofdstraat in Noordwijk aan Zee. Het winkelgebied Hoofdstraat is qua aanbod en omvang het primaire aankoopgebied voor luxe goederen, het winkelgebied Kerkstraat is vooral het 'boodschappencentrum' van Noordwijk. De dagelijkse sector in Noordwijk heeft met name een functie voor Noordwijk zelf. Voor de niet-dagelijkse sector concurreert de Noordwijkse detailhandel met omliggende gemeenten (Katwijk en Lisse) en liggen de grotere steden op relatief korte afstand.
- Het onderscheidend vermogen beperkt zich in Noordwijk tot de koopzondag en een klein aantal unieke winkels. Een zeer groot gedeelte van de bezoekers van buitenaf zijn naar verwachting dagtoeristen die (in het weekend) een bezoek aan Noordwijk brengen.

De (veranderende) consument
De consumenten in Noordwijk zijn voor een deel bewoners van Noordwijk, deels bezoekers uit de regio en tot slot toeristen.

De fysieke winkelomgeving moet het de afgelopen jaren gemiddeld met fors minder bezoekers doen. De mate waarin is afhankelijk van het type winkelgebied.

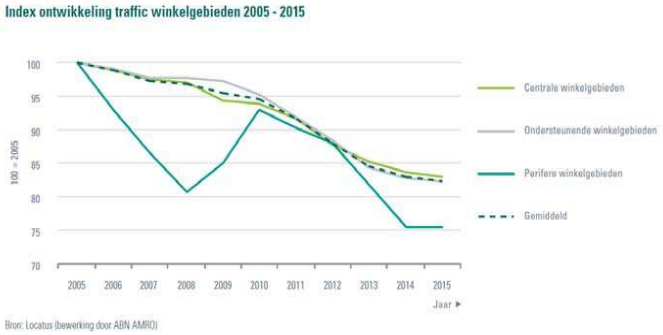

De grafiek geeft een beeld van de gemiddelde ontwikkelingen op landelijk niveau. Ondanks dat lokale cijfers ontbreken is de verwachting dat dit beeld redelijk vergelijkbaar met is de ervaring binnen Noordwijk. Wanneer we kijken naar de gewijzigde consumenten behoefte en dit afzetten tegen de traffic ontwikkelingen van de afgelopen jaren, ontstaat er een beeld hoe de toekomstige consument per type winkelgebied winkelt:

Recreatief winkelen
De consument is op zoek naar ervaring en wil producten uit kunnen proberen, passen, zien en voelen. De ervaring die de consument opdoet in de winkel moet de klant uiteindelijk tot aankoop overtuigen. Men is bereid om meer moeite te doen om het gebied te bezoeken, zal langer (ver)blijven en kosten voor parkeren spelen minder een rol dan bij de overige type winkelgebieden.

Recreatief winkelen: geen specifiek koopdoel

Recreatief winkelen: rondkijken en vergelijken

Recreatief winkelen: ontspanning, lange verblijfstijd

Boodschappen doen

Boodschappen doen: aankopen in diverse winkels

De consument is hier meer gericht op snelheid, efficiency en de zekerheid dat producten te verkrijgen zijn. Goede bereikbaarheid en parkeervoorzieningen zijn van wezenlijk belang. Doordat de traffic op B en C locaties terugloopt is de overlevingskans van deze winkels op deze locaties aan verder aan het teruglopen.

Landelijk wordt er een tendens gezien dat winkels van deze locaties in een afgeslankte vorm verhuizen naar een centrum waar meer traffic is.

Doelgericht aankopen
Bij doelgericht aankopen is zowel het artikel (of de artikelen) als de winkel waarin de aankoop plaats gaat vinden al bepaald. De zekerheid het artikel te kunnen verkrijgen staat centraal. Efficiëntie is belangrijker dan ambiance of aanwezig overig assortiment.

Combinatiebezoek is geen doel, in principe worden alle aankopen in de kooptrip in de betreffende winkel gedaan.

Afhankelijk van de uniciteit van het artikel is men bereid tot inspanning (reistijd, etc) bij dit type winkelgedrag. Belangrijker is dat de bereikbaarheid en parkeergelegenheid goed geregeld zijn.

In Noordwijk zijn meerdere typen winkelgebieden aanwezig. Om in te kunnen spelen op de wijzigende behoefte(n) van de consument is de beoordeling van de bezoek motieven aan de Noordwijkse winkelgebieden een relevant gegeven voor de levensvatbaarheid en inrichting van de winkelgebieden:

Locatie	Kenmerken	Consumenten Motieven
Centrum Noordwijk aan Zee	➢ Hoofdwinkelgebied (klein) ➢ Ca. 100 winkels ➢ Dichtste passantenstromen van Noordwijk ➢ Meerdere 'trekkers' aanwezig ➢ >50% filiaal/franchiseketens met landelijke dekking ➢ A1, A2 en B1 locatie	**Recreatief winkelen**
Centrum Noordwijk Binnen	➢ Ondersteunend winkelgebied ➢ Wijkcentrum groot ➢ 25- 50 winkels ➢ A2 locatie, B1 en B2 ➢ 50%-75% van de maximale drukte ➢ Min. 25% bestaat uit filiaal / franchiseketens ➢ Tenminste een 'trekker' aanwezig	**Boodschappen doen**
Prins Bernhardstraat	➢ Buurtcentrum ➢ C-locatie ➢ 5-9 winkels ➢ Ondersteunend winkelgebied	**Boodschappen doen** **Doelgericht aankopen**
Rederijkersplein	➢ Supermarktcentrum ➢ Ondersteunend winkelgebied ➢ C-locatie ➢ 3-4 winkels waaronder een supermarkt > 500 m2	**Boodschappen doen**
Verspreide winkels binnen de bebouwde kom	➢ Betreft 14 winkels van verschillende grote en branche verspreid over Noordwijk. Variërend van supermarkt, tot doe-het-zelf. ➢ C-locatie	**Boodschappen doen** **Doelgericht aankopen**
Verspreide winkels buiten de bebouwde kom	➢ Betreft 4 winkels met name tuincentra ➢ C-locatie	**Doelgericht aankopen**
Bedrijventerrein	Betreft m.n. automotive en daarnaast DHZ, golfshop, interieur en mode	Doelgericht aankopen

SWOT Analyse

STERKTEN	KANSEN
S 1. Badplaats Noordwijk; 8% extra inkomsten door toerisme in de Hoofdstraat S 2. Kerkstraat; ligging in unieke omgeving S 3. Imago van Noordwijk S 4. (gem) Besteedbaar inkomen ligt in Noordwijk 16% hoger dan het landelijke gemiddelde	K 1. Betere (structurele) samenwerking K 2. Decors in centra; passend bij omgeving en beleving K 3. Instellen centrummanagement K 4. Financiering: ondernemersfonds K 5. Inspelen op veranderend koopgedrag van Consumenten K 6. Digitalisering / ICT Techniek
ZWAKTEN	**BEDREIGINGEN**
Z 1. Parkeren/ bereikbaarheid Z 2. Teruggelopen uitstraling van winkelgebieden Z 3. Beperkte bestedingen van Noordwijkers in Noordwijk Z 4. Branchering is niet optimaal Z 5. Dagelijks aanbod onvoldoende in Noordwijk aan Zee Z6. 'Half verzorgingsgebied' door ligging aan zee	B 1. Toenemend gebruik van Internetshoppen B 2. Veranderende bestedingspatronen van de consument (vergrijzing) B 3. Vergrijzing van zelfstandigen / filialisering B 4. Concurrentie regio en steden B 5. Dalende behoefte van grootwinkelbedrijven aan m2 winkelvloeroppervlakte

15.3 Trends en prognoses

Een goed functionerend winkelaanbod draagt bij aan een goed woon- en leefklimaat in dorp, wijk of stad. Het is dan ook van belang om in te spelen op de trends en ontwikkelingen in de winkelmarkt. Het is de verwachting dat de niet-dagelijkse bestedingen buiten Noordwijk in de toekomst verder zal toenemen. Onder andere door de oplevering van de parkeergarage in Katwijk, herontwikkelingen in centrum Hoofddorp en het online winkelen.

(verwachte) sectorale ontwikkelingen

- *Verdere afname van het winkelaanbod, met name in de non-food sector*. Dit als vervolg op de omslag van de winkelmarkt van een groei- naar krimpmarkt.
- *De verwachte daling in winkelmeters als gevolg van Internetverkopen blijft de komende 5 jaar onder de 5%* (bron: Locatus). Dat komt omdat de meeste zich in segmenten bevinden waar de invloed van internetverkopen het laagste is.
- *Winkelformules wijzigen radicaal hun vestigingsstrategie*: van expansie en het vullen van 'witte vlekken (vestigingen in meer winkelgebieden) naar focus op een beperkter aantal locaties in grote centra en verzorgingsgebieden. Daar wordt geïnvesteerd in

uitbreiding en nieuwe winkelconcepten. In middelgrote centra wordt minder geïnvesteerd en worden vestigingen gesloten.

- *Het winkelaanbod in het middensegment wordt steeds kwetsbaarder* als het niet onderscheidend genoeg blijft in hoogwaardigheid, bijzonderheid of prijs. Dan is de toegevoegde waarde (ten opzichte van internet) te beperkt.
- *Aanhoudende prijsdruk, die omzetstijging bij aantrekkende bestedingen drukt.*
- *Verdere verschuiving van bestedingen in fysieke winkels naar webshops.* In 2014 bedroeg de totale online detailhandelsomzet slechts 7,5% van de totale detailhandelsomzet. Naar de toekomst toe wordt verwacht dat de omzet via online zal groeien tot 10% à 12% in 2020. Dit percentage is echter niet één-op-één toepasbaar voor alle branches. Slecht 0,5% van de voedselbestedingen worden online gedaan. Daarentegen wordt 14,5% van de non-food online gedaan.
- *Offline en online oriëntatie en aankopen raken steeds meer met elkaar verweven*. Klanten doen online inspiratie op en gaan vervolgens naar de winkel om producten te kopen, te zien (woonwinkels) of direct mee naar huis te nemen (supermarkten, bouwmarkten, drogisten). Consumenten hebben tenslotte minder tijd en maken keuzes: offline, online, gemak, snelheid, genieten en beleven. De consument wil kopen waar en wanneer hij wil. Verkoop via en aanwezigheid in meerdere kanalen (omnichannel) is noodzakelijk en zal steeds meer geïntegreerd worden in één concept m.n. voor branches met gemiddeld of veel effect (Mode, schoenen, makelaardij, verzekeringen, boeken, elektronica, witgoed en reisbureaus).
- *Bereiken van een gelijke geïntegreerde (merk)ervaring voor klanten door benutting van alle verschillende communicatiekanalen*. Volgens de Rabobank is 'omni-channel retail' een van de belangrijkste pijlers voor de toekomstige retail, dit wordt bestempeld als Retail 4.0.
- *Inzicht krijgen in de 'customer journey'*: is cruciaal. Maar kiezen voor een geïntegreerd concept waarin off- en online elkaar volledig versterken in plaats van elkaar beconcurreren, is makkelijker gezegd dan gedaan. Want hoe creëer je als retailer online, persoonlijk klantencontact? Hoe werk je aan loyaliteit en hoe zorg je ervoor dat je klant nog naar de fysieke winkelvloer komt? En dat niet alleen voor een individuele winkel maar ook voor een gebied.
- *Toenemende horizontale en verticale integratie van de detailhandel* (bron Rabobank). Dit wil zeggen dat de productieketen in toenemende mate direct de consument zal gaan benaderen om hun product te vermarkten of zelfs verkopen. Denk hierbij o.a. aan flagshipstores. Met horizontale integratie wordt gedoeld op samenwerkingsverbanden tussen winkel(keten)s en de inzet van een mix van verkoopkanalen. Dit laatste zien we ook in Noordwijk reeds ook op een aantal plekken ontstaan.
- *Vaker openen van een offline-vestiging door pure online-spelers*. Aanleiding voor hen is om belangrijke functies, die online nog niet kunnen worden ingevuld voor de consument (terwijl zij daar wel behoefte aan hebben) in een fysieke winkel onder te brengen.

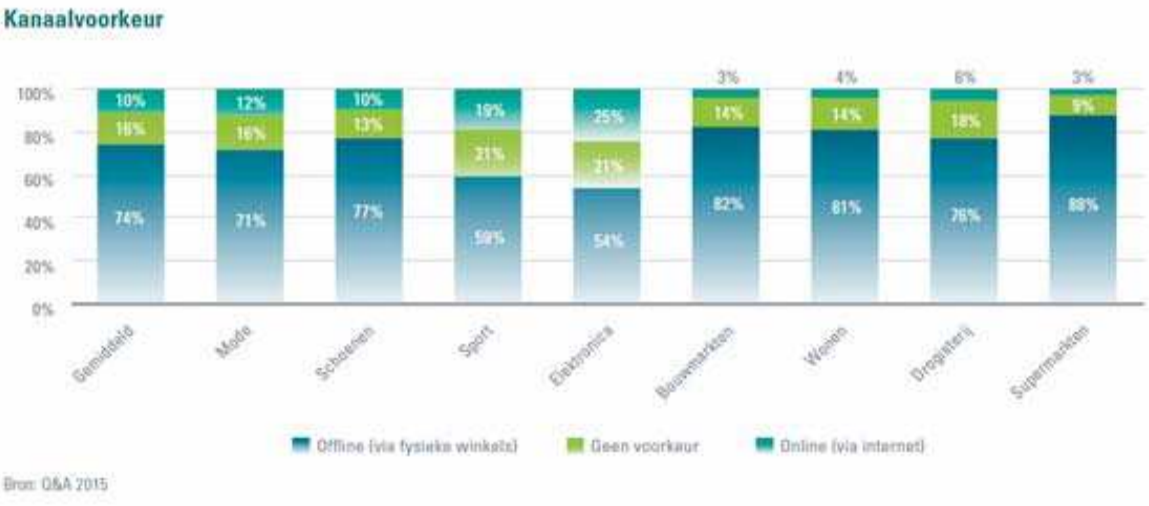

Bron: O&A 2015

- *Toenemende brancheverva*ging- *en vervlechting:* onder andere toevoeging van horeca aan winkels voor beleving, uitbreiding van activiteiten ('blurring'), maar ook verbinden van diverse winkels met elkaar of shop-in-shop.
- *Grote impact van de bredere 'digitalisering van de samenleving' op winkelgebieden* (belangrijker dan het internet winkelen). Dit betreft onder andere het gebruik van smartphones (met mogelijkheden voor diensten die helpen bij het aankoop- en oriëntatieproces), big data, het gebruik van sensoren in woningen, winkels en vervoersmiddelen en nieuwe productiemethoden, zoals 3D-printing.
- *Vertaling van digitale datastromen naar informatie over bezoekers, klanten en hun behoefte*. Dit is mogelijk door een combinatie van gegevens die passief afgestaan worden door het continue gebruik van communicatiemiddelen

Techniek en ICT
Trends en ontwikkelingen die op de middellange en lange termijn voorzien worden maar waarvan de impact in beperkte mate te voorzien is, zoals destijds ook de impact van de mobiele telefoon niet voorzien was. Desondanks wel zaken die aandacht vragen:

Robots en winkelen: Binnen 15 jaar zijn robots intelligenter dan de mens en krijgen ze een menselijk uiterlijk. Robots gaan een belangrijk deel uitmaken van elk aspect in ons toekomstige leven. De vraag is welke rol ze gaan spelen binnen de detailhandel.
De supercomputer als persoonlijke shopper : Grote bedrijven hebben ons leven veranderd door nieuwe ideeën om te zetten in werkelijkheid. Supercomputers zoals Watson doen dingen die eens onmogelijk leken, zoals een meester te worden in de keuken. In potentie kunnen we dus beschikken over onze persoonlijke, digitale adviseur of assistent bij het winkelen.
Virtuele winkels: Met de Oculus Rift is men inmiddels al in staat om op een realistische wijze een 3D voorstelling te maken. Zou dit ook de toekomst zijn van de winkel, kunnen we ons voorstellen dat we een winkel digitaal bezoeken door enkel en alleen op touchscreens en virtuele vitrines te klikken?
Voorspellende omni channel strategieën: Om gelijke tred te houden met de concurrentie, zullen retailers predictive analytics technologieën moeten uitvoeren om omnichannel strategieën te kunnen formuleren. Het winkelend publiek hecht namelijk niet veel waarde aan waar een detailhandelaar zijn goederen vandaan haalt, zolang de bestelling maar nauwkeurig wordt verwerkt en de levering op tijd plaatsvindt.
Internet of things: Hierin verbindt de detailhandel fysieke objecten, menselijke systemen en natuurlijke objecten aan elkaar verbonden tot 'The Internet of Things', ook wel 'Thingernet' genoemd. Je wekker gaat, het bad loopt automatisch vol en je koffie wordt vers gezet. Thingernet gaat een ingrijpende culturele verandering teweeg brengen: machines, apparaten, sensoren, actuatoren en andere objecten worden aan elkaar- en aan systemen verbonden. Het zal de huidige markt nieuwe kansen bieden, en het leven van de consument slimmer maken.
Wearables: Binnen afzienbare tijd zullen betalingen via onze mobiele telefoon verlopen, net als het kopen en bestellen van zaken. De volgende ontwikkeling is echter al weer in het zicht: sensoren op ons lichaam of zaken als Google Glass tot de slimme contactlens. De komst van wearables gaan ons leven beïnvloeden. Retailers kunnen informatie en producten voor de consument beschikbaar maken via wearables. Deze informatie kan vervolgens gecombineerd worden met mobiele betaling en zal daarmee het betaalgemak voor de consumenten verhogen en kunnen klanten beter en makkelijker winkelen. Andere aspecten waar de toegevoegde waarde van wearables op dit moment nog wordt onderzocht zijn klant en locatie specifieke aanbiedingen, planning van voorraden en product placements. Grote winkelketens werken al aan de eerste experimenten. Wearables kunnen ook een bijdrage gaan leveren aan het verhogen van de beleving in de winkel afgestemd op de individuele klant (bijvoorbeeld middels speciaal geselecteerde aanbiedingen, winkelrouting maar ook personalisatie en real-time marketing)
Zelfrijdende auto's: *Zelfrijdende auto's kunnen onze maatschappij ingrijpend veranderen. Of dat gebeurt hangt af van hoeveel de auto daadwerkelijk zelf kan maar ook van wat de consument wil. Worden auto's een tweede luxe huiskamer of blijft een bestuurder*

noodzakelijk? Ook de deeleconomie is van invloed. Als veel mensen zelfrijdende voertuigen en ritten gaan delen verandert dit het verkeer- en vervoersysteem radicaal.'

Dit zijn een aantal conclusies uit het rapport 'Chauffeurs aan het stuur?- Zelfrijdende voertuigen en het verkeer en vervoersysteem van de toekomst' van het Kennisinstituut voor Mobiliteitsbeleid (KiM).

In dit rapport worden vier scenario's voor een toekomstig verkeer en vervoersysteem met zelfrijdende auto's beschreven. Deze beelden verschillen van elkaar op het vlak van techniek en acceptatie (oftewel hoe 'automatisch' wordt de zelfrijdende auto?) en in de mate waarin consumenten willen delen (van autobezit en van ritten).

Daarnaast laat het rapport zien dat de mate waarin mensen voertuigen maar ook ritten gaan delen veel verschil maakt voor hoe de samenleving eruit gaat zien. Als de auto overal zelfstandig kan rijden en mensen blijven hechten aan privébezit dan staan de straten vol met dit soort auto's van verschillende merken. Als de technologie zo ver doorzet is het ook denkbaar dat mensen voor iedere rit een auto laten voorrijden. Deze deelauto's zijn in het bezit van grote bedrijven, die hun voertuigen parkeren aan de rand van de stad. Dat verandert het straatbeeld aanzienlijk.

Of bovengenoemde zaken van invloed zijn en in welke mate op winkels, business modellen en winkelgebieden zal onder andere afhangen van de kosten en de positionering van de winkel. Deze nieuwe ontwikkelingen maken wel duidelijk dat het als winkelier belangrijk is om te weten wat er speelt zodat tijdig ingespeeld kan worden op ontwikkelingen. Bovendien wordt het bewust kiezen voor doelgroepen en profilering nog belangrijker.

15.4 Beleidskaders

Rijksbeleid
In de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (SVIR) geeft de rijksoverheid haar visie op de ruimtelijke en mobiliteitsopgaven voor Nederland richting 2040. Een belangrijk punt in de SVIR is dat het ruimtelijke ordeningsbeleid meer wordt overgelaten aan gemeenten en provincies.

Het kabinet delegeert daarmee het winkellocatiebeleid aan gemeenten en provincies. Met het vaststellen van de SVIR is tevens 'de Ladder voor Duurzame Verstedelijking' geïntroduceerd voor winkelvoorzieningen.

Provinciaal beleid
De provincie Zuid Holland streeft naar levendige, qua functies gemengde stads- en dorpsgebieden met een aantal krachtige en kwalitatief onderscheidende centra. Het provinciale detailhandelsbeleid is gericht op een gezonde detailhandelsstructuur, waarbij leegstand, afname van de ruimtelijke kwaliteit en aantasting woon- en leefklimaat worden voorkomen. In het algemeen spoort het planaanbod niet met de gewijzigde maatschappelijke vraag en neemt de leegstand toe.

Digitale ontwikkelingen zorgen voor veel positieve effecten voor consumenten en producenten. Internet winkelen vergroot het aankoopgemak voor consumenten doordat zij altijd en overal kunnen beschikken over goederen en diensten. Tegelijkertijd heeft internet winkelen gevolgen voor de detailhandelsstructuur. De omvang van het winkeloppervlak zal teruglopen.

De gezamenlijke inspanning van de provincie en andere partijen is gericht op het terugbrengen van het winkelvloeroppervlak en de planvoorraad op die plaatsen waar ruimtelijk gezien de minste vraag is. Toevoeging van winkelmeters kan slechts in enkele perspectiefrijke onderdelen van de bestaande provinciale detailhandel structuur aan de orde zijn. Veel locaties met perifere detailhandelsvestigingen (PDV locaties) functioneren ondermaats. Op provinciaal niveau zal hun aantal vanuit ruimtelijke overwegingen verminderd moeten worden.

Buiten de centra van steden, dorpen en wijken wordt alleen ruimte geboden aan enkele specifieke branches die vanwege aard of omvang van de goederen niet goed inpasbaar zijn in de centra zelf. Dit zijn de perifere branches die in het Programma ruimte nader worden omschreven. Voor de concentratie van de detailhandel in winkelcentra werkt de provincie met een driedeling van detailhandelscentra.
Deze driedeling in te ontwikkelen locaties, te optimaliseren locaties en overige locaties (Noordwijk valt onder de categorie 'overige locaties') is uitgewerkt in het Programma ruimte. Voor de te optimaliseren locaties en de overige locaties zijn er beperkte ontwikkelingsmogelijkheden.

Internet afhaalpunten
In ruimtelijk opzicht maakt de provincie Zuid Holland geen onderscheid tussen internetdetailhandel met een publieksfunctie en een fysieke winkel, daar waar afhaal- en brengpunten worden gecombineerd met andere vormen van detailhandel als reguliere detailhandel.
Daarom beschouwt de provincie dergelijke internetdetailhandel als reguliere detailhandel waarvoor ook de regels van de Verordening ruimte 2014 (in werking per 4 februari 2016) gelden. Een uitzondering hierop geldt voor niet-dagelijkse artikelen, daar waar de kwaliteit van de leefomgeving en de mobiliteit niet in het geding komen én er geen sprake is van:
- een etalage / showroomfunctie,
- deze locaties zich bevinden op bedrijventerreinen,
- op kantoorlocaties,
- of op brandstofverkoopplaatsen.

Een uitzondering hierop geldt ook voor detailhandel in ter plaatse vervaardigde goederen bij productiebedrijven.

Gemeentelijk beleid
Het gemeentelijk beleid ten aanzien van de winkelvoorzieningen in Noordwijk is onder meer verwoord in de *Algemene Economische Visie 2012 – 2020 'Werken vanuit kracht'*. In deze nota's zijn acties geformuleerd, voor het aantrekkelijk maken en behouden van de winkelgebieden in Noordwijk. Motto daarbij is dat winkelen in Noordwijk een belevenis is. Samen met de ondernemers wil de gemeente een gezamenlijke strategie bepalen en een detailhandelsbeleid opstellen en uitvoeren.

In het *Actieprogramma Economie 2014 - 2018 'voor zeven vitale sectoren'* is geconstateerd dat de winkelmarkt is sterk aan het veranderen is. Waar in het verleden sprake was van een steeds maar groeiende winkelmarkt vindt nu verdringing plaats. Nieuwe winkelontwikkelingen leiden er toe dat er op andere plekken winkels wegvallen. Gelet op de trends en de berekening van het haalbare winkelaanbod in Noordwijk, is in kwantitatieve zin geen aanleiding om het winkelaanbod in Noordwijk (fors) uit te breiden. In kwalitatieve zin is een opwaardering van het winkelaanbod zeker nodig. Al met al blijkt uit de analyse dat de investeringen in de winkelgebieden zijn achtergebleven, met stagnatie en mogelijk achteruitgang tot gevolg.
Om de kwaliteit van het winkelaanbod in Noordwijk in de toekomst te versterken en te behouden, zijn keuzes nodig. Ontwikkelingen die een bijdrage leveren aan de versterking en opwaardering van de winkelgebieden zijn gewenst. De recente (planvorming) ontwikkelingen in de Kerkstraat en het recent gestarte initiatief in de Hoofdstraat dragen hier aan bij. Gebiedsgerichte (her)ontwikkeling kan in de toekomst nodig zijn in gebieden waar de detailhandelsfunctie dreigt te verdwijnen.

15.5 Beleidsinzet

Met betrekking tot de Retail wordt geconstateerd dat de winkelmarkt sterk aan het veranderen is. Tevens is duidelijk dat de effecten ook in de Noordwijkse detailhandel merkbaar zijn en de landelijke trends ook voor Noordwijk gelden. De kansen voor de Noordwijkse detailhandel

liggen vooral in samenwerking tussen de verschillende partijen, visieontwikkeling en (co)financiering en het inspelen op het veranderende consumentengedrag.

- **Inspelen op de veranderende vraag** geldt vooral voor de detailhandel, maar ook voor de Horeca. De consument is kritisch voor wat betreft de uitgaven en is bovenal op zoek naar beleving. Daarom moet gezorgd worden voor een flexibel en gevarieerd aanbod van winkels en horeca. Vertrouwd en verassend, zoals de consument dat wil. Gerichte keuzen met betrekking tot het bepalen van doelgroepen is een belangrijk uitgangspunt.
- Om flexibel in te kunnen spelen op de veranderende vraag kunnen ondernemers door middel van **minder regels voor méér ondernemerschap** en méér ruimte voor innovatieve Retail concepten zorgen. Alle regels, wetten en voorschriften tezamen leiden bij elkaar opgeteld in veel winkelgebieden tot beperkingen en extra kosten voor ondernemers.
- Het is in principe **niet de bedoeling dat het aantal vierkante meters detailhandel toeneemt**. Uitbreiding van het aantal vierkante meters winkelvloeroppervlak is alleen mogelijk door een saldobenadering, waarbij men winkels van buiten de twee hoofdwinkelcentra naar een centrum verplaatst of vierkante meters winkelvloeroppervlak buiten de twee hoofdwinkelcentra planologisch saneert.
- De **positionering van het winkelgebied in Noordwijk aan Zee** heeft een focus op kwaliteit, gastvrijheid en fun. Behoud van- en waar mogelijk verhogen van de huidige koopkrachtbinding is het voornaamste doel. Daarnaast zal er een nauwere verbinding gelegd worden met de horeca. Binnen de communicatie over dit gebied wordt verbindingen gelegd met zee, duin en strand. Specifieke beleidsinzet voor dit gebied is:
    - een unieke profilering die past bij de doelgroep uit het verzorgingsgebied (Noordwijker, regionale bezoeker en toerist).
    - een passende branchering met kwalitatieve parels van zelfstandige ondernemers zonder de breedte van het aanbod te verliezen goede marketing
    - frequente evenementen;
    - een versterking van de functiemenging;
    - verbeteren en concentreren van dagelijkse aanbod (locatie Maarten Kruytstraat) met een kwalitatieve supermarkt en versstraat
    - helder winkelgebied: aaneengesloten winkels, een goede looprouting, duidelijke zichtlijnen in combinatie met te realiseren plein en nieuwe parkeergelegenheid.

- Het **accent voor de winkelgebieden in Noordwijk Binnen** ligt op dagelijkse boodschappen en benodigdheden, culinair en het ambacht hierin. Het vasthouden van de hoge koopkrachtbinding dagelijkse boodschappen is hierbij het voornaamste doel. Binnen de communicatie wordt voor het winkelgebied Kerkstraat en omgeving de verbinding met het historisch hart gelegd.
    - Creëren van een eigen identiteit en USP's die aansluit bij de doelgroep en waarin een goede relatie met de historische kern ontstaat. (Het verzorgingsgebied betreft hoofdzakelijk Noordwijk met een kleine regionale aanvulling uit o.m. Voorhout en Noordwijkerhout)
    - een focus op aanbod van dagelijkse benodigdheden bestaande uit o.m. foodspeciaalzaken met focus op kwaliteit, hospitality en ambacht
    - aanvulling van het dagelijks aanbod met non-food: o.a. drogisterij, slijterij, huishoudelijke artikelen en mode
    - aanwezigheid van 2 supermarkten: full-service en een discount supermarkt
    - uitbouwen van een eigen uitstraling die aansluit bij de historische kern
    - compact winkelgebied
    - In het centrum van Noordwijk Binnen is er veel dienstverlening en restaurant/horeca (zijnde niet dag-horeca) gevestigd tussen de diverse winkels. Hierdoor zijn de winkelfronten niet aaneengesloten. Voor een goed functionerend centrum zou het wenselijk zijn dat dit op termijn wel gerealiseerd wordt. Dit vraagt aandacht op het gebied van herbestemming en/of herverkaveling.

- Ten behoeve van de verbetering van het winkelklimaat en bedienen van (meer) klanten dient de **samenwerking met winkeliers, vastgoedondernemers, horeca en gemeente** voortvarend te worden voortgezet en uitgebreid:
    - De samenwerking tussen retailers en vastgoedeigenaren en gemeente om zo zorg te dragen voor een aantrekkelijk centrum, goede bereikbaarheid, marketing van het gebied, winkelcentrummanagement professionaliseren.
    - Samenwerking tussen horeca, recreatie en retail voor realiseren van meer regionale 'merkbeleving' van het merk Noordwijk
    - Tussen retailers in kennis en kunde, promotie, joint promotion, communicatie om in te kunnen spelen op de wensen van de klant en bijv. ontwikkelingen op het gebied van digitalisering. Knelpunt hier is nu beperkte groep die zich inzet, beperkte middelen. Beperkte mate van aansluiting met activiteiten/evenementen / trends. Een grote groep zelfstandige ondernemers zijn primair bezig met hun zaak. Deze groep ondernemers bereiken en meenemen in visies is lastig. De verschillende tussen ondernemers vormen ook een uitdaging. Landelijke / regionale ketens hebben de focus veelal op sturing vanuit het hoofdkantoor en besteden nauwelijks tot geen aandacht aan het centrum waar in ze zijn gehuisvest.
    - Voor zelfstandigen in de mode geldt juist dat zij nog meer zouden samenwerken om tegenwicht te bieden aan de grote ketens. Ook moeten zij werken aan een onderscheidende formule en aan sneller wisselende collecties. Hiervoor zijn en worden al diverse initiatieven genomen binnen Noordwijk, maar een verdere uitbreiding hiervan is wenselijk
    - Samenwerking vastgoedeigenaren: kansen en noodzaak op het gebied van acquisitie, branchering, verduurzaming, zorgdragen voor een aantrekkelijk centrum (o.m. gevels en puien), goede bereikbaarheid. Ook nieuwe vormen van huurcontracten (waarin ook onderdelen als verplicht lidmaatschap van winkeliersvereniging of gegarandeerde openingstijden) kunnen daarbij steeds meer een rol spelen. Nut en noodzaak onderzoeken van stedelijke herverkaveling van winkelpanden op b en c locaties. Ontwikkelen van een gezamenlijke visie op vastgoed in de centra. (Centra waarvan het vastgoed één of beperkt aantal eigenaren kent laten zijn beter in staat om, vanuit vastgoed perspectief, om de sfeer & verzorging, branchering/aanbod in centra en marketing van deze centra dusdanig te optimaliseren dat de aansluiting bij de wensen van de consument beter te realiseren is.)
    - Samenwerking regio: zoek aansluiting bij regionale samenwerkingsverbanden als economie071 en daar waar ze al bestaan (Holland Rijnland) is het relevant om verder te kijken dan alleen naar de eigen regio. De ontwikkelingen binnen metropolen als Amsterdam en Rotterdam maar ook op het gebied van pick-up points of plannen voor outletcentra vragen dat ook binnen onze gemeente/regio krachten beter worden gebundeld om op diverse vlakken antwoord te kunnen blijven geven op ontwikkelingen direct of op termijn van invloed kunnen zijn op het functioneren van onze lokale economie.

- **Branchering, profilering en promotie**: Van belang is om de juiste online propositie (online vindbaar zijn, het juiste verhaal vertellen en de klant verleiden tot aankoop, reserveren of boeken) en de juiste inzet van sociale media te kiezen. Een van de logische gevolgen van het geschetste toekomstbeeld is dat ICT, marketing en sales volledig met elkaar zullen vervlechten. Doen we dat niet, dan komen we niet tot integrale oplossingen. Dat betekent automatisch dat ICT, samen met marketing en sales, een strategische rol moet krijgen binnen de retail. Zowel individueel als voor een centrum als geheel. Voor de landelijk opererende ketens en stedelijke winkelgebieden zal dit relatief eenvoudig zijn. Voor de zelfstandige winkelier en de beide centra baart dit meer zorgen. Het vraagt een slimme, alternatieve maar ook gezamenlijke marketingstrategie om zo in de gunst van de consument te komen en te blijven. Wellicht liggen hier mogelijkheden in: een ondernemersfonds, samenwerking vastgoedeigenaren en retail, nieuwe ICT formules gericht op de zelfstandige winkelier en/of lokale markt.

- **Goede bereikbaarheid** naar de winkelcentra en optimale verkeersstromen en voorzieningen in en rondom de centra. De zelfrijdende auto zal er beslist komen echter impact hiervan is vooralsnog ongewis. Houdt een ieder vast aan zelfstandigheid en privébezit dan zullen auto's een wezenlijke rol spelen in ons straatbeeld. Is dit niet geval dan zullen er "deel"-auto's zijn die niet direct in de nabijheid geparkeerd hoeven te worden. Tot die tijd heeft een goed functionerend centrum verkeers- en publieksstromen die van verschillende kanten het centrum kunnen bereiken en daarmee een zekere doorloop creëren.

15.6 Verbindingen

Het beleidsveld winkelvoorzieningen heeft verbindingen met onderstaande beleidsvelden.
Toerisme: winkelen is een geliefde activiteit voor toeristen. Winkels zorgen voor levendigheid en dragen bij aan de aantrekkelijkheid van de dorpskernen.
Greenport: hierbij gaat het vooral om afstemming van regionale ontwikkelingen.
Gebouwde leefomgeving: het winkelaanbod maakt deel uit van de gebouwde leefomgeving. Ruimtelijke ontwikkelingen in de dorpskernen hebben ook hu weerslag op de winkelvoorzieningen.
Restaurants en cafés: maken ook deel uit van de levendigheid van de dorpskernen en hebben ook een functie voor toeristen, bezoekers en uiteraard de inwoners van de gemeente Noordwijk.
Zorg: naast aanbod van dagelijkse levensmiddelen zijn zorgproducten ook van belang met het oog op langer thuis blijven wonen van ouderen.
Verkeer: de relatie met de winkelvoorzieningen betreft de bereikbaarheid van de winkelvoorzieningen voor openbaar vervoer, fiets en auto, in die zin zijn parkeervoorzieningen ook bepalend.

16. Restaurants en cafés

Met de Koninklijke Horeca Nederland, afdeling Noordwijk is afgesproken dat in de komende periode een horecavisie voor Noordwijk wordt opgesteld. Het is uitgesteld in verband om enkele trends en ontwikkelingen op het gebied van regelgeving af te wachten. De gemeente wil samen met stakeholders en andere geïnteresseerden een visie op restaurants en cafés opstellen aan de hand van de volgende indeling:

- Ontwikkelingen tot nu toe:
- Analyse huidige situatie;
- Trends en prognose;
- Beleidskaders;
- Beleidsinzet;
- Verbindingen.

Bij de eerste herziening van de omgevingsvisie kan het resultaat van het bovenstaande in dit hoofdstuk worden opgenomen.

17. Toerisme en recreatie

17.1 Ontwikkelingen tot nu toe

Naast Scheveningen en Zandvoort was ook Noordwijk één van de kustplaatsen die in de tweede helft van de 19e eeuw de transformatie doormaakte van vissersdorp tot badplaats. De economie van Noordwijk aan Zee was tot 1866 sterk afhankelijk van de visserij, wat niet veel geld of werkgelegenheid opleverde voor de inwoners. Maar in 1866 ontstonden in het kustdorp de eerste voorzieningen die het badleven mogelijk maakte. Er kwamen badkoetsen, er werd een badknecht aangesteld en een badhotel gebouwd. Noordwijk werd gepromoot als 'mondaine badplaats, waar de stranden breed waren, de lucht heilzaam was voor lichaam en geest en er geen riolen loosden op het zeewater'. Tot 1929 bleef de badplaats zich sterk ontwikkelen.

In 1928 waren er 50 hotel-pensions (groot en klein) en 128 huizen en appartementen waar de badgasten konden overnachten. Daarnaast waren er 89 villa's waar de welgestelde badgasten verbleven. Dankzij de tramverbinding vanuit Leiden naar de kust werd Noordwijk voor veel meer recreanten bereikbaar. Voor en na de Tweede Wereldoorlog verschenen de grotere familiepensions en luxe hotels. Maar er waren er ook veel ondernemende Noordwijkers die hun woning in de zomermaanden konden verhuren, vooral dankzij de stroom Duitse badgasten die naar Noordwijk kwamen. Het gezin bracht de zomerperiode door in hun zomerhuisje achter de woning. Een groot aantal Noordwijkers hadden hierdoor extra inkomsten, wat de welvaart van het dorp en de maatschappelijke betrokkenheid bij het toerisme ten goede kwam.

In de periode vanaf 1960 tot rond 1990 is Noordwijk een sterke badplaats gebleven met een groot aanbod aan voorzieningen voor de toerist. Van hotels tot recreatieparken, campings en vakantieappartementen zijn aanwezig om de bezoekers vanuit met name Nederland en Duitsland overnachtingsmogelijkheden te bieden. Noordwijk stond bekend om haar uitgaansgebied en diverse generaties brachten veel tijd door op het strand en in het centrum.

Vanaf 2000 heeft Noordwijk wederom een ontwikkeling doorgemaakt waarbij het toerisme zich niet meer beperkte tot de leisure-gast. Ook de zakelijke bezoeker trok naar Noordwijk om een congres of bijeenkomst bij te wonen. Noordwijk werd de tweede congresplaats van Nederland. Dit betekende echter niet dat de ondernemers van Noordwijk achterover konden leunen. Het toerisme veranderde in de loop der jaren sterk door toenemende concurrentie. Door het enorme aanbod aan de Nederlandse kust, de snelle reismogelijkheden en de relatief lage prijzen in het buitenland opende zich een bredere wereld voor de moderne toerist. Een vakantie op het strand van Noordwijk was geen vanzelfsprekendheid meer.
De toeristische sector is echter nog steeds één van de belangrijkste pijlers van de Noordwijkse economie met een aandeel van ongeveer 22 % van de totale werkgelegenheid in 2015.

Verblijfsaccommodaties
Op grond van de inventarisaties ontstaat het onderstaande beeld van het totaalaanbod aan verblijfsaccommodaties in Noordwijk:

Totaaloverzicht verblijfsaccommodaties in Noordwijk naar type

Type verblijfs accommodatie	Aantal units (1)	Aantal slaapplaatsen	% slaappl.
Ho(s)tels, pensions, B&B's, appartementen	1.569	3.180	25%
Bungalows, vakantiehuizen e.d.	1.030	5.150	40%
Campings (toeristische en vaste standplaatsen)	900	4.490	35%
Totaal Noordwijk (afgerond)	**3.500**	**12.820**	100%

Er zijn in totaal afgerond 3.500 verblijfseenheden in Noordwijk. Daarvan bevindt zich bijna 45% in de sector hotels c.s. Het aantal bungalows c.s. en kampeerplaatsen is ongeveer gelijk met elk rond de 1.000 eenheden. Het aantal slaapplaatsen in de gemeente bedraagt bijna

13.000. Aangezien huisjes en kampeerplaatsen meer slaapplaatsen per eenheid bieden, neemt hier de bungalowsector met 40% het grootste aandeel is, gevolgd door de campingsector met 35% van het aantal slaapplaatsen. Hotels c.s. bieden 25% van de slaapcapaciteit.

Kijken we naar de spreiding van de toeristische slaapplaatsen naar deelgebied van de gemeente, dan blijkt dat 77% van het aantal slaapplaatsen in het noordelijk buitengebied ligt en 23% in Noordwijk aan Zee. Het aanbod elders in de gemeente is te verwaarlozen.

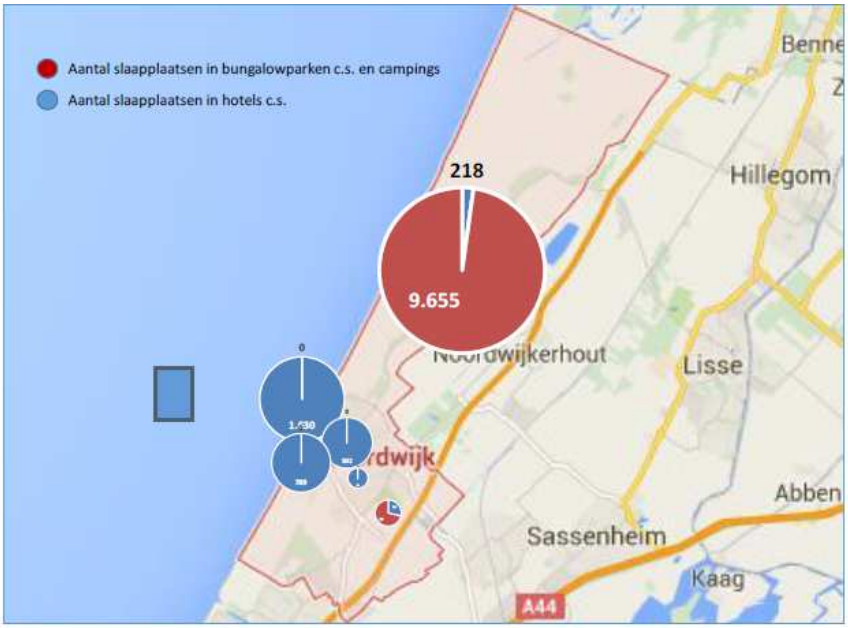

Hotels
Het voorzieningenniveau moet aansluiten op de wens van de hedendaagse gast die bij een bezoek aan Noordwijk wil genieten van luxe en comfort. Doordat investeringen in upgrading van de hotels hier en daar achterbleven in de periode rond 2005, liepen de overnachtingen terug ten opzichte van voorgaande jaren.
Maar voor een kustgemeente van deze grootte heeft zich in Noordwijk een zeer omvangrijk hotelaanbod ontwikkeld, met name in het midden en hoge segment. Het aanbod van hotelkamers in Noordwijk in het hoogste segment is ongeveer van dezelfde grootte als steden als Rotterdam en Den Haag en uniek in Nederland voor een badplaats. Hoewel in de loop der jaren het hotelaanbod is gedaald, heeft Noordwijk nog steeds een grote voorsprong op andere kustgemeenten.

In de gemeente Noordwijk zijn medio 2015 42 hotels, pensions, hostels, B&B's en appartementencomplexen gevestigd. Deze zijn samen goed voor 1.569 kamers.

Onderstaande grafiek toont het aantal overnachtingen in hotels c.s. in Noordwijk over de periode 2009-2014, op basis van de toeristenbelasting. De Noordwijkse hotels c.s. telden in 2014 bijna 500.000 overnachtingen. In voorliggende jaren was dat aantal min of meer stabiel.

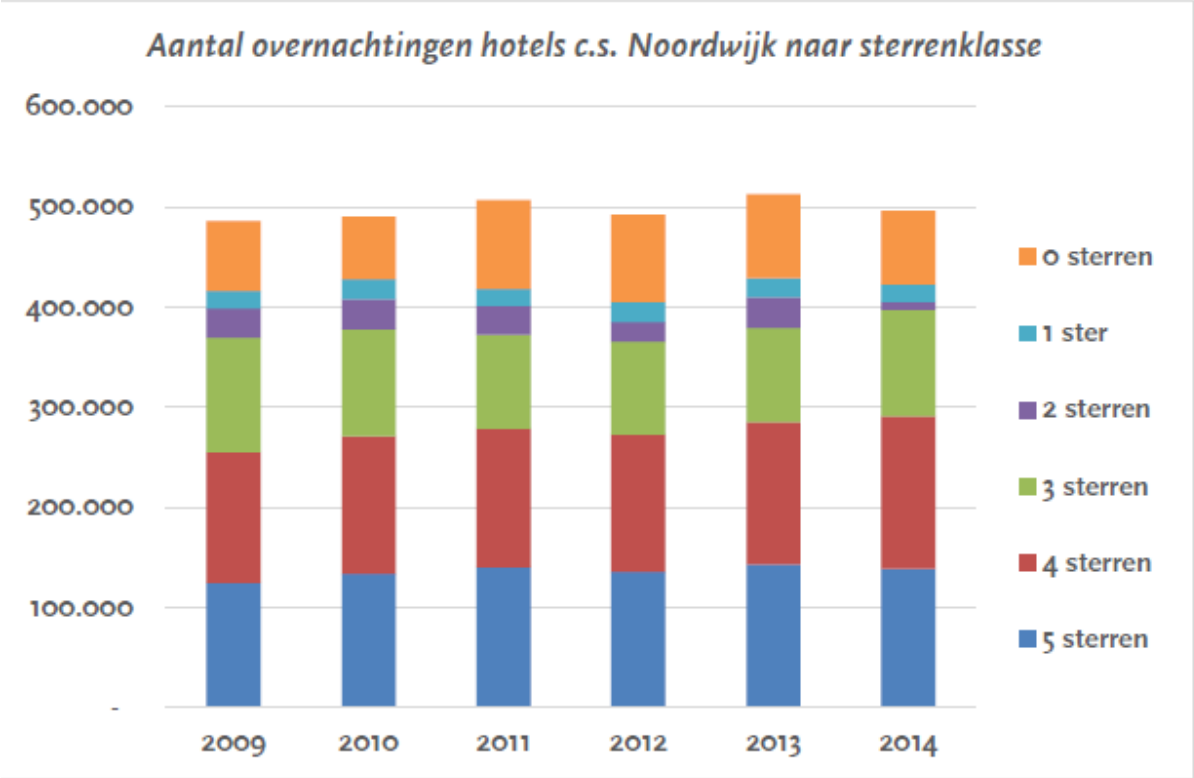

Onderstaande grafiek laat de verdeling (%) van het kameraanbod zien volgens de Nationale Hotel Classificatie Daaruit blijkt dat Noordwijk een bijzondere samenstelling heeft qua verdeling naar sterren: zeer veel 5-sterrenkamers en relatief weinig 4- sterren-kamers. Het aandeel van de overige segmenten komt redelijk overeen met het landelijke aandeel.

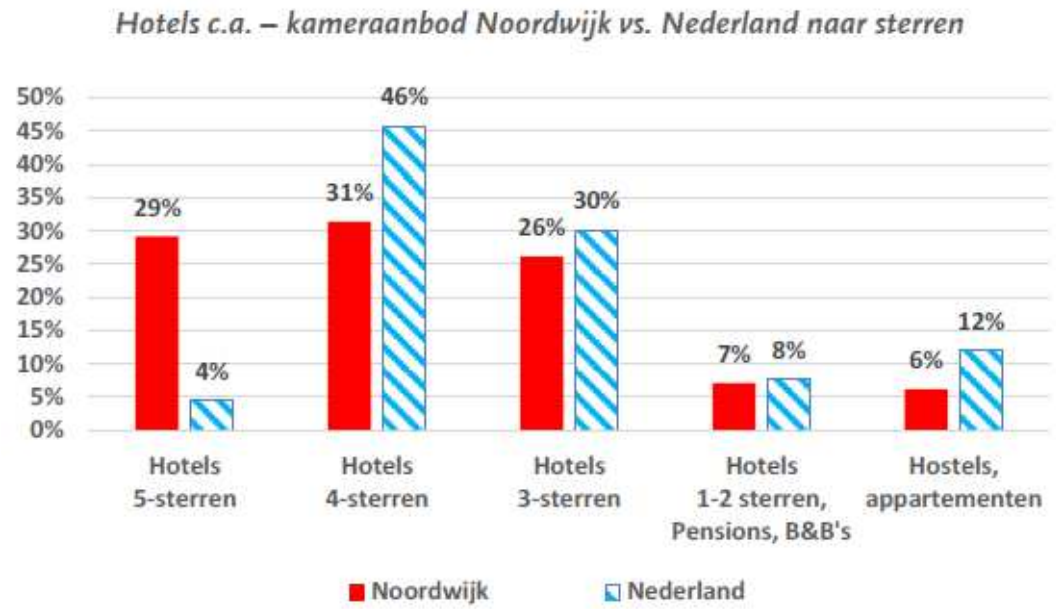

Naast het hotelaanbod zorgen ook de andere accommodaties als recreatieparken e.d. voor een groot percentage van het totaal aantal overnachtingen in Noordwijk.

Recreatieparken
Noordwijk heeft een omvangrijk buitengebied met veel natuurlijke en recreatieve kwaliteiten. Daarin bevinden zich diverse recreatieparken en recreatieve routes. Het traditionele bungalowpark, geëxploiteerd door een ondernemer via kortdurende verhuur aan recreatieve gasten komt minder voor. Onder andere door bepaalde financieringsconstructies zijn er steeds meer particulieren eigenaar van individuele huizen op vakantieparken, waarbij ze een deel van het jaar dat huis voor eigen (recreatief) gebruik beschikbaar hebben. Ook komt

(semi)permanente bewoning van huizen op bungalowparken steeds vaker voor, bijvoorbeeld door expats of andere arbeidsmigranten.
Deze ontwikkelingen hebben ook betrekking op het aanbod in Noordwijk.
Naast de functievermenging zijn er vooral veel parken in het middensegment, waarbij weinig tot geen voorzieningen worden aangeboden en de uitstraling middelmatig is.

Totaal zijn er circa 1.030 huisjes op recreatieparken in de gemeente. Uitgaande van gemiddeld vijf bedden per unit, gaat het over ruim 5.100 slaapplaatsen.
Wat opvalt is dat het vrijwel allemaal relatief kleinschalige parken zijn. Gemiddeld hebben de parken zo'n 50 huisjes.

Campings
In totaal tellen de campings circa 330 toeristische standplaatsen, wat niet echt groot is voor een toeristische gemeente. Er zijn meer vaste dan toeristische plaatsen. Een niet vast te stellen deel van de vaste/overige standplaatsen heeft het karakter van een chalet, waardoor een deel van dit aanbod ook bij de lijst van vakantieparken had kunnen staan. Ook bestaat een gedeelte uit seizoensplaatsen. De totaal 900 standplaatsen staan voor ongeveer 4.500 slaapplaatsen.

Ontwikkeling van het congrestoerisme
De conferentie-, incentive-, meeting-en beursmarkt geldt als conjunctuurgevoelig. Voor een deel van de hotellerie in Noordwijk is dit een zeer relevant segment. Conferentiehotels hebben het lastig gekregen door de opkomst van *web conferencing* en andere nieuwe technologieën. Tegelijkertijd zijn er ook signalen dat de invloed daarvan begrensd is, en dat er –zeker als er weer wat meer budget voor is –de behoefte om elkaar *live* te ontmoeten, nog steeds aanwezig is.

Segmentering naar bezoekmotief
Op basis van de enquête uit het verblijfsaccommodatie onderzoek, en deels op basis van eigen schattingen, is de segmentering van de overnachtingen naar drie bezoekmotieven bepaald.
- 63% toeristische overnachtingen.
- 8% zakelijke overnachtingen.
- 29% overnachtingen congresgasten (MICE-segment).

Helaas zijn er geen cijfers bekend over het aantal zakelijke bijeenkomsten zonder overnachtingen. Uit gesprekken met de hoteliers is gebleken dat ook deze doelgroep van belang is.

Besteding verblijfsbezoekers
In totaal geeft een verblijfsbezoeker zo'n € 141,82 per persoon per dag uit. Exclusief de kosten voor de accommodatie is dit € 72,06 per persoon per dag.

Dagtoerisme
Hoewel cijfermatig moeilijk te onderbouwen, maakt het dagtoerisme (strandbezoek en dergelijke) duidelijk onderdeel uit van het toerisme in Noordwijk. Belangrijke randvoorwaarden voor een dagbezoek zijn vooral het parkeren, prijs/kwaliteit verhouding van het toeristisch product, de informatievoorziening, maar ook het gevoel van welkom zijn en iets bijzonders te hebben beleefd. Als dagbezoekers hierover tevreden zijn, komen ze vaak voor een langere periode terug of raden ze de badplaats aan bij anderen.

Om een beter beeld te krijgen van het bezoekersmotief van de bezoekers heeft de gemeente Noordwijk meegedaan aan een onderzoek naar het bezoekersprofiel door Amsterdam Marketing. Hierbij zijn in 2015 op verschillende tijdstippen en locaties bezoekers aan Noordwijk geïnterviewd. .
Naast het rapport van de metropoolregio Amsterdam is het rapport van NBTC Holland Marketing gebruikt waarbij het onderzoek Kustmonitor 2015 antwoord geeft op de concurrentiepositie van Noordwijk ten opzichte van andere kustregio's, badplaatsen en Waddeneilanden. Dit onderzoek is opgesteld op basis van een online-enquête waarbij gebruik gemaakt is van een internetpanel.

Van de dagbezoekers komt zo'n 80% uit Nederland. Voor de overige 20 % geldt dat 9% uit Duitsland komt en 12 % uit andere landen. Men verblijft gemiddeld tussen de 4,5 en 5 uur in

Noordwijk. Het strand blijft voor de dagbezoekers van Noordwijk de belangrijkste bezoekreden, gevolgd door attracties. Ruim 34% van de dagbezoekers in Noordwijk gaat hier ook winkelen.

Besteding dagbezoekers
In totaal spenderen de dagbezoekers in Noordwijk zo'n € 37,69 per dag. Waarvan de helft wordt besteed aan eten en drinken.

17.2 Analyse huidige situatie

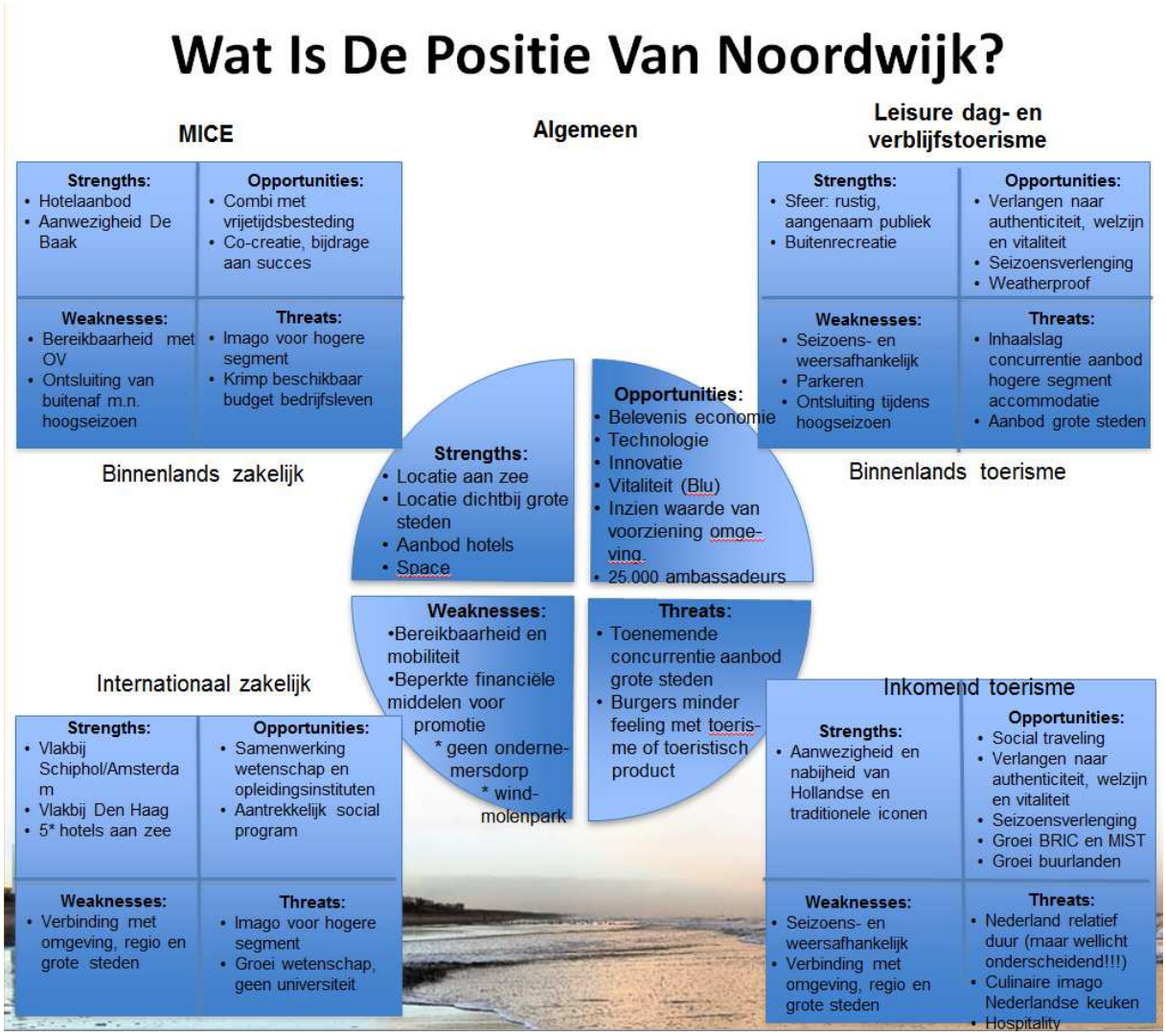

<u>Sterke punten</u>
Logiesaanbod

- Groot aanbod hotelkamers.
- Diversiteit naar grootte en niveau hotels.
- Hotels langs de kustlijn.
- Groot aanbod vakantiebungalows.
- Lang seizoen door congrestoerisme.

Noordwijk algemeen

- Veelzijdigheid in natuur.
- Kwaliteit en diversiteit strand.
- Kwaliteit strandhoreca.
- Diverse pareltjes aan stedenschoon (Voorstraat, villa's, …).
- Kwaliteit individueel ondernemerschap.

- Actieve toeristische marketing.
- Evenementen.
- Nabijheid historische/grote steden.
- Bezoekers ervaren een groot gevoel van veiligheid in Noordwijk

Zwakke punten
Logiesaanbod
- Weinig bijzondere hotels, afname authentieke hotels.
- Weinig hotelkamers met frontaal zeezicht.
- Middelmatig aanbod vakantiebungalows.
- Nauwelijks recreatievoorzieningen bij bungalowparken.
- (Semi-)permanente bewoning en arbeidsmigranten.

Noordwijk algemeen
- Matige beeldkwaliteit in Noordwijk aan Zee.
- Parkeren en bereikbaarheid op piekdagen.
- Toenemende leegstand winkels en horeca.
- Weinig slechtweervoorzieningen in Noordwijk, wel veel in directe omgeving (Leiden).
- Noordelijk deel van het buitengebied teveel een enclave.
- Weinig samenwerking, tegengestelde belangen.
- Onduidelijk toeristisch profiel.

Kansen
Logiesaanbod
- groeiende interesse onder consumenten voor hotelovernachtingen
- groeimarkt Duitsland, België en Verenigd Koninkrijk zet door
-

Noordwijk Algemeen
- groeiende interesse en investeringen in sportevenementen
- Gezamenlijke campagne Stad + Kust met de 071 regio
- Rijksbeleid zet in op spreiding van toeristen in plaats en tijd binnen de Randstad

Bedreigingen
Logiesaanbod
- Voor recreatieparken : gestage afname van gezinnen met kinderen
- interesse in kamperen (oude stijl) neemt af
-

Noordwijk Algemeen
- Snelle groei toeristisch aanbod Zeeland
- Uitbreiding windmolenparken voor de kust

17.3 Trends en prognoses

- Voorzetting van 'experience economy' en deeleconomie in combinatie met technologische ontwikkelingen; daarbij vitale beleving van authenticiteit.
- Belang van 'guest experience' op de strategische locaties ('touristic touch points') neemt toe.
- Consument wil steeds meer luxe en comfort met een goede prijs/kwaliteit verhouding en is veeleisender (ook culinair).
- Belang van samenwerking binnen de sector, met andere sectoren, binnen Noordwijk maar ook regionaal (grote steden) neemt toe om succesvol te zijn.
- Online-omgeving steeds doorslaggevender voor bezoekbesluit.
- Men is continu online: gratis en gemakkelijke Wifi toegang wordt belangrijker.
- Goede bereikbaarheid (comfortabel, snel) steeds belangrijker voor groei en bestemmingskeuze.
- Concurrentie tussen kustplaatsen neemt toe, met noodzakelijke effectieve onderscheidende promotie

- Toename groep vitale ouderen, deels met flinke bestedingsmogelijkheden en specifieke wensen.
- Gevoel van veiligheid wordt belangrijker.
- Duurzaamheid krijgt prominentere rol in toerisme.
- Van toeristische ondernemers wordt verwacht dat zij iets terug doen: bijdrage aan behoud en ontwikkeling van groene projecten etc.
- Product en Dienst 'life cycles' worden steeds korter door sneller wisselende consumentenvoorkeuren en technologische ontwikkelingen: noodzaak tot voortdurende innovatie en kwaliteitsverbetering (zie De Grent als je dat nalaat).
- Amsterdam blijft toeristisch groeien, maar kan de stroom niet meer aan: voert spreidingsbeleid voor hotelgroei en toeristenstromen.
- Toenemende behoefte aan 'community feeling', activiteiten die saamhorigheid, sfeer en beleving vergroten.
- Hybridisering samenleving en economie: ontstaan van onverwachte vernieuwende functiecombinaties.

Binnenlands toerisme
Voor de binnenlandse toeristische vraagmarkt geldt dat koopkrachtcijfers en -prognoses van het CPB en CBS – na een aantal lastige jaren – voor 2015 (+1,2%) een positief beeld laten zien. Voor 2016–2017 is het beeld eerder neutraal dan positief. Voor de periode na 2017 zijn nog geen ramingen beschikbaar.
De binnenlands toeristische *hotelvraag* ondervindt positieve invloed van een aantal factoren, zoals het groeiend aantal welgestelde senioren, acties, websites en veilingen die hotelovernachtingen voor de consument aantrekkelijker maken en een algemene groeiende interesse onder consumenten voor hotelovernachtingen. NBTC-NIPO geeft aan dat op de langere termijn de binnenlandse hotelvraag zal blijven groeien, in lijn met de lange termijn trend die zich reeds laat zien vanaf 2000.
Met betrekking tot de binnenlandse vraag naar *vakantieparken* voorziet NBTC-NIPO een lichte groei van 0,5% per jaar voor de periode 2015–2020. De Rabobank gaat in een recente prognose uit van nagenoeg gelijk blijvende vraag in Nederland, vooral vanwege:

- een gestage afname van het aantal gezinnen met jonge kinderen (de belangrijkste doelgroep van parken);
- de betrekkelijk lage economische groei voor de komende jaren;
- een algemene dalende interesse voor verblijf op vakantieparken volgens consumentenonderzoeken.

Hier staat echter een groeiende belangstelling voor losstaande huisjes tegenover. Ook de toegenomen hang naar gezins-en familiebanden (3-generatie-vakanties) heeft een positief effect op de vraag. Negatieve invloed op de bezetting heeft de toenemende concurrentie door de blijvende groei van het aanbod.

In diverse prognoses wordt er van uitgegaan dat het aantal binnenlandse overnachtingen op *campings* langzaam af zal nemen. In de periode 2012 tot 2014 was er sprake van een minieme daling met 1%. Tot en met 2020 is de verwachting dat dit langzaam maar gestaag verder af zal nemen, met circa 1,5% per jaar (NBTC-NIPO, Rabobank). Dit komt vooral omdat het aantal gezinnen met kinderen daalt en onder consumenten de interesse in kamperen in het geheel afneemt. Dat neemt niet weg dat bepaalde niches (zoals natuurcampings en campings die inspelen op de *glamping*-trend) binnen de campingmarkt wel goed kunnen presteren.

Inkomend toerisme
Noordwijk is voor meer dan de helft afhankelijk van inkomend toerisme. Duitsland is veruit het belangrijkste herkomstland, en in (veel) mindere mate België en het Verenigd Koninkrijk. Voor deze landen raamt het NBTC in haar Toekomstperspectief 2025 de volgende groeicijfers voor inkomend toerisme in Nederland:

- Duitsland: tot 2018 jaarlijkse groei met gemiddeld 1%, daarna groei met gemiddeld 0,5% per jaar.
- België: tot 2018 jaarlijkse groei met gemiddeld 4%, daarna groei met gemiddeld 2% per jaar.
- Verenigd Koninkrijk: tot 2018 jaarlijkse groei met gemiddeld 2%, daarna groei met gemiddeld 1% per jaar.

Zakelijke markt
De zakelijke vraagontwikkeling is vooral relevant voor de hotelsector en hangt nauw samen met economische ontwikkelingen. Volgens het CPB zal het Bruto Binnenlands Product (BBP) in 2015 en 2016 naar verwachting groeien met 1,7% à 1,8% per jaar. Ook voor 2017 wordt een plus verwacht. De algemene consensus is dat de economische groei daarna verder aantrekt, maar wel laag blijft.

MICE-markt
De verwachting is dat de MICE-markt na een aanzienlijke teruggang het dal wel bereikt heeft. Zo voorspelt de 2015 Global Meetings Forecast voor Nederland en België gezamenlijk een toename van de totale uitgaven aan alle typen meetings (inclusief conferenties en incentives) van 1,4%. Onderzoeksbureau Advito voorspelt voor 2016 voor *Europa* een (flinke) toename van de vraag naar meetings in externe accommodaties. Die moeten dan bij voorkeur wel – "*fora change of scenery*" –een 'ongewoon' karakter hebben. Met een standaardzaal in een standaardgebouw kom je er dus de komende jaren niet.
Voor de korte termijn lijkt gematigde groei het meest voor de hand liggend. Dit wordt onder meer ingegeven door de weer langzaam aantrekkende economie in 2015 en verder.

17.4 Beleidskaders

Rijk
Toerisme en recreatie zijn belangrijk voor de Nederlandse economie. De toeristische sector heeft een jaarlijkse omzet van € 68,3 miljard en telt ruim 600.000 banen. Dat is 6,2% van het totale aantal banen in Nederland. Het toerismebeleid van de Rijksoverheid heeft 3 hoofdpunten: meer toeristen naar Nederland trekken, ondernemerschap en duurzaamheid.

Meer toeristen naar Nederland
Nederland had in 2015 een nieuw record buitenlandse bezoekers: er kwamen 15 miljoen toeristen en zakenmensen. Zij gaven in totaal zo'n € 10,9 miljard uit. De meeste buitenlandse toeristen kwamen uit Duitsland, het Verenigd Koninkrijk, België, de Verenigde Staten en Frankrijk. Daarnaast trok Nederland meer toeristen uit China.

Marketing van Nederland
NBTC Holland Marketing is verantwoordelijk voor de marketing van Nederland als toerismebestemming. Het bureau zet zich in om zoveel mogelijk toeristen naar Nederland te halen. Het NBTC zet Nederland op de kaart als aantrekkelijke bestemming voor zowel vakanties als zakelijke bijeenkomsten en congressen.
Voor 2020 is de verwachting dat het aantal internationale bezoekers in Nederland groeit naar 16 miljoen. Inzet van het NBTC daarbij is de zogenaamde toerismespreiding. Dat betekent dat alle delen van Nederland kunnen profiteren van het toenemende aantal bezoekers. Dit voorkomt ook dat sommige plaatsen in Nederland te druk worden.

Provincie
Vanuit de provincie Zuid Holland is de afgelopen jaren gewerkt met het 'Impulsprogramma Recreatie en Toerisme'. Een werkwijze waarbij de provincie (markt)partijen centraal stelt, initiatieven verbindt en ruimte geeft. Vanuit het programma wordt met hen meegedacht, er worden partijen bijeengebracht en er zijn korte lijnen binnen de provinciale organisatie. Uitgangspunt was het ondersteunen van initiatieven op het gebied van recreatie en toerisme die aan provinciale kerntaken raken. Dit project is inmiddels afgerond en wordt geëvalueerd. De evaluatie gaat verder in op het toekomstig beleid en de provinciale rol ten aanzien van recreatie en toerisme. Het is aan het nieuwe college van GS en de nieuwe staten zich uit te spreken over de toekomst van het impulsprogramma recreatie en toerisme.

Regio
Noordwijk werkt samen met de overige gemeenten in de Duin- en Bollenstreek aan diverse projecten om de economische pijler toerisme te versterken: upgrading van wandel- en fietspaden en uitvoering van diverse projecten op het gebied van natuur en landschap en recreatie, ter versterking van leefomgeving en toerisme. De Provincie Zuid-Holland heeft ter

ondersteuning een subsidiebijdrage toegezegd. De 071-regio heeft Noordwijk gevraagd aan te haken bij het uitwerken van een verkenning om de mogelijke (regio)synergie van de betreffende marketingorganisaties in kaart te brengen. Dit betreft inventarisering van de huidige individuele marketingactiviteiten, de eventuele overlap en lacunes in beleid en uitvoering, kansen, bedreigingen en marktontwikkelingen. Hierna zal duidelijk worden of en in hoeverre gezamenlijke activiteiten haalbaar zijn.

Gemeente
Naast de samenwerking op het gebied van recreatie en toerisme met de Bollenstreek en de 071 regio blijft Noordwijk het lokale beleidskader vernieuwen om in te blijven spelen op de veranderingen in de markt. Beleidsnota's op het gebied van Cultuur en Evenementen e.d. worden geëvalueerd en aangepast.

17.5 Beleidsinzet

Strategische beleidsinzet en visie
Versterken van het toeristisch cluster in Noordwijk om zich verder te ontwikkelen als gastvrije, inspirerende en energieke kustplaats met topkwaliteit en allure, voor zowel dagbezoekers, verblijfstoeristen als congresgangers, in goede balans met het leefklimaat voor bewoners. De stimulering van selectieve groei is gericht is op verbetering van de kwaliteit, diversiteit en beleving van het toeristisch product.

Beleidsinzet per thema

Hotels
- vooral richten op verhoging bezettingsgraad en diversiteit in het hele segment en upgrading van de kwaliteit/onderscheidend vermogen binnen de segmenten. Groei mogelijk in de kustzone.
- Enkele voorkeurslocaties voor hotelontwikkeling:
  - Vuurtorenplein
  - Palaceplein/Gat van Palace/ De Grent
  - Wantveld (onder voorwaarden, zie hierna)
  - Koningin Astrid Boulevard.

Het Vuurtorenplein en Palaceplein zijn uitstekend geschikt voor hotelvestiging. Ze maken optimaal gebruik van hét USP van Noordwijk: strand en zee. Het is logisch dat hotels hier hun kameraanbod zoveel mogelijk op de zeezijde zullen richten. Tegelijkertijd moet er voor worden gewaakt dat er geen lelijke/blinde achterzijde komt, maar dat ook deze een voldoende fraaie uitstraling heeft. Nieuwe hotels op beide pleinen zullen ook bijdragen aan het aantrekkelijker maken van de momenteel matige verblijfskwaliteit van deze plekken.

Het Wantveld is in de huidige situatie nauwelijks geschikt voor hotelvestiging. Het plein is onaantrekkelijk vanwege de parkeerfunctie en de relatief laagwaardige dan wel saaie bebouwing langs het plein. Het woonkarakter gaat niet echt samen met een wat groter hotel. De fysieke relatie met de rest van het dorp is matig, ondanks de aanwezigheid van De Muze. Een hotel zou hier wel kunnen indien sprake is van geïntegreerde ontwikkeling van het hele Wantveld/gebied. Bijvoorbeeld in combinatie met een mix van horeca, leisure en/of andere publieksvoorzieningen. En in combinatie met parkeren onder de grond. Tegelijkertijd ontstaat dan wellicht een negatief effect: een nieuw verblijfscluster dat zorgt voor afvloeiing uit het toeristische kerngebied.

- *Kwaliteitsverbetering van het kerngebied*; zorgen dat daar meer toeristische voorzieningen komen.

- De Koningin Astrid Boulevard is een prachtige boulevard met een geheel eigen sfeer, zeker in combinatie met de achterliggende villawijk. Ingezet moet worden op behoud van de specifieke architectonische kwaliteit van dit gebied met hoge eisen aan eventuele nieuwbouw. Verder ligt de boulevard hoog ten opzichte van het strand

waardoor vrij zicht over de zee mogelijk is en heeft het een luw en elementair karakter. De bebouwingswand moet zo transparant mogelijk blijven, dus geen aaneengesloten blokken of rijen, maar juist vrijstaande elementen waartussen wind, licht en zeelucht hun gang kunnen gaan. Een redelijk grote schaal hoeft niet te worden uitgesloten, waarbij bouwen haaks op de boulevard in beperkte vorm oplossingen biedt voor lokale ontwikkelingen die passen bij het villakarakter van het gebied. Het is namelijk van belang, dat het contact tussen de zee en de achterliggende wijk in de glooiende duinen niet verstoord wordt door grote bouwmassa's.

- Over het algemeen geldt dat de criteria voor plantoetsing aangescherpt dienen te worden: met betrekking tot beeldkwaliteit, gebruik van de plint (bij voorkeur publieksfuncties, geen dienst-functies) en het karakter van het hotel. Het gaat erom dat een nieuw hotel een waardevolle toevoeging is aan het bestaande aanbod en voor de plek waar het wordt gevestigd.

- *Voorkoming verdere verdichting van het cluster bungalows/ recreatieparken.* Het risico bestaat dat het meer een woonwijk dan een bungalowpark wordt. Het zou juist meer ruimte en ruimtelijke kwaliteit kunnen gebruiken. Om afname van de recreatieve aantrekkingskracht van dit gebied te voorkomen, zou ingezet moeten worden op handhaving van beleid ter voorkoming van (semi)permanente bewoning.

- *Verbinding maken vanuit toeristisch kerngebied met buitengebied.*
  Zowel op marketinggebied (arrangementsontwikkeling bijvoorbeeld) alsmede door middel van betere (bus)verbindingen, elektrisch vervoer, witte fietsenplan etc. Het gemiddelde verblijf in een vakantiehuisje is 7,1 nachten. Dit is bijna het dubbele van een verblijfsduur in een hotel.
  Ook wat connectiviteit betreft door glasvezel, wifi netwerken aan te leggen waarbij alle toeristische informatie snel en gratis toegankelijk is. De online-omgeving moet optimaal zijn. Zo'n 78% van de bezoekers zoekt voor de beslissing om naar Noordwijk te komen naar informatie. Online-informatie is hierbij het meest geraadpleegd.

- *Zorgen voor gelijk speelveld bij vakantieverhuur*
  AirBnB is een sterk groeiende ontwikkeling. Met betrekking tot deze ontwikkeling en de toekomstige groei van vakantieverhuurders zal een standpunt ingenomen moeten worden/ beleid op moeten worden geformuleerd. Deels zorgen deze verhuurders voor extra overnachtingen in Noordwijk, maar er is ook wezenlijke concurrentie met de reguliere accommodatieverschaffers. Noordwijk kende in de -60 en -70er jaren al een soortgelijke vorm van verhuur door middel van 'zimmer mit frühstuck' voor de badgasten uit Duitsland. De zomerhuisjes die destijds dienden om de gezinnen in Noordwijk huisvesting te bieden in de zomerperiode worden nu gebruikt voor de verhuur aan toeristen. Dit zorgt niet alleen voor extra inkomsten maar ook meer betrokkenheid bij en draagvlak voor de toeristische sector. Als eerste zal duidelijk moeten worden wat de omvang van dit aanbod in Noordwijk is waarna gezorgd moet worden voor een gelijk speelveld door o.a. heffen van toeristenbelasting etc.

- *Scheppen van mogelijkheden tot overnachten in het bollengebied of cultureel erfgoed.*
  Dit is een bijdrage aan diversiteit van kleinschalig niveau.

- *Vanuit marketingperspectief actief blijven richten op de Duitse en Belgische markt.*
  Duitsland en België zijn tevreden over Noordwijk en zijn goed voor herhaalbezoek. De Duitser geeft Noordwijk een 8,5 !
  Zowel Duitse als Belgische potentiële kustbezoekers vinden het bij een Europese kustvakantie belangrijk dat men zich kan ontspannen en dat de omgeving uitnodigt tot wandelen en of fietsen. Aandacht voor bewegen en gezond eten tijdens de vakantie is meer een aandachtspunt voor de Duitse gast dan die vanuit België.

- *Onderzoek naar de haalbaarheid van een kwalificatie Blue zone*, samen met de regio Duin- en Bollenstreek. Alle randvoorwaarden om Noordwijk te positioneren als vitale energieke kustplaats zijn aanwezig.

- *Verbetering recreatieve routes en structuren voor verschillende doelgroepen.* Veel bezoekers (met name vanuit Duitsland en België) komen met hun auto naar Noordwijk. Door recreatieve routes en alternatief vervoer wordt men gestimuleerd de regio wandelen, per fiets of (elektrische)sloep te verkennen.

17.6 Verbindingen

Een goed functionerende toeristische sector vraagt veel van ondernemers, overheid en bewoners. In samenwerking moeten we steeds de juiste balans blijven zoeken in de afweging van soms strijdig lijkende belangen. Daarbij moeten we ook verbindingen naar andere sectoren leggen als wonen, infrastructuur, sport, horeca en de agrarische sector. Heel belangrijk voor het toerisme zijn goede bereikbaarheid, een hoge kwaliteit van de openbare ruimte, diversiteit aan accommodaties, voorzieningen en evenementen, een gezellige sfeer, een hoog niveau van gastvrijheid en een effectieve marketing.

18. Greenport

18.1 Ontwikkelingen tot nu toe

Omslag naar offensief beleid voor herstructurering en kwaliteitsverbetering
Sinds de jaren tachtig van de vorige eeuw was er sprake van een verhoogde ruimtelijke druk op het gebied van de Duin- en Bollenstreek. Om die reden is aan het begin van die periode een eerste regionale structuurschets gemaakt onder het 'Samenwerkingsorgaan Duin- en Bollenstreek'. Aangezien daarna toch de verrommeling in het gebied toenam met negatieve gevolgen voor het landschap, is in 1996 het Pact van Teylingen tot stand gekomen. Het Pact van Teylingen had een vrij defensief karakter met als gevolg dat de gewenste herstructurering niet echt op gang kwam. Het was vooral bedoeld om een dreigende grootschalige verstedelijking ('Bollenstad') tegen te gaan. Het Pact is daarom in 2004 aangevuld met het Offensief van Teylingen. Via het Offensief van Teylingen werd beoogd om gewenste ontwikkelingen versneld te stimuleren via zgn. 'gebieds- en bedrijfsmodules'.

Versterking regionale samenwerking
Het belang van alle Greenports in Nederland is voor het eerst beleidsmatig vastgelegd in de Nota Ruimte (2006). Voor de Duin- en Bollensteek is dat beleid uitgewerkt in de Gebiedsuitwerking Haarlemmermeer-Bollenstreek (2006). Vervolgens is er in 2009 voor en door de regio Holland Rijnland een structuurvisie vastgesteld die voor het greenportgebied is uitgewerkt in de Intergemeentelijke Structuurvisie Duin- en Bollenstreek (ISG 2009). In de ISG2009 staat de economische herstructurering van de Greenport Duin- en Bollenstreek centraal, gekoppeld aan landschapsverbetering.

Om het proces van herstructurering en landschapsverbetering van de grond te krijgen, is in 2010 de Greenport OntwikkelingsMaatschappij Duin- en Bollenstreek (GOM) opgericht met een investeringsprogramma in uitvoering van € 70 miljoen. De opbrengst van de exclusieve verkoop van bouwtitels voor Greenportwoningen in het buitengebied is het belangrijkste middel om dit proces te financieren. Hiermee zijn eerste goede resultaten geboekt, zoals netto toevoeging van bollengrond door opruiming van verrommelde locaties en verbetering van tweede klas bollengrond, sloop van oude kassen en gebouwen, uitbreiding in ontwikkeling van negen hectare netto Bulb Trade Park in Noordwijkerhout voor handels- en exportbedrijven met de uitgifte in voorbereiding van diverse woonkavels voor de bouw van 'Greenportwoningen'. Daarnaast is het herstructureringsproject glastuinbouw Kloosterschuur-Trappenberg (Greenhouse Park) in uitvoering, waarbij eveneens sprake is van woonkavels t.b.v. Greenportwoningen.
Op basis van eerdere afspraken (Valentijnsakkoord) en gewijzigd ruimtelijk (provinciaal) beleid, is de ISG2009 herzien. Na de uitgevoerde inventarisatie en evaluatie is geconcludeerd dat de ISG2009 in hoofdlijnen goed heeft gewerkt en geen aanpassing behoefde. Wel zijn op thematische onderdelen verbeteringen en moderniseringen doorgevoerd. De geactualiseerde ISG2016 is door alle gemeenteraden in de zomer van 2016 vastgesteld. De zes bollengemeenten werken daarmee samen verder aan de verdere ontwikkeling van een vitale Greenport Duin- en Bollenstreek.

Economische betekenis, landschap en begrensde verstedelijking
In de sector heeft verdere schaalvergroting en internationalisering plaatsgevonden. De focus is gaandeweg verlegd naar handel.

Het aantal banen in de Greenport is afgenomen,
De ontwikkeling van het bollencomplex heeft echter ook negatieve sporen achter gelaten op het landschap: op vele plaatsen is het landschap 'verrommeld', zijn zichtlijnen aangetast en is door vestiging van agrarische bedrijfsgebouwen de openheid van het landschap op veel plaatsen verstoord of geheel verdwenen.
Om een goede balans te waarborgen tussen verstedelijking en vernieuwing van het buitengebied heeft een duidelijke begrenzing hiertussen steeds een belangrijke rol gespeeld. Hierdoor blijft er 'planologisch rust' in het buitengebied. Dit is een belangrijke voorwaarde voor continuïteit en succes van het werk van de GOM gebleken.

18.2 Analyse huidige situatie

Noordwijk maakt onderdeel uit van het bollencomplex in de Duin- en Bollenstreek. Met vijf andere bollengemeenten Hillegom, Lisse, Katwijk, Noordwijkerhout en Teylingen functioneert een economisch kerngebied van wereldformaat, dat werkgelegenheid biedt aan ongeveer 6000 mensen (Fte), ofwel 9% van de regio Duin- en Bollenstreek.

De toegevoegde waarde bedraagt zo'n € 450 miljoen, 10% van het regionaal totaal dat ruim € 4 miljard bedraagt. Circa 70 % van de toegevoegde waarde van de Greenport wordt gegenereerd door de handel in bollen en sierteelt-producten. In het buitengebied bevindt zich 2625 hectare eerste klas bollenteeltgrond die hiermee nauw is verbonden. In de toeristische sector werken 3500 mensen in de regio die een toegevoegde waarde creëert van € 176 miljoen (gegevens onderzoek Rabo en GOM, 2013). De Duin- en Bollenstreek is daarmee één van de belangrijke Greenports in Nederland. Maar de impact is veel groter. Bloeiende bollen in de streek zorgen voor een stabiele verlenging van het toeristenseizoen in Nederland en zijn langzamerhand een icoon geworden voor Nederland in de wereld. Ook de Noordwijkse horeca en winkels profiteren van de extra toeristen die hier op af komen.

De Greenport Duin- en Bollenstreek telt vijf economische clusters, die nauw met elkaar zijn verbonden en elkaar versterken:

- De teelt van bloembollen, bloemen en vaste planten en de glastuinbouw (vrijwel volledig sierteelt).
- De handel in en export van sierteeltproducten.
- De veilingen.
- Het toerisme.
- Het overige bedrijfsleven en kennisinstellingen.

Internationale positie
De Greenport Duin- en Bollenstreek draagt bij aan het Nederlandse marktaandeel van ca. 65% van de wereldproductie in bloembollen. Zo'n 10% van het nationale productieareaal en de direct daarmee samenhangende productiewaarde bevindt zich in de Greenport Duin- en Bollenstreek.
De Verenigde Staten is de grootste exportmarkt voor bloembollen. Jaarlijks worden daar meer dan 1 miljard bloembollen naartoe geëxporteerd. Japan was in de jaren negentig de belangrijkste groeimarkt voor de sector. Op dit moment zijn dat China en Rusland, die sterk klimmen op de lijst van grootste afnemerslanden. De exportwaarde bedraagt ca. 600 miljoen euro, waarvan ruim 55% naar landen buiten de Europese Unie gaat. De West-Europese landen nemen zo'n 45% van de totale bloembollenafzet voor hun rekening. Duitsland is voor de sector de koploper, gevolgd door het Verenigd Koninkrijk, Frankrijk, de vier Scandinavische landen en Italië.

Sterke punten:
- Sterke positie en imago van Nederland in de wereld
- Aansprekend assortiment
- Diepgaand kennisniveau
- Sterke internationale oriëntatie van het bedrijfsleven
- Aanwezigheid Keukenhof
- Het eerste en bekendste bollenteeltgebied van Nederland, onderstreept door de naamgeving
- Uitstekende groeiomstandigheden voor hyacinten vrij unieke combinatie bodem en microklimaat
- Sterke onderling verweven economische clusters

Zwakke punten:
- Sector is behoudend van karakter
- Aantal starters, de spin-off en de interactie met andere sectoren is beperkt
- Te kleine versnipperde en deels verouderde productiestructuur
- Zwakke oost-westverbindingen
- Nog steeds teveel verrommelde plekken met weinig open landschappen
- Bodem- en waterverontreiniging door gewasbeschermingsmiddelen

Bedreigingen:

- Slinken van de toonaangevende positie in de handel, doordat a) zij nog te veel aan oude tradities vasthouden b) hun schaalgrootte vaak te klein is en c) de productie zich uit 'de Zuid' verplaatst, waardoor zij grip op het product verliezen (Rabo rapportage 2015-2016).
- Bouw 'GOM-woningen' verloopt te traag, waardoor onvoldoende en geld beschikbaar komt voor tijdige herstructurering en landschapsverbetering; concurrentiepositie van Bollenstreek neemt daardoor af.
- Vanwege het onvoldoende terugdringen van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen weet de sector niet te voldoen aan de Europese Kaderrichtlijn Water, waardoor productie niet langer wordt toegestaan.
- Toenemende omgevingsweerstand (ondermeer door social media) vanwege schadelijke effecten middelengebruik.
- Weinig synergie met omgeving.
- Wisselende handelsboycots.
- Besmetting met uitheemse plantenziekten.

Kansen:

- Aanboring van grote nieuwe afzetgebieden in Noord- en Zuid-Amerika, China en Rusland.
- Inspelen op grotere vraag naar kwaliteitsbollen (virusvrij), duurzaam geproduceerd, met toegevoegde waarden, nieuwe soorten en kleuren; daarmee onderscheidend vermogen vergroten.
- Innovatie.
- Meer toegevoegde waarde creëren.
- Inspelen op de gemakbehoefte bij de consument, zoals bollen op pot, lasagnebeplanting en mogelijkheden om geprepareerde bollen in het voorjaar te planten
- Niche-producten door kleinere bedrijven.
- Duurzamer produceren.
- Herstructurering.
- Schaalvergroting, met kansen voor grotere bedrijven die kennis, kapitaal en arbeid slim combineren.
- Verbetering infrastructuur.
- Meer samenwerking, binnen de sector en met andere sectoren, zoals de toeristische sector, het ruimtevaartcluster en kennisinstellingen (Leiden-Delft-Rotterdam).
- Betere toegankelijkheid voor wandelaars en fietsers onder andere door routenetwerken en stopplaatsen aan te leggen.
- Gebruik van reststoffen als onderdeel van een biobased economy.
- Na afloop bloeiseizoen gebruik van bollengrond voor bepaalde snijbloementeelt, waardoor de regio een steeds groter deel van het jaar een kleurrijk karakter heeft.
- Leveren van inhoudsstoffen voor de farmaceutische en cosmetische industrie.
- Zelf opzetten van buitenlandse productiegebieden.

18.3 Trends en prognoses

- Toenemende behoefte van consumenten aan gebruiksgemak, sfeer en beleving.
- Stagnerende en mogelijk teruglopende vraag naar en verschraling assortiment 'droogverkoop' bollen, want consumenten zijn steeds minder bereid om in het veelal natte najaar bollen te planten.
- Groeiende afzet aan het kostenbewuste grootwinkelbedrijf en de grootschalige broeierij;
- Versnelde schaalvergroting met meer verschillen tussen moderne en verouderde bloembollenbedrijven, 5% afname per jaar van het aantal bedrijven.
- Stabiel productieareaal.
- Toenemende automatisering/mechanisering in de bedrijfsvoering.
- Toenemende aandacht voor afzet en marketing om de producten beter te promoten.

Aanvullend wordt opgemerkt dat de markt van Nederlandse bloembollentelers en -broeiers voor de komende jaren een voorzichtig positief perspectief heeft (Bron: Bloementeelt, Rabobank Cijfers en Trends, 2016 -2017. De Nederlandse bloembollensector heeft op alle

hoofdgewassen een sterke positie, maar is tegelijk zelf haar belangrijkste concurrent indien het areaal wordt uitgebreid.
In Nederland stonden in 2014 op 23.590 hectare bloembollen. In 2013 was dat 23.291 en in 2012 23.488 ha (CBS). Met een hoofdrol voor de provincie Noord-Holland. Het aantal bloembollenbedrijven lag in Nederland in 2014 op 1.516 bedrijven en in 2013 op 1531 (ca. 5 % afname per jaar).

18.4 Beleidskaders

De erkenning en waardering van de Greenports in Nederland, waaronder de Greenport Duin- en Bollenstreek is op rijksniveau vastgelegd in de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (SVIR). De Greenports maken onderdeel uit van één van de topsectoren in Nederland van nationale betekenis: tuinbouw en uitgangsmaterialen.
Het doel van Greenport Holland is om samen met de stedelijke regio's en de betrokken decentrale overheden, de (internationale) concurrentiekracht van de Greenports te versterken en ruimtelijke en mobiliteitsproblemen op te lossen.
In navolging van het rijksbeleid is het belang van de versterking van den Greenports opgenomen in het provinciaal ruimtelijke beleid, dat is vastgelegd in de Visie Ruimte en Mobiliteit. Doelstelling is ook hier de vergroting van de agglomeratiekracht, waarvan de te versterken Greenports een onderdeel zijn.

18.5 Beleidsinzet

Greenportgemeenten hebben afgesproken dat het ISG2016 beleid leidend is ten aanzien de inbreng van de Greenportgemeenten in andere ruimtelijke processen, dus ook van de lokale Omgevingsvisies en andere (intergemeentelijke) visies of programma's waarin de gemeenten deelnemen. De inzet van Noordwijk zal daarom een ondersteuning zijn van het ISG2016 beleid.

Strategische beleidsinzet
Gemeente Noordwijk is een onderdeel van de Greenport Duin- en Bollenstreek en wil zich blijven inzetten voor de verdere ontwikkeling naar een vitale Greenport, samen met alle betrokken overheden, bedrijven en instellingen. Om in de internationale concurrentiestrijd te overleven, streven we naar een integrale aanpak van ruimtelijke maatregelen, planologische regelgeving, verbetering van infrastructuur, innovatie, investering in duurzaamheid, samenwerking (bedrijven onderling en met overheden en kennisinstituten) en gebiedsmarketing.
Samen met de andere Greenportgemeenten, de Greenport Ontwikkelingsmaatschappij (GOM) en de Economic Board, wil Noordwijk samen met de regio met kracht verder gaan met de herstructurering van de sector, landschapsverbetering, innovatie en verdere ontwikkelingen die nodig zijn voor een vitale Greenport.

De herstructurering gaat gepaard met schaalvergroting van bollenteeltbedrijven om rendabel te blijven. Grotere sterke bedrijven kunnen groeikansen benutten door aanboring van grote nieuwe afzetgebieden in Noord- en Zuid-Amerika, China en Rusland. Daarnaast is er steeds meer vraag naar kwaliteitsbollen, duurzame productie, nieuwe soorten en kleuren. Dat biedt kansen voor niche-producten waaraan meer valt te verdienen. Meer toegevoegde waarde kan ook worden gecreëerd door bijvoorbeeld integrale meelevering van designartikelen en potten in plaats van 'bulkdroogverkoop' en het leveren van inhoudsstoffen voor de farmaceutische en cosmetische industrie.

Schaalvergroting is tot op zekere hoogte mogelijk om de concurrentiekracht te vergroten van het bollencomplex met behoud van de landschappelijke kwaliteit. Bedrijven die aan de bollenteelt verbonden zijn, moeten ruimte krijgen binnen de Greenport Duin- en Bollenstreek. Deze ruimte is schaars. Met de herstructurering willen we versnippering van bollenbedrijven in het landschap voorkomen. Dit proces biedt tevens kansen om een kwaliteitsimpuls voor het

landschap te realiseren. Dat kan door op strategische plekken de openheid te herstellen en verrommeling tegen te gaan.

Uiteindelijk zal proces- en productinnovatie voor het bollencomplex meer opleveren dan concurreren op prijs en schaalgrootte. Daar willen we dan ook samen met de sector op inzetten. We zullen veel meer moeten zoeken naar het creëren van toegevoegde waarde en het leggen van nieuwe verbindingen om tot betere prijsvorming te komen en duurzame groei.

Van groot belang bij dit proces is een goede afstemming in ruimtelijk beleid en regelgeving tussen provincie, regio en gemeente. Dit geldt in het bijzonder voor duidelijkheid over de begrenzing van locaties voor stedelijke ontwikkelingen en het werkingsgebied voor de GOM.

Voor de GOM is een goede borging in het beleid van belang van de afdwingbaarheid van bollengrondcompensatie en het zeker stellen van bouwtitels in combinatie met 'planologische rust en continuïteit'. Hiermee ondersteunen we de bereidheid te investeren in het bollencomplex en het landelijk gebied. Tevens ontstaat hieruit een dempende werking op de grondprijzen in het buitengebied. Dit bevordert het herstructureringsproces.

Uitwerking strategische beleidsinzet:

- Regionale samenwerking en beleidsafstemming binnen de Greenportgemeenten en met andere betrokken overheden en organisaties ter bevordering van planologische rust en continuïteit en het stimuleren van de gewenste investeringen in het stedelijk en landelijk gebied. De actuele Intergemeentelijke Structuurvisie voor de Greenport Duin- en Bollenstreek 2016 en het daarin geformuleerde Landschapsperspectief, functioneert als belangrijk raamwerk voor sanering, intensivering en uitbreiding van de Greenportbedrijven.
- Behoud van 1e klas bollenareaal (als regio met in totaal 2625 ha), tegengaan van inefficiënte productie op versnipperde grond en versterking van de aantrekkelijkheid als woon-, werk- en toeristisch verblijfsgebied.
- Voortzetting van herstructurering van de Greenport, waarbij ook in Noordwijk gericht in bepaalde gebieden wordt gewerkt aan verbetering van de ruimtelijke kwaliteit van het landschap, opruimen van verrommeling, het open houden c.q. maken van gebieden als ook het verdichten van bepaalde gebieden voor bollengerelateerde bedrijven. Voor Noordwijk is in samenspraak met de GOM een tweetal prioritaire gebieden aangewezen waar de beperkt beschikbare middelen uit het herstructureringsfonds van de GOM worden ingezet namelijk de polder Vinkeveld en Langeveld.
- Zorgen voor een goede programmering en heldere begrenzing van stedelijke ontwikkelingslocaties voor de lange termijn (minimaal 2030) om het werkingsgebied van de GOM veilig te stellen en de gewenste investeringen in het buitengebied te bevorderen.
- Ook in Noordwijk het afgesproken Greenportinstrumentarium toepassen, waaronder de bollengrondcompensatieregeling en de (eventuele geclusterde) bouw van Greenportwoningen in het buitengebied.
- Het bestaande cultuurhistorisch erfgoed verbinden met de planologische keuzes.
- Vernieuwing en doorontwikkeling van het recreatief-toeristisch product in samenhang met de agrarische bedrijven (zogenoemd agrotoerisme). Daarbij gaat het om het streven naar meer ontwikkelingsruimte voor bedrijven door maatwerkoplossingen als onder meer verbreding van het agrarisch product met bed & breakfast, mini campings en verkoop van streek eigen producten.
- Samen met andere betrokken overheden verbetering van de bereikbaarheid van de hele regio Holland Rijnland.
- Uitvoering van de Economische Agenda om vooral de innovatiekracht van de Greenport te versterken in nauwe samenwerking met ondernemers, organisaties en kennisinstituten. De greenport zal hierdoor binnen afzienbare tijd weer zijn aangesloten bij de nationale top van innovatieve bedrijfstakken. Dit vanuit het besef dat de Greenport DB niet kan blijven concurreren op kostprijs en schaalgrootte. Daarom is er

focus op kwaliteit, specialisatie en innovatie nodig in producten en processen, gericht op waardetoevoeging. Innovatie wordt gericht op de gehele productieketen, zoals bodemverbetering, ziektearm produceren, verwerking, duurzame teelt en logistiek.

- Verbetering van de kennisinfrastructuur, met een grotere uitnodiging tot samenwerking tussen de zogenaamde 4 O's: ondernemers, onderzoek, onderwijs en overheden. Dit moet tevens leiden tot facilitatie van investeringen in innovatieve ideeën en vermarkting (z.g. 'valorisatie', wat nu al veel gebeurt op allerlei thematische campussen).
- Vanuit de Greenport DB meer aansluiting zoeken bij regionale en landelijke initiatieven (bijv. 'Greenport Campus' en project 'Duurzame modernisering teeltareaal'.
- Aansluiten bij initiatieven voor een biobased economy, bijvoorbeeld een project van reststromen nieuwe producten te maken; Noordwijk ondersteunt de ambitie om van de Greenport een proeftuin voor een biobased economy te maken.
- Verbinding maken tussen de Greenport, Life Science in Leiden en het Spacecluster in Noordwijk. Noordwijk ondersteunt de inzet vanuit de Greenport op samenwerking met het Spacecluster, waardoor we een belangrijk centrum voor precisielandbouw worden. Dit thema geeft meerwaarde aan de productievoorwaarden, het verdienvermogen en de economische identiteit van de Greenport.
- Bijdragen aan regiomarketing van de Greenport. Mede met het oog op het creëren van toegevoegde waarde wil de Bollenstreek haar bekendheid vergroten en daarmee de economie van de Greenport versterken. Want het is duidelijk dat de ontwikkeling van een (nationaal) beeld van de Bollenstreek als 'Innovatietuin van de Randstad' en (internationaal) beeld als 'Flower Science Park' of 'Bulb Production Garden' van groot belang is voor de streek en daarmee ook voor Noordwijk. Allerlei projecten staan op stapel voor de verdere ontwikkeling, het uitdragen en de vermarkting van de eigen identiteit. Daarbij valt ook te denken aan een soort 'Grand Cru Bollenstreek', een gebiedsgarantie voor excellente kwaliteit bloembol, lange levensduur en lange bloeiperiode.
- Versterking van recreatie en toerisme als groeiende economische motor in het gebied en een belangrijk speerpunt van de Greenport.
- Verder stimuleren van investeringen in duurzaamheid (minder tot geen gebruik van gewasbeschermingsmiddelen, ontwikkeling van 'eco-bol').

Enkele voor Noordwijk van belang zijnde actualisatiepunten uit de ISG2016:

- Het duingebied wordt aan de ISG toegevoegd, waarbij het geldende beschermingsregime uit hogere regelgeving onverkort van toepassing is.
- Het wordt in principe mogelijk gemaakt dat de GOM de herontwikkeling van vertreklocaties van greenportgerelateerde bedrijven binnen BSD (bestaand stads- en dorpsgebied) ter hand kan nemen.
- Er moet ruimte komen voor meer flexibiliteit in bedrijfstypologieën en ontwikkelingsmogelijkheden vooral om ruimte te bieden aan bedrijven die greenportgerelateerd zijn en het economisch cluster versterken; gevestigde bedrijven in de Greenport moeten zich kunnen doorontwikkelen. De deur moet niet worden opengezet voor oneigenlijke nieuwvestiging.
- Aanpassing van de systematiek om schaalvergroting binnen de Greenport op de juiste wijze te faciliteren met maatwerk.
- de mogelijkheid tot verbreding van het assortiment (of het product) dat onder gespecialiseerd glas geteeld mag worden.
- Voor archeologie zal een gezamenlijk beleid ten aanzien van de archeologische onderzoeksverplichting worden opgesteld.
- Er komt een volwaardige paragraaf over recreatie en toerisme.
- Vooral door Noordwijk bepleite heterogene landschappen waarin naast bollenvelden plaats is voor weiden met blaarkoppen en paarden, kruidenvelden, wandelpaden en natuur vormen een waardevol onderdeel van de Duin- en Bollenstreek. Dit mag echter niet ten koste gaan van het areaal eerste klas bollengrond. Verdere differentiatie van het landschap is mogelijk mits voldaan wordt aan de bollencompensatie en het

passend is in het Landschapsperspectief. Tegen strijdig gebruik moet krachtig worden opgetreden.

- De ecologische verbinding Coepelduynen-Noordduinen via de landgoedzone versterken. Gemeente Noordwijk heeft geïnvesteerd in bepaalde 'stepping stones' zoals in bedrijventerrein 's-Gravendijck en woonwijk Boechorst. De gemeente Noordwijk zal in Offem-Zuid ook een deel van de ecozone inrichten. Nog steeds geheel ontbrekend is de schakel van Leeuwenhorst naar de duinen ten noorden van Noordwijk aan Zee.
- Gebied De Blink in Noordwijk wordt afgevoerd als mogelijk naar bollengrond om te zetten grasland.
- De kansen om de herstructurering van het bollencomplex te combineren met de watersysteem- en waterkwaliteitsverbetering moeten worden opgepakt.
- Bij het planologisch onttrekken van bollengrond ten behoeve van de wateropgave is de bollencompensatieregeling onverkort van toepassing. Bij ondergeschikte aanpassingen van de waterhuishouding als onderdeel van de bestemming bollenteelt, ten behoeve van het optimaliseren van de lokale teeltomstandigheden, is de compensatieverplichting niet van toepassing. In dit geval maakt het water immers deel uit van de bestemming bollengrond en is het niet separaat bestemd. Hiervoor is een werkafspraak gemaakt met betrokken overheden en de GOM.
- Expliciet een beschrijving opnemen voor een uniforme regeling voor de huisvesting van arbeidsmigranten op bedrijfspercelen voor de piekperiode van maximaal drie maanden.

18.6 Verbindingen

De ISG2016 is meer dan alleen een op de verbetering van economie en landschap gebaseerde structuurvisie. In de ISG2016 is ook aandacht besteed aan:

- De Greenport als aantrekkelijke woonregio;
- De Greenport als duurzaam gebied waaronder en duurzaam watersysteem;
- De recreatie en het toerisme in de Greenport;
- De cultuurhistorische betekenis van de Greenport;
- De natuurwetenschappelijke waarde van de Greenport;
- Het belang van kennis en innovatie binnen de Greenport en
- De bereikbaarheidsaspecten.

19. Mobiliteit: bereikbaarheid, verkeer, parkeren

19.1 Ontwikkelingen tot nu toe

Door de groei van de bevolking, toerisme en economische activiteiten zijn de verkeerstromen naar en in Noordwijk gegroeid. Daarnaast stimuleerden ook de groei van de welvaart en toenemende arbeidsparticipatie het autobezit en autogebruik. Het autobezit per duizend inwoners is in Noordwijk met 480 auto gelijk aan het landelijk gemiddeld en laag in vergelijking met het auto bezit in de provincie Zuid-Holland (619 auto's per 1000 inwoners). De relatief grote vervoersafstanden en woonwerkpendel droegen vooral bij aan een groter autogebruik. Want ruim de helft van de werkende Noordwijkers (8.000 mensen) werkt buiten de regio en ongeveer 70% van de banen (8.500) in Noordwijk wordt ingevuld door werknemers van buiten Noordwijk (bron: Structuurvisie). Gevolg is dat er in Noordwijk geen echte spitsrichting is ontstaan.

Het regionale wegennet was historisch noord-zuid gericht. Met de westwaartse verschuiving van de sociale en economische oriëntatie zijn daar meer oost-west lopende provinciale wegen bij gekomen. Deze leiden naar het nationale wegennet (A44 en A4). Nog steeds is het regionale wegennet in de Duin- en Bollenstreek nog niet voldoende toegerust op het huidige en toekomstig verkeersaanbod.
Binnen Noordwijk is de hoofdwegenstructuur meegegroeid met de uitbreidingen van het dorp. Daardoor is een duidelijke, goed ingerichte hoofdstructuur behouden voor het auto en fietsverkeer, met drie hoofdwegen vanaf het provinciale wegennet naar de kust en enkele dwarsverbindingen daartussen. Dit hoofdwegennet kan het huidige verkeer op een normale werkdag goed verwerken. Bovendien is hierdoor nauwelijks sluipverkeer door de woonwijken.

Het aantal parkeerplaatsen in Noordwijk is al lange tijd gelijk gebleven terwijl het autogebruik in dezelfde periode is gestegen. De relatieve bereikbaarheid is daarmee afgenomen.

Op het gebied van openbaar vervoer is de laatste decennia gestreefd naar het 'strekken van lijnen' en het verbeteren van het comfort, om de concurrentie met de auto aan te kunnen gaan. Het gevolg is dat het openbaar vervoer geconcentreerd is op de hoofdwegen en niet meer door de dorpscentra rijdt. Door verschillende regionale buslijnen is Noordwijk nu verbonden met omringende gebieden.

Om een alternatief te bieden voor het autoverkeer op drukke (zomerse) dagen heeft de gemeente een aantal jaren geleden de strandpendel geïntroduceerd. Dagtoeristen kunnen hun auto buiten de dorpskern parkeren en overstappen op de pendelbus naar de Parallel Boulevard.

De fietsstructuur in Noordwijk valt grotendeels samen met de hoofdwegenstructuur van de auto. Ter stimulering van het recreatieve fiets- en wandelverkeer is regionaal aangesloten op het landelijke knooppuntensysteem. Daardoor kan iedereen zijn eigen fietsroute uitzetten. Hier wordt goed gebruik van gemaakt.

De afgelopen jaren is bijna het volledige wegennet ingericht conform de richtlijnen van het landelijke programma Duurzaam Veilig. Het doel daarvan is het voorkomen van (ernstige) ongevallen o.a. door een eenduidige inrichting van wegen.

19.2 Analyse huidige situatie

Regionale bereikbaarheid
De meest gebruikte en belangrijkste regionale autoverbindingen zijn de N444 die Noordwijk, via Voorhout, verbindt met de A44 en de N206 in zuidelijke richting. Daarnaast zijn de N206 in noordelijke richting en de N443 richting A44 belangrijk voor de regionale bereikbaarheid. Noordwijk heeft in noordelijke richting slechts 1 aansluiting op de N206, namelijk die aan de

Van Berckelweg. Het is wenselijk te onderzoeken of ook de aansluiting N206 nabij de Beeklaan in noordelijke richting gerealiseerd moet worden.

De oost-westverbindingen als N443, N444 zijn verouderd en niet berekend op de huidige verkeerstromen. Hierdoor ontstaan files tijdens de spitsuren en op stranddagen. In de noordelijke Bollenstreek ontbreekt een goede verbinding tussen N206 en het nationale wegennet, waardoor veel verkeer door de dorpen rijdt. Aan de zuidzijde heeft de N206 tussen Katwijk en de A44/A4 te weinig capaciteit waardoor doorstromingsproblemen ontstaan.

Diverse directe openbaar vervoerslijnen verbinden Noordwijk met de dorpskernen van de omliggende gemeenten en de steden Leiden, Haarlem en Den Haag en de stations Voorhout en Sassenheim. Noordwijk heeft dan ook een volledig busnetwerk. De meest gebruikte OV-verbinding is die tussen Noordwijk en Leiden CS. Essentieel zijn goede aansluitingen tussen bus en trein. Niet op alle stations wordt in deze goede aansluitingen voorzien. De frequentie van de buslijnen is niet altijd voldoende om een goed alternatief te kunnen zijn voor de auto.

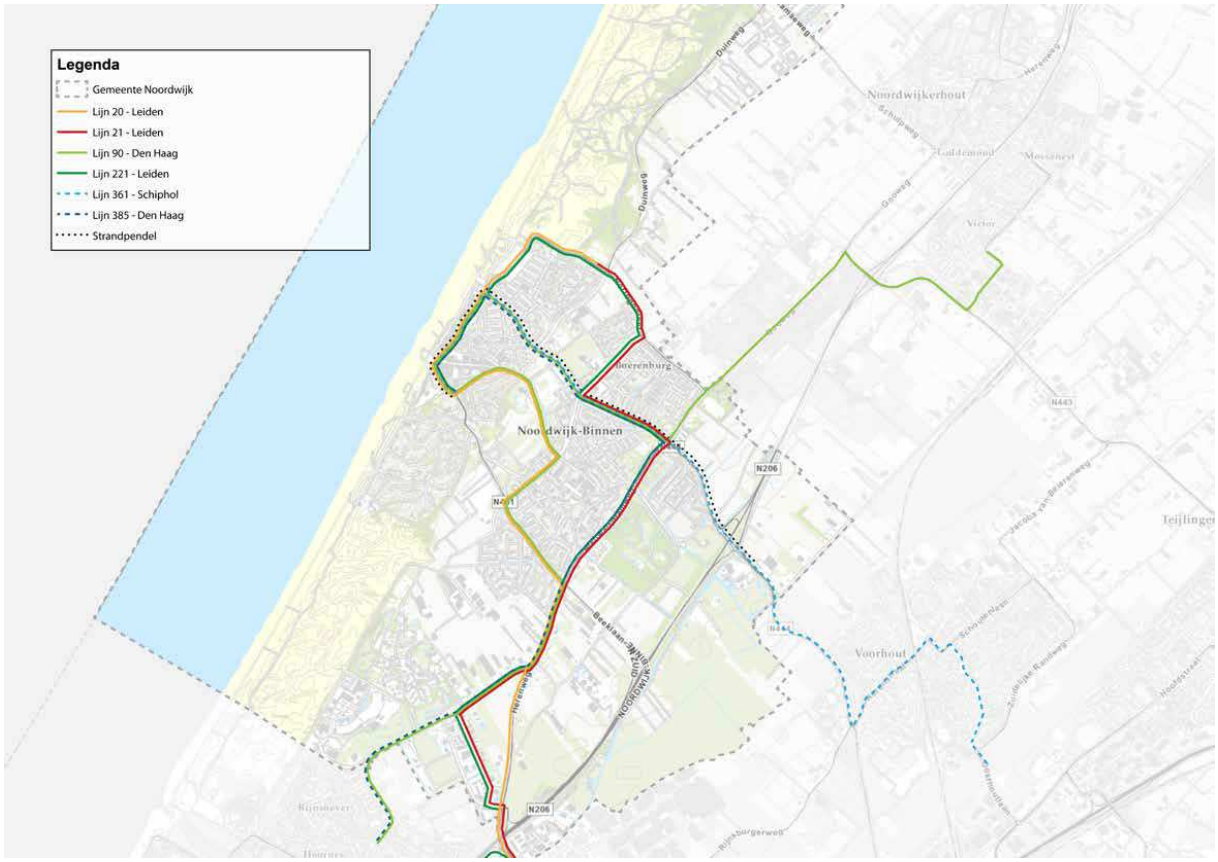

Afbeelding 19.1: Buslijnen in Noordwijk

De fietsverbindingen tussen Noordwijk en de regio liggen aan of naast autoverbindingen, waardoor het fietsnetwerk grofmazig is. Het realiseren van kortere regionale fietsverbindingen is voor een groot deel afhankelijk van de mogelijkheid tot het passeren van barrières als spoor-, water-, of autowegen.
Met name in de natuurgebieden rondom Noordwijk is wel een fijnmazig netwerk beschikbaar voor het recreatieve fietsverkeer.

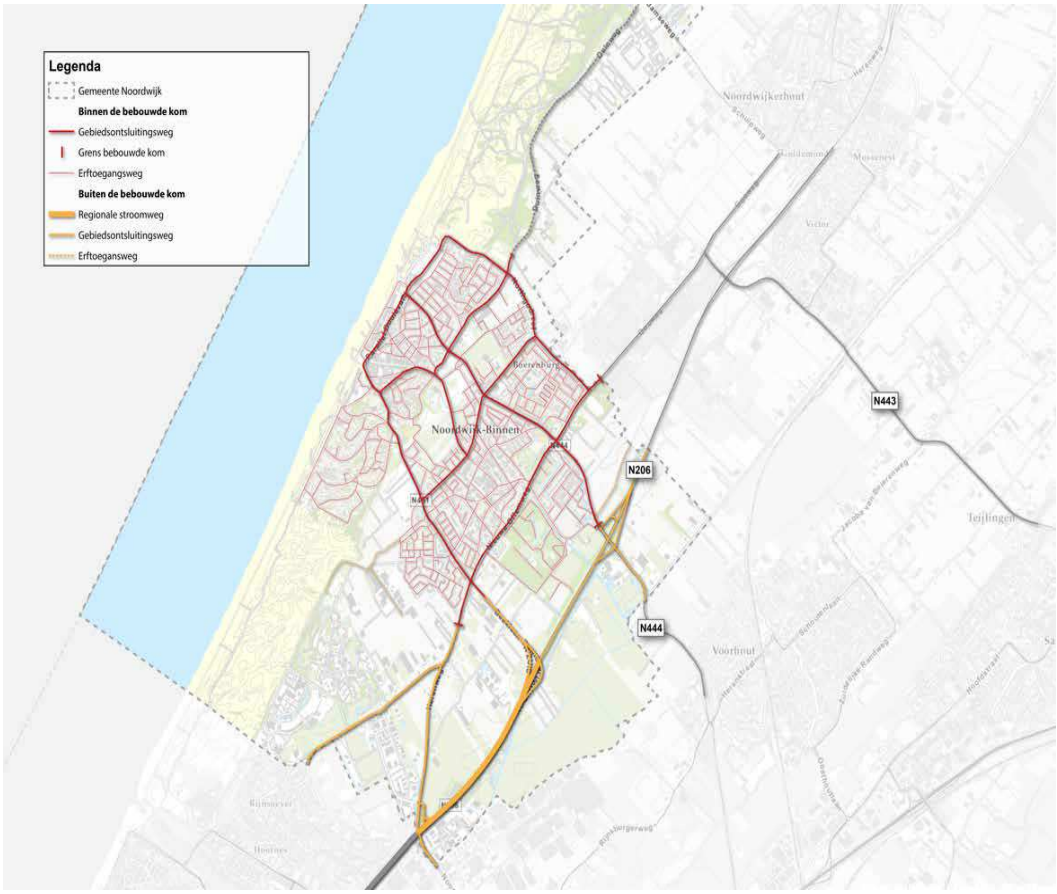

Afbeelding 19.2: Huidige verkeersstructuur in Noordwijk

<u>Bereikbaarheid binnen de dorpskernen</u>
Noordwijk heeft een logisch opgezette hoofdstructuur, waarbinnen de woonwijken gelegen zijn. Er is een duidelijk onderscheid tussen doorgaande wegen (gebiedsontsluitingswegen) en wegen in woongebieden (erftoegangswegen).

Er zijn drie doorgaande oost-westverbindingen:
- Northgodreef,
- Van Berckelweg – van de Mortelstraat – Van Panhuysstraat – Quarles van Uffordstraat.
- Beeklaan – Oude Zeeweg.

Daarnaast is er een oost-west verbinding die beide kernen met elkaar verbindt, te weten Nieuwe Zeeweg – Huis ter Duinstraat.

De oost-west verbindingen worden met elkaar verbonden door de rustigere noord-zuid verbindingen te weten Parallel Boulevard – Wantveld, Duinweg, Gladiolusstraat – Lijnbaanweg – Weteringkade – Duinwetering en Herenweg – Nieuwe Offemweg – Gooweg. De hoofdstructuur kan het reguliere verkeer goed verwerken.
Verkeer richting Noordwijk aan Zee maakt vooral gebruik van de route via de Oude Zeeweg (38%) en de Van der Mortelstraat (43%). De route via de Northgodreef wordt slechts door 19% van het verkeer benut.

Op een aantal dagen in het zomerseizoen is het in Noordwijk aan Zee zo druk dat er filevorming is op de routes Beeklaan – Oude Zeeweg en Van Berckelweg – Quarles van Uffordstraat. Doordat deze laatste route ook de belangrijkste route is voor het openbaar vervoer, ondervindt het openbaar vervoer hier hinder van.

Het openbaar vervoer bestrijkt een groot deel van de gemeente binnen de hiervoor geldende richtlijnen voor maximale loopafstand tot een halte. Het openbaar vervoer rijdt vanwege de

gewenste snelheid op de lijnen en comfort voor reizigers enkel op de hoofdwegen. Hierdoor is het centrum van Noordwijk Binnen, waar ook een verzorgingshuis gelegen is, op enige afstand ontsloten op het openbaar vervoer. Door de geringe vervoerswaarde van het noordelijke buitengebied is dit gebied niet ontsloten door openbaar vervoer.
De provincie is opdrachtgever voor het openbaar vervoer. In de concessie is geregeld dat de vervoerder zelf de lijnvoering mag bepalen. Gemeenten hebben feitelijk geen rol bij het vaststellen van de lijnvoering, maar zijn wel verantwoordelijk voor de infrastructuur zoals haltes. De huidige vervoerder raadpleegt de gemeenten voor het opstellen van nieuwe dienstregelingen.

Voor fietsers is aparte infrastructuur aanwezig langs de hoofdwegen in Noordwijk. In Noordwijk Binnen is dit veelal vrijliggend, in Noordwijk aan Zee aanliggend door de geringere beschikbare ruimte. Langs enkele wegen ontbreken de verkeervoorzieningen, zoals langs het Wantveld en de Duinweg tussen Nieuwe Zeeweg en Van Panhuysstraat.
Daarnaast zijn vanuit en in diverse woonwijken aparte doorsteken aanwezig, ter stimulering van het langzaam verkeer, zoals door het Kruytpark, het Gruenepad, vanuit de Grashoek naar de Duinweg en de Van Panhuysstraat.

Vele toeristische fietsroutes, waaronder het fietsknooppuntennetwerk, stimuleren het gebruik van de Noordwijkse fietsinfrastructuur en brengen de gebruikers in aanraking met de levendige Noordwijkse cultuur en aanwezige voorzieningen.

Voetgangers zijn net als fietsers kwetsbare verkeersdeelnemers. De wegen in Noordwijk zijn daarom voorzien van aparte voetgangersvoorzieningen, behalve in de woonerven en de karakteristieke wegen in de wijk De Zuid.
In de kust- en duinstrook zijn aparte wandelpaden aanwezig. Daarbuiten worden in het landelijk gebied de fietspaden en erftoegangswegen gebruikt, bij gebrek aan wandelpaden.

De combinatie paarden-(elektrische) fietsen-racefietsen-wandelaars kan bij hoge aantallen niet meer veilig op één pad worden afgewikkeld.
Meerdere incidenten hebben zich hierdoor voorgedaan. Een zorgelijke ontwikkeling is dat het gemiddelde snelheidsverschil steeds meer toeneemt. Naast brommers hebben ook fietsers met trapondersteuning, wielrenners en (elektrische) voertuigen vaak een hogere snelheid dan fietsers zonder trapondersteuning en wandelaars. In zijn algemeenheid sluit de kwaliteit van het (fiets)netwerk op sommige routes niet aan op het intensieve gebruik ervan.

Parkeren
In een toeristische plaats is het belangrijk om het parkeren goed te regelen, zodat zowel de bezoekers als de bewoners beschikken over voldoende parkeergelegenheid. In Noordwijk zijn de parkeerplaatsen op de grote terreinen als Wantveld en Koningin Astrid Boulevard, maar ook de parkeerstrook langs de Koningin Wilhelmina Boulevard en het Palaceplein met name bestemd voor de bezoekers. Daarnaast hebben de terreinen rondom de Hoofdstraat en de Kerkstraat een gemengde functie voor zowel bezoekers als bewoners. Om de gevolgen van ontwikkeling van de parkeerterreinen en herinrichting van wegen in beeld te brengen wordt een groot parkeeronderzoek uitgevoerd. Uit het onderzoek zal blijken of Noordwijk aan Zee een parkeerprobleem heeft en als dat zo is, welke oplossingen mogelijk zijn. In het onderzoek zal ook specifiek ingegaan worden op de verschillen in parkeerbehoefte tussen de seizoenen.

De inrichting van enkele parkeerterreinen is verouderd, waardoor de parkeerplaatsen te klein zijn voor de huidige, gemiddelde autoafmetingen. In het zomerseizoen ontstaat regelmatig (lokaal) een tekort aan parkeerplaatsen in Noordwijk aan Zee.

Gezien de vele doelgroepen die in Noordwijk parkeren is het noodzakelijk gebleken het gebruik van de parkeerplaatsen in Noordwijk aan Zee en rondom de Kerkstraat te reguleren. Hiervoor is betaald parkeren ingevoerd. De parkeerplaatsen blijven hierdoor beschikbaar voor de juiste doelgroep.

De wens om vrijelijk met de auto binnen de dorpskernen te kunnen bewegen is groot. Veel Noordwijkers vinden veelal dat zij met een goedkope parkeervergunning overal zouden moeten kunnen parkeren.

In oudere woonwijken is het aantal parkeerplaatsen niet meegegroeid met het autobezit, hierdoor is een grote druk ontstaan op de openbare ruimte. Dit heeft negatieve gevolgen voor de leefbaarheid in de woonwijken.

Fietsen stallen
Fietsers stallen hun fiets het liefst zo dicht mogelijk bij de bestemming. Voor winkelgebieden, bushaltes, toeristische gebieden en bij voorzieningen worden fietsvoorzieningen geplaatst om het stallen van fietsen te regelen. Hierbij wordt vraaggericht gewerkt.
Met name in het winkelgebied Kerkstraat en nabij de strandafgangen is het aanbod fietsen regelmatig groter dan de openbare ruimte aankan. Chaotische en soms zelfs onveilige situaties vinden hierdoor plaats.

Verkeersveiligheid
Het verkeersveiligheidsbeleid is gericht op twee speerpunten, namelijk het Duurzaam Veilig inrichten van de infrastructuur en permanente verkeerseducatie van jong tot oud. In Noordwijk zijn bijna alle wegen volgens de richtlijnen van Duurzaam Veilig ingericht. Enkele wegen kunnen niet volledig volgens de principes ingericht worden door fysieke beperkingen in de omgeving. Voor die wegen wordt maatwerk toegepast. Voorbeelden van dergelijke wegen zijn de Lijnbaanweg/Gladiolusstraat, Oude Zeeweg en Wantveld.

In regionaal verband wordt op vele manieren ingezet op educatie. Voorbeelden hiervan zijn praktische verkeerslessen op peuterspeelzalen en basisscholen, debatten en alcohol en drugs lessen op middelbare scholen en rijvaardigheidsritten voor 50 plussers. Maar ook door de snelheidspanelen (u rijdt … km/uur), posters langs de weg en veiligheidsacties tijdens verkeerscontroles en carnaval wordt aandacht gevraagd voor veilig rijgedrag.

Door slechte registratie van de ongevallen is het nauwelijks mogelijk trends en ontwikkelingen aan te geven op het gebied van verkeersveiligheid. Wel is duidelijk dat er meer eenzijdige ongevallen met fietsers plaatsvinden, door de groei van het fietsgebruik en zeker ook de groei van het gebruik van de elektrische fiets. Door afspraken met politie en verzekeringsmaatschappijen wordt de registratiegraad van ongevallen de komende jaren verhoogd. In de toekomst komen daardoor weer betrouwbaardere gegevens beschikbaar over ongevallen.

Op basis van de weinige beschikbare gegevens lijkt Noordwijk geen blackspot locaties te hebben. Er zijn enkele ongevallenconcentratie locaties, te weten de trajecten Duinweg/Randweg en de Parallel Boulevard. Ook zijn er enkele locaties waar de subjectieve onveiligheid als hoog ervaren wordt, zoals de kruising Irisplein – Van Panhuysstraat, kruising Van Berckelweg – Leidsevaart en de kruising Lindenhofstraat - Douzastraat. (Bron Verkeersveiligheidsplan Noordwijk , maart 2012).

Sterke punten
- Logische hoofdstructuur.
- Fijnmazig toeristisch fietsnetwerk.
- Fijnmazig wandelnetwerk.
- Groot openbaar vervoersnetwerk.

Zwakke punten
- Grote druk op hoofdwegen in zomerseizoen.
- Parkeercapaciteit rondom het toeristisch gebied staat onder druk op zomerse dagen en bij evenementen.

- Regionale fietsnetwerk tussen dorpen in de Bollenstreek is grofmazig.
- Hoge druk op toeristisch netwerk voor langzaam verkeer.
- Wegen die nog niet conform Duurzaam Veilig zijn ingericht zoals Parallel Boulevard, Oude Zeeweg, Wantveld en Duinweg tussen Nieuwe Zeeweg en Van Panhuysstraat. Met name ontbreken fietsvoorzieningen of zijn de fietsvoorzieningen te smal langs deze wegen.
- Frequentie buslijnen.
- Aansluiting busdienst op treinen op omliggende stations.

Kansen
- Goed recreatief wegennetwerk is stimulans voor toeristische sector.
- Verbeteren regionaal wegennetwerk is stimulans voor economische en toeristische sector.
- Aansluiting Beeklaan – N206 noordzijde ter verbetering van de bereikbaarheid.
- Realiseren parkeercapaciteit aan de rand van het dorp voor zomerseizoen en bij evenementen.

Bedreigingen
- Achterblijven parkeercapaciteit is verslechtering voor de woonomgeving.
- Achterblijven parkeercapaciteit is verslechtering voor toeristische sector.
- Te grote druk op recreatief netwerk gaat ten koste van verkeersveiligheid.
- Groei bevolking, economie en toerisme kan bereikbaarheid verslechteren.

19.3 Trends en prognoses

- De mobiliteit zal verder toenemen door verdergaande ontwikkelingen in de regio Holland Rijnland (Greenport en woningbouwplannen). De toevoerwegen (N206 en N444) en dan met name de knooppunten met het Rijkswegennet (A44) krijgen steeds meer moeite om het verkeersaanbod te verwerken.
- Het wegennet in Noordwijk kan de intensiteitsgroei op een normale werkdag goed verwerken, blijkt uit de intensiteit/capaciteitsverhouding in een gangbare ochtend- en avondspits in 2030
- Het recreatieve verkeer neemt toe, waardoor een verbreding van de spits ontstaat. De grootste druk op het Noordwijkse wegennet ligt in het hoogseizoen. Door verlenging en vervroeging van het seizoen zal de druk op het wegennet over een langere periode plaatsvinden.
- Toename van het aantal elektrische voertuigen. Ongeveer 1% van alle auto's in Nederland is nu een hybride en 0,1% volledig elektrisch. Dat is nog weinig, maar het aantal elektrische auto's verdubbelt elk jaar. Rond 2025 zal sprake zijn van een omslagpunt waarna elektrische auto's waarschijnlijk goedkoper worden in aanschaf dan de conventionele auto. De groei van het aantal elektrische auto's kan dan snel toenemen.
- Introductie van zelfrijdende auto's. Doorontwikkeling van de techniek is nog nodig, evenals aanpassing wetgeving, regeling aansprakelijkheid en gewenning van het publiek. Verwachting van TNO en Planbureau voor de Leefomgeving BL is dat zeker tot 2030 de penetratiegraad van zelfrijdende auto's nog niet groot genoeg is om substantiële veranderingen in het wegbeeld te geven. Effecten op het wegbeeld treden pas op als 25-40% van alle auto's zelfrijdend is. Het uiteindelijk effect op de mobiliteit is nog onzeker, aan de ene kant kan de wegcapaciteit intensiever worden gebruikt (zeker ook in combinatie met slim parkeren) aan de andere kant kan het meer verkeersbewegingen veroorzaken door allerlei nieuwe doelgroepen (ouderen, jongeren, voormalige OV gebruikers).
- Groei van het autodelen, vooral in stedelijke gebieden waar het aanbod aan parkeercapaciteit schaars is en het openbaar vervoer aanbod hoog. Nu maakt 1-2% van de mensen hier gebruik van, dit kan groeien tot 20-30% in 2030, zeker als het nog makkelijker wordt om auto's onderling 'peer-to-peer' te delen. In Noordwijk zal

deze ontwikkeling naar verwachting op kleinere schaal plaatsvinden en minder snel gaan.
- Bredere toepassing van slimme technologie die het verkeer- en vervoersysteem efficiënter organiseert, door slimmere reisadviezen, minder ongelukken, snel en betrouwbaar een parkeerplaats bereiken etc.
- Toenemend fietsgebruik, die bovendien bijdraagt aan een gezonde leefstijl. Dit wordt versterkt door de snelle opmars van fietsen met trapondersteuning. Zeker op kortere afstanden, vormt de fiets steeds meer een serieus alternatief voor de auto. Naast het frequentere gebruik van de fiets neemt ook de gemiddelde fietsafstand toe, zowel voor fietsen met als fietsen zonder trapondersteuning. Voor fietsen met trapondersteuning ligt de gemiddelde afstand per fietsrit met 5,4 kilometer gemiddeld 1,5 keer hoger dan bij fietsen zonder trapondersteuning.
- Betere registratie van ongevallen door het invoeren van een 'mobielschademeldenapp', waardoor meer gegevens verkregen worden over ongevallen en op termijn weer trends en ongevallenlocaties inzichtelijk gemaakt kunnen worden.

19.4 Beleidskaders

De 'Planwet Verkeer en Vervoer' (1998) bevat een inspanningsverplichting voor het ontwikkelen en vaststellen van 'samenhangend en uitvoeringsgericht verkeer- en vervoerbeleid, dat richting geeft aan de door het gemeentebestuur te nemen beslissingen inzake verkeer en vervoer'. Het Werkdocument Verkeer en Bereikbaarheid (vastgesteld 2015) is het meest recente Noordwijkse beleidsstuk voor het maken van integrale keuzes en beslissingen op het gebied van verkeer en vervoer.

Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (2012)
De nationale Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (2012) zet in op een concurrerend, bereikbaar, leefbaar en veilig Nederland. Daarbij wordt veel aandacht besteed aan de bereikbaarheid van stedelijke regio's met topsectoren. De gemeente Noordwijk is gelegen in de Duin- en Bollenstreek met de topsector Tuinbouw. Daarnaast maakt Noordwijk onderdeel uit van de Leidse regio met de topsector Life Sciences & Health.

Het belang van een goede bereikbaarheid van de Duin- en Bollenstreek is onderkend vanuit het programma Randstad Urgent en het topsectorenbeleid van het Rijk. De ontsluiting van de Duin- en Bollenstreek wordt daarom daar waar nodig verbeterd. De gemeente Noordwijk profiteert hiervan en werkt hierin samen met de Provincie Zuid-Holland en de regio Holland Rijnland.

Visie Ruimte en Mobiliteit Provincie Zuid-Holland
In de visie Ruimte en Mobiliteit (2014) staat de behoefte van de gebruikers centraal. Het aanbod moet zijn afgestemd op hun vraag. Ingezet wordt op het op orde krijgen van het mobiliteitsnetwerk en opwaarderen door:
- Het mobiliteitsnetwerk compleet te maken.
- Bestaande infrastructuur en OV-aanbod te behouden en te versterken.
- Kansen te benutten door selectief te investeren en te stimuleren.

Regionaal Verkeers- en Vervoersplan Holland Rijnland
In het Regionale Verkeers- en Vervoersplan (2002) van de regio Holland Rijnland zijn de volgende doelen gesteld:
- Door te werken aan een kwalitatief hoogwaardig netwerk van infrastructuur voor openbaar vervoer, fiets, auto's en vrachtverkeer moet de bereikbaarheid van werk- en woongebieden verbeteren.
- Vervoersstromen moeten zoveel mogelijk worden gebundeld door ruimtelijke ontwikkelingen en vervoersnetwerken op elkaar te laten aansluiten.
- Terugdringen van het aantal verkeersongevallen, reductie van de uitstoot van schadelijke gassen en aanpak van geluidsoverlast moeten een bijdrage leveren aan de leefbaarheid van de regio.

Voor verbetering van de regionale bereikbaarheid gelden de volgende speerpunten:

- Aanleg van de RijnGouweLijn (nadere invulling HOV corridor Leiden-Katwijk-Noordwijk) en de realisatie van een hoogwaardig busnet met onder andere de Meerlijn als HOV-busverbinding om het OV-netwerk te versterken, en realisatie van het HR-net.
- Aanleg van de Rijnlandroute.
- Realisatie van de Noordelijke Ontsluiting Greenport.
- Uitbreiding van het regionale fietsnetwerk.

Werkdocument Verkeer en bereikbaarheid
Noordwijk geeft hierin aan de maatschappelijke, ruimtelijke en economische ontwikkeling blijvend te willen stimuleren. Verkeer en vervoer zijn hierin faciliterend. Het Noordwijkse netwerk van wegen, fietspaden, trottoirs en openbaar vervoerroutes is opgezet om mobiliteit mogelijk te maken. Uitgangspunt is dat verkeer zo min mogelijk overlast geeft ten aanzien van de leefbaarheid, geen inbreuk doet op de verkeersveiligheid en op een zo duurzaam mogelijke wijze wordt vormgegeven.
Voor de regionale bereikbaarheid van Noordwijk is het vooral van belang dat verkeersknelpunten in de regio, welke buiten de eigen gemeentegrenzen liggen, worden opgelost. Voor de lokale bereikbaarheid zijn met name de verkeersstromen en het parkeren op drukke dagen een aandachtspunt samen met het oplossen van knelpunten in het wegennet.

Verkeersveiligheidsplan Noordwijk
In het verkeersveiligheidsplan Noordwijk 'verkeersveilig voor en door iedereen' 2011 is de volledige aanpak ter verbetering van de verkeersveiligheid opgenomen. Centraal daarin staan de doorvoering van de uitgangspunten van Duurzaam Veilig bij de inrichting van de weginfrastructuur, aanpak onveilige situaties en routes en educatie.

19.5 Beleidsinzet

De ontwikkeling van Noordwijk als 7 sterren kustplaats gebeurt door versterking van verschillende functies, vooral op het gebied van wonen, economie, sport en toerisme. Dat resulteert in grotere verkeerstromen op verschillende momenten en vraagt om een uitstekende bereikbaarheid van Noordwijk en een goede aansluiting op het bovenregionale en nationale wegennet en het openbaar vervoernetwerk. Dit wil Noordwijk optimaal faciliteren met duurzame maatregelen, die bijdragen aan een veilige, gezonde en hoogwaardige leefomgeving.

Auto
De bereikbaarheid van Noordwijk vanaf de snelwegen A4 en A44 op peil houden en waar mogelijk verbeteren.
Wanneer nieuwe kansen ontstaan voor infrastructurele projecten die de 'ladderstructuur' van verbindingswegen in de Bollenstreek versterken, heeft Noordwijk een positieve grondhouding.

Gewenste verbeteringen in het regionale netwerk zijn:

- Verbeteren van de doorstroming op de N444, de belangrijkste toevoerroute naar de A44, door de aanpassing van de kruising op de Nagelbrug in Voorhout en de verbreding van het weggedeelte Nagelbrug-A44.
- Realisatie van de Noordelijke Randweg Voorhout.
- Verbetering van de doorstroming op de overige verbindingsroutes, waaronder de N206 en de N443.
- Realisering van de Rijnlandroute.
- Realisatie van een verbinding tussen de N206 en de A4 ('Noordelijke Ontsluiting Greenport/Duinpolderweg').
- Realisatie van een verbinding tussen de N206 en de A44 ('Pioniersbaan').

Vergroting gebruik Northgodreef als strandroute
Vanuit oogpunt van mobiliteit is de meest gewenste route voor bezoekers die met de auto naar Noordwijk aan Zee komen de route via de Northgodreef. De Northgodreef is één van de drie doorgaande oost-westverbindingen, maar is op dit moment de minst gebruikte route. Stimulering van het gebruik van de Northgodreef kan plaatsvinden door de aanleg van een (dynamisch) parkeerverwijssysteem en communicatieve maatregelen. Een en ander dient nog wel te worden afgewogen in relatie tot de milieubelasting van het verkeer op de Northgodreef op de omgeving.

Stimulering elektrische auto's
De verdere groei van elektrische auto's is afhankelijk van onder meer de beschikbaarheid van laadpunten. Daarom wil Noordwijk het realiseren van strategisch gelegen elektrische laadpunten stimuleren met expertise en investeringen van het bedrijfsleven.

Parkeren
Vergroting parkeercapaciteit voor bewoners, bedrijven en bezoekers op strategische locaties
Om de bereikbaarheid van Noordwijk te verbeteren, zal het toenemende autoverkeer gefaciliteerd moeten worden met meer parkeercapaciteit op zorgvuldig gekozen strategische locaties.
Een grootschalig parkeeronderzoek voor Noordwijk aan Zee dat nu wordt uitgevoerd biedt inzicht in de precieze parkeerproblematiek en geeft oplossingen voor de toekomst, een en ander in relatie tot de milieubelasting.

Mogelijke maatregelen die uit het onderzoek kunnen komen zijn:

- Aanleg van een of meerdere transferia aan de rand van Noorwijk. Dit om de parkeerdruk om zomerse dagen en tijdens evenementen te faciliteren. Nader onderzoek is nog nodig naar geschikte locaties en capaciteit. Een transferium met nabijgelegen bushalte, liefst gelegen aan een HOV-route, geeft de mogelijkheid voor dag- of verblijfstoeristen om over te stappen van de auto op het openbaar vervoer. Het overstappunt kan naast een overstap van auto naar openbaar vervoer ook gebruikt worden voor de overstap op elektrische voertuigen, fietsen of als startpunt voor een wandeling. Hierdoor kent het transferium een bredere doelgroep dan alleen de dagbezoekers op stranddagen. Ook bij grote congressen of evenementen kan gebruik gemaakt worden van het transferium en indien nodig kunnen aanvullende pendelbussen ingezet worden.
- Realisering van extra parkeerplaatsen in het toeristisch kerngebied voor alle doelgroepen.

Behouden en indien gewenst vergroten parkeercapaciteit voor bewoners, bedrijven en bezoekers
Bij ontwikkeling van de parkeerpleinen is het belangrijk voldoende parkeerplaatsen beschikbaar te houden voor de huidige bewoners en bezoekers. Ook indien het ontwikkelen enkel betekend dat de pleinen opnieuw worden ingericht en aangepast aan de huidige maatvoering. In bestaande woonwijken is het gewenst te monitoren of de parkeerdruk niet ten koste gaat van de leefbaarheid en de verkeersveiligheid in de wijk.

Openbaar vervoer
Een goede bereikbaarheid met openbaar vervoer is belangrijk voor onze inwoners, werknemers en bezoekers. Hoewel de gemeente geen bevoegdheid heeft op het gebied van openbaar vervoer kan de gemeente wel overleggen met de provincie en de vervoerder. Noordwijk zet daarbij in op de volgende punten:

- Instandhouding verbinding Leiden CS-Noordwijk met behoud van een voor reizigers aantrekkelijke verhouding tussen reistijd, afstand en tarief. Wanneer de bestaande verbinding via Rijnsburg door toenemende verkeersdrukte onder druk komt te staan, is het belangrijk om verbeteringen in het OV-netwerk door te voeren.

- Indien dit een verbetering vormt is het denkbaar om de Hoogwaardig Openbaar Vervoer (HOV) verbinding tussen ESA ESTEC en het Picképlein te realiseren.
- Introductie van HOV voor een kwalitatief betere dienstverlening op de route Noordwijk-Schiphol. De verbinding van Noordwijk met de stations Sassenheim en Voorhout verbetert hierdoor. Onder andere de overstap van bus op trein en andersom wordt beter. Daarnaast wordt de HOV-verbinding met Schiphol ook zonder overstap bij station Sassenheim voor OV-reizigers een realistisch alternatief voor de auto.
- Om de gewenste kwalitatief hogere dienstverlening te behalen op de HOV-verbinding Noordwijk-Schiphol, worden maatregelen getroffen om de verkeersdoorstroming te verbeteren op de route Van der Mortelstraat, van Panhuysstraat en Quarles van Uffordstraat. Door verkeer te verleiden gebruik te maken van de Northgodreef, verbetert de doorstroming op de openbaar vervoerroute.
- Het OV-netwerk moet beter worden benut. Dit kan onder andere worden bereikt door het realiseren van een overstapmogelijkheid waarbij autoreizigers op het OV overstappen. Het overstappunt kan worden gerealiseerd als een transferium of parkeerterrein, gelegen buiten de kernen van Noordwijk.
- De HOV-verbinding Noordwijk-Schiphol moet in de toekomst de rol van de huidige strandpendel overnemen, in combinatie met een transferium.

Fietsen

Fietsen is een duurzaam alternatief voor het autogebruik vooral op de kortere afstand. Noordwijk wil het gebruik van de fiets voor zowel utilitair als recreatieve doeleinden stimuleren met de volgende ambities:

- Verbeteringen van het fietsnetwerk om het toenemend fietsgebruik te faciliteren, te stimuleren en de veiligheid te vergroten tussen langzaam- en snel-gebruikers van het fietspad. Het verbeteren en uitbreiden van recreatieve fietsroutes kan een impuls geven aan de recreatieve aantrekkingskracht in Noordwijk en de Bollenstreek. Fietsen is juist ook buiten het zomerseizoen een aantrekkelijke activiteit voor toeristische bezoekers.
- Uitbreiding van het regionale fietsnetwerk in de Bollenstreek met andere gemeenten in de Duin- en Bollenstreek en de gemeente Leiden. Dit geldt zowel voor woon-werkverkeer fietsroutes als voor recreatieve fietsroutes.
- Een betere fietsverbinding met de stations Sassenheim en Voorhout ter stimulans voor het fietsgebruik als voor- en natransport.
- Verbetering van door het publiek ervaren onveilige locaties.
- Waar nodig en mogelijk verbetering van de kwaliteit van fietsverbindingen, zoals langs de Oude Zeeweg, Parallel Boulevard, Wantveld en Duinweg tussen Nieuwe Zeeweg en Van Panhuysstraat.
- Het realiseren van voldoende fietsvoorzieningen nabij attractiepunten zoals de winkelgebieden, het strand en bushaltes.
- Routes waar relatief veel paarden lopen, voorzien van losse paardenpaden, waardoor zij geen gebruik hoeven te maken van het fietspad.

Wandelen

Noordwijk wil met nieuwe wandelpaden verbindingen leggen met wandelpaden in de regio, bij voorkeur met het wandelnetwerk in de Duin- en Bollenstreek. Door aanleg van nieuwe wandelroutes kan het landschap nog beter beleefd worden. Lokale gebruikers en toeristen kunnen hierdoor het unieke landschap van de Bollenstreek op een prettige en veilige wijze ervaren. Ambities voor het wandelnetwerk zijn:

- Uitbreiding van het wandelnetwerk en integratie en verbinding van bestaande wandelroutes met regionale wandelnetwerkroutes.
- Realisering van aparte wandelverbindingen langs fietspaden ter vergroting van de veiligheid.
- Herbezien van de ligging van wandelpaden in de kust- en duinstrook om te voorkomen dat wandelaars over fietspaden lopen.

Verkeersveiligheid
De accenten in het Noordwijkse verkeersveiligheidsbeleid zijn:

- Inrichting van de weginfrastructuur conform de uitgangspunten van Duurzaam Veilig.
- Aanpak van verkeersonveilige locaties.
- Permanente aandacht voor educatie en voorlichting van kwetsbare doelgroepen.
- Aandacht voor de doelgroepen jongeren, ouderen, (brom) fietsers en jonge bestuurders.
- Regionale samenwerking en betrokkenheid van bewoners en Veilig Verkeer Nederland.
- Aanpak veilige schoolomgevingen en woon-schoolroutes.
- Regelmatige monitoring van de verkeersveiligheid.

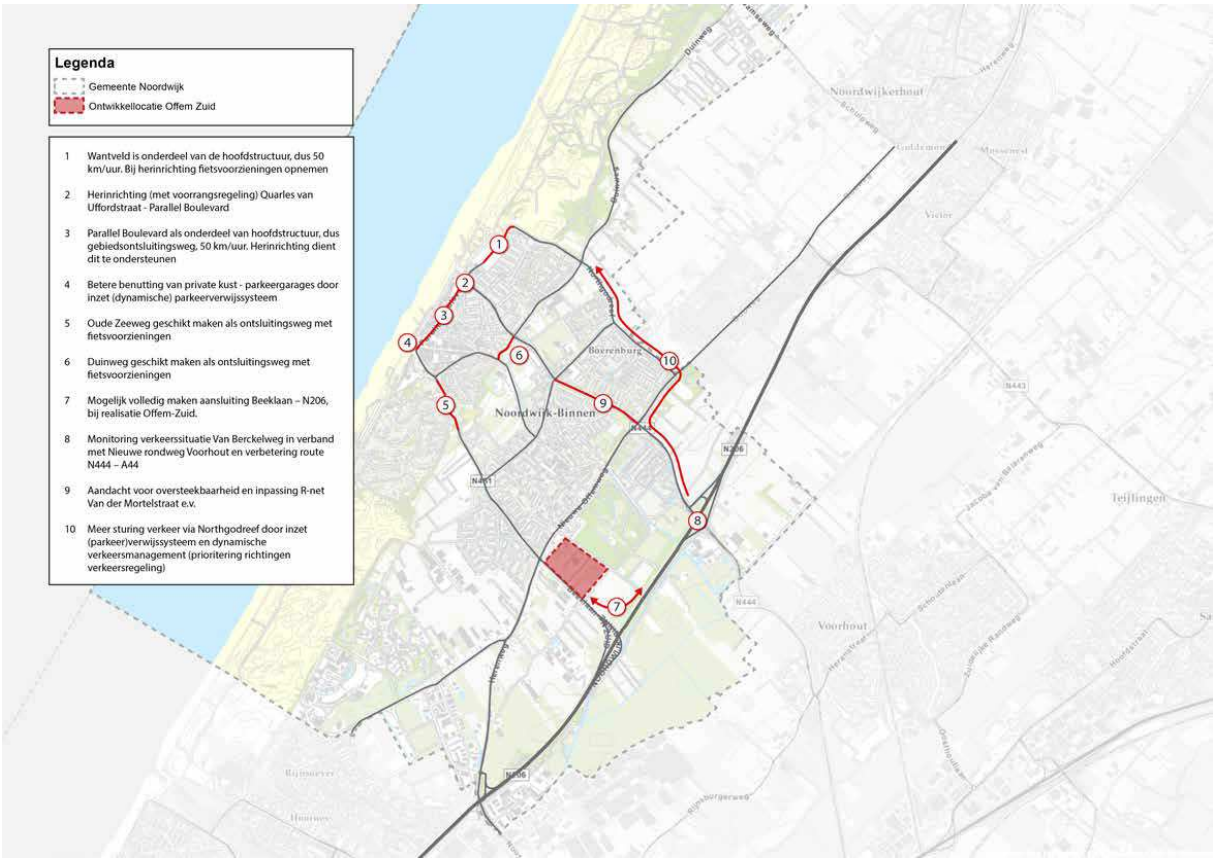

Afbeelding 19.3: Ambities voor de gemeentelijke verkeersstructuur

19.6 Verbindingen

Integrale ontwikkeling van Noordwijk: goede bereikbaarheid, voldoende parkeergelegenheid en verkeersveiligheid zijn essentieel voor de gewenste ruimtelijke, economische, sportieve en toeristische ontwikkeling van Noordwijk maar ook voor de leefbaarheid voor de bewoners. Ze kunnen elkaar versterken, maar ook verzwakken indien bepaalde ontwikkelingen niet gepaard gaan met adequate bereikbaarheids- en parkeermaatregelen.

Recreatie, toerisme en economie: goede recreatieve netwerken zijn een stimulans voor de toeristische sector en de economie. Een aandachtspunt daarbij is de verkeersveiligheid.

Sport: een goede bereikbaarheid en voldoende parkeergelegenheid is noodzakelijk voor het binnenhalen van grote sportevenementen.

20. Natuur

20.1 Ontwikkelingen tot nu toe

In de jaren negentig van de vorige eeuw was het areaal beschermde natuurgebieden in de gemeente Noordwijk lager dan nu. De gemeente kende toen drie beschermde natuurmonumenten binnen haar grondgebied, met een totale oppervlakte van 1211 hectare. Na de verankering van de Europese Habitatrichtlijn en Vogelrichtlijn in toenmalige Natuurbeschermingswet, waarbij in Nederland 162 gebieden zijn aangemeld als gebieden met een bepaalde beschermingszone, de zogenaamde Natura 2000-gebieden, nam het areaal in Noordwijk toe tot 1927 hectare. Naast de Natura 2000-gebieden, kent Noordwijk diverse gebieden en zones die onderdeel uitmaken van het NNN (voorheen EHS). Bij de herijking van de EHS zijn in de loop der jaren enkele ecologische verbindingszones en - gebieden-gebieden komen te vervallen. In de gemeente Noordwijk is, door de provincie, de polder Hoogeweg juist gedeeltelijk toegevoegd en aangewezen als provinciaal belangrijk weidevogelgebied. Samen met de andere percelen in de polder, die zijn aangewezen als "EHS - nieuwe natuur", is hier een aaneengesloten beschermd gebied ontstaan met een oppervlakte van 76,4 hectare.

Gebiedsprogramma

Samen met de andere vijf gemeenten in de Bollenstreek maakt de gemeente Noordwijk gebiedsprogramma's. Binnen deze gebiedsprogramma's worden natuurgerelateerde projecten gerealiseerd en op programma of projectniveau subsidie verkregen van provincie Zuid-Holland en Holland Rijnland. Hieronder de laatst drie projecten van de gemeente Noordwijk.

Noordvoort

Noordvoort is een natuurontwikkelingsproject op het strand en duin nabij de gemeentegrens van Noordwijk en Zandvoort. Dit gebied heeft veel natuur- en landschappelijke waarden die versterkt en hersteld kunnen worden. Op deze manier wordt de beleving van de natuur door recreanten en bewoners vergroot. Het Noordvoort project bestaat uit twee fasen en heeft een geplande oplevering in medio 2017. De eerste fase is in 2013 afgerond. Er is een dynamische duin met het prachtige uitzichtpunt gerealiseerd dat bij uitstek geschikt om de invloed van bewegend zand dat zich naar het binnenland verplaatst te zien en te beleven. Het project gaat in 2017 de tweede fase in. Noordvoort laat zien hoe natuurbescherming, natuurbeleving en natuureducatie in goede harmonie kunnen samengaan; door onder andere het plaatsen van een zonering waarbij de strandbezoekers via een pad worden verleid hun weg via de duinen te vervolgen. Hierdoor wordt het strand vrijgemaakt voor dieren die van nature in het gebied thuishoren, zoals vogels en zeehonden. Ook komt langs dit pad een tweede uitzichtpunt om de natuurbeleving nog groter te maken.

Toeristisch Overstappunt

In 2015 is er een Toeristisch Overstappunt (TOP) gerealiseerd aan de Randweg ter hoogte van de Duindamseslag. Bij dit TOP kan men de auto parkeren en het gebied intrekken via wandel- en fietspaden.

Bloemrijke bermen

Totaal is in 2016 bijna twee kilometer bloembollen geplant langs de Vogelaarsdreef en de Northgodreef in de gemeente Noordwijk. Door medewerkers van de gemeente Noordwijk zijn de bijenhotels gemaakt en deze zijn tijdens de bloeiperiode van de bollen geplaatst. In samenwerking met de leverancier van de bloembollen en de Nederlandse Bijenhouders Vereniging heeft de gemeente Noordwijk in de aanloop van dit project een 'bermen bijenbloembollenmengsel' gefinetuned met optimale waarden voor zowel de bloemzoekende insecten (bijen) en visuele aspecten voor de mens.

Nationaal Park Hollandse Duinen

In 2016 is er een verkiezing geweest om te komen tot het mooiste natuurgebied van Nederland. Dunea heeft deze kans aangegrepen om samen met initiatiefnemers en adhesiebetuigers (waaronder gemeente Noordwijk) een bidbook in te dienen. In oktober 2016 is bekend gemaakt dat het bidbook in de prijzen is gevallen. Met de vrijgekomen financiële middelen zal gebruikt worden om het Nationaal park de komende drie jaar neer te zetten. Het park strekt uit van Hoek van Holland tot en met Langevelderslag in de Noordwijk en landinwaarts tot en met de landgoederen. Het gehele grondgebied van Noordwijk valt binnen het toekomstige nationale park.

20.2 Analyse huidige situatie

Binnen de gemeente Noordwijk zijn twee Natura 2000-gebieden aanwezig (weergegeven in afbeelding 20.1):

- Natura 2000-gebied Coepelduynen, gelegen tussen Katwijk en Noordwijk. Dit natuurgebied heeft een oppervlakte van 188 hectare waarvan ca. 140 hectare binnen de gemeente Noordwijk.
- Natura 2000-gebied Kennemerland-Zuid, gelegen tussen de noordkant van de bebouwde kom van de gemeente Noordwijk en het Noordzeekanaal. Dit natuurgebied heeft een totale oppervlakte van 8164 hectare waarvan 1787 hectare is gelegen binnen onze gemeente.

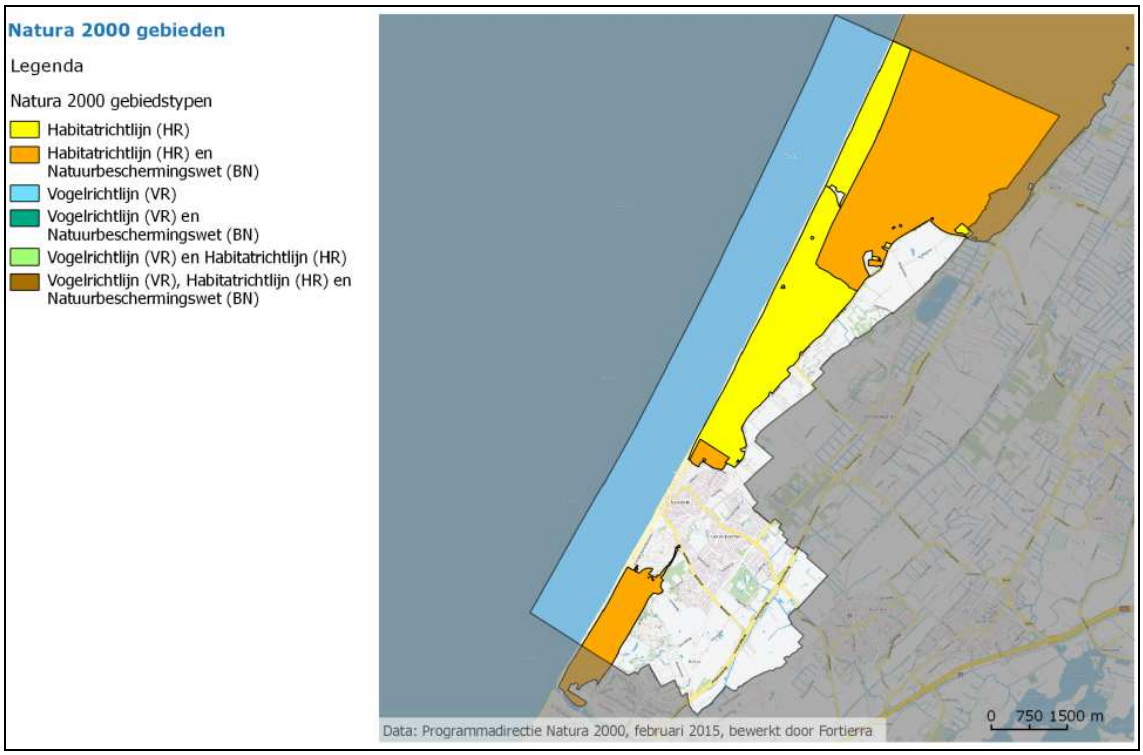

Afbeelding 20.1: Overzicht beschermde gebieden op grond van rijksbeleid

Daarnaast liggen in Noordwijk diverse gebieden en zones die onderdeel uitmaken van het NNN dan wel zijn beschermd op basis van provinciaal beleid (weergegeven in afbeelding 20.2) met een totale oppervlakte van ca. 158 hectare:

- Het landgoed Offem, gelegen tussen de Hogeweg, Nieuwe Offemweg, Schiestraat en Nachtegaalslaantje.
- Een gebied waarop een strategische reservering natuur rust (bruine vlak in afbeelding 20.2), gelegen direct ten westen en zuiden van de ontwikkelingslocatie Sancta Maria.
- Het provinciaal belangrijk weidevogelgebied Polder Hoogeweg (diverse percelen) aan de zuidoostkant van de gemeente (in polder Hoogeweg donkergroen weergegeven in afbeelding 20.2).

- Drie karakteristieke landschapselementen in het natuurontwikkelingsgebied Langeveld (één poel ten zuiden van Langevelderslag en twee poelen ten noorden van Langevelderslag.
- Diverse agrarische percelen in Polder Hoogeweg aangewezen als "EHS - nieuwe natuur" (in Polder Hoogeweg lichtgroen weergegeven in afbeelding 20.2).
- Ecologische verbindingszones die deel uitmaken van het NNN-netwerk (in afbeelding 20.2 aangegeven in paars).

Afbeelding 20.2: Overige beschermde gebieden

Op basis van het voorgaande blijkt dat in de gemeente Noordwijk, in totaal ca. 2085 hectare aan beschermde natuur aanwezig op een totaal oppervlak van 5153 hectare. Dit is ca. 40,5% van het totale oppervlak van de gemeente Noordwijk. Noordwijk is hiermee een groene gemeente met betrekkelijk veel beschermde natuur.

Gemeentelijk beleid

Zoals in paragraaf 20.1 is aangegeven, is ter versterking van het Natuurbeleidsplan Natuurlijk Noordwijk, het rapport Groene Verbindingen vastgesteld. In dit rapport zijn drie verbindingszones weergegeven (zie afbeelding 20.3):

- De zeereepverbinding die de Natura 2000-gebieden Coepelduynen en Kennemerland-Zuid met elkaar moet verbinden (verbinding 3 in afbeelding 20.3)
- De binnenduinrandverbinding waarbij gebruik wordt gemaakt van de steilrand die loopt door de bebouwde kom van Noordwijk op grens tussen Noordwijk aan Zee en Noordwijk-Binnen (verbinding 4 in afbeelding 20.3).
- De landgoederenverbinding (verbinding 5 in afbeelding 20.3) waarbij de Natura 2000-gebieden met elkaar worden verbonden via ecologische verbindingszones die lopen tussen de diverse landgoederen (Leeuwenhorst, Offem). Hierbij wordt gebruik gemaakt van provinciaal aangewezen NNN-zones en NNN-gebieden, maar ook van enkele gemeentelijke zones (die nog moeten worden aangewezen en ingericht).

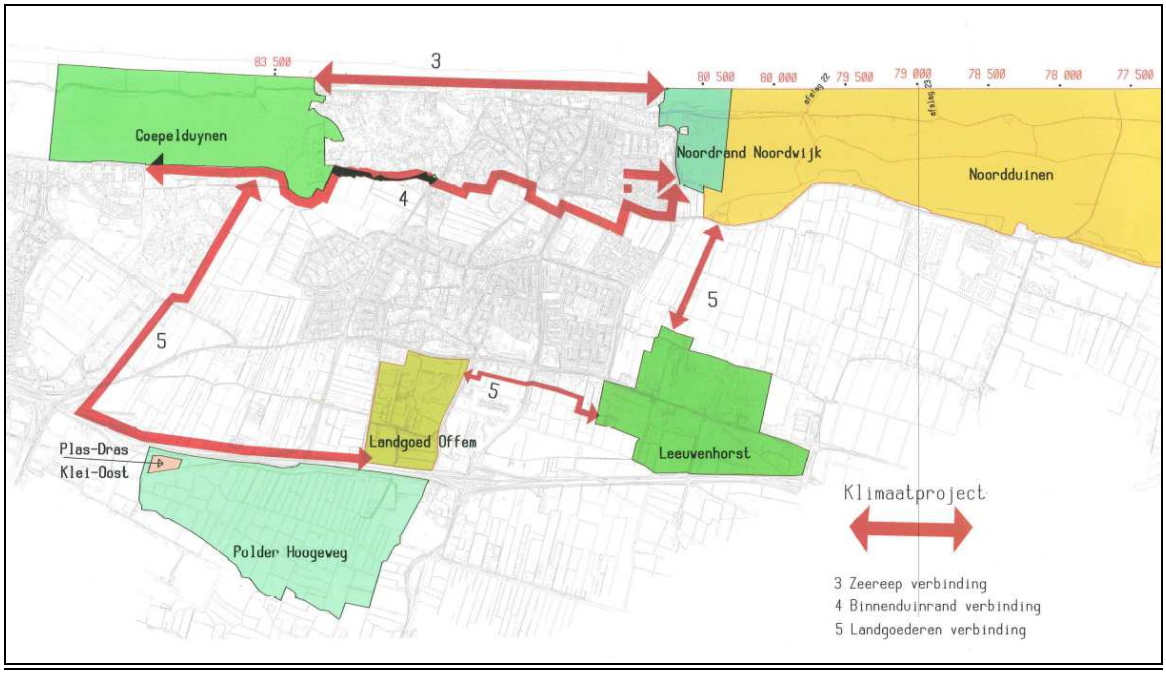

Afbeelding 20.3: ligging gemeentelijke verbindingszones

Soortenbescherming

Hoewel de gemeente Noordwijk een grote natuurvereniging heeft (de Vereniging voor Natuur- en Vogelbescherming Noordwijk), die actief is in onder meer in het verzamelen van verspreidingsgegevens van diverse soortgroepen binnen de gemeente Noordwijk, zijn niet van alle beschermde soorten actuele gemeentedekkende verspreidingskaarten aanwezig. Daarnaast zijn dit soort specifieke verspreidingsgegevens beperkt houdbaar en beperkt bruikbaar (maximaal 3 jaar).
Desondanks kan, op basis van landelijke verspreidingsgegevens, landelijke trends en de diverse biotopen/landschappen binnen de gemeente Noordwijk (zoals duingebieden, stedelijk gebied met historische kernen, landgoederen, weilanden) worden gesteld dat binnen de gemeente Noordwijk in ieder geval diverse beschermde soorten van de soortgroepen vogels (bijvoorbeeld huismus, gierzwaluw, spreeuw), zoogdieren (vleermuizen, boommarter), reptielen & amfibieën (rugstreeppad en zandhagedis) en vaatplanten (waaronder de groenknolorchis) zijn te verwachten. Het bepalen van de aanwezigheid van beschermde soorten is maatwerk en kan zeer locatieafhankelijk zijn. Omdat soortenbescherming zeer locatieafhankelijk is, is hier voor de analyse van de huidige situatie niet nader op ingegaan.

Sterke punten

- Twee internationale beschermde natuurgebieden aanwezig binnen de gemeente: Coepelduynen en Kennemerland-Zuid
- 40,5% van het grondgebied is natuurgebied
- Toeristisch overstappunt
- Ontwikkeling van een strandreservaat Noordvoort tussen Noordwijk en Zandvoort
- Het Nationaal Park Hollandse Duinen
- Grote natuurvereniging in de gemeente (Vereniging voor Natuur- en Vogelbescherming Noordwijk).

Zwakke punten

- Geen streek- en natuurbelevingscentrum
- Geen gemeentelijke ecologische verbindingszones om de twee Natura 2000-gebieden en landgoederen met elkaar te verbinden.

Bedreigingen

- Relatie tussen recreatie en natuur kan op gespannen voet staan met elkaar
- Bij een ruimtelijke ontwikkeling moet rekening worden gehouden met de aanwezigheid van de natura 2000-gebieden.

Kansen

- Vergroten natuurbeleving voor zowel bewoners als toeristen door het zichtbaar maken van de aanwezige natuur. Gedacht kan worden aan aanleggen van wandelroutes, plaatsen van informatiepanelen enz.
- Nieuw Streek- en natuurbelevingscentrum oprichten als toeristisch trekpleister maar ook om gevoel voor de natuur te vergroten voor de bewoners
- Het aspect natuur vanaf het begin betrekken in de planfase van een ruimtelijke ontwikkeling
- Noordwijk wordt het nieuwe entree van het Nationaal Park Hollandse Duinen.

20.3 Trends en prognoses

De trend voor de komende jaren zal zijn om de eigen inwoners, maar ook bezoekers van buiten de gemeente, te faciliteren om de natuur in te trekken. Deelnemen in de natuur zorgt er immers ook voor dat je respect krijgt voor natuurgebieden. Het is daarom van belang om mensen van alle leeftijden en verschillende doelgroepen deel te laten nemen in de natuur. Dit kan educatief, sportief enz. Bewegen in de natuur heeft ook een sterke relatie met de blue zone gedachte en houdt gezond. In deze gedachte wordt een klein gedeelte van een natuurgebied gebruikt om ervoor te kunnen zorgen dat een groot gedeelte behouden blijft.

In de wet en regelgeving zal de komende jaren weinig veranderd worden. Wat wel wordt gezien is dat onderzoeken gericht op natuur steeds eerder in de planfase worden meegenomen. Dit is een positieve ontwikkeling. Bij bouw van nieuwe woonwijken wordt het plangebied groener en is het groenontwerp van steeds grotere betekenis.

20.4 Beleidskaders

Ruimtelijke ontwikkelingen moeten worden getoetst aan de wetgeving met betrekking tot de natuurbescherming Deze regelgeving kent een onderscheid in gebiedsbescherming en soortenbescherming, en is vastgelegd in de Wet natuurbescherming die op 1 januari 2017 in werking treedt. Deze wet verankert de Europese Vogelrichtlijn en de Europese Habitatrichtlijn in de nationale wetgeving. Onder gebiedsbescherming valt ook de toetsing aan het provinciaal ecologisch beleid, zoals opgenomen in de Visie Ruimte en Mobiliteit en de Verordening Ruimte 2014. Het gaat dan om Daarnaast valt onder gebiedsbescherming toetsing aan het gemeentelijk natuurbeleid zoals vastgelegd in het Natuurbeleidsplan Natuurlijk Noordwijk uit 2006.

Rijk

Natura 2000 is een Europees netwerk van beschermde natuurgebieden. Natura 2000 is niet enkel ter bescherming van gebieden (habitats), maar draagt ook bij aan soortenbescherming. Per Natura 2000-gebied zijn instandhoudingsdoelstellingen voor natuurlijke habitats of populaties van de in het wild levende dier- en plantensoorten vastgelegd om een gunstige staat van instandhouding te waarborgen.

Op 1 juli 2015 is de Programmatische Aanpak Stikstof (hierna: de PAS) in werking getreden. De PAS is als wetgeving opgenomen in de Wet natuurbescherming. De PAS bevat maatregelen die leiden tot een afname van stikstofdepositie en maatregelen die leiden tot een versterking van de instandhoudingsdoelstellingen in de Natura 2000-gebieden. Door deze maatregelen kunnen in en rondom de Natura 2000-gebieden nieuwe economische activiteiten, zoals bedrijfsuitbreidingen die stikstofdepositie veroorzaken, worden toegelaten. De PAS ziet alleen toe op stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden, voor Noordwijk betreft dit de Coepelduynen en Kennemerland-Zuid.

Naast gebiedsbescherming waarborgt de Wet natuurbescherming de bescherming van alle in het wild levende soorten. Het betreffen soorten uit de Vogelrichtlijn, de Habitatrichtlijn en overige soorten. Het uitgangspunt van de wet is dat alles wat schadelijk is voor beschermde soorten verboden is. Naast de verbodsbepalingen geldt voor alle in het wild levende planten- en diersoorten de zogenaamde zorgplicht. Deze zorgplicht houdt in ieder geval in dat eenieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn opzettelijk handelen of nalaten nadelige gevolgen voor flora of fauna kunnen worden veroorzaakt, verplicht is dergelijk handelen achterwege te laten.

Provincie
Het Natuurnetwerk Nederland (hierna: NNN) is het Nederlands netwerk van bestaande en nieuw aan te leggen natuurgebieden. Voorheen heette dit de Ecologische Hoofdstructuur (EHS). Het NNN moet natuurgebieden beter verbinden met elkaar en met het omringende agrarisch gebied. Het doel van het NNN is de instandhouding en ontwikkeling van deze natuurgebieden om daarmee een groot aantal soorten en ecosystemen te laten voortbestaan. Het in de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte, vastgelegde rijksbeleid ten aanzien van de begrenzing en de bescherming van het NNN, heeft de provincie Zuid-Holland uitgewerkt in de Verordening Ruimte 2014. In deze verordening zijn verplichtingen opgenomen voor bescherming van het NNN. Kort gezegd is hier geregeld dat gronden binnen deze gebieden geen bestemming mogen krijgen die de instandhouding en ontwikkeling van de wezenlijke kenmerken en waarden van het NNN significant beperken, of leiden tot een significante vermindering van de oppervlakte, kwaliteit of samenhang van het NNN.

<u>Strategische reservering natuur</u>
Een aparte status is toegekend aan de gebieden waarop een Strategische reservering Natuur rust. Gebieden met deze status, zijn nog te realiseren nieuwe natuur die substantieel bijdragen aan de doelen uit de Kaderrichtlijn Water en de Natura 2000-doelen, maar waarvoor tot 2027 het niet voldoende zeker is dat deze gebieden gerealiseerd gaan worden. Daarom maken gebieden met deze status nog geen deel uit van het NNN en zijn volledig voor de agrarische functie te gebruiken. Echter, het is niet toegestaan om binnen deze gebieden andere functies te realiseren die leiden tot waardevermeerdering ten opzichte van de agrarische functie.

Belangrijke weidevogelgebieden en karakteristieke landschapselementen
In de Provinciale Verordening Ruimte 2014 is de bescherming van provinciaal belangrijke weidevogelgebieden en karakteristieke landschapselementen buiten het NNN vastgelegd. Voor ingrepen in deze gebieden en landschapselementen geldt (net zoals bij de NNN-gebieden) dat er geen bestemmingswijzigingen mogelijk zijn als daardoor de wezenlijke kenmerken en waarden van het gebied en het landschapselement significant worden aangetast.

Gemeente
Binnen de gemeente leeft een breed gedragen besef van de waarde van natuur en het belang ervan voor de leefomgeving. Natuur is een indicatie voor kwaliteit, zeker in Nederland en al helemaal in de randstad. Bij de enquête die de gemeente in 2005 hield om te komen tot de Toekomstvisie Noordwijk 2025, gaf negentig procent van de respondenten aan natuur zeer belangrijk te vinden. Dit heeft er mede voor gezorgd dat er een Natuurbeleidsplan Natuurlijk Noordwijk is opgesteld in februari 2006. Het natuurbeleidsplan geeft een uitgebreid overzicht van de natuurgebieden, hun ligging, hun karakteristieken, een beschrijving van dier- en plantensoorten, toegang en het soort beheer. Ter versterking van het Natuurbeleidsplan is in 2009 het rapport Groene verbindingen vastgesteld. In dit rapport wordt de noodzaak tot het creëren van de reeds voorgestelde ecologische verbindingen, in het licht van de klimaatverandering, verder onderbouwd. Aandacht voor natuurontwikkeling blijft niet beperkt tot de natuurgebieden, landgoederen en de ecologische zones. De verbinding tussen deze gebieden wordt versterkt door een natuurvriendelijke inrichting van de openbare ruimte in de woongebieden.

20.5 Beleidsinzet

- Bij planontwikkelingen rekening houden met zowel gebiedsbescherming als soortenbescherming. Dit vergt maatwerk bij elk plan.
- Voor wat betreft Natura 2000-gebieden moet worden aangetoond dat een plan geen significante negatieve effecten veroorzaakt op de instandhoudingsdoelen van het betreffende Natura 2000-gebied.
- In provinciaal beschermde gebieden mogen geen activiteiten worden uitgevoerd die een negatief effect hebben op de landschaps- en natuurwaarden van die gebieden.
- Hoewel de PAS strikt genomen geen rol als afwegingskader bij het opstellen van een omgevingsvisie, mag het niet zo zijn dat in een later stadium de PAS een belemmering gaat vormen voor realisatie van individuele projecten (bijvoorbeeld woningbouwprojecten).
- In het kader van de PAS onderzoeken in hoeverre sommige onderdelen uit de Omgevingsvisie als prioritair project op grond van de Crisis- en herstelwet kunnen worden aangewezen. Voor dergelijke projecten moet een MER worden opgesteld, maar prioritaire projecten worden gezien als ontwikkelingsgebieden waarvoor in de PAS ruimte wordt gereserveerd.
- Samen met de andere vijf andere bollengemeenten is een gebiedsprogramma B(l)oeiende Bollenstreek vastgesteld. Hierin zijn parels en thema's op het gebied van natuur vastgesteld. De gemeente Noordwijk heeft twee parels binnen haar gemeentelijke grenzen; Boerderij Veldzicht en de parel Strand en Duinen. Daarnaast zijn er de thema's entrees, verbinding en jaarrond bloemen zichtbaar, deze zijn voor de gehele bollenstreek. De gemeente heeft in de begroting van 2017 een bedrag voor de realisatie van dit programma vastgesteld.
- Het feit dat binnen de gemeente Noordwijk twee belangrijke natuurgebieden aanwezig zijn, beter communiceren en gebruiken als "marketingtool" voor toerisme, hierbij wordt aangesloten bij het Nationaal Park 'de Hollandse Duinen'. Daarnaast worden de mogelijkheden verkend om een Streek- en Natuurbelevingscentrum te realiseren waar bijvoorbeeld tentoonstellingen, excursies naar de duinen worden georganiseerd en men kan sporten in de natuur.
- De realisatie van de ecologische verbindingszones. Aandacht voor natuurontwikkeling blijft niet beperkt tot de natuurgebieden, landgoederen en de ecologische zones. De verbinding tussen deze gebieden wordt versterkt door een natuurvriendelijke inrichting van de openbare ruimte in de woongebieden.
- Daarnaast kan de Noordwijkse natuur ook worden gebruikt om het aspect natuurbeleving onder de bewoners te stimuleren. Hiertoe kunnen wandelroutes worden gerealiseerd door de ecologische verbindingszones, informatiepanelen plaatsen langs de routes.
- Het realiseren van gemeentelijke ecologische verbindingszones, die zowel planologisch worden vastgelegd in omgevingsplannen, maar ook ruimtelijk worden ingericht.
- Waar mogelijk bij planontwikkeling verlangen dat er maatregelen worden getroffen die ervoor moeten zorgen dat de biodiversiteit wordt vergroot. Te denken valt aan vleermuisvriendelijke inrichting van parken, woonwijken, bij (her)plant gebruik maken van inheemse soorten, bijvriendelijke wegbermen.

20.6 Verbindingen

Het aspect natuur heeft verbindingen met de hoofdstukken (beleidsvelden): samenleving, welzijn, jeugd en zorg, sport, gezondheid en beweging, cultuur, erfgoed en cultuurhistorie, water, wonen, economie, winkelvoorzieningen, restaurants en cafés, toerisme en recreatie, Greenport, mobiliteit: bereikbaarheid, verkeer, parkeren, groen en landschap en gebouwde leefomgeving. Te denken valt aan eventuele effecten op de instandhoudingsdoelen van de Natura 2000-gebieden als gevolg van een toename van het wegverkeer door nieuwe woningen, effecten op beschermde soorten als gevolg van evenementen, woningbouw in geschikt biotoop. Te denken valt aan positieve effecten inzake natuurbeleving, natuur inzetten als marketingtool bij toerisme, economie en recreatie, maar ook eigen bewoners bewust

maken van de natuur in de directe woonomgeving, bij planvorming de biodiversiteit versterken door rekening te houden met vleermuizen, vogels en planten.

21. Strand

21.1 Ontwikkelingen tot nu toe

De gemeente Noordwijk heeft in 1992 de exploitatie van het Noordwijkse strand overgenomen van de Stichting Exploitatie Zeebaden Noordwijk. In 1992 zijn de strandvlakken opnieuw ingedeeld en verdeeld onder de aanwezige ondernemers en nieuwe ondernemers die zich konden inschrijven. Deze indeling en het aantal commerciële paviljoens is sindsdien ongewijzigd.

Tot 2010 waren alle paviljoens seizoensgebonden. Met vaststelling van de strandnota "het is elke dag een stranddag" is de toekomst van het Noordwijkse strand drastisch gewijzigd. Jaarrond exploitatie is mogelijk gemaakt, alsmede de schaalvergroting van de paviljoens. Mochten zij tot 2010 een paviljoen hebben van 240 m2, in 2010 is iedereen de mogelijkheid geboden om het paviljoen te verruimen naar 600 m2 en de volledige exploitatie (paviljoen inclusief terras) te verruimen naar 1000 m2. De paviljoenhouders hebben allen gebruik gemaakt van deze nieuwe mogelijkheden. Dit heeft geresulteerd in een uniek horeca-aanbod. Een stranddag is in Noordwijk veelzijdiger geworden.

21.2 Analyse huidige situatie

Het Noordwijkse strand heeft op dit moment vijftien commerciële strandpaviljoens, drie NRB posten, een zeilvereniging (jaarrond), een kustsurfvereniging (mag jaarrond), een visvereniging (seizoensgebonden), een watersportcentrum en een strandmeubelverhuur (Langevelderslag). Van de vijftien commerciële strandpaviljoens worden er acht jaarrond geëxploiteerd. Er zijn inmiddels aan zeven strandondernemers een jaarrondvergunning afgegeven. Hiervan staan er nu zes jaarrond.

Sinds 2008 zijn er in Noordwijk twee locaties ontstaan waar strandondernemers hun bedrijfsactiviteiten hebben uitgebreid met de exploitatie van vijf slaaphuisjes.
Met vaststelling van de nieuwe strandnota "kwaliteit aan de kust" is bepaald dat substantiële ontwikkeling van slaaphuisjes niet de kwaliteitsimpuls zal brengen die past bij het beeld van een ruim en rustig strand dat ons onderscheid van andere badplaatsen. Uitbreiding van het aantal huisjes en/of realisatie van huisjes op nieuwe locaties voor de Koningin Astrid en Koningin Wilhelminaboulevards en Zeereep zal ten koste gaan van het open karakter en het kwaliteitsbeeld van deze stranden.
De huidige bebouwing is opgenomen in het bestemmingsplan Zee, Strand en Duin.
Op 25 maart 2015 is de strandnota 'Kwaliteit aan de kust 2015-2020' vastgesteld. Met vaststelling van deze nota zet de gemeente in op kwaliteitsverbetering van al wat op strand staat. Uitbreiding van commerciële paviljoens is in deze notaperiode niet wenselijk.

Wel zijn wij voornemens om kleinschalige ontwikkeling mogelijk te maken van vijf strandhuisjes aan de Duindamseslag en vijf strandhuisjes aan de Langevelderslag. Uitgangspunt hierbij is dat de plannen moeten passen binnen de Natura 2000 richtlijnen. Met deze uitbreiding van slaaphuisjes op deze locaties kunnen wij unieke overnachting- en verblijfsplekken toevoegen aan ons toeristisch aanbod. Bij uitstek geschikt voor natuurliefhebbers en voor rustzoekende doelgroepen.

Sterke punten
- de vrije stranden tussen de paviljoens, dus geen lintbebouwing
- de ruime opzet van de paviljoens
- natuur, duinen, bossen in nabije omgeving
- verspreiding van diverse sportaccommodaties op het strand
- diversiteit in aanbod

- zonering
- rust en ruimte

Zwakke punten
- Stilstaan is achteruit gaan (in verband met concurrentie andere kustplaatsen), er is een lage bereidheid is om te investeren met het oog op de toekomst
- Onvoldoende parkeercapaciteit vooral op zeer drukke stranddagen (toezicht en handhaving)

Kansen
- Blijven innoveren en meebewegen met trends
- Kleinschalige ontwikkelingen Langevelderslag
- Kleinschalige ontwikkelingen Duindamseslag
- Kustpact
- Windmolens op zee

Bedreigingen
- Klimaatsverandering
- Commerciële ontwikkelingen langs de gehele Noordwijkse kust (of zijn dit kansen?)
- Windmolens op zee

21.3 Trends en prognoses

Noordwijk aan Zee heeft zich de afgelopen decennia steeds meer ontwikkeld als badplaats voor een brede categorie badgasten, verblijfstoeristen en zakelijke (congres) bezoekers. Hierbij profileert Noordwijk zich steeds sterker als duurzame badplaats. Er is een zeker evenwicht ontstaan in een relatief rustige strandomgeving waarbij de oorspronkelijke diversiteit in natuur, boulevards en strandafritten is behouden. Er is een groot verschil in gebruik van het strand voor de beide boulevards en de Zeereep maar ook in het noordelijk duingebied, waaronder de Duindamseslag en de Langevelderslag. Trends en ontwikkelingen laten echter zien dat de Noordzeestranden steeds actiever worden gebruikt door verschillende doelgroepen. De recreatiedruk en het aantal activiteiten nemen daardoor toe. Kortom: een dagje strand heeft steeds meer toepassingen en motieven en heeft als keerzijde dat het strand steeds drukker wordt bezocht en intensiever wordt gebruikt.
Relevante cijfers van bezoekersaantallen en verschillende soorten strandgebruik zijn niet aanwezig. In de strandnota periode is opgenomen dat een bezoekers enquête zal worden uitgevoerd.

Ondernemen aan de kust is een trend die aan het groeien is. Jaarlijks ontvangen wij meerdere verzoeken van startende ondernemers die Noordwijk hebben uitverkoren om hun onderneming op het strand te beginnen. De verzoeken variëren van het plaatsen van luxe beachbungalows, horeca paviljoens, massagesalons, duikscholen, lokkers, tot een bootcamplocatie.
Noordwijk heeft het maximaal aantal ondernemingen op het strand bereikt en biedt geen ruimte voor nieuwe ondernemingen. Meer ondernemingen drukt op het aanbod van vrije stranden en zal ten koste gaan van het open karakter en het kwaliteitsbeeld van onze stranden.

De gemeente heeft momenteel het maximum aantal jaarrondpaviljoens op het strand bepaald op acht. Een aantal van de huidige seizoensgebonden paviljoenhouders hebben de wens om hun paviljoen ook jaarrond te exploiteren. De huidige notaperiode is bepaald dat uitbreiding van het aantal commerciële paviljoens niet wenselijk is. Deze omgevingsvisie geeft echter aan hoe Noordwijk zich verder zou moeten ontwikkelen naar het jaar 2030. Het is daarbij niet uitgesloten dat in het jaar 2030 wellicht alle ondernemingen op het strand een jaarrond-exploitatie hebben. Immers een 7* badplaats zal moeten blijven anticiperen op de vragen en wensen van de toeristen om de concurrentie met andere badplaatsen voor te blijven. Maar deze wensen zijn niet oneindig en zullen ten alle tijden in balans moeten zijn met de natuurwaarden die direct grenzen aan het Noordwijkse strand.

Een dagje strand is voor de badgast een belevenis die zo compleet mogelijk moet zijn. Lekker zwemmen, zonnen, flanneren en genieten van een drankje, lunch of uitgebreide maaltijd op het strand is daarbij belangrijk. De ondernemers springen graag in op de trends die deze ontwikkelingen met zich meebrengen. Het strand zal gedurende de toekomstvisie altijd aan trends onderhevig zijn.

21.4 Beleidskaders

Rijksbeleid
Vanuit het rijksbeleid zijn de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (SVIR) en het Besluit algemene regels ruimtelijke ordening (Barro) relevant. Het strand maakt deel uit van het kustfundament. Dit betekent dat geen nieuwe bebouwing is toegestaan. Dit verbod geldt niet voor bouwwerken ten behoeve van tijdelijke of seizoensgebonden activiteiten, herbouw of verbouw van een bestaand bouwwerk waarbij een eenmalige uitbreiding van het grondoppervlak met ten hoogste tien procent is toegestaan.
Daarnaast maken strand en duinen deel uit van de ecologische hoofdstructuur, waarvoor provinciale verordeningen gelden.

Provinciaal beleid
In de provinciale structuurvisie is de kern Noordwijk aan Zee , samen met het aangrenzende strand, aangewezen als stads- en dorpsgebied. Hierbij is tevens aangegeven dat het een toeristisch centrum betreft. Onder stads- en dorpsgebied wordt aaneengesloten bebouwd gebied verstaan, waarin de functies wonen, werken en voorzieningen gemengd en gescheiden voorkomen. Een toeristisch centrum is een complex van toeristische en recreatieve voorzieningen in het stedelijk of landelijk gebied van (inter)nationale betekenis en allure. Voorts zijn de duingebieden van Kennemerland-Zuid en de Coepelduynen en de aangrenzende stranden aangewezen als natuurgebied. In deze gebieden met als hoofdfunctie natuur is, mits niet in strijd met de hoofdfunctie, recreatief medegebruik mogelijk. Delen van de duinen hebben bovendien een functie voor de waterwinning en waterkering.

Het provinciaal beleid stelt dat het voor de kustveiligheid belangrijk is om het kustfundament te handhaven en aan het kustfundament geen zand te onttrekken. In het gedeelte van het kustfundament dat binnen stads- en dorpsgebied ligt, mag uitbreiding van stedelijke functies of infrastructuur geen nadelige gevolgen hebben voor de waterstaatkundige veiligheid.

Gemeentelijk beleid
In de Toekomstvisie Noordwijk 2025 staat de keuze voor kwaliteit centraal. is het aanknopingspunt Qua uitstraling en beleving dient Noordwijk zich te onderscheiden van andere plaatsen aan de Noordzeekust. De ligging aan zee bepaalt het imago van Noordwijk, maar ook de economische structuur en het aantrekkelijke woonklimaat. De beleving van de ligging aan zee moet in Noordwijk dienen te worden versterkt. Dit geldt vooral voor de diverse plekken in de kern. De structuur van ruimtelijke en landschappelijke elementen, uitzicht en doorzicht, de routes naar het strand toe: alles moet optimaal gericht zijn op de beleving van de zee.

Het beleid van de gemeente Noordwijk heeft als referentiekader de ‘Toekomstvisie Noordwijk 2025’ (vastgesteld 28 september 2004). Deze visie schetst de koers voor de toekomst en geeft houvast bij te maken beslissingen. Samen hebben gemeente, burgers en belanghebbenden gekozen voor kwaliteit. Kwaliteit als uitkomst van een goede afstemming tussen wonen, werken en verblijven. In verschillende visies is het streven naar kwaliteit een belangrijk uitgangspunt. Dit komt ook tot uiting in de gemeentelijke beleidsnota’s Integrale Ruimtelijke Visie voor de kern van Noordwijk aan Zee “Ik zie de zee” en de Nota Kwaliteit aan de kust. In deze laatste nota is aangegeven dat het gemeentelijk beleid gericht is dat Noordwijk vooral moet investeren in behoud en versterking van de strandbeleving die we nu hebben. Immers: het strand van Noordwijk vormt bij uitstek de plek waar mensen op veel verschillende manieren op zoek zijn naar ontspanning, rust, maar vooral ruimte. Het beschermen van deze waarden en het verder vergroten van de unieke kwaliteiten staat in dan ook centraal.

21.5 Beleidsinzet

Het strandbeleid is dynamisch en wordt iedere 5 jaar herijkt en de visie en wensen voor de nieuwe periode worden in de omgevingsvisie opgenomen.
Voornaamste is dat Noordwijk een dynamische badplaats is en zich blijft ontwikkelen zodat Noordwijk haar koppositie als badplaats kan behouden. Dit kan niet door stilstaan maar door vooruit te blijven kijken en mee te blijven bewegen met de trends en ontwikkelingen, maar met behoud van het eigen bescheiden karakter en waken dat het strand van Noordwijk te alle tijden haar open en rustige karakter blijft behouden.

21.6 Verbindingen

Het thema strand heeft verbindingen met de thema's:

- Economie en toerisme
- Natuur
- Duurzaamheid
- Ruimtelijke Ontwikkelingen
- Openbare Orde en Handhaving
- Bereikbaarheid

Het strand is het belangrijkste en sterkste kenmerk van de gemeente Noordwijk. Noordwijk zonder strand zou een aanzienlijk mindere betekenis hebben. Het strand heeft tot in lengte van jaren een aantrekkingskracht op mensen van alle landen, windstreken en pluimage. Er komen goudzoekers, rustzoekers, feestgangers, wandelaars, zonnebaders. Het strand moet 365 dagen per jaar een aantrekkelijke plaats zijn om te bezoeken voor alle gebruikers. Het is de kunst om als gemeente daarin het evenwicht te behouden.

22. Groen en landschap

22.1 Ontwikkelingen tot nu toe

Kenmerkend voor het landschap van Noordwijk is het patroon van strandwallen en strandvlakten. De hoger in het landschap gelegen strandwallen en de oeverwallen van de rivieren waren al vroeg zeer geschikt voor bewoning en landbouw. Rond het jaar 700 ontstonden dan ook de voor de kuststreek zo kenmerkende 'geestdorpen' met omliggende akkergronden, waaronder Noordwijk-Binnen (Northgo). Noordwijk aan Zee ontstond later op de hogere duinen en richtte zich in eerste instantie op de visserij en later meer op recreatie en toerisme. Het oorspronkelijke Middengebied speelt een belangrijke rol in het gescheiden houden van Noordwijk-Binnen en Noordwijk aan Zee en daarmee de twee verschillende identiteiten.

Afb. 22.1: Historische kaart 1562

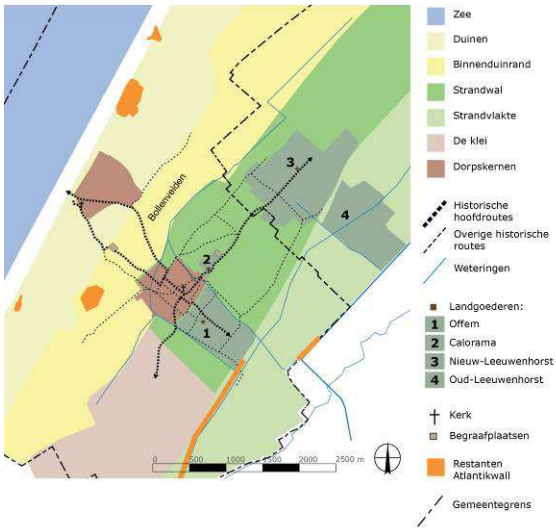

Afb. 22.2: Cultuurhistorisch landschap Noordwijk

De landgoederen (Nieuw-Leeuwenhorst, Offem en Calorama) in het gebied zijn gesticht op de oude strandwallen vanwege de hogere ligging in het landschap en geschiktheid voor teelt van gewassen. In de 17e eeuw besloeg de buitenplaats Leeuwenhorst een groot gebied aan weerszijden van de Gooweg. Op Landgoed Offem woonden vanaf 1650 de Heren van Noordwijk, maar zeer waarschijnlijk stamt landgoed Offem al uit de 14e eeuw. De buitenplaats Calorama ontstond begin 19e eeuw op de plek van een zeventiende-eeuwse kruiden- en bloembollenkwekerij.

De zanderij- of geestgronden bleken in tegenstelling met de duinen uitermate geschikt te zijn voor groenteteelt en de teelt van bloembollen. Om die reden nam het afgraven van de oude duinen en de strandwallen een hoge vlucht. Door het verder omspitten en egaliseren van de gronden werd ook het hoogteverschil tussen de strandwallen en strandvlakten afgezwakt en ontstonden zeer grote vergraven gebieden. Omdat bij het afgraven de bestaande wegen werden gespaard kwamen deze wegen uiteindelijk duidelijk hoger te liggen ten opzichte van de afgegraven delen.

Nu is het een (nog gedeeltelijk) open landschap van bollenvelden, dat aan de zijde van Noordwijk aan Zee abrupt wordt begrensd door de steil opgaande duinrand. In toenemende mate is de karakteristieke overgang tussen 'Binnen' en 'aan Zee' echter aan het vervagen. De schoonheid van de weidse vergezichten dreigt samen met de bollenteelt te verdwijnen en plaats te maken voor kleinschalige invullingen zoals volkstuinen, paardenweitjes, tuinen, bedrijven en kassen.

Het huidig beleid stuurt aan op het behouden en versterken van de landschapskwaliteiten, waaronder: de openheid van het Middengebied versterken waardoor het contrast tussen strandvlakte en -wal behouden blijft, de natuurgebieden in en om Noordwijk versterken en

met elkaar verbinden, de landgoederen en andere 'parels' in het landschap versterken. Daarnaast wordt er ook sterk ingezet op het behouden en versterken van het bollenteelt karakter, aangezien de bollenteelt voor een groot deel de identiteit van Noordwijk vormt en een belangrijke bron van inkomsten voor Noordwijk is.

22.2 Analyse huidige situatie

Landschapstypes en geomorfologie
Het grondgebied van Noordwijk kan in de volgende vijf landschappelijke zones worden ingedeeld met ieder hun eigen ruimtelijke en historische karakteristieken:

- De duinen, strand en zee;
- De binnenduinrand - het gebied waar vroeger de oude duinen lagen (exclusief de Noordzijderpolder, dat is een strandvlakte die afwaterde via de Woensdagsche Watering)
- De strandwal met de landgoederen - het gebied landinwaarts voorbij de binnenduinrand tot aan de N206
- De strandvlakte - het open gebied ten oosten van de N206
- De klei - het gebied waar in vroegere tijden de Oude Rijn regelmatig buiten zijn oevers trad en klei afzetten

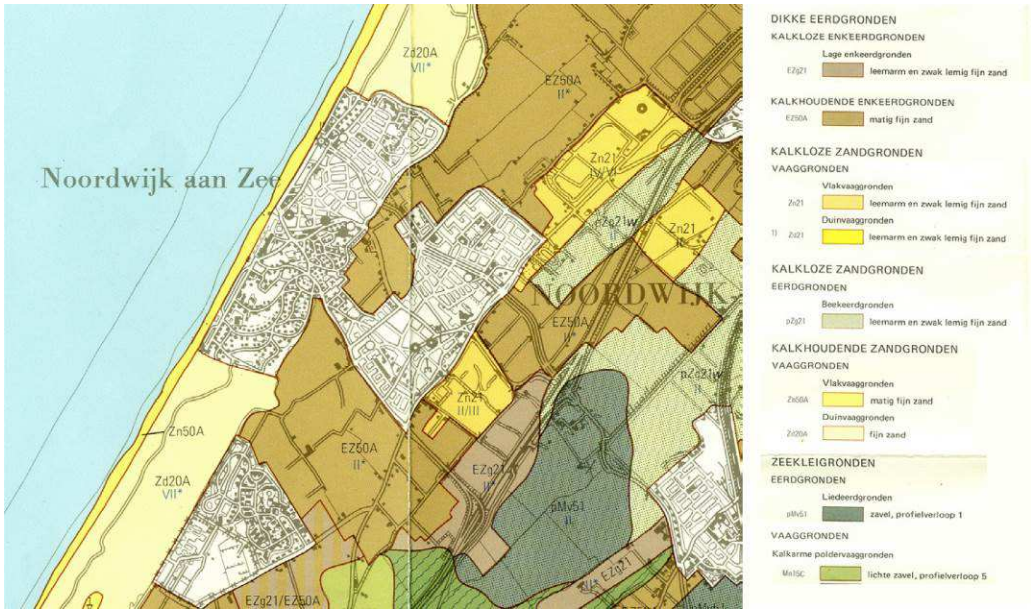

Afbeelding 22.3: Bodemkaart Noordwijk

Natuur
Zie hoofdstuk 20.

Cultuurhistorisch landschap
Zie paragraaf 22.1.

Waternetwerk
Zie hoofdstuk 12.

Hoofdroutes en entrees
Het patroon van strandwallen en -vlaktes is verantwoordelijk voor het huidige infrastructureel netwerk. De eerste routes liepen liepen parallel aan de strandwallen in noord-zuidelijke richting langs de landgoederen. Voor Noordwijk-Binnen was dit de ongeveer waar nu de Herenweg, Voorstraat en Gooweg liggen. Voor Noordwijk aan Zee was dit ter hoogte van de huidige Duinweg. Vervolgens zijn er enkele oost-west verbindingen tussen Noordwijk Binnen en Noordwijk aan Zee ontstaan, namelijk het Dompad en de Nieuwe Zeeweg. In de loop der tijd zijn er steeds meer wegen bijgekomen maar ze volgen allemaal dit raster, gebaseerd op het patroon van strandwallen en -vlaktes.

De N206 is de hoofdverbindingsweg die Noordwijk op regionaal niveau met omliggende steden verbindt en ligt op de overgang van de strandwal naar strandvlakte. Vanaf de N206 kan Noordwijk bereikt worden via drie afritten: de Herenweg, Beeklaan en van Berckelweg.

Het entree via de Herenweg kenmerkt zich door een zicht op polder het Vinkeveld met in de achtergrond de Coepelduynen. Het entree via de Beeklaan kenmerkt zich door landgoed Offem aan de rechterzijde en heeft dus meer een bosrijk karakter. Het entree via de van Berckelweg geeft zicht op landgoed Leeuwenhorst met in de voorgrond bollenvelden.

De hoofdroutes binnen Noordwijk-Binnen hebben in het algemeen een groen karakter met veel straatbomen en (haag)beplanting. Enkele voorbeelden hiervan zijn de Northgodreef, van de Mortelstraat, Duinwetering, Gooweg en de Beeklaan. Vanuit de auto wordt Noordwijk-Binnen daardoor als zeer groen ervaren, wat bijdraagt aan het imago van de stad. Echter zorgt de hoeveelheid verschillende soorten bomen langs de hoofdroutes soms voor een onsamenhangend en chaotisch beeld. Meer eenheid en logica in de assortimentskeuze zou dus gewenst zijn, om zo ook meer herkenningspunten voor de bewoners te creëren.

Noordwijk aan Zee heeft een minder sterke groenstructuur langs de hoofdroutes. Met name de Quarles van Uffordstraat, Huis Ter Duinstraat en de Parallel Boulevard zijn volledig versteend.

Recreatief netwerk
Zie hoofdstuk 17.

(Openbaar) groen in relatie tot stedenbouwkundige typologien
De stedenbouwkundige opbouw van Noordwijk kan worden samengevat in 2 dorpskernen met daaromheen naoorlogse uitbreidingen, met uitzondering van Villapark de Zuid (afbeelding 22.4).

Dorpskernen Noordwijk aan Zee en Noordwijk-Binnen
De kern van Noordwijk aan Zee bevat nauwelijks groen en heeft een versteend karakter. Echter de omliggende duinen en groengebieden, maakt het toch herkenbaar als dorp aan zee. De kern van Noordwijk-Binnen heeft een iets groener karakter dankzij de oude Leilindes. Er bevinden zich ook enkele grotere privétuinen/parkjes, die ondanks dat ze niet toegankelijk zijn wel bijdragen aan een groener beeld in het de kern. Beide kernen hebben veel bloembakken gevuld met vaak bloemrijke éénjarige beplanting gebruikt om de ontbrekende groenstructuur op te vangen. Hierbij kan worden afgevraagd of er betere meer duurzamere oplossingen mogelijk zijn.

Villapark de Zuid
Fraai duingebied met open bebouwing. Het duinkarakter is goed beleefbaar door de kruidachtige vegetaties. ~~, plaatselijke lage heesterbeplantingen en bomen die in de bermen langs de wegen voorkomen.~~ Er bevindt zich bijzondere duinflora in de wegbermen.

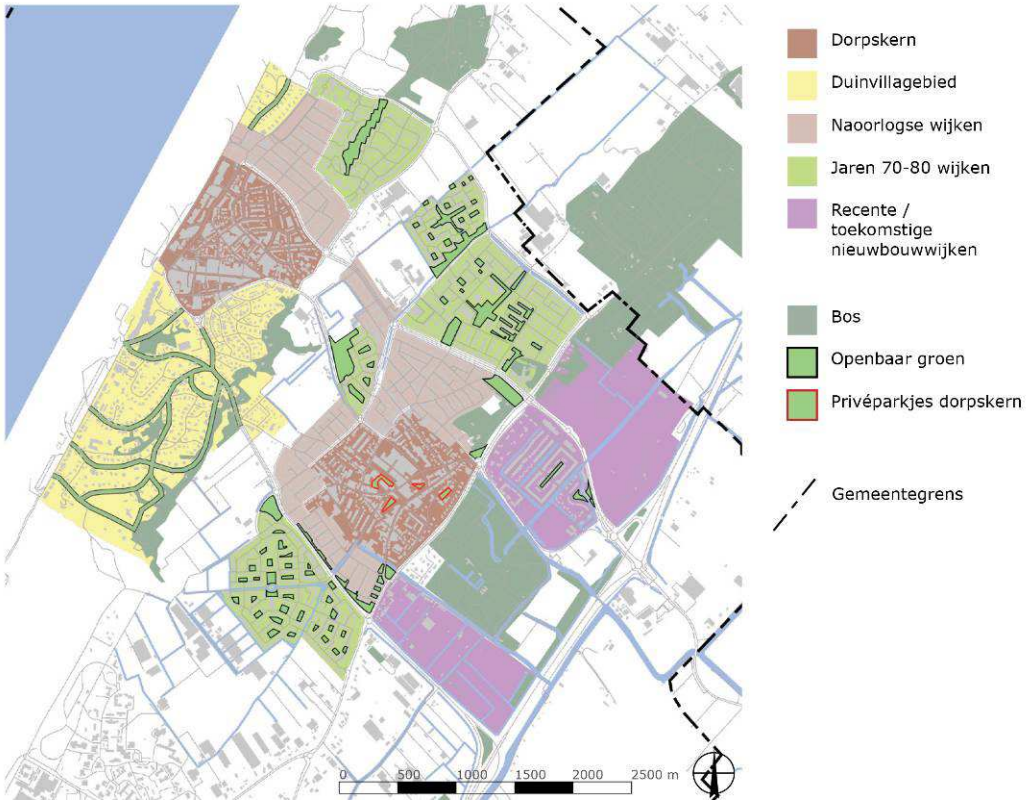

Afbeelding 22.4: (Openbaar)groen in relatie tot stedenbouwkunidge typologiën

Versteende na-oorlogse wijken
Deze oude wijken waaronder de Princessebuurt, Calorama en Boerenburg missen een groenstructuur. Zowel buurtgroen als straatbomen ontbreken. Dit leidt tot een onprettig leefklimaat voor bewoners van de wijk (hitte-eilandeffect).

Jaren 70/80 wijken met een groen karakter
Deze wijken waaronder De Grashoek, Vinkeveld en Boerenburg zijn groen van opzet met een sterke groenstructuur. Deze groenstructuur bestaat uit veel boombeplanting langs wegen, hofjes en parkjes. Inmiddels is veel van dit openbaar groen verwilderd en toe aan vervanging. Deze wijken hebben een sterk introvert karakter en missen samenhang met een overkoepelende groenstructuur. Ook het gebruik van zeer veel verschillende soorten bomen en andere vormen van beplanting zorgt voor een onsamenhangend beeld. Het uitzicht op het omringende landschap van open bollenvelden is nauwelijks beleefbaar door opgaande heesterbeplanting aan de rand van de bebouwing.

Nieuwbouwwijken
De wijk Boechorst is vrij recentelijk in 2007 gerealiseerd. De groenopzet van de wijk bestaat uit een groengeraamte gevormd door laan- en solitairbomen aangevuld met karakteristieke haagstructuren. De woonwijk sluit aan met de groenstructuur op de omliggende landgoederen, waarmee wordt gestreeft een ecologische verbinding tussen de landgoederen tot stand te brengen.

Voor in de toekomst staan nog de nieuwbouwwijken Nieuw-Offem en Bronsgeest gepland. Deze twee wijken liggen aan weerszijden van landgoed Offem op de strandwal, grenzend aan de N206. De wijken zijn groen van opzet en er is geprobeerd ze zoveel mogelijk aan de landschappelijke context te koppelen. Het achterliggend idee is om de beleving van het strandwallenlandschap vanaf de N206 via deze nieuwbouwwijken nog sterker te maken, door de wijk een groen een bossig uiterlijk te geven. Tussen de de wijken en de N206 was oorspronkelijk een ecologische verbindingszone gepland, die op grotere schaal de

Coepelduynen met de landgoederen en de Noordduinen met elkaar zou verbinden. Inmiddels bestaat deze zone voor een groot deel uit sportvelden.

Middengebied
Het Middengebied vormt de overgang tussen de bebouwing van Noordwijk aan Zee en Noordwijk-Binnen. Het is een gedeeltelijk open landschap van bollenvelden en graslanden, (waren allemaal bollenvelden), dat aan de zijde van Noordwijk aan Zee wordt begrensd door een steil opgaande, gedeeltelijk met bos begroeide, duinrand en aan de zijde van Noordwijk-Binnen door een bebouwingsrand en/of lineaire noord/zuid lopende opgaande beplantingsstrook.

Ondanks recent beleid om de positie van de bollenteelt in en om Noordwijk te versterken (Intergemeentelijke Structuurvisie Greenport 2016), is het oppervlakte aan bollenteelt met je de jaren geleidelijk steeds kleiner geworden. Daarmee is de kenmerkende openheid van het Middengebied ook afgenomen. Het heeft plaats gemaakt voor kleinschalige invullingen zoals volkstuinen, paarden- en geitenweitjes, tuinen, bedrijven en kassen. Boombeplantingen met een ondergroei van heesters langs oost/west lopende paden en wegen maken dat de karakteristieke openheid van dit gebied minder goed is te beleven.

SWOT analyse per landschapstype

		Sterktes	**Zwaktes**
Ia Zee / Strand / boulevards		- Toeristische trekpleister (Huis ter Duyn) - Noordelijk deel boulevard veel allure en uitstraling - Overgang van boulevard naar strand gevormd door duinen met duinvegetatie - Bijzondere inheemse flora duinvegetatie	- Zuidelijk deel minder duidelijk boulevard karakter - Ecologische kwaliteiten gaan ten koste van recreatieve kwaliteiten - Duidelijke groenstructuur mist bij de Parallel boulevard
Kansen	- Duinvegatie tussen boulevard en strand kan functioneren als ecologische schakel - Kustverdedigingsmaatregelen kunnen bijdragen aan verbetering uitstraling	**Groei strategie** - Duinvegetatie met inheemse flora versterken om zo een ecologische verbinding te vormen en Noordwijk aan Zee nog meer te profileren als Bloemenbadplaats	**Verbeter strategie** - Karakter boulevard zuidelijk deel versterken, meer allure uitstraling - Balans tussen recreatie en ecologie waarborgen - Groenstructuur realiseren
Bedreigingen	- Zeespiegelstijging - Aantasting rust en ruimte kust en strandzone door nieuwe grootschalige voorzieningen	**Verdedig strategie** - Nieuwe ontwikkelingen inperken	**Terugtrekken / verander strategie** - Ecologische kwaliteiten volledig opofferen ten behoeve van recreatie - Omvormen tot natuurgebied in combinatie met kustverdedigings-maatregelen

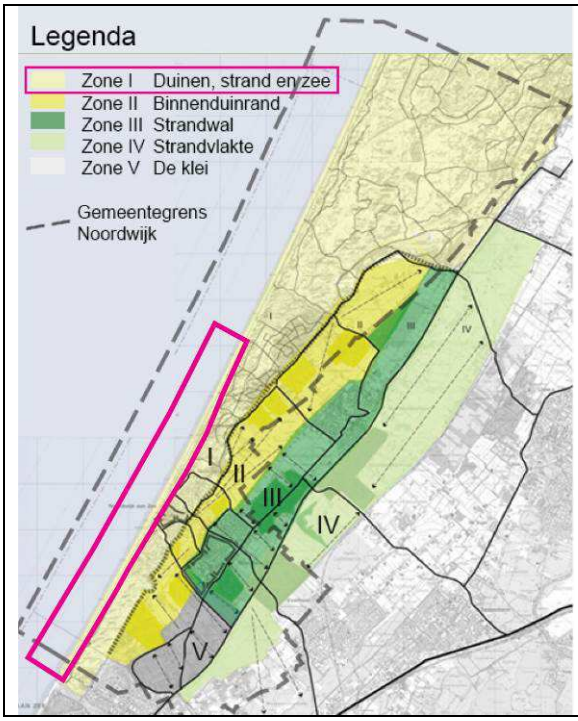

Conclusies Zee / Strand / boulevards

- Belangrijke toeristische trekpleister voor Noordwijk
- Ecologische en recreatieve belangen zijn vaak tegenstrijdig waardoor ecologische potenties niet volledig worden benut
- De Parallel Boulevard mist een duidelijke groenstructuur
- Het zuidelijke deel van de Boulevard moet qua uitstraling aantrekkelijker worden gemaakt.

		Sterktes	Zwaktes
Ib Duinen		- Coepelduynen belangrijk open ecologisch duinlandschap - Noordduinen bebost duinlandschap - Belangrijk wandel- en fietsgebied - Mountainbikeparcours	- Toegangen tot duinen kunnen aantrekkelijker - Mountainbikers kunnen rust verstoren - Verstruiking en vergrassing van Coepelduynen - Noordwijk aan Zee ligt in de duinen maar mist zelf een sterke en duidelijke groenstructuur
Kansen	- Natuurbouwprojecten zouden de biodiversiteit nog groter kunnen maken - Ecologisch beheer op terrein van Noordwijkse Golfclub - Natuurontwikkelingsplan Noordvoort	**Groei strategie** - Dmv atuurbouwproject- en de biodiversiteit versterken - Dmv ecologisch beheer natuurwaarde van duinen versterken	**Verbeter strategie** - Toegangen tot duingebied aantrekkelijker maken dmv gebieds eigen beplanting
Bedreigingen	- Stikstof depositie tast vegetatie Coepelduynen aan - Onveilige situaties in bos Noordduinen door verschillende soorten recreatie en sluippaden - Opoffering van natuurgebied voor nieuwe grootschalige voorzieningen	**Verdedig strategie** - Reguleren toegang gericht op minimalisering van fysieke- en rustverstoring - Voorkomen verkleining van het groen areaal	**Terugtrekken / verander strategie** - Volledig kiezen voor óf ecologie óf recreatie - Recreatiewoningen ontwikkelen om zo verdere natuurontwikkeling te financieren

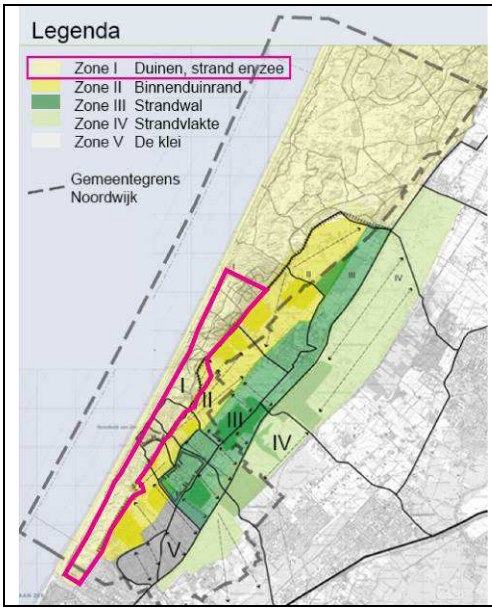

Conclusies Duinen

- Belangrijke natuurgebieden waaronder Coepelduynen en Noordduinen
- Recreatief waardevol gebied
- De recreatiedruk dient beter afgestemd te worden
- Om de landschappelijke en ecologische kwaliteiten te behouden is het belangrijk dat er geen nieuwe grootschalige recreatieve voorzieningen/nieuwbouw/parkeervoorzieningen in deze gebieden worden ontwikkeld
- Noordwijk aan Zee mist een duidelijk groenstructuur, deze moet ontwikkeld worden
- Het openbaar groen moet in de toekomst een belangrijke rol gaan spelen bij het klimaatbestendig maken van zowel stad als landschap

		Sterktes	Zwaktes
II Binnenduinrand Middengebied		- Open kenmerkende bollenvelden benadrukt het landschapspatroon van strandwallen en -vlaktes - Begrensd door beboste steilrand met hoge natuurwaarde - Veel sportfaciliteiten - Kwel en afstroom uit de duinen	- Verrommeling door kleinschalige invullingen als volkstuintjes, paarden- en geitenweitjes, tuinen, bedrijven en kassen - Boombeplanting met ondergroei van heesters verstoren de openheid van het gebied
Kansen	- Nieuwe grootschalige ontwikkeling en herinrichting van het totale Middengebied waarbij landschapskwaliteiten versterkt worden - Kwel uit duingebied kan voor bijzondere natuur in Middengegbied zorgen	**Groei strategie** - het Middengebied revitaliseren, waarbij de balans tussen nieuwbouw en open ruimte bewaard blijft, en nieuwe natuur ontwikkeld wordt	**Verbeter strategie** - het Middengebied revitaliseren, waarbij de balans tussen nieuwbouw en open ruimte bewaard blijft, en nieuwe natuur ontwikkeld wordt
Bedreigingen	- Verdere verrommeling door nieuwbouw en opoffering van het open karakter - Complete verdwijning van de Bollenteelt met daarmee ook het verdwijnen van de openheid	**Verdedig strategie** - Volledig inzetten op bollenteelt en alle andere functies ondergeschikt maken	**Terugtrekken / verander strategie** - Bollenteelt opofferen voor andere ontwikkelingen waarbij de openheid gewaarborgd wordt - Openheid en landschapskwaliteiten opofferen voor nieuwe ontwikkelingen in het Middengebied, waarbij de kernen uiteindelijk met elkaar vergroeien

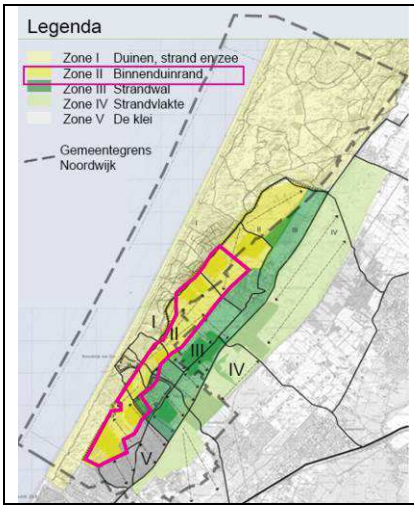

Conclusies Binnenduinrand

- Open middengebied zorgt voor scheiding tussen Noordwijk aan Zee en Noordwijk-Binnen
- Het open karakter verdwijnt langzaam door nieuwbouw en nieuwe recreatie/sportvoorzieningen; de 2 kernen vergroeien
- het zicht op de steilrand gaat verloren door nieuwe ontwikkelingen
- Ondanks dat de bollenteelt een belangrijke identiteitsdrager is, neemt het oppervlakte bollengrond af, daarmee ook de openheid van het middengebied
- De openheid die er nog is, is slecht beleefbaar door opgaande beplanting langs wegen
- Het Middengebied als hoogwaardig landschappelijk en natuurgebied verder ontwikkelen

		Sterktes	Zwaktes
IIIa Strandwal Landgoederenzone		- Groen imago door stevige boombeplanting langs hoofdontsluitings-wegen - Veel groen in wijken - Landgoederen Offem en Calorama - Bostongen langs landgoederen - Karakteristieke Leilindes in historisch dorpskern - Doorzichten op binnenduinrand en strandvlakte	- Onderlinge samenhang tussen groengebieden van verschillende wijken ontbreekt - Groen langs hoofdontsluitingswegen en omliggend landschap mist onderlinge samenhang - Teveel verschillende soorten bomen zorgen voor gebrek aan eenduidigheid - Omringend bollenlandschap slecht beleefbaar door opgaande heesterbeplanting langs randen bebouwing - Landgoederen slecht beleefbaar, slechte verbinding met dorpskern - Landgoederen onderling niet ecologisch verbonden
Kansen	- Ecologische verbinding langs de N206 om Coepelduynen met Noordduinen te verbinden	**Groei strategie** - Nieuwbouwwijken gebruiken om landschapsbeleving te versterken, waarbij groene verbindingszones langs de wijken worden gerealiseerd	**Verbeter strategie** - Huidige groenstructuur revitaliseren en meer samenhang geven, waarbij relatie met omliggend landschap versterkt wordt
Bedreigingen	- Nieuwbouwwijken langs N206 zorgen voor verslechtering van landschapsbeleving en beperken - Klimaatverandering zorgt voor meer regenval wat tot wateroverlast in lager gelegen natte delen van Noordwijk-Binnen kan zorgen - Versteende wijken zorgen voor het hitte-eilandeffect, wat de leefbaarheid van de stad kan doen afnemen	**Verdedig strategie** - Huidige groenstructuur zoals het is versterken maar niet omvormen naar landschapsgerelateerde beplanting - Landgoederen met lommerijke bostongen behouden maar niet omvormen tot ecologische verbindingzone	**Terugtrekken / verander strategie** - De resterende landschapskwaliteiten opofferen ten behoeve van economische ontwikkeling - Ipv groenstructuur op landschappelijke ondergrond baseren, een nieuw duidelijk concept voor de groenstructuur van Noordwijk bedenken waarbij het onderliggende landschap niet leidend is

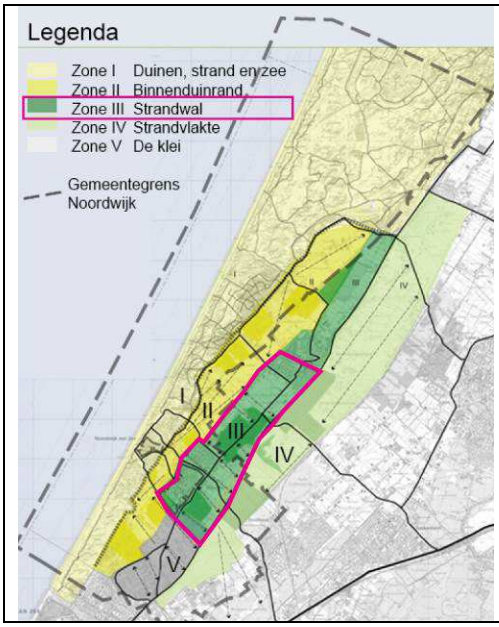

Conclusies Strandwal / landgoederenzone

- Veel landschappelijke en ecologische kwaliteiten die sterk onder druk liggen door toekomstige nieuwbouwwijken en sportvoorzieningen
- Veel groen aanwezig binnen stedelijk gebied en langs hoofdwegen, wat Noordwijk een groen karakter geeft
- Samenhang in openbaar groen ontbreekt wegens veel verschillende soorten, die niet gerelateerd zijn aan de ondergrond
- Relatie tussen omliggend bollenlandschap en stedelijk gebied is slecht vanwege opgaande beplanting langs de randen
- Het openbaar groen moet in de toekomst een belangrijke rol gaan spelen bij het klimaatbestendig maken van zowel stad als landschap

		Sterktes	Zwaktes
IIIb Strandwal Provinciale weg N206		- Verhoogde weg biedt uitzicht op omliggende bollenvelden, weideveengebieden en landgoederen - Groenstroken grenzend aan weg maken deel uit van provinciale ecologische verbindingzone - Langs de weg zijn rustplekken voor automobilisten / fietsers	- De weg vormt een ecologische en visuele barrière in het landschap
Kansen		**Groei strategie** - Functie als ecologische verbindingszone en rustplek verder uitbouwen door landschappelijke kwaliteiten te versterken - 3 hoofdentrees vanaf N206 naar Noordwijk versterken dmv groenstructuur	**Verbeter strategie**
Bedreigingen		**Verdedig strategie**	**Terugtrekken / verander strategie**

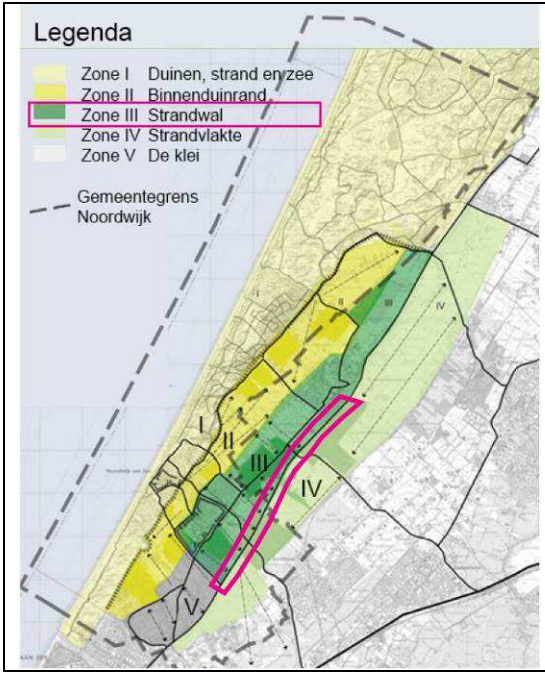

Conclusies Provinciale weg N206

- De N206 is de belangrijkste ontsluitingsweg voor Noordwijk en biedt een mooi uitzicht op Noordwijk en het omliggend landschap, aangezien de N206 verhoogt in het landschap ligt
- Het vormt een grote barrière voor oost-west lopende ecologische verbindingen

		Sterktes	Zwaktes
IV Strandvlakte Hoogewegpolder / Zwetterpolder Haarlemmermeertrekvaart		- Grote openheid - Vergezichten over graslanden en sloten - Waardevol weidevogelgebied - Karakteristieke lijnen in het landschap gevormd door historische weteringen en trekvaart	- Op enkele plekken aan de rand van de polder vindt verrommeling plaats
Kansen	- Verder uitgroeien als weidevogelgebied - Waterbergingscapaciteit uitbreiden - Haarlemmermeertrekvaart heeft als ecologische verbindingszone meer potentie	**Groei strategie** - De landschappelijke en ecologische kwaliteit verder uitbreiden - Aanleg van waterbuffers in combinatie met ecologische verbindingen en de inrichting van rietlanden.	**Verbeter strategie** - De landschappelijke en ecologische kwaliteit verder uitbreiden
Bedreigingen	- Nieuwbouw - Verrommeling door kleinschalige functies	**Verdedig strategie** - Dmv beleid voorkomen dat schadelijke ontwikkelingen plaats kunnen vinden	**Terugtrekken / verander strategie**

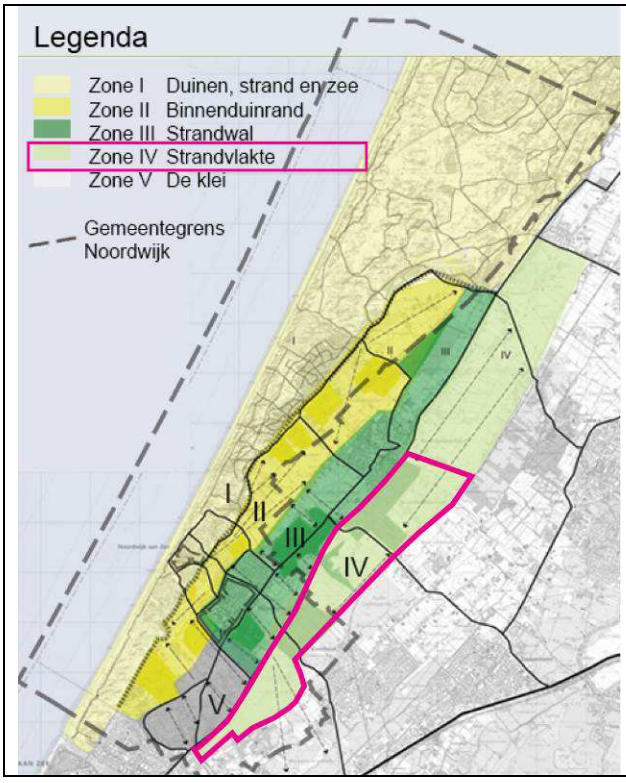

Conclusies Strandvlakte

- De polders zijn belangrijke open weidevogelgebieden, deze ecologische kwaliteiten kunnen verder worden versterkt
- Haarlemmermeertrekvaart belangrijk cultuurhistorisch lijnvorming landschapselement
- Hier en daar verrommeling doet afbreuk aan de kwaliteit van het landschap
- De polders moeten in de toekomst een belangrijke rol gaan spelen bij het klimaatbestendig maken van zowel stad als landschap

		Sterktes	Zwaktes
V 'De Klei' Klei in bodem afgezet door de Oude Rijn		- Eigen waaiervormige kavelstructuur rondom Coepelduynen - Oorspronkelijk kleinschalig, open en landelijke karakter - Oostzijde is nog voldoende open met zicht op Coepelduynen	- Noordelijke deel is verrommeld door een grote verscheidenheid aan functies zoals wonen, opslag, volkstuinen, kassen en rioolwateringzuivering
Kansen	- Ecologische verbinding langs de N206 kan ontwikkeld worden dmv bostongen en boomwallen in ruw grasland - ontwikkelen van aantrekkelijk uitloopgebied dat aansluit op wandel- en fietspaden	**Groei strategie** - De landschappelijke en ecologische kwaliteit verder uitbreiden - Aanleg van waterbuffers in combinatie met ecologische verbindingen en de inrichting van rietlanden.	**Verbeter strategie** - De landschappelijke en ecologische kwaliteit verder uitbreiden
Bedreigingen	- Nieuwbouw - Verrommeling door kleinschalige functies	**Verdedig strategie** - Dmv beleid voorkomen dat schadelijke ontwikkelingen plaats kunnen vinden	**Terugtrekken / verander strategie**

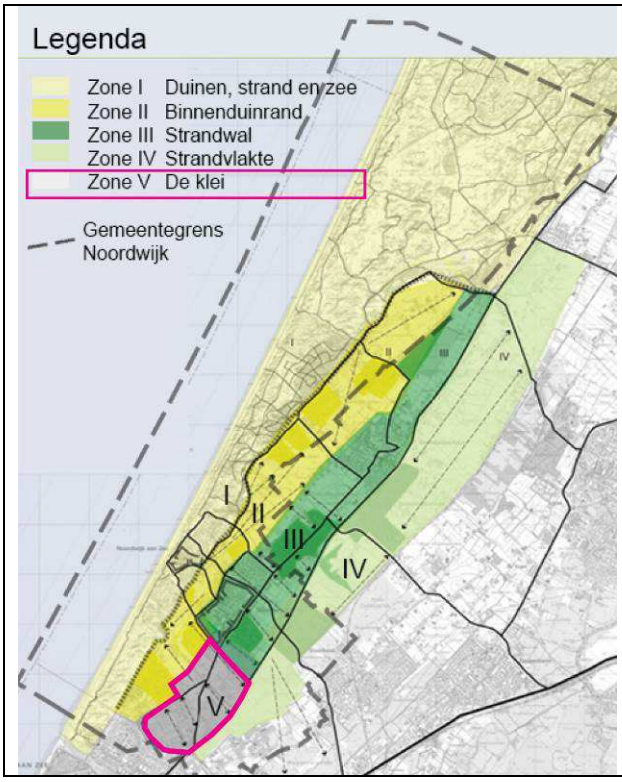

Conclusies 'De Klei'

- Kleinschalig open en landelijk karakter
- Zicht op Coepelduynen moet gekoesterd worden
- Noordelijk deel is verrommeld door grote verscheidenheid aan fucnties
- Ecologische kwaliteiten kunnen dmv ecologische verbindingzone langs N206 versterkt worden

22.3 Trends en prognoses

Ruimte voor water
Zie hoofdstuk 12.

Hitte-eilandeffect (UHI)
Het hitte-eilandeffect of urban heat island effect (UHI) is het fenomeen dat de temperatuur in de versteende gebieden gemiddeld hoger is dan in het omliggende landelijk gebied. De belangrijkste oorzaken van het UHI zijn de absorptie van zonlicht door de in de stad aanwezige donkere materialen en de relatief lage windsnelheden. Door het UHI worden problemen tijdens hittegolven, zoals hittestress, verergerd.

In de kernen van Noordwijk-Binnen en Noordwijk aan Zee staan relatief weinig bomen. Bomen hebben een verkoelend effect: de temperatuur onder de bomen is lager door de schaduwvorming en bomen absorberen minder zonlicht dan bijvoorbeeld asfalt. Bomen hebben ook een positief effect op de waterhuishouding en de luchtkwaliteit.

Andere maatregelen om het hitte-eilandeffect te verminderen zijn de aanleg van groene daktuinen en groene gevels, en het gebruik van wegdekken die minder warmte absorberen. Groen zorgt in stedelijk gebied voor een prettiger leefklimaat; plekken waar men beschut uit de zon en wind kan vertoeven. (Bron: Brinkman, S.; Drunen, Klimaatverandering in stedelijke gebieden, 2007)

Duurzame energie
Zie hoofdstuk 2.

Recreatief landschap
Zie hoofdstuk 6.

Buurtparticipatie
Buurtbewoners worden graag betrokken bij de inrichting van hun directe leefomgeving. Door middel van buurtparticipatie kan de transformatie van gemeentegroen naar weelderige buurtparkjes samen met omwonenden worden gerealiseerd. Door omwonenden te betrekken bij dit proces en verantwoordelijkheid te geven zullen ze uiteindelijk meer zorg dragen voor het buurtgroen, wat op lange termijn beheerskosten kan verminderen.

Moestuinieren is de laatste jaren opnieuw erg populair geworden en is sterk gekoppeld aan buurtparticipatie. Vaak worden stukjes verwaarloosd openbaar groen of braakliggend terrein in de stad door buurtbewoners samen omgevormd tot moestuin. Buurtbewoners doen dit vaak vanuit een idealisme, het zelf opkweken van groente en fruit, waarbij het proces belangrijker is dan de uiteindelijke oogst. Het sociale aspect van het buurtmoestuinieren is minstens zo belangrijk. Mensen van alle leeftijden ontmoeten elkaar op deze plekken en wisselen kennis en ervaring uit.

Het verschil in moestuinieren tussen ouderen en jonge mensen is dat ouderen het voornamelijk vanuit pragmatische overwegingen doen en dus vaak op grotere oppervlaktes moestuinieren. Jongere mensen en met name jonge gezinnen doen vooral aan moestuinieren om het proces van eigen groente en fruit telen, te kunnen ervaren. Het is dan een vorm van bewustwording. Daarvoor hebben ze aan een kleiner stukje grond of zelfs maar één moestuinbak al genoeg.

Er zou kunnen worden onderzocht in hoeverre het huidige openbaar groen voldoet aan deze vraag, en op welke manier het moestuinieren op een aantrekkelijke en duurzame manier kan worden geimplementeerd in het (stedelijk)landschap, om zo verrommeling tegen te gaan. Gekoppeld aan het moestuinieren is ook de trend duurzaam en lokaal geproduceerd eten en drinken. Door buurtbewoners te helpen met het organiseren van ‘food festivals’ of events, kan

op deze vraag worden ingespeeld. Het landschap kan hier bij faciliteren door evenemententerreinen aan te bieden, waarbij het omliggend landschap het decor vormt.

20.4 Beleidskaders

Gebiedsprofiel duin- en bollenstreek
Vanuit deze nota zijn voor het aspect Groen en Landschap de volgende aanknopingspunten van belang.

Duin/ Dynamisch natuurgebied

- Veiligheidsmaatregelen zijn zo vormgegeven dat ze het natuurlijk kustkarakter versterken.
- Beschermen en versterken van het reliëfrijk zandlandschap van jonge duinen. Natuurlijke processen alsverstuiving, vernatting en bosvorming bepalen waar mogelijk het beeld.
- Vergroten kwaliteit en allure van de badplaatsen met versterking van de eigenheid van die plaatsen (zie ook 'Gevarieerd en verbindend vrijetijdslandschap').
- Versterken van het ecologische verband tussen zee- en landzijde.
- Versterken van het kustgevoel landinwaarts; het versterken van de visuele en fysieke verbinding tussen duinen en achterland.

Historische landgoederen in de binnenduinrand

- Versterking van de afwisseling tussen beboste strandwallen met landgoederen en buitenplaatsen en open strandvlakten.
- Verbetering van de kwaliteit van het ensemble van het landhuis, bijgebouw, tuin en park en de herkenbaarheid van het landgoed in het landschap.
- Vergroten van de herkenbaarheid van de landgoederenzone als samenhangend geheel.

Water als structuurdrager

- Een beleefbaar waterstelsel als dragende structuur van Zuid-Holland: verbeteren van de zichtbaarheid, toegankelijkheid, en uitstraling van het water.
- Waar mogelijk wordt gezocht naar duurzaam waterbeheer en gewerkt aan een klimaatbestendige en robuuste inrichting van het watersysteem.
- Waar mogelijk verbeteren van de ecologische waterkwaliteit door natuurvriendelijk inrichten van de oevers langs vaarten en sloten.
- De oevers van rivieren, vaarten, kanalen en plassen zijn waar mogelijk openbaar toegankelijk. Om oevers en water toegankelijk en beleefbaar te houden is er geen ruimte voor verdere verdichting (privatisering) van de oevers, direct grenzend aan het water.
- Versterken van het recreatieve en/of natuurlijke karakter van de plassen.

Weg door stad en land

- Bij nieuwe infrastructuur beweegt de weg waar mogelijk mee met de hoofdrichting van het landschap.
- Vanaf de oost-west georiënteerde wegen de uitzicht op de duinen en de bollenvelden koesteren en waar mogelijk verbeteren.
- Langs de noord-zuid gerichte wegen doorzichten door de lintbebouwing bewaren. (zie ook open vensters en linten).

Gevarieerd en verbindend vrijetijdslandschap

- In stand houden van de nog gave strandvlakten als contrast met de voor de bollenteelt in cultuur genomen (afgezande) oude duinen en strandwallen.
- Verbeteren van de beleefbaarheid en de aantrekkelijkheid van het unieke ontginningslandschap (bollenteelt).

- Het behouden en versterken van het zicht op de bollenvelden en het contrast tussen de open vlakten en de bestaande verdichte zones (bebouwing en beplanting).

Kwaliteit in stads- en dorpsgebied

- Het dorp is deel van het omringende landschap, doordat onderliggende patronen herkenbaar zijn in de structuur van het dorp.
- Waar mogelijk blijven karakteristieke en beschermde stads- en dorpsgezichten ervaarbaar vanuit het omringende landschap.
- Bij nieuwe ontwikkelingen wordt gebruik gemaakt van de groenen waterstructuur als onderdeel van het stads- en dorpsontwerp.

Intergemeentelijke structuurvisie Greenport 2016

Voor het aspect Groen en Landschap zijn de volgende *strategische hoofdlijnen tot 2030* van belang:

- Verbetering van het landschap aan de hand van het Landschapsperspectief, dat functioneert als raamwerk voor sanering, intensivering en uitbreiding van greenportbedrijven.
- Herstructurering en uitbreiding van de gespecialiseerde glastuinbouw volgens de berekende ruimtebehoefte.
- Tegengaan van verdergaande verrommeling van het landschap.
- Deels behoud van graslanden en deels omzetting naar bollengrond.
- Aanleg van nieuwe natuur c.q. ecologische verbindingszones zoals benoemd in de Provinciale Ecologische Hoofdstructuur (PEHS).
- Zorg dragen voor duurzaam waterbeheer: realiseren van de waterbergingsopgave en een substantiële verbetering van de waterkwaliteit en geen achteruitgang van de waterkwaliteit bij functiewijzigingen.
- Het bestaande cultuurhistorisch erfgoed verbinden met de planologische keuzes, zodat de waardevolle cultuurhistorische kenmerken duidelijk herkenbaar, zichtbaar en aantrekkelijk blijven voor de huidige en toekomstige bewoners, gebruikers en bezoekers (toeristen).
- Concentratie van de helft van de verwachte 150 compensatiewoningen (ter financiering van ruimtelijke en landschappelijke verbeteringen) binnen het vastgestelde gebied van de 500 Offensiefwoningen. De andere helft concentreren boven op dit contingent, buiten de contouren op locatie.
- Realisatie van de 1.500 woningen voor de regionale behoefte, zoals vastgelegd in de Gebiedsuitwerking Haarlemmermeer-Bollenstreek.

Gebiedsprogramma groen: een B(l)oeiende Bollenstreek 2016

De visie of 'droom' van dit gebiedsprogramma is om een bloeiende en boeiende streek als parelketting van schitterende 'parels' te maken. Deze parels worden door middel van een recreatief netwerk met elkaar verbonden. De volgende gebieden/plekken rondom en in Noordwijk zijn benoemd tot parel:

- Landgoed Leeuwenhorst
- Streekmuseum en landgoed Veldzicht
- Trekvaart
- Strand en Duinen
- Atlantik-wal
- Space Expo

Rondom deze parels kunnen (agrarische) ondernemers duurzaam en innovatief ondernemen. Inwoners, bezoekers en toeristen kunnen de omgeving beleven in al haar facetten. Eigentijdse belevingsroutes vertellen het verhaal van de Bollenstreek, met respect voor het verleden en een visie op de toekomst.

Nationaal Park Hollandse Duinen
Dunea wilde als grootste terreinbeheerder haar duinen de status van Nationaal Park bezorgen en zag tegelijkertijd kansen voor de regio. Op 14 november werd het initiatief van NPHD officieel gelanceerd. Het plan is om de komende 3 jaar te werken aan de oprichting van een nieuw Nationaal Park. Dit is het beoogde Nationale Park Hollandse Duinen: 43 kilometer lang, tot 8,5 km breed. Het Nationaal Park is grofweg 200 km2 groot en omvat een aaneengesloten gebied van Hoek van Holland tot Langevelderslag. Alle natuurgebieden, duinen, parken, landgoederen (Duivenvoorde, Voorlinden, Keukenhof), bossen (zoals het Haagse bos) en bollenvelden zijn onderdeel van dit Nationaal Park.

Met de oprichting van dit Nationaal Park wordt het meest Hollandse natuurgebied van Nederland nog beter op te kaart gezet. De zeldzame natuur nog beter beschermen en de recreatieve beleving voor inwoners en toeristen nog aantrekkelijker maken. Hoe? Door de verbinding te zoeken en nog beter samen te werken.

Ruimtelijke structuurvisie Noordwijk 2030 (herzien 2013)
De volgende aanknopingspunten zijn van belang.

Ruimtelijke doelen uit structuurvisie
1. Versterking van de beleving van het landschap en de verschillende zones
2. Bereikbaarheid van Noordwijk versterken
3. Behoud van eigen identiteit van de kernen
4. Versterken oriëntatie op zee
5. Verbeteren entrees
6. Sterke positie in de regio behouden en uitbouwen
7. Versterken van het bollencomplex en het landschap in het kader van de Greenport

Hoe deze doelen worden concreet worden vertaald wordt per landschapszone beknopt hieronder samengevat.

Duinen, strand en zee
Versterken van de beleving van de zee door:
1. Een viertal routes naar zee een kwaliteitsslag te geven: de landschappelijke route, de kernenroute, de vuurtorenroute, strandroute en
2. bijzondere vormgeving van de fysieke eindpunten van deze routes aan zee,
3. realiseren van functies (hotels en overige horeca) en culturele, sportieve en toeristische evenementen aan zee.

De binnenduinrand
- Functies in deze zone zijn en blijven: verspreid wonen, bollenvelden, sporten en recreatie. De binnenduinrand loopt zoveel mogelijk en ruimtelijk continue door in het Middengebied. Dit geldt voor zowel de beboste steilrand als het open (bollen)landschap.

Het Middengebied
- Het open gebied is in de Structuurvisie Middengebied gedefinieerd als een cultureel en recreatieve parkzone. Er is gezocht naar functies die de openheid in stand kunnen houden. Voor het functioneren van het gebied als centrale zone voor beide kernen is het belangrijk dat zowel het park als de functies zoveel mogelijk openbaar zijn en een functie vervullen voor heel Noordwijk.

20.5 Beleidsinzet

Divers en duidelijk landschap
De gemeente Noordwijk wordt gekenmerkt door een grote verscheidenheid aan landschapstypen die op korte afstand van elkaar liggen. In de Ruimtelijke structuurvisie

Noordwijk 2030 wordt het beleefbaar houden en maken van deze landschapstypen te benadrukken. Voor de groenopzet van de gemeente betekent dit dat de groenstructuur gebaseerd is op het aanbrengen van beplantingen die van nature op de desbetreffende groeiplaats thuishoren.

Door de verschillende karakteristieken van de hoofdgroenstructuur per onderdeel uit te buiten kan een differentiatie worden aangebracht. Differentiatie kan alleen worden gerealiseerd als de groenstructuur helder van opzet is. Anders leidt afwisseling snel tot een chaotisch beeld. Bijzondere aandacht is nodig voor de ruimtelijke hoofdstructuur van de open ruimte tussen en rond de kernen, die in de loop der tijd door vele veranderingen is verzwakt. Het betreft vooral de herkenbaarheid van hoofdroutes, de ruimtelijke samenhang van laanbeplantingen en wijkgroenvoorzieningen.

De duidelijkheid in het landschap ontstaat als gevolg van het sterker relateren van de inrichting aan de geologische en cultuurhistorische ondergrond. Het landschap zal logischer ogen en aanvoelen, wat ten goede komt aan de leefbaarheid van Noordwijk. Bewoners en bezoekers zullen zich beter kunnen oriënteren in Noordwijk. Eventueel zou de betere leesbaarheid van het landschap ook voor meer waardering bij bewoners en bezoekers kunnen zorgen.

Ruimtelijke en ecologische verbindingen
Op landschapsniveau vormen de rand- en geledingszones ruimtelijke en ecologische verbindingen in noord-zuidelijke richting. Het groene infrastructurele netwerk van hoofdroutes in Noordwijk vormt op lokaal schaalniveau ecologische verbindingen in oost-westelijke richting. De landgoederen worden ecologisch met elkaar verbonden via de Nieuwe Offemweg en de Gooweg.

Alle noord-zuidelijke verbindingen, waaronder de rand- en geledingszones moeten worden onderzocht op hoeverre ze nog als ecologische verbinding door Noordwijk kunnen functioneren. Hierbij moet worden gekeken of er dmv aaneengesloten groene stroken of dmv ‘stepping stones’ ecologische verbindingen kunnen worden gecreëerd. De oost-westelijke verbindingen binnen het stedelijk gebied van Noordwijk zijn vanuit ecologisch perspectief minder interessant, omdat er simpelweg niet voldoende ruimte is voor robuuste verbindende groenstructuren in deze richting.

Het Middengebied wordt omgevormd tot landschapspark waarbij aandacht wordt gegeven aan de bebouwingsranden van de omliggende wijken. De bestaande wijken die momenteel grenzen aan het middengebied hebben rommelige randen bestaande uit achtertuintjes en schuttingen. Deze randen zouden veel dikker moeten worden aangezet met brede waterpartijen en flauwe natuurvriendelijke oevers. Deze randen zouden tegelijkertijd interessante recreatieve routes kunnen vormen door het Middengebied. De openheid van het Middengebied wordt benadrukt; zichtbeperkende beplanting wordt verwijderd zodat er meer doorzichten ontstaan. Hierbij is het van belang dat de nieuwbouw die nodig is om het park te bekostigen niet ten koste gaat van de openheid van het Middengebied. Dit vraagt om slimme oplossingen zoals nieuwe groene landgoederen langs de randen, in plaats van standaard nieuwbouw.

Groen netwerk van hoofdroutes
Noordwijk wordt intern verbonden door een raster van hoofdroutes. De noord-zuidelijke routes volgen het patroon van de strandwallen en bestaan het langst. De oost-westelijke routes verbinden Noordwijk-Binnen met Noordwijk aan Zee en zijn later tot stand gekomen Deze oost-westelijke routes worden volgens de structuurvisie aangeduid als de landschappelijke route, de kernenroute, de vuurtorenroute en strandroute. Deze routes moeten versterkt worden om zo bij te dragen aan de landschapsbeleving van Noordwijk. Ook moeten deze 4 routes volgens deze visie duidelijke fysieke eindpunten hebben in aan de kust in Noordwijk aan Zee. Deze hoofdroutes worden gebruikt door zowel snel als langzaam verkeer.

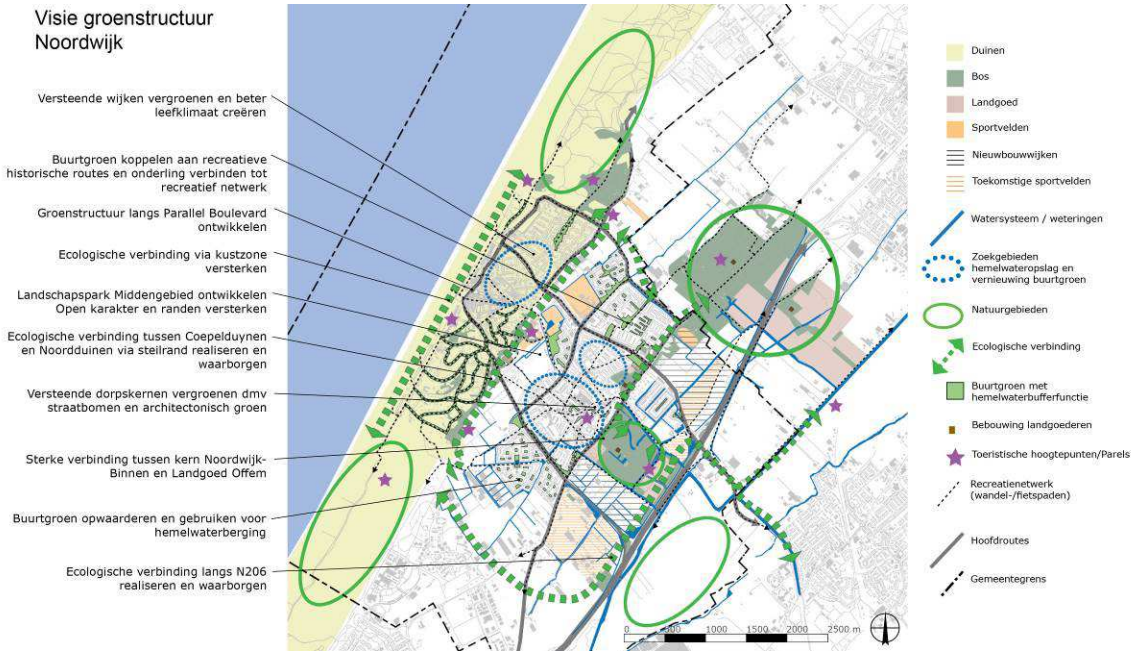

Afbeelding 22.5: Voorgestelde visie groenstructuur Noordwijk

Langs de hoofdroutes wordt de beplanting per route samenhangend en herkenbaar gemaakt. De beplanting is gerelateerd aan de verschillende landschapstypes. Juist omdat het gebied uit zoveel verschillende landschapstypes bestaat is het belangrijk om de relatie tussen ondergrond, bebouwing en gebruik zo sterk mogelijk te maken. Op deze manier ontstaat er een divers en logisch ogend landschap, van hoge recreatieve en ecologische kwaliteit. De begeleidende beplanting langs deze hoofdroutes zorgt ook voor een aangenamer klimaat voor wandelaars en fietsers.

Historische recreatieve routes gekoppeld aan buurtgroen
Naast het netwerk van hoofdroutes, is er ook een recreatief netwerk van routes aanwezig, gebaseerd op historische routes. Het grootste deel van deze routes valt al onder de 4 routes en heeft veel overlap met de hiervoor genoemde hoofdroutes. Echter zijn er een aantal andere interessante routes die wat ons betreft meer aandacht mogen krijgen.

Eén daarvan is de historische route de Buurweg, die de kern van Noordwijk-Binnen met landgoed Nieuw Leeuwenhorst verbindt. Tegenwoordig heet deze weg grotendeels Westeinde. Met name in de wijk Boerenburg kan deze route duidelijker worden gemaakt door middel van een sterke begeleidende groenstructuur langs de Sartoriusstraat (kinderboerderij) aansluitend op het Gruenepad (voetpad met groen karakter) tussen de woonblokken door. De Sartoriusstraat sluit aan op de Boerenburgerweg die naar de historische dorpskern van Noordwijk-Binnen leidt.

Aansluitend op het herinrichten van oevers moet ook de Boekersloot genoemd worden, welke aansluit op de waterloop van de woonwijk Vinkeveld. De historische watergang is als gevolg van heesterbeplanting vaak nauwelijks beleefbaar. Deze oevers zouden met een nieuwe inrichting aangename plekken kunnen worden om te wandelen.

Een soortgelijke situatie zien we bij de Duinwetering. De zeer oude historisch waardevolle Woensdagse Wetering oogt als een doodnormale sloot. Door de oevers een meer natuurlijk karakter te geven, wordt het omliggende landschap de wijk ingetrokken en wordt men bewust gemaakt dat deze wetering meer dan een sloot is.

Voor het gehele netwerk van recreatieve routes geldt dat de aan- en omliggende stukjes buurtgroen zoveel mogelijk aan het netwerk gekoppeld worden. Daarbij worden de verwaarloosde stukken buurtgroen zodanig opnieuw ingericht dat ze gerelateerd zijn aan het

landschapstype waarin ze liggen. Dit gebeurt ook weer voornamelijk door gebiedseigen beplanting te gebruiken. Voor de recreatieve routes geldt ook dat ze herkenbaar worden gemaakt door middel van begeleidende groenstructuren. Wat deze groenstructuur precies inhoudt hangt af per situatie.

Verduurzaming en ontstening
Zoals al eerder genoemd moet verwilderd buurtgroen gerenoveerd worden. Bij deze nieuwe inrichting wordt er zoveel mogelijk landschapstype gerelateerde beplanting gebruikt. Daarnaast kan er ook worden gekozen voor een extra functie als hemelwaterbergingsgebied. Door dit te doen wordt het riool tijdens zware regenval ontlast, en kan het schone regenwater direct in de grond infiltreren. Dit zou kunnen door simpele wadi's te creëren, maar er kan ook worden gekozen voor bijvoorbeeld 'Rainaway' tegels in combinatie met weelderige bloemrijke beplanting.

Binnen Noordwijk zijn er vrij veel gebieden met een gebrek aan openbaar groen, namelijk de dorpskern van Noordwijk aan Zee, de boulevard, de Princessebuurt, de dorpskern van Noordwijk-Binnen en de wijk Calorama. Deze gebieden zijn 'versteend' wat kan zorgen tot het zogenaamde 'hitte-eilandeffect'; het fenomeen dat de temperatuur in een stedelijk gebied gemiddeld hoger is dan in het omliggende landelijk gebied. De belangrijkste oorzaken van het hitte-eilandeffect zijn de absorptie van zonlicht door de in de stad aanwezige donkere materialen en de relatief lage windsnelheden. Door het hitte-eilandeffect worden problemen tijdens hittegolven, zoals hittestress, verergerd. Bouwkundige maatregelen en meer groen in de stad verminderen het hitte-eilandeffect.

Het is dus van groot belang dat er meer openbaar groen komt in deze versteende gebieden in Noordwijk. Als er weinig ruimte is kan een rij kleine straatbomen ook al een groot verschil maken.

Buurtparticipatie
Door middel van buurtparticipatie kan deze transformatie van het buurtgroen naar weelderige hemelwaterbuffers samen met omwonenden worden gerealiseerd. Door omwonenden te betrekken bij dit proces en verantwoordelijkheid te geven zullen ze uiteindelijk meer zorg dragen voor het buurtgroen, wat op lange termijn beheerskosten kan verminderen.

Belangrijk bij selecteren van potentiele buurtparticipatieprojecten is dat opnieuw in te richten buurtgroen aan de voorkant ligt van de woningen zodat omwonenden er dagelijks doorheen lopen en op uitkijken. Er moet ook worden bepaald in welke mate buurtbewoners mogen participeren. Mogen ze alleen meehelpen met onderhoud achteraf, of mogen ze zelf een ontwerp maken (aan de hand van een PvE opgesteld door de gemeente), de uitvoering coördineren en het beheer achteraf verzorgen?

In het laatste geval kunnen de resultaten zeer positief zijn zolang de buurtbewoners goed georganiseerd zijn en ook een budget tot hun beschikking krijgen. Hoe meer men zelf mag bepalen hoe groter de betrokkenheid. Uiteraard is dit niet overal mogelijk. Veelal zijn het de wijken met ondernemende welvarende mensen met veel vrije tijd, waarbij dit soort projecten tot het beste resultaat leiden. Daarbij is het ook verstandig als bijvoorbeeld een landschapsarchitect de bewoners begeleidt in het proces, wat uiteraard in de meeste gevallen ook geld kost.

22.6 Verbindingen

Het aspect Groen en Landschap draagt bij aan de belevingswaarde en aantrekkelijkheid van een gebied (vestigingsplaats). In die zin zijn er verbindingen met de beleidsvelden Gebouwde Leefomgeving en Samenleving en de aanwezige voorzieningen voor verblijf, vrijetijd, sport en werk en economie.

Omgevingsvisie Noordwijk 2030

DEEL C: Analyses gebouwde leefomgeving, beleidsinzet en verbindingen

Gemeente NOORDWIJK

NOORDWIJK ENERGIEKE 7 STERREN KUSTPLAATS

Colofon

Stellers	Projectgroep Omgevingsvisie Noordwijk 2030
Eigenaar	Afdeling Ruimte & Samenleving,
Datum	12 oktober 2017
Zaaknummer	Z/15/003432

Inhoud

1. Inleiding 4

1.1 Opzet en relatie met deel A, B en D 4

1.2 Modulaire karakter en proces 4

2. Ontstaansgeschiedenis 5

3 Analyse huidige situatie 11

3.1 Noordwijk algemeen 11

3.2 Noordwijk aan Zee 14

3.3 Middengebied 18

3.4 Noordwijk-Binnen 19

3.5 Nieuw Oost 21

3.6 Buitengebied 25

3.7.1 Bedrijventerreinen 26

4 Trends en prognoses 29

5. Beleidskaders 30

5.1 Noordwijk Algemeen 30

5.2 Noordwijk aan Zee 30

5.3 Middengebied 30

5.4 Noordwijk Binnen 31

5.5 Nieuw Oost 31

5.6 Buitengebied 31

6. Beleidsinzet 32

6.1 Noordwijk Algemeen 32

6.2 Noordwijk aan Zee 32

6.3 Middengebied 37

6.4 Noordwijk Binnen 38

6.5 Nieuw Oost 40

6.6 Buitengebied 44

6.7 Bedrijventerreinen 45

7. Verbindingen 46

1. Inleiding

1.1 Opzet en relatie met deel A, B en D

De Omgevingsvisie Noordwijk omvat vier onderdelen:

- Deel A: Visie en realisatie
- Deel B: Thematische analyses, beleidsinzet en verbindingen
- Deel C: Analyses gebouwde leefomgeving, beleidsinzet en verbindingen
- Deel D: Dynamisch uitvoeringsprogramma.

Het voorliggende deel betreft *Deel C: Analyses gebouwde leefomgeving, beleidsinzet en verbindingen*. In dit deel zijn SWOT-analyses, trends en ontwikkelingen en beleidskaders voor de gebouwde leefomgeving van de gemeente Noordwijk opgenomen. De beleidsinzet op hoofdlijnen van dit Deel C is (net als de beleidsinzet van deel B) input voor Deel A.

1.2 Modulaire karakter en proces

Zoals aangegeven in Deel A, zal de Omgevingsvisie Noordwijk zoveel mogelijk voorbereid zijn op de nieuwe Omgevingswet. Daarmee is er een goede basis voor een sluitend geheel van beleid. Hierbij wordt ingespeeld op de nieuwe Omgevingswet die vooral als doel vereenvoudiging, modernisering en bundeling van de huidige, veelal complexe regelgeving in het ruimtelijk en milieubeleid heeft om projecten sneller tot uitvoering te brengen.

De Omgevingsvisie moet een dynamisch document en instrument blijven. Dit komt tot uitdrukking in bovengenoemde opbouw van de betreffende delen A, B, C en D, het uitvoeringsprogramma, de netwerkorganisatie hieromheen en een jaarlijkse terugkoppeling naar bevolking en gemeenteraad.

In dit Deel C is de analyse van de gebouwde omgeving toegespitst op de gebiedsdelen: ontstaansgeschiedenis van heel Noordwijk, Noordwijk aan Zee, het Middengebied, Noordwijk Binnen, Nieuw Oost en het buitengebied. Voor elk thema wordt achtereenvolgens ingegaan op:

- analyse van de huidige situatie met een SWOT
- trends en prognoses
- beleidskaders
- beleidsinzet
- verbindingen.

De analyse van de bovenstaande onderdelen ontstaansgeschiedenis, analyse van de huidige situatie, trends en prognoses en beleidskaders in samenhang levert een beleidsinzet per gebied die antwoord geeft op de vraag: waar gaan we voor? Tot slot wordt ingegaan op de verbindingen die de gebouwde leefomgeving heeft met de verschillende thema's uit deel B.

Met de Omgevingsvisie wordt gestreefd naar een integratie van de afzonderlijke beleidsthema's. In dit verband zijn vooral de onderdelen beleidsinzet (gewenste acties, waar gaan we voor) en het onderdeel verbindingen (de samenhang met de thema's uit deel B) van belang.

LEESTIP!
De lezer met weinig tijd kan volstaan met het lezen van de SWOTs en de beleidsinzet per deelgebied.

2. Ontstaansgeschiedenis

Hoe Noordwijk is ontstaan in het landschap

Noordwijk ligt in een kustlandschap dat eeuwenlang is gevormd door de invloed van zee en wind. De huidige strandwallen en strandvlaktes zijn de overblijfselen daarvan.
Noordwijk Binnen heeft zich ontwikkeld op de meest westelijke strandwal die zich achter de Hollandse duinenrij uitstrekt. Tussen deze uitgestrekte zandrug en de duinen bevindt zich een lagergelegen strandvlakte, bestaande uit klei en veen en zodoende minder geschikt voor bewoning. In de luwte van de duinen ontstond later het dorp aan zee. Die karakteristiek is vandaag nog goed zichtbaar in de opeenvolging van Noordwijk aan Zee, het Middengebied, Noordwijk Binnen en het buitengebied.

In Noordwijk zijn deze structuren in het landschap goed herkenbaar in de wegen van noord naar zuid. Dwars op deze landschappelijke zones, in oost-westrichting, zijn veel minder verbindingen. De zones zijn wel goed onderscheidbaar.
Noordwijk is op basis van de ondergrond verdeeld in vijf landschappelijk zones:

- de duinen, strand en zee: Noordwijk aan Zee is hier ontstaan
- De binnenduinrand: het middengebied. Vanaf de duinen is de grens duidelijk zichtbaar vanaf de steilrand.
- Strandwal met de landgoederen: Noordwijk Binnen is ontstaan op deze strandwal met als hoogste punt de Voorstraat. Ook Nieuw Oost hoort bij dit gebied.
- De strandvlakte: het open gebied ten oosten van de N206. Hier liggen de open bollenvelden en graslanden, de Hoogewegpolder.
- De Klei: het gebied waar in vroeger tijden aan de zuidwestkant van Noordwijk de Oude Rijn regelmatig buiten zijn oevers trad en klei afzette.

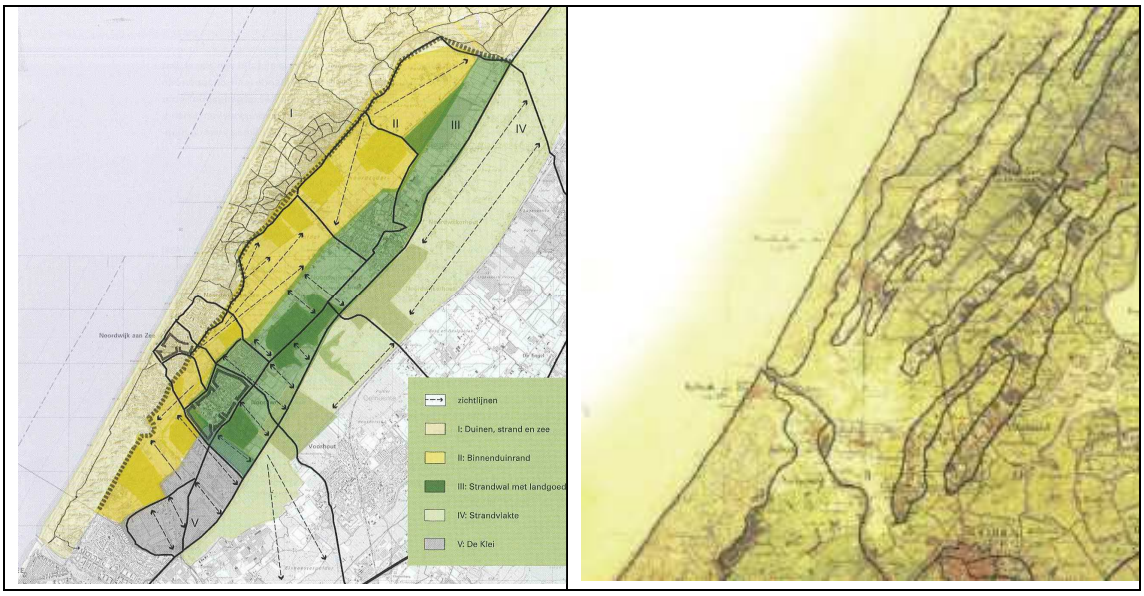

Ontstaansgeschiedenis

Noordwijk is ontstaan door een verdichting langs de centraal gelegen oude route over de strandwal vanaf circa 930 na Christus. De locatie die nu bekend is als Noordwijk Binnen. De oude route Herenweg-Voorstraat-Gooweg liep over de rug van deze strandwal. Deze route was onderdeel van een lint van landgoederen, dat liep van de kop van Noord-Holland via Haarlem, Vogelenzang en Wassenaar naar Den Haag.

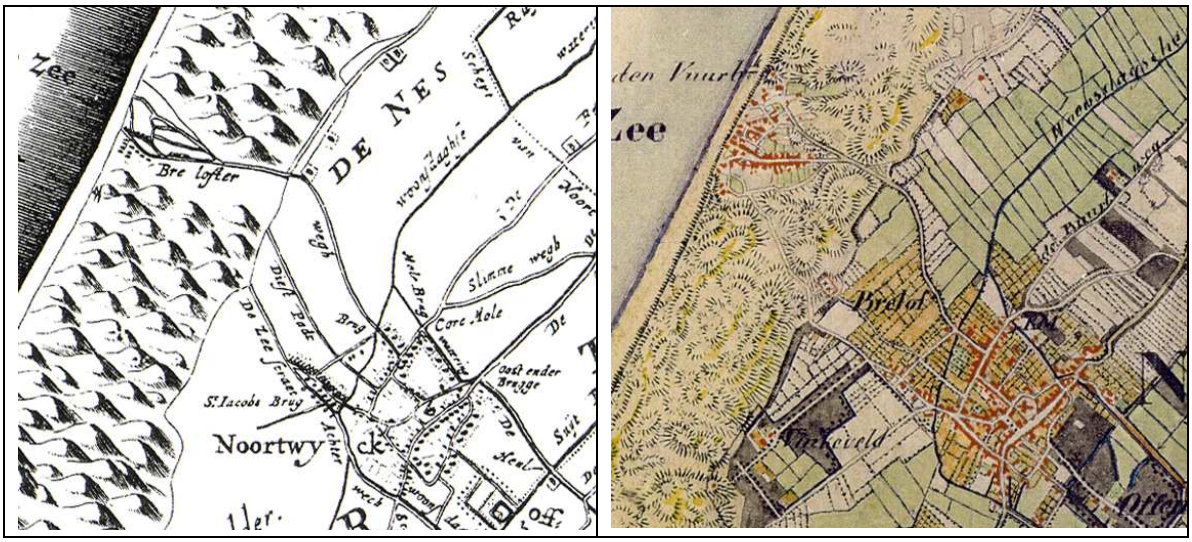

Aan de Voorstraat kwamen met name in de 14e eeuw stedelijke functies tot ontwikkeling. Op de strandwal ontstonden de eerste bewoningsplaatsen en akkerlandcomplexen. De monumentale gebouwen in het gebied direct rondom de kerk stammen uit die periode. De typische ontstaansgeschiedenis van de lintbebouwing heeft geleid tot een opvallende stedenbouwkundige structuur van relatief grote bouwblokken met individuele panden en daarachter de binnengebieden.
Vanaf het begin van de 16e eeuw ontstond daar, binnen het bebouwde gebied, de winstgevende kruidenteelt. In die periode kwam ook de bollenteelt op gang die vooral in de 19e eeuw uitbreidde. Noordwijk was in de 18e en 19e eeuw de belangrijkste kruidenleverancier in Nederland en ook daarbuiten.

De lintbebouwing en het middeleeuwse wegenpatroon zijn nog steeds herkenbaar aanwezig. Met name in de Voorstraat als in de Douzastraat is deze structuur nog letterlijk herkenbaar. In de structuur zijn ook nog de oudste routes richting zee terug te vinden. Aan de Voorstraat ontstond naast de lintbebouwing een pleinruimte en een kerk aan de straat. Tot de vrij recente aanleg van de Nieuwe Offemweg maakt de Voorstraat nog deel uit van de doorgaande route over de strandwal en tot 1961 reed de tram (tussen Leiden en Noordwijk aan Zee) er door. In de Voorstraat verrezen verschillende deftige herenhuizen. Vanuit de Voorstraat is de ontwikkeling in eerste instantie in noordwestelijke richting geweest, omdat de Voorstraat op de zuidoostelijke rand van de strandwal lag en omdat het landgoed Offem verdere groei in die richting onmogelijk maakte.

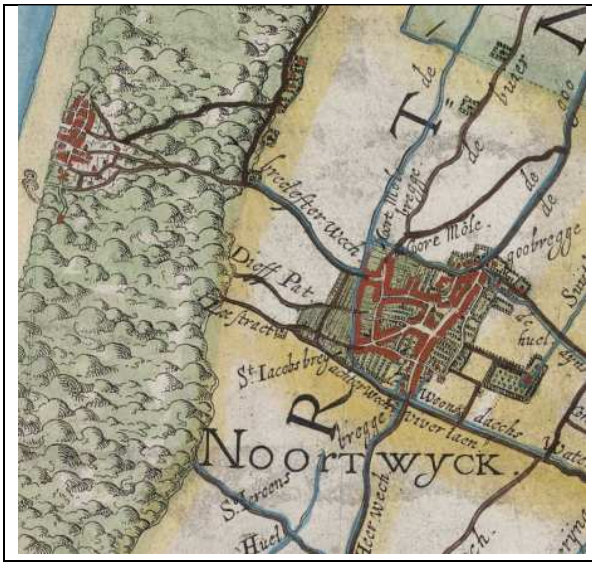

De Nieuwe Offemweg is als ontsluitingsweg ten oosten van de Voorstraat in een later stadium aangelegd om de Voorstraat te ontzien. Daardoor is de Voorstraat niet meer in verkeerskundig opzicht, maar wel in historisch en architectonisch opzicht de hoofdstraat van het dorp. Dat kenmerkt zich onder meer in de opbouw van het dwarsprofiel, de dichtheid, de schaal en monumentale kwaliteit van de bebouwing en inrichting van de openbare ruimte.

Nieuw Oost is het gebied ten oosten van Noordwijk Binnen. Het maakt onderdeel uit van de zogenaamde landgoederenzone. Hierin werden vanaf de 17e eeuw grootschalige buitenplaatsen ontwikkeld in de bosrijke omgeving op het zand van de strandwal, met doorzichten naar het ogenschijnlijk eindeloze open land. Van oorsprong werd Noordwijk hoofdzakelijk via de zogenoemde herenwegen over de strandwal benaderd en werd het beeld bepaald door de ter weerszijden van deze herenwegen gelegen landgoederen en, vanaf de tweede helft van de 19e eeuw, de bollenvelden. Calorama ligt ten westen van deze hoofdweg en Offem ten oosten ervan.

Aan zee ontstond halverwege de 15e eeuw, in een duinvallei achter een hoge duintop, een aantrekkelijk vestigingsmilieu voor een aantal vissers dat hier de zee op ging. Op de duintop kwam een vuurplaats. In de luwte achter de duin ontstond een kleine kern met een kerk en een aantal vissershuisjes. Later werd naast de visserij ook het jaar rond landbouw bedreven in de duinen. Er ontstond handel in de centrale Hoofdstraat en de vuurplaats werd vervangen door een vuurtoren.

Rond 1860 ontstonden de eerste activiteiten tot recreëren aan de kust. Zee, strand en duin vormden een gezonde omgeving om de steden te ontvluchten. Dat was in eerste instantie vooral een chique aangelegenheid. Zelfs het Koningshuis nam er een buitenverblijf bij zee. De eerste contouren van de boulevards verschenen met hotelgebouwen die zich frontaal op de zee oriënteerden. Met het particuliere initiatief tot ontwikkeling van De Zuid werd ook de commerciële waarde van de kustplaats aangegeven. De Zuid werd ontwikkeld tot villapark met badaccommodaties naar het ontwerp van landschapsarchitect Wattez. Deze ontwikkeling in het ongerepte duinlandschap bleek een eigen en autonome kracht, stijl en kwaliteit te hebben. De badplaats Noordwijk aan Zee werd zo als kern belangrijker dan de van oudsher chique kern van Noordwijk Binnen.

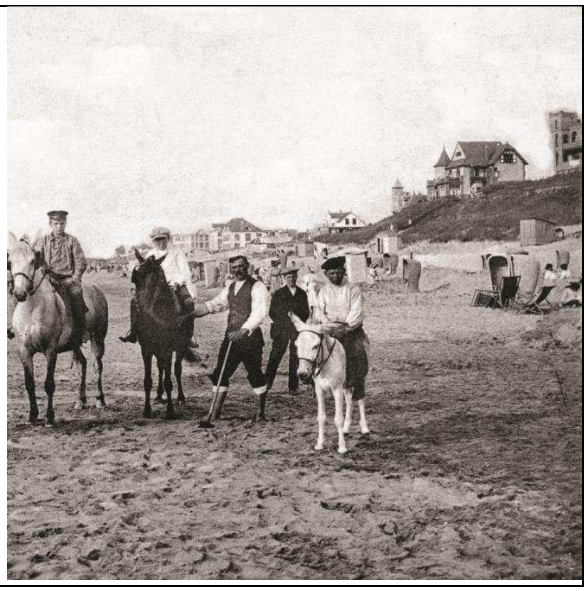

Uitbreidingen

Vanaf het begin van de negentiende eeuw werd de groei van Noordwijk doorgezet in meer grootschalige uitbreidingswijken. Vrijwel ieder decennium leverde een uitbreiding op volgens een eigen typologie, die vaak nu nog herkenbaar is. Zo kreeg de kern van Noordwijk aan Zee een uitbreiding met een geleidelijk straten- en blokkenpatroon naar het noorden. In de duinen in Noordwijk aan Zee kwamen juist meer luxe villa's die als seizoenswoningen werden verhuurd. Later, na de oorlog, werd de noordwaartse uitbreiding van Noordwijk aan Zee doorgezet met de aanleg van de Quarles van Uffordstraat als nieuwe centrale doorgaande route naar zee, met daaraan een nieuwe woonwijk met grondgebonden woningen.

Ondertussen ging ook de groei van Noordwijk Binnen door. Eerst noordwaarts met de ontwikkeling rondom de IJmuiderstraat en later vanaf de jaren zestig Boerenburg ten noorden van de nieuwe Van der Mortelweg. Deze woonwijk werd gebouwd volgens de heersende principes met veel aandacht voor gemeenschapszin, kleinschaligheid, aandacht voor groen in de wijk en herhalende stempels van woonbuurten en een intiem naar binnen gekeerd karakter. In de jaren zeventig werd Grashoek gebouwd (in het Middengebied) en vanaf de jaren tachtig volgde Vinkenveld aan de zuidzijde van Noordwijk Binnen. Dit is gebouwd volgens de heersende principes uit die tijd, met het woonerf als centraal thema. De wijk is erg groen en kent een introvert karakter. De eerste bebouwing van woonwijk Boechorst in Nieuw Oost dateert van 2002. De wijk is vrijwel af waardoor Noordwijk vanaf de provinciale weg gezien niet meer onzichtbaar verscholen ligt achter de landgoederenzone.

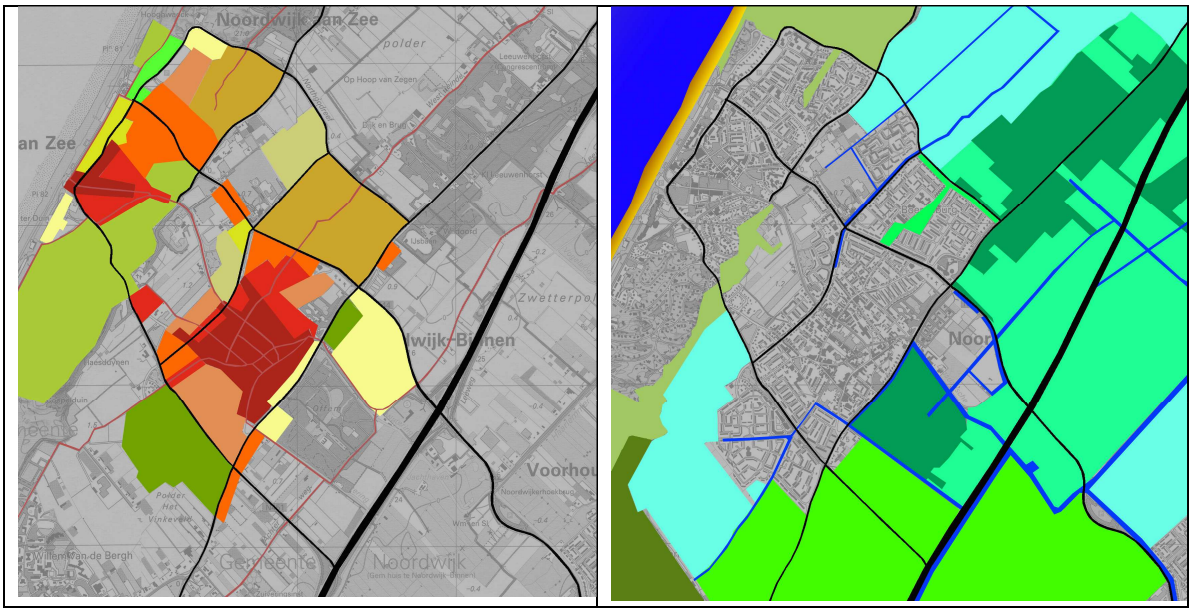

Schematische weergave ontstaan van wijken

Schematische weergave gebruik buitengebied

Bedrijventerreinen
Bij de grens met Katwijk is in de jaren ’70 een bedrijvenpark voor het centrum voor ruimteonderzoek en technologie (ESTEC) van de Europese ruimtevaartorganisatie ESA gevestigd. Vanaf het eind jaren ’90 van de vorige eeuw is nabij de Zwarteweg en de Herenweg het bedrijvenpark ’s-Gravendijck gerealiseerd. Begin 2004 is vervolgens begonnen met de aanleg van Klei Oost. Deze beide bedrijventerreinen grenzen aan de gemeentegrenzen met aan de zuidwestkant van Noordwijk, op de grens met de gemeente Katwijk. De Zwarteweg is de verbindingsweg die van oudsher richting Katwijk loopt en de Herenweg is de historische verbindingsweg met Rijnsburg.

Grootschalige ingrepen
In de tweede helft van de twintigste eeuw nam het toenemend toerisme en daardoor de toestroom van autoverkeer toe. Alle routes liepen door tot de boulevards aan zee, waardoor de open ruimten aan zee grote parkeerterreinen werden en het verblijfsklimaat aan zee verslechterde. In de jaren zeventig werd het plan opgepakt om een bypass achter de Koningin Wilhelmina Boulevard te maken, zodat deze werd ontlast en de ontsluiting voor de toekomst werd gewaarborgd.
Voor de aanleg van de Parallel Boulevard kende de kern nog een grillige padenstructuur die als een delta uitliep op de boulevard. Na de ingreep eindigden alle routes op de Parallel Boulevard, die daarmee de centrale verkeersstraat werd. De verblijfswaarde van de boulevards aan zee verbeterde, de rest van de kern was losgeknipt van de kust en de padenstructuur was grotendeels verdwenen. Er vielen gaten die werden opgevuld als parkeerplein of met grootschalige woningbouw.

In Noordwijk Binnen waren de verkeersontwikkelingen in de jaren zeventig minder ingrijpend en juist gunstig voor het karakter van de oorspronkelijke routes. Hier ontstond namelijk een carré van doorgaande wegen die de oudere straten in hoge mate ontlastten. Met name de Nieuwe Offemweg. Alleen de Zeestraat en de Heilige Geestweg/Van Limburg Stirumstraat hebben nu nog routes voor doorgaand verkeer.

Door de aanleg van de provinciale weg N206 heeft Noordwijk sinds eind jaren zeventig een nieuwe ontsluitingswijze erbij gekregen: naar het zuiden (Katwijk en Leiden) en het noorden

(Lisse en Haarlem). Dit betekent ook dat de toegang tot de kern veranderd is. Ook is de landschappelijke opbouw en openheid met de N206 erg veranderd.

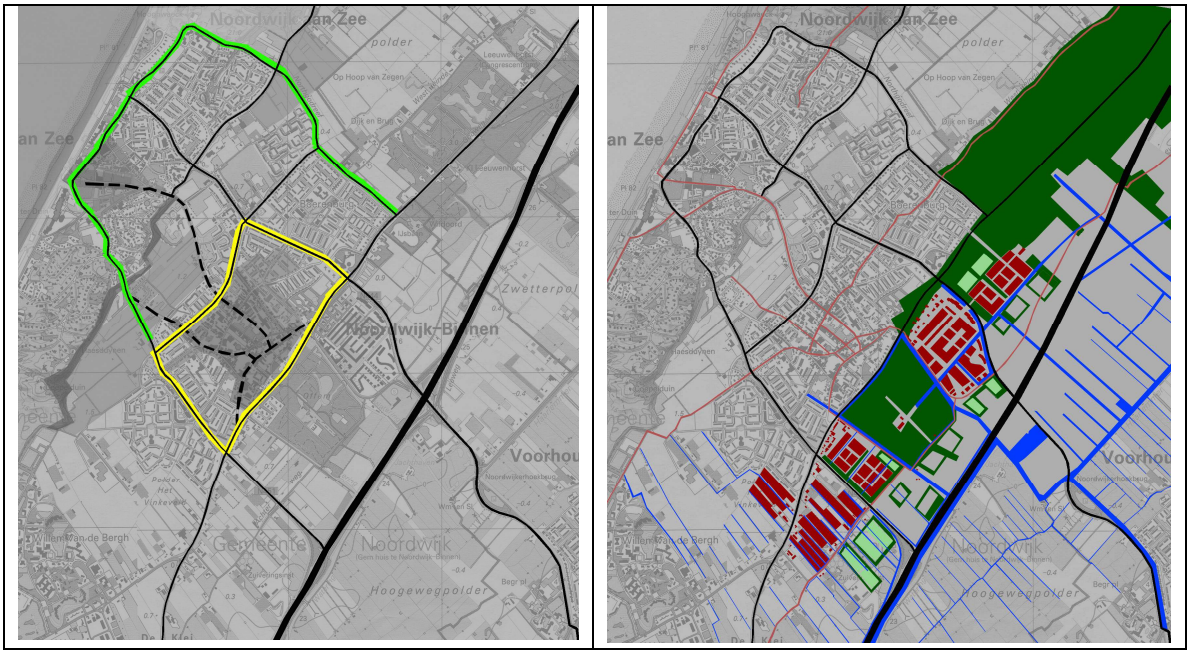

Schematische weergave verkeersstructuur *Schematische weergave gebruik Nieuw Oost*

De laatste grote ingreep is de kustversterking van 2008 met een ‘dijk in duin’ constructie. Doel van het plan was te voldoen aan de wettelijke norm ten aanzien van de veiligheid van het achterland, het beheersen van de risico's in de afslagzone en het versterken van de ruimtelijke kwaliteit van Noordwijk. De nieuwe dijk parallel aan de boulevard is afgedekt door duinen. Met de 'dijk in duin' is de duinstrook zo'n 42 meter breder gemaakt. De constructie zorgt ervoor dat de boulevardbebouwing nu binnendijks is.

3 Analyse huidige situatie

3.1 Noordwijk algemeen

Ruimtelijke structuur
Noordwijk is in de omgeving duidelijk herkenbaar. De twee kernen liggen vrij in het open landschap. Van ver zijn de torenspitsen van Noordwijk Binnen en Huis ter Duin aan zee te herkennen. Uniek is deze vrije ligging met de natuurgebieden aan de noordzijde, landgoederzone aan de oostzijde en grasland en duinen aan de zuidzijde.
Noordwijk Binnen is het historische dorp met een rustig karakter. Noordwijk aan Zee is het dorp aan zee met veel bezoekers in het hoogseizoen, gedurende het jaar voor congressen en voor evenementen in de vakanties en heeft daardoor in tegenstelling tot Noordwijk Binnen een dynamisch karakter. Door deze tegenstelling zijn de vraagstukken en opgaven erg divers. Ook de diversiteit van de ondergrond van de buitengebieden en daardoor verscheidenheid in inrichting en beplanting vraagt om een specifieke aanpak bij ontwikkelingen.

- **Eenzijdige oriëntatie/aansluiting**
  Noordwijk ligt aan de zee en vormt daardoor een randgemeente. Met name door de weerbarstige ondergrond van strandvlaktes is de bebouwingsopzet en ontsluitingsstructuur zodanig dat Noordwijk niet centraal in een netwerk ligt, maar juist in een uithoek. Dat heeft ertoe geleid dat er beperkingen zijn voor de ontsluiting en oriëntatie, maar ook dat de kern in de luwte ligt en een zekere autonomie in de Randstad heeft kunnen behouden.
- **Twee kernen, vele karaktereigenschappen**
  Noordwijk heeft unieke kenmerken en biedt op een klein oppervlak veel diversiteit. Om te beginnen bestaat Noordwijk uit twee kernen: Noordwijk Binnen en Noordwijk aan Zee. Iedere kern heeft een volledig eigen ontstaansgeschiedenis en karakter. Daarnaast bestaat de directe omgeving uit vrijwel ieder Hollands landschapstype dat je kan bedenken: strand en duin, bollenvelden, boskamers, graslanden, watergangen en binnenduinranden.
- **Entrees via het groen**
  Vanwege de eenzijdige oriëntatie zijn de toegangen tot de kern ook beperkt. De kern wordt hoofdzakelijk benaderd vanaf de N206. De openheid biedt vergezichten op kerkspitsen en de hoge duinen met Huis ter Duin, waarmee de eigenschappen van het dorp zich aankondigen. Vanuit het noorden is de benadering via het bos. De entrees zijn landschappelijk door de ruime open bufferzones om de kernen.
- **Routes naar zee**
  De grootste attractie van Noordwijk is de zee. Maar door de overzichtelijke opbouw van strandwallen en strandvlaktes parallel aan die zee, is de route naar zee zeer gevarieerd. Er zijn vijf routes te onderscheiden, die ieder een volledig ander karakter en functie hebben.

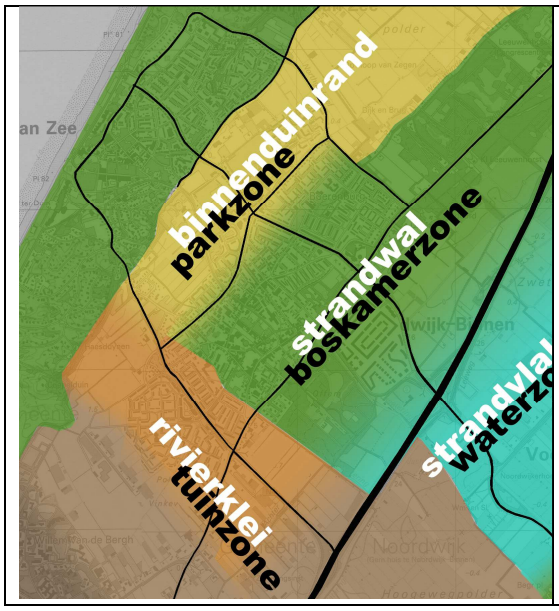

Schematische weergave van de zones

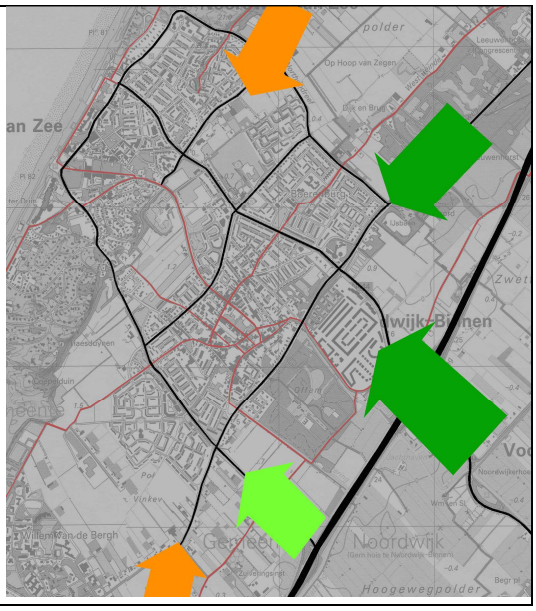

De vijf entrees van Noordwijk

Entrees

Door de openheid rondom de kernen zijn er duidelijk entrees te herkennen. De meeste entrees liggen aan de kruisingen met de N206 die parallel aan de kust loopt. Deze kruisingen zijn de beginpunten van de routes zoals hierna beschreven.

- De entree van de landschappelijke route is dichtbegroeid bij de afslag van de N206 en vanaf het begin van de Beeklaan biedt het zicht op het landelijk gebied en landgoed Offem.
- De entree van de vuurtorenroute begint bij de afslag van de N206 bij de Van Berckelweg. Deze entree is aan de ene kant stedelijk met sportvelden en verlichting aan de weg met daarachter de wijk Boechorst. De andere zijde van de entreeweg bestaat uit bollenvelden tegen een achtergrond van dichte bebossing.
- Bij de entree bij de Herenweg zijn bedrijfspanden, veeteelt, vrijstaande huizen en kleinschalige bollenvelden te zien.
- De entree aan de noordzijde van de bebouwde kom is de bosrijke Gooweg.
- De entree in het noorden is de Vogelaardreef met aan de zeezijde dichte bebossing en naar het binnenland de open velden.

Routes naar zee

De toegangswegen vanuit het land naar zee zijn verschillend van karakter. Er zijn vijf verschillende hoofdroutes naar Noordwijk aan Zee.

1. *De landschappelijke route:* de route Beeklaan - Oude Zeeweg vormt de landschappelijke route en komt vanaf Leiden en Den Haag via de provinciale weg N206 naar Noordwijk aan Zee, waar deze zich splitst naar Palaceplein en Koningin Astrid Boulevard.
2. *De kernenroute* wordt gevormd door de Zeestraat - Nieuwe Zeeweg - Huis ter Duinstraat en is de interne verbinding tussen Noordwijk Binnen en Noordwijk aan Zee.
3. *De vuurtorenroute* loopt in het verlengde van provinciale weg N444 en de Van Berckelweg en komt via de Van de Mortelstraat, Van Panhuysstraat en Quarles van Uffordstraat uit op het Vuurtorenplein.
4. *De strandroute* via de Northgodreef leidt de bezoeker om de kernen heen naar het Wantveld waar geparkeerd kan worden.
5. *De duinrandroute* loopt vanuit het noorden langs de duinrand en aan het open landbouwgebied, om uiteindelijk als de Duinweg te eindigen bij de Nieuwe Zeeweg.

De vijf routes naar zee

SWOT Noordwijk algemeen

Sterke punten:

- Dynamisch dorp aan zee en een historisch dorp in de luwte;
- Grootschalig duinenlandschap aan de noordzijde;
- Veel diverse landschapstypen dicht bij elkaar;
- Duidelijk herkenbaar van afstand door omliggend open landschap.

Zwakke punten:

- Aantrekkingskracht van autoverkeer, negatieve invloed op kwaliteit openbare ruimte;
- Oostzijde van N206, rondom N444 is een rommelig gebied, terwijl het de hoofdentree van Noordwijk is.

Kansen:

- Onderscheidend vermogen van Noordwijk aan Zee en Noordwijk Binnen, alsook het sterke karakter van de directe omgeving, beter benutten
- Ondergronds parkeren kan de leefbaarheid van bepaalde gebieden verbeteren, daarbij is wel maatwerk per situatie noodzakelijk
- Door bij uitvalswegen duidelijk aan te geven waar parkeerplekken vrij zijn, wordt het autoverkeer beter gespreid
- Met planvorming Nieuw Oost kans grijpen om entrees vanaf N206 opnieuw vorm te geven. Dat geldt voor Offem Zuid en nog sterker voor Bronsgeest.

Bedreigingen:

- Dichtslibben van Middengebied met recreatieve functies en woningbouw;
- Eenvormigheid en isolement Koningin Wilhelmina Boulevard.

3.2 Noordwijk aan Zee

Ruimtelijke structuur
De hoofdstructuur van Noordwijk aan Zee wordt hoofdzakelijk bepaald door de boulevards bij de zee en de diverse routes die daar naartoe leiden. Daarnaast is er de hoge ligging op de duinen, met de niveauverschillen en het reliëf, die bepalend is gebleken voor de unieke vorm en opbouw van bebouwing en ontsluiting.

In het oude centrum is duidelijk de oude Hoofdstraat met haaks daarop de zijstraten te herkennen, begrensd door De Grent en Huis ter Duinstraat. Ten noorden daarvan ligt het vissersdorp met zijn grillig stratenpatroon. Weer ten noorden daarvan ligt de planmatige uitleg van buurten met rechte straten en rijtjes huizen. Aan de zuid-, oost- en gedeeltelijk aan de noordzijde liggen villa's in glooiend landschap. De hoogteverschillen in deze buurten zijn typerend voor Noordwijk aan Zee.

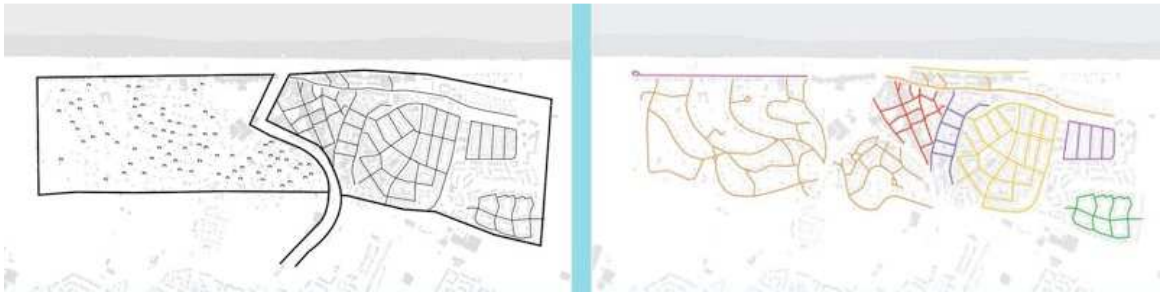

De belangrijkste pleinen liggen vlakbij zee, het Palaceplein, het Vuurtorenplein en meer centraal het Picképlein. Het Jan Kroonsplein is in gebruik als parkeerterrein. In de loop der tijd heeft de auto de inrichting en beleving van de openbare ruimte bepaald. Gevolg is dat de ruimten in het toeristische deel niet meer primair zijn ingericht voor de voetgangers. Dit tast de recreatieve- en belevingswaarde van de kern sterk aan. De boulevards en paden in de duinen zijn uniek en typerend voor een dorp met stadse trekken aan zee.

Opvallend is hoe verspreid de rijksmonumenten en de architectonisch waardevolle elementen over de gehele kern liggen. Geen specifieke verzameling van gebouwen, maar individuele, incidentele juweeltjes. Dit zijn op zichzelf staande architectonisch waardevolle objecten. Dit beeld is anders dan Noordwijk Binnen, waar monumentale straatwanden meer een eenheid vormen met de omliggende openbare ruimte.

Centrum en vissersdorp
De kern van Noordwijk aan Zee wordt gevormd door het centrum rond de Hoofstraat met daar aan vast het oude vissersdorp. In de luwte tussen Hoofdstraat en Koningin Wilhelmina Boulevard ligt het vissersdorp, vernoemd naar de geschiedenis van de historische kern als vissersdorp. In dit gebied zijn nog flarden waarneembaar van die tijd en de toenmalige bebouwingsstructuur: een organisch patroon van paadjes, tuinen en landbouwgrondjes, met een mix van woonhuisjes, industriële loodsen en boerderijen. Een mooi voorbeeld is de Barnhoeve in een bouwblok aan de Schoolstraat. Deze boerenhoeve is een overblijfsel uit de tijd dat bij het vissersdorp ook agrarische activiteiten plaats vonden. Ook het monumentale Lombok en Lange Dam zijn verrassende invullingen in de binnenterreinen, het zijn voorbeelden van historische verdichtingsmethoden.

In het vissersdorp zijn nog enkele authentieke vissershuisjes behouden. Veel bebouwing is vervangen door aaneengeschakelde continue straatwanden. Dit doet afbreuk aan 'het verhaal van de plek', maar tast ook de schaal en identiteit van de plek aan. Vissershuisjes zijn klein van stuk, over het algemeen één bouwlaag met een geknikt pannendak. De voorgevel kent meestal een verbijzondering, de zijgevels zijn sober. Vaak is de oriëntatie vrij in de ruimte met een privé buitenruimte aan de openbare ruimte (voorstoepje, hekwerk, ondiep tuintje). Mooie voorbeelden zijn terug te vinden in de Schoolstraat, het Lombok, de Nicolaas Barnhoornweg en de Van Speijkstraat.

Met de aanleg van de Parallel Boulevard in de zeventiger jaren is een breuk ontstaan tussen het vissersdorp en de zee waardoor de samenhang tussen beide verdwenen is. Voor het centrumgebied geldt dat er zo een autonome zone is ontstaan aan de kustlijn: tussen Koningin Wilhelmina Boulevard en Parallel Boulevard. Een enigszins structuurloze zone zonder heldere rooilijnen of stedenbouwkundige dan wel architectonische afstemming op de omgeving.

De Koningin Wilhelmina Boulevard is het zeefront van het centrum en tevens de noordwaartse uitbreiding. Het is een kleinstedelijke boulevard. Positief kenmerk is de afwisselende hoogtelijn. De boulevard is ingericht als eenrichtingsstraat met twee pleinen aan de uiteinden. De pleinen zijn open einden zonder ruimtelijke begeleiding. De grootschalige appartementencomplexen aan de boulevard zijn in schaal, bebouwingsoppervlak en vormgeving weinig afgestemd op de openbare ruimte en de recreatieve waarde die dat heeft voor de badplaats. De directe ligging aan de (verbrede) duinstrook geeft de boulevard een ruim karakter, maar de interactie met duin en strand ontbreekt door de eenvormigheid van de aangrenzende duinen en eenduidige vormgeving van de boulevard aan de duin. Door het aflopend niveau naar het zuiden ontbreekt op een gegeven moment de directe zichtrelatie met zee. Dat maakt de boulevard meer introvert.

De vuurtoren is een prominent baken aan de kust. En dat moet zo blijven. Vrij in de ruimte, in direct contact met zee en duin. Ter hoogte van de vuurtoren is de zee zichtbaar. Het Vuurtorenplein bestaat uit twee ruimtelijke delen; een laag en een hoog gedeelte. Het lage deel is beschut door (lage) bebouwing aan drie zijden. Daarbuiten zijn de hogere Bos- en Golfflat bepalend voor de ruimtelijke beleving. De bebouwing is afstandelijk van opzet (balkons gericht op zee, maar geen relatie met aangrenzende openbare ruimte). De openbare ruimte ontbeert herbergzaamheid of verblijfsvriendelijke detaillering. De laaggelegen zone wordt voornamelijk gebruikt voor de zomermarkt en als zitplek bij de fontein. Het hoge deel ligt op niveau van de Koningin Wilhelmina Boulevard met dezelfde inrichting, met de vuurtoren in het midden. Deze ruimte wordt gebruikt voor openlucht tentoonstellingen en evenementen.

Het Palaceplein vormt een knooppunt in het gebruik van de badplaats. Hier komen de Koningin Wilhelmina Boulevard als flaneerruimte, de Hoofdstraat als centrale winkelstraat, de Grent als uitgaansgebied en de Parallel Boulevard als centrale ontsluitingsweg, samen bij de zee. Het plein vormt echter geen plein dat deze veelzijdigheid uitdraagt. Daarbij ontbreekt het aan verblijfskwaliteit doordat programma en ruimtelijke definitie ontbreekt. Met name het ontbreken van een (visuele) relatie met de zee is een enorm gemis (voor oriëntatie en beleving). De open ruimte wordt gebruikt voor parkeren en soms voor evenementen.

In het Zeedorp vormt Dobbelmannduin een unieke rustieke schakel tussen de villawijk De Zuid en het oude Binnendorp. Maar ook tussen het drukke winkelgebied en het landelijke

Middengebied. Deze verbindingsfunctie heeft de Maatschappij de Toekomst bewogen om rond 1900 als consequentie van de ontwikkeling van De Zuid en van de Badhotels aan Zee, villa gedomineerde verbindingswegen als de Oude Zeeweg, De Prins Hendrikweg, de Emmaweg, De Pieternelweg en de Van Hardenbroekweg en de Huis ter Duinweg aan te leggen. De wijk Groot Dobbelmannduin neemt door zijn historie, habitat, locatie en sfeer een unieke verbindende positie in Noordwijk aan Zee in.

Zuidelijk woongebied
De Zuid heeft het karakter van een bijzondere historische villawijk, in open duingebied, direct grenzend aan zee. Uniek in Nederland. De buurt bestaat uit glooiende en natuurlijk gevormde wegen met vrijstaande woonhuizen of villa's met overwegend grote tuinen. De duinvilla's sluiten aan op het landschap, met een opbouw in het volume en dakopbouw en een passend kleur- en materiaalgebruik. De gebouwen zijn vrijstaand, waarvan de meeste met een hoge dakopbouw of kapvorm en een bijzondere raam- en deurpartij op de begane grond. Van oudsher zijn de duinvilla's rank om doorzicht te behouden en opgebouwd uit meerdere woonlagen om maximaal te profiteren van ligging en uitzicht. De waardering voor deze villa's is hoog. Schaalvergroting heeft soms een negatieve invloed op de oorspronkelijk ontspannen opzet van het gebied.

De Koningin Astrid Boulevard is het zeefront van De Zuid met in het zuidelijk deel vrijstaande woningen en in het noordelijke deel, meer richting het centrum middelgrote appartementenbebouwing. De route loopt in het zuiden voor automobilisten dood, voor fietsers en wandelaars gaat de route over in een recreatief duinpad naar Katwijk. De boulevard ligt hoog ten opzichte van het strand waardoor vrij zicht over de zee mogelijk is. De parkeergelegenheden liggen in een straat parallel aan de boulevard halverwege het duintalud, waardoor de auto's vanaf de boulevard uit het zicht worden gehouden. De boulevard heeft daarmee een luw karakter, met horeca, enkele hotels, congrescentra en villa's. De meeste beeldbepalende functies zijn de hotels op de verdiepingen en de horeca op de begane grond.

Noordduinen en noordelijke woonbuurten
Langs de noordelijke uitbreiding ligt de Zeereep aan de zeerand, met daarachter een villabuurtje met vrijstaande villa's. De woonbuurten daarachter zijn opgebouwd uit overwegend rechte straten met typische bouwblokken van rijtjeswoningen met voor- en achtertuinen. De woningen zijn klein, laag en met een doorlopende dwarskap. De erfafscheidingen zijn vaak met een muurtje mee ontworpen. Veel variatie komt niet voor, de ontwikkelperiode per uitbreidingsproject is goed afleesbaar. Enkele straten lopen gebogen of geknikt, wat, samen met de lichte hoogteverschillen, leidt tot redelijk aangenaam besloten straatruimten. De grootste afwijking komt voor in de uitbreiding van de jaren zeventig, de wijk Duinpark. Hier zijn geen bouwblokken gecreëerd, maar vrijstaande rijtjes in een woonerfstructuur.

Strand en duinstrook bij de Koningin Wilhelmina Boulevard
De kust van Noordwijk heeft met de kustversterking een grote ingreep ondergaan. Een ingreep waarbij voor de kust een stevig dijklichaam is aangelegd, aangevuld en opgehoogd door een flink zandpakket, moet de veiligheid voor de toekomst weer garanderen. Deze operatie heeft enkele belangrijke consequenties. Allereerst is de duinenstrook tussen kern en strand verbreed (soms wel twee maal zo breed) en verhoogd (een zandlaag en duingroei door de wind). Dit is in de ervaring een voelbare verandering.

Door de grotere afstand van de boulevard tot het strand zijn de paviljoens aan het strand prominenter geworden in de beleving van de strandbezoeker. De strandpaviljoens zijn verdeeld over de rand van de duinstrook, met een directe aansluiting op een op- of afrit en een aaneengesloten exploitatiezone. Zo blijft een vrije ruimte tussen de paviljoens behouden.

Functies
De Hoofdstraat is de autovrije winkelstraat. Het aanbod bestaat vooral uit kledingwinkels in combinatie met bekende ketens en winkels primair bedoeld voor de zomerse toerist. De uitgaanszone ligt aan De Grent. Hier zitten de cafés en dancings voor het jongere publiek, met terrassen voor de deur. Aan de Koningin Wilhelmina Boulevard zijn restaurants en cafetaria te vinden, met afgeschermde terrassen aan het trottoir. Op de verdiepingen bevinden zich over het algemeen koopappartementen. Aan de kust zijn de duurdere hotels, in de duinen komen de wat kleinere en goedkopere hotels voor. Aan de noordzijde van de Koningin Wilhelmina Boulevard liggen de Hotels van Oranje. Dit 5-sterren hotel bezet met een reeks gebouwen een derde van het zeefront aan de Koningin Wilhelmina Boulevard met een stenen voorerf in de duinenstrook.

Op het van oudsher hoogste duin van de omgeving staat het complex van Huis ter Duin dat direct aan het strand ligt. Dit herbergt een 5-sterren hotel, congresfaciliteiten, diverse voorzieningen en koopappartementen. Ernaast, in de luwte naast de Oude Zeeweg, ligt een groot indoor wellness- en fitnesscentrum. Aan de Koningin Astrid Boulevard liggen villa's, het opleiding- en congrescentrum 'De Baak', enkele hotels en appartementengebouwen.
Als woongebieden is een onderscheid te maken tussen De Zuid, het Vissersdorp en de Noord, Voor diverse voorzieningen zijn de inwoners aangewezen op het Middengebied (zwembad en sportaccommodaties) en Noordwijk Binnen (overheid, winkelcentrum en horeca).
Uniek in Noordwijk aan Zee zijn ook de zomerse evenementen en festivals die plaatsvinden op de Koningin Wilhelmina Boulevard en het Vuurtorenplein.

SWOT Noordwijk aan Zee

Sterke punten:
- Mooie routes naar zee, dwars door het kustlandschap, met steeds een eigen karakteristiek
- Fijnmazig stratenpatroon in het vissersdorp
- Vrijstaande villa's in de ruimte van het duinlandschap.

Zwakke punten:
- De pleinen aan zee zijn desolaat en niet gericht op de zee en bieden weinig beschutting tegen wind en regen
- De bebouwing aan de Koningin Wilhelmina Boulevard (complexmatig) ontbeert relatie met aangrenzende openbare ruimte
- De Parallel Boulevard scheidt het dorp van de Koningin Wilhelmina Boulevard.

Kansen:
- De pleinen aan zee kunnen de oriëntatie van de kern op zee versterken, waarbij rekening gehouden wordt met intimiteit en beschutting tegen wind en regen
- Het Palaceplein benutten als schakel tussen Hoofdstraat en Koningin Wilhelmina Boulevard

- De open plekken in de kern kunnen door verdichting de eenheid binnen de kern terugbrengen
- De aanwezigheid van zee en strand met goede faciliteiten biedt kansen voor een mix-industrie van bijzondere events, uitwaai congressen en gezonde recreatie.

Bedreigingen:

- De grootschaligheid van bouwcomplexen aan zee kunnen een te groot contrast vormen met de herbergzame en persoonlijke schaal van de kern;
- Een goede bereikbaarheid van de kustplaats op piekdagen (parkeren, OV, regionaal netwerk) staat onder druk en vergt speciale en wellicht flexibele maatregelen;
- Woonfunctie kan niet-woonfuncties in de weg zitten.

3.3 Middengebied

Ruimtelijke structuur

Het Middengebied was vroeger een open bollengebied maar is in de loop van de tijd steeds verder dichtgeslibd met bebouwing en functies, waaronder sport met kunstgrasvelden, hekwerken en lichtmasten. Voorbeelden hiervan zijn het Breloftpark, bebouwing langs de Van Panhuysstraat en de Nieuwe en Oude Zeeweg. Ook zijn in het Middengebied sportparken gerealiseerd. Tussen de wijk Grashoek en de Nieuwe Zeeweg en tussen het historische Dompad en de Beeklaan is de openheid hierdoor grotendeels verdwenen.

Het gebied kenmerkt zich door zijn hoge ligging ten opzichte van het achterland, maar minder hoog dan de duinen. De binnenduinrand heeft lichtzoute, kalkbevattende grond en schoon kwel- en afstroomwater dat uit de duinen komt. Deze binnenduinrand is ontstaan door het afgraven van de duinen voor bollengrond. Dit herkenbare en abrupte hoogteverschil wordt de steilrand genoemd en is karakteristiek voor dit gebied.

Het contrast tussen het vlakke, open bollenlandschap en de duinen is vooral spectaculair aan de zuidzijde, waar het Coepelduin hoog oprijst. Het zicht op dit duin, dat al voorkomt op kaarten uit 1850, is een belangrijk herkenningspunt bij het binnenkomen van de kern van Noordwijk aan Zee aan de zuidzijde. De Duinweg ontsluit het strand en de binnenduinrand in noord-zuidrichting.

De belangrijkste kwaliteit voor het Middengebied is naast de herkenbare steilrand vooralsnog de nog deels aanwezige openheid tussen Noordwijk aan Zee en Noordwijk Binnen. De ruimtelijke kwaliteit van het sportcluster met zwembad is matig te noemen: het is vaak niet goed landschappelijk ingepast en de openheid wordt aangetast door bebouwing en hekwerken.

In potentie kan in het nog open deel een mooi en goed functionerend centraal gelegen park worden aangelegd met functies voor zowel Noordwijk aan Zee als Noordwijk Binnen.

SWOT Middengebied

Sterke punten:

- Steilrand als natuurlijke afbakening
- Restanten open middengebied: ten zuiden van de Beeklaan en ten westen van Grashoek zijn open zichten aanwezig
- Zichtlijnen naar watertoren.

Zwakke punten:

- Buurten met veel verharding en weinig groen vooral rondom het historische centrum van Noordwijk Binnen;
- Openheid is grotendeels verdwenen;
- Groenstructuur Boerenburg heeft geen duidelijke randen (‘verrommeling’).

Kansen:

- Een goede en strategische ligging tussen Noordwijk Binnen en Noordwijk aan Zee, waardoor het een gebied is met potentie tot het realiseren van een landschapspark met veel recreatieve mogelijkheden;
- De Woensdagse Watering als voormalige waterloop zichtbaar maken;
- Creatieve ontwerpoplossingen bedenken om de kwaliteit van de woonomgeving te verbeteren.

Bedreigingen:

- Openheid dreigt meer en meer te verdwijnen door bebouwing en functies.

3.4 Noordwijk Binnen

Ruimtelijke structuur
Noordwijk Binnen heeft de klassieke opbouw van een historische kern met uitbreidingen binnen een carré van ontsluitingsstraten. De latere uitbreidingen liggen daarbuiten. Herkenbaar is de Voorstraat als hoofdstraat op de rug van een strandwal en parallel daaraan lopende andere lange straten. Het centrum wordt gekenmerkt door smalle profielen met individuele woonbebouwing met daarachter grote binnentuinen.

Noordwijk Binnen is grofweg op te delen in een aantal deelgebieden:

- de historische kern Noordwijk Binnen met hierin het beschermd dorpsgezicht en het winkelcentrum in Kerkstraat en omgeving;
- de uitbreidingen rondom de oude kern, ten noorden daarvan zoals rondom de Sint Jeroenweg/Boerenburgerweg en ten zuiden daarvan zoals Beeklaankwartier;
- Boerenburg, planmatig aangelegde wijk (begin jaren zeventig) aan de noordkant van de kern;
- Vinkeveld, eind jaren zeventig en begin jaren tachtig planmatig ontwikkelde wijk als woonerf aan de zuidkant van de kern.

Historische kern – beschermd dorpsgezicht
De kwaliteit van het historische centrum bestaat vooral uit de historische lintbebouwing met kerken en pleinen. Vooral de Voorstraat is het juweeltje van Noordwijk Binnen met prachtige historische panden en goed uitgewerkte openbare ruimte met aan beide zijden van de straat lindebomen.
De kern van Noordwijk Binnen is een woongebied met historische uitstraling en een uitgebreid aanbod aan alledaagse voorzieningen. Er zijn veel kleinere en oude woningen. Winkelvoorzieningen zijn in de loop van de tijd meer en meer gebundeld in de Kerkstraat.

De oorspronkelijke structuur komt voort uit de ondergrond en de belangrijkste verkeersbewegingen (route van Haarlem naar Leiden over de strandwal, en richting zee en haven). Door de ontwikkeling van agrarische activiteiten is een lintstructuur ontstaan met omvangrijke achtererven.

Het gebied betreft de Voorstraat met de bebouwing aan weerszijden en delen van daarop uitkomende straten: Van Limburg Stirumstraat, Douzastraat en Lindenplein. De historische kern vormt met zijn historische panden en straatbeelden een belangrijkste kwaliteit.

De beeldbepalende historische kern heeft pandgewijze bebouwing, heeft een monumentaal karakter en is door het Rijk aangewezen als beschermd dorpsgezicht. De opbouw van de historische kern Noordwijk Binnen valt samen te vatten als een geheel van straatjes, veelal licht gebogen met straatbomen en kleine panden direct aan de straat, met centraal twee grote kerken die min of meer vrij in de ruimte staan. De Voorstraat vormt de hoofdstructuur van dit gebied met de kerk en raadhuis als oriëntatiepunt voor de omgeving. Hierop komt een aantal straten uit waarbij vooral het Lindenplein opvalt door zijn zorgvuldige inrichting en de op het

plein aanwezige bomen. Met name in de zuidoostzijde van de Voorstraat zijn de panden aaneen gebouwd. Langs de overige straten komen naast aaneengebouwde panden ook vrijstaande panden voor. De panden sluiten met de gevels direct aan op het straatprofiel, waarbij de rooilijn verspringt. Het geheel heeft een stedelijk karakter. De gebouwen zijn individueel vormgegeven, afwisselend in goot- en nokhoogte en over het algemeen klassiek van opbouw met één tot drie lagen, een hellende kap of een plat dak.

Kerkstraat en omgeving
Direct naast de oude historische kern is het huidige winkelcentrum ontstaan rondom de Kerkstraat, Kloosterplein en de Keuvel. Ook zijn in de Molenstraat en de Van Limburg Stirumstraat winkelpanden aanwezig. De toenemende leegstand vooral aan de randen van het winkelcentrum is een probleem voor de beleefbaarheid. Het Kloosterplein als parkeerplein naast het winkelcentrum heeft een rommelige en niet-verblijfsvriendelijke inrichting.

Uitbreidingen rondom historische kern
Rondom de historische kern liggen de uitbreidingen van de 19e en 20e eeuw. Deze uitbreidingen wijken af van de historische structuur die in de kern zo goed zichtbaar is. De uitbreidingen rond de IJmuiderstraat, het Beeklaankwartier en Calorama bestaan hoofdzakelijk uit woningen langs overwegend rechte straten. De verkaveling is rechttoe rechtaan met uitzondering van de aanwezige wegen die de kern met het buitengebied verbinden: zoals de Sint Jeroenweg en Boerenburgerweg.

Ten noorden van de oude kern, tussen de oude kern en de Van de Mortelstraat zijn de uitbreidingen rond IJmuiderstraat en Calorama gelegen van eind 19e eeuw en begin 20e eeuw. Aan de zuidkant van de kern is midden 20e eeuw het Beeklaankwartier aangelegd als zuidelijke afronding van Noordwijk Binnen.

In Noordwijk Binnen is de voormalige loop van de Woensdagse Watering een belangrijke structuur. Vroeger liep hier op het laagste punt van het dorp een afwatering. Deze structuur is in de kern van Noordwijk-Binnen nog deels zichtbaar. Ook zijn de afwateringsbuizen die daarvoor in de plaats zijn gekomen niet meer doorlopend. Sinds het dempen is de afwatering een probleem. Het deels laten verdwijnen van de karakteristieke structuur is een gemiste kans om ruimtelijke kwaliteit toe te voegen.

De Woensdagse Watering was vroeger een waterloop langs het laagste punt van het dorp. De waterloop liep vlak langs de oude historische kern. In het verleden is deze watergang gedempt.

Binnengebieden achter linten
In het verleden zijn al diverse binnengebieden herontwikkeld. Deze binnengebieden kenmerken zich door het afwijkende karakter, niet alleen van de lintbebouwing maar ook onderling. Er komen hofjes voor, appartementengebouwen, bedrijfsbebouwing en ook grote particuliere tuinen. Van oorsprong maakten deze gronden onderdeel uit van achterpercelen van de lintbebouwing. Een aantal binnengebieden staat op de nominatie voor herontwikkeling: Losplaatsweg, terrein Van Eeden/Buijzepers en terrein Pickestraat-Ruijgenhoek-Kerkhofpad.

Boerenburg
In de zestiger en zeventiger jaren is ten noorden van de kern Binnen is de wijk Boerenburg aangelegd. Het is een planmatig opgezette wijk met laagbouw en middelhoogbouw en veel groen in de wijk. De oorspronkelijk groenstructuur is door nieuwbouw van maatschappelijke voorzieningen kleiner geworden en aan de randen aangetast.

Vinkeveld
De woonwijk Vinkeveld is in de jaren tachtig van de vorige eeuw conform de principes uit die jaren opgezet. In de opzet is veel aandacht voor kleinschaligheid, en enigszins naar binnen

gekeerd karakter. Bijzonder aan Vinkeveld is de openbare ruimte die als een kenmerkende water- en groenstructuur door de wijk loopt. De buurten hebben voor het merendeel een plantsoen met daarom heen eengezinswoningen. Knelpunten zijn het eenzijdige woningaanbod, toenemende parkeerdruk en het groen dat onder druk staat (vanwege die toenemende parkeerdruk).

Functies
In de historische kern en in het gebied van de Kerkstraat en omgeving is een grote verscheidenheid aan voorzieningen voor: detailhandel, horeca, maatschappelijke voorzieningen en bedrijven. De Kerkstraat en de Keuvel vormen het belangrijkste detailhandelscentrum. Daarnaast is aan de Molenstraat detailhandel aanwezig, hoewel leegstand een toenemend probleem vormt in deze aanloopstraat van het winkelcentrum. In de wijk Vinkeveld is het voorzieningencentrum gelegen aan het Bonnikeplein, met onder andere een supermarkt en dienstverlenende bedrijven. In Boerenburg is de detailhandel geconcentreerd aan het Rederijkersplein.

De kern is te omschrijven als een woongebied met een alledaags voorzieningenaanbod. De toeristische functie van de kern is beperkt, ondanks het aantrekkelijke historische beeld en de ligging op loopafstand van de badplaats.

SWOT Noordwijk-Binnen

Sterke punten:
- Historisch centrum is cultuurhistorisch waardevol, oorspronkelijk historische karakter is grotendeels behouden
- historische linten zoals de Voorstraat hebben een sterke samenhang tussen bebouwing en openbare ruimte.

Zwakke punten:
- Het winkelgebied Keuvel-Kerkstraat is intern georiënteerd en keert zich daardoor af van het historische centrum
- Sint Jeroensplein mist levendigheid.

Kansen:
- Meer eenheid creëren tussen historisch centrum en winkelcentrum Kerkstraat en omgeving.

Bedreigingen:
- Het groen dreigt te verdwijnen of te verrommelen door hoge parkeerdruk, nieuwe functies en bebouwing
- Woensdagse Watering als oude structuur staat onder druk en dreigt te verdwijnen.

3.5 Nieuw Oost

Ruimtelijke structuur
Nieuw Oost is het deel van Noordwijk, dat ligt ten oosten van de lijn Herenweg-Nieuwe Offem-Gooweg en ten westen van de N206. Dit is grofweg de overgangszone van strandwal en strandvlakte. Voorheen bestond dit gebied uitsluitend uit landgoederen en boskamers, grenzend aan het open agrarisch gebied (bollen, grasland). Tegenwoordig is de diversiteit toegenomen en zijn er ontwikkelingen aanstaande die deze oorspronkelijke heldere opbouw onder druk zet.

De ligging aan zee en de ondergrond die dat heeft opgeleverd, heeft de opbouw van Noordwijk sterk bepaald. Ook de Noordwijkse infrastructurele lijnen zijn rechtstreeks te verklaren uit de aanwezigheid van de strandwallen. Lange doorgaande lijnen met een min of meer continu

karakter volgen de strandwallen evenwijdig aan de kust: Nieuw Oost ligt tussen twee van die lijnen. De Herenweg-Nieuwe Offemweg-Gooweg ligt midden op de strandwal met de aan weerszijden gelegen landgoederen. De N206 ligt juist midden in de strandvlakte, het open weide- en strokenverkavelingslandschap. Daarbinnen liggen naast elkaar de vijf deelgebieden van Nieuw Oost. Vanuit het zuiden: Achterweggebied, Offem Zuid, Landgoed Offem, Boechorst-Lageweg en Bronsgeest.

Door alle gebieden heen, aan de voet van de strandwal, loopt de route Bronsgeesterweg Lageweg Nachtegaalslaan Achterweg. Deze route loopt door diverse belevingswerelden en is aantrekkelijk voor langzaam verkeer.
Dwars op de kust lopen de verbindende wegen afwisselend over de strandwallen en -vlaktes. Langs deze lijnen zijn daardoor de verschillen in landschap en groen zichtbaar;
Van oudsher waren de Hogeweg en de Schiestraat in dit gebied de belangrijkste verbindingen met de strandvlakte. Tegenwoordig zijn dat de Beeklaan en de Van Berckelweg.

Landgoederen
De strandwallen boden een uitstekende plaats voor de vestiging van landgoederen, buitenhuizen en zogenaamde heerlijkheden. Deze landgoederen liggen aan weerszijden van de zogenaamde 'herenwegen', die midden over de strandwallen liepen en de dorpen met elkaar verbonden. Daarnaast worden, soms indirect vanaf de Gooweg, grotere woonhuizen in het groen ontsloten. Deze zijn mede beeldbepalend voor de sfeer langs deze route. De ligging van de landgoederen op de rand van de strandwal is zichtbaar in het landschap: van dicht bos naar open landschap. Door de wisselende diepte van de bosranden zijn vanaf de strandvlakte zogenaamde boskamers en bostongen zichtbaar. De landhuizen op de rand van de strandwal liggen soms prachtig in deze boskamers geborgen met een formele voorkant aan een Herenweg en een formele 'achterkant' aan het landschap.

Water en verbindingen
De duinen op de strandwal reiken flink hoger (tot ongeveer 26 meter) dan de strandvlakte. Door de daarbij horende hogere grondwaterspiegel (kwel) is er een vrijwel voortdurende grondwaterstroom naar de strandvlakte. Om de strandvlakte te kunnen gebruiken als landbouwgrond zijn in het verleden greppels en sloten gegraven om de afwatering van dit gebied veilig te stellen, de zogenoemde duinrellen. Deze duinrellen kwamen uit in de weteringen die deels dwars door de strandwal heen leiden. In Nieuw Oost zijn dit de Woensdagse Watering en de Schie. Deze leiden op hun beurt naar de Maandagse Watering en de Leidsevaart. Ook is het mogelijk om via de Maandagse Watering richting het zuiden naar Katwijk en Leiden te varen. De binnenwateren worden weinig voor pleziervaart gebruikt.
Aan de Schie liggen ligplaatsen voor particuliere bootjes, enkele passantenplekken en een ligplaats voor een rederij.

Achterweggebied
Het Achterweggebied valt uiteen in twee gebieden ter weerszijden van de Achterweg. Het landschap is kenmerkend voor een lint-verkavelingsstructuur met wilgen, greppels, slootjes, kassen, gras- en akkerland. Een bijzonder element zijn de heggen langs de Achterweg. Het gebied ten westen van de Achterweg kenmerkt zich door lintbebouwing van de Herenweg en de Achterweg met daartussen gelegen weilanden, akkers, kassen en volkstuinen. Het gebied ten oosten van de Achterweg heeft een soortgelijke, maar meer open sfeer. Hier overheersen de rioolwaterzuiveringsinstallatie, een afvalverwerkingsbedrijf en een voormalige vuilstort het beeld. De voormalige vuilstort is in de loop van de tijd begroeid en vormt inmiddels een waardevolle schakel in de ecologische hoofdstructuur. De Achterweg is voor auto's toegankelijk maar wordt het meeste door bestemmingsverkeer gebruikt. De Achterweg is ook een populaire fietsroute.

Offem Zuid
Offem Zuid wordt begrensd door de Hogeweg langs het landgoed Offem, door de Beeklaan, de N206 en de Herenweg. Offem-Zuid is een overgangsgebied tussen het einde van een uitloper van de strandwal en het begin van het kleigebied. Aan de kant van de Herenweg ligt zeer diverse, aaneengesloten lintbebouwing, met zowel wonen als kleinschalige bedrijvigheid. Dit vindt zijn vervolg om de hoek langs de Hogeweg. Offem Zuid wordt in tweeën gedeeld door de Achterweg. Beide delen worden voor verschillende doeleinden gebruikt. Recent, voordat het terrein werd klaargemaakt voor woningbouw, lagen hier nog bollenvelden, groentetuintjes, paardenweitjes, opslagterreintjes en weilanden. Het hoogteverloop neemt, iets minder dan in Bronsgeest, toe richting de Herenweg. Het laagste punt bevindt zich aan de N206. Aan het eind van de Hogeweg liggen enkele woonboten in de Woensdagse Watering. Het gebied langs de N206, inclusief het stuk bos en de daar gelegen volkstuinen, is onderdeel van de ecologische hoofdstructuur.

Landgoed Offem
Het landgoed is vooral een uitgestrekt parkbos met enkele rechte lanen en zichtassen en een grote vijverpartij als restant van de oorspronkelijke tuinaanleg. Op het landgoed staan twee woonhuizen. Landgoed Offem bestaat in hoofdlijnen uit twee landschappelijk elkaar versterkende delen: een massief bosrijk gebied tussen de Nieuwe Offemweg en de Nachtegaalslaan en een meer open gebied met houtwallen, schapenweitje en boskamers tussen de Nachtegaalslaan en de N206. Beide delen worden omgeven door watergangen die onderdeel zijn van de hoofdwaterstructuur van Noordwijk: de Schie en de Woensdagse Watering. De Nachtegaalslaan is een prachtige laan door het contrast tussen meer open en gesloten landschap en de schaars aanwezige, fraai ingepaste, bebouwing.

Boechorst Lageweg
De wijk Boechorst is een nieuwbouwwijk, waarvan de bouw in 2002 is begonnen. Dit plan is geïnspireerd op het veelkleurig bollenlandschap, vertaald in diverse grotere ruimtelijke wooneenheden met elk een eigen karakteristiek binnen een heldere, orthogonale waterstructuur. Midden in de wijk ligt de Nieuwe Vaart die doorloopt tot voorbij Bronsgeest. De appartementenbebouwing aan de Van Berckelweg vormt een scherm met geluiddichte, of 'dove' gevels als bescherming voor de wijk erachter. Hierdoor heeft de Van Berckelweg een stedelijke uitstraling gekregen. De openbare ruimte in de woonwijk Boechorst is ruim opgezet. Centraal in de wijk liggen groenzones. De vaak grote tuinen dragen bij aan een groen karakter in de wijk. De openbare ruimte in de wijk Boechorst kent drie typologieën: de doorgaande routes, de woonstraten en de ruimtes binnen de hoven.
Het gebied ten zuiden ervan wordt kenmerkt door een sportaccommodatie met hoge hekken, ballenvangers, lichtmasten en deels gedateerde bebouwing die sterk het beeld bepalen vanaf de Provinciale weg en de Van Berckelweg. De rand van het terrein oogt daardoor hard.
Tussen Boechorst en de Gooweg liggen vijftien villa's op grote kavels in het groen. Het groen in de tuinen en het openbare groen is gecombineerd met een ecologische verbindingszone ten oosten van het Everwijnpark, lopend van landgoed Offem naar landgoed Leeuwenhorst. Aan de

oude Schiestraat, één van de oorspronkelijke routes naar Voorhout/Leiden, staan aan de kant van het centrum vrijstaande woonhuizen, met verderop appartementen behorend bij Boechorst.

Bronsgeest
Bronsgeest bestaat voor het grootste deel uit eersteklas bollengrond tegen een decor van naar voren springende en terugwijkende bosranden, de zogenaamde 'boskamers' aan de Gooweg. Vanaf de Van Berckelweg is het zicht weids met op de achtergrond stevige boompartijen. Bronsgeest ligt op de rand van een strandwal. De hoogte van het maaiveld neemt geleidelijk af van ruim 1,5 meter +NAP op de strandwal tot -0,2 meter +NAP meter aan de rand van de provinciale weg. De hoogteverschillen worden vooral zichtbaar in de bosranden en aan de rand van de Bronsgeesterweg, een oude ontsluitingsroute in het gebied, maar ook aan de stuw halverwege de waterloop vanaf de Gooweg. Dit is een waterverbinding tussen Northgodreef en de Nieuwe Vaart. Midden door Bronsgeest loopt een belangrijke sloot, de Nieuwe Vaart, die afwatert op de Schie.

Gebied ten oosten van de Provinciale Weg, N206 aan N444
Dit gebied ligt wat betreft beleving buiten Noordwijk door de ligging van de N206, maar is wel het voorportaal van Noordwijk. Achter de N206, aan de westkant, is de echte entree van Noordwijk.
Aan beide kanten van de N444 liggen diverse functies die typerend zijn voor een kruising van provinciale wegen zoals een tuincentrum, een busmaatschappij, een ambulancepost, een benzinestation

Functies
De belangrijkste functies in het gebied zijn voornamelijk groen van aard, zoals grasweiden aan de zuidkant, landgoed Offem en divers van kleur de bollenvelden aan de noordzijde van de Van Berckelweg. Langs de Achterweg aan de zuidkant is tuinbouw met vrijstaande woningen te vinden. De diverse functies in het Achterweggebied zijn functies die in elke gemeente een plek ergens aan de rand nodig hebben zoals volkstuintjes, rioolwaterzuivering en weitjes.
Het gebied Offem Zuid was een soortgelijk gebied, maar wordt nu voorbereid op woningrijp maken van de grond. Woningbouw in de vorm van vrijstaande huizen is langs de Herenweg-Nieuw Offemweg - Gooweg te vinden. Er zijn diverse openlucht sportcomplexen te vinden. De binnenwateren worden weinig voor pleziervaart gebruikt.

Aan de Schie liggen ligplaatsen voor particuliere bootjes, enkele passanten plekken en een ligplaats voor een rederij. Het is mogelijk om via de Maandagse Watering richting het zuiden naar Katwijk en Leiden te varen. De nadruk voor natuurbeleving in Nieuw Oost ligt op fietsen en wandelen.

SWOT Nieuw-Oost

Sterke punten:
- Divers gebied met groen karakter, met de landgoederenstructuur van boskamers aan de noordzijde en meer landelijke tuinenlandschap aan zuidzijde
- Doorgaande fietsroute van Achterweg tot Bronsgeesterweg met Nachtegaalslaan als hoogtepunt
- Herenweg-Nieuw Offemweg-Gooweg als groene route door Noordwijk
- Entrees vanaf zuiden en noorden over landelijk gebied met zicht op de kerktorens
- Zicht vanaf N206 op Noordwijk; N206 heeft hier zelf ook aantrekkelijk breed en groen profiel

Zwakke punten:
- Landgoed Offem is weinig beleefbaar
- Historische fietsroute van Nachtegaalslaan naar Bronsgeesterweg ontbeert continuïteit

- Het beeld van Noordwijk vanaf de entree N206 noordzijde wordt sterk bepaald door de appartementenstructuur langs de Van Berckelweg (en niet het landschap of het dorpssilhouet)

Kansen:
- Vormgeven entree N206/ Van Berckelweg met komst Bronsgeest
- Versterken van centrum Noordwijk Binnen met komst Offem Zuid
- Uitbreiden van netwerk voor langzaam verkeer.

Bedreigingen:
- Plannen voor HOV ter plaatse van entree Noordwijk Van Berckelweg: lage beeldkwaliteit, niet passend bij identiteit van groen dorp met stedelijke allure
- Verrommeling en lage beeldkwaliteit van gebied ten oosten van N206, het voorportaal van één van de belangrijkste entrees van Noordwijk.

3.6 Buitengebied

Het relatief open landschap van grasland en bollenvelden. De opzet van de bebouwing, waarvan een aantal met cultuurhistorische waarde, is vrij formeel van karakter. Rondom de bebouwing liggen bosgebieden en open graslanden, veelal omzoomd door brede houtwallen. De beplanting is stoer van karakter, maar wisselend van kwaliteit.

Graslanden
Ten zuiden en zuidwesten van Noordwijk zijn graslanden aanwezig in De Klei (zuidelijk punt Herenweg/Achterweg) en de Hoogewegpolder, aan de oostkant van de N206. De Hoogewegpolder is een belangrijk vogelweidegebied. Dit gebied ligt wat betreft beleving buiten Noordwijk door de ligging van de N206. Hierlangs Noordwijk heeft een omvangrijk buitengebied dat loopt vanaf de gemeentegrens van Katwijk in het zuiden tot Zandvoort in het noorden. In het oosten vormt de gemeente Teylingen de grens. De meest dominante functies zijn natuur in de zone langs de kust en het buitencluster verder landinwaarts. Daarnaast zijn graslanden en een recreatieparkenzone (Duinrand) aanwezig. Ook zijn Sancta Maria als voormalig psychiatrisch ziekenhuis en de Van den Berghstichting bijzondere elementen.

Duinrand/Recreatieparken
Langs de Duinweg ten westen van Noordwijkerhout en ten noorden van Noordwijk ligt Duinrand als zone van recreatieparken. Er is onvoldoende kwaliteit als gevolg van het ontbreken van landschappelijke inpassing en hoge dichtheden van de verblijfseenheden. De recreatieparken zijn vooral intern gericht en hebben weinig relatie met de omgeving.

Van den Berghstichting
Het terrein van de Van den Bergh stichting is een bosrijk gebied nabij de duinen, ESA-ESTEC en de Vinkeveldpolder. Het terrein ligt geïsoleerd ten opzichte van de kern van Noordwijk. Een deel van het terrein is in gebruik als zorg en wonen voor verstandelijk gehandicapten. Het terrein kenmerkt zich door een landschappelijke setting met meanderende straten waaraan de diverse overwegend autonome gebouwen vrij in de ruimte staan.

Sancta Maria
Gelegen in het strandwallenlandschap binnen de gemeente Noordwijk en Noordwijkerhout is tussen 1925 en 1928 Sancta Maria ontwikkeld als psychiatrisch ziekenhuis. De instelling vormde een dichtbegroeide enclave en wordt nu ontwikkeld tot luxueus woongebied.

Bodem en bollen
De kalkrijke zandgronden in combinatie met het milde zeeklimaat vormden de ideale plek voor de bollenteelt, die eind 19e eeuw zijn intrede deed. Door menging met zand zijn deels ook de van oorsprong ongeschikte gronden in de loop van de tijd geschikt gemaakt voor de bollenteelt. Karakteristiek zijn de oorspronkelijke bollenschuren: gebouwen met veel ramen en deuren voor een goede ventilatie en droging van de bollen en voor de opslag. Hedendaagse bollenschuren zijn juist helemaal gesloten en hebben een kunstmatige klimaatbeheersing. In de laatste decennia heeft schaalvergroting in de bollensector plaats gevonden. Percelen worden groter om rendabel te kunnen worden geëxploiteerd.

SWOT Buitengebied

Sterke punten
- Steilrand en de overgang van duinen naar binnenduinrand is landschappelijk gezien een hoge kwaliteit
- De uitgestrekte duingebieden
- Bollengebieden met afgezien van de bedrijfsbebouwing een relatief open karakter
- Zowel het terrein van de Van den Berghstichting als Sancta Maria zijn unieke gebieden respectievelijk wat betreft inrichting en functiemenging en combinatie natuur en erfgoed.

Zwakke punten
- Recreatieparken dreigen aan kwaliteit in te boeten. De parken zijn naar binnen gekeerd, zijn intensief verkaveld en missen onderscheidende kwaliteiten;

Kansen
- Landschappelijke verbetering is mogelijk, onder andere door oude bedrijfsbebouwing te vervangen of op te ruimen
- Padenstructuur koppelen aan routes naar dorpen en boulevard, zoals de Zeereep

Bedreigingen
- Verdere verrommeling van het buitengebied door functies die geen relatie hebben met natuur of de agrarische sector.

3.7.1 Bedrijventerreinen

De bedrijventerreinen van Noordwijk liggen ruimtelijk buiten de directe invloedsfeer van de kernen Aan Zee en Binnen. Door de ligging aan de grens met Katwijk lijken ze gevoelsmatig bij Katwijk te horen. Ook door de ligging achter het bosrijke terrein van de Van den Berghstichting lijken de terreinen niet bij Noordwijk te horen.

Functioneel kunnen de bedrijven opgesplitst worden in twee clusters:

- ESA-ESTEC en Space Businesspark: hier is een groot cluster van onderzoeks- en bedrijvencluster aanwezig op het gebied van ruimtevaarttechnologie,
- ’s-Gravendijk en Klei-Oost zijn reguliere bedrijventerrein.

ESA-ESTEC en Space Businesspark

Het ESTEC-terrein ligt tussen de Zwarteweg en de Coepelduynen en is het centrum voor ruimteonderzoek en technologie (ESTEC) van de Europese ruimtevaartorganisatie ESA. Het in het Space Business Park gelegen gebied tussen de Huygensstraat en de Eisingastraat is een nog te realiseren uitbreiding van het ESTEC-terrein. Het overige deel van het Space Business Park is voor ondersteuning van het ESTEC-terrein. Dit gebied moet voor een groot deel nog worden gerealiseerd.

Het terrein heeft een oppervlak van circa 39 hectare en is om veiligheidsredenen door middel van hekken afgesloten. Rondom een groot deel van het bedrijvenpark ligt een groene rand waardoor vanaf de openbare gebied weinig tot geen zicht op het terrein is. Het gedeelte dat openbaar is, is Space Expo.

Verspreid over het bedrijvenpark staan meerlaagse bedrijfsgebouwen met platte daken. De bouwhoogtes variëren van 3 tot 22 meter. Ook zijn er diverse bedrijfsstraten, parkeervoorzieningen, het Space Expo, groen en waterpartijen aanwezig. Op het bedrijvenpark bevinden zich ook een golfbaan, voetbalvelden en tennisbanen, bedoeld voor de werknemers van ESTEC.

Aan de overkant van de Zwarteweg ligt het Space Business Park met een oppervlak van circa 14 hectare. Dit bedrijvenpark is bedoeld voor hoogwaardige technologische bedrijven uit de lucht- en ruimtevaartsector en andere hoogwaardige (kennisintensieve) bedrijven. Ongeveer 5 hectare van het Space Business Park is gereserveerd voor een uitbreiding van het ESA-ESTECterrein. Het gaat om het gebied tussen de Huygensstraat en de Eisingastraat.

‘s-Gravendijck en Klei Oost

’s-Gravendijck ligt naast het Space Business Park aan de Zwarteweg. De oostelijke rand van ’s-Gravendijck ligt aan het open groengebied dat onderdeel uitmaakt van de ecologische hoofdstructuur.

Klei Oost ligt vanuit Noordwijk gezien aan de andere kant van de N206. Het is daardoor een zichtlocatie. Aangezien het fysiek onderdeel uitmaakt van het bedrijventerrein dat op Katwijkse grond ligt, lijkt het onderdeel te zijn van een Katwijks bedrijventerrein.

Klei Oost is meest traditionele bedrijventerrein waar naast diverse industriële bedrijven ook andere functies als kantoren, detailhandel en leisure voorkomen. ’s-Gravendijck kent bijna geen industriële bedrijven en heeft meer functiemenging.

SWOT Bedrijventerreinen

Sterke punten

- ESA-ESTEC is een uniek bedrijf. Noordwijk ontleent een deel van het imago aan de aanwezigheid van een internationaal bedrijf dat zich met ruimtezaken bezig houdt;
- De ligging van ESTEC in het groen;
- Entree van ’s-Gravendijck ligt aan kruising van twee provinciale wegen en ligt met de kopse kant langs de Herenweg.

Zwakke punten

- Door de ligging en omheining van ESA-ESTEC is het ruimtelijk geen onderdeel van Noordwijk. Daardoor ligt het ook niet in een netwerk van fietsroutes.

Kansen

- ESA-ESTEC met Space expo meer een toeristische attractie laten zijn door goede route door of langs de duinen;
- Maandagse Watering, als vaarroute door Klei-Oost.

Bedreigingen

- Dichtslibben van gebied tussen Herenweg en Zwarteweg.
- Verdere ontwikkeling stenige bedrijvigheid aan Zwarteweg met lage beeldkwaliteit.

4 Trends en prognoses

Leefomgeving

- Leefomgeving wordt belangrijker bij iedereen (veilig, schoon).
- Kwaliteit van de leefomgeving wordt steeds belangrijker. Een aantrekkelijke leefomgeving is belangrijk voor de bewoner, ondernemer en bezoeker van Noordwijk. Dit uit zich in de wens om zich in Noordwijk te vestigen als bewoner of bedrijf. Ook is een kwalitatief aantrekkelijke omgeving belangrijk voor de bezoeker van Noordwijk (bijvoorbeeld als toerist of congresganger). De toerist komt bij uitstek naar iets dat hem aantrekt. Behalve de kwaliteit van de omgeving (landschap, bossen, duinen, strand) is ook kwaliteit van de bebouwde omgeving en openbare ruimte belangrijk.
- Het belang en gebruik van openbare ruimte wordt steeds belangrijker. Een aantrekkelijk openbare ruimte is belangrijk voor bewoners en bezoekers
- Samenhang tussen authenticiteit en identiteit wordt steeds belangrijker als bezoekmotief.
- Bewoners en bedrijven willen meer zeggenschap op hun eigen leefomgeving (bij de fasen ontwerp, inrichting, beheer).
- Consumenten zijn meer uit op kwaliteit, comfort en beleving.
- Bewust, gezond en lokaal eten wordt steeds belangrijker.
- Accent kom meer te liggen op herontwikkeling van bestaande bebouwing dan uitbreiding of sloop-nieuwbouw.
- De stedelijke omgeving wordt steeds meer een podium voor kunst, cultuur en sport.
- Noordwijk zal de komende jaren steeds meer vergrijzen. Dit heeft gevolgen voor de ruimtelijke inrichting (bijv. meer woon-zorgconcepten) en de openbare ruimte (ontmoeting creëren).

Duurzaamheid

- Het toepassen van duurzame energie wordt steeds belangrijker, ook in bestaand stads- en dorpsgebied.

Retail en food

- Het winkellandschap verandert door andere voorkeuren van consumenten (internet winkelen, funshoppen). De winkelconsument vindt de kwaliteit van de winkelstraat en een goede bereikbaarheid belangrijk. Ook wil de consument iets bijzonders en aantrekkelijks vooral op het gebied van vermaak en beleving, anders wijkt deze uit naar het gemak van internet winkelen.
- Leegstand in winkelstraten vooral in de aanloopstraten en in winkelgebieden met weinig kwaliteit neemt toe. De wens is om flexibel om te gaan met herbestemmingen. Ook hybride winkels. De wens is om een winkelcentrum meer als geheel te zien en bijvoorbeeld een goede parkeergelegenheid te bieden, maar dit hoeft niet voor de deur. Steden kampen met leegstand en dit neemt dit in de komende tijd verder toe. Het is zaak om voor de leegkomende panden een passende bestemming te vinden. Dat is geen eenvoudige opgave.
- Retail, Food and Hospitality Concepts ook wel ‘blurring’ genoemd. Hierbij raken retail, horeca en andere functies op een verassende manier verstrengeld. Met de dynamische mix van culturen, concepten en ideeën, zijn de huidige steden plaatsen waar ‘blurring’ aanslaat.

Gezondheid en bewegen

- De toenemende behoefte om gezond oud te worden, heeft zijn weerslag door in de openbare ruimte beweging te stimuleren.

5. Beleidskaders

In de vorige hoofdstukken is ingegaan op het verleden, heden en de mogelijke toekomst in de vorm van trends en prognoses. In dit hoofdstuk gaan we in op de visies die tot de vaststelling van de Omgevingsvisie golden. Voor zover nog actueel is het ruimtelijk beleid op structuurniveau zoals destijds geformuleerd in deze visies overgenomen in de Omgevingsvisie. Daarnaast worden ook andere relevante gemeentelijke documenten genoemd. In deze documenten staat veel bruikbare informatie en die hebben we gebruikt als onderdeel van de analyse van de gebouwde leefomgeving. De analyse van de vier onderdelen in samenhang levert een beleidsinzet die antwoord geeft op de vraag: waar gaan we voor? De beleidsinzet per gebied wordt in hoofdstuk 6 beschreven. De beleidsinzet op hoofdlijnen van dit Deel C is (net als de beleidsinzet van Deel B) input voor Deel A.

5.1 Noordwijk Algemeen

- Toekomstvisie Noordwijk 2025
- Ruimtelijke structuurvisie Noordwijk 2030 met uitvoeringsparagraaf
- Uitwerking Visie Openbare Ruimte
- Leidraad Inrichting Openbare Ruimte
- Welstandsnota.

5.2 Noordwijk aan Zee

Integrale Ruimtelijke Visie Zeewaardig
De ambitie die is uitgesproken in deze toekomstvisie om tot kwalitatieve groei te komen, beantwoordt twee vragen. Wat is de specifieke kwaliteit die moet worden nagestreefd voor badplaats Noordwijk aan Zee en hoe kan de ontwikkeling van de kern krachtig en duurzaam worden vormgegeven? De gemeente heeft vier speerpunten voor de toekomstige ruimtelijke ontwikkeling, om op alle schaalniveaus in te zetten.

Wonen, werken en verblijven in Noordwijk aan Zee betekent dat zee, strand en duin makkelijk en logisch toegankelijk zijn, en niet zoals nu, verscholen achter anonieme hoogbouw en verkeersaders:

1. Optimaliseren van de relatie van het dorp met de zee.

De openbare ruimte is niet ontworpen en onderhouden als structurerende, bindende en rustgevende factor. Het is eerder onsamenhangend en het ontbeert herbergzaamheid.
De openbare ruimte zal als bindende structuur een belangrijke rol spelen in de hang naar verblijfskwaliteit:''

2. Verbeteren van het toeristisch-recreatief gebruik en de verblijfskwaliteit van de openbare ruimte.

In het beeldkwaliteitplan voor Noordwijk aan Zee zijn richtlijnen opgesteld voor nieuwbouw in de kern van Noordwijk aan Zee. Het document bevat criteria die ervoor moeten zorgen dat gedurende een lange periode consistentie ontstaat in het beeld en dat ontwikkelaars en initiatiefnemers in staat stelt op voorhand met passende ideeën te komen. Er is ruimte voor enige uitbundigheid, maar beter goed gekopieerd uit het verleden, dan eigentijds geschreeuw:

3. Verbeteren van de harmonie tussen bebouwing en inrichting
4. Verhogen van de ruimtelijke kwaliteit en uitstraling van gebouwen door voortzetting van het beleid in het 'Beeldkwaliteitsplan Noordwijk Zeewaardig'.

5.3 Middengebied

Structuurvisie Middengebied Noordwijk

In deze visie zijn essentiële randvoorwaarden geformuleerd voor het bewerkstelligen van een kwaliteitsimpuls voor het Middengebied:

- Het Middengebied dient ook op lange termijn een meerwaarde voor Noordwijk te blijven houden;
- Het open karakter dient versterkt te worden;
- Waar mogelijk dienen deelgebieden een goede stedenbouwkundige ontwikkeling te krijgen en de zich in de huidige situatie door een rommelig karakter onderscheidende deelgebieden dienen in kwaliteit verbeterd te worden.

5.4 Noordwijk Binnen

De Kern Gezond - Visie op de kern Noordwijk Binnen
In de Integrale Ruimtelijke Visie 'De Kern Gezond' is een toekomstvisie gegeven voor het centrale deel van Noordwijk Binnen. Hierin zijn de volgende drie speerpunten genoemd:

- Het beeld van de Voorstraat zal de sfeer van heel de kern gaan bepalen, zodat de kern een prachtig, op historie gebaseerd woongebied wordt
- Tussen kerk, raadhuis en het nieuwe winkelcentrum kan een centraal plein worden ontwikkeld met veel sfeer en karakter door middel van bomen, bankjes en mooie bestrating
- De straten zouden meer groen mogen hebben. Waar mogelijk kunnen de kruiden waar Noordwijk om bekend is, de sfeer van het dorp bepalen.

In de visie is vervolgens ingegaan op de verschillende uitwerkingen en projecten die vorm moeten geven aan de speerpunten. De uitbreiding van het winkelcentrum, de uitbreiding van het woonzorgcentrum Sint Jeroen, de nieuwbouw van het Binnenhof en de Weteringpoort zijn allen projecten die hier onderdeel van vormen. Andere projecten die zijn genoemd zijn bijvoorbeeld de herinrichting van de openbare ruimte rond de kerk tot een centraal plein, de verblijfsvriendelijke herinrichting van historische straten en de aanleg van nieuwe langzaam verkeerverbindingen door de kern. Ook wordt gesproken over de aanleg, herstel van oude waterlopen.

5.5 Nieuw Oost

Integrale Ruimtelijke Visie Nieuw Oost.
Deze visie is van 2009 en werd destijds als afronding gezien van de discussies die sinds 1990 speelden. De visie geeft een koers weer voor de keuze van kwalitatieve groei. Uit de inleiding van de visie: "Nieuw Oost is een stuk Noordwijk, dat mooi ingepast wordt in het typische landschap: de oude strandwal met de landgoederen. Het nieuwe Noordwijk zal niet schuil gaan achter geluidschermen, maar bezoekers en inwoners verwelkomen met een open blik. Verzorgd. Lommerrijk. Fraai. Met recht ervaren zij een badplaats in het groen."

5.6 Buitengebied

Intergemeentelijke Structuurvisie Greenport Duin- en Bollenstreek (2016)
De ISG2016 wordt in Deel B in het hoofdstuk 'Greenport' uitgebreid behandeld.

6. Beleidsinzet

6.1 Noordwijk Algemeen

- Versterken van de beleving van de landschappelijke zones.
- Een dorp in het open landschap. De kernen met een open zone gescheiden houden van Katwijk (Vinkeveldpolder), Teylingen en Noordwijkerhout. Hierbij moeten de contrasten tussen open en bebouwd landschap bewaard blijven.
- Behoud eigen identiteit van de kernen Noordwijk Binnen en Noordwijk aan Zee en onderscheidend houden van elkaar. Beide kernen hebben eigen karakteristieken en deze moeten worden behouden.
- De kwaliteiten van de kernen liggen in de eigen identiteit: Noordwijk aan Zee ontleent deze aan de ontwikkeling in de duinen; Noordwijk Binnen aan de ontwikkeling op de strandwal. Om de eigen identiteit te bewaren is het van belang de contrasten te versterken. Dat betekent ook dat de kernen niet aan elkaar mogen vastgroeien.
- Woonbuurten: structureel groen handhaven en versterken en eenduidig beheer en inrichting van het openbaar gebied. Als er gelegenheid is verbeteren en uitbreiden van netwerk voor langzaam verkeer.

6.2 Noordwijk aan Zee

Beleidsinzet

Toeristisch kerngebied

- Verbetering van uitstraling en ervaring door ontwikkeling van pleinen aan zee en een verbeterde relatie van de kern met strand, duin en zee
- Samenhang brengen in belangrijke openbare ruimten, bebouwing en programma
- Behoud van onderscheidend vermogen van afzonderlijke plekken en wijken

Dorp en zee

- Realiseren van gebouwen en verbindingen met meer oriëntatie op de zee
- Meer strand- en duinbeleving 'naar binnen trekken' op diverse locaties, zoals de Koningin Wilhelmina Boulevard, Parallel Boulevard, de Hoofdstraat en het Wantveld.

Routes

- Landschappelijke route: een passende invulling creëren voor het eindpunt aan zee (Palaceplein/Wantveld) en de afslag naar de Koningin Astrid Boulevard beter vormgeven.
- Strandroute: beëindiging hiervan zichtbaar vormgeven bij het Vuurtorenplein, als eindpunt ook voor langzaam verkeer duidelijk vormgeven
- Dynamiek in Noordwijk aan Zee op piekdagen vraagt om oplossingen voor soepele doorstroming van autoverkeer en makkelijk te vinden parkeermogelijkheden.

Fietsverkeer

- Aan de noordzijde van Noordwijk aan Zee fietsverbindingen verbeteren
- Fietsroutes aantrekkelijker, meer landschappelijk waar het kan, vormgeven.

Parkeren

- Huidige parkeerplaatsen beter gebruiken en communiceren;
- Ondergronds parkeren op strategische plekken.

Openbaar Vervoer

- HOV meervoudig gebruiken door ook als strandpendel in te zetten vanuit transferium of station Sassenheim.

Centrum
Het hart van het centrum is de Hoofdstraat met daaromheen enkele ontwikkellocaties: het Palaceplein en de open ruimtes aan de Parallel Boulevard en de Huis ter Duinstraat. De recreatieve waarde en de uitstraling van het centrum moet hier tot uiting komen. Vooral de ambitie om tot een verblijfsvriendelijke inrichting te komen en de relatie met de zee te versterken kan hier maximaal vorm gegeven worden.

- De Hoofdstraat wordt een fysieke verbinding tussen het Palaceplein, Jan Kroons plein, De Grent en Maarten Kruytstraat met aan de Huis Ter Duinstraat ook een verblijfsplek
- Ontwikkelen van het toeristisch kerngebied met afstemming van beeldkwaliteit tussen openbare ruimte en bebouwing
- De centrale positie die het Palaceplein, als schakel tussen Hoofdstraat en de Koningin Wilhelmina Boulevard gaat innemen kan tot uiting komen door een intensieve ontwikkeling die het collectief belang dient, met ruimte voor evenementen, langzaam verkeer en beleving van het landschap. Hier past een herbergzame verblijfsruimte dichtbij de zee
- Op het 'Gat van Palace' streven naar een multifunctionele ontwikkeling van een iconisch gebouw, dat inspeelt op 'het verhaal van het gebied'
- Parkeervoorzieningen zoveel mogelijk ondergronds of geïntegreerd in bebouwing, om zo de openbare ruimte terug te geven aan de voet- en strandgangers.
- Zonder gebruik te maken van het huidige uitgebreide ondergronds rioolsysteem oplossend vermogen genereren voor de opvang van het hemelwater. Bijvoorbeeld water dat vanuit de Hoofdstraat wordt afgevoerd en opgevangen wordt in een waterplein met recreatieve waarde.

Vissersdorp
Nieuw leven inblazen in het oude vissersdorp betekent uitgaan van kleinschaligheid en intimiteit, een structuur die verrassingen en verblijf in de luwte mogelijk maakt; een herbergzaam dwaalgebied, waarin je verrast kan worden, tot rust kan komen, maar ook een band met het verleden kan voelen. Een goede relatie met de zee is noodzakelijk voor oriëntatie en samenhang.
Voorop staat behoud van het kleinschalige historisch karakter van het vissersdorp, oorsprong en identiteit van de kern van Noordwijk aan Zee, met het vissershuis als referentie voor architectuur. Locaties als Lombok en Barnhoeve gelden als referentie voor de (her-)inrichting van de openbare ruimte. Bij het opvullen van de gaten geen straatjes met wanden, maar een organische structuur van plekken, kleinschaligheid in voorruimten en individuele gebouwen.

Beleidsinzet

- Het vissersdorp is en blijft een mix van kleinschalige woningbouw en bedrijvigheid
- Het vissersdorp weer verbinden met de zee. Dat kan door vanuit de Parallel Boulevard op strategische plekken een fysieke verbinding te maken en door toevoegen van 'plekken'
- Bijzondere zorg voor de begane grondverdieping is noodzakelijk voor de beleving van de passant.

Parallel Boulevard
Bij ontwikkelingen aan de Parallel Boulevard de mogelijkheid aangrijpen om de fysieke verbinding tussen het dorp, de Koningin Wilhelmina Boulevard en de zee te maximaliseren. De Parallel Boulevard is een 50 km straat en is bedoeld om doorstroming van autoverkeer te versoepelen. Deze keuze brengt de opgave met zich mee om extra ontwerpmaatregelen te treffen om het gebied een ontspannen en recreatieve waarde te geven.

Beleidsinzet

- Op de Parallel Boulevard op strategische locaties verblijfsplekken creëren om zo de oost-westverbinding (zee-landverbinding) te versterken

- Aan de schaduwzijde van de Parallel Boulevard meer groen(duinbeplanting) aanplanten, enerzijds om de duinbeleving naar binnen te trekken, anderzijds om de blinde muren van de parkeergarages en souterrains te verzachten. Op de verblijfsplekken solitaire bomen planten, die goed gedijen in dit zeeklimaat.

Koningin Wilhelmina Boulevard
Nieuwbouw vraagt om hoge beeldkwaliteit, en dat als typisch Noordwijk aan Zee kan worden herkend. Opgaven liggen in het herstellen van de historische relatie met het achterliggende gebied; in het opwaarderen van het verblijfsklimaat ter plekke en wandelroutes, zowel naar de duinen als naar het dorp en de winkelstraat. Ook kunnen er na de kustversterking mogelijkheden gevonden worden om vanaf de boulevard weer zicht op zee te krijgen.

Beleidsinzet
- De gebouwen op de Koningin Wilhelmina Boulevard verbinden met de openbare ruimte, meer open overgangen tussen stoep en gebouw aan de zeezijde
- Bij ontwikkelingsplannen meer ruimte voor doorgangen creëren naar het dorp met een juiste schaalovergang en publieke functies in de plinten
- Streven naar een in hoogte gevarieerde skyline van de Koningin Wilhelmina Boulevard: ieder gebouw verschilt van hoogte met de buren
- De top van de vuurtoren is richtinggevend voor de bouwhoogte van de skyline van de Koningin Wilhelmina Boulevard; dit vraagt maatwerk per ontwikkelingslocatie, waardoor er een aantrekkelijke variëteit ontstaat tussen hogere en lagere gebouwen, accenten en rustige gevels
- De open einden aan de Koningin Wilhelmina Boulevard ontwikkelen tot Cultuurcluster Vuurtorenplein en Toplocatie Palaceplein; invulling van de pleinruimten met een juiste ruimteverhouding, aantrekkelijke wanden en programmering, verblijfsvriendelijke inrichting en een open relatie met de zee
- Stapsgewijs toegroeien naar een autoluwe inrichting van de Koningin Wilhelmina Boulevard; hierdoor is het ook mogelijk per seizoen of met evenement de Koningin Wilhelmina Boulevard af te sluiten. Eventueel onderscheid hoog- en laagseizoen.
- Stimulering van de aanleg van kiosken en verbeterde aanbouwen op de Koningin Wilhelmina Boulevard met verhoogde terrassen met zeezicht.
- Fietsprobleem oplossen bij strandopgangen, bijvoorbeeld door de aanleg van een fiets–in-duinconstructie. Vraagt om integrale aanpak in relatie tot wandelroutes en bestaande kunstwerken in het duin.

De Zuid
De Zuid is uniek in Nederland en dus waard om behouden te blijven. Opgave is om de verhouding landschap, bebouwing en tuinen ontspannen te houden. Centraal staat de aandacht voor landschappelijke ervaring door de kronkelige klinkerstraten in een continue duinbegroeiing met lage overgangen naar privétuinen.

Beleidsinzet
- Inzet op versterking van duinlandschap en straten met eenvoudige hoogwaardige inrichting als basis
- Behoud van het karakter van deze wijk; geen medewerking verlenen aan uitbreiding van bouwmassa’s ten opzichte van de mogelijkheden van de bestaande bestemmingsplannen.

Koningin Astrid Boulevard
De opgave voor de Koningin Astrid Boulevard ligt in het herkenbaar houden van het statige karakter met de vrijstaande bebouwing als schakel tussen boulevard en villawijk erachter. Ook ligt er een opgave voor de kwaliteitsverbetering van de openbare ruimte. Hierbij ligt de focus op het luwe karakter ervan ten opzichte van de dynamiek van de Koningin Wilhelmina Boulevard.

Beleidsinzet

- Wandelaars-vriendelijke inrichting van de Koningin Astrid Boulevard
- Eventuele parkeeruitbreiding blijft ondergeschikt aan duin- en zeezicht vanaf de boulevard
- Handhaving van zo transparant mogelijke bebouwingswand; vrijstaande individuele panden waartussen wind, licht en zeelucht hun gang kunnen gaan;
- Nieuwbouw heeft een alzijdige hoogwaardige architectuur met oriëntatie op de boulevard; woningen twee lagen met een kap of drie lagen plat, hotels drie lagen met kap of vier lagen plat
- Geen toename van het bouwvlak op de Astrid Boulevard wanneer doorzichten daardoor negatief worden beïnvloed
- Hier passen hotels met een speciaal eigen concept;
- Identiteit en eenheid versterken door een consistente aanpak conform het Beeldkwaliteitplan.

Strand en duinstrook bij de Koningin Wilhelmina Boulevard

Met de kustversterking is de afstand tussen strand en boulevard vergroot waardoor er vanaf de Koningin Wilhelmina Boulevard weinig of geen direct zicht op zee meer is.
De Noordwijkers hebben een enquête ingevuld over de gewenste ruimtelijke ontwikkelingen aan de Koningin Wilhelmina Boulevard. Noordwijkers geven hierin aan dat de duinstrook meer belevingswaarde mag krijgen door toevoeging van actieve en passieve beleving (kiosken, kunst, plekken). Ook geven de Noordwijkers aan dat het wandelpad verlengd kan worden tot aan de vuurtoren en meer routing kan krijgen. Door het verharde deel ter hoogte van Hotels van Oranje houdt dit duinpad op. Duinverbreding ter hoogte van dit deel is daarom wenselijk.

Beleidsinzet

- De duinstrook bij de Koningin Wilhelmina Boulevard aantrekkelijker maken met gebruikmaking van de natuurlijke eigenschappen. Behoud van vrije zichtlijnen, een natuurlijke uitstraling en sociale veiligheid staan daarbij voorop. Juist de rand van de duinstrook aan het strand, daar waar de paviljoens liggen, kan interessant zijn om een verbijzondering aan te brengen als aanvulling op strand, paviljoenterras en boulevard.
- Op zorgvuldig gekozen locaties meer kleinschalige verblijfsplekken creëren
- Meer mogelijkheden voor kleinschalige evenementen en buitenkunst
- Streven naar meer biodiversiteit door aanleg van meer verschillende gebiedseigen planten en struiken
- Wandelpad onderdeel laten uitmaken van ‘een rondje Koningin Wilhelmina Boulevard’
- Ter hoogte van de locatie Hotels van Oranje wordt de zijde aan de Parallel Boulevard kwalitatief hoogwaardig afgewerkt met zoveel mogelijk een duingevoel.

Vuurtorenplein

In de opbouw van de Koningin Wilhelmina Boulevard komt naar het noorden toe de factor cultuur sterker tot uiting: met het betrekken van De Muze bij het toeristisch kerngebied, eventueel een museumfunctie en het faciliteren van exposities en openluchttheater op het Vuurtorenplein.
De visie is om het Vuurtorenplein verder te ontwikkelen als cultuurcluster. De opgave die daaruit voort komt betreft zowel de routing door het gebied, de inrichting van het openbaar gebied en mogelijkheden creëren voor functies in plinten van nieuwbouw.

Beleidsinzet

- Vergroting van de toeristische functie van de vuurtoren: bijvoorbeeld toegankelijk maken voor publiek
- Verhoging van de uitstraling en belevingswaarde van het lager gelegen plein
- Toekomstige omringende bebouwing moet passen in het Beeldkwaliteitplan

- Realisatie van gebouwde, deels openbare, parkeervoorzieningen onder het Vuurtorenplein en de nieuwbouw
- Ruimte handhaven en creëren voor evenementen, muziek, kunst en markten
- Sterke verbetering van de relatie tussen Koningin Wilhelmina Boulevard en het Wantveld en De Muze; aantrekkelijke routes van het parkeerterrein naar het strand of de Koningin Wilhelmina Boulevard door een heldere structuur, begeleidende bebouwing of groeninrichting en materiaalgebruik.
- Wat betreft de skyline is de hoogte van de vuurtoren richtinggevend. Er wordt daarom gestreefd naar een in hoogte gevarieerde skyline. De gebouwen direct naast de vuurtoren dienen lager te zijn, waardoor het zicht op de vuurtoren zoveel mogelijk behouden blijft.

Wantveld
De opgave bij ontwikkeling is om het Wantveld als overgang vorm te geven tussen de Noordduinen bij zee en de achterliggende woonbuurten met de Muze als schakel tot het Vuurtorenplein.

Beleidsinzet
- Transformatie van het huidige parkeerterrein naar een multifunctioneel gebied. Bijvoorbeeld woningbouw met andere functies zoals hotel, onderwijs, eerstelijns (gezondheids-)zorgvoorzieningen of voor vrijetijdsbesteding zoals sauna of hamam
- Wat betreft bouwmassa is het stratenpatroon van de buurt aan de oostzijde bepalend. Dat geeft een beeld van vijf bouwmassa's, die eventueel ondergronds onder het duinlandschap door verbonden zijn. Gehele opzet kan stevig zijn met een ontspannen opzet die past in dit deel van Noordwijk dat grenst aan het noordelijk duingebied.
- Het parkeren voor het nieuwbouwprogramma ondergronds oplossen. Dit geldt ook voor een deel van de nu aanwezige parkeerplaatsen;
- De bebouwing past binnen de gestelde eisen in het Beeldkwaliteitplan Noordwijk aan Zee;
- Inrichten met een voornamelijk groen en open karakter in aansluiting op de Noordduinen en meer gesloten aansluitend het stratenpatroon van de noordelijke woonbuurten.

Functies
Mogelijkheden creëren voor functies die bijdragen aan het karakter van de badplaats. Hotels en horeca aan zee. Aantrekkelijke winkels aan de Hoofdstraat en toekomstig Palaceplein. In het vissersdorp ruimte voor kleinschalige functies. In de Grent aanbod aanpassen aan breder publiek.

Beleidsinzet
- Winkelareaal kwalitatief uitbreiden waardoor ook overdag De Grent meer in trek is. Mogelijk leidt dit tot wijzigingen van de branchering van de horeca aan De Grent. Meer restaurants met ruime terrassen en minder dancings trekken een breder publiek en minder dancingbezoekers uit de omgeving. Het resultaat kan zijn een breder horeca-aanbod met meer kwaliteit.
- De Hoofdstraat eindigt nu aan de Parallel Boulevard. Als de mogelijkheid zich voordoet deze doortrekken naar zee. Dit zorgt voor een bijzondere ervaring, winkelen aan zee;
- Mogelijk maken van kleinschalige niet-woonfuncties of werken aan huis in het vissersdorp;

6.3 Middengebied

De hoofdopgave voor het Middengebied is om het een groene tussenzone te laten zijn tussen Zee en Binnen.

In het Middengebied zijn twee bouwopgaven. De eerste is het project Bloemenzee, een complex in een landschappelijke setting in de luwte van de steilrand. Nieuwe bouwmogelijkheden worden gecombineerd met een nieuw landschapspark direct naast de steilrand. Een tweede bouwopgave is de realisering van woningen in de Nes. De Nes is gelegen tussen de Van Panhuysstraat, de Duinweg, de Northgodreef, woonwijk de Grashoek en het gemeentelijk sportpark aan de Duinwetering. In een zone langs Grashoek en sportpark Duinwetering zal een landschapspark worden aangelegd. Op dit landschapspark is een reservering opgenomen voor een extra veld voor v.v. Noordwijk.

Steilrand
Bijzonder overgangsgebied tussen de duinen en het lager gelegen middengebied. Het beleid is behoud en waar mogelijk zichtbaar maken van de steilrand.

Dompad
Deze route is een oude bedevaartroute. Het is daardoor een belangrijke cultuurhistorische route. Het is ingericht als grindpad met hagen. In de bebouwde kom is de route over de bestaande straten. Ook in de bebouwd gebied zal deze route een uitwerking kunnen krijgen. De route liep oorspronkelijk vanaf de Sint Jeroenskerk.

Beleidsinzet

- Behoud van het overgebleven open gebied en van de aanwezige lange zichtlijnen, onder andere ten noorden van De Nes, tussen historische Dompad en Nieuwe Zeeweg en ten zuiden van de Beeklaan
- Zichtlijnen, bijvoorbeeld naar de watertoren en landschappelijke open vensters richting de bollengebieden behouden
- Het beleid is behoud, versterken en waar mogelijk zichtbaar maken van de steilrand;
- Het landschapspark nabij de steilrand ontwikkelen ter compensatie van Bloemenzee;
- Bloemenzee ontwikkelen met respect voor aanwezige landschappelijke kwaliteiten van vooral de steilrand
- Handhaving herkenbare overgang tussen ‘Zee’ en ‘Binnen’
- Benutting van de ecologische potentie

- Benutting van de cultuurhistorische waarden van dit gebied (bollen/kruiden) voor recreatie en toerisme;
- Ontwikkeling van de Nes met woningen in een lage dichtheid (vrijstaande woningen en een tweetal appartementencomplexen);
- Ontwikkeling van een landschapspark naast de Nes. Dit landschapspark zal naast sportpark Duinwetering ook een sportfunctie kunnen krijgen. Ruimte voor landschappelijke inpassing en een goede routing is een must
- Openhouden van bollenteeltgebied; in geval de bollenfunctie weg zou vallen door bijvoorbeeld onvoldoende watertoevoer, dan streven naar een in hoofdzaak landschappelijk open groengebied. Het is een kansenzone voor een centraal park, voor en door de Noordwijker
- Het omzomen van de sportvelden met bomen draagt bij aan de landschappelijke inpassing en is tevens aantrekkelijk om voor enige beschutting voor de wind (in de winter) en schaduw (in de zomer) voor de sporters te zorgen;
- De sportvelden krijgen landschappelijk inpassing waarin het beeld van hekwerken en lichtmasten wordt verzacht.

6.4 Noordwijk Binnen

Historisch centrum
De ambitie is om de bestaande kwaliteiten te behouden en verder te versterken. De opgave voor nieuwbouw ligt in het met respect omgaan met de aanwezige kwaliteiten met in gedachten dat dit gebied het anker is voor de omliggende uitbreidingswijken. Dit betekent aansluiten op de karakteristieken van de omgeving. Samenhang bebouwing onderbouw en dak, privéruimte, groen en openbare ruimte.

Beleidsinzet
- Historische linten behouden en versterken
- Beschermd dorpsgezicht behouden en goed beschermen vanwege cultuurhistorische en monumentale waarden
- Uitgangspunt is behoud van de historische panden, de schaal en maat van de bebouwing
- De bebouwing is pandsgewijs, met de voordeur aan de straat, afwisselende kapvormen en kleine verspringende rooilijnen
- Alle bebouwing heeft een kap en een goot- en bouwhoogte die overeenkomt met die van omliggende bebouwing
- Groenstructuur in de straten behouden en versterken
- Straatwanden bij voorkeur zo continu mogelijk houden waarbij gaten ‘worden gedicht’ en bouwblokken worden afgemaakt;
- Bomen en laanbeplanting handhaven en versterken waar mogelijk is.

Binnengebieden achter linten
In het verleden zijn al diverse binnengebieden herontwikkeld. Deze binnengebieden kenmerken zich door het afwijkende karakter, niet alleen van de lintbebouwing maar ook onderling. Er komen hofjes voor, appartementengebouwen, bedrijfsbebouwing en ook grote particuliere tuinen. Van oorsprong maakten deze gronden onderdeel uit van achterpercelen van de lintbebouwing.

Beleidsinzet
- Cultuurhistorie als aanleiding meenemen bij de herontwikkeling, bijvoorbeeld in kruidentuinen, vroegere functies of routes
- Nieuwe bebouwing moet aansluiten bij de maat, schaal en sfeer van de aangrenzende bebouwing, vooral van het aangrenzende lint
- Projectmatige bebouwing met een eigen karakter is mogelijk binnenin een hof

- Wat betreft beeldkwaliteit sluit de bebouwing aan bij het lint, maar kan een eigen beeldtaal hebben
- De bouwhoogte is beperkt en sluit aan bij de bouwhoogte van de linten
- Structuur van de Woensdagse Watering behouden en versterken, en in beeld laten zien, bijvoorbeeld als wadi, kruidenpad, of tuin met een knipoog naar de oude functie.

Winkelcentrum Kerkstraat en omgeving
Een belangrijke opgave voor de toekomst is verbetering van de Kerkstraat en omgeving. Ook de inrichting van het Kloosterplein maakt hier onderdeel vanuit. De opgave is een levensvatbaar winkelcentrum te creëren en te bepalen wat de echte kern is van een rondje winkelcentrum. De overige gedeelten zijn de aanlooproutes en kunnen detailhandel blijven maar kunnen ook een andere invulling krijgen.

Beleidsinzet
- Ontwikkelen aantrekkelijk winkelcentrum met aandacht voor dagelijkse boodschappen.
- Aantrekkelijk inrichten Kloosterplein met als uitgangspunt een parkeerplein met bomen (met als referentie het Lindenplein);
- Stimuleren wonen boven winkels om de winkelstraten ook na sluitingstijd leefbaar te houden;
- Kerkstraat en de Keuvel worden het hart van het winkelcentrum, hier staat behoud detailhandel centraal. In het overige deel mag functiemening plaatvinden;
- Streven naar goede bereikbaarheid en voldoende parkeervoorzieningen;
- Nieuwe winkelfuncties moeten een goede relatie hebben met het winkelcentrum (hoek Raadhuisstraat-Bronckhorststraat-Kerkstraat).

Vinkeveld
Vinkeveld is in de jaren tachtig projectmatig ontwikkeld en heeft een intern gerichte structuur. De opgaven zijn kwaliteitsbewaking, vooral van de openbare ruimte. De meeste woningen bestaan uit eigen woningbezit. De opgave ligt in kwaliteitsverbetering van de openbare ruimte en handhaven van de groenstructuur. Leegstaande bebouwing met een maatschappelijke functie herbestemmen met buurtgerichte functies.

Beleidsinzet
- Behoud en versterking van de groen- en waterstructuur;
- Verbetering van de randen van de wijk. De randen van de wijk bestaat voor een groot deel uit achtertuinen van woningen, bijvoorbeeld richting de Herenweg en de Vinkeveldpolder. Achterkanten kunnen worden verzacht door openbaar groen. Ter plaatse van Vinkeveld-Zuid kan de situatie worden verbeterd door in de verkaveling achtertuinen op achtertuinen te plaatsen
- De ontwikkeling van Vinkeveld-Zuid met z.g. Greenportwoningen benutten als nieuwe afronding van de wijk
- Hergebruik of als dat niet mogelijk is herontwikkeling van maatschappelijk vastgoed, bijvoorbeeld leegstaande scholen. Ruimte geven voor vernieuwende initiatieven op dit gebied
- Verbetering openbare ruimte in de wijk. De inrichting en materiaalgebruik meer op elkaar afstemmen. Woonerven benaderen als gelijkvloers met rustige en terughoudende materialen. Het groen behouden en versterken.

Boerenburg
Opgave is deze projecten goed aan te sluiten op de omliggende buurten. Er dient voor deze projecten een goede aansluiting op het maaiveld te worden gerealiseerd. De neiging bestaat hier namelijk om gebouwen te realiseren zonder relatie met elkaar en met de omgeving.

Beleidsinzet

- Nieuwe (her-)ontwikkelingen goed laten aansluiten op de bestaande ruimtelijke structuur. Dit geldt voor bebouwing (in het bijzonder rooilijnen, massa en hoogtes), groen en openbare ruimte. Aan de randen mag de bebouwing aansluiten op de doorgaande wegen, in de wijk zelf sluit de nieuwe bebouwing aan op interne structuren en in het bijzonder op het openbaar groen
- De groen- en waterstructuur behouden en versterken. Dit geldt in het bijzonder voor de buurtparkjes en wijkgroen, maar ook straatgroen
- Gooweg als lommerrijke laan met boskamers in stand houden. Nieuwe bebouwing vindt achter deze boskamers plaats
- Herontwikkeling terrein Northgohal met een goede aansluiting met de omringende woonbuurt. Dit geldt ook voor de nieuwbouw aan het Rederijkersplein;
- Verbetering beeldkwaliteit; aandacht voor schrale beeldkwaliteit van de middelhoogbouw
- Verbetering van de openbare ruimte van en rondom het winkelcentrum Rederijkersplein.

6.5 Nieuw Oost

Landschap is de drager van alle plannen; het inrichtingsontwerp begint met landschap, bomen en water als onderdeel van de landgoederenzone. Handhaven of creëren van een landschappelijke overgangszone tussen woningbouw Nieuw Oost en N206.
Met groene entrees kan Noordwijk zich positief onderscheiden van andere plaatsen langs de N206. Hier ontstaat de eerste indruk van Noordwijk: ruimte, groen, samenhang, geborgenheid en respect voor het landschap. Om dit te ervaren is voldoende afstand nodig tussen bebouwing en de hoofdwegen.
Door het hoogteverschil tussen strandwal en strandvlakte zijn verbindingen tussen waterlopen nodig voor de afwatering. Pleziervaart kan hier voor een deel ook gebruik van maken.
Opgave voor historische fietsroute: De route Bronsgeesterweg –Lageweg- Nachtegaalslaan - Achterweg vormt de ruggengraat van Nieuw Oost voor langzaam verkeer. Echter bij de kruising van Berckelweg – Bronsgeesterweg moet de fietser een omweg volgen waardoor de meeste fietsers toch de weg op eigen risico oversteken. Dit levert onveilige situaties op.

Beleidsinzet

Routes en groen

- De hagen langs wegen handhaven en nieuw aanleggen. Nieuwe hagen planten met name langs wegen met weinig bebouwing en langs bollenvelden
- Aanleg van meer stopplaatsen bij vensters op het bollenlandschap
- Fietsverbindingen verbeteren tussen van Hogeweg en Schiestraat richting Noordwijk Binnen
- Fietsverkeer met station Voorhout verbeteren
- Fietsverbinding, c.q. verkeersveiligheid, Van Berckelweg – Bronsgeesterweg verbeteren.

Water

- Streven naar een goede waterverbinding voor kleine motorboten van Noordwijk met de Kagerplassen en de rest van het Hollands plassengebied
- Verbindingen verbeteren tussen de Woensdagse Watering en de Schie door het verbreden van de huidige watergangen langs Landgoed Offem
- Een beleefbaar waterstelsel creëren als dragende structuur van Nieuw Oost: verbeteren van de zichtbaarheid, toegankelijkheid, en uitstraling van het water
- Betere waterverbindingen realiseren met de Maandagse Watering
- Stuwen zichtbaar maken in plannen.

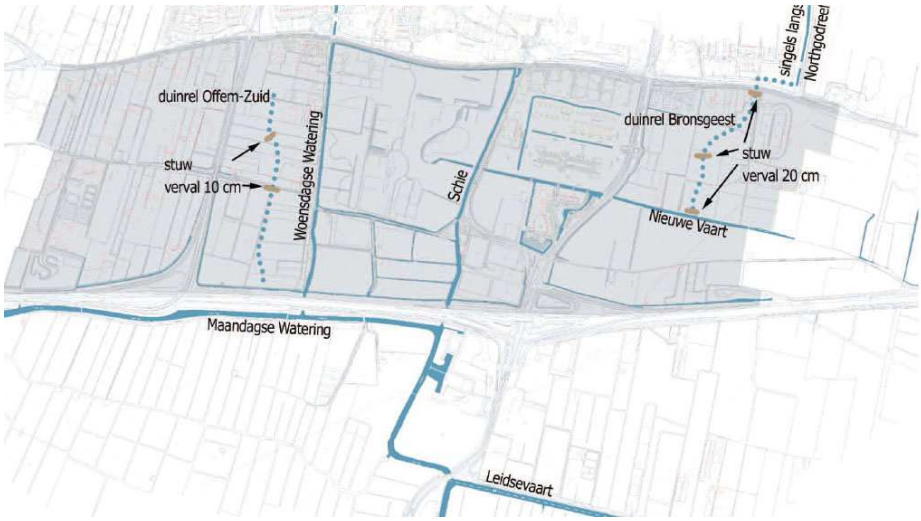

OV en verkeer

- Realisering van een Transferium in combinatie met een HOV-halte; het zoekgebied rond de afslag N206-hoek Van Berckelweg; hiermee is ook extra verkeer voor het sportpark en poppodium te bedienen, alsmede extra bezoekers voor Bronsgeest en Offem; daarnaast kan het functioneren in de opvang van extra verkeer op strandpiekdagen, bijzondere evenementen en leisure activiteiten. Aandachtspunt is het voorkomen van verdere verrommeling van functies bij de belangrijkste entree tot Noordwijk.

Parkeren

- Meervoudig gebruik van parkeren bevorderen zodat zo min mogelijk lege parkeerterreinen ontstaan;
- Groene aankleding grootschalige parkeerterreinen door integreren van groen, niet alleen aan de randen maar ook op het parkeerterrein zelf;
- Gebundeld elektrisch laden op parkeerterreinen omzoomd met groen. Deze terreinen kunnen tevens gebruikt worden voor zonnepanelen.

Achterweggebied

Het Achterweggebied is een overwegend groengebied met daarin diverse functies, van rioolwaterzuivering tot volkstuintjes. Elke gemeente heeft dit soort gebieden nodig.
Voor functies met een rommelig karakter, zoals volkstuintjes, paardenweitjes, waterzuivering en dergelijke is het Achterweggebied een passend gebied met zijn ligging tussen dorp en uitvalswegen. De Achterweg is de ruggengraat van het gebied.

Beleidsinzet

- Volkstuinen behouden plus opvang creëren voor verplaatsing uit Middengebied.
- Zuiveringsinstallatie: afvalwater is een bron van energie, grondstoffen en schoonwater; stimuleren van nieuwe duurzame technologieën om afvalwater te zuiveren: hergebruik fosfaat.
- Met Hoogheemraadschap samenwerken aan energie- en klimaat neutrale waterketen;

Offem Zuid

Vooralsnog heeft het gebied het karakter als het Achterweggebied. Het ligt aan het centrum van Noordwijk Binnen en wordt bestemd als woongebied. De opgave voor deze woonwijk ligt in de opbouw van west naar oost, van verbinden met het historische centrum tot de overgang van wonen in het groen met water aan de zijde van de provinciale weg.

Beleidsinzet

- Ontwikkeling voor de bouw van maximaal 750 woningen in alle segmenten, waaronder 30% in de sociale sector

- Ruimte voor niet-hinderlijke economische functies, zoals atelierwoningen, kleine bedrijven aan huis, ambachtelijke of dienstverlenende bedrijven: meer levendigheid-diversiteit in straat en wijk, dient ook doel sterke wijkeconomie en sociale veiligheid;
- Zonering van locatie met differentiatie op wijkniveau: landgoederenzone, 'dorpshart', en waterwonen; daarbinnen kan verfijning plaatsvinden
- Afnemende bebouwingsdichtheid richting N206
- Aanhechting met Noordwijk Binnen door fysiek doortrekken van de Voorstraat (verlengde Voorstraat) voor langzaam verkeer
- Water toevoegen in de sfeer van weteringen of duinrellen passend bij het landschap met natuurlijke oevers; dit geldt ook voor privétuinen grenzend aan water; geen harde kades
- Gezien de natuurlijke hoogteverloop meer water creëren nabij de natuurzone langs de N206, het water moet opgenomen worden in het waternetwerk zodat verbindingen kunnen ontstaan met de Maandagse Watering
- Wandelverbindingen tussen Noordwijk Binnen en natuurgebied verbeteren.

Landgoed Offem

Beleidsinzet

- Verbreding van watergang naast N206 tussen Woensdagse Watering en de Schie, waardoor rondje ontstaat en toegang tot Maandagse Watering en Leidse Vaart
- Toegankelijk maken van de sloot langs de Nieuw Offemweg, zodat de Schie in verbinding staat met de Woensdagse Watering
- Behoud open zone langs de N206; maakt onderdeel uit van de landschappelijke overgangszone.

Boechorst - Lageweg

Opgaven betreffen voornamelijk het versterken van het groene karakter aan de randen waaronder de Van Berckelweg. De historische route, nu fietsroute, vanaf Nachtegaalslaantje naar Bronsgeesterweg een veilige en directere aansluiting geven ter hoogte van de Van Berckelweg. Opgave ligt ook voor bruikbaar maken van waterstructuur voor pleziervaart.

Beleidsinzet

- Sportveld SJC groen omzomen tot uitgroei landschapssportpark
- Fijnmazig fietsnetwerk bevorderen door goede aanhechting Schiestraat met Noordwijk Binnen
- Mogelijk maken van meer passantenplaatsen voor kleine motorboten aan de Schie en deze ontwikkelen als de nieuwe waterentree van Noordwijk
- Aanpassen van fietsoversteek over de Van Berckelweg.

Bronsgeest

Het gebied wordt bestemd als woongebied voor 400-600 woningen. De hoofdopgave ligt in het verder vormgeven van de hoofdentree van Noordwijk. De opgave voor Bronsgeest als woonwijk is het herkenbaar houden als onderdeel van de landgoederenzone. Bijdragen daaraan door versterking van de afwisseling tussen beboste strandwallen met landgoederen en buitenplaatsen met open strandvlakten.
Overige opgaven komen voort uit technische randvoorwaarden zoals de bestaande gasleiding in het gebied; de wateropgave zowel in oppervlak als verbindingen en het koppelen aan de wateropgave buiten het gebied. Een algemene opgave is het realiseren van een klimaatbestendige wijk.

Beleidsinzet

- In het huidige open landschap en vanaf de N206 en de entrees zijn diverse oriëntatiepunten in Noordwijk en omgeving zichtbaar: de kerken, woningen op de duinen, Leeuwenhorst. De zichtlijnen hierop gebruiken in het ontwerp van de wijk

- Vergroting van de herkenbaarheid van het landgoederen-landschap als samenhangend geheel; daartoe inzetten op 'landgoedwonen in boskamers'
- De Van Berckelweg verder vormgeven met bomen en zichtlijnen erlangs aan de Bronsgeestzijde tegenover de huidige stedelijke wand aan de Boechorst zijde
- Zo snel mogelijk aanplanten van bomen langs de Van Berckelweg, overeenkomend met landgoedprincipe
- Bijtijds het groene raamwerk aanplanten
- Hoofdentree van woonwijk aan Van Berckelweg; informele entree aan Gooweg
- Aanleg van een fijnmazig fiets- en wandelroute netwerk naar Noordwijk-Binnen langs voormalig landgoed en huidige ZilverenKruis locatie en aantakking op groene wandelroute van Boechorst
- Fietsroute naar het buitengebied aantakken op Bronsgeesterweg en verder op Leeweg
- Langs de Northgodreef loopt een waterverbinding die gekoppeld is aan deze Nieuwe Vaart. Hierdoor moet de waterhuishouding van Noordwijk verbeteren. De locatie van deze waterverbinding staat niet vast, bij eventuele ontwikkelingen kan deze verplaatst worden
- In de huidige waterverbinding ligt een stuw. Ook bij ontwerp van woonwijk dit zichtbare hoogteverschil zichtbaar en beleefbaar houden
- Reservering van ruimte voor duurzame ontwikkelingen zoals zonnepanelen en/of elektrisch laden.

Gebied ten oosten van de N206
Het groene open gebied aan de oostkant van de N206 draagt bij aan de landelijke beleving vanaf deze N206, dat komt ook door het brede profiel van de N206.
Het gedeelte dat aan de N444 ligt is direct bepalend voor de beleving en sfeer van deze belangrijkste entree uit het oosten. Risico met de diverse functies die er een plek hebben dat er verrommeling optreedt. De visie en opgave met de ontwikkeling van Bronsgeest om hier een nieuwe entree van Noordwijk vorm te geven geldt ook voor dit gebied.

Beleidsinzet
- Sturen op hogere beeldkwaliteit van de diverse bedrijvigheid langs de N444
- Ontwikkeling van Beukterrein met leisurefuncties kan een impuls geven
- Behoud van open groengebied en bollenvelden
- Maandagse Watering, De Schie en Leidse Vaart als vaarroute langs Jachthaven bekend maken.

Functies/Voorzieningen
In Nieuw Oost zijn verspreid over het gebied diverse functies aanwezig. Het Achterweggebied blijft een groen gebied voor typische functies buiten en nabij een woongebied. Daarbij komt dat vanwege de revitalisering van het Middengebied verschillende volkstuinders een nieuwe plek hebben gekregen in het Achterweggebied.
Het parkeerterrein in het gebied van Bronsgeest hoorde oorspronkelijk bij het Zilveren Kruis complex aan de ander kant van de Gooweg. Deze relatie vraagt om nadere studie bij planontwikkeling van Bronsgeest, ook in het kader van benodigde overloop terrein voor zomerse topdagen en discussie van locatie van HOV transferium in dit gebied.

Beleidsinzet
- In Nieuw Oost valt in de eerste plaats te denken aan speelvoorzieningen, in ieder geval nodig voor een nieuwe buurt;
- Een groentetuin of een paardenweide met gezamenlijke stallen, omzoomd door een bij het landschap passende erfscheiding/omwalling. Dit komt tegemoet aan een behoefte en geeft het landschap een functie die de landschappelijke beleving waarborgt.

In Boechorst staat een school. Deze telt ook mee voor Bronsgeest. In Bronsgeest is geen ruimte nodig voor een school, wel voor spelen en misschien nog andere kinderactiviteiten, voor de kleinste bijvoorbeeld.

6.6 Buitengebied

Veel van de beleidsinzet van het buitengebied wordt beschreven in het hoofdstuk 'Greenport' in deel A. Hier volgt de beleidsinzet die alleen over de gebouwde leefomgeving geldt.

Beleidsinzet

- Bouwen woningen buiten contour niet toestaan met uitzondering van Bronsgeest, Greenportwoningen (Offensiefwoningen en landgoedwoningen) en overige woningen conform de Intergemeentelijke Structuurvisie Greenport;
- Ontwikkeling recreatie en toerisme;
- Het tegengaan van verdergaande verrommeling;
- Het versterken van de beleving van de landschappelijke zones.
- Behoud en ontwikkeling van natuurwaarden. Huidige aanwezige functies accepteren zoals het zweefvliegterrein, zendmast, golfbaan. Langevelderslag herontwikkelen als toeristisch/recreatief knooppunt met aandacht voor natuurbeleving, strandrecreatie en horeca;
- De steilrand behouden en waar mogelijk beter zichtbaar maken;
- De entrees van de Noordduinen beter zichtbaar maken;
- Bij de zeereep de wandelroute verlengen de noordelijke duinen in, in combinatie met een uitnodigend uitkijkpunt.

Duinrand/Recreatieparken

De opgave ligt in het verbeteren van de algehele kwaliteit van de parken, zowel op het gebied van voorzieningen als landschappelijke inpassing. Ook kan de relatie met de omgeving verbeterd worden. Een opgave ligt in de vergroting van de (brand)veiligheid als gevolg van te hoge dichtheden en permanente bewoning van recreatieverblijven.

Beleidsinzet

- Parken beter landschappelijk inpassen, geen coniferenhagen, maar goede landschappelijke inpassing met bij voorkeur inheemse beplanting zodat het meer natuurlijk oogt
- Duinweg 88 als kans om een recreatiepark met aantoonbare meerwaarde toe te voegen met een hoge kwaliteit (onder andere op het gebied van landschappelijke setting en inpassing)
- Geen permanente bewoning toestaan.

Van den Berghstichting

Gestreefd wordt naar gedeeltelijk omvorming tot een uniek woongebied dat bijdraagt aan vergroting van de diversiteit aan woonmilieus in Noordwijk, met aandacht voor bijzondere woonvormen, met desgewenst experimentele of semipermanente woningen.

Beleidsinzet

- Behoud wonen en zorg voor verstandelijk gehandicapten
- Behoud van het landschap: vooral het lommerrijke/bomenrijke karakter en een goede relatie met het duingebied
- Toestaan van welstandsvrij bouwen met aandacht voor een goede landschappelijke inpassing.

Sancta Maria

Voor deze locatie is een visie ontwikkeld die uitgaat van herbestemming van de locatie, waar in een lage dichtheid gewoond kan gaan worden, binnen een sterk landschappelijk kader.

Voor de herontwikkeling is een stedenbouwkundig plan opgesteld. Het gebied krijgt een centrale parkzone met de oude cultuurhistorisch waardevolle instellingsgebouwen. Daaromheen zal een boszone komen met vrijstaande villa's.

Beleidsinzet

- Ontwikkelen conform voorgelegde plannen en bestemmingsplan Landgoed Sancta Maria
- Behoud en herontwikkeling van het bijzondere landgoedkarakter als een beboste enclave midden in het open bollengebied
- Behoud en herontwikkeling van de cultuurhistorische bebouwing. Oud staat naast nieuw
- Het bebouwingspercentage neemt niet toe in vergelijking met de vroegere situatie van het psychiatrisch ziekenhuis
- De natuur- en landschapswaarden behouden en versterken.

6.7 Bedrijventerreinen

De uitbreidingsvraag concentreert zich in de stedelijke as Leiden-Katwijk. In de Bollenstreek (waaronder Noordwijk) is de uitbreidingsvraag niet aanwezig. Dat betekent dat het op orde houden van de Noordwijkse bedrijventerreinen prioriteit heeft.

Beleidsinzet

- Inzetten op beheer van bestaande terreinen;
- Fietsroute ontwikkelen tussen Noordwijk aan Zee en Vinkeveld naar ESTEC;
- Huidig open grasland aan oostzijde van de bedrijventerrein handhaven;
- Verder uitvoeren van groenstructuur zoals in beleidsplan Groen staat aangegeven;
- Sterk inzetten op groene voorerven aan de Zwarteweg;
- Routes door bedrijventerreinen fiets- en voetgangervriendelijk maken of houden.

7. Verbindingen

In dit hoofdstuk worden de verbindingen vanuit de gebouwde leefomgeving met alle thema's uit deel B gelegd.

Met duurzaamheid

- Schoon strand en zeewater;
- Veel natuur;
- Bij mondiale top van groene toeristische bestemmingen;
- Geen grote (energie-intensieve, vervuilende) industrie;
- Veel dakoppervlak beschikbaar voor het plaatsen van zonnepanelen;
- Sfeervolle dorpskernen, inzetten op langzaam verkeersroutes;
- Stevige basisstructuur van groene routes.

Met milieuzonering

- Streven om geen nieuwe woningbouw op kleinere afstanden toe te staan dan volgens de richtafstanden in de VNG publicatie Bedrijven en milieuzonering 2009 mogelijk is;
- Daar waar milieutechnisch mogelijk meer kansen benutten voor functiemenging van bedrijfsmatige activiteiten in de woonomgeving.

Met bodem

- Bij grotere (woningbouw) projecten streven naar een gesloten grondbalans, (gebiedseigen) grond binnen de ontwikkellocatie te houden, mede met behulp van de bodemfunctieklassenkaart;
- Passende functies vinden voor grondgebruik op de twee voormalige stortlocaties;
- In het geval van ernstige bodemverontreiniging in samenwerking met het provinciaal bevoegd gezag, streven naar sanering in combinatie met gewenste gebiedsontwikkelingen;
- In situaties waar een totale verwijdering van de aanwezige verontreiniging geen (reële) optie is: afdeklagen (leeflagen) toepassen, waarmee de locatie weer een gebruiksfunctie kan krijgen.

Met geluid

- Geen nieuwe (geluidsgevoelige) bestemmingen realiseren in gebieden met een te hoge geluidsbelasting;
- Streven naar een maximale gevelbelasting van 58 dB in binnenstedelijk gebied voor de realisatie van nieuwe (geluidsgevoelige) bestemmingen zoals wonen, in plaats van de wettelijk mogelijke 63 dB;
- Bij transformatieplannen voor kantoren naar woningen een kwaliteitseis voor geluidbelasting binnenshuis hanteren, die gelijk is aan de wettelijke eis voor nieuwbouw te weten 33 dB;
- Alle woningen op de saneringsvoorraadlijst dienen uiterlijk 2025 te zijn gesaneerd.

Met externe veiligheid

- Bij ontwikkelingen rekening houden met de ligging en de mogelijke effecten van de ondergrondse aardgasleiding;
- Ontwikkelingen mogen niet leiden tot nieuwe knelpunten. Dit betekent dat ontwikkeling van kwetsbare objecten niet mogen leiden tot overschrijdingen in het groepsrisico;
- De bedrijfsmatige activiteiten (waaronder het LPG tankstation) liggen in bestaande bebouwing. Wenselijk is dat deze worden verplaatst naar een locatie buiten de bebouwde kom;
- Voorkomen van nieuwe knelpunten.

Met samenleving, welzijn, jeugd en zorg

- Binnen het dagelijks leven heeft de term welzijn vooral betrekking op de brede waaier van gezondheidsaspecten van individuen en gemeenschappen. Dit wordt ook wel 'kwaliteit van leven' genoemd. Tot de standaardindicatoren van welzijn behoren niet alleen materieel bezit en werkgelegenheid, maar ook de woonomgeving, lichamelijke en geestelijke gezondheid, onderwijs, recreatie en sociale contacten.

Met sport, gezondheid en beweging

- Door bos en duin en het strand biedt Noordwijk perfecte recreatievoorzieningen. Door in de openbare ruimte rekening te houden met het gebruik ervan en hiervoor speciale beweegvoorzieningen aan te leggen kan bewegen in de buitenruimte meer worden gestimuleerd;
- Aanleggen van fitnesstuinen;
- Het ontwikkelen van een groene outdoorvisie;
- Ook het verbreden en verharden van drukke of doorgaande fietspaden kan bijvoorbeeld zorgen dat wielrenners makkelijker en veiliger langzamere fietsers kunnen passeren. Dit werkt niet alleen stimulerend op deze activiteiten, maar werkt eveneens positief door op andere sporten zoals skeeleren of hardlopen die veelal individueel worden beoefend.

Met onderwijs

- Bij nieuwbouw en/of renovaties wordt nadrukkelijk gekeken naar duurzaamheid en milieu.

Met cultuur

- Dag- en verblijfstoerisme: Noordwijk kan zich met cultuur onderscheiden ten opzichte van andere badplaatsen. Een aanvullend aanbod van grootschalige culturele evenementen en een breed aanbod van culturele attracties en slechtweervoorzieningen dragen bij aan het aantal bezoekers in Noordwijk en de profilering van Noordwijk;
- Aantrekkelijke leefomgeving: kunst in de openbare ruimte en het betrekken van cultuurhistorie bij de nieuwbouwprojecten maakt van Noordwijk een aantrekkelijkere badplaats;
- Gestreefd wordt naar behoud, versterking en vergroting van de herkenbaarheid van de Noordwijkse cultuurhistorische waardevolle kwaliteiten.

Met archeologie

- Er is een verdere toename te verwachten van nieuwe belevingsplekken geïnspireerd door archeologie, op of nabij vindplaatsen. Zulke archeologische verwijzingen dragen bij aan de identiteit van nieuwe en oude woongebieden en de beleving van de bewoners;
- Archeologische waarden en hoge archeologische verwachtingen tijdig en volwaardig meewegen bij strategische locatie- en inrichtingskeuzes, in goede afstemming met de regio. Concreet:
  - ➔ bij woningbouw in de geplande uitleggebieden Offem Zuid, Bronsgeest, Vinkenveld-Zuid en het Middengebied, evenals in het grootste deel van de dorpskernen rekening houden bij middelhoge tot hoge archeologische verwachtingen door bij voorgenomen ontwikkelingen van een zekere omvang archeologisch onderzoek verplicht te stellen.

Met erfgoed en cultuurhistorie

Noordwijk wil inzetten op verduurzaming. Daarin speelt erfgoed en cultuurhistorie een grote rol zowel van object als van herkenbare structuren.

- Streven naar behoud, versterking en vergroting van de herkenbaarheid van de Noordwijkse cultuurhistorisch waardevolle kwaliteiten. Daarmee wordt cultuurhistorie een hechter onderdeel van het profiel van Noordwijk en draagt het bij aan de

versterking van de ruimtelijke kwaliteit en identiteit van de gemeente. Dit is ook van belang voor de ontwikkeling van nieuwe woongebieden;
- (Laten) Uitvoeren van een goede, gemeentebrede inventarisatie naar de waardevolle cultuurhistorische structuren, gebieden en objecten. Op basis van deze inventarisatie, in overleg met Noordwijkse erfgoedverenigingen, tot een cultuurhistorische waardenkaart komen, waarin deze cultuurhistorische waarden in zijn vastgelegd;
- Aan de hand van bovenstaande gebieden en structuren de cultuurhistorische waarden adequaat in bestemmingsplannen c.q. omgevingsplan verankeren, waardoor Noordwijk voldoet aan het wettelijk kader (Bro c.q. Omgevingswet);
- Andere aspecten van de rijke cultuurhistorische diversiteit in Noordwijk meer aandacht geven, bijvoorbeeld de kruidenteelt en het vissersdorp;
- De bouwhistorische waarden in Noordwijk beschermen en in het beleid implementeren; bijvoorbeeld: objectgerichte én planologische bescherming van de laatste visserswoningen ter behoud van het kleinschalig historisch karakter van het vissersdorp;
- Aanwijzing van gemeentelijke monumenten en beeldbepalende panden en de bescherming hiervan adequaat borgen in bestemmingsplannen;
- Versterking van de beleving van de Noordwijkse landgoederen Calorama en Offem als waardevolle elementen in het landschap (particulier eigendom en niet toegankelijk);
- Landschappelijk verbinden van de Noordwijkse landgoederen met de Noordwijkerhoutse landgoederen van het Leeuwenhorstgebied, bijvoorbeeld via (nieuw aan te leggen) fietspaden;

Met water

- In samenwerking met het hoogheemraadschap en andere betrokken partijen de gevolgen van wateroverlast voorkomen door een goede afstemming tussen het grondwater- en oppervlaktewaterwatersysteem, riolering en de inrichting van de (openbare) ruimte. Ondanks het geboden beschermingsniveau blijft er kans op overlast bij zeer extreme buien. Om hierop te anticiperen en de kans op overlast en schade te verkleinen zal Noordwijk in de toekomst zoveel mogelijk 'klimaat-adaptief' bouwen. Dit wil zeggen: in het stedenbouwkundig ontwerp en inrichting van nieuwe ontwikkelingen bewust anticiperen op de gevolgen van klimaatverandering. Dat kan bijvoorbeeld door op de juiste plaatsen meer water en groen in en om de dorpen aan te brengen. Dat heeft bijkomende voordelen voor de leefkwaliteit (beleving en waardeverhoging) en de aantrekkelijkheid voor bezoekers. Dit zal vooral zijn beslag moeten krijgen in de nieuwe grotere uitleglocaties Offem-Zuid, Bronsgeest, Vinkeveld Zuid en het Middengebied. Maar ook in de grotere inbreidingslocaties binnen de kernen ligt een duidelijke opgave voor meer water en groen, mede door bijvoorbeeld de aanleg van natuurvriendelijke oevers;
- Toename van verhard oppervlak in nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen compenseren door een toename van het oppervlaktewater, conform het beleid van het Hoogheemraadschap voor Rijnland.
- Het onderhouden van de begroeiing langs de Haarlemmertrekvaart voor een optimale ontwikkeling van de waterkwaliteit. Als zich kansen voordoen voor de verbetering van de waterkwaliteit vanwege een ruimtelijke ontwikkeling zoals aanleg van een woonwijk, aanpassing infrastructuur, recreatieve voorzieningen, of (groot) onderhoud aan de watergang of naastgelegen kering dan wordt wel bekeken of er mogelijkheden zijn om oevers natuurvriendelijk in te richten. Het agrarisch grondgebruik beïnvloedt de waterkwaliteit sterk en indirect ook de kwaliteit van het KRW waterlichaam de Haarlemmertrekvaart.
- In samenspraak met alle betrokken partijen voorkomen van grondwaterproblemen in de dorpsgebieden. In Noordwijk aan Zee extra aandachtpunt voor ondergrondse parkeergarages.

Met wonen

- Versterking van een aantrekkelijke en onderscheidende leefomgeving die de Noordwijkse identiteit versterkt; daarbij passen ook verbindingen met de ambities vanuit water en cultuurhistorie;
- Nieuwe woonconcepten zoals Tiny Houses faciliteren. Collectief Particulier Opdrachtgeverschap (CPO) stimuleren en zo mogelijk een CPO-pilot starten in een van de uitleggebieden;
- Belangrijk uitgangspunt bij de woningbouwplannen is de realisatie van een aantal grotere nieuwbouwlocaties, waaraan Noordwijk al lange tijd werkt: Offem-Zuid, Bronsgeest en Bloemenzee. Hier spelen omvangrijke investeringen, diverse contracten en uitgegeven 'bouwclaims' aan private ontwikkelaars;
- De ontwikkeling van deze nieuwbouwlocaties, in relatie met andere te ontwikkelen (inbreidings)locaties moet goed op elkaar afgestemd worden waardoor een zoveel mogelijk continue bouwstroom ontstaat voor verschillende doelgroepen.

Met economie en ondernemen

- Flexibele bestemmingsplannen kunnen de weg vrij maken voor een reeks innovatieve experimenten die bijvoorbeeld stagnerende gebiedsontwikkeling kunnen stimuleren;
- Noordwijk onderzoekt de mogelijkheden voor meer hybride vormen van economische activiteiten, zoals functievermenging in een bedrijfspand, showroom, research, verkoop;
- Om de wijkeconomie te kunnen stimuleren zal in de uitleg- en herstructureringsgebieden meer functiemening worden toegepast. Bijvoorbeeld woon-werk woningen voor zzp'ers, starters en kleinschalige niet hinderlijke bedrijvigheid.

Met detailhandel, restaurants en cafés

- Hybridisering samenleving en economie: ontstaan van onverwachte vernieuwende functiecombinaties.
- Wat betreft aanbod restaurants inzetten op onderscheid Zee en Binnen.

Met toerisme en recreatie

- Hotels passend bij identiteit locatie. Op Palaceplein anders dan aan de Koningin Astrid boulevard, allebei Noordwijks;
- Aantrekkelijke routes die functies verbinden en elkaar versterken.

Met greenport

- Behoud van eerste klas bollenareaal (als regio met in totaal 2625 ha), tegengaan van inefficiënte productie op versnipperde grond en versterking van de aantrekkelijkheid als woon-, werk- en toeristisch verblijfsgebied.
- Voortzetting van herstructurering van de Greenport, waarbij ook in Noordwijk gericht in bepaalde gebieden wordt gewerkt aan verbetering van de ruimtelijke kwaliteit van het landschap, opruimen van verrommeling, het open houden c.q. maken van gebieden als ook het verdichten van bepaalde gebieden voor bollengerelateerde bedrijven.
- Zorgen voor een goede programmering en heldere begrenzing van stedelijke ontwikkelingslocaties voor de lange termijn (minimaal 2030) om het werkingsgebied van de GOM veilig te stellen en de gewenste investeringen in het buitengebied te bevorderen.
- Ook in Noordwijk het afgesproken Greenportinstrumentarium toepassen, waaronder de bollengrondcompensatieregeling en de (eventuele geclusterde) bouw van Greenportwoningen in het buitengebied.
- Het bestaande cultuurhistorisch erfgoed verbinden met de planologische keuzes.

Met mobiliteit

- Aantrekkelijke en veilige routes;
- Transferium zoeklocatie.

Met strand

- Noordwijk heeft het maximaal aantal ondernemingen op het strand bereikt en biedt geen ruimte voor nieuwe ondernemingen. Meer ondernemingen drukt op het aanbod van vrije stranden en zal ten koste gaan van het open karakter en het kwaliteitsbeeld van onze stranden.

Met groen en landschap

- Herkenbare groene hoofdstructuur;
- Het Middengebied lijkt dicht te slibben met woningbouw (rood voor groen) en andere functies. Hiermee gaat het leesbare patroon van strandwallen en strandvlaktes verloren. Daarmee ook de landschappelijke kwaliteiten van Noordwijk in het algemeen;
- Het creëren van een groene verbinding via de landgoederen langs de Herenweg - Nieuwe Offemweg - Gooweg zal vanwege de verkeersdrukte, bebouwing en andere obstakels niet realistisch zijn (maar kan wel onderzocht worden);
- De druk op de geplande groene verbinding langs de N206 neemt, als gevolg van het woningbouwprogramma, toe;
- Op kleinere schaal koppelen van buurtgroen aan historisch toeristische routes in Noordwijk Binnen.
- Vooral in Noordwijk aan Zee, meer groen en minder steen.

Omgevingsvisie Noordwijk 2030

DEEL D: Dynamisch Uitvoeringsprogramma

Gemeente NOORDWIJK

NOORDWIJK ENERGIEKE 7 STERREN KUSTPLAATS

Colofon

Stellers	Projectgroep Omgevingsvisie Noordwijk 2030
Eigenaar	Afdeling Ruimte & Samenleving
Datum	12 oktober 2017
Zaaknummer	Z/15/003432

Inhoud

1. Inleiding **4**

1.1 Opzet en relatie met deel A, B en C 4

1.2 Modulaire karakter en proces 4

2. Overzicht projecten **6**

3. Financiën **11**

3.1 Locatieontwikkelingen 11

3.2 Financiële aspecten 11

1. Inleiding

1.1 Opzet en relatie met deel A, B en C

De Omgevingsvisie Noordwijk omvat vier onderdelen:

- Deel A: Visie en Realisatie;
- Deel B: Thematische analyses, beleidsinzet en verbindingen;
- Deel C: Analyse gebouwde leefomgeving;
- Deel D: Dynamisch uitvoeringsprogramma.

Het voorliggende deel betreft *Deel D: Dynamisch uitvoeringsprogramma*.

1.2 Modulaire karakter en proces

Zoals aangegeven in Deel A, zal de Omgevingsvisie Noordwijk zal zoveel mogelijk voorbereid zijn op de nieuwe Omgevingswet. Daarmee is er een goede basis voor een sluitend geheel van beleid. Hierbij wordt ingespeeld op de nieuwe Omgevingswet die vooral als doel vereenvoudiging, modernisering en bundeling van de huidige, veelal complexe regelgeving in het ruimtelijk en milieubeleid heeft om projecten sneller tot uitvoering te brengen.

De Omgevingsvisie moet een dynamisch document en instrument blijven. Dit komt ook tot uitdrukking in het uitvoeringsprogramma, de organisatie hieromheen en een regelmatige terugkoppeling naar raad en bevolking.
Dit uitvoeringsprogramma sluit aan op de zeven sterrenkustplaats Noordwijk. Om als Noordwijk naar een energieke zeven sterrenkustplaats te groeien moeten we in actie komen. We willen dat doen aan de hand van een concreet uitvoeringsprogramma dat we in dit hoofdstuk beschrijven. We zien dit als een inspirerende leidraad om met alle betrokken partijen samen de ontwikkelambities te kunnen realiseren.

STERREN	1	2	3	4	5	6	7
STRATEGISCHE PROJECTEN	ENERGIEKE SAMENLEVING	GEWELDIGE SPORT	SFEERVOLLE DORPSCENTRA	AANTREKKELIJKE LEEFOMGEVING	RIJKE NATUUR GREENPORT	UITSTEKENDE BEREIKBAARHEID	VEELZIJDIGE ECONOMIE TOERISME
1. Streven duurzame gemeente	X	x	x	x	x	x	x
2. Streven energieneutrale gemeente	X	x	x	x	x	x	x
3. Versterking leefomgeving (gebouwen en ruimte)			x	X	x		x
4. Verbeteren aantrekkelijkheid boulevard en pleinen	x		X				x
5. Realisering duurzaam woningbouwprogramma	x		x	X			x
6. Versterking zorgsector	x						X
7. Versterking Space cluster en bedrijventerreinen	x					x	X
8. Versterking toeristisch cluster	x	x	x	x	x	x	X
9. Stimulering compacte winkelgebieden	x		X				x
10. Verbetering bereikbaarheid en parkeren			x			X	x
11. Totstandkoming hoogwaardig openbaar vervoer			x			X	
12. Verduurzaming greenport met landschap					x		X
13. Realisering duurzaam robuust watersysteem				x	X		
14. Vergroting biodiversiteit				x	X		
15. Versterking groenstructuren				x	X		
16. Cultuurhistorische en archeologische kwaliteiten zichtbaar maken	x		x	X	x		x
17. Promotie hoogwaardige sportcomplexen		X					
18. Versterking cultureel klimaat	x		x	X	x		
19. Ontwikkeling zelfredzame samenleving	X		x				

Vanuit de hoofdlijnen van de visie tot 2030 willen we gericht, maar ook met voldoende flexibiliteit, onze kansen benutten vanuit nieuwe trends en gewijzigde beleidskaders. We willen zelf energiek de toekomst van Noordwijk vormgeven. Noordwijk als een energieke, inspirerende en gastvrije kustgemeente met topkwaliteit en allure, een zeven sterren kustplaats.

We krijgen dat alleen voor elkaar als alle partijen, zijnde private ontwikkelende partijen, grondeigenaren, bewoners, ondernemers, organisaties en overheden effectief met elkaar samenwerken. De ontwikkeling van vastgoed, openbare ruimte en overige openbare functies binnen de gemeente zijn namelijk nauw met elkaar verweven. Door gedeelde belangen te onderkennen en te benutten kunnen deze elkaar versterken en zodoende de uitvoering van de Omgevingsvisie tot een succes maken. We kunnen het als overheid niet alleen. In het veranderende speelveld met steeds ingrijpender sociaal-economische en technologische

ontwikkelingen, passen we onze rol als gemeente aan omdat we meer vraaggericht in plaats van aanbodgericht willen denken. Het uitvoeren van de ambities in de Omgevingsvisie vraagt om een cultuuromslag in denken en doen van ons allemaal.

De projecten in dit hoofdstuk betreffen zowel locatieontwikkelingen als openbare voorzieningen. Het zijn projecten die de gemeente zelf uitvoert, projecten waarvoor het initiatief voor de uitvoering ligt bij private partijen of een combinatie van beiden.

Tevens gaan we in hoofdstuk 3 in op de financiële aspecten van de uitvoering en realisatie van projecten. We willen de mogelijke financiële bijdragen in het kader van het kostenverhaal borgen. We maken bij de verdeling van kosten een onderscheid in:

- kosten van bovenwijkse voorzieningen;
- bovenplanse kosten (verevening);
- bijdragen ruimtelijke ontwikkelingen.

Het uitvoeringsprogramma is een wezenlijk deel van de Omgevingsvisie en moet dynamisch zijn om te kunnen bijstellen als (markt)omstandigheden daar aanleiding toe geven. Het uitvoeringsprogramma is dus niet in beton gegoten.

We werken deze uitvoeringsparagraaf nader uit in een Nota kostenverhaal om zodoende het dynamische karakter te kunnen waarborgen.
Passend binnen onze langetermijnvisie kunnen de projecten daarom worden aangepast, zowel inhoudelijk als qua planning. Daarmee krijgt ons programma de noodzakelijke dynamiek en flexibiliteit, terwijl we wel vasthouden aan de grote lijnen zoals beschreven in deel A van deze Omgevingsvisie.
Om deze dynamiek te kunnen realiseren leggen we in deze uitvoeringsparagraaf de hoofdlijnen van het kostenverhaal vast en werken we het kostenverhaal nader uit in een Nota kostenverhaal. Naast de gebruikelijke verantwoording binnen planning en control cyclus, geven we dit vorm door middel van een voortgangsrapportgage aan de raadscommissie.

2. Overzicht projecten

Nr.	Projectnaam	t/m 2020	2021 t/m 2025	2026 t/m 2030	Uitvoerende partij(en)	Rol gemeente
	1. Streven duurzame gemeente / 2. Totstandkoming energie neutrale gemeente					
	Gemeentelijke organisatie					
1	Kennis opbouwen en uitdragen gemeentelijke organisatie	x			gemeente	Uitvoerend
2	Ontwikkelen kennisnetwerk in regio voor snelle implementatie	x			Bollenstreekgemeenten	Faciliterend
3	Organisatie duurzaamheidsmarkt (Teylingen) / Duurzaamheidsprijs Bollenstreek	x			Bollenstreekgemeenten	Uitvoerend
4	Noordwijk blijft Fairtrade gemeente	x	x	x	gemeente	Faciliterend
5	B&W en raadsvoorstellen standaard uitrusten met duurzaamheidsparagraaf	x	x	x	afdelingen gemeente	Uitvoerend
6	Duurzaamheidsparagraaf bij ruimtelijke plannen	x	x	x	initiatiefnemers	Faciliterend
7	Duurzame catering (gemeentelijke) evenementen	x	x	x	initiatiefnemers	Faciliterend
8	Actieplan Manifest Maatschappelijk Verantwoord Inkopen (MVI)	x	x	x	Bollenstreekgemeenten, Stichting Rijk	Uitvoerend
9	Groene energie inkopen (onderdeel green deal)	x	x	x	gemeente in regio	Uitvoerend
10	Opstellen protocol aanbesteding elektrische deelauto's gemeentelijke organisatie	x			gemeente	Uitvoerend
11	Continueren duurzaamheidprogramma gemeentekantoor en nieuw kantoor	x	x		gemeente	Uitvoerend
12	Toewerken naar Energielabel B gemeentelijke gebouwen	x	x		gemeente	Uitvoerend
	Gebouwde omgeving					
1	Kantorenproject	x			ODWH, eigenaren	Faciliterend
2	Onderzoek nieuwbouwwijken van het gas af	x	x		corporaties, grondeigenaren, gemeenten	Faciliterend
3	Opstellen subsidieregeling zonnepanelen op daken	x	x		gemeente, ODWH	Faciliterend
4	Spouwmuurisolatie (particuliere) woningen	x	x	x	NWS	Faciliterend
5	Info burgers via Duurzaamheidsloket	x	x	x	ODWH	Faciliterend
	Openbare ruimte en groen					
1	Openbare plantsoenen meer invullen met duurzame beplanting en materialen	x	x	x	gemeente	Uitvoerend
2	Onderzoek plaatsing Wind - boom	x	x	x	ODWH	Faciliterend
3	Onderzoek zonnepanelen Langevelderslag	x			ODWH	Faciliterend
	Mobiliteit					
1	Onderzoek transferium	x	x		onderzoeksbureau	Faciliterend
2	Onderzoek parkeren strand alleen toegankelijk voor elektrische auto's		x	x	onderzoeksbureau	Faciliterend
3	Onderzoek parkeren winkels en kleine straten voor elektrische auto's		x	x	onderzoeksbureau	Faciliterend
4	Fietsenstallen, stimuleren fiets, slimme fietspaden (licht)		x	x	onderzoeksbureau	Faciliterend
5	Elektrische laadpalen op parkeerplaatsen	x	x		onderzoeksbureau	Faciliterend
6	Elektrische laadpalen in openbare ruimte	x			marktpartijen	Faciliterend
	Toerisme, strand					
1	Energiescan MKB 20 strandpaviljoens	x			ODWH	Faciliterend
2	Kustpact uitvoeren	x	x		gemeente	Faciliterend
3	Onderzoek Jachthaven/Blue energie centrale	x			gemeente	Faciliterend
4	Opstellen energiescan horeca en campings	x			ODWH	Uitvoerend
	Verenigingen en accommodaties					
1	Opstellen energiescan verenigingen	x			ODWH	Faciliterend
2	Opstellen energiescan scholen en overige gemeentelijke accommodaties	x			ODWH	Faciliterend
3	Sportaccommodaties voorzien van energievoorzienende elementen (kunstgras --zonnepanelen)	x			ODWH	Faciliterend
	Circulaire economie					
1	Onderzoek milieustraat of afvalinzameling tot hoger scheidingsniveau (apart plastic inzamelen)	x			ODWH	Faciliterend
2	Gescheiden afvalinzameling op werkvloer	x	x	x	gemeente, werkgevers	Uitvoerend
3	Digitale hulpmiddelen om te komen tot papierloos kantoor	x	x	x	gemeente, werkgevers	Uitvoerend
	Financiën					
1	Vergroenen gemeentelijk belastingstelsel	x	x	x	gemeente	Faciliterend
2	Vergroenen gemeentelijke leges bij vergunningstelsel	x	x	x	gemeente	Faciliterend
3	Opstellen protocol Duurzaamheidsleningen verenigingen (follow-up tour 12 sept)	x	x		verenigingen, gemeente, ODWH	Faciliterend
	Energieopwekking					
1	Inzicht krijgen in energieverbruik (Gebiedsstrategie duurzame energie Holland Rijnland)	x			onderzoeksbureau	Faciliterend
2	Onderzoek Noordwijk Energieneutraal 2030 (grootschalige energieopwekking)	x			onderzoeksbureau, gemeente	Faciliterend
3	Onderzoek Warmte Transitie Atlas		x		onderzoeksbureau	Faciliterend

Nr.	Projectnaam	t/m 2020	2021 t/m 2025	2026 t/m 2030	Uitvoerende partij(en)	Rol gemeente
	3. Versterking leefomgeving					
1	Onderzoek verhoging belevingswaarde openbaar water (zichtbaar, bruikbare waterkanten)	x	x		Hoogheemraadschap van Rijnland, gemeente	Faciliterend
2	Creëren ontmoetingsplekken op pleinen en kruispunten van routes	x			gemeente	Uitvoerend
3	Pleinen voor verblijf en spelen, natuur en klimaat bestendig (water en temperatuur)		x		gemeente	Uitvoerend
4	Medegebruik schoolgebouwen voor wijk		x		gemeente	Uitvoerend
5	Onderzoek beweegvriendelijke wijkinrichting		x		gemeente met derden	Faciliterend
6	Realiseren Leefstraat project in Noordwijk	x			gemeente met derden	Uitvoerend
7	Onderzoeken realisatie rustplaatsen voor ouderen en minder validen op looproutes van Noordwijk Binnen naar Noordwijk aan Zee	x			gemeente	Uitvoerend
8	Onderzoeken realisatie rustplaatsen voor ouderen en minder validen in winkelstraten	x			gemeente	Uitvoerend
9	Zorgen dat alle woningen voldoen aan de wettelijke geluidsnormen voor wegverkeer (uitvoeren saneringsvoorraadlijst)	x	x		gemeente en ODWH	Uitvoerend
	4. Verbeteren aantrekkelijkheid boulevard en pleinen					
1	Ontwikkelen iconisch gebouw Gat van Palace / Palaceplein inrichten als verblijfsgebied	x			gemeente met derden	Faciliterend
2	Ontwikkeling Vuurtorenplein, pleinruimte aan zee	x			gemeente met derden	Faciliterend
3	Ontwikkeling Wantveld	x			gemeente met derden	Faciliterend
4	Herinrichting Kloosterplein		x		gemeente met derden	Faciliterend
5	Herontwikkeling Jan Kroonsplein		x		gemeente met derden	Faciliterend
6	Herontwikkeling Maarten Kruytstraat	x			gemeente met derden	Faciliterend
7	Onderzoek wandelpad door de duinen langs boulevard		x		gemeente met derden	Faciliterend
8	(Strand)beleving creëren geen ¨standaard¨ c.q. onsamenhangend aanbod		x		ondernemers	Faciliterend
9	Bootcampen Boulevard/strand		x		ondernemers	Faciliterend
10	Uitstraling restaurants upgraden		x		ondernemers	Faciliterend
	5. Realisering duurzaam woningbouwprogramma					
	Algemeen					
1	Op peil houden kernvoorraad sociale huurwoningen (doorlopend)	x	x	x	NWS	Faciliterend
2	Bij nieuwbouw uitgangspunt 30% in sociale segment (doorlopend), compensatiefonds	x	x	x	gemeente	Faciliterend
3	Bij nieuwbouw minimaal 20% in middelduur segment (doorlopend)	x	x	x	gemeente	Faciliterend
4	Conceptuele innovatieve (tijdelijke) bouwconcepten	x	x	x	gemeente met derden	Faciliterend
5	Inzetten lokaal maatwerk en toewijzing aan specifieke doelgroep	x	x	x	gemeente met derden	Faciliterend
6	Alternatieve woningen onderzoeken (Tiny Houses)		x		derden	Faciliterend
7	Stimuleren en ontwikkelen initiatieven bouwconcepten voor Wonen, Zorg en Welzijn		x		gemeente met derden	Faciliterend
	Buitengebied					
1	Noordwijkerduin (300 - 350 woningen)	x	x		eigenaar, ontwikkelaar	Faciliterend
2	Sancta Maria (150 woningen)	x			ontwikkelaar	Faciliterend
3	Greenportwoningen (5 per jaar)	x	x	x	gemeente, ontwikkelaar	Faciliterend
	Middengebied					
1	Centraal park 1e fase (130 - 200 woningen)	x	x		ontwikkelaar	Faciliterend
2	De Nes (circa 35 woningen)	x			gemeente	Faciliterend
	Nieuw-Oost					
1	Boechorst (circa 60 woningen)	x			ontwikkelaar	Faciliterend
2	Brongeest (300 - 600 woningen)	x	x		gemeente en ontwikkelaars	Ontwikkelend
3	Onderzoek Offem-Zuid (700 - 750 woningen)	x	x		gemeente en ontwikkelaars	Ontwikkelend
4	Onderzoek Verlengde Voorstraat (PM)	x	x		gemeente en ontwikkelaars	Ontwikkelend
	Noordwijk-Binnen					
1	Boekerslootlaan / Losplaatsweg (circa 60 woningen)	x			particulier	Faciliterend
2	Historische kern (circa 15 woningen)	x			ontwikkelaar	Faciliterend
3	Terrein Buijzepers (PM)		x		ontwikkelaar	Faciliterend
4	Northgohal (circa 40 woningen)	x			NWS	Ontwikkelend
5	V.d. Mortelstraat / Rederijkersplein (circa 100 woningen)	x	x		gemeente, NWS	Ontwikkelend
6	Vinkeveld-Zuid (PM)		x		gemeente, NWS	Ontwikkelend
7	Overige locaties (circa 200 woningen)	x			eigenaren, ontwikkelaars	Faciliterend
8	Zilverenkruislocatie (PM)	x	x		eigenaren, ontwikkelaars	Faciliterend

Nr.	Projectnaam	t/m 2020	2021 t/m 2025	2026 t/m 2030	Uitvoerende partij(en)	Rol gemeente
	Noordwijk aan Zee					
1	De Zuid (circa 20 woningen)	x			eigenaren, ontwikkelaars	Faciliterend
2	Hoofdstraat en omgeving (PM)	x			eigenaren, ontwikkelaars	Faciliterend
3	Jan van Henegouwenweg, Residence Oranje (circa 100 woningen)	x			eigenaar	Faciliterend
4	Watertoren tot woontoren		x		eigenaar	Faciliterend
5	Kleine hoteltransformaties (PM)	x			eigenaren	Faciliterend
6	Wantveld (PM)	x	x		gemeente, ontwikkelaar	Faciliterend
7	Maarten Kruijtstraat (40 - 50 woningen)	x			gemeente met derden	Faciliterend
8	Gat van Palace (PM)	x			gemeente met derden	Faciliterend
9	Palaceplein, Vuurtorenplein (PM)	x			gemeente met derden	Faciliterend
10	Zinger, Zeereep (PM)	x			gemeente met derden	Faciliterend
11	Binnenweg (Vomar terrein), Jan Kroonsplein (PM)		x		gemeente met derden	Faciliterend
12	Schoolstraat (PM)	x			gemeente met derden	Faciliterend
13	De Grent (PM)		x		gemeente met derden	Faciliterend
14	Groot Hoogwaak (PM)		x		gemeente met derden	Faciliterend
15	Herontwikkeling DPO gebouw (PM)			x	gemeente met derden	Faciliterend
16	Overige locaties (30 - 40 woningen)	x			eigenaren, ontwikkelaars	Faciliterend
17	Esplanade (PM)	x			eigenaren, ontwikkelaars	Faciliterend
	6. Versterking Zorgcluster					
1	Bevorderen gezond leven (campagne)	x			gemeente, ondernemers	Faciliterend
2	Programma gezond en energieke gemeente (voorheen Blue zone concept)	x			gemeente, ondernemers, onderwijs	Faciliterend
3	Stimuleren en ontwikkelen initiatieven zorgtoerisme	x			ondernemers	Faciliterend
4	Rond zorgcentra veel beweegmogelijkheden in de buitenruimte (laagdrempelig)		x		derden	Faciliterend
5	Onderzoek vestiging Kuuroord(en)		x		derden	Faciliterend
6	In relatie tot sociale cohesie met grote rol voor actieve cultuur participatie		x		ondernemers	Faciliterend
	7. Versterking Space cluster en bedrijventerreinen					
1	Doorontwikkeling Space Businesspark	x	x		ondernemers, gemeente	Ontwikkelend
2	Ontwikkelen promotionele activiteiten	x			ondernemers	Ontwikkelend
3	Ontwikkelen luchtvaart en space gerelateerde activiteiten	x	x		gemeente	Ontwikkelend
4	Sportinnovatielab i.s.m. Space à la Papendal		x		ondernemers	Faciliterend
	8. Versterking toeristisch cluster					
1	Versterking combinatie toerisme en ruimtevaart, space experience center	x			gemeente, ondernemers	Faciliterend
2	Monitoring verblijfsaccommodaties toerisme	x			gemeente met derden	Faciliterend
3	Bevordering agrotoerisme	x			ondernemers	Faciliterend
4	Stimulering diversiteit verblijfsaanbod (o.a. vakantieparken buitengebied)	x			ondernemers	Faciliterend
5	Betere landschappelijke inpassing recreatieparken Duinrand	x			ondernemers	Faciliterend
6	Aansluiting op recreatieve routenetwerken Noord-Holland (zie bereikbaarheid)	x			gemeente, provincie, regio Holland-Rijnland	Faciliterend
7	Onderzoek Duurzaam Natuurbelevingscentrum	x			ondernemers	Faciliterend
8	Landgoed en boerderij Veldzicht verbinden door routes	x			ondernemers	Faciliterend
9	Stage plus leerwerktrajecten bij ondernemers	x			ondernemers	Faciliterend
10	Onderzoek mogelijkheden realiseren openluchttheatervoorziening ten behoeve van culturele toeristische evenementen		x		gemeente met derden	Faciliterend
11	Promotie Noordwijks duinlandschap via Nationaal Park Hollandse Duinen		x		gemeente met derden	Faciliterend
	9. Stimulering compacte winkelgebieden					
1	Concentreren winkelgebieden in combinatie met nieuwe hybride winkel concepten (blurring)	x	x	x	ondernemers	Faciliterend
2	Verbetering winkelbeleving Hoofdstraat met winkelcircuit rondom Hoofdstraat	x			ondernemers	Faciliterend
3	Verbetering winkelbeleving Kerkstraat	x			ondernemers	Faciliterend
4	Ontwikkeling Hoogvlietterrein Kerkstraat		x		ondernemers	Faciliterend
5	Instellen Centrummanagement	x			ondernemers	Faciliterend
6	Oprichten ondernemersfonds	x			ondernemers	Faciliterend
7	Verplaatsing weekmarkt naar Kloosterplein	x			gemeente, ondernemers	Faciliterend
8	Het stimuleren van jonge ondernemers, start-up	x			gemeente, ondernemers	Faciliterend
9	Gezondheidscentra in winkelcentra met speciale voeding + sport-/beweegactiviteiten	x			ondernemers	Faciliterend

Nr.	Projectnaam	t/m 2020	2021 t/m 2025	2026 t/m 2030	Uitvoerende partij(en)	Rol gemeente
	10. Verbetering bereikbaarheid en parkeren					
1	Stimulering gebruik Northgodreef als strandroute (Zie Duurzaamheid)	x	x		gemeente	Uitvoerend
2	Verbetering langzaam verkeerroutes (zie Duurzaamheid)	x	x		provincie	Faciliterend
3	Verbetering bereikbaarheid Noordwijk (oost-west)	x			provincie	Meedenkend
4	Verbeteren fietsverbinding met stations Sassenheim en Voorhout	x	x		gemeente Noordwijk, gemeente Teylingen	Faciliterend
5	Uitbreiden regionale wandelnetwerk		x		regio Holland Rijnland	Faciliterend
6	Aanpak verkeersonveilige locaties	x	x	x	gemeente	Uitvoerend
7	Aanpak schoolomgeving en woon-schoolroutes	x			gemeente en diverse betrokkenen	Faciliterend
8	Onderzoek mogelijkheden ontvangen e-auto´s (zie Duurzaamheid)		x		gemeente	Faciliterend
9	Reconstructie Parallel Boulevard	x			gemeente	Ontwikkelend
10	Reconstructie Oude Zeeweg	x			gemeente	Ontwikkelend
11	Reconstructie Duinweg	x			gemeente	Ontwikkelend
12	Onderzoek transferium rand Noordwijk (zie Duurzaamheid)	x			gemeente	Faciliterend
13	Aanvullen parkeeronderzoek en resultaten implementeren	x	x		gemeente met derden	Faciliterend
14	Onderzoek mogelijkheden parkeerverwijssysteem	x	x		gemeente met derden	Faciliterend
15	Onderzoek Parkeergarage Palaceplein	x			gemeente met derden	Faciliterend
16	Onderzoek parkeren op ´draaiende´ kunstgrassportvelden SJC?	x			gemeente en diverse betrokkenen	Faciliterend
17	Onderzoek transferium mogelijkheden station Voorhout	x	x		gemeente en gemeente Teylingen	Uitvoerend
18	Wijzigen naamgeving station Voorhout	x	x		gemeente, gemeente Teylingen en derden	Uitvoerend
	11. Totstandkoming hoogwaardig openbaar vervoer					
1	Onderzoek HOV Noordwijk-Schiphol (met stalling fietsen)	x			gemeenten, provincie	Faciliterend
2	Onderzoek HOV Noordwijk-Leiden (met stalling fietsen)	x	x		gemeenten, provincie	Faciliterend
3	Strandpendel met E-riksja's (zie Duurzaamheid)	x			ondernemers	Faciliterend
	12. Verduurzaming Greenport met landschap					
1	Samenwerking Greenport Bollenstreek en Holland Space	x			Greenport Bollenstreek, Holland Space Cluster	Faciliterend
2	Inventarisatie projecten Innovatieregeling EL&I	x			Greenport Bollenstreek	Faciliterend
3	Ontwikkelen testfaciliteiten ruimtevaarttechnologie	x			GOM, Innovatie- en Demonstratie Centrum (IDC)	Faciliterend
4	Onderzoek proefveld Noordwijk met duurzame teelt	x			GOM, Greenport Duin- en Bollenstreek, Onderwijs	Faciliterend
5	Agrarische opleidingen afstemmen op behoefte bedrijven	x			Greenport Duin- en Bollenstreek	Faciliterend
6	Realiseren stageplekken	x			Greenport Duin- en Bollenstreek	Faciliterend
7	Bezoek en onderricht op scholen	x			Greenport Duin - en Bollenstreek	Faciliterend
	13. Realisering duurzaam robuust watersysteem					
1	Opstellen programma klimaatbestendig Noordwijk (zie Duurzaamheid)	x			Hoogheemraadschap van Rijnland	Faciliterend
2	Uitbreiden dynamisch kustbeheer	x			Hoogheemraadschap van Rijnland	Faciliterend
3	Bij uitleglocaties verbreden hoofdwatergangen	x			Hoogheemraadschap van Rijnland	Faciliterend
4	Stimuleren verbetering waterkwaliteit bollengebied	x			ondernemers	Faciliterend
5	Stimuleren verbetering waterkwaliteit dorpsgebieden	x			Hoogheemraadschap van Rijnland	Ontwikkelend
6	Verbetering waterkwaliteit (zoetwater)	x			regio, gemeenten	Faciliterend
7	Dubbel grondgebruik (water/groen/spelen)		x		Hoogheemraadschap van Rijnland, regio, gemeenten	Faciliterend
8	Onderzoek (nieuwe) watergangen recreatief inrichten met natuurlijke oevers		x		Hoogheemraadschap van Rijnland	Faciliterend
9	Dubbel grondgebruik, gebruik parkeerterreinengebruik voor infiltratie		x		Hoogheemraadschap van Rijnland	Faciliterend
	14. Vergroting biodiversiteit					
1	Meer biodiversiteit in bollenteelt en veehouderij	x			gemeente in regionaal verband	Faciliterend
2	Onderzoek kwaliteitsverbeteringen Duinen	x			gemeente in regionaal verband	Faciliterend
3	Onderzoek ecologische verbindingszones	x			gemeente in regionaal verband	Faciliterend
4	Realisatie / verbetering ecologische verbindingszone Zeereep	x			gemeente	Faciliterend
5	Realisatie / verbetering ecologische verbindingszone binnenduinrand	x			gemeente	Faciliterend
6	Realisatie / verbetering ecologische verbindingszone landgoederen	x	x	x	gemeente, landgoedeigenaren	Faciliterend
7	Realisatie / verbetering ecologische verbindingszone Noordrand Noordwijk - leeuwenhorst	x			gemeente	Faciliterend
8	Realisatie / verbetering ecologische verbindingszone Leeuwenhorst - landgoed Offem	x	x		gemeente	Faciliterend
9	Realisatie / verbetering ecologische verbindingszone landgoed Offem - Coepelduynen		x	x	gemeente	Faciliterend
10	Jaarrond bloemen zichtbaar - bloemrijke bermen / tijdelijke natuur bij entrees Noordwijk	x	x	x	gemeente in regionaal verband	Faciliterend
11	Behouden en versterken van waardevolle graslanden	x	x		gemeente in regionaal verband	Faciliterend
12	Realiseren educatieve route onderwijs	x	x		gemeente in regionaal verband	Faciliterend

Nr.	Projectnaam	t/m 2020	2021 t/m 2025	2026 t/m 2030	Uitvoerende partij(en)	Rol gemeente
	15. Versterking groenstructuren					
1	Versterking belevingsmogelijkheden routenetwerken	x			gemeente, provincie	Faciliterend
2	Aanhaken op EHS netwerken	x	x		gemeente, provincie	Faciliterend
3	Groen-water combineren	x	x		gemeente, provincie, ODWH	Faciliterend
4	Sporten, bewegen en groen combineren	x	x		gemeente met derden	Faciliterend
5	Gebruik van inheemse plantensoorten	x	x	x	gemeente met derden	Faciliterend
6	Onderzoek Tuinen, landgoederen toegankelijk maken	x	x		gemeente met derden (eigenaren)	Faciliterend
7	Route/informatie begraafplaatsen, waardevolle graven	x	x		gemeente met derden	Faciliterend
8	Limeslijn zichtbaar maken (cultuurhistorie)	x	x		gemeente met derden	Faciliterend
	16. Cultuurhistorische en archeologische kwaliteiten zichtbaar maken					
1	Archeologische vondsten meer zichtbaar, beleefbaar en toegankelijk maken	x	x	x	gemeente met derden	Faciliterend
2	Stimuleren publicaties resultaten archeologische onderzoeken		x	x	gemeente met derden	Faciliterend
3	Opstellen cultuurhistorische waardenkaart en borging in bestemmingsplan/omgevingsplan	x			gemeente met derden	Faciliterend
4	Uitwerken beleidsaccent graven		x		gemeente met derden	Faciliterend
5	Aanwijzen gemeentelijke monumenten en overige beeldbepalende panden	x			gemeente met derden	Faciliterend
6	Opstellen Stimuleringsregeling onderhoud gemeentelijke monumenten	x			gemeente met derden	Faciliterend
7	Uitdragen cultuurhistorische- en bouwhistorische betekenis van Noordwijk	x			gemeente met derden	Faciliterend
8	Ontwikkeling lespakket ten behoeve van geschiedenislessen		x		gemeente met derden	Faciliterend
9	Ontwikkeling van wandel-/fietsroutes langs cultuurhistorische plekken (zie 15 en 18)	x	x		gemeente met derden	Faciliterend
10	Organiseren culturele evenementen met erfgoed als uitgangspunt		x		gemeente met derden	Faciliterend
	17. Promotie hoogwaardige sportcomplexen					
1	Aantrekken grote evenementen	x	x	x	gemeente met derden	Faciliterend
2	Onderzoek wijksportparken		x		gemeente met derden	Faciliterend
3	Realiseren van fit en rustplekken		x		gemeente met derden	Faciliterend
4	Samenwerking Noordwijk Marketing (sportcomplex, seminar, hotels, vermarkten)	x	x	x	gemeente met derden	Faciliterend
5	Sport en gezondheid combineren! Sportparticipatie is hoog, maar gemiddeld overgewicht ook	x	x	x	gemeente met derden	Faciliterend
6	Herinrichting SJC-terrein	x			gemeente met derden	Faciliterend
7	Aanleg extra veld v.v. Noordwijk	x	x		gemeente met derden	Faciliterend
8	Aanleg extra veld hockey	x	x		gemeente met derden	Faciliterend
	18. Versterken cultureel klimaat					
1	Actualisatie cultuurbeleid	x			gemeente met derden	Uitvoerend
2	Ontwikkelen cultuurcluster rond Vuurtorenplein	x			gemeente met derden	Faciliterend
3	Kunst prominenter inzetten bij inrichting openbare ruimte	x			gemeente met derden	Faciliterend
4	Stimuleren culturele broedplaatsen	x			gemeente met derden	Faciliterend
5	Cultuur verbinden met het Sociaaldomein (Vb. dagbesteding en muziek combineren)		x		gemeente met derden	Faciliterend
6	Met cultuur sociale cohesie versterken/verbinden		x		gemeente met derden	Faciliterend
7	Musea meer op de kaart zetten, websites		x		gemeente met derden	Faciliterend
8	Verbindingen zoeken met Leidse musea		x		gemeente met derden	Faciliterend
9	Realiseren Kunstwandelroutes (zie 8)		x		gemeente met derden	Faciliterend
10	Cultuur aan de orde stellen bij (sport)evenementen á la Olympische Spelen	x	x		gemeente met derden	Faciliterend
	19. Ontwikkeling zelfredzame samenleving					
1	Uitwerking Burgerkracht met Duin en Bollenstreek	x			inwoners	Faciliterend
2	Toepassing verantwoordelijkheidsladder oplossing inwoners	x	x	x	gemeente, zorg, inwoners	Faciliterend
3	Wmo-projecten op sportvelden	x			verenigingen	Faciliterend
4	Realiseren Vangnet voor inwoners waarbij het niet vanzelf gaat	x			inwoners	Faciliterend
5	Buren projecten, hulp van binnen de straat	x			inwoners	Faciliterend
6	Opzomeren in de buurt met elkaar	x	x	x	inwoners	Faciliterend
7	Mensen door bewegen (programma) langer redzaam (ook binnen onderwijs, schoolzwemmen)	x			inwoners	Faciliterend
8	Bouwen voor groepswonen mensen met beperking	x	x		inwoners	Faciliterend
9	Maatjes, vrijwilligers organiseren	x	x	x	inwoners	Faciliterend
10	Financiële faciliteiten op maat	x	x	x	gemeente	Faciliterend

3. Financiën

3.1 Locatieontwikkelingen

In Noordwijk zijn ontwikkelingen mogelijk op het gebied van onder andere wonen, transformatie van bestaande kantoorpanden, toevoegingen aan de recreatiesector en voorzieningen. Er vindt vooralsnog geen toevoeging van bedrijfsterrein of een herstructurering daarvan plaats. In deze Omgevingsvisie zijn projecten omschreven die in aanmerking komen als mogelijke kostendrager. Daarbij zullen er projecten zijn waar het kostenverhaal:

- reeds is verzekerd met een zgn. anterieure overeenkomst
- niet meer te innen is doordat het bouwplan al vergund is
- niet meer te innen is doordat bestaande ruimte passend binnen een bestemmingsplan wordt benut en het grond van private partijen betreft
- niet meer te innen is omdat de bestaande stad alleen profiteert (en het geheel dus uit algemene middelen moet worden betaald).

Voor andere ontwikkelingen geldt dat bijgedragen moet worden. Een verdere uitwerking daarvan vindt plaats in de afzonderlijke Nota kostenverhaal.

De rol van de gemeente in een project is actief of faciliterend. Indien wij een actieve rol innemen bij de uitvoering van het project, zijn wij veelal eigenaar van de gronden of zullen wij de gronden die wij nog niet bezitten in eigendom proberen te verwerven. De gemeente bereidt een planologisch besluit voor, brengt dit in procedure, maakt de gronden bouwrijp, geeft de bouwkavels uit en maakt tot slot het openbaar gebied woonrijp. Daarbij is het kostenverhaal verzekerd doordat die kosten zijn verwerkt in de grondprijs.

Indien wij een faciliterende rol innemen bij de uitvoering van het project, zal onze rol beperkt zijn tot het verlenen van planologische medewerking, het verhalen van kosten, (het maken van afspraken over) de herstructurering/aanleg van bijbehorende openbare ruimte, alsmede afspraken over woningcategorieën. Het initiatief voor deze projecten ligt bij private partijen.

Nieuwe initiatieven

In de Omgevingsvisie zijn de bekende projecten genoemd die in de toekomst de ambitie van de gemeente weergeven. Het kan echter voorkomen dat er in de toekomst andere niet genoemde initiatieven ontstaan. Wij staan open voor dergelijke initiatieven. Deze nieuwe initiatieven moeten wel passen binnen onze ambities van deze omgevingsvisie en de relevante beleidskaders van andere overheden. Deze initiatieven beoordelen wij per geval om te bezien of wij hieraan medewerking willen verlenen. In dat geval nemen wij de locatie bij de eerstvolgende actualisatie van de Nota kostenverhaal mee.

Voorzieningen

Naast de locatieontwikkelingen zijn er ook investeringen nodig in voorzieningen. Deze voorzieningen betreffen niet alleen infrastructurele voorzieningen en openbare ruimte op het gebied van landschap, natuur, water, recreatie en toerisme, maar ook fysieke maatschappelijke voorzieningen op het gebied van sport, welzijn en onderwijs. Een verdere beschrijving daarvan vindt plaats in de Nota kostenverhaal.

3.2 Financiële aspecten

Voor de realisatie van de ambities uit de Omgevingsvisie is geld nodig. Een deel van de voorzieningen kunnen we financieren uit de gemeentelijke begroting, met subsidies en via

reeds bestaande afspraken met private partijen. Voor de overige kosten willen wij gebruik maken van onze instrumenten op het gebied van het kostenverhaal.

Kostenverhaal
Als de kosten verband houden met de locatieontwikkeling door een private initiatiefnemer, dan zijn wij, als gemeente, bevoegd maar ook wettelijk verplicht de kosten die zij maakt te verhalen. De kosten worden verhaald via een privaatrechtelijk spoor (overeenkomsten) of via het publiekrechtelijk spoor (een exploitatieplan als bedoeld in artikel 6.12 Wro of exploitatieregels als bedoeld in de nieuwe Omgevingswet).

De kosten die de gemeente kan verhalen betreffen onder andere de kosten voor onderzoeken, planschade, kosten voor het opstellen van ruimtelijke plannen, kosten voor voorbereiding, toezicht en uitvoering en kosten voor de aanleg van voorzieningen, bovenplanse kosten en bijdragen aan ruimtelijke ontwikkelingen. De voorzieningen kunnen zowel binnen als buiten de locatie gelegen zijn. Het gaat dan om voorzieningen als riolering, infrastructuur, groenvoorzieningen, verlichting, brandkranen, straatmeubilair, speeltoestellen en dergelijke. Een overzicht van de te verhalen kosten is opgenomen in afdeling 6.2 Grondexploitatie, Besluit ruimtelijke ordening.

Om de kosten van voorzieningen geheel of gedeeltelijk ten laste te brengen van een exploitatie moet in exploitatieplannen altijd getoetst worden aan de criteria profijt, toerekenbaarheid en proportionaliteit. Dit geldt dus ook voor zogenaamde bovenwijkse voorzieningen en bij bovenplanse kosten. Voor anterieure overeenkomsten is dit niet verplicht. Dat geldt ook wanneer de gemeente financiële bijdragen voor ruimtelijke ontwikkeling zou willen bedingen. In de Nota kostenverhaal wordt hierop nader ingegaan.

Profijt
De ontwikkeling moet nut (profijt) ondervinden van de te treffen werken, werkzaamheden en maatregelen. Deze toets geldt alleen voor de locatie als zodanig en niet meer vervolgens per bouwperceel binnen de locatie. Het gaat bij fysieke voorzieningen vooral om het fysieke nut van die werken, werkzaamheden en maatregelen voor een locatie. Bij maatregelen zoals het opheffen van hindercirkels en bij compensatie buiten de locatie schuilt het profijt in het feit dat dankzij deze ingrepen een (groter) gebied ontwikkeld kan worden. Bij (fonds)bijdragen voor sociale woningbouw gaat het om maatschappelijk nut. Er zijn omstandigheden denkbaar dat een locatie niet geschikt is voor sociale woningbouw of dat sociale woningbouw niet inpasbaar is. Zulke gevallen leiden ertoe dat de geldende norm niet wordt gehaald, zodat elders compensatie nodig is. Dit resulteert ook in een financiële compensatie.

Het gaat hierbij vooral om het fysieke nut van die werken, werkzaamheden en maatregelen voor een locatie. Bij maatregelen zoals het opheffen van hindercirkels en bij compensatie buiten de locatie schuilt het profijt in het feit dat dankzij deze ingrepen een (groter) gebied ontwikkeld kan worden.

Toerekenbaarheid/causaliteit
Er moet een causaal verband zijn tussen de ontwikkeling en de kosten. De werken, werkzaamheden en maatregelen zouden niet aan de orde zijn zonder die ontwikkeling. Niet alle kosten die een causaal verband hebben met de locatie zijn toerekenbaar. Wanneer uitgaven langs andere weg gedekt dan wel gefinancierd worden, zijn deze niet toerekenbaar, bijvoorbeeld onderhoud en beheer. Nutsvoorzieningen worden doorgaans langs andere weg bekostigd. Maar wanneer de gemeente een deel van de aanlegkosten moet betalen (onrendabele top) dan tellen deze kosten wel mee. In artikel 6.2.5 sub a Bro wordt aangegeven dat nutsvoorzieningen met bijbehorende werken en bouwwerken, voor zover de aanlegkosten bij of door de gemeente in rekening worden gebracht en niet via de

verbruikstarieven kunnen worden gedekt, verhaalbaar zijn. Ditzelfde geldt voor openbaarvervoervoorzieningen en gebouwde parkeervoorzieningen.

Proportionaliteit
Indien meerdere gebieden profijt hebben van werken, werkzaamheden en maatregelen moeten deze naar evenredigheid worden verdeeld. Deze verdeling moet expliciet gemaakt worden in verdeelmaatstaven. Dat betekent dat een gemeente transparant moet aangeven langs welke criteria deze kosten zijn verdeeld.

Wanneer de gemeentelijke kosten in verband met een bouwplan zich beperken tot het gebied waar een specifiek project wordt gerealiseerd, spreken we over zogenaamde gebiedseigen kosten. De betreffende kosten zijn geheel toerekenbaar (100%) aan het specifieke project. In het verhalen van gebiedseigen kosten speelt de Omgevingsvisie geen rol.

Het bovenstaande wordt uitgewerkt in de Nota kostenverhaal.

	Verhaalbaar via anterieure overeenkomst	Verhaalbaar via exploitatieplan	Belang van structuurvisie/ omgevingsvisie
Bovenplanse kosten/verevening (samenhang tussen locaties) 6.13 lid 7	Ja (dat is dan een bijdrage aan ruimtelijke ontwikkeling)	Ja, mits voldaan aan profijt, toerekenbaarheid, proportionaliteit	Juridisch nodig, ruimtelijke en functionele samenhang aangeven en bestedingen die ten laste van het fonds komen
Bijdrage aan ruimtelijke ontwikkelingen (fysiek en maatschappelijk van nut > 1 gebied, niet directe relatie) 6.24 lid 1 a	Ja	Nee	Juridisch nodig, koppeling tussen opgaven en ontwikkelingen aangeven
Bovenwijkse voorzieningen (fysiek van nut > 1 gebied, directe relatie)	Ja	Ja, mits voldaan aan profijt, toerekenbaarheid, proportionaliteit	Functioneel, maar niet verplicht. Nota Bovenwijkse voorzieningen is van belang voor toerekening naar rato

Kostenvragende voorzieningen
In deze Omgevingsvisie zijn voorzieningen en ontwikkelingen benoemd die voor kostenverhaal op basis van de Wro voor verhaal in aanmerking komen. Dit geldt niet alleen bij private grondexploitaties, maar ook bij de gemeentelijke grondexploitaties. De Wro geeft aan dat kosten in verband met werken, werkzaamheden en maatregelen (waaronder de kosten van het gemeentelijke apparaat) waarvan het exploitatiegebied of een gedeelte daarvan profijt heeft, en welke toerekenbaar zijn aan het exploitatieplan naar evenredigheid worden opgenomen in de exploitatieopzet.

De Wro maakt een onderscheid in een aantal varianten waarop het kostenverhaal van toepassing is, voor zover dat voor de uitvoeringsparagraaf van belang is, namelijk:
- bovenwijkse voorzieningen
- bovenplanse kosten
- bijdragen aan ruimtelijke ontwikkelingen.

Bovenwijkse voorzieningen (artikel 6.13 lid 6 Wro)
Een voorziening wordt bovenwijks genoemd als de voorziening niet alleen profijt oplevert voor een specifieke locatie, maar ook voor andere (locatie)ontwikkelingen. Het zijn fysieke ingrepen die niet aan één enkel exploitatiegebied zijn toe te kennen. De voorzieningen zijn naar rato toerekenbaar.

In deze Omgevingsvisie is een aantal voorzieningen opgenomen dat als bovenwijks kan worden getypeerd. Het gaat om de navolgende voorzieningen respectievelijk cluster van voorzieningen:

- straten en pleinen
- speelvoorzieningen die voor meerdere wijken van belang zijn zoals de speelplek in Bronsgeest
- aanleg van een tunnel
- realisatie en verbetering van doorgaande routes voor auto's en fietsers
- omleggen van gasleidingen
- aanleg parken
- kunst in de openbare ruimte
- watersysteem vooral ter voorkoming van wateroverlast en voor de waterkwaliteit
- veiligheid van de kust (onder andere dijk in duin, zandsuppleties etc.).

Indien een private partij voornemens is een bouwplan te realiseren en de betreffende locatie wordt geacht profijt te hebben van een van de bovenstaande bovenwijkse voorzieningen dan zal de private partij een deel van de kosten van de betreffende voorziening naar rato van proportionaliteit verhalen op het betreffende bouwplan. De toerekening vindt plaats aan de hand van een objectieve maatstaf. Hierbij kan gedacht worden aan het aantal woningequivalenten of verkeersbewegingen of m² uitgeefbaar. De wijze waarop de toerekening plaats vindt, wordt nader uitgewerkt in de Nota kostenverhaal.

Bovenplanse kosten (artikel 6.13 lid 7 Wro)
Bovenplanse kosten kunnen voor meerdere locaties of gedeeltes daarvan in de exploitatieopzet worden opgenomen in de vorm van een fondsbijdrage, indien er voor deze locaties of gedeeltes daarvan een structuurvisie/omgevingsvisie is vastgesteld die aanwijzingen geeft over de bestedingen die ten laste van een fonds kunnen komen.

Bovenplanse kosten zijn een vorm van verevening: het (deels) gebruiken van financiële overschotten van winstgevende locaties worden ingezet om tekorten op andere locaties te verevenen. Hierbij geldt wel als voorwaarde dat er een bepaalde samenhang moet zijn tussen de locaties.

Om de verevening mogelijk te maken moeten we fondsen instellen. De Wro gebruikt de term fonds, hetgeen een achterhaalde term is. We zullen per type verevening een bestemmingsreserve invoeren of een privaat fonds oprichten.

In deze Omgevingsvisie is een aantal onderwerpen opgenomen dat voor verevening (bovenplanse kosten) in aanmerking komt en waarvoor een bestemmingsreserve of een privaatfonds moet worden ingesteld. Het gaat daarbij om:

- Sociale woningbouw (zie ook hoofdstuk Wonen paragraaf beleidsinzet). Alle kosten die volgens de Wro en het Bro in aanmerking komen voor kostenverhaal vormen een bestedingsdoel indien het percentage sociale woningbouw uitstijgt boven het op enig moment vastgestelde minimale percentage

Alle ontwikkellocaties hangen in dit verband beleidsmatig en financieel met elkaar samen. Ze hangen beleidsmatig samen omdat, als op de ene locatie minder dan het beleidsmatig op enig moment gewenste percentage sociaal worden gerealiseerd, op andere locaties gecompenseerd moet worden om in de gemeente als geheel te kunnen voldoen aan de beleidsdoelstelling sociaal. Ze hangen financieel met elkaar samen omdat, locaties met een lager percentage sociaal, een financieel voordeel hebben op locaties die wel aan de norm (moeten) voldoen of die (moeten) compenseren om per saldo aan de norm van zoals gewenst binnen de gemeente te kunnen voldoen. Die compensatielocaties hebben omgekeerd bezien dan een financieel nadeel.

- Parkeren. Het bestedingsdoel betreft openbare parkeerplaatsen op maaiveld of gebouwde voorzieningen, voorzover uiteraard sprake is van een onrendabele top.

Wijze van besteding (artikel 6.13 lid 7 Wro)
Voor elke woning die ten opzichte van de norm te weinig in de sociale sector wordt gerealiseerd op een locatie, wordt een bedrag gestort in de reserve 'sociale woningbouw'. Uit die reserve worden bijdragen gedaan aan locaties die meer dan de geldende norm sociale woningbouw realiseren, omdat deze laatste categorie het niet voldoen aan geldende norm opvangt.

De criteria profijt, proportionaliteit en causaliteit (PPC)
We maken een onderscheid in publieke en private fondsen. Bij het toerekenen van kosten wordt uitgegaan van de criteria profijt, proportionaliteit en causaliteit (PPC) conform artikel 6.13 lid 6 Wro. Als niet wordt voldaan aan de drie criteria komen de kosten niet voor afdwingbaar kostenverhaal op basis van het exploitatieplan in aanmerking.
Waar de gemeente publiekrechtelijke sturing kan of moet geven en/of participeert (zoals het hierboven genoemde fonds sociale woningen of parkeren) beheert ze ook daadwerkelijk de gelden. Waar private partijen een fonds oprichten en waar de gemeente slechts faciliterend participeert/optreedt daar is sprake van private fondsen (denk aan parkmanagement etc).
Een bijzondere vorm van parkmanagement is de versterking van de bedrijfsactiviteiten rond het ESA-ESTEC terrein. Het aantrekken van bedrijven en het helpen vermarkten en kennis en kunde wordt daarbij als essentieel gezien. De gemeente helpt in dit verband, maar trekt niet de kar. Dat zullen de bedrijven zelf moeten doen. Een privaat fonds kan bijvoorbeeld ook worden ingezet voor de recreatiesector. Daarbij gaat het om een kwaliteitsslag voor campings of bungalowparken. De sector zal -al dan niet gefaciliteerd door de overheid- zelfstandig een beweging op gang moeten brengen waarbij campings van slechte kwaliteit worden veranderd in hoogwaardiger. Voor de financiering kan een fonds nuttig zijn. De overheid zal hier echter niet de lead hebben.

De publieke en de private fondsen worden in aparte nota's uitgewerkt.

Bijdragen ruimtelijke ontwikkelingen (artikel 6.24 lid 1 onder a Wro)
De Wro geeft in artikel 6.24 gemeenten en private initiatiefnemers van een locatieontwikkeling de mogelijkheid om een bijdrage voor ruimtelijke ontwikkelingen overeen te komen. Het gaat dan om belangrijke maatschappelijke ontwikkelingen zoals natuur, sport en recreatie, waterberging, infrastructuur, culturele voorzieningen. Het is hierbij niet noodzakelijk dat deze in hetzelfde gebied als de kostendrager zijn gelegen. Deze bijdrage kan alleen anterieur en op vrijwillige basis gevraagd worden.

De gemeente ziet een aantal voorzieningen die in deze Omgevingsvisie zijn benoemd als een fysieke, maatschappelijk belangrijke functie voor de ontwikkeling van Noordwijk en merkt deze aan als ruimtelijke ontwikkelingen. Het gaat dan onder andere om:

- voorzieningen voor recreatief en sportief bewegen die uitstijgen boven de woonwijk, waaronder inbegrepen multifunctionele sportaccommodaties
- het scheiden van vuil en schoon water alsmede (her)gebruik hiervan
- het versterken van de cultuurhistorische middelen
- voorzieningen voor het versterken van het cultureel klimaat die uitstijgen boven de woonwijk
- het aanleggen van recreatieve (fiets)routes
- het faciliteren van bedrijven die zich willen vestigen op de bedrijventerreinen
- het verbeteren van (hoogwaardig) openbaar vervoer
- het aanpassen van de Parallel Boulevard, voor zover niet als bovenwijks aan te merken.

Een nadere uitwerking van de bijdragen aan ruimtelijke ontwikkelingen vindt plaats in de Nota kostenverhaal.

Kostendragende locaties
Binnen de gemeente Noordwijk is een aantal toekomstige exploitatiegebieden aangewezen die als kostendragende locaties zijn te benoemen voor het toerekenen van de kosten van voorzieningen.

Daarnaast dient voor bepaalde voorzieningen rekening te worden gehouden met een toerekening aan bestaande bebouwing. Dat kan zowel voor heel Noordwijk zijn als voor een gedeelte daarvan. In het geval van functieverandering of uitbreiding van het aantal woningen, dienen woningen, bedrijven of voorzieningen bij te dragen conform de wijk waarin ze gelegen zijn.

Tevens geldt dat in een aantal gevallen de gemeente reeds overeenkomsten heeft gesloten met ontwikkelaars van bepaalde locaties. Voor deze locaties kunnen de kosten van voorzieningen niet meer bij de ontwikkelaar in rekening worden gebracht. Deze locaties moeten echter wel in de berekeningen van de bijdragen worden meegenomen. Dit houdt in dat een deel van de kosten van voorzieningen niet gedekt kan worden uit de bijdragen van ontwikkelaars en ten laste van de algemene middelen van de gemeente komen.

In de Nota kostenverhaal zal nader worden ingegaan op de wijze waarop de kostendragende projecten dienen bij te dragen aan de kosten van de voorzieningen. Dit zal een dynamische lijst van kostendragers zijn.

Grondbeleid
Noordwijk kiest primair voor actief grondbeleid.

Er is kans dat de kostenverhaalsmogelijkheden in verband met bovenplanse verevening en ruimtelijke ontwikkeling met de komst van de Omgevingswet vervallen. Eerder afgesloten anterieure afspraken blijven in stand. Voor afspraken na die tijd lijkt er in ieder geval geen mogelijkheid meer om verevening af te dwingen. De gemeente streeft ernaar om daar waar mogelijk alsnog kosten te verhalen.

Daar waar het gaat om de gemeentelijke gronduitgifte verandert door de Omgevingswet niets. Daar zijn voldoende mogelijkheden.

Omgevingsvisie Noordwijk 2030

planMER

Gemeente NOORDWIJK

NOORDWIJK ENERGIEKE 7 STERREN KUSTPLAATS

Colofon

Opdrachtgever	Gemeente Noordwijk
Opdrachtnemer	Antea Group
Auteurs	B. van Dijck D.F. Hollemans L.T. Runia
Status	Eindconcept definitief
Documentdatum	1 augustus 2017

Inhoud

Samenvatting **6**

1. Inleiding **9**

1.1 Over dit rapport / leeswijzer 9

1.2 Waarom dit MER? 9

1.3 De m.e.r.-procedure 11

2. Omgevingsvisie: aanpak, doelen en vraagstukken **13**

2.1 Doel 13

2.2 Hoofdopzet 14

2.3 Proces 14

2.4 Status 15

3. Aanpak milieueffectrapportage **17**

3.1 Doel van de milieueffectrapportage 17

3.2 Ontwikkelingen en vertaling in alternatieven 18

3.2.1 Ontwikkelingen, ambities en alternatieven 18

3.3 Uitwerking van de alternatieven 22

3.3.1 Algemeen 22

3.3.2 Basisalternatief (referentiesituatie) 22

3.3.3 Alternatief Midden-neutraal 29

3.3.4 Alternatief Midden-plus 33

3.3.5 Alternatief Hoog-neutraal 34

3.3.6 Alternatief Hoog-plus 37

3.4 Beoordelingskader 37

3.4.1 Integraal beoordelingskader 37

3.4.2 Manier van effectbepaling en beoordeling 39

3.4.3 Wijze van beoordeling 39

4. Omgevingsvisie: aanpak, doelen en vraagstukken **41**

4.1 Inleiding en overzicht 41

4.2 Wonen 42

4.2.1 Effecten en beoordeling 42

4.4.2 Beschouwing 43

4.3 Gezonde fysieke leefomgeving 44

4.3.1 Effecten en beoordeling 44

4.3.2 Beschouwing 45

4.4 Sociaal kapitaal / samenleving 47

4.4.1 Effecten en beoordeling 47

4.4.2 Beschouwing 48

4.5 Ontplooiingsmogelijkheden 49

4.5.1 Effecten en beoordeling 49

4.5.2 Beschouwing 50
4.6 Ruimtelijke omgevingskwaliteit en landschap 51
4.6.1 Effecten en beoordeling 51
4.6.2 Beschouwing 52
5. Effecten en beoordeling: natuurlijk en historisch kapitaal 54
5.1 Inleiding en overzicht 54
5.2 Biodiversiteit en natuurkwaliteit 54
5.2.1 Effecten en beoordeling 59
5.2.2 Beschouwing 60
5.3 Erfgoed en cultuurhistorie 60
5.3.1 Effecten en beoordeling 60
5.3.2 Beschouwing 61
5.4 Water en bodem 62
5.4.1 Effecten en beoordeling 62
5.4.2 Beschouwing 62
5.5 Energie en grondstoffen 63
5.5.1 Effecten en beoordeling 63
5.5.2 Beschouwing 63
5.6 Emissies 64
5.6.1 Effecten en beoordeling 64
5.6.2 Beschouwing 64
6. Effecten en beoordeling: welvaart 65
6.1 Inleiding en overzicht 65
6.2 Lokaal vestigingsklimaat 66
6.2.1 Effecten en beoordeling 66
6.2.2 Beschouwing 67
6.3 Vastgoedwaarde 68
6.3.1 Effecten en beoordeling 68
6.3.2 Beschouwing 68
6.4 Bereikbaarheid en ontsluiting 68
6.4.1 Effecten en beoordeling 68
6.4.2 Beschouwing 69
6.5 Concurrentiekracht 71
6.5.1 Effecten en beoordeling 71
6.5.2 Beschouwing 72
7. Overzicht en integrale beschouwing 73
7.1 Overzicht en aggregatie van beoordelingen 73
7.2 Beoordelingen Mens en omgeving 73
7.3 Beoordelingen Natuurlijk en historisch kapitaal 76

7.4 Beoordelingen Welvaart 78
7.5 Totaalbeoordeling 79
7.6 Conclusie en aanbevelingen 80
7.7 Leemten in kennis / Monitoring en evaluatie 81
Bijlage 1 Beoordelingskader 82
Bijlage 2 Stikstofberekeningen 85
Bijlage 3 Energieberekeningen 93
Bijlage 4 Overzicht beoordelingen 96

Samenvatting

De gemeente Noordwijk heeft gewerkt aan een integrale en richtinggevende visie die alle thema's die relevant zijn voor de fysieke leefomgeving in samenhang beschouwt: de Omgevingsvisie Noordwijk 2030. De Omgevingsvisie Noordwijk 2030 heeft betrekking op het gehele gemeentelijke grondgebied. Belangrijke onderwerpen in die visie zijn:

- Ontwikkeling in de vorm van woningbouw, nieuwe bedrijvigheid, organisatie van meer (sport)evenementen, een kansenzone voor 'leisure' en mobiliteitsvoorzieningen in de vorm van een transferium en hoogwaardige openbaarvervoerverbindingen.
- Kwaliteitsverbetering van de Noordwijkse voorzieningen in brede zin.
- Nog verder ontwikkelen van Noordwijk als duurzame gemeente.

Het opstellen van een omgevingsvisie houdt in dat keuzes worden gemaakt: het is immers niet op voorhand duidelijk of alle ambities en doelen verenigbaar zijn. En ook (milieu)effecten kunnen een reden zijn om ambities bij te stellen of aanvullende beleidsmaatregelen vast te stellen. De technieken van milieueffectrapportage zijn bij uitstek geschikt om het keuzeproces te faciliteren. Deze milieueffectrapportage analyseert de effecten van de voorgenomen ontwikkelingen en faciliteert op die manier het keuzeproces. Ook biedt deze milieueffectrapportage de kans om milieu- en duurzaamheidsaspecten een nog volwaardigere en nog beter zichtbare plek in de besluitvorming te geven en de nog te maken definitieve afwegingen te ondersteunen. In de milieueffectrapportage zijn de ontwikkelingen en ambities in samenhang getoetst. Dit om de haalbaarheid en realisatiesnelheid op toekomstige projecten te vergroten. De informatie in het MER is gebruikt ter ondersteuning bij definitieve afwegingen die zijn gemaakt in de Omgevingsvisie Noordwijk 2030. In de milieueffectrapportage zijn de effecten van de ontwikkelingen en ambities in samenhang in beeld gebracht.

De ambities uit de in ontwikkeling zijnde Omgevingsvisie Noordwijk 2030 zijn samen te vatten tot twee rode draden: woningbouw en duurzaamheid. Op basis van die twee rode draden zijn in deze milieueffectrapportage naast het Basisalternatief vier alternatieven ontwikkeld:

1. Alternatief Midden-neutraal.
2. Alternatief Midden-plus.
3. Alternatief Hoog-neutraal.
4. Alternatief Hoog-plus.

De beide vormen van de alternatieven Midden en Hoog slaan op de omvang van de voorgenomen woningbouw, in het alternatief Hoog worden meer woningen gebouwd dan in het alternatief Midden. Met de variant neutraal wordt bedoeld dat er in dat scenario geen bovenwettelijke maatregelen worden genomen om duurzame ontwikkeling te stimuleren of na te leven. Dergelijke maatregelen worden in de plusvarianten wel genomen.

De effecten van deze alternatieven worden vergeleken met het Basisalternatief. Het Basisalternatief is de referentiesituatie in 2030, de verwachte toekomstige ontwikkeling van Noordwijk in 2030 zonder naleving van de doelen uit de Omgevingsvisie Noordwijk 2030. De tabel op de volgende pagina vat de belangrijkste bouwstenen van de alternatieven samen.

Aan de woningbouwopgaves zijn voorgenomen ontwikkelingen en ambities ten aanzien van andere sectoren (economie, toerisme, sport en mobiliteit) gekoppeld. Dit zijn grotendeels geen losse bouwstenen, maar zij hangen vaak logisch samen met de woningbouwopgave en/of de ambities ten aanzien van verduurzaming.

De beoordeling van de alternatieven heeft plaatsgevonden op basis van drie kernelementen:

- mens en omgeving;
- natuurlijk en historisch kapitaal;
- welvaart.

	Basisalternatief / referentie-situatie	Alternatieven			
		Midden-neutraal	Midden-plus	Hoog-neutraal	Hoog-plus
Omvang ontwikkeling (aantal woningen)	1.500	3.200	3.200	4.500	4.500
Ambitie duurzaamheid	Vigerend beleid	Vigerend beleid	Extra maatregelen	Vigerend beleid	Extra maatregelen

Algemeen geldt dat de ontwikkelingen in de alternatieven Midden en Hoog gunstige effecten hebben op de kernelementen Mens en omgeving en Welvaart. Deze ontwikkelingen kunnen echter ten koste gaan van het bestaande karakter van Noordwijk, de kwaliteit van de fysieke leefomgeving en/of de natuurwaarden in de duingebieden.

In aanvulling op het bovenstaande geldt ook dat de varianten met een neutrale aandacht voor duurzaamheid slecht scoren omdat zij de ambities uit de Omgevingsvisie Noordwijk 2030 niet waar kunnen maken.

Voor de vergelijking tussen alternatief Midden-plus en alternatief Hoog-plus zijn voornamelijk de verschillen in woningbouwprogramma van belang.

Deze extra ontwikkelingen bestaan grotendeels uit woningbouw in de vorm van verdichting in de bestaande kernen. De relatief grote omvang van de kernen biedt kansen, maar kan tevens gelden als bedreiging voor het behoud van het karakter van Noordwijk.

Alternatief Hoog-plus vraagt daarnaast –als zou worden gestreefd naar een neutraal saldo voor de depositie van stikstof in Natura 2000-gebieden– om forse en ingrijpende maatregelen. Dit ten behoeve van reductie van emissies en ten behoeve van realisatie van voldoende 'compensatie' tegenover de toename van de emissie door de ontwikkelingen.

Uit de beoordelingen blijkt dat de extra bijdrage die alternatief Hoog levert aan de doelstellingen op het vlak van wonen beperkt is ten opzichte van alternatief Midden. Onderstaande tabel vat de totaalbeoordeling van de varianten die in deze milieueffectrapportage beschouwd zijn samen.

Conclusie over voorkeursalternatief
Op basis van de beoordelingen in dit MER (zie paragraaf 7.5) ligt het voor de hand het alternatief Midden-Plus –met kleine aanpassingen- te gebruiken als de basis voor het Omgevingsplan Noordwijk. In MER-termen betekent dit dat het alternatief Midden-Plus wordt aangemerkt als het voorkeursalternatief.

Aanbevelingen
Uit de beoordelingen in dit MER komt een aantal aandachtspunten voor het vervolg op de Omgevingsvisie naar voren. In het geval wordt gekozen voor het alternatief Midden-Plus is duidelijk dat het behalen van de doelstellingen ten aanzien van duurzaamheid (specifiek voor energie, energiegebruik, emissies) concrete maatregelen noodzakelijk zijn. Duidelijk is ook dat de energieopgave een samenhang heeft met de opgave voor Natura 2000: een kleiner gebruik van fossiele energiedragers betekent ook een kleinere emissie van stikstof en een lagere depositie van stikstof in Natura 2000 gebieden.

Dit leidt tot de volgende aanbevelingen:

- ontwikkel beleid en vervolgens een concreet (uitvoerings)programma om de doelstellingen ten aanzien van energie en emissies te realiseren; de inspanningen op dit vlak zijn tevens relevant voor de emissie van stikstofverbindingen en de depositie in Natura 2000 gebieden;
- ontwikkel beleid en ontwerp en implementeer vervolgens maatregelen om de (auto)mobiliteit in de gemeente beter te laten aansluiten bij de doelstellingen ten aanzien van duurzaamheid en het beperken van de effecten op Natura 2000 gebieden;
- verken de mogelijkheden om op gemeentelijk niveau te komen tot een 'stikstofboekhouding' die het mogelijk zou maken op gemeentelijk niveau een saldering van af- en toenames van stikstofdepositie toe te passen.

1. Inleiding

1.1 Over dit rapport / leeswijzer

Dit rapport is het milieueffectrapport (MER)[1] bij de Omgevingsvisie Noordwijk 2030. Het MER is een belangrijk onderdeel van de milieueffectprocedure (m.e.r.) die is doorlopen ten behoeve van het opstellen van de Omgevingsvisie Noordwijk 2030. In het kader van de m.e.r. zijn effecten en effectiviteit van (beleids)opties en - ambities onderzocht. De resultaten van dit onderzoek zijn gebruikt bij het maken van aanvullende en definitieve keuzes in de Omgevingsvisie. In dit MER is de verzamelde inhoudelijke informatie opgenomen.

In hoofdstuk 1 van dit MER is beschreven waarom een MER is opgesteld. Hoofdstuk 2 beschrijft (kort) de Omgevingsvisie Noordwijk 2030 (doelen, aanpak en vraagstukken). In hoofdstuk 3 is de aanpak van dit MER toegelicht: wat is onderzocht en op welke manier. Hoofdstuk 4 t/m 6 gaan vervolgens in op de effecten. Hierbij is onderscheid gemaakt in drie hoofdthema's: Mens en leefomgeving (Hoofdstuk 4), Natuurlijk en historisch kapitaal (Hoofdstuk 5) en Welvaart (Hoofdstuk 6). Het MER is afgesloten met een conclusie, slotbeschouwing en advies in Hoofdstuk 7. Achtergrondinformatie (zoals het beoordelingskader, de stikstofberekeningen en de energieberekeningen) is in bijlagen opgenomen.

1.2 Waarom dit MER?

De gemeente Noordwijk heeft gewerkt aan een Omgevingsvisie: de Omgevingsvisie Noordwijk 2030. Dit is een integrale en richtinggevende visie waarin alle door de gemeente relevant gevonden beleidsthema's voor de leefomgeving in samenhang aan de orde komen. De contouren van de Omgevingsvisie zijn opgenomen in de 'Krijtlijnen voor de Omgevingsvisie'. Dat document is opgesteld door de gemeente Noordwijk en op 3 november 2015 vastgesteld door het college van burgemeester en wethouders. Centrale thema's in de 'Krijtlijnen voor de Omgevingsvisie' zijn:

- **Ontwikkeling** in de vorm van bijvoorbeeld woningbouw, nieuwe bedrijvigheid op het Space Business Park, organisatie van meer (sport)evenementen, mobiliteitsvoorzieningen in de vorm van onder andere een transferium en een hoogwaardige openbaarvervoerverbinding en ontwikkeling van een kansenzone voor 'leisure'.
- **Kwaliteitsverbetering** van bestaande Noordwijkse voorzieningen in brede zin.
- Het nog verder brengen van **duurzaamheid**.

De Omgevingsvisie Noordwijk 2030 heeft betrekking op het gehele grondgebied van de gemeente Noordwijk (figuur 1.1). Het opstellen van een omgevingsvisie impliceert dat keuzes zijn gemaakt: het is immers niet op voorhand duidelijk of alle ambities en doelen verenigbaar zijn. En ook (milieu)effecten kunnen een reden zijn om ambities bij te stellen of aanvullende beleidsmaatregelen vast te stellen. De technieken van een milieueffectrapportage zijn bij uitstek geschikt om het keuzeproces te faciliteren.

Het uitvoeren van een m.e.r. voor de OVN is verplicht[2], maar wordt door de gemeente vooral aangegrepen om de milieu- en duurzaamheidsaspecten een nog volwaardigere en nog beter zichtbare plek in de besluitvorming te geven en de nog te maken definitieve afwegingen te

1 In dit rapport worden de afkortingen m.e.r. en MER gebruikt. M.e.r. staat voor milieueffectrapportage (de procedure) en MER voor het milieueffectrapport, een belangrijk rapport in de m.e.r.-procedure.

2 Het doorlopen van de m.e.r.-procedure is verplicht omdat de Omgevingsvisie kaderstellend is voor m.e.r.- en/of m.e.r.-beoordelingsplichtige activiteiten en omdat niet op voorhand negatieve effecten op Natura 2000-gebieden voorkomen kunnen worden.

ondersteunen. In de milieueffectrapportage worden de ontwikkelingen en ambities in samenhang getoetst. Dit verhoogt de haalbaarheid en realisatiesnelheid op toekomstige projecten. De informatie in het MER wordt gebruikt ter ondersteuning bij definitieve afwegingen die worden gemaakt in de Omgevingsvisie Noordwijk 2030. In de milieueffectrapportage zijn de effecten van de ontwikkelingen en ambities in samenhang in beeld gebracht.

Een m.e.r. is dus verplicht, faciliteert het opstellen van de Omgevingsvisie Noordwijk 2030 en vergemakkelijkt vervolgprocedures voor afzonderlijke vervolgprojecten, zoals concrete woningbouwontwikkelingen.

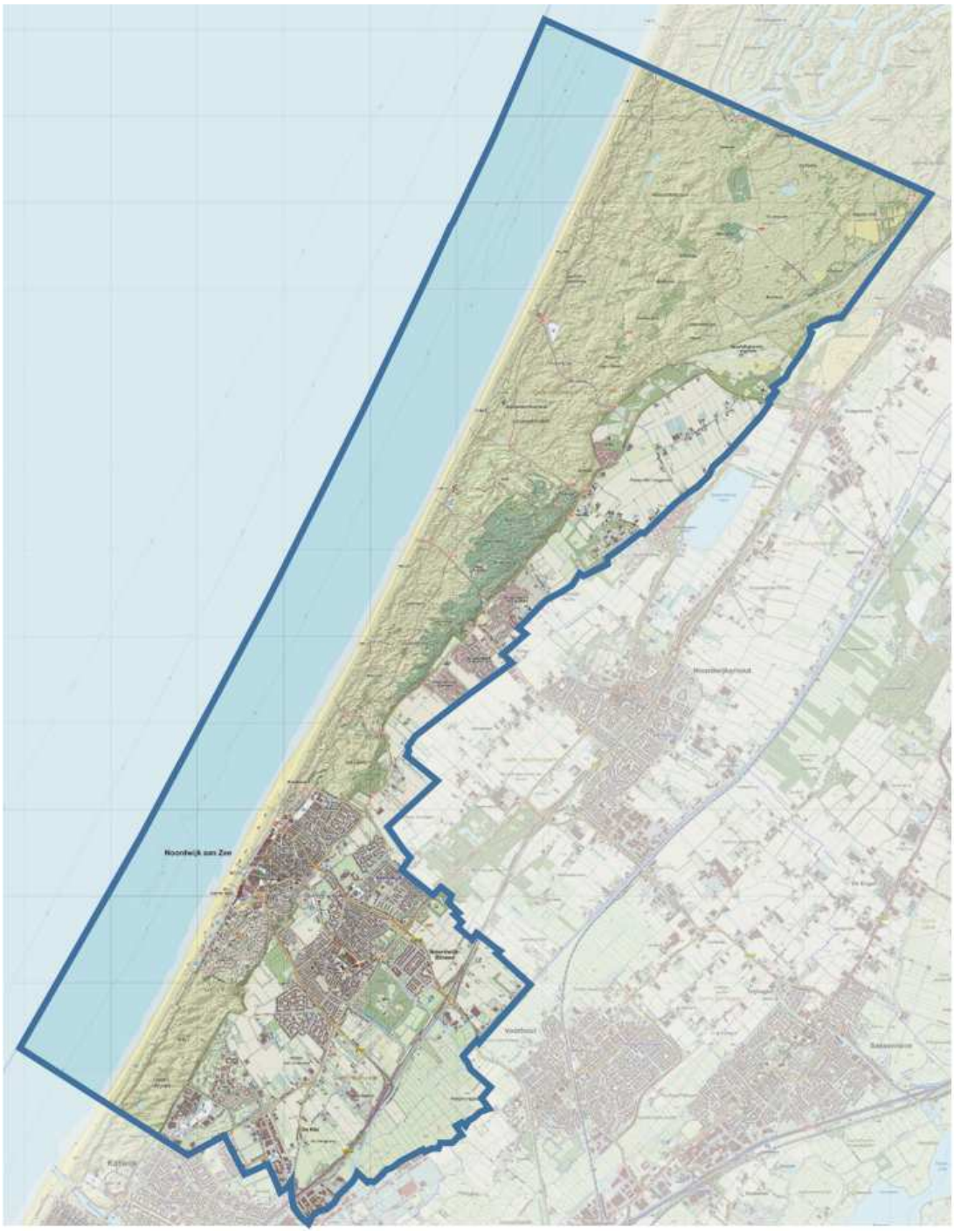

Figuur 1.1: Het plangebied van de Omgevingsvisie Noordwijk betreft het gehele grondgebied van de gemeente (www.gemeenteatlas.nl, 2016, bewerking Antea Group)

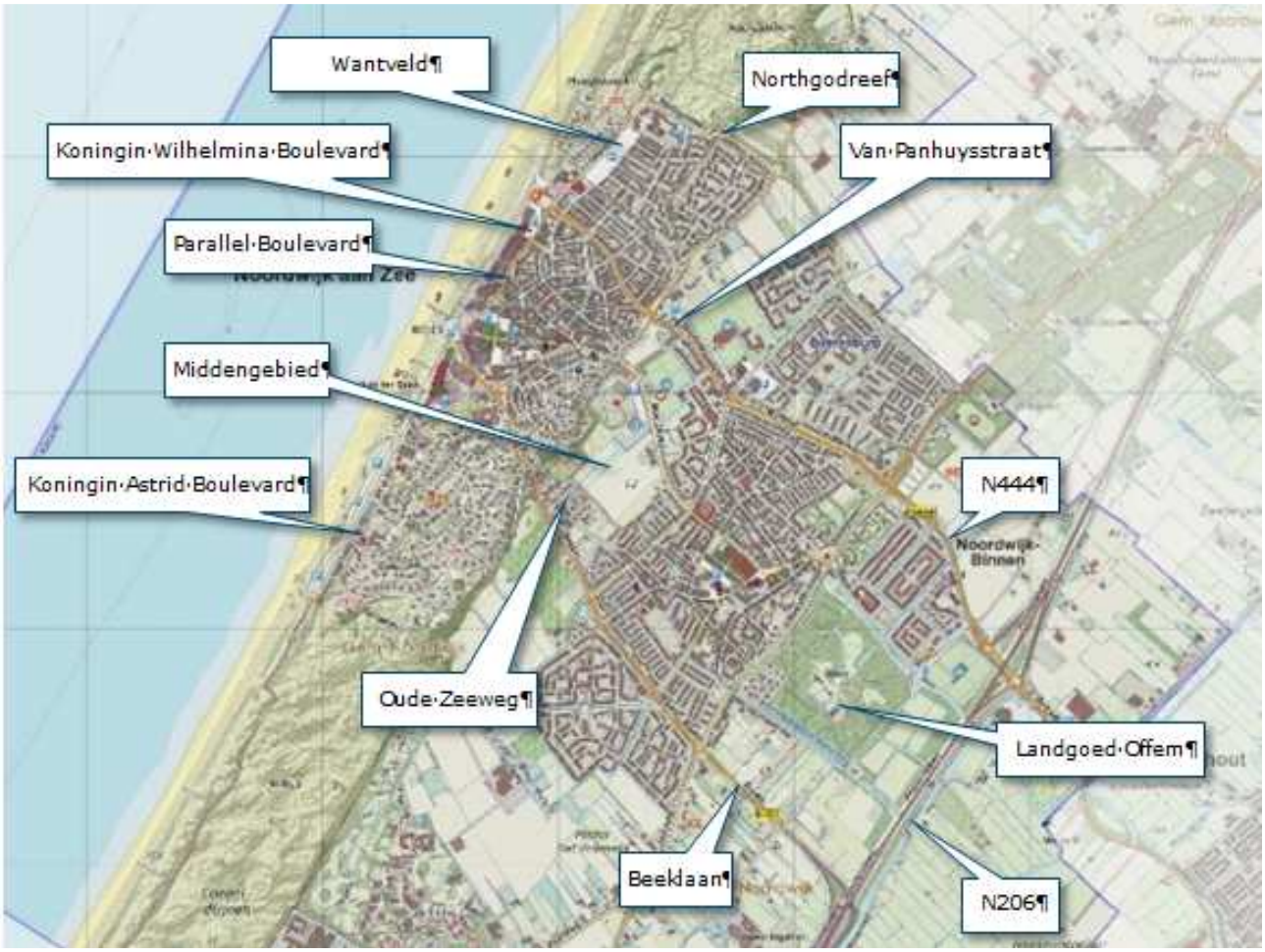

Figuur 1.2: Uitsnede van figuur 1.1 met daarop de belangrijkste locaties zoals genoemd in dit MER (www.gemeenteatlas.nl, 2016, bewerking Antea Group)

1.3 De m.e.r.-procedure

Een m.e.r.-procedure bestaat uit een aantal formele stappen en producten, conform de Wet milieubeheer:

- Openbare kennisgeving van het voornemen.
- Raadpleging van de betrokken bestuurlijke organen en adviseurs over de reikwijdte en het detailniveau van de m.e.r.
- Bieden van de mogelijkheid om zienswijzen in te dienen naar aanleiding van de Notitie Reikwijdte en Detailniveau.
- Opstellen milieueffectrapport.
- Openbaar maken MER en opsturen aan de wettelijke adviseurs en Commissie m.e.r.
- Bieden van de mogelijkheid om zienswijzen op het MER in te dienen.
- Toetsingsadvies Commissie m.e.r.
- Het besluit nemen ten behoeve waarvan de m.e.r. wordt uitgevoerd (in dit geval de Omgevingsvisie Noordwijk 2030), inclusief motivatie hoe de m.e.r. in de planvorming is betrokken; dit besluit wordt genomen door het bevoegd gezag (in dit geval de raad van de gemeente Noordwijk).
- Bekendmaking van het besluit.
- Evaluatie van effecten tijdens en na realisatie.

Op 15 juni 2016 is kennis gegeven van de Omgevingsvisie Noordwijk 2030 en de start van de m.e.r.-procedure hiervoor. Tegelijkertijd is de Notitie Reikwijdte en Detailniveau MER Omgevingsvisie Noordwijk 2030 (NRD), het startdocument van de m.e.r.-procedure, gepubliceerd en voor zes weken ter inzage gelegd. In de NRD is beschreven wat er in het MER wordt onder-

zocht en op welke manier. Eenieder heeft de gelegenheid gekregen te reageren op de NRD. Daarnaast is een aantal bestuurlijke organisaties geraadpleegd over de inhoud van het MER.

Er is één reactie op de NRD ontvangen: van Rijkswaterstaat. Hoofdpunt van de reactie is dat Rijkswaterstaat verantwoordelijk is voor de zorg voor de kustlijn en de instandhouding van de basiskustlijn. Ingrepen of activiteiten mogen geen negatieve effecten op de kustlijn hebben. Rijkswaterstaat wijst er ook op dat zij verantwoordelijk is voor het strand (zeewaarts vanaf de duinvoet) en de Noordzee. Krachtens de Waterwet, geldt een vergunningplicht voor ingrepen of activiteiten in die zones. In een aantal gevallen is ook het Hoogheemraadschap van Rijnland bevoegd gezag voor de Waterwet. Rijkswaterstaat wijst er in de reactie op de NRD op dat zij in die gevallen samen met het hoogheemraadschap een watervergunning verlenen. Tot slot wijst Rijkswaterstaat er op dat de Beleidslijn kust 2007 van toepassing is op het strand en de duingebieden.

Deze reactie heeft geen invloed op dit MER: het betreft geen inhoudelijke reactie op het onderzoek, alternatieven en de opdracht. Uiteraard wordt bij eventuele ontwikkelingen op het strand/in de zee rekening gehouden met de randvoorwaarde van Rijkswaterstaat.

De resultaten van de onderzoeken van de m.e.r. zijn opgenomen in het MER en zijn door B&W betrokken bij het maken (van definitieve keuzes ten behoeve) van de Omgevingsvisie Noordwijk. Het MER heeft vervolgens samen met het ontwerp van de Passende beoordeling en het ontwerp van de Omgevingsvisie Noordwijk 2030 van woensdag 8 maart tot en met dinsdag 18 april ter inzage gelegen. Binnen deze termijn van zes weken kon eenieder zijn/haar zienswijze schriftelijk of mondeling kenbaar maken. De in het kader van de NRD geraadpleegde betrokken bestuurlijke partijen zijn apart aangeschreven voor een reactie op het MER. Ook heeft de Commissie m.e.r., een onafhankelijk toetsende instantie het plan-MER op volledigheid en juistheid beoordeeld.

Naar aanleiding van de ingediende zienswijzen is de ‘Nota van beantwoording zienswijzen’ opgesteld (4 juli 2017). Daarnaast hebben de adviesraad Sociaal Domein en de adviesraad voor Natuur, Milieu en Natuurlijke Hulpbronnen een advies uitgebracht. De beantwoording van deze adviezen is opgenomen in het aparte document ‘Nota van Beantwoording adviezen van adviesraden’.
In deze nota’s is aangegeven in hoeverre de zienswijzen en adviezen aanleiding hebben gegeven tot aanpassing van de Omgevingsvisie (OVN2030), het Milieurapport (planMER) en de Passende Beoordeling (PB). Deze aangepaste documenten zijn vastgesteld door de gemeenteraad.

2. Omgevingsvisie: aanpak, doelen en vraagstukken

De Omgevingsvisie Noordwijk 2030 is het primaire hulpmiddel bij het maken van keuzen over de ontwikkeling van Noordwijk in de periode tot en met 2030. De omgevingsvisie biedt een wenkend perspectief op de ontwikkeling van Noordwijk tot en met 2030 en nodigt publieke en private partijen in Noordwijk uit een bijdrage te leveren aan die ontwikkeling. Dit hoofdstuk gaat nader in op het doel, de opzet en het totstandkomingsproces van de Omgevingsvisie Noordwijk 2030.

2.1 Doel

Het hoofddoel is om de komende 15 jaar te werken aan een energieke 7* kustplaats met duurzaamheid als rode draad. Uitgangspunten van de Omgevingsvisie Noordwijk 2030 zijn:

- Een grote wil om een kustplaats van topkwaliteit te zijn die sfeervol, energiek, inspirerend en goed bereikbaar is.
- Een brede wens om te komen tot diversiteit aan en kruisbestuiving tussen thema's die betrekking hebben op de fysieke leefomgeving.
- Een wil om onderscheidend te zijn ten opzichte van andere kustplaatsen, vooral door behoud en versterking van het authentieke en dorpse karakter. Noordwijk wil in de luwte van de Randstad blijven maar wel goed verbonden zijn met de Randstad en gerichte samenwerkingsverbanden aangaan.

Door op een energieke wijze in te zetten op topkwaliteit en diversiteit op vele fronten wil de gemeente Noordwijk zich onderscheiden van andere kustplaatsen en de aantrekkelijkheid voor de inwoners, ondernemers en bezoekers van Noordwijk vergroten.

De Omgevingsvisie Noordwijk 2030 helpt te bepalen wat nodig is om die ambitie te bereiken. De Noordwijkse inwoners, ondernemers, maatschappelijke partijen en de politiek zijn actief bij de totstandkoming van de visie betrokken. De ontwikkeling van de Omgevingsvisie Noordwijk 2030 is gestart in april 2015, voor het zomerreces van 2017 moet de omgevingsvisie door de gemeenteraad vastgesteld zijn. De Omgevingsvisie Noordwijk 2030 schetst de verdere ontwikkeling van Noordwijk tot een "*energieke, inspirerende en gastvrije kustplaats met topkwaliteit en allure*".

Belangrijke doelen van de omgevingsvisie zijn woningbouw en de verdere ontwikkeling van Noordwijk als duurzame gemeente:

- De gemeente heeft flinke woningbouwambities. Naast het voorzien in de lokale behoefte wil de gemeente ook inspelen op een deel van de regionale en bovenregionale vraag.
- In 2030 wil Noordwijk energieneutraal zijn. Dit probeert de gemeente te bereiken door het stimuleren van energiebesparing en de toepassing van zonne-energie en aardwarmte. Daarnaast beschrijft de Omgevingsvisie Noordwijk 2030 dat Noordwijk klimaatbestendig ingericht moet worden. Dat betekent dat er maatregelen genomen moeten worden om langdurige regenval, heftige buien en langere perioden van droogte op te kunnen vangen.

2.2 Hoofdopzet

Om te komen tot een complete en integrale, maar tegelijkertijd toegankelijke Omgevingsvisie Noordwijk 2030, zijn de volgende onderdelen duidelijk herkenbaar:

1. Visie en realisatie
2. Onderbouwing per thema
3. Uitvoeringsprogramma/projectenlijst.

De Omgevingsvisie Noordwijk 2030 kent zeven sterren, die feitelijk de pijlers van de visie vormen:

1. Energieke, zelfredzame samenleving met een actief verenigingsleven, krachtig vrijwilligersnetwerk en een levendig cultureel klimaat.
2. Hoogstaande sportbeoefening en –beleving in een gezonde omgeving.
3. Sfeervolle dorpskernen.
4. Aantrekkelijke en onderscheidende leefomgeving met een overwegend dorps karakter.
5. Rijke natuur, mooi landschap en een vitale Greenport.
6. Uitstekend bereikbaar vanuit de gehele Randstad, in het bijzonder de kustzone.
7. Veelzijdige economie en toerisme met innovatief ondernemersklimaat.

De invulling van de sterren kan in de loop van de tijd veranderen door nieuwe projecten aan een ster te koppelen. Ook is het mogelijk dat bepaalde sterren plaats maken voor andere sterren, als die zich op basis van nu nog onbekende kansen aandienen. Noordwijk wil namelijk in de toekomst in kunnen spelen op nieuwe trends en kansen.

In de Omgevingsvisie Noordwijk 2030 (en in de toekomstige ontwikkeling van Noordwijk) is duurzaamheid een leidend principe. Dat houdt in dat duurzaamheid in alle thematische en gebiedsgerichte opgaven als zwaarwegend aspect in de plan- en besluitvorming betrokken wordt.

2.3 Proces

Naast de eerdergenoemde inwoners van Noordwijk en de maatschappelijke partijen in de gemeente, zijn ook raadsleden en andere personen, bedrijven en overige organisaties betrokken (of betrokken geweest) bij de totstandkoming van de omgevingsvisie. De betrokkenen zijn verdeeld over de volgende groepen:

- **Meedenkgroep**: Bestaat uit betrokken bewoners en ondernemers met hart voor Noordwijk.
- **Stakeholdergroep**: Bestaat uit vertegenwoordigers van het bedrijfsleven, maatschappelijke organisaties en bewonersverenigingen in Noordwijk.
- **Jongeren**: In het bijzonder betrokken geweest via de (toenmalige) jongerenraad en het Northgo College.
- **Bezoekers**: Betrokken via een passantenenquête vanuit de Metropoolregio Amsterdam.
- **Raads- en collegeleden**.
- **Regiogemeenten**: Vertegenwoordigers van de Leidse regio en de Greenport Duin- en Bollenstreek.

De inbreng van al deze actoren in de totstandkoming van de Omgevingsvisie Noordwijk 2030 bestaat uit:

- Aandragen van opgaven, ideeën, knelpunten, kansen, wensen en ambities.
- Discussiëren en meedenken over oplossingen, verbeteringen, perspectieven en uitwerkingen.
- Advies aan de gemeenteraad over te maken keuzen.
- Indienen van eventuele zienswijzen of inspraakreacties bij de vaststelling van de Omgevingsvisie Noordwijk 2030; dit staat open voor eenieder.

2.4 Status

De Omgevingsvisie Noordwijk 2030 sorteert voor op de Omgevingswet (zie tekstvak), die aan het eind van dit decennium van kracht wordt. Onder de Omgevingswet is de omgevingsvisie de opvolger van de structuurvisie.

Op dit moment heeft de gemeente Noordwijk verschillende structuurvisies, zoals:

- Ruimtelijke Structuurvisie Noordwijk 2030 (2009).
- Structuurvisie Middengebied (2005).
- Integrale Ruimtelijke Visie Noordwijk Zeewaardig (2009, herzien in 2014).
- De Kern gezond (2006).
- Integrale Ruimtelijke visie Nieuw Oost (2009).
- Intergemeentelijke Structuurvisie Greenport Duin- en Bollenstreek (uit 2009, in geactualiseerde vorm vastgesteld op 16 juni 2016).

De Omgevingsvisie Noordwijk 2030 gaat deze structuurvisies, met uitzondering van de Intergemeentelijke Structuurvisie Greenport Duin- en Bollenstreek (ISG2016), vervangen. De ISG2016 blijft naast de Omgevingsvisie Noordwijk 2030 bestaan.

Onder de Omgevingswet geldt de omgevingsvisie voor de gehele *fysieke leefomgeving*. De definitie van de fysieke leefomgeving uit de Omgevingswet is opgenomen in het onderstaande kader.

Relatie met de Omgevingswet

De Omgevingswet staat voor een grondige herziening en een zo groot mogelijke integratie van de wet- en regelgeving op het gebied van ruimtelijke ordening en milieu. Waar in de Wet ruimtelijke ordening "*een goede ruimtelijke ordening*" het centrale thema was, wordt het centrale thema in de Omgevingswet breder: "*een gezonde en veilige fysieke leefomgeving*". In artikel 1.2 van de Omgevingswet is de fysieke leefomgeving als volgt gedefinieerd: "*De fysieke leefomgeving omvat in ieder geval: bouwwerken, infrastructuur, watersystemen, water, bodem, lucht, landschappen, natuur en cultureel erfgoed."* Dit brede begrip geeft gemeenten ruimte om zelf te bepalen wat zij onder de fysieke leefomgeving verstaan. Gelet op de definitie van de fysieke leefomgeving hoeft het daarbij niet alleen te gaan om ruimtelijke elementen, maar kunnen ook sociaal-maatschappelijke en economische elementen een onderdeel vormen van de fysieke leefomgeving.

De Omgevingswet introduceert de Omgevingsvisie als de opvolger van de structuurvisie uit de Wet ruimtelijke ordening. Overeenkomstig de doelstelling van de Omgevingswet kunnen in de Omgevingsvisie alle thema's beschouwd worden die het bevoegd gezag relevant acht voor de fysieke leefomgeving.

PlanMER en de Omgevingswet

Onder de Omgevingswet blijft de MER het centrale instrument om milieugevolgen van voorgenomen ontwikkelingen in beeld te brengen. Of er sprake is van de plicht tot het opstellen van een planMER wordt onder de Omgevingswet niet meer bepaald op basis van een limitatieve lijst met een beschrijving van ontwikkelingen en bijbehorende grenswaarden, maar wordt gebruik gemaakt van algemene criteria:

- Is er sprake van een wettelijk of bestuursrechtelijk voorgeschreven plan?
- Vormt dat voorgeschreven plan de basis voor de toekenning van toekomstige vergunningen voor m.e.r.(-beoordelingsplichtige) projecten?
- Moet er voor een plan een passende beoordeling in het kader van natuurwetgeving opgesteld worden?

Tabel 3.1: Woningbouw- en duurzaamheidsopgave per alternatief

	Basisalternatief /referentie	Alternatieven			
		Midden - neutraal	Midden-plus	Hoog-neutraal	Hoog-plus
Omvang ontwikkeling (maximaal aantal woningen)	1.500	3.200	3.200	4.500	4.500
Ambitie duurzaamheid	Vigerend beleid		Extra maatregelen		Extra maatregelen

3. Aanpak milieueffectrapportage

3.1 Doel van de milieueffectrapportage

De milieueffectrapportage (m.e.r.) is bedoeld om het milieubelang volwaardig en vroegtijdig in plan- en besluitvorming in te brengen. Dit door:

- Onderzoek te doen naar effecten van ontwikkelingen.
- Te analyseren of er alternatieven zijn die ook aan de doelstellingen voldoen maar die minder negatieve (milieu)effecten hebben.
- Te onderzoeken of er maatregelen zijn om negatieve effecten te voorkomen of te verzachten (mitigerende maatregelen).

In een eerste analyse (de zogenoemde Voortoets) van de doelen, ambities en de mogelijke gevolgen van de ontwikkelingen voor natuur en milieu (uitgevoerd aan de hand van de 'Krijtlijnen' voor de omgevingsvisie) is geconstateerd dat op voorhand niet duidelijk is of alle doelen en ambities van de Omgevingsvisie Noordwijk 2030 met elkaar verenigbaar en haalbaar zijn.

Een belangrijk element in de haalbaarheidsanalyse wordt gevormd door de mogelijk negatieve effecten van de voorgenomen ruimtelijke ontwikkelingen (met name woningbouw) op Natura 2000-gebieden. Een groot deel van de gemeente Noordwijk bestaat uit de Natura 2000-gebieden Coepelduynen en Kennemerland-Zuid. Die gebieden kennen op basis van wetgeving en jurisprudentie een strikt beschermingsregime. De effecten van de voorgenomen ruimtelijke ontwikkelingen op de Natura 2000-gebieden kunnen daardoor mogelijk een blokkade voor die ontwikkelingen gaan vormen.

Maar daarnaast kunnen ook andere doelen en ambities mogelijk op gespannen voet staan met de doelstellingen voor Natura 2000-gebieden, waardoor niet op voorhand is uitgesloten dat in de uiteindelijke Omgevingsvisie Noordwijk 2030 nadere keuzes moeten worden gemaakt. Het kan dan bijvoorbeeld gaan over keuzes over de omvang en/of locatie van voorgenomen ruimtelijke ontwikkelingen, keuzes over de inzet van beleid of over het voorzien in stimulerende, regulerende of faciliterende maatregelen, bijvoorbeeld ten aanzien van duurzaamheid.

Het doel van deze m.e.r. is om het voor de besluitvorming benodigde nadere inzicht in de haalbaarheid van het voorgenomen beleid te verschaffen en om meer inzicht te geven in de mate waarin doelstellingen verenigbaar – of juist niet – zijn, en op welke vlakken nadere inzet van (beleids)instrumenten wenselijk is. De doelen van de plan-m.e.r. Omgevingsvisie Noordwijk 2030 zijn dus:

- De milieuaspecten een volwaardige en zichtbare plek geven in de verdere besluitvorming van de Omgevingsvisie.
- Beschrijving van de effecten van de ambities bij de verschillende sterren om de haalbaarheid, snelheid, integraliteit en kwaliteit van projecten in de toekomst te verhogen;
- In kaart brengen van mogelijke effecten van de voorgenomen ontwikkelingen op de nabijgelegen Natura 2000-gebieden.
- Het aandragen van alternatieve ontwikkelingsmogelijkheden dan wel maatregelen om eventuele negatieve effecten op Natura 2000-gebieden zoveel mogelijk te voorkomen, te mitigeren of te compenseren, waardoor de te verwachten impact in ieder geval binnen de wettelijke normen blijft.
- Versterken van de duurzaamheidsambities.

Daarnaast is vanzelfsprekend een doel van deze m.e.r. dat invulling wordt gegeven aan de wettelijke verplichting zoals vastgelegd in de Wet milieubeheer. Daarin is geregeld dat plannen

of besluiten die een kader stellen voor activiteiten, die (mogelijk) belangrijke nadelige milieugevolgen hebben, getoetst moeten worden op hun mogelijke milieueffecten.

3.2 Ontwikkelingen en vertaling in alternatieven

3.2.1 Ontwikkelingen, ambities en alternatieven

In dit MER zijn de effecten van de voorgenomen ontwikkelingen en ambities onderzocht. Uitgangspunt zijn de twee rode draden uit de Krijtlijnen voor de Omgevingsvisie Noordwijk 2030: woningbouw en duurzaamheid. Vanuit deze twee rode draden zijn vier alternatieven gevormd, met twee niveaus voor de woningbouwopgave (Midden en Hoog) en twee niveaus vanuit duurzaamheid (neutraal en plus). In essentie is sprake van een alternatief Midden en een alternatief met een grotere omvang van de ruimtelijke ontwikkelingen: het alternatief Hoog. Het alternatief Midden en het alternatief Hoog zijn gecombineerd met een gemiddelde nadruk op duurzame ontwikkeling (variant neutraal) of een sterke nadruk op duurzame ontwikkeling (variant plus).De effecten van deze alternatieven worden vergeleken met het Basisalternatief. Het Basisalternatief is de referentiesituatie in 2030, de verwachte toekomstige ontwikkeling van Noordwijk in 2030 zonder de gewenste ontwikkelingen en ambities in de Omgevingsvisie Noordwijk 2030. Tabel 3.1 geeft een overzicht van de hoofdopbouw van de alternatieven.

Tabel 3.1: Woningbouw- en duurzaamheidsopgave per alternatief (hoofdopbouw)

	Basisalternatief / referentie-situatie	**Alternatieven**			
		Midden-neutraal	**Midden-plus**	**Hoog-neutraal**	**Hoog-plus**
Omvang ontwikkeling (maximaal aantal woningen)	1.500	3.200	3.200	4.500	4.500
Ambitie duurzaamheid	Vigerend beleid	Vigerend beleid	Extra maatregelen	Vigerend beleid	Extra maatregelen

Aan de woningbouwopgaves zijn voorgenomen ontwikkelingen en ambities ten aanzien van andere sectoren (economie, toerisme, sport en mobiliteit) gekoppeld. Dit zijn grotendeels geen losse bouwstenen, maar zij hangen vaak logisch samen met de woningbouwopgave en/of de ambities ten aanzien van verduurzaming. Tabel 3.2 geeft een uitgebreid overzicht van de alternatieven. Waar in de alternatieven gesteld is dat er een neutrale aandacht voor duurzaamheid is, is bedoeld dat er geen bovenwettelijke maatregelen worden genomen om verdere duurzame ontwikkeling te stimuleren of na te leven. Er wordt voldaan aan bestaande regelgeving met betrekking tot duurzaamheid en het uitvoeren van de verplichte duurzaamheidsmaatregelen.

Tabel 3.2 is een modelmatige benadering om met behulp van bepaalde uitersten, de effecten van de mogelijke scenario's voor de toekomstige ontwikkeling van Noordwijk te bepalen. Om te voorkomen dat er te veel alternatieven ontstaan, zijn in dit MER alternatieven opgenomen die een bepaald uiterste representeren. De alternatieven beschrijven een (theoretische) situatie, die wordt gebruikt in het onderzoek naar de milieueffecten van een bepaalde keuze. De alternatieven beschrijven dus geen mogelijke (en nieuwe) beleidsinzichten/-ontwikkelingen. Bijvoorbeeld, als er in een alternatief staat dat het Space Business Park onderbenut is, dan moet dat worden gezien als iets dat feitelijk gebeurt in een alternatief en niet als een gevolg van nieuw beleid van de gemeente Noordwijk (bedrijven niet langer stimuleren om zich op het Space Business Park te vestigen).

Tabel 3.2: Woningbouw- en duurzaamheidsopgave per alternatief (hoofdopbouw)

		Alternatieven				
		Basisalternatief	**Midden-neutraal**	**Midden-plus**	**Hoog-neutraal**	**Hoog-plus**
Wonen	Aantal woningen	Maximaal 1.500 voor eigen behoefte op basis van woonbehoefteraming (WBR 2013) van de provincie Zuid-Holland	Maximaal 3.200: 1.500 voor eigen behoefte + circa 1.700 voor bovenlokale behoefte	Maximaal 3.200: 1.500 voor eigen behoefte + circa 1.700 voor bovenlokale behoefte	Maximaal 4.500: 1.500 voor eigen behoefte + circa 3.000 voor boven-lokale behoefte met bovenregionale aan-trekkingskracht	Maximaal 4.500: 1.500 voor eigen behoefte + circa 3.000 voor boven-lokale behoefte met bovenregionale aan-trekkingskracht
	Locatie(s)	• Aantal binnendorpse locaties • Locaties met con-tracten/vergaande verplichtingen • 1e fase woningbouw Offem-Zuid	• Aantal binnendorpse locaties • Locaties met con-tracten/vergaande verplichtingen • Gehele woningbouw-locaties Offem-Zuid, Bronsgeest en Vinke-veld Zuid	• Aantal binnendorpse locaties • Locaties met con-tracten/vergaande verplichtingen • Gehele woningbouw-locaties Offem-Zuid, Bronsgeest en Vinke-veld Zuid	• Aantal binnendorpse locaties • Locaties met con-tracten/vergaande verplichtingen • Gehele woningbouw-locaties Offem-Zuid, Bronsgeest en Vinkeveld Zuid • Benutten van alle in-breidingsmogelijkheden	• Aantal binnendorpse locaties • Locaties met con-tracten/vergaande verplichtingen • Gehele woningbouw-locaties Offem-Zuid, Bronsgeest en Vinkeveld Zuid • Benutten van alle in-breidingsmogelijkheden
	Duurzaamheid	• Voldoen aan reguliere eisen nieuwbouw	• Voldoen aan reguliere eisen nieuwbouw	• Hoog ambitieniveau nieuwbouw • Duurzaamheidsmaat-regelen bestaande woningvoorraad	• Voldoen aan reguliere eisen nieuwbouw	• Hoog ambitieniveau nieuwbouw • Duurzaamheidsmaat-regelen bestaande woningvoorraad

Toerisme	Wat en waar Duurzaamheid	• Kwaliteitsverbetering van bestaande voorzieningen • Voldoen aan reguliere eisen	• Kwaliteitsverbetering van bestaande voorzieningen • KW Boulevard impuls • Meer evenementen • Intensiever gebruik buitengebied • Leisure kansenzone Beukterrein Van Berckelweg • Natuurbelevings-centrum • Voldoen aan reguliere eisen	• Kwaliteitsverbetering van bestaande voorzieningen • KW Boulevard impuls • Meer evenementen • Intensiever gebruik buitengebied • Leisure kansenzone Beukterrein Van Berckelweg • Extra maatregelen duurzaamheid horeca en voorzieningen	• Kwaliteitsverbetering van bestaande voorzieningen • KW Boulevard impuls • Meer evenementen • Intensiever gebruik buitengebied • Leisure kansenzone Beukterrein Van Berckelweg • Parken toeristisch verblijf • Meer dagtoeristen en meerdaags verblijf • Voldoen aan reguliere eisen	• Kwaliteitsverbetering van bestaande voorzieningen • KW Boulevard impuls • Meer evenementen • Intensiever gebruik buitengebied • Leisure kansenzone Beukterrein Van Berckelweg • Parken toeristisch verblijf • Meer dagtoeristen en meerdaags verblijf • Extra maatregelen duurzaamheid horeca en voorzieningen
Economie	Wat en waar Duurzaamheid	• Kwaliteitsverbetering van bestaande voor-zieningen • Krimp winkelareaal • Space Business Park nog onderbenut • Voldoen aan reguliere eisen	• Kwaliteitsverbetering van bestaande voor-zieningen • Krimp winkelareaal • Rest SBP/ESTEC vol • Meer kleinschalige werkfuncties in woon-wijken • Voldoen aan reguliere eisen	• Kwaliteitsverbetering van bestaande voor-zieningen • Krimp winkelareaal • Rest SBP/ESTEC vol • Meer kleinschalige werkfuncties in woon-wijken • Stimuleren duurzaam ondernemen	• Kwaliteitsverbetering van bestaande voor-zieningen • Handhaven winkelareaal • Rest SBP/ESTEC vol • Meer kleinschalige werkfuncties in woon-wijken • Voldoen aan reguliere eisen	• Kwaliteitsverbetering van bestaande voor-zieningen • Handhaven winkelareaal • Rest SBP/ESTEC vol • Meer kleinschalige werkfuncties in woon-wijken • Stimuleren duurzaam ondernemen
Sport	Wat	Kwaliteitsverbetering bestaande voorzieningen	Kwaliteitsverbetering bestaande voorzieningen	Kwaliteitsverbetering bestaande voorzieningen	Kwaliteitsverbetering bestaande voorzieningen	Kwaliteitsverbetering bestaande voorzieningen

	Waar Duurzaamheid	• Bestaande locaties; • Geen benutting van reserveringen voor uitbreidingen • Voldoen aan reguliere eisen	• Bestaande locaties • Benutting kleine reserveringen voor kleine uitbreidingen van enkele velden • Meer outdoorsportgele-genheden en -evene-menten • Voldoen aan reguliere eisen	• Bestaande locaties • Benutting kleine reserveringen voor kleine uitbreidingen van enkele velden • Meer outdoorsportgele-genheden en -evene-menten • Duurzaamheidsmaat-regelen aan bestaande en nieuwe voorzieningen	• Bestaande locaties • Benutting kleine reserveringen voor kleine uitbreidingen van enkele velden • Meer outdoorsportgele-genheden en -evene-menten • Extra sportvelden in Middengebied • Grotere sportevene-menten • Voldoen aan reguliere eisen	• Bestaande locaties • Benutting kleine reserveringen voor kleine uitbreidingen van enkele velden • Meer outdoorsportgele-genheden en -evene-menten • Extra sportvelden in Middengebied • Grotere sportevene-menten • Duurzaamheidsmaat-regelen aan bestaande en nieuwe voorzieningen
Mobiliteit	Wat en waar Duurzaamheid	• HOV Schiphol • Voldoen aan reguliere eisen	• HOV Schiphol • HOV Leiden • Transferium • Meer parkeer-gelegenheid • Stimulering fiets • Verbetering regionaal wegenstelsel • Voldoen aan reguliere eisen	• HOV Schiphol • HOV Leiden • Transferium • Meer parkeer-gelegenheid • Stimulering fiets • Verbetering regionaal wegenstelsel • Maatregelen stimuleren en faciliteren duurzame mobiliteit	• HOV Schiphol • HOV Leiden • Transferium • Meer parkeer-gelegenheid • Stimulering fiets • Verbetering regionaal wegenstelsel • Voldoen aan reguliere eisen	• HOV Schiphol • HOV Leiden • Transferium • Meer parkeer-gelegenheid • Stimulering fiets • Verbetering regionaal wegenstelsel • Maatregelen stimuleren en faciliteren duurzame mobiliteit

3.3 Uitwerking van de alternatieven

3.3.1 Algemeen

In de onderstaande paragrafen is per alternatief een beschrijving opgenomen van de inhoud van het alternatief. Het gaat om een verdere uitwerking van de elementen ('bouwstenen') die zijn opgenomen in tabel 3.2. Voor een aantal van deze bouwstenen zijn, om een beoordeling mogelijk te maken, aannames gedaan, bijvoorbeeld over de verkeersaantrekkende werking (of de afname daarvan) en over de manier waarop verkeer zich verdeelt over het wegennetwerk. Gezien het abstractieniveau van dit MER is onontkoombaar dat deze aannames een bepaalde mate van onzekerheid bevatten.

3.3.2 Basisalternatief (referentiesituatie)

Het Basisalternatief dient als referentiesituatie om de potentiële effecten van de toekomstige ontwikkelingen (per thema) mee te vergelijken. De referentiesituatie is een beperkte ontwikkeling van Noordwijk in de periode tot 2030, met als belangrijk uitgangspunt een woningbouwontwikkeling tot maximaal de eigen behoefte. Het Basisalternatief gaat dus uit van een theoretische situatie zonder volledige realisatie van de voorgenomen toekomstige ontwikkelingen en ambities voor de omgevingsvisie.

Landschap en cultuurhistorie

Noordwijk is gelegen in een kustlandschap dat wordt gekenmerkt door de afwisseling van verschillende landschapstypen over relatief korte afstand. Landschappelijk gezien bestaat het grondgebied van de gemeente Noordwijk uit vijf zones (zie ook figuur 3.1):

1. Zee, strand en duinen.
2. Binnenduinrand en de Noordzijderpolder.
3. Strandwal en landgoederen, tussen binnenduinrand en N206.
4. Strandvlakte, het open gebied ten oosten van de N206.
5. 'De Klei', het gebied langs de Oude Rijn.

In de gemeente Noordwijk liggen twee kernen: Noordwijk aan Zee en Noordwijk-Binnen. Beide zijn gelegen op de oude strandwallen.

Noordwijk aan Zee is gelegen in een voormalige duinvallei en ontstaan uit een vissersdorp dat nu nog herkenbaar is in de Schoolstraat, Hoofdstraat en Abraham van Royenstraat. De economische activiteiten in Noordwijk aan Zee hadden, tot de ontwikkeling tot badplaats in de tweede helft van de 19^{e} eeuw, vooral betrekking op visserij. Na de tweede helft van de 19^{e} eeuw groeide Noordwijk aan Zee uit tot badplaats.

Noordwijk-Binnen is ontstaan door verdichting van de bebouwing langs een weg over de strandwal. Vanaf ongeveer 930 is in Noordwijk-Binnen een kapel geweest voor de Heilige Sint Jeroen, die in Noordwijk-Binnen werd gedood. In de 15^{e} eeuw groeit Noordwijk-Binnen uit tot een bedevaartsoord waar veel kruiden en later bollen geteeld worden. Ten zuidoosten van de oude kern van Noordwijk-Binnen ligt landgoed Offem.

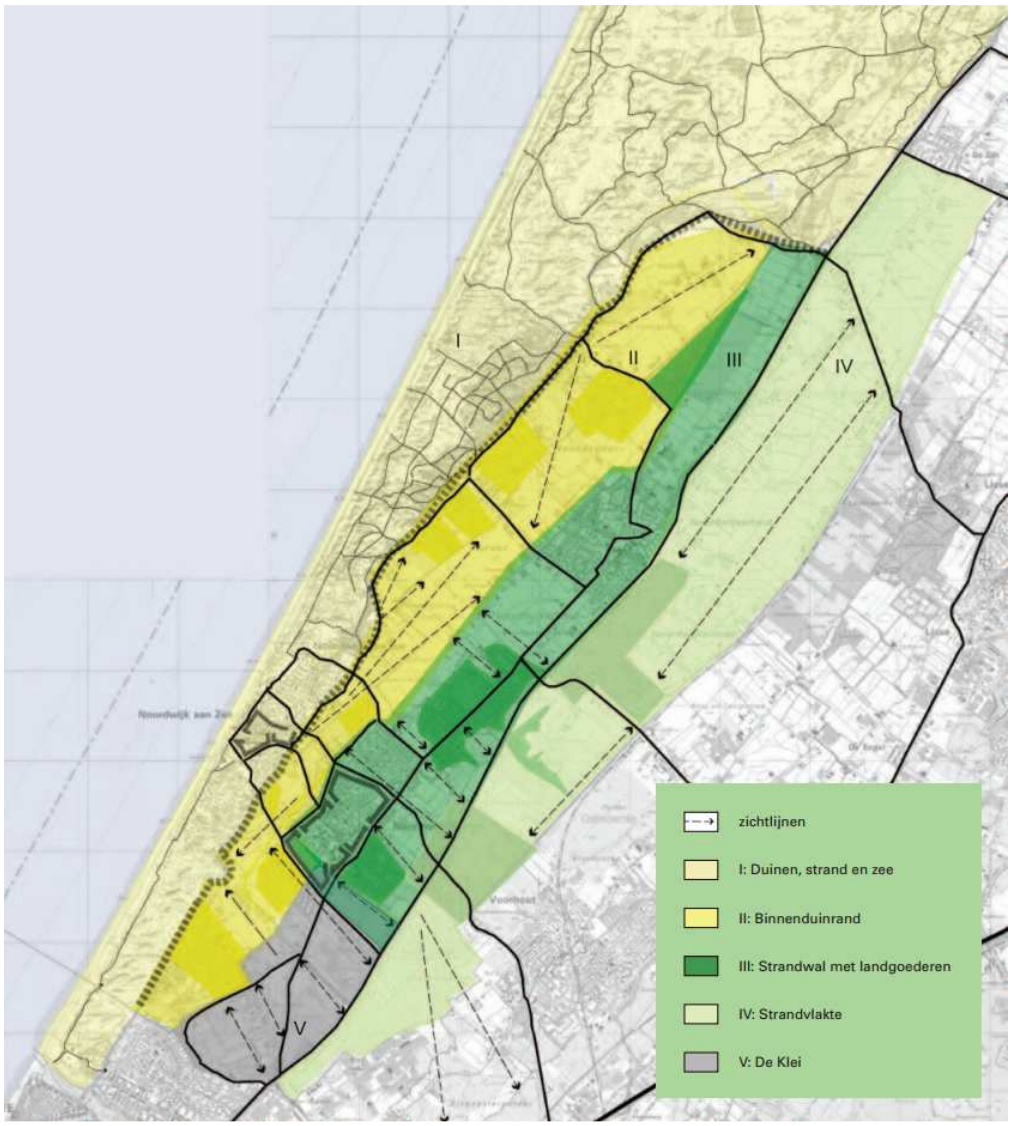

Figuur 3.1: Landschappelijke zones in de gemeente Noordwijk (gemeente Noordwijk, 2009)

Natuur en ecologie

Een (groot) deel van de gemeente Noordwijk bestaat uit natuurgebied (figuur 3.2). De duingebieden zijn aangemerkt als Natura 2000-gebied (met uitzondering van de zeereep langs de Koningin Astrid Boulevard, Koningin Wilhelmina Boulevard en de weg Zeereep). Ten noorden van Noordwijk aan Zee ligt het Natura 2000-gebied Kennemerland-Zuid. Ten zuiden van Noordwijk aan Zee ligt het Natura 2000-gebied Coepelduynen.

Behalve de Natura 2000-gebieden is een aantal natuurgebieden in en rond de gemeente Noordwijk gelegen, die deel uitmaken van Natuurnetwerk Nederland (NNN, voorheen bekend als de Ecologische Hoofdstructuur (EHS), figuur 3.2). Ten aanzien van de 'belangrijke weidevogelgebieden' in dat figuur geldt dat zij geen onderdeel uitmaken van het NNN als zij niet als zodanig aangewezen zijn.

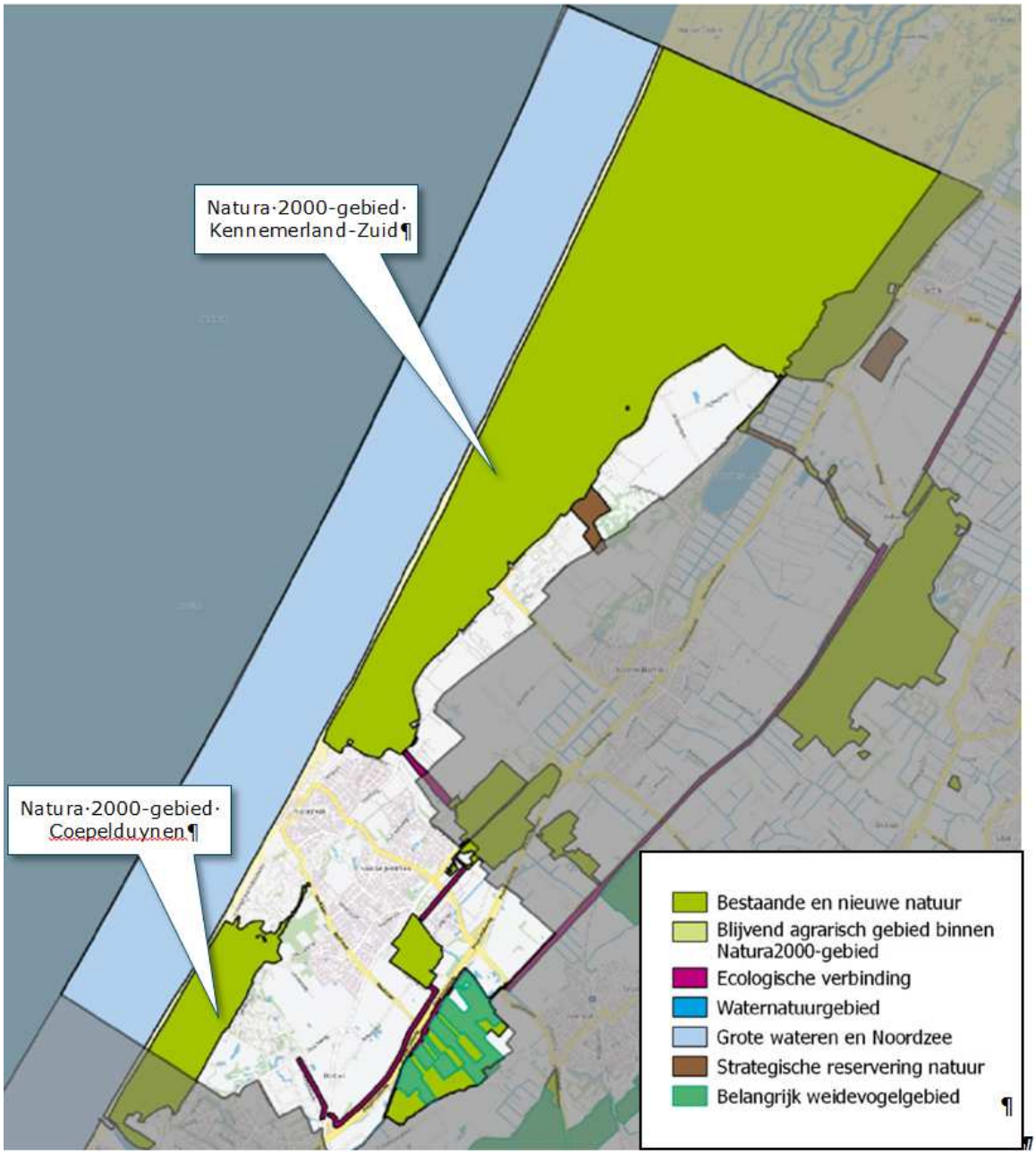

Figuur 3.2 Natura 2000-gebieden en NNN-gebieden in en rond de gemeente Noordwijk (gemeente Noordwijk en Fortierra, 2015)

Wonen

De gemeente Noordwijk heeft 25.760 inwoners (peildatum 1 januari 2016) in ruim 10.000 woningen. Deze zijn in de huidige situatie vooral gelegen in de twee kernen Noordwijk aan Zee en Noordwijk-Binnen. Daarnaast zijn verspreid in het buitengebied en in de duinen woningen aanwezig.

Noordwijk heeft woningbouwambities voor de komende 15 jaar en wil niet alleen in de lokale behoefte, maar ook in een deel van de regionale en bovenregionale woningbehoefte voorzien. In het Basisalternatief wordt rekening gehouden met de realisatie van maximaal circa 1.500 woningen in de periode tot 2030. Dit betreft woningbouw om te voorzien in de (lokale, eigen) woningbehoefte van de gemeente Noordwijk. Het betreft vooral woningbouwprojecten waar al

contracten voor bestaan of waar sprake is van vergaande verplichtingen: de eerste fase van uitleglocatie Offem-Zuid en herstructurering/inbreiding op een aantal binnendorpse locaties.

De bestaande woningvoorraad in Noordwijk is circa 10.000 woningen groot. De voorgenomen realisatie van 1.500 woningen in een periode van 15 jaar (looptijd Omgevingsvisie Noordwijk 2030) betekent een groei van 15% ten opzichte van de bestaande woningvoorraad, wat weer betekent dat in dit alternatief de woningvoorraad met 1% per jaar groeit.

Het Basisalternatief voorziet in de ontwikkeling van een aantal nieuwe woongebieden (tabel 3.3), deze gebieden zijn op figuur 3.3 weergegeven door middel van letters. De letters in de cirkels op de kaart corresponderen met de letters in onderstaande tabel.

Tabel 3.3 Woningbouwlocaties in Basisalternatief

Letter	Naam locatie	Kern	Grootte (aantal woningen)
a	Bloemenzee	Noordwijk aan Zee	200
b	1e fase Offem-Zuid	Noordwijk-Binnen	240
c	Boechorst	Noordwijk-Binnen	54
d	Losplaatsweg	Noordwijk-Binnen	100
e	Van de Mortelstraat	Noordwijk-Binnen	130
f	Rederijkersplein	Noordwijk-Binnen	70
g	Van Panhuysstraat	Noordwijk-Binnen	35
h	Wantveld	Noordwijk aan Zee	200
i	Hotels van Oranje	Noordwijk aan Zee	130
j	Maarten Kruytstraat/Jan Kroonsplein	Noordwijk aan Zee	70
k	De Nes	Noordwijk aan Zee	35
l	Sancta Maria	Buiten de kernen gelegen	160
Disclaimer: De locaties en aantallen in deze tabel zijn ter indicatie voor het milieueffectonderzoek. Aan de locaties en aantallen kunnen geen rechten worden ontleend!			

Naast bovengenoemde locaties vindt in het Basisalternatief ook in de kernen Noordwijk aan Zee en Noordwijk-Binnen inbreiding plaats. In beide kernen bestaat de inbreiding uit de bouw van circa 50 woningen per kern. In totaal bestaat de inbreiding in het Basisalternatief dus uit de bouw van ongeveer 100 woningen.

Toerisme

Noordwijk is van oudsher een toeristisch-recreatieve badplaats. Strand, boulevards, duinen en evenementen (zoals de beide bloemencorso's in april/mei en augustus) trekken jaarlijks vele dag- en verblijfstoeristen naar Noordwijk. Deze toeristen verblijven in de diverse hotels en horecagelegenheden en in het buitengebied op de diverse recreatieparken. In tegenstelling tot enkele tientallen jaren geleden komt men nu niet alleen in de zomerperiode voor het strand, maar is het seizoen verlengd tot de periode vanaf het voorjaar (Keukenhof) tot in het late najaar. Ook het congrestoerisme is van groot belang voor Noordwijk omdat het doordeweeks zorgt voor een hoge(re) bezettingsgraad van hotels.

In de gemeente Noordwijk zijn medio 2015 42 hotels, pensions, hostels, bed and breakfasts en appartementencomplexen gevestigd. Deze zijn samen goed voor 1.569 kamers, 3.180 slaapplaatsen en jaarlijks ongeveer 500.000 overnachtingen. Daarnaast -en dat wordt geschat op bijna een evenredig percentage aan overnachtingen- is er in het buitengebied van Noordwijk een scala aan recreatieparken, campings en vakantiehuizen, die samen goed zijn

voor zo'n 1.930 units en 9.640 slaapplaatsen. Het totaal aan overnachtingen in Noordwijk bedraagt jaarlijks ruim 1.1 miljoen.

In het Basisalternatief wordt ten aanzien van toerisme uitgegaan van kwaliteitsverbetering van de bestaande voorzieningen, maar geen uitbreiding.

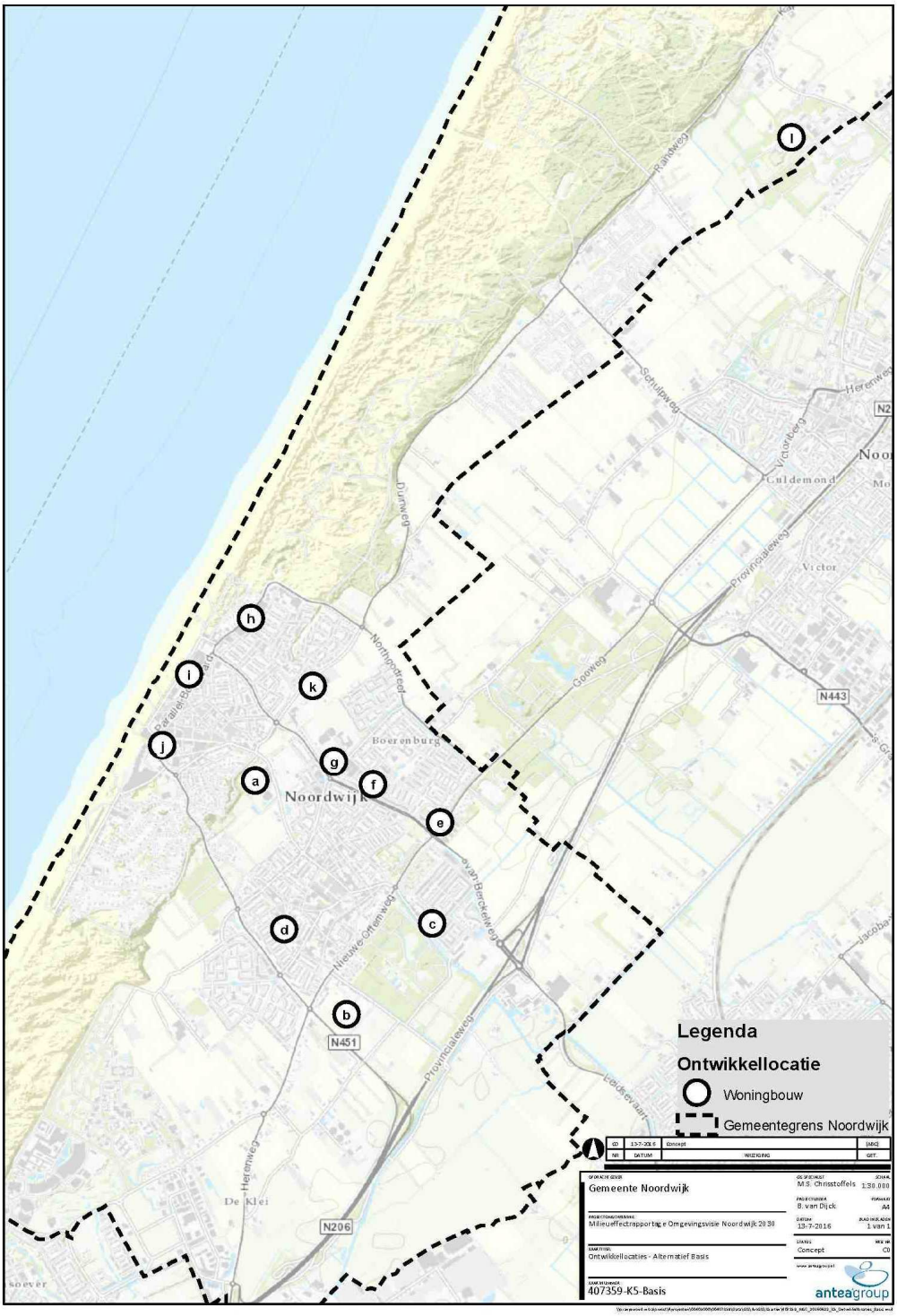

Figuur 3.3 Belangrijkste bouwstenen Basisalternatief

Economie
De economie van Noordwijk steunt vooral op de drie clusters: toerisme, ruimtevaart en zorg:

- De toeristische economie concentreert zich met name rond het strand, de boulevards, de hotels, recreatieparken en horeca- en winkelgelegenheden.
- Noordwijk heeft vier bedrijventerreinen: ESTEC (European Space Research and Technology Centre, technisch en administratief centrum van de Europese Ruimtevaartorganisatie), Space Business Park (locatie voor kennisindustrie die actief is op het gebied van lucht- en ruimtevaarttechnologie), 's Gravendijck en Klei-Oost. Allen liggen in het zuidelijk deel van de gemeente op de grens met de gemeente Katwijk. Op Space Business Park is nog ruimte voor ontwikkeling.
- De zorgeconomie concentreert zich rond de diverse zorginstellingen in de gemeente, met name in en rond het duinengebied.

In het Basisalternatief wordt uitgegaan van een kwaliteitsverbetering van de bestaande voorzieningen. Het Basisalternatief voorziet niet in wezenlijke groei (bijvoorbeeld op het Space Business Park). In het Basisalternatief wordt er verder van uitgegaan dat de huidige dalende trend in het winkelaanbod zich doorzet.

Sport
Noordwijk is een sportieve gemeente. Veel inwoners zijn actief in sportclubs. In een aantal takken van sport wordt op hoog niveau competitie gespeeld. Ook worden diverse nationale en internationale sportevenementen in Noordwijk georganiseerd.

In het Basisalternatief wordt ervan uitgegaan dat de bestaande kwaliteit behouden blijft en verder wordt versterkt. De bestaande sportaccommodaties worden op de bestaande locaties gehandhaafd. Het Basisalternatief voorziet niet in groei/uitbreiding van faciliteiten.

Mobiliteit
Noordwijk is per auto bereikbaar via de A4, A44, N206 en vervolgens Beeklaan en N444/Van Berckelweg. Op zonnige/zomerse dagen is sprake van filevorming richting het strand en parkeerproblemen op en in de omgeving van de boulevard. Er wordt regionaal al gewerkt aan de verbetering van de bereikbaarheid, onder andere door de aanleg van de Rijnlandroute (tussen de A44 en de A4) en verbetering van de N444 bij Voorhout. Ook Noordwijk profiteert hiervan mee.

De bereikbaarheid per openbaar vervoer is relatief beperkt: Dichtstbijzijnde treinstations zijn Voorhout, Sassenheim en Leiden. Vandaaruit rijden bussen naar Noordwijk. De regionale bereikbaarheid per openbaar vervoer wordt verbeterd, onder andere door de realisatie van de HOV Schiphol, een hoge snelheid buslijn tussen Noordwijk, Voorhout, Sassenheim, Lisse en Schiphol. Noordwijk kent een uitgebreid fiets- en wandelnetwerk.

In het Basisalternatief wordt tot 2030 de realisatie van de HOV Schiphol voorzien.

Milieu

Geluid
Het geluidklimaat in Noordwijk wordt met name bepaald door het verkeer op de lokale en regionale wegen. Lokaal is sprake van overbelaste situaties (in totaal ongeveer 300 woningen, circa 3% van het totale aantal woningen in Noordwijk), met name langs de ontsluitingsroutes waar woningen relatief dicht op de weg staan: Quarles van Uffordstraat, Van Panhuysstraat, Huis ter Duinstraat.

Noordwijk kent relatief weinig lawaai-industrie, de bedrijventerreinen liggen allen in het zuidelijke deel van de gemeente op relatief grote afstand van de kernen. Noordwijk ondervindt

enige geluidhinder van Schiphol, maar ligt niet of nauwelijks binnen de hiervoor maatgevende contouren (de zogenaamde 20Ke-contour en de 48 dB(A) L_{den}-contour).

Het Natura 2000-gebied Kennemerland-Zuid (ten noorden van Noordwijk aan Zee) is provinciaal aangewezen als stiltegebied.

Luchtkwaliteit
De luchtkwaliteit in Noordwijk wordt vooral bepaald door de achtergrond (luchtverontreiniging van buiten de gemeente[3]) en het wegverkeer. Nergens in Noordwijk worden normen overschreden, overal in de gemeente liggen concentraties luchtverontreinigende stoffen ver beneden de normen.

Externe veiligheid
De gemeente Noordwijk kent relatief weinig "zware" bedrijvigheid. Bovendien liggen de bedrijventerreinen dus allen in het zuidelijke deel van de gemeente op relatief grote afstand van de kernen. Lokaal ligt nog wel bedrijvigheid nabij woningen en voorzieningen en is externe veiligheid ter plaatse een aandachtspunt. Er ligt één LPG-tankstation in de gemeente en een aantal locaties waar kleinschalige opslag van gevaarlijke stoffen plaatsvindt. Er loopt één transportroute door de gemeente waar gevaarlijke stoffen over vervoerd worden, de N206 tussen Katwijk en Noordwijkerhout. Deze route loopt niet door de kernen Noordwijk-Binnen en Noordwijk aan Zee. Daarnaast ligt in de gemeente een aantal ondergrondse hogedrukaardgasleidingen. Er zijn recent maatregelen genomen om bestaande veiligheidsrisico's nabij deze leidingen op te lossen. Er spelen daarmee in Noordwijk geen bijzondere externe veiligheidsrisico's meer.

In het Basisalternatief wordt ten aanzien van milieu van het volgende uitgegaan:
- Realisatie van ongeveer 1.500 woningen (leidt tot een geschat aantal van 9.500 extra verkeersbewegingen in een worstcasescenario).
- (Beperkte en lokale) toename van bedrijvigheid en toerisme.
- Toename van verkeer en daarmee emissie van geluid en luchtverontreiniging.
- Toename van het aantal potentieel gehinderden (door toevoeging van 1.500 woningen is er –ondanks overige demografische factoren- per saldo een toename van het aantal inwoners).
- Maar ook afname van uitstoot van geluid en luchtverontreiniging door stiller en schoner wordende auto's.

Bovenstaande aannamen zijn niet gekwantificeerd. Dit is gezien de kwalitatieve effectbeschrijving niet nodig.

Duurzaamheid
Het Basisalternatief volgt de huidige trend en wettelijke bepalingen ten aanzien van duurzaamheid en energiebesparing, maar voegt hier geen extra maatregelen aan toe. Een wettelijke bepaling in deze bouwsteen criterium is dat bedrijven die meer dan 50.000 kWh aan elektriciteit of meer dan 25.000 kubieke meter aan gas verbruiken verplicht zijn om maatregelen te nemen om energie te besparen. Andere energiebesparings- en duurzaamheidsmaatregelen zijn niet verplicht en maken dus geen onderdeel uit van deze bouwsteen.

3 De achtergrondconcentratie van luchtverontreinigende stoffen is het gevolg van emissies van veel bronnen (waaronder verkeer en industrie). Ook bronnen op grotere afstand (zelfs ook in het buiteland) dragen bij aan de achtergrondconcentratie.

Gezondheid en bevolkingsopbouw
De GGD Hollands Midden heeft onderzoek gedaan naar een aantal karakteristieken die betrekking hebben op gezondheid in de gemeente Noordwijk (GGD Hollands Midden, 2016). De onderstaande alinea's presenteren een aantal van die karakteristieken. Zo is het percentage eenzame oude mannen in Noordwijk hoger dan in de rest van de regio Hollands Midden (9% in Noordwijk ten opzichte van 7% in Hollands Midden). Circa 19% van de jongeren (11 tot en met 18 jaar) in de gemeente Noordwijk beweegt voldoende, voor volwassenen (19 tot en met 65 jaar) is dit 75% en 80% van de personen van 65 jaar en ouder beweegt voldoende.

In vergelijking tot de rest van de regio Hollands Midden en Nederland wonen er in Noordwijk relatief veel mensen in de nabijheid van een land-/tuinbouw- of bollengebied. Het deel van de bevolking dat zich zorgen maakt over de invloed van dit agrarisch gebruik op hun gezondheid is relatief klein.

In Noordwijk-Binnen ervaart 87% van de jongeren (11 tot en met 18 jaar) en een goede gezondheid. 78% van de personen van 19 jaar en ouder ervaart ook een goede gezondheid. In Noordwijk-Binnen krijgt 20% van de jongeren en 78% van de personen van 19 jaar en ouder voldoende beweging. In Noordwijk aan Zee ervaart 85% van de jongeren en 78% van de personen van 19 jaar en ouder een goede gezondheid. 15% van de jongeren en 69% van de personen van 19 jaar en ouder die in Noordwijk aan Zee wonen krijgt voldoende beweging.

Voor Noordwijk-Binnen geldt 11% van de jongeren en 35% van de personen van 19 jaar en ouder een verminderde psychische gezondheid ervaart. 11% van de jongeren en 29% van de personen van 19 jaar en ouder lijdt aan twee of meer langdurige aandoeningen. In Noordwijk-Binnen is er daarnaast onder 9% van de personen van 2 tot en met 14 jaar sprake van overgewicht. 46% van de personen van 19 jaar en ouder lijdt ook aan overgewicht.

In Noordwijk aan Zee ervaart 13% van de jongeren en 31% van de personen van 19 en ouder een verminderde psychische gezondheid. 12% van de jongeren en 38% van de personen van 19 jaar en ouder lijdt in deze kern aan twee of meer langdurige aandoeningen. In Noordwijk aan Zee lijft 9% van de personen van 2 tot en met 14 jaar aan overgewicht. 47% van de personen van 19 jaar en ouder in Noordwijk aan Zee lijdt ook aan overgewicht.

De verwachte leeftijdsopbouw van de bevolking van Noordwijk laat zien dat in de komende jaren het aandeel ouderen, zowel in Noordwijk-Binnen als in Noordwijk aan Zee, toeneemt. Daarnaast is in Noordwijk aan Zee is rond 2030 het aandeel mannen in de leeftijd van 25 tot 44 jaar sterk vertegenwoordigd.

3.3.3 Alternatief Midden-neutraal

Wonen
Voor wat betreft woningbouw houdt het alternatief Midden-neutraal het midden tussen het Basisalternatief en het alternatief Hoog (zie paragrafen 3.1.4 en 3.1.5). Het alternatief gaat voor de periode tot 2030 uit van de bouw van maximaal circa 3.200 woningen in de gemeente Noordwijk. Ten opzichte van het Basisalternatief worden in het alternatief Midden 1.700 woningen extra gebouwd. Dit om te voorzien in zowel de eigen woningbehoefte (circa 1.500 woningen) als een deel van de bovenlokale/regionale behoefte (circa 1.700 woningen). Net als bij het Basisalternatief worden woningen gerealiseerd op binnendorpse locaties en enkele uitleglocaties, in alternatief Midden ongeveer 100 extra. En worden allereerst woningbouw-locaties gerealiseerd waar al contracten voor bestaan of waar sprake is van vergaande verplichtingen.

In het alternatief Midden worden de volgende woningbouwlocaties geheel gerealiseerd (zie ook figuur 3.4):

- Offem-Zuid (525 woningen extra ten opzichte van de 240 woningen uit het basisalternatief).
- Bronsgeest.
- Vinkeveld Zuid.

Op een woningvoorraad van 10.000 bestaande woningen is in dit alternatief sprake van een groei van 30% ten opzichte van de bestaande woningvoorraad gedurende de looptijd van de Omgevingsvisie Noordwijk 2030 (15 jaar), ofwel op jaarbasis is er sprake van 2% groei van de woningvoorraad.

Het alternatief Midden voorziet allereerst in realisatie van de woningbouwlocaties die al genoemd zijn bij het Basisalternatief (locaties 'a' tot en met 'l'). De realisatie van de woning-bouwlocaties waar het alternatief Midden aanvullend in voorziet, zijn genummerd van 'm' tot en met 'q' in tabel 3.4. De ligging van de woningbouwlocaties in de gemeente Noordwijk is weergegeven in figuur 3.4.

Tabel 03.4 Aanvullende woningbouwlocaties in alternatief Midden (exclusief 100 woningen in de bestaande kernen

Letter	Naam locatie	Kern	Grootte (aantal woningen)
m	Northgohal	Noordwijk-Binnen	35
n	Resterend gedeelte Offem-Zuid	Noordwijk-Binnen	525
o	Vinkeveld-Zuid	Noordwijk-Binnen	90
p	Bronsgeest	Noordwijk-Binnen	600
q	v.d. Berghstichting	Buiten de kernen gelegen	350
Disclaimer: De locaties en aantallen in deze tabel zijn ter indicatie voor het milieueffectonderzoek. Aan de locaties en aantallen kunnen geen rechten worden ontleend.			

Net als het Basisalternatief voorziet het alternatief Midden in inbreiding ook in de kernen Noordwijk aan Zee en Noordwijk-Binnen. In totaal voorziet het alternatief Midden in de realisatie van ongeveer 250 woningen op inbreidingslocaties in Noordwijk aan Zee en Noordwijk-Binnen.

Toerisme

Net als het Basisalternatief voorziet het alternatief Midden-neutraal in kwaliteitsverbetering van bestaande voorzieningen. Daarnaast voorziet dit alternatief in:

- het geven van een kwaliteitsimpuls aan de Koningin Wilhelmina Boulevard.
- het organiseren van meer evenementen.
- het intensiever gebruiken van de natuurlijke omgeving voor toerisme4.
- de ontwikkeling van een kansenzone voor 'leisure' op het Beukterrein en aan de Van Berckelweg.

4 Met de natuurlijke omgeving worden in ieder geval het strand, de zee en de duinen en het landelijk gebied in de gemeente Noordwijk bedoeld.

Voor het onderzoek is er ter indicatie van uitgegaan dat dit jaarlijks leidt tot 250.000 extra bezoekers voor. De bovengenoemde evenementen vinden in Noordwijk aan Zee vooral plaats op:

- het Palaceplein.
- het Wantveld.
- de Koningin Wilhelmina Boulevard.
- het Vuurtorenplein.
- de strandzone voor beide boulevards bij de paviljoens.

In Noordwijk-Binnen zijn de evenementen kleinschaliger (vooral markten en een enkele kermis) dan in Noordwijk aan Zee en vinden evenementen vooral plaats:

- in de Kerkstraat.
- Op het Kloosterplein.
- op het Jeroensplein.
- op de locatie Onder de Linden/Lindenplein.
- in de Jeroenskerk.

De blauwe cirkels in figuur 3.4 waar Romeinse cijfers in staan geven weer waar evenementen-locaties gelegen zijn. Ten aanzien van de blauwe cirkel waar een 'h' in staat wordt opgemerkt dat deze locatie het Wantveld weergeeft[5]. De tabel met woningbouwlocaties laat zien dat op het Wantveld de bouw van woningen voorzien is. Zolang er echter geen woningen gerealiseerd zijn, kan het Wantveld worden gebruikt als evenementenlocaties. Een evenementenlocatie die niet is weergegeven op de kaarten is de strandzone voor de Koningin Astrid Boulevard en de strandzone voor de Koningin Wilhelmina Boulevard. De overige evenementenlocaties zijn (het Romeinse cijfer op de kaart correspondeert met het Romeinse cijfer in onderstaande opsomming):

IV. Koningin Wilhelmina Boulevard met Palaceplein en Vuurtorenplein in Noordwijk aan Zee.
V. Jeroenskerk, Jeroensplein en Lindenplein in Noordwijk-Binnen.
VI. Kerkstraat in Noordwijk-Binnen.

Economie
In vergelijking tot het Basisalternatief is er ook in het alternatief Midden-neutraal bij het aspect economie sprake van het verbeteren van de kwaliteit van bestaande voorzieningen. Ook in dit alternatief is er nog sprake van krimp van het winkelareaal.

In aanvulling op het Basisalternatief wordt in dit alternatief voorzien dat

- het Space Business Park/ESTEC-terrein volledig benut wordt: ca 110.000 m2 extra bedrijfsoppervlak met een hightech, ruimtevaart gelieerde kantoorinvulling (paarse cirkel op figuur 3.4).
- er meer kleinschalige werkfuncties in woonwijken gerealiseerd worden.

Noordwijk gezonde gemeente
Noordwijk streeft ernaar om een gezonde-gemeente te zijn, waar mensen een gezonde leefstijl, een lange levensduur, een korter ziekbed en langer vitaal blijven. Vitaliteit' moet een van de kenmerken van de gemeente worden. In de Omgevingsvisie wordt ingezet op ontwikkelingen en maatregelen die bijdrage aan een gezonde leefstijl in en vitaliteit van Noordwijk.

5 De evenementenlocaties en de sportvelden in de alternatieven Hoog-neutraal en Hoog-plus zijn genummerd met Romeinse cijfers. De sportvelden zijn daarbij voorzien van de nummers 'I' en 'II' en het Wantveld heeft het nummer 'III', de overige evenementenlocaties zijn genummerd vanaf 'IV'. Dit verklaart ook waarom de opsomming van evenementenlocaties begint bij 'IV'.

Sport
Ook ten aanzien van sport voorziet het alternatief Midden-neutraal in de kwaliteitsverbetering van bestaande voorzieningen en het behoud van de bestaande locaties van de sportaccommodaties (net als het Basisalternatief). Daarbij komt dat het alternatief Midden-neutraal voorziet in het benutten van enkele kleine reserveringen voor de uitbreiding van bestaande sportaccommodaties (realisatie van een beperkt aantal extra sportvelden). Ook voorziet het aspect sport in dit alternatief in de ontwikkeling van meer gelegenheden voor buitensport en de organisatie van meer buitensportevenementen.

Mobiliteit
De Omgevingsvisie voorziet in woningbouw en leidt daarmee tot een toename van het aantal verkeersbewegingen. Maar de Omgevingsvisie voorziet ook in maatregelen om de mobiliteit beter te reguleren: de realisatie van de HOV Schiphol en daarnaast in de realisatie van de HOV Leiden en de realisatie van een transferium op/nabij de locatie waar de N206 en de N444 elkaar kruisen. Verder voorziet de Omgevingsvisie in het realiseren van meer parkeergelegenheid, het stimuleren van het fietsgebruik en in het verbeteren van het regionale wegenstelsel.

Voor de inschatting van effecten van het transferium in het MER en deze Passende beoordeling (gele cirkel met hoofdletter C op figuur 2.1) is er in het MER ter indicatie van uitgegaan dat het in het alternatief Midden jaarlijks tot 100.000 minder verkeersbewegingen auto's leidt op het wegennet in Noordwijk, maar dat daarvoor in de plaats meer bussen gaan rijden. Voor de parkeercapaciteit van het transferium is uitgegaan van ongeveer 300 plaatsen. Dit is ook uitgangspunt voor de OVN.

Verder voorziet de Omgevingsvisie in het realiseren van meer parkeergelegenheid, het stimuleren van het fietsgebruik en in het verbeteren van het regionale wegenstelsel.

Los van de Omgevingsvisie is van belang dat de gemeente het beleid heeft het verkeer zoveel mogelijk uit de woonkernen te halen en meer op de wegen om de kernen te laten rijden, bijvoorbeeld over de Northgodreef.

Milieu
Wat betreft milieu volgt alternatief Midden het Basisalternatief.

Duurzaamheid
Het alternatief Midden-neutraal volgt, net als het Basisalternatief, de huidige trend en wettelijke bepalingen ten aanzien van duurzaamheid en energiebesparing, maar voegt hier geen extra maatregelen aan toe.

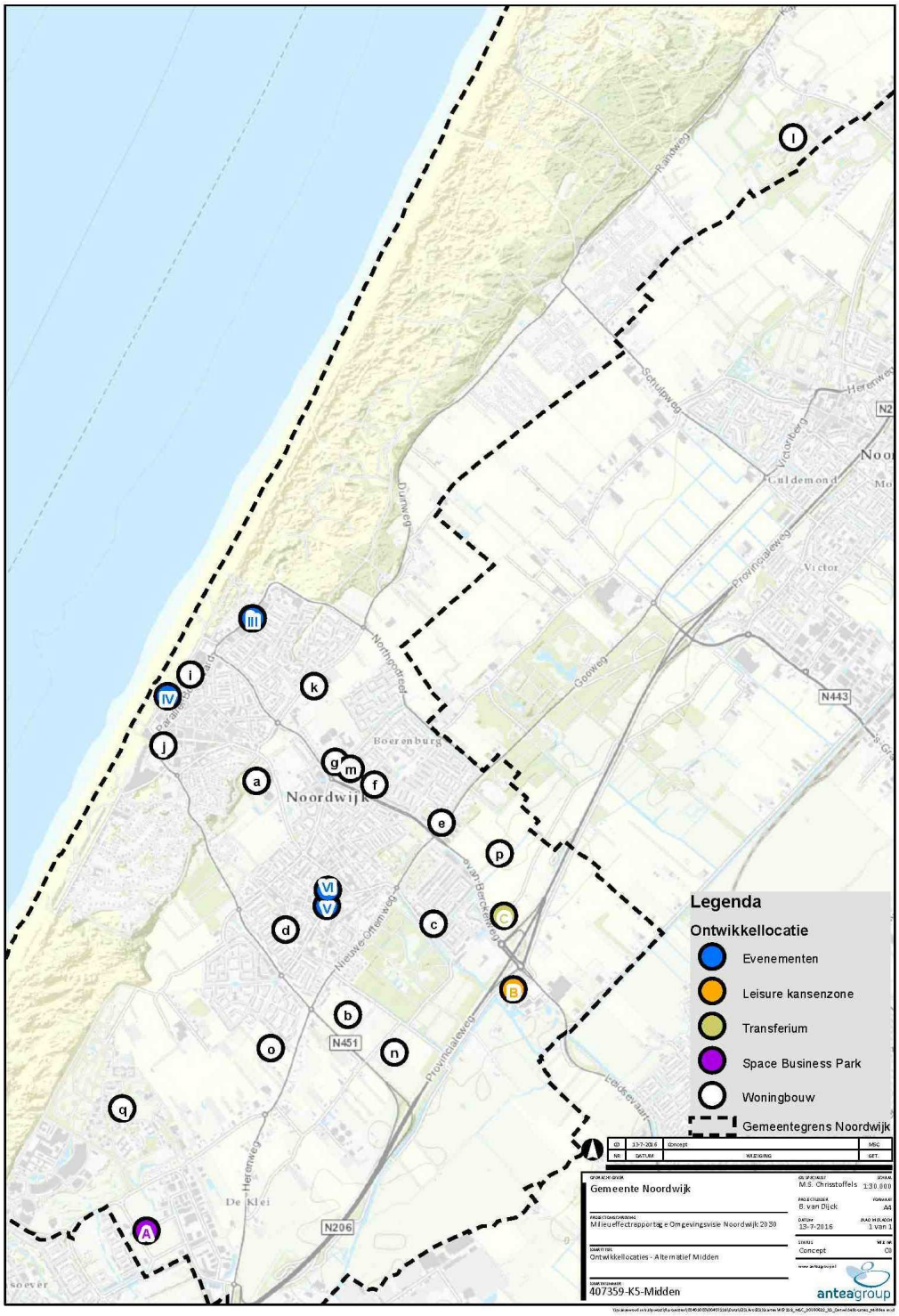

Figuur 3.4 Belangrijkste bouwstenen alternatief Midden-neutraal en Midden-plus

3.3.4 Alternatief Midden-plus

Voor wat betreft wonen, toerisme, economie, sport en mobiliteit is dit alternatief gelijk aan het alternatief Midden-neutraal. Maar in tegenstelling tot alternatief Midden-neutraal is er in het alternatief Midden-plus, nog meer aandacht voor duurzaamheid. Zo zet dit alternatief in op het nemen van bovenwettelijke duurzaamheidsmaatregelen en/of het stimuleren van extra maatregelen ter verduurzaming, niet alleen voor nieuwe ontwikkelingen maar ook voor bestaande woningen, bedrijven en voorzieningen.

In dit onderzoek is ervan uitgegaan dat de extra duurzaamheidsmaatregelen bestaan uit het isoleren van een deel van de bestaande woningvoorraad om de woningen in kwestie te voorzien van een beter energielabel. De aanname is dat circa 4.000 bestaande woningen in Noordwijk-Binnen en circa 2.000 bestaande woningen in Noordwijk aan Zee zodanig geïsoleerd worden dat zij energielabel B krijgen.

In aanvulling op het bovenstaande worden ten aanzien van nieuwbouw hoge duurzaamheids-eisen gesteld (woningen nagenoeg energieneutraal).

Andere maatregelen ten bate van verduurzaming zijn het nemen van maatregelen om, horeca en (toeristische) voorzieningen duurzamer te maken (minder energieverbruik, minder afval en dergelijke). Ten aanzien van het aspect economie worden maatregelen genomen om duurzaam ondernemen nog meer te stimuleren.

Duurzaamheidsmaatregelen met specifieke betrekking tot het aspect sport bestaan uit het verduurzamen van bestaande en nieuwe sportvoorzieningen.

Maatregelen om mobiliteit nog duurzamer te maken zijn het stimuleren en faciliteren van duurzame mobiliteit in de vorm van elektrisch rijden, autodelen, beter benutten van bestaande mobiliteitsvoorzieningen en faciliteiten voor (elektrische) fietsen. Voor de effectbepaling is er ter indicatie van uitgegaan dat dit op jaarbasis leidt tot 750.000 minder autoverkeers-bewegingen.

3.3.5 Alternatief Hoog-neutraal

Wonen

Het alternatief Hoog-neutraal gaat, zoals de naam al impliceert, uit van een intensieve benutting van alle woningbouwlocaties (zowel inbreidings- als uitleglocaties). Dat houdt in dat er in totaal circa 4.500 woningen gerealiseerd worden om zo te voorzien in de lokale behoefte (circa 1.500 woningen) en een deel van de (boven)regionale behoefte (circa 3.000 woningen) (figuur 3.5).

In dit alternatief is er sprake van een groei van 45% van de bestaande woningvoorraad (circa 10.000 woningen) gedurende de looptijd van de Omgevingsvisie Noordwijk 2030 (15 jaar). Per jaar groeit de woningvoorraad daarmee gemiddeld met 3%.

Verder geldt dat in dit scenario, net als in alternatieven Midden-neutraal en Midden-hoog, ingezet wordt op:

- Realisatie van een aantal binnendorpse locaties in de kernen van de gemeente Noordwijk.
- Woningbouwlocaties waar al contracten voor bestaan of waar sprake is van vergaande verplichtingen worden als eerste gerealiseerd.
    - Volledige realisatie van de woningbouwlocaties:
    - Offem-Zuid.
    - Bronsgeest.
    - Vinkeveld Zuid.

In vergelijking tot de alternatieven Midden-neutraal en Midden-hoog voorzien de alternatieven Hoog-neutraal en Hoog-plus in verdere verdichting van resterende binnendorpse locaties, wat inhoudt dat er circa 1.300 woningen op diverse inbreidingslocaties in de kernen Noordwijk aan Zee en Noordwijk-Binnen gerealiseerd worden.

Toerisme
Net als in het alternatief Midden wordt in het alternatief Hoog voorzien in:

- Kwaliteitsverbetering van de bestaande voorzieningen.
- Het geven een kwaliteitsimpuls aan de Koningin Wilhelmina Boulevard.
- De organisatie van meer evenementen (op dezelfde locaties als in het alternatief Midden).
- Intensiever toeristisch gebruik van het buitengebied.
- De ontwikkeling van een kansenzone voor 'leisure' op het Beukterrein en aan de Van Berckelweg.
- Het realiseren van een natuurbelevingscentrum in de duinen direct ten noorden van Noordwijk aan Zee.
- Verbetering recreatieve routes en structuren

Het alternatief Hoog-neutraal voegt daar aan toe dat de recreatieparken in de gemeente Noordwijk meer gebruikt moeten worden voor toeristisch verblijf dan in de huidige situatie het geval is. Dat houdt in dat de gemeente Noordwijk in zal gaan zetten op het stimuleren van recreatie op recreatieparken. Ook wordt ingezet op het aantrekken van meer dagtoeristen en het aantrekken van een grotere hoeveelheid meerdaags verblijf in de gemeente Noordwijk.

Ingeschat wordt dat dit leidt tot 250.000 bezoekers aan evenementen en 500.000 extra toeristen (dag- en verblijfstoeristen).

Voor wat betreft de evenementenlocaties en de overige bouwstenen zijn de bouwstenen voor de alternatieven Hoog-neutraal en Hoog-plus gelijk aan de bouwstenen voor de alternatieven Midden-neutraal en Midden-plus.

Economie
Het aspect economie is in het alternatief Hoog-neutraal gelijk aan het aspect economie in de alternatieven Midden-neutraal en Midden-plus.

Sport
In vergelijking tot het alternatieven Midden voorziet het alternatief Hoog-neutraal ook in de:

- Kwaliteitsverbetering van bestaande voorzieningen.
- Handhaven van de sportaccommodaties op de bestaande locaties.
- Benutting van de reserveringen voor kleine uitbreidingen van enkele sportaccommodaties (realisatie van een beperkt aantal sportvelden).
- Ontwikkeling van meer gelegenheden voor buitensport en de organisatie van meer buitensportevenementen.

In aanvulling op het bovenstaande (en het alternatief Midden) voorziet het alternatief Hoog-neutraal ook in de realisatie van extra sportvelden in het Middengebied (groene cirkel op figuur 3.5) en de organisatie van grotere sportevenementen dan de sportevenementen die bij het alternatief Midden horen.

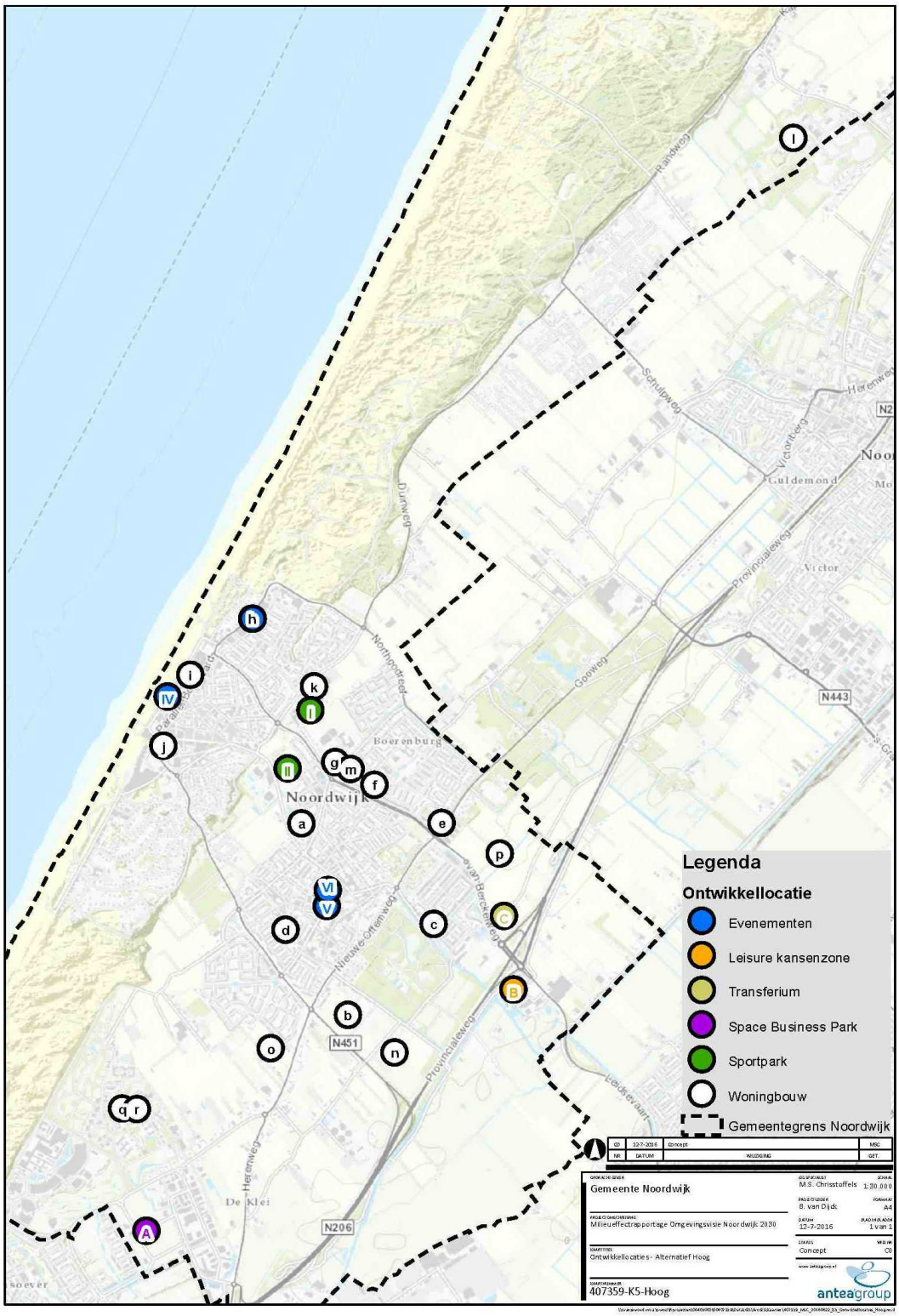

Figuur 3.5 Belangrijkste bouwstenen alternatief Hoog-neutraal en Hoog-plus

In afwijking van het Basisalternatief en alternatief Midden voorzien de alternatieven Hoog-neutraal en Hoog-plus in de uitbreiding van het aantal sportvelden in het Middengebied (de groene zone tussen de kernen Noordwijk aan Zee en Noordwijk-Binnen). De bestaande sportvelden die uitgebreid kunnen worden zijn aangeduid met het Romeinse cijfer 'I' en 'II' en liggen aan weerszijden van de Van Panhuysstraat.

Mobiliteit
Het aspect mobiliteit is in het alternatief Hoog gelijk aan het aspect mobiliteit in het alternatief Midden (zowel het alternatief Midden-neutraal als het alternatief Midden-plus). Meer woningen en meer toeristen leidt tot meer mobiliteit. Maar de Omgevingsvisie voorziet ook in maatregelen om de mobiliteit beter te reguleren.
De aanname daarbij is dat grote sportevenementen (waar alternatief Hoog meer op inzet) voor de gemiddelde hoeveelheid verkeer relatief weinig relevant is.

Milieu
Wat betreft milieu volgt alternatief Hoog het Basisalternatief.

Duurzaamheid
Dit alternatief kent een neutrale aandacht voor duurzaamheid en voorziet dus niet in het nemen van bovenwettelijke duurzaamheidsmaatregelen.

3.3.6 Alternatief Hoog-plus

Voor wat betreft wonen, toerisme, economie, sport en mobiliteit is dit alternatief gelijk aan het alternatief Hoog-neutraal. Net als in het alternatief Midden-plus, wordt in dit alternatief uitgegaan van het nemen en/of stimuleren van bovenwettelijke maatregelen ten bate van een verdere verduurzaming van Noordwijk. Deze bovenwettelijke maatregelen zijn gelijk aan de bovenwettelijke maatregelen die genoemd zijn bij het alternatief Midden-plus.

3.4 Beoordelingskader

3.4.1 Integraal beoordelingskader

Integraal voornemen, integraal beoordelingskader
De Omgevingsvisie Noordwijk 2030 (OVN) beoogt niet alleen het beleid van Noordwijk voor de ruimtelijke ordening van de leefomgeving, maar wordt tevens het kader voor de ontwikkelingen op economisch en sociaal gebied. De Omgevingsvisie Noordwijk 2030 bevat derhalve doelstellingen en ambities op een breed terrein. Dit integrale karakter heeft impact op de aanpak van de milieueffectrapportage. Door het integrale karakter vervaagt het (voor een m.e.r. gebruikelijk) verschil tussen doelen en effecten.

Immers, ook voor de fysieke leefomgeving en de afzonderlijke aspecten daarbinnen (die doorgaans in een MER de aspecten vormen waarvan de 'effecten van de voorgenomen activiteit' in beeld worden gebracht) heeft de gemeente doelen en ambities. De consequentie daarvan is dat het in dit MER niet zozeer gaat om het afzonderlijk beoordelen van de mate van doelbereik (bijvoorbeeld voor de woningbouwopgave) enerzijds en de effecten van de alternatieven op milieu en natuur (in een vergelijking met de referentiesituatie) anderzijds, maar om het beoordelen of en in hoeverre de alternatieven bijdragen aan de doelstellingen. Hierbij zijn –door het integrale karakter van de OVN – in feite voor alle onderdelen van het beoordelingskader doelen en ambities aanwezig.

Het beoordelingskader is opgebouwd rond drie hoofdthema's:
- Mens en leefomgeving.
- Natuurlijk en historisch kapitaal.
- Welvaart.

In dit MER vormen deze drie hoofdthema's de Noordwijkse vertaling van de duurzaamheids/PPP-benadering (People, Planet, Profit). Onder de drie hoofdthema's zijn de diverse aspecten uit de Omgevingsvisie benoemd.

Het beoordelingskader zoals weergegeven in bijlage 1 heeft een hiërarchische structuur: onder de drie hoofdthema's (niveau 1) zijn niveaus van (sub)thema's benoemd (niveau 2 en 3) en op het laagste niveau een groot aantal criteria (niveau 4). Tabel 3.6 geeft de hoofdstructuur van het beoordelingskader. De beoordeling vindt plaats op het niveau van de criteria, waarna een samenvattende, beschouwende beoordeling is opgenomen op het niveau van de (sub)thema's.

Beoordeling aan de hand van het doelbereik

Door de gemeente Noordwijk zijn doelen en ambities beschreven op niveau 2 van het beoordelingskader. De beoordeling vindt plaats op basis van deze doelen en ambities. Daarbij wordt niet alleen gekeken naar de mate waarin de betreffende doelen en ambities worden gerealiseerd (voor het betreffende criterium), maar wordt tevens gekeken naar de trend van de ontwikkeling. Dit is gedaan omdat het voor het maken van (beleids)keuzen ook de trends van belang kunnen zijn. In paragraaf 3.4.3 is dit nader toegelicht.

Tabel 3.6 Beoordelingskader

Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3
1. Mens en leefomgeving	1.1 Wonen	1.1.1 Aantal en doelgroepen
		1.1.2 Kwaliteit
	1.2 Gezonde fysieke leefomgeving	1.2.1 Geluid
		1.2.2 Lucht
		1.2.3 Veiligheid
	1.3 Sociaal kapitaal/samenleving	1.3.1 Immateriële aspecten
		1.3.2 Materiële voorzieningen
	1.4 Ontplooiingsmogelijkheden	1.4.1 Voorzieningen fysiek
		1.4.2 Aanbod immaterieel
	1.5 Ruimtelijke omgevingskwaliteit en landschap	1.5.1 Gebouwde omgeving
		1.5.2 Buitengebied
2 Natuurlijk en historisch kapitaal	2.1 Biodiversiteit en natuurkwaliteit	2.1.1 Gebieden
		2.1.2 Soorten
	2.2 Erfgoed en cultuurhistorie	2.2.1 Cultuurhistorie
		2.2.2 Aardkunde
	2.3 Water en bodem	2.3.1 Water
		2.3.2 Bodem
	2.4 Energie en grondstoffen	2.4.1 Energiegebruik
		2.4.2 Grondstoffengebruik
	2.5 Emissies	2.5.1 Emissies broeikasgassen
		2.5.2 Emissie stikstof
3 Welvaart	3.1 Lokaal vestigingsklimaat	3.1.1 Materieel vestigingsklimaat
		3.1.2 Immaterieel vestigingsklimaat
	3.2 Vastgoedwaarde	3.2.1 Vastgoedwaarde particulier
		3.2.2 Vastgoedwaarde bedrijfsleven
	3.3 Bereikbaarheid en ontsluiting	3.3.1 Bereikbaarheid
		3.3.2 Voorzieningen verkeer en vervoer
	3.4 Concurrentiekracht	3.4.1 Sport
		3.4.2 Aanbod
		3.4.3 Kwaliteit

3.4.2 Manier van effectbepaling en beoordeling

De onderzoeksmethodiek in het MER sluit aan bij de vragen die centraal staan in de Omgevingsvisie Noordwijk 2030. Omdat veel van de voorgenomen ontwikkelingen en ambities nog abstract zijn, zijn de effecten hiervan in het MER grotendeels op een kwalitatieve, beschrijvende manier beschouwd. Dit op basis van al liggende en vrij beschikbare informatie en expertbeoordeling. De effectbeschrijving vindt plaats op het abstractieniveau van het plangebied als geheel. De effectbeschouwing geeft daarmee geen gedetailleerde analyse op inrichtings-/perceelsniveau. Dit gebeurt in vervolgprocedures voor individuele ontwikkelingen.

Een uitzondering op de kwalitatieve onderzoeksmethodiek is het onderzoek naar de effecten die de voorgenomen ontwikkelingen en ambities uit de omgevingsvisie hebben op Natura 2000-gebieden. Dit omdat wet- en regelgeving en jurisprudentie strenge eisen stellen: ontwikkelingen en ambities mogen niet leiden tot significant negatieve effecten op Natura 2000-gebieden. Om te bepalen of de realisering van de Omgevingsvisie Noordwijk 2030 tot mogelijk negatieve effecten op Natura 2000-gebieden kan leiden, is reeds een voorverkenning (voortoets) uitgevoerd. De conclusie van die voortoets was dat negatieve effecten op Natura 2000-gebieden als gevolg van de uitvoering van de voorgenomen ontwikkelingen en ambities uit de omgevingsvisie niet op voorhand uit te sluiten zijn. Dit betreft negatieve effecten als gevolg van stikstofdepositie, veranderingen in zanddynamiek, saltspray en een toename van de recreatiedruk. Gelet op het voorgaande wordt parallel aan het MER een passende beoordeling opgesteld om de effecten van de omgevingsvisie op Natura 2000-gebieden te onderzoeken. Ten behoeve van de passende beoordeling en het MER worden stikstofberekeningen uitgevoerd.

3.4.3 Wijze van beoordeling

Bij de beoordeling van de effecten van de alternatieven is gebruikt gemaakt van de symbolen en kleurenschema's in onderstaande tabel. Gezamenlijk geven de symbolen en de kleurenschema's aan hoe een criterium scoort ten opzichte van het Basisalternatief. Daarvoor is eerst het Basisalternatief beoordeeld en vervolgens bepaald hoe een volgend scenario zich verhoudt tot de beoordeling van het Basisalternatief. Achtergrond daarbij is steeds in hoeverre de doelen en ambities worden gerealiseerd.

De symbolen in tabel 3.7 geven aan hoe een alternatief op een bepaald criterium beoordeeld wordt:

- - - staat voor een zeer slechte beoordeling.
- - staat voor een slechte beoordeling.
- 0/- staat voor een slechte tot neutrale beoordeling.
- 0 staat voor een neutrale beoordeling.
- 0/+ staat voor een neutrale tot positieve beoordeling.
- + staat voor een positieve beoordeling.
- + + staat voor een zeer positieve beoordeling.

Tabel 3.7 Voorbeeld van beoordelingskader

- -	-	0/-	0	0/+	+	++

In de beoordelingstabellen is op een aantal plaatsen een uitroepteken geplaatst, zie voorbeeld in tabel 3.8. Een uitroepteken geeft aan dat een beoordeling weliswaar positief is, maar dat er nog wel sprake is van een aandachtspunt/risico in de beoordeling (en dus ten aanzien van het doelbereik). In de meeste gevallen gaat het bij de geplaatste uitroeptekens om risico's die, als daarop in het beleid niet of niet goed wordt geanticipeerd, het gevolg kunnen hebben dat het doelbereik voor het betreffende criterium onder druk staat. Zo'n aandachtspunt/risico wordt

onder de betreffende tabel met de effectbeoordeling in de navolgende hoofdstukken toegelicht. Bij de beoordelingen zijn de 'aandachtstekens' in de vorm van een uitroepteken in hoofdzaak geplaatst bij positieve beoordelingen. Bij negatieve beoordeling is de beoordeling als zodanig al een reden om na te gaan of beleidsmatig nadere aandacht noodzakelijk is.

Tabel 3.8 Voorbeeld van beoordelingskader

- -	-	0/-	0	0/+	+	++ !

4. Omgevingsvisie: aanpak, doelen en vraagstukken

4.1 Inleiding en overzicht

Niveau 1	Niveau 2	Doel/ambitie
1. Mens en leefomgeving	1.1 Wonen	Realisering van aantrekkelijke, onderscheidende en duurzame woningen en woonomgeving met een overwegend dorps karakter en hoge bouwkundige en ruimtelijke kwaliteit: versterkt het Noordwijks DNA en biedt ruimte voor vernieuwende woon-, werk-, vrijetijd-, en zorg/gezondheidsconcepten voor een grote diversiteit aan doelgroepen in elke levensfase en elk inkomen (met name jongeren, senioren, mensen met een beperking, mensen met een klein budget, gezinnen die willen doorstromen) Voorzien in de woningbehoefte van de Noordwijkers, maar ook inspelen op een deel van de regionale en bovenregionale vraag. Daarnaast betekent voorzien in de woningbehoefte ook het realiseren van leeftijdsbestendige woningen, die gemakkelijk aanpasbaar zijn aan de wensen en behoeften van bewoners. In een leeftijdsbestendige woning kan men tot op hoge leeftijd blijven wonen. Vooral meer aanbod voor de Noordwijkers, met name in het goedkopere en middeldure segment van zowel de koop- als huurmarkt. 30 % van de nieuwbouw in de sociale sector, waarbij minimaal 20% in de sociale huur en maximaal 10% in de sociale koop. Minimaal 20% van de nieuwbouw in de middeldure koop- en huursector. Voor wat betreft de energielasten is het streven energielabel B voor de bestaande voorraad te realiseren. Voor wat betreft de duurzaamheid en woonlasten bij nieuwbouwwoningen geldt als uitgangspunt energielabel A. Nieuwe woonwijken energieneutraal.
	1.2 Gezonde fysieke leefomgeving	Realisering van een schoon en veilig milieu en een aantrekkelijke omgeving die uitnodigt tot gezond gedrag: schone bodem, schoon water, goede luchtkwaliteit, weinig geur- en geluidhinder en minimalisering van de gevolgen van ongevallen met gevaarlijke stoffen alsmede een hoogwaardige, deels groene (openbare) ruimte, die uitnodigt tot bewegen, spelen, sporten, ontmoeten en een gezonde leefstijl.
	1.3 Sociaal kapitaal/samenleving	Realisering van een energieke, zelfredzame en betrokken samenleving met een actief verenigingsleven, krachtig vrijwilligersnetwerk

		en een levendig cultureel klimaat.
	1.4 Ontplooiingsmogelijkheden	Realisering van een samenleving waaraan iedereen met zijn talenten, mogelijkheden en beperkingen kan meedoen, zich met eigen kracht kan ontplooien en verantwoordelijkheid neemt voor zichzelf, voor elkaar en voor de leefomgeving.
	1.5 Ruimtelijke omgevingskwaliteit en landschap	Realisering van een hoogwaardige onderscheidende kwaliteit van de gebouwde omgeving, openbare ruimte en landschap die de authentieke identiteit, het overwegend dorpse karakter, herkenbaarheid, beleefbaarheid, energieke sfeer, allure en 'het verhaal' van Noordwijk (het DNA en de cultuurhistorie) versterken, maar ook ruimte biedt voor vernieuwende woon-, werk, zorg- en vrijetijdsconcepten voor een grote diversiteit aan doelgroepen.

4.2 Wonen

4.2.1 Effecten en beoordeling

Doelen en ambities:

aantal woningen en doelgroepen

- *Realisering van aantrekkelijke, onderscheidende en duurzame woningen en woonomgeving met een overwegend dorps karakter en hoge bouwkundige en ruimtelijke kwaliteit: versterkt het Noordwijks DNA en biedt ruimte voor vernieuwende woon-, werk-, vrijetijd-, en zorg/gezondheidsconcepten voor een grote diversiteit aan doelgroepen in elke levensfase en elk inkomen (met name jongeren, senioren, mensen met een beperking, mensen met een klein budget, gezinnen die willen doorstromen).*
- *Voorzien in de woningbehoefte van de Noordwijkers, maar ook inspelen op een deel van de regionale en bovenregionale vraag.*
- *Vooral meer aanbod voor de Noordwijkers, met name in het goedkopere en middeldure segment van zowel de koop- als huurmarkt.*
- *30 % van de nieuwbouw in de sociale sector, waarbij minimaal 20% in de sociale huur en maximaal 10% in de sociale koop.*
- *Minimaal 20% van de nieuwbouw in de middeldure koop- en huursector*.

kwaliteit:

- *Voor wat betreft de energielasten is het streven energielabel B voor de bestaande voorraad te realiseren.*
- *Voor wat betreft de duurzaamheid en woonlasten bij nieuwbouwwoningen geldt als uitgangspunt energielabel A.*
- *Nieuwe woonwijken energieneutraal.*

Niveau 2	Niveau 3	Criteria	Basis-alternatief	Midden-neutraal-alternatief	Midden-plus-alternatief	Hoog-neutraal-alternatief	Hoog-plus-alternatief
1.1 Wonen	1.1.1 Aantal en doel-groepen	Ruimte voor diversiteit doelgroepen	0/+	+	+	++ !	++ !
		Geschikte woningen voor jongeren	0/+	+	+	+	+
		Geschikte woningen voor ouderen	0/+	+	+	++	++
		Geschikte woningen voor mensen met een beperking	0/+	+	+	++	++
		Sociale woningvoorraad	0/+	+	+	+ !	+ !
		Geschikt 'doorstroom' woningen voor gezinnen	0/+	+	+	+ !	+ !
		Voorzien in lokale woningbehoefte	++	++	++	++	++
		Voorzien in deel van regionale woningbehoefte	-	+	+	++	++
		Voorzien in deel van bovenregionale woningbehoefte	-	0/+	0/+	++	++
	1.1.2 Kwaliteit	Bouwkundige kwaliteit van de woningvoorraad	0/+	0/+	++	0/+	++
		Duurzaamheid van de woningvoorraad	0	0/+	++	0/+	++

4.4.2 Beschouwing

Aantal woningen en doelgroepen (1.1.1)

- De beschouwing per alternatief valt globaal in twee onderwerpen uiteen: 'geschikte woningen voor diverse doelgroepen' en 'voorzien in woningbehoefte'.
- Alle alternatieven (ook het Basisalternatief) dragen bij aan het doelbereik van 'geschikte woningen voor diverse doelgroepen'. Bij het Basisalternatief is dit echter minder dan bij de alternatieven Midden en Hoog: hoe meer ontwikkelingen hoe groter

de mogelijkheden om te ontwikkelen met een goede mix voor de diverse doelgroepen. Er is geen onderscheid tussen de varianten neutraal en plus.

- Bij een (te) grote toename van het aantal woningen - dit speelt vooral bij alternatief Hoog, met een sterke intensivering in de bestaande kernen - bestaat het risico dat het deel van de doelstelling (versterkt het Noordwijks DNA en biedt ruimte voor vernieuwende woon-, werk-, vrijetijd-, en zorg/gezondheidsconcepten voor een grote diversiteit aan doelgroepen in elke levensfase en elk inkomen) in het gedrang komt (vandaar de uitroeptekens bij "diversiteit", "sociale woningbouw" en "doorstroomwoningen"); dit is het gevolg van het risico dat bestaat dat de intensivering in de kernen zal plaatsvinden in de vorm van relatief kostbare appartementen. Het gaat dan om intensivering in bestaand stedelijk gebied op korte afstand van het strand, dus in principe aantrekkelijke locaties voor dergelijke appartementen. Dit heeft als mogelijk gevolg dat bepaalde doelgroepen (vijftigplus/relatief kapitaalkrachtig) een relatief groot deel van de bevolking gaan vormen.
- Ten opzichte van de bestaande woningvoorraad neemt het aantal woningen toe met 15% (Basisalternatief) tot bijna het dubbele van de huidige woningvoorraad (45% in de alternatieven Midden-neutraal en Midden-hoog).
- Alle alternatieven voorzien in de lokale woonbehoefte. Het Basisalternatief draagt niet bij aan de regionale en bovenregionale behoefte, alternatief Midden niet of niet voldoende aan de bovenregionale behoefte. Er is geen onderscheid tussen de varianten neutraal en plus.
- Om te kunnen voldoen aan de doelstellingen voor wat betreft de balans tussen aanbod (welke woningen zijn er) en vraag (wat is gezien het aantal en samenstelling van de huishoudens nodig) is een programma zoals opgenomen in alternatief Hoog niet nodig; ook bij het alternatief Midden wordt dit doel al bereikt. Om deze reden is de beoordeling van alternatief Hoog voor de criteria 'geschikte woningen voor jongeren', 'sociale woningvoorraad' en 'geschiktheid voor doorstroom van gezinnen' bij alternatief Hoog gelijk aan de beoordeling voor alternatief Midden. De extra woningen van alternatief Hoog leveren geen extra bijdrage aan het doelbereik.

Kwaliteit (1.1.2)

- Alle alternatieven dragen in meerdere of mindere mate bij aan bevordering van de (gemiddelde) kwaliteit (bouwkundig en duurzaamheid) van de woningvoorraad. Het Basisalternatief biedt minder mogelijkheden dan de alternatieven Midden en Hoog. De duurzaamheidsmaatregelen gericht op het verbeteren van de (energie)kwaliteit van bestaande woningen hebben ook een gunstig effect op de algehele kwaliteit van de betreffende woningen die onderdeel zijn van de plus-alternatieven.
- Met het Basisalternatief worden de (ambitieuze) doelstellingen ten aanzien van duurzaamheid (zeker) niet gehaald. Dit is het (logische) gevolg van het ontbreken van (extra) maatregelen in dit alternatief gericht op de het bereiken van de duurzaamheidsambities. Binnen de alternatieven Midden en Hoog geeft de variant plus meer mogelijkheden om de kwaliteit en de energieprestatie van bestaande woningen te verbeteren dan variant neutraal. Met de plusvariant wordt maximaal ingezet op kwaliteitsverbetering en duurzaamheid. Om de (ambitieuze) doelstellingen ten aanzien van duurzaamheid (op woningniveau) te halen is inzet van variant plus noodzakelijk.

4.3 Gezonde fysieke leefomgeving

4.3.1 Effecten en beoordeling

***Doelen en ambities**: Realisering van een schoon en veilig milieu en een aantrekkelijke omgeving die uitnodigt tot gezond gedrag: schone bodem, schoon water, goede luchtkwaliteit,*

weinig geur- en geluidhinder en minimalisering van de gevolgen van ongevallen met gevaarlijke stoffen alsmede een hoogwaardige, deels groene (openbare) ruimte, die uitnodigt tot bewegen, spelen, sporten, ontmoeten en een gezonde leefstijl.

Niveau 2	Niveau 3	Criteria	Basis-alternatief	Midden-neutraal-alternatief	Midden-plus-alternatief	Hoog-neutraal-alternatief	Hoog-plus-alternatief
1.2 Gezonde fysieke leefomgeving	1.2.1 Geluid	Gehinderden	-	-	+ !	- -	+ !
		Ernstig gehinderden	0/-	-	+ !	- -	+ !
		Slaap-gestoorden	0/-	-	+ !	- -	+ !
	1.2.2 Lucht	Blootstelling aan PM_{10} en $PM_{2,5}$ en NO_x	0	0/-	+ !	0/-	+ !
		Geurhinder	0	0	0	0	0
	1.2.3 Veilig-heid	Veiligheid Noordwijk aan Zee	0	0	0	0	0
		Veiligheid Noordwijk-Binnen	0	0	0	0	0
		Veiligheid buitengebied	0	0	0	0	0
		Hoogwaterveiligheid	0	0	0	0	0
		Verkeersveiligheid	0	0	0	0	0
		Externeveilig-heidsrisico's	0	0	0	0	0

4.3.2 Beschouwing

Geluid (1.2.1)

- Alle alternatieven leiden tot ontwikkelingen en daarmee tot een toename van de hoeveelheid verkeer en dus verkeersgeluid en daardoor mogelijk ook een toename van de hinder en overlast door verkeerslawaai. Dit geldt voor alternatieven Hoog en Midden meer dan voor het Basisalternatief: hoe meer ontwikkelingen, hoe meer geluid en mogelijke hinder door geluid. Bij alternatief Hoog gaat het, doordat de extra

ontwikkelingen vooral in de bestaande kernen plaatsvindt, ook om (extra) verkeer in de kernen waar relatief veel mensen wonen.

- Wet en regelgeving zorgen er echter voor dat effecten worden afgezwakt (gemitigeerd) en dat normen niet worden overschreden. Ook autonome technische ontwikkelingen (o.a. stillere elektrische auto's) dragen bij aan het afzwakken van de effecten.
- De alternatieven Midden-plus en Hoog-plus werken actief aan het verminderen van de (groei van de) hoeveelheid autoverkeer en tevens aan het stimuleren van stille (elektrische)auto's; dit is gunstig voor het geluidklimaat; deze extra aandacht kan het negatieve effect van de toename van de hoeveelheid autoverkeer (die het gevolg zal zijn van de alternatieven Midden en Hoog) op de geluidemissie teniet doen (vandaar de uitroeptekens).
- De effecten van het transferium op de geluidsituatie (geluid door wegverkeer) zijn sterk afhankelijk van de manier waarop de transfer tussen transferium enerzijds en de kernen en de kuststrook anderzijds wordt vormgegeven (intensiteit van buspendel, type bus (diesel of gas of elektrisch). Elektrische bussen zijn gunstig ten aanzien van de emissie van geluid en een frequente pendel van de bus tussen kust en transferium is gunstig voor het gebruik van het transferium en de afname van de hoeveelheid autoverkeer.
- Er is naar verwachting (in absolute aantallen) weinig onderscheid tussen de alternatieven als wordt gekeken naar de aantallen gehinderden, ernstig gehinderden en slaapgestoorden. Kwantitatieve informatie ontbreekt hiervoor. Door woningbouw is er in het alternatief Hoog-plus sprake van meer geluidgehinderden. Verdichting leidt er namelijk toe dat woningbouw plaatsvindt in de nabijheid van geluidbronnen. Wet- en regelgeving voorkomen daarbij dat er verdichting plaatsvindt op locaties die kunnen leiden tot ernstig gehinderd of slaapgestoorden.
- Het stimuleren van kleinschalige werkfuncties in woonwijken in de alternatieven Midden en Hoog kan in beperkte mate leiden tot een toename van geluid in de woongebieden. De verwachting is dat de aard en de omvang van de werkfuncties zodanig is dat dit een acceptabel effect is.

Lucht en geur (1.2.2)

- Alle alternatieven leiden tot ontwikkelingen en daarmee tot een toename van uitstoot van luchtverontreinigende stoffen. Dit geldt in sterkere mate voor alternatieven Hoog en Midden dan voor het Basisalternatief: hoe meer ontwikkelingen, hoe groter de emissie. Het gaat dan om emissies uit woningen zelf en om emissies als gevolg van verkeer van en naar de woningen. Dit geldt vooral voor de alternatieven neutraal die weinig extra doen om het gebruik van autoverkeer terug te dringen en die weinig (extra) maatregelen bevatten om de emissie uit nieuwe woningen te beperken en ook geen extra stimulansen bevatten om de energiekwaliteit van (en dus ook de emissie uit) bestaande woningen terug te dringen.
- Autonoom wordt de luchtkwaliteit echter beter door maatregelen in het autopark, in bedrijven en in de agrarische sector. Normen worden nu niet en naar verwachting ook niet in de toekomst overschreden.
- De alternatieven Midden-plus en Hoog-plus werken actief aan het verminderen van de toename van het (traditionele niet-elektrische) autoverkeer en het stimuleren van schone en stille vormen van verplaatsing, zoals de (elektrische) fiets, en hebben daarmee een positief effect op de luchtkwaliteit. Dit kan –afhankelijk van de omvang van het maatregelenpakket- per saldo tot een afname van de emissie leiden in vergelijking met het Basisalternatief.
- Voor het alternatief Hoog-plus geldt dat dit alternatief in zoveel ontwikkelingen voorziet dat mitigerende en compenserende maatregelen om aantasting van de luchtkwaliteit te beperken niet afdoende werken. Hierdoor kan het alternatief Midden-

plus beter beoordeeld worden dan het alternatief Hoog-plus (vandaar de uitroeptekens).

- Geen van de alternatieven heeft onderscheidende (negatieve) effecten op geurhinder omdat de omgevingsvisie niet voorziet in de realisatie van objecten die op grote schaal geuroverlast veroorzaken (bedrijven, veehouderijen). Van belang hierbij is dat regelgeving en vergunningen er toe leiden dat bronnen van geurhinder worden beperkt. Wel neemt het aantal potentieel geurgehinderen toe door de realisatie van woningen in uitleglocaties in het buitengebied. De geursituatie is het buitengebied is echter niet dusdanig slecht dat een wezenlijk negatief effect verwacht wordt. Aandachtspunt bij geur is de geurhinder die kan worden veroorzaakt door de horeca. Doordat er nagenoeg geen relatie is tussen de duurzaamheidsmaatregelen en de emissie van geur is de beoordeling van alle alternatieven neutraal.

Veiligheid (1.2.3)

- Geen van de alternatieven heeft onderscheidende effecten op de veiligheid van Noordwijk aan Zee, Noordwijk-Binnen en/of het buitengebied van de gemeente Noordwijk. De ontwikkelingen leiden tot nieuwe kwetsbare objecten. Maar het creëren van een veilige woon-/leefomgeving is een randvoorwaarde om een ruimtelijk plan uitvoerbaar te maken. De omgevingsvisie voorziet niet in nieuwe ontwikkelingen met (wezenlijke) veiligheidsrisico's en ook niet in maatregelen om een woon-/leefomgeving veilig(er) te maken.
- Toename van woningen, bedrijven en toerisme leidt tot meer verkeer. Verkeersveiligheid is hierbij een aandachtspunt. Nieuwe wegen worden duurzaam veilig ingericht. Bij bestaande wegen moet worden beschouwd of de toename van verkeer moet leiden tot maatregelen om de verkeersveiligheid te borgen.
- Hoogwaterveiligheid is een algemeen en overkoepelend thema, dat los staat van de afwegingen in de Omgevingsvisie Noordwijk 2030 en de afweging tussen alternatieven en varianten.

4.4 Sociaal kapitaal / samenleving

4.4.1 Effecten en beoordeling

***Doelen en ambities**: Realisering van een energieke, zelfredzame en betrokken samenleving met een actief verenigingsleven, krachtig vrijwilligersnetwerk en een levendig cultureel klimaat.*

Niveau 2	Niveau 3	Criteria	Basis-alternatief	Midden-neutraal-alternatief	Midden-plus-alternatief	Hoog-neutraal-alternatief	Hoog-plus-alternatief
1.3 Sociaal kapitaal / samen-leving	1.3.1 Imma-teriële aspect-en	Zelfredzaam-heid	0/+	0/+	0/+	0/+	0/+
		Vernieuwen-de concepten	0/+	0/+	0/+	0/+	0/+
		Betrokken-heid	0/+	0/+	0/+	0/+ !	0/+ !
		Vrijwilligers	0/+	0/+	0/+	0/+	0/+

Niveau 2	Niveau 3	Criteria	Basis-alternatief	Midden-neutraal-alternatief	Midden-plus-alternatief	Hoog-neutraal-alternatief	Hoog-plus-alternatief
		Ouderen	0/+	0/+	0/+	0/+	0/+
		Jongeren	0/+	0/+	0/+	0/+ !	0/+ !
		Verbindingen met samenleving	0/+	0/+	0/+	0/+ !	0/+ !
	1.3.2 Materiële voorzieningen	Functiemenging wonen-werken	0	+	+	++	++
		Basisscholen in wijken	0	+	+	++	++
		Overige voorzieningen in wijken	0	+	+	++	++

4.4.2 Beschouwing

Immateriële aspecten (1.3.1)

- Alle alternatieven bieden kansen om bij te dragen aan doelstellingen op het gebied van zelfredzaamheid, betrokkenheid en participatie. Maar of en hoe de alternatieven bijdragen aan deze doelstellingen is op voorhand niet te stellen.
- Vooral bij alternatief Hoog neemt de woningvoorraad (vergeleken met de bestaande voorraad) en dus ook het aantal inwoners van Noordwijk relatief sterk toe. Bij dit alternatief bestaat de kans dat bepaalde sociaaleconomische groepen relatief sterk vertegenwoordigd zullen zijn, waardoor het risico bestaat dat de betrokkenheid bij de dorpen relatief klein is – bijvoorbeeld door een sterkere oriëntatie op Amsterdam of Den Haag of op de eigen groep. Andere groepen –zoals jongeren – kunnen daardoor ondervertegenwoordigd zijn. Het risico bestaat dat de ontwikkelingen in alternatief Hoog leiden tot ontwikkelingen waardoor de doelstellingen ten aanzien van sociale aspecten niet volledig gerealiseerd kunnen worden (vandaar de uitroeptekens).

Materiële voorzieningen (1.3.2)

- De bouw van 1.500 woningen in het Basisalternatief vindt plaats in de uitleglocatie Offem-Zuid en in een aantal binnendorpse locaties. De bouw van die woningen vindt daarmee verspreid over Noordwijk plaats en per locatie zal het aantal te bouwen woningen relatief beperkt zijn. De schaal van de woningbouwlocaties is daarmee zodanig dat er maar beperkte mogelijkheden zijn om meer functiemening mogelijk te maken en om voldoende draagvlak voor de realisatie van nieuwe voorzieningen te realiseren, maar de ontwikkelingen kunnen wel bijdragen aan het versterken van het draagvlak voor bestaande voorzieningen.
- De bouw van 3.200 woningen in het alternatief Midden voorziet in zowel de bouw van woningen in binnendorpse locaties als in de bouw van woningen in uitleglocaties. Door het toegenomen aantal uitleglocaties wordt de schaal van die locaties zodanig dat

ruimte kan ontstaan voor de rendabele exploitatie van en voldoende draagvlak voor voorzieningen.

- Het alternatief Hoog voorziet in de bouw van 4.500 woningen en volledige benutting van alle locaties die in Noordwijk voor de bouw van woningen beschikbaar zijn. Ook voor dit alternatief geldt dat de schaal van de woningbouwlocaties dan zodanig wordt dat voorzieningen rendabel geëxploiteerd kunnen worden.
- De alternatieven Midden en Hoog voorzien in het stimuleren van de ontwikkeling van kleinschalige werkfuncties in woonwijken. Dit heeft een positief effect op de menging van wonen en werken. Daarbij komt dat het alternatief Hoog voorziet in het handhaven van het winkelareaal in Noordwijk (waarbij de relatief grote omvang van de ontwikkeling ook bijdraagt aan de economische basis voor voorzieningen). Ook dit komt het voorzieningenniveau ten goede.
- Of daadwerkelijk invulling wordt gegeven aan doelstellingen ten aanzien van functie-menging en voorzieningen in de wijken, hangt niet alleen af van de omvang van de ontwikkelingen en het al dan niet rendabel zijn van voorzieningen, maar ook van beleidsmatige en politieke keuzes om voorzieningen te centraliseren dan wel decentraal te realiseren.
- Er is in geen van de alternatieven sprake van een onderscheid tussen de variant neutraal en de variant plus.

4.5 Ontplooiingsmogelijkheden

4.5.1 Effecten en beoordeling

Doelen en ambitie: *Realisering van een samenleving waaraan iedereen met zijn talenten, mogelijkheden en beperkingen kan meedoen, zich met eigen kracht kan ontplooien en verantwoordelijkheid neemt voor zichzelf, voor elkaar en voor de leefomgeving.*

Niveau 2	Niveau 3	Criteria	Basis-alternatief	Midden-neutraal-alternatief	Midden-plus-alternatief	Hoog-neutraal-alternatief	Hoog-plus-alternatief
1.4 Ontplooi-ings-mogelijk-heden	1.4.1 Voorzie-ningen fysiek	Speelgelegenheid kinderen	0/+	+	+	+	+
		Natuurbelevings-centrum	0/+	0/+	+	0/+	+
		Kennis/onderwijs	0	+	+	+	+
		Wandelmogelijk-heden	0	0	0	0	0
	1.4.2 Aanbod immater-ieel	Bewegen in de buitenruimte	+	+	+	++	++
		Verenigingsleven	+	+	+	++	++
		Cultureel klimaat	+	+	+	++	++

Niveau 2	Niveau 3	Criteria	Basis-alternatief	Midden-neutraal-alternatief	Midden-plus-alternatief	Hoog-neutraal-alternatief	Hoog-plus-alternatief
		Geluk	+	+	++	+	++
		Uitgaansmoge-lijkheden jongeren	+	+	+	++	++
		Uitbreiding accommodaties	+	+	+	++	++

4.5.2 Beschouwing

Voorzieningen fysiek (1.4.1)

- Het aspect ontplooiingsmogelijkheden kent in de alternatieven Midden en Hoog een positieve ontwikkeling omdat in deze scenario's voorzien wordt in de ontwikkeling van een relatief grote hoeveelheid woningen (om te voorzien in de bovenlokale en –regionale behoefte aan woningen). De nieuwe bewoners die deze woningen aantrekken zijn niet alleen goed voor het op peil houden en waar mogelijk verder verbeteren van het voorzieningenniveau, maar ook voor het draagvlak voor de ontplooiingsmogelijkheden. Dit vanwege de interactie tussen de bestaande en nieuwe bewoners. Ook het aanbod aan voorzieningen (dat toeneemt door de groei van de bevolking) stimuleert ontplooiing. In het Basisalternatief wordt er alleen voorzien in de eigen woningbehoefte van Noordwijk, waardoor het voorzieningenniveau stabiliseert of mogelijk zelfs daalt (bijvoorbeeld te weinig basis voor onderwijsvoorzieningen), ook is er veel minder interactie met eventuele nieuwe aanwas van afkomstig uit andere plekken dan Noordwijk. Om die redenen scoort het basisalternatief voor wat ontplooiingsmogelijkheden minder goed dan de alternatieven Midden en Hoog.
- Het alternatief Basis heeft een neutraal effect op het criterium kennis/onderwijs omdat er in dit alternatief weinig tot geen nieuwe inwoners van Noordwijk aangetrokken worden (het Basisalternatief is gericht op de eigen behoefte). Daarmee bestaat het risico dat er onvoldoende vraag blijft om de onderwijs-/kennisvoorzieningen in Noordwijk op de langere termijn in de huidige omvang te kunnen handhaven. Met de bouw van 3.200 woningen voorziet het alternatief Midden in een positieve trend die ertoe kan leiden dat het draagvlak voor onderwijs-/kennisvoorzieningen stabiel blijft of zal groeien. Met het voornemen tot de bouw van 4.500 woningen voorziet het alternatief Hoog in nog meer mogelijkheden om het niveau aan onderwijs-/kennisvoorzieningen te versterken. Bij dit alternatief bestaat echter het risico dat de extra woningen (boven alternatief Midden) bewoners trekken zonder (kleine) kinderen. Alternatief Hoog is daarom gelijk beoordeeld als alternatief Midden. Om dezelfde reden is ook op het criterium speelgelegenheid kinderen voor de alternatieven Hoog en Midden in gelijke mate positief beoordeeld.
- De realisatie van een natuurbelevingscentrum heeft geen onderscheidende effecten op het Basisalternatief, het alternatief Midden-neutraal of het alternatief Hoog-neutraal. Het benutten van zoveel mogelijk duurzaamheidsmaatregelen bij de ontwikkeling van het natuurbelevingscentrum zorgt wel voor een positieve beoordeling van de plusvariant.
- Geen van de alternatieven heeft onderscheidende effecten op wandelmogelijkheden omdat ze niet voorzien in ruimtebeslag in gebieden die nu intensief door wandelaars gebruikt worden. Daarnaast voorziet geen van de alternatieven in de grootschalige aanleg van recreatieve routes.

Aanbod immaterieel (1.4.2)

- Het alternatief Hoog voorziet in de ontwikkeling van dermate veel nieuwe woningen dat het draagvlak voor voorzieningen stijgt, waardoor bij dit alternatief de kans het grootst is dat het voorzieningenniveau zal groeien (en daarmee ook het aantal culturele voorzieningen). Tevens voorziet het alternatief Hoog in de organisatie van meer evenementen dan de Basisalternatieven en alternatief Midden, wat ook weer ten goede kan komen aan het culturele klimaat en het draagvlak voor voorzieningen.
- Ten aanzien van de immateriële (niet fysieke) aspecten van ontplooiingsmogelijkheden zijn de alternatieven weinig onderscheidend. Alle alternatieven, ook het Basisalternatief dragen bij aan de genoemde aspecten. De alternatieven Midden en Hoog bieden meer ontwikkelingen en daarmee meer kansen, maar tegelijk ook meer risico's op hinder. Duurzaamheidsmaatregelen en –ambities in variant plus geven naar verwachting geen andere mogelijkheden voor (immateriële) ontplooiingsmogelijkheden dan de neutrale variant. Wel dragen zij naar verwachting positief bij aan het criterium geluk, doordat zij bijdragen aan het gevoel bewust te leven en omdat de maatregelen het ondervinden van hinder beperken.

4.6 Ruimtelijke omgevingskwaliteit en landschap

4.6.1 Effecten en beoordeling

***Doelen en ambities**: Realisering van een hoogwaardige onderscheidende kwaliteit van de gebouwde omgeving, openbare ruimte en landschap die de authentieke identiteit, het overwegend dorpse karakter, herkenbaarheid, beleefbaarheid, energieke sfeer, allure en 'het verhaal' van Noordwijk (het DNA en de cultuurhistorie) versterken, maar ook ruimte biedt voor vernieuwende woon-, werk, zorg- en vrijetijdsconcepten voor een grote diversiteit aan doelgroepen.*

Niveau 2	Niveau 3	Criteria	Basis-alternatief	Midden-neutraal-alternatief	Midden-plus-alternatief	Hoog-neutraal-alternatief	Hoog-plus-alternatief
1.5 Ruimtelijke omgevingskwaliteit en landschap	1.5.1 Gebouwde omgeving	Onderscheidend, Noordwijks DNA	+	0/+	0/+	0/+ !	0/+ !
		Herstructurering/ Herontwikkeling dorpsgebieden	+	+	+	++	++
		Kwaliteit openbare ruimte	0	0	0	0	0
		Senior-proof openbare ruimte	0	0/+	+	0/+	+
		Kunst in de openbare ruimte	0/+	+	+	+	+
		Groen	0	0	0	0	0

Niveau 2	Niveau 3	Criteria	Basis-alternatief	Midden-neutraal-alternatief	Midden-plus-alternatief	Hoog-neutraal-alternatief	Hoog-plus-alternatief
		KW Boulevard	+	++	++	++	++
		Centrum NZ	+	++	++	++	++
		Historisch centrum NB	+	0/+	0/+	0/+ !	0/+ !
	1.5.2 Buitenge bied	Landschap (structuren, kwaliteit, beleefbaar-heid)	0/-	-	-	-	-
		Recreatieve routes	+	++	++	++	++
		Zee	+	++	++	++	++
		Strand	+	++	++	++	++
		Groene inbedding sportterreinen	+	+	+	+	+

4.6.2 Beschouwing

Gebouwde omgeving (1.5.1)

- Alle alternatieven bieden kansen om "Noordwijks DNA" te ontwikkelen. Het Basisalter-natief is vooral lokaal gericht en biedt daarmee de beste combinatie van behoud van bestaand DNA en versterking/ontwikkelen waar mogelijk. De alternatieven Midden en Hoog voorzien vooral in (boven)regionale behoeften, onder andere in grootschaligere woningbouwlocaties. Hiermee kan nieuw DNA worden ontwikkeld, maar bestaat ook het risico dat bestaande karakteristieken onder druk komen te staan (vandaar de uitroeptekens). Er is geen onderscheid tussen varianten neutraal en plus, tenzij duurzaamheid gezien wordt als Noordwijks DNA. In dat geval draagt variant plus meer bij aan de doelstelling dan variant neutraal.
- Alle alternatieven voorzien in de herontwikkeling van binnendorpse locaties en dragen hiermee bij de herstructurering van de dorpen. Alternatief Hoog zet maximaal in op inbreidingslocaties en biedt daarmee meer kansen voor herstructurering dan het Basisalternatief en alternatief Midden. De bestaande kwaliteiten kunnen daardoor onder druk komen staan (vandaar de uitroeptekens), maar er zijn ook kansen om nieuwe kwaliteiten toe te voegen. Per saldo kan dit leiden tot een verbetering van de ruimtelijke kwaliteit, maar tevens een verandering van het karakter en een dreigende vertroebeling van 'het verhaal van Noordwijk'. Vooral bij alternatief Hoog, met een grote opgave binnen de bestaande kernen, is een zorgvuldige aanpak noodzakelijk om

te waarborgen dat de doelstellingen niet in het gedrang komen. Er is geen onderscheid tussen varianten neutraal en plus.

- De alternatieven zijn naar verwachting weinig onderscheidend wat betreft verbetering van de kwaliteit van de openbare ruimte, het senior-proof maken van de openbare ruimte en het plaatsen van kunst in de openbare ruimte. Ten aanzien van de twee laatsten geldt dat meer ontwikkelingen ook meer financiële mogelijkheden bieden om de openbare ruimte senior-proof te maken en te voorzien van extra kunst. Duurzaamheidsmaatregelen kunnen ook aangewend worden om de openbare ruimte senior-proof te maken.
- Alle alternatieven voorzien in kwaliteitsverbetering van de Koningin Wilhelmina Boulevard en Noordwijk aan Zee. Het basisalternatief echter minder dan de alternatieven Midden en Hoog. Er is geen onderscheid tussen alternatieven Midden en Hoog en ook niet tussen varianten neutraal en plus.
- Doordat het alternatief Hoog in beide duurzaamheidsvarianten voorziet in een sterke mate van verdichting van de kern Noordwijk-Binnen door alle inbreidingslocaties te benutten heeft deze variant mogelijk een negatief effect op de herkenbaarheid en verschijningsvorm van het historisch centrum van Noordwijk-Binnen. De overige alternatieven voorzien in een minder sterke mate van verdichting van de kern van Noordwijk-Binnen en hebben daarmee geen (onderscheidend) negatief effect op het historisch centrum in kwestie. Er is geen onderscheid tussen alternatieven Midden en Hoog en ook niet tussen varianten neutraal en plus.

Buitengebied (1.5.2)

- Alle alternatieven hebben een negatief effect op landschappelijke waarden: Ze voorzien alle in uitbreidingslocaties in het landelijk gebied en hebben invloed op de (beleefbaarheid van de) structuur van het landschap. Het effect is kleinst in het Basisalternatief. De uitbreidingen kunnen gepaard gaan met landschappelijke inpassing, maar dit doet niet af aan het negatieve effect. De alternatieven Midden en Hoog zijn voor het criterium landschap gelijk beoordeeld omdat de extra ontwikkelingen van alternatief Hoog vooral in de bestaande kernen plaatsvinden. Er is ook geen onderscheid tussen varianten neutraal en plus.
- Alle alternatieven dragen bij aan de versterking van recreatieve voorzieningen en daarmee aan recreatieve routes. Alternatieven Midden en Hoog bieden mogelijk meer financiële mogelijkheden omdat ze in meer ontwikkelingen voorzien. Er is geen onderscheid tussen varianten neutraal en plus.
- Alle alternatieven dragen bij aan versterking van de kwaliteit van zee en strand. De alternatieven Midden en Hoog door de impuls aan de boulevards –onder andere door het weren van autoverkeer- duidelijker meer dan bij het Basisalternatief. Er is geen onderscheid tussen varianten neutraal en plus.
- Alle alternatieven bieden kansen voor groene(re) inbedding van sportterreinen. In de alternatieven Midden en Hoog wordt meer ingezet op herstructurering van sportterreinen. Dit biedt mogelijk meer kansen voor versterking van groen –op eventueel vrijkomende ruimte- maar gezien de beperkingen die het gebruik en beheer van de sportvelden opleggen aan het omringende groen is de beoordeling voor alle alternatieven gelijk (licht positief).

5. Effecten en beoordeling: natuurlijk en historisch kapitaal

5.1 Inleiding en overzicht

Niveau 1	Niveau 2	Doel/ambitie
2 Natuurlijk en historisch kapitaal	2.1 Biodiversiteit en natuurkwaliteit	Vergroting van de biodiversiteit (flora, fauna en overige natuurwaarden) alsmede behoud, selectieve versterking en vergroting van de recreatieve beleefbaarheid van hoogwaardige natuurgebieden (Natura 2000-gebieden, waardevolle graslanden en completering ontbrekende schakels Natuurnetwerk Nederland).
	2.2 Erfgoed en cultuurhistorie	Vergroting van de herkenbaarheid van de Noordwijkse archeologische en cultuurhistorisch waardevolle kwaliteiten, door een stevige verankering in beleid en plannen van zones, structuren, objecten en 'verhalen', om daarmee het profiel, identiteit en ruimtelijke kwaliteit van Noordwijk te versterken.
	2.3 Water en bodem	Realisering van een duurzaam, robuust en klimaatbestendig watersysteem in heringerichte dorpsgebieden, nieuwbouwlocaties en het buitengebied, met verbetering van de waterkwaliteit, sluiting van de waterkringloop en meer waterberging om wateroverlast en overstromingen door extreme neerslag nu en op de lange termijn te voorkomen.
	2.4 Energie en grondstoffen	Noordwijk is energieneutraal in 2030 en kent een circulaire economie door het stimuleren van energiebesparing, opwekking en toepassing van bij voorkeur zonne-energie en een 'groene economie' met een efficiënt en uiteindelijk circulair grondstoffengebruik.
	2.5 Emissies	Totstandkoming van een duurzame gemeente, met onder andere een geringe $C0_2$-productie. *(Ten aanzien van mogelijke stikstofemissies wordt opgemerkt dat er geen expliciete ambities in de Krijtlijnen zijn opgenomen.)*

5.2 Biodiversiteit en natuurkwaliteit

Ten behoeve van dit MER zijn voor de beschouwde alternatieven de emissie van stikstofverbindingen en de depositie op Natura 2000-gebieden in beeld gebracht. Dit is gedaan door de ontwikkelingen, in de vorm van een aantal bouwstenen, door te rekenen met Aerius. Daarbij is gekeken naar een aantal maatgevende punten in de Natura 2000-gebieden.

De bouwstenen zijn beschreven in hoofdstuk 3 en bestaan uit de verschillende woningbouwlocaties, en de diverse maatregelen ten aanzien van de duurzaamheid (transferium, verbeteren bestaande woningvoorraad, beïnvloeden van de automobiliteit e.d.). De emissies

van stikstof van de woningbouwontwikkelingen bestaan uit de emissies uit de woningen zelf en de emissies als gevolg van het (auto)verkeer dat door de woningen zal ontstaan. Bij de duurzaamheidsmaatregelen gaat het om de afname van de emissies door autoverkeer (mobiliteitsmaatregelen) en vanuit bestaande woningen (lagere emissie door verbetering van isolatie en andere maatregelen). Het effect van veranderingen in de emissies op de depositie in Natura 2000-gebieden hangt in sterke mate af van de aard van de emissie (NO_x of NH_3) en van de plek van de emissie (relatief ten opzichte van de Natura 2000-gebieden).

De alternatieven verschillen ten aanzien van de opgenomen bouwstenen en (dus) ten aanzien van de effecten op Natura 2000-gebieden. De uitgangspunten en resultaten van deze berekeningen zijn beschreven in bijlage 2. Paragraaf 5.2.1 bevat de beoordeling van de alternatieven. Paragraaf 5.2.2. licht die beoordeling toe.

De conclusies van de modelberekeningen zijn samengevat als volgt:

- De woningbouwontwikkelingen leiden tot een toename van de emissie van stikstofverbindingen. Hoewel er geen emissiedoelstellingen voor stikstofverbindingen zijn is het vanwege de bijdrage die emissies leveren aan de achtergrondconcentraties van (met name) stikstofoxiden in de atmosfeer wenselijk dat de emissie van stikstofverbindingen niet toeneemt en bij voorkeur daalt.
- De duurzaamheidsmaatregelen dragen substantieel bij aan het verminderen van de emissie van stikstof op het niveau van de gemeente Noordwijk; dit betekent dat deze maatregelen bijdragen aan het verlagen van het achtergrondniveau van stikstofverbindingen in de atmosfeer. Maatregelen die emissiewinst opleveren zijn het beperken van de emissie vanuit (bestaande) woningen door het verbeteren van de isolatie (verbeteren energielabel) en het beperken van de emissies van auto's door het stimuleren van andere vormen van mobiliteit (OV, fiets, elektrisch rijden). Bij de huidige regelgeving ten aanzien van stikstofdepositie is het echter niet mogelijk de afname van depositie (als gevolg van een lagere emissie) te verdisconteren met toenames die het gevolg zijn van ruimtelijke ontwikkelingen.
- De bijdrage die de afzonderlijke bouwstenen leveren aan de depositie in Natura 2000-gebieden is voor de meeste bouwstenen klein: voor de beschouwde punten in de Natura-2000-gebieden voor de meeste bouwstenen kleiner dan 1 mol/ha/jaar. Sinds de inwerkingtreding van het PAS (Programma Aanpak Stikstof) in juli 2015 volstaat een melding voor activiteiten met een stikstoftoename tussen 0,05 en 1 mol/ha/jaar. Dit zolang er stikstofruimte in dit segment van het PAS beschikbaar is. Voor activiteiten met een stikstoftoename tussen de 1 en 3 mol/ha/jaar is binnen het PAS vergunningverlening mogelijk (zolang er stikstofruimte in dit segment van het PAS beschikbaar is). Op dit moment, september 2016, is er nog stikstofruimte beschikbaar).
  Als er geen stikstofruimte meer beschikbaar is in het segment < 1 mol betekent dit dat niet meer kan worden volstaan met een melding, maar gebruik gemaakt moet worden van het segment < 1 mol (vrije ruimte) en een vergunning moet worden aangevraagd. Als er geen stikstofruimte meer beschikbaar is in het segment vrije ruimte, kunnen alleen prioritaire projecten ontwikkelen met toename van stikstof. Niet prioritaire projecten kunnen dan alleen doorgang vinden als ze stikstofneutraal zijn.
  De indicatieve berekeningen geven voor twee woningbouwlocaties (Wantveld en van de Berghstichting) een toename (ruim) groter dan 3 mol/ha/jaar aan. Dit is niet vergunbaar. Voor deze locaties geldt dat een planaanpassing of het nemen van maatregelen noodzakelijk kunnen zijn. Voor de Van den Berghstichting zou dit kunnen bestaan uit het beperken van de plancapaciteit tot maximaal 150 woningen.
  Ontwikkeling van Space Businesspark leidt ook tot een toename van stikstof. Met name op de Coepelduynen (1 mol toename op waarneempunt Cd1). Binnen de systematiek van het PAS is dit (nog) vergunbaar (zie wel aandachtspunten hierboven).

- Uit de analyses blijkt dat de effecten op Natura 2000-gebieden voor een substantieel deel worden veroorzaakt door de verkeersaantrekkende werking van de woningbouw-ontwikkelingen; dit komt doordat een deel van het verkeer over wegen rijdt die dicht tegen Natura 2000-gebieden aanliggen. Deze woningbouwontwikkelingen met ontsluitende weginfrastructuur dicht bij de Natura 2000-gebieden hebben (vanzelfsprekend) het grootste risico dat de natuurwetgeving tot een blokkade leidt.
- Terugdringen van traditionele' automobiliteit (dat wil zeggen met verbrandings-motoren) leidt tot afname van stikstofuitstoot. Maatregelen om de 'traditionele' automobiliteit) terug te dringen hebben vooral effect op de depositie als deze maatregelen betrekking hebben op wegen in de nabijheid van Natura 2000-gebieden (bijvoorbeeld de Northgodreef nabij Kennemerland-Zuid. N.B. dit in tegenstelling tot het beleid van de gemeente om juist verkeer op de Northgodreef te willen concentreren). Terugdringen van autoverkeer (met verbrandingsmotoren) op wegen bij Natura 2000-gebieden leidt direct tot afname van de depositie. Dergelijke maatregelen dragen daarnaast bij aan de afname van de emissie van stikstofverbindingen en dus aan het verlagen van het achtergrondniveau. Gezien het grote aantal bronnen dat gezamenlijk de hoogte van de achtergrondconcentraties bepaalt, is dit effect echter klein.
- De grootste effecten - zowel in termen van de toename van de depositie door de ontwikkelingen als in de afname van de depositie door de duurzaamheidsmaatregelen - treden op aan de zuidrand van het Natura 2000-gebied Kennemerland-Zuid; dit komt doordat dit Natura 2000-gebied direct grenst aan de bebouwde kom van Noordwijk en aan de kustzone waarop een aantal duurzaamheidsmaatregelen (bijvoorbeeld ten aanzien van de automobiliteit) zich richt.
- In de alternatieven Midden-plus en Hoog-plus zijn forse maatregelen opgenomen om de emissie van stikstofverbindingen te reduceren. Deze maatregelen leiden ertoe dat, ondanks de omvang van het nieuwbouwprogramma, op één van de meest kritische punten (aangeduid als KD1) de depositie van de plus-varianten kleiner is dan van het Basisalternatief. Bij de punten voor de Coepelduynen (Cd1 en Cd2) is het (gunstige) depositie-effect van de duurzaamheidsmaatregelen minder groot. In alle gevallen geldt echter dat het negatieve effect van de ontwikkelingen (toename van stikstof) groter is dan het positieve effect (afname van stikstof) door de duurzaamheidsmaatregelen. Deze constatering is van 'generiek' belang in relatie tot de instandhoudings-doelstellingen van de natuurgebieden (die het noodzakelijk maken dat de depositie van stikstof wordt teruggedrongen) maar is niet relevant in het kader van de regelgeving ten aanzien van stikstofdepositie. Het PAS kijkt op projectniveau naar ontwikkeling, maar biedt niet de mogelijkheid tot salderen. Op langere termijn draagt het verlagen van emissies echter bij aan het terugdringen van de 'achtergronddepositie' hetgeen per saldo op termijn kan bijdragen aan het creëren van depositieruimte voor ruimtelijke ontwikkelingen. Voor concrete ontwikkelingen op de korte termijn is dat echter niet relevant.

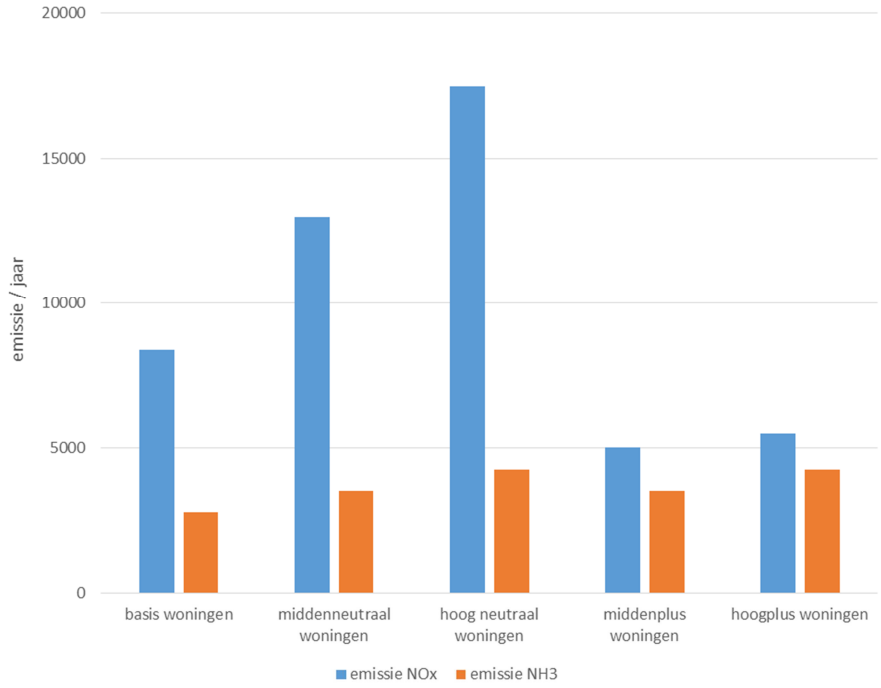

Figuur 5.1 Effect van alternatieven op de emissie van stikstofoxiden en ammoniak (alleen woningen; kg/jaar

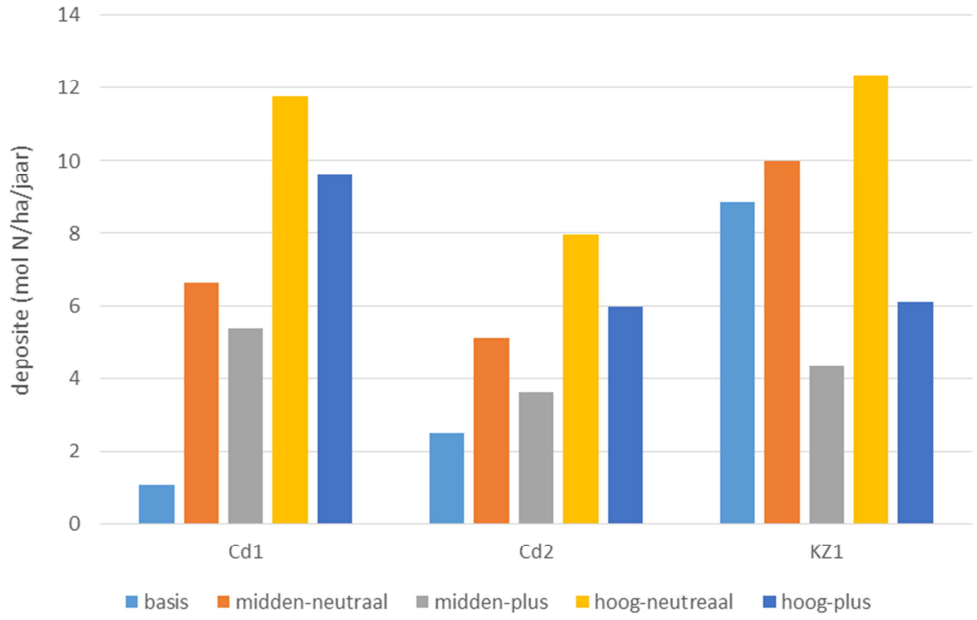

Figuur 5.2 Effect van de ontwikkelingen op de stikstofdepositie op drie punten in de Natura 2000-gebieden (Cd1 en Cd2 in Coepelduynen, KZ 1 in Kennemerland-Zuid); effect van alle alternatieven

Figuur 5.3 Depositie-effect van de bouwstenen van de alternatieven op maatgevende punt Cd 1 in de Coepelduynen. Negatieve bijdragen duiden op een vermindering ten opzichte van de huidige situatie

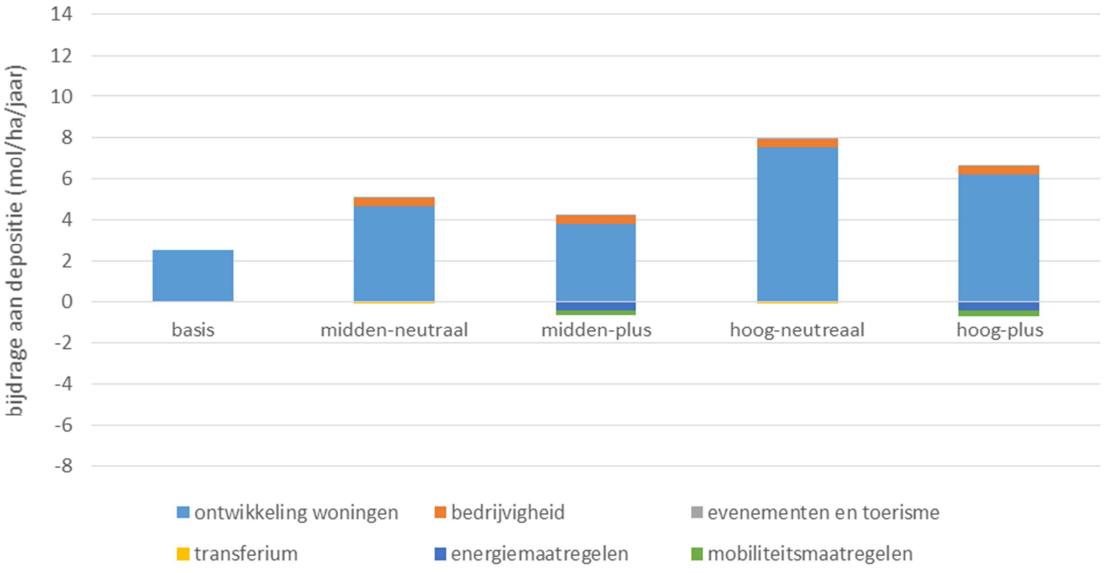

Figuur 5.4 Als figuur 5.3, maatgevend punt Cd 2 in de Coepelduynen

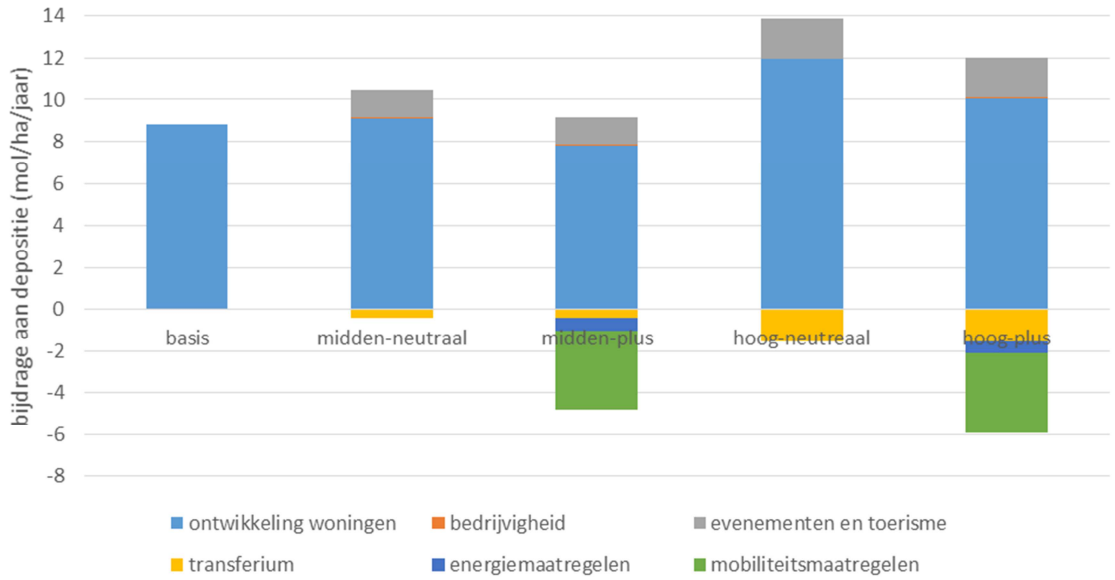

Figuur 5.5 Als figuur 5.3, maatgevend punt KZ1 in de Kennemerland-Zuid

Meer informatie over de stikstofberekeningen en de resultaten van die berekeningen is opgenomen in bijlage 2.

5.2.1 Effecten en beoordeling

***Doelen en ambitie**: Vergroting van de biodiversiteit (flora, fauna en overige natuurwaarden) alsmede behoud, selectieve versterking en vergroting van de recreatieve beleefbaarheid van hoogwaardige natuurgebieden (Natura 2000-gebieden, waardevolle graslanden en completering ontbrekende schakels Natuurnetwerk Nederland).*

Overige natuurwaarden zijn hier gedefinieerd als soorten en habitatten die niet elders genoemd zijn/niet beschermd worden door wet- of regelgeving.

Niveau 2	Niveau 3	Criteria	Basis-alternatief	Midden-neutraal-alternatief	Midden-plus-alternatief	Hoog-neutraal-alternatief	Hoog-plus-alternatief
2.1 Biodiversiteit en natuurkwaliteit	2.1.1 Gebieden	Natura 2000	-	- -	0/-	- -	0/-
		Natuurnetwerk Nederland	0/-	0/-	0/+	0/-	0/+
		Nieuwe natuurontwikkeling	0/-	0/-	0/+	0/-	0/+
	2.1.2 Soorten	Ff-wet (beschermde planten en dieren)	0/-	0/-	0/+	0/-	0/+
		Overige natuurwaarden	0/-	0/-	0/+	0/-	0/+

Niveau 2	Niveau 3	Criteria	Basis-alternatief	Midden-neutraal-alternatief	Midden-plus-alternatief	Hoog-neutraal-alternatief	Hoog-plus-alternatief
In de bovenstaande beoordeling is een onderscheid gemaakt tussen gebieden die beschermd worden door de Natuurbeschermingswet (Natura 2000-gebieden) en gebieden die, krachtens het Besluit algemene regels ruimtelijke ordening, beschermd worden door provinciaal beleid (provinciale ruimtelijke verordening) (Natuurnetwerk Nederland). De duingebieden Coepelduynen en Kennemerland-Zuid zijn aangewezen als Natura 2000-gebieden, maar maken ook deel uit van het Natuurnetwerk Nederland.							

5.2.2 Beschouwing

Gebieden (2.1.1)

- Alle alternatieven hebben een negatief effect op Natura 2000-gebieden (beschermde gebieden). De ontwikkelingen in de alternatieven leiden tot uitstoot van stikstof en de depositie van stikstof op overspannen, stikstofgevoelige delen van Natura 2000-gebieden. Daarnaast leiden meer inwoners en meer toeristen tot meer hinder (geluid, betreding) in Natura 2000-gebieden. De duurzaamheidsmaatregelen in varianten plus zorgen voor een afname van stikstofuitstoot ten opzichte van variant neutraal en kunnen voor een afname ten opzichte van het Basisalternatief zorgen.
- Individuele woningbouwontwikkelingen lijken op basis van de indicatieve Aeriusberekeningen en bij de huidige stand van de regelgeving haalbaar. De regelgeving (PAS) is echter in beweging, zodat een definitieve uitspraak over de haalbaarheid van een individuele ontwikkeling pas kan worden gedaan als de procedure voor zo'n ontwikkeling wordt gestart.
- Alle alternatieven leiden mogelijk tot negatieve effecten op andere beschermde natuurgebieden (buiten Natura 2000-gebieden). Het daadwerkelijke effect zal naar verwachting gering zijn, gezien de beschermingsregimes in wet- en regelgeving (borgen dat er geen ruimtebeslag op het Natuurnetwerk Nederland optreedt en dat negatieve effecten bij werkzaamheden in gebieden die behoren tot het Natuurnetwerk Nederland moeten worden gemitigeerd dan wel gecompenseerd). De duurzaamheids-maatregelen in variant plus bieden kansen om negatieve effecten te voorkomen en mogelijk tot versterking van natuurwaarden te komen.

Soorten (2.1.2)

- Alle alternatieven leiden mogelijk tot negatieve effecten op beschermde plant- en dier-soorten. Het daadwerkelijk effect zal naar verwachting gering zijn vanwege de beschermingsregimes in wet- en regelgeving (Flora- en faunawet) die borgen dat er geen wezenlijk negatieve effecten mogen optreden en dat negatieve effecten moeten worden gemitigeerd dan wel gecompenseerd. De duurzaamheidsmaatregelen in variant plus bieden kansen om negatieve effecten te voorkomen en mogelijk tot versterking van natuurwaarden te komen.

5.3 Erfgoed en cultuurhistorie

5.3.1 Effecten en beoordeling

Doelen en ambities: *Vergroting van de herkenbaarheid van de Noordwijkse archeologische en cultuurhistorisch waardevolle kwaliteiten, door een stevige verankering in beleid en plannen van zones, structuren, objecten en 'verhalen', om daarmee het profiel, identiteit en ruimtelijke kwaliteit van Noordwijk te versterken.*

Niveau 2	Niveau 3	Criteria	Basis-alternatief	Midden-neutraal-alternatief	Midden-plus-alternatief	Hoog-neutraal-alternatief	Hoog-plus-alternatief
2.2 Erfgoed en cultuur-historie	2.2.1 Cultuur-historie	Cultuur-historie, gebouwd erfgoed	0/+	0/+	0/+	0/+ !	0/+ !
		Cultuur-historie, structuren en gebieden	0/-	-	-	-	-
	2.2.2 Aard-kunde	Aardkundige waarden	0	0	0	0	0

5.3.2 Beschouwing

Cultuurhistorie (2.2.1)

- Intensivering van het gebruik van de ruimte (vooral aan de orde bij alternatief Hoog in de bestaande kernen) heeft als risico dat cultuurhistorische waarden – bijvoorbeeld door verandering van de context – onder druk komen te staan. Anderzijds kan worden verwacht dat ruimtelijke ontwikkelingen in de kernen kunnen bijdragen aan financieel draagvlak voor het versterken van cultuurhistorische waarden (bijvoorbeeld door herbestemmen, veranderen van functies). In dit opzicht kent alternatief Hoog de meeste risico's maar ook de meeste kansen (vandaar de uitroeptekens in de tabel).
- De woningbouw buiten de verdichtingslocaties in de kernen maakt cultuurhistorisch waardevolle gebieden en structuren minder herkenbaar. Voor de alternatieven Midden en Hoog geldt dit in sterkere mate dan voor het Basisalternatief. Omdat bij alternatief Hoog de extra woningen vooral in de bestaande dorpsgebieden worden gerealiseerd is de beoordeling voor de alternatieven Midden en Hoog voor dit criterium gelijk (negatief).

Aardkunde (2.2.2)

- Geen van de alternatieven leidt tot aantasting van aardkundige waarden[6].

6 Aardkundige waarden zijn landschapsvormen en/of -structuren waarvan (deels) afgeleid kan worden welke natuurlijke processen een rol hebben gespeeld in hun ontstaan. Aardkundige waarden zijn gerelateerd aan de geologische, geomorfologische en geohydrologische opbouw van een gebied. Voorbeelden van aardkundige waarden zijn onder andere duinen, strandwallen en kreekruggen. Aardkundige waarden zijn niet hetzelfde als archeologische waarden, omdat aardkundige waarden het gevolg zijn van natuurlijke processen en archeologische waarden relicten van menselijke activiteiten zijn.

5.4 Water en bodem

5.4.1 Effecten en beoordeling

Doelen en ambities: *Realisering van een duurzaam, robuust en klimaatbestendig watersysteem in heringerichte dorpsgebieden, nieuwbouwlocaties en het buitengebied, met verbetering van de waterkwaliteit, sluiting van de waterkringloop en meer waterberging om wateroverlast en overstromingen door extreme neerslag nu en op de lange termijn te voorkomen.*

Niveau 2	Niveau 3	Criteria	Basis-alternatief	Midden-neutraal-alternatief	Midden-plus-alternatief	Hoog-neutraal-alternatief	Hoog-plus-alternatief
2.3 Water en bodem	2.3.1 Water	Waterrobuust-klimaat-bestendig	0/+	+	++	+	++
		Grondwater-peil	0	0	0	0	0
		Waterberging	0	0	0	0	0
		Water-kwaliteit	0	0	0	0	0
	2.3.2 Bodem	Bodem-kwaliteit	0	0	0	0/+	0/+

5.4.2 Beschouwing

Water (2.3.1)

- Alle alternatieven dragen bij aan waterrobuustheid – klimaatbestendigheid: vanwege de huidige wettelijke eisen die aan bouwen gesteld worden, worden effecten op het watersysteem voorkomen dan wel gemitigeerd/gecompenseerd. De alternatieven Midden en Hoog bieden hiervoor meer kansen dan het Basisalternatief, omdat de grotere ontwikkelingsmogelijkheden meer investeringen in het watersysteem mogelijk maken. Ook biedt de variant plus meer mitigatie-/compensatiemogelijkheden dan de variant neutraal door de mitigatie-/compensatiemaatregelen dan gekoppeld kunnen worden aan duurzaamheidsmaatregelen.
- De effecten op grondwater, waterberging en waterkwaliteit zijn naar verwachting gering, gezien de wettelijke eisen aan het omgaan met het watersysteem bij ruimtelijke ontwikkelingen.

Bodem (2.3.2)

- Geen van de alternatieven leidt tot ontwikkelingen met (een grote kans op) bodemverontreiniging.
- Ontwikkelingen kunnen bijdragen aan het aanpakken van bestaande gevallen van bodemverontreiniging. Dit kan met name bij alternatief Hoog (met een intensieve opgave in de bestaande kernen waar de kans op de aanwezigheid van 'historische gevallen' van bodemverontreiniging het grootst is) een beperkt positief effect hebben om de milieuhygiënische bodemkwaliteit.

5.5 Energie en grondstoffen

5.5.1 Effecten en beoordeling

***Doelen en ambities**: Noordwijk is energieneutraal in 2030 en kent een circulaire economie door het stimuleren van energiebesparing, opwekking en toepassing van bij voorkeur zonne-energie en een 'groene economie' met een efficiënt en uiteindelijk circulair grondstoffengebruik.*

Niveau 2	Niveau 3	Criteria	Basis-alternatief	Midden-neutraal-alternatief	Midden-plus-alternatief	Hoog-neutraal-alternatief	Hoog-plus-alternatief
2.4 Energie en grond-stoffen	2.4.1 Energie-gebruik	Duurzame gebouwen	0	0	++	0	++
		Duurzame mobiliteit	0	0	++	0	++
		Energie-neutraal in 2030, energie-besparing en zonne-energie	0/-	0/-	++	0/-	++
	2.4.2 Grond-stoffen-gebruik	'Groene' circulaire economie	0/-	0/-	0	0/-	0
		Grondstof-fengebruik, fossiel-overig	0/-	0/-	0	0/-	0

5.5.2 Beschouwing

Energiegebruik (2.4.1)

- Alle alternatieven leiden tot nieuwe ontwikkelingen en daarmee tot een toename van energie- en grondstoffengebruik. Tegelijk dragen alle alternatieven ook in meer of mindere mate bij aan duurzaamheidsdoelstellingen: nieuwe ontwikkelingen bieden kansen dit op een duurzame wijze te realiseren.
- Willen de (hoge) duurzaamheidsambities gerealiseerd worden, dan dient maximaal te worden geïnvesteerd in duurzaamheidsmaatregelen: alleen de plusvarianten bieden hiervoor de kans.
- De hoge ambitie ten aanzien van energieneutraliteit kan naar verwachting alleen gehaald worden door maximaal te investeren in de plusvarianten.
- De duurzaamheidsmaatregelen voorzien onder andere in de aanpak van bestaande woningen (energiezuiniger maken). Het ligt voor de hand dat daarbij als eerste de woningen met een hoog energielabel (G, F, E) worden aangepakt omdat daar de meeste winst kan worden behaald en de maatregelen het meeste rendement opleveren. Op basis van een indicatieve analyse van de bestaande woningvoorraad (zie bijlage 3) kan worden geconstateerd dat het aantal van 6000 woningen om aan te pakken hoger is dan het aantal woningen met hoge energielabels. Bij het aanpakken van 6000 woningen zullen de maatregelen zich ook richten op woningen met minder

hoge energielabels (D, C) waardoor het (gemiddelde) rendement van de maatregelen afneemt.

Grondstoffengebruik (2.4.2)

- Alle alternatieven leiden tot het gebruik van (primaire) grondstoffen voor de bouw en aanleg van woningen en voorzieningen. Het bouwen in hogere dichtheden – wat de consequentie kan zijn van alternatief Hoog, met veel extra woningen in de bestaande kernen –is beschouwd vanuit het gebruik van primaire grondstoffen gunstiger dan het bouwen in lage dichtheid. Er zijn geen concrete maatregelen benoemd om het in de kringloop houden van (grond)stoffen ('circulaire economie') te bevorderen.

5.6 Emissies

5.6.1 Effecten en beoordeling

***Doelen en ambities**: Totstandkoming van een duurzame gemeente, met onder andere een geringe $C0_2$-productie.(Ten aanzien van mogelijke stikstofemissies wordt opgemerkt dat er geen expliciete ambities in de Krijtlijnen zijn opgenomen).*

Niveau 2	Niveau 3	Criteria	Basis-alternatief	Midden-neutraal-alternatief	Midden-plus-alternatief	Hoog-neutraal-alternatief	Hoog-plus-alternatief
2.5 Emissies	2.5.1 Emissies broei-kasgas-sen	Emissies CO_2 en overige broeikas-gassen	0/-	-	+	-	+
	2.5.2 Emissie stikstof	Emissie stikstof-verbin-dingen	0/-	-	+	-	+

5.6.2 Beschouwing

- Alle alternatieven leiden tot nieuwe ontwikkelingen en daarmee tot een toename van de emissie van CO2. Per saldo leiden de plusvarianten tot een lager gebruik van fossiele energie en daarmee ook tot een kleinere emissie van CO2 dan de bestaande situatie.
- Tegelijk dragen alle alternatieven ook in meer of mindere mate bij aan duurzaam-heidsdoelstellingen: nieuwe ontwikkelingen bieden kansen dit op een duurzame wijze te realiseren; bij de neutrale alternatieven wordt uitgegaan van nieuwe woningen die voldoen aan de reguliere vereisten ten aanzien van de energieprestatie.
- De plusvarianten leiden (door maatregelen aan bestaande woningen en door maat-regelen om de mobiliteit te verduurzamen) tot een afname van de emissie vanuit de bestaande kernen en infrastructuur. Daarnaast is bij de plusvarianten de emissie van CO2 vanuit nieuwe woningen lager dan bij de neutrale alternatieven als gevolg van de verdere aanscherping van de energieprestaties voor deze nieuwe woningen.
- Zoals al is geconstateerd in paragraaf 5.5.2 geldt ook voor de emissies dat het gemiddelde effect en rendement afneemt als een groot aantal bestaande woningen wordt aangepakt: bij een groter aantal bestaande woningen dat wordt aangepakt neemt het totale effect toe, maar neemt het gemiddelde effect af.
- Willen de (hoge) duurzaamheidsambities gerealiseerd worden, dan dient maximaal te worden geïnvesteerd in duurzaamheidsmaatregelen: alleen variant plus biedt hiervoor de kans.

6. Effecten en beoordeling: welvaart

6.1 Inleiding en overzicht

Niveau 1	Niveau 2	Doel/ambitie
3 Welvaart	3.1 Lokaal vestigingsklimaat	Versterking van het veelzijdige en innovatieve ondernemersklimaat door uitbouw van en meer samenwerking tussen de sterke clusters 'zorg', 'ruimtevaart' en 'toerisme', versterking van een vitale en innovatieve Greenport, ontwikkelde wijkeconomie, succesvolle starters en goede aansluiting met kenniseconomie/onderwijs. Sterkere positie op de congresmarkt door het opwaarderen van de accommodaties voor conferenties, meetings en beurzen. Goed bereikbare toeristische voorzieningen van topniveau op 'A-locaties' en een duidelijke verbinding naar strand, zee en duinen, met een grotere diversiteit aan uitstekende accommodaties voor een brede doelgroep.
	3.2 Vastgoedwaarde	Er zijn in de Krijtlijnen geen expliciete ambities opgenomen voor de waardeontwikkeling van woningen en bedrijfspanden. Wel wordt nadrukkelijk ingezet op hoge omgevingskwaliteit en uitstraling van gebouwen. Vanuit alle ambities voor de energieke 7*-kustplaats mag daarom impliciet uitgegaan worden van stijgende vastgoedwaarden van woningen en bedrijfspanden.
	3.3 Bereikbaarheid en ontsluiting	Uitstekend en veilig bereikbaar vanuit de hele Randstad en binnen Noordwijk voor zowel inwoners en bedrijven als voor de Noordwijkse bezoekers door een 'meersporenaanpak': aanleg van nieuwe wegen om de Bollenstreek beter te verbinden met de Randstad, verbetering van de doorstroming voor auto's binnen en buiten Noordwijk, een hoogwaardiger regionaal openbaarvervoersnetwerk, betere fiets,- en wandel- en vaarverbindingen, voldoende parkeervoorzieningen en fietsstallingen en de aanleg van een transferium bij de entree van Noordwijk. Stimulering van alternatieven voor het gebruik van de auto door de verschillende doelgroepen en in de verdere toekomst inspelen op schone, zelfsturende auto's en nieuwe vervoersvormen.
	3.4 Concurrentiekracht	Vergroting van de concurrentiekracht vanuit de strategie: streven naar topkwaliteit en de vergroting van diversiteit versterkt het onderscheidend vermogen en daarmee de concurrentiekracht en aantrekkelijkheid voor inwoners, ondernemers en bezoekers. Voorbeeld: hoogwaardige Noordwijkse binnen- en buitensportaccommodaties geschikt houden voor

		(top-)sportwedstrijden en trainingen en het 'binnenhalen' van belangrijke sportevenementen. Vasthouden allerlei kwaliteitskeurmerken en uitbreiden hoge scores in allerlei ranglijsten en competities.

6.2 Lokaal vestigingsklimaat

6.2.1 Effecten en beoordeling

***Doelen en ambities**: Versterking van het veelzijdige en innovatieve ondernemersklimaat door uitbouw van en meer samenwerking tussen de sterke clusters 'zorg', 'ruimtevaart' en 'toerisme', versterking van een vitale en innovatieve Greenport, ontwikkelde wijkeconomie, succesvolle starters en goede aansluiting met kenniseconomie/onderwijs.*
Sterkere positie op de congresmarkt door het opwaarderen van de accommodaties voor conferenties, meetings en beurzen.
Goed bereikbare toeristische voorzieningen van topniveau op 'A-locaties' en een duidelijke verbinding naar strand, zee en duinen, met een grotere diversiteit aan uitstekende accommodaties voor een brede doelgroep.

Niveau 2	Niveau 3	Criteria	Basis-alternatief	Midden-neutraal-alternatief	Midden-plus-alternatief	Hoog-neutraal-alternatief	Hoog-plus-alternatief
3.1 Lokaal vesti-gings-klimaat	3.1.1 Materieel vesti-gings-klimaat	Bollen-gebied	0	0	0	0	0
		Space Business Park	0	++	++	++	++
		Graslanden	0	0/-	0/-	0/-	0/-
		Agrarische sector - Greenport (economische kant)	0/+	0/-	0/-	0/-	0/-
		Clusters (zorg, space, toerisme, greenport)	0/+	+	+	+	++
	3.1.2 Im-materieel vesti-gings-klimaat	Onder-nemers-klimaat	0/+	+	+	++ !	++ !
		Starters	0/+	+	+	++	++
		Wijk-economie	0/+	+	+	++	++

6.2.2 Beschouwing

Materieel vestigingsklimaat (3.1.1)

- De omgevingsvisie continueert het beleid ten aanzien van het bollengebied, graslanden en de clusters en volgt het beleid zoals vastgelegd in de Intergemeentelijke Structuurvisie Greenport. De alternatieven dragen noch aan de ambities/doelstellingen bij, noch doen ze hier afbreuk aan. Er is daarmee voor wat betreft het Bollengebied geen onderscheidtussen de alternatieven Midden en Hoog en ook niet tussen de varianten neutraal en plus.
- Alternatieven Midden en Hoog voorzien in (verdere) ontwikkeling van het Space Business Park en leveren daarmee een positieve bijdrage aan het materiële vestigingsklimaat, het Basisalternatief doet dit niet. Er is geen onderscheid tussen varianten neutraal en plus.
- Realisatie van nieuwe ontwikkelingen in uitleggebieden in de alternatieven Midden en Hoog gaat ten koste van de graslanden in de gemeente Noordwijk. Doordat het Basisalternatief in minder en kleinschaliger ontwikkelingen voorziet, heeft dit alternatief een neutraal effect op de graslanden. Duurzaamheidsmaatregelen hebben geen effect op het areaal graslanden.
- Realisatie van nieuwe ontwikkelingen in de alternatieven Midden en Hoog leidt er ook toe dat de agrarische sector minder uitbreidings-/ontwikkelingsruimte krijgt. Door het beperkter en kleinschaliger karakter van ontwikkelingen in het Basisalternatief, is de uitbreidings-/ontwikkelingsruimte voor de agrarische sector (waaronder Greenport) in het Basisalternatief groter. Duurzaamheidsmaatregelen maken de ruimte voor de agrarische sector niet wezenlijk groter.
- Het Basisalternatief handhaaft de ontwikkelingsruimte voor de zogenoemde clusters (zorg, space, toerisme en de niet-economische aspecten van de Greenport) en wordt daarmee neutraal tot enigszins positief beoordeeld. Autonome ontwikkelingen kunnen de ontwikkelingsmogelijkheden voor de clusters vergroten. De alternatieven Midden en Hoog voorzien in extra ontwikkelingsmogelijkheden voor de clusters. Alternatief Hoog-plus maakt deze ontwikkelingsruimte extra groot doordat er enerzijds meer economische potentie is door de grote van de ontwikkelingen en anderzijds door de duurzaamheidsmaatregelen.

Immaterieel vestigingsklimaat (3.1.2)

- Alternatieven Midden en Hoog voorzien in (verdere) ontwikkeling van het ondernemersklimaat; er wordt geïnvesteerd in bedrijventerreinen, woningen (klanten), voorzieningen en imago. Het Basisalternatief doet dit in veel mindere mate. Variant plus biedt meer kansen om het ondernemersklimaat te versterken dan variant neutraal. Vraag is wel of dit wezenlijk positievere effecten heeft. Met name bij alternatief Hoog is het risico aanwezig dat door te eenzijdige ontwikkelingen en onvoldoende aandacht voor ruimtelijke kwaliteit en bereikbaarheid het vestigingsklimaat onder druk komt te staan (vandaar de uitroeptekens in de tabel). Anderzijds kan dit voor bepaalde vormen van bedrijvigheid (specifiek gericht op de nieuwe doelgroep) meer kansen ontstaan.
- De alternatieven met een grotere ontwikkeling (met name alternatief Hoog) resulteren in een grotere omvang van de lokale economie (met mogelijk relatief veel meer kapitaalkrachtige inwoners en meer bezoekers/toeristen) hetgeen een gunstig effect heeft op de lokale economie. Dit kan er ook toe leiden dat er meer (economisch) draagvlak is voor lokale (startende) ondernemers.

6.3 Vastgoedwaarde

6.3.1 Effecten en beoordeling

***Doelen en ambities**: Er zijn in de Krijtlijnen geen expliciete ambities opgenomen voor de waardeontwikkeling van woningen en bedrijfspanden. Wel wordt nadrukkelijk ingezet op hoge omgevingskwaliteit en uitstraling van gebouwen. Vanuit alle ambities voor de energieke 7*-kustplaats mag daarom impliciet uitgegaan worden van stijgende vastgoedwaarden van woningen en bedrijfspanden.*

Niveau 2	Niveau 3	Criteria	Basis-alternatief	Midden-neutraal-alternatief	Midden-plus-alternatief	Hoog-neutraal-alternatief	Hoog-plus-alternatief
3.2 Vastgoed-waarde	3.2.1 Vastgoed-waarde particulier	Waarde van woning-voorraad	0/+	+	++	+	++
	3.2.2 Vastgoed-waarde bedrijfs-leven	Waarde van bedrijfs-panden	0/+	+	+	+	+

6.3.2 Beschouwing

Vastgoedwaarde particulier (3.2.1)

- De waarde van particulier vastgoed wordt bepaald door een aantal factoren, zoals locatie (inclusief de aanwezigheid van voorzieningen), (bouwkundige) kwaliteit, bereikbaarheid. De voorgenomen ontwikkelingen zullen bijdragen aan het verbeteren van de omgevingsfactoren die van invloed zijn op de waarde van woningen.
- Bij de plusvarianten kan de waarde van bestaande woningen (als gevolg van de duurzaamheidsmaatregelen en het verbeteren van de kwaliteit) toenemen; de plusvarianten zijn daardoor gunstiger dan de neutrale varianten.

Vastgoedwaarde bedrijfsleven (3.2.2)

- Alternatieven Midden en Hoog voorzien in (verdere) ontwikkeling van het vestigingsklimaat en daarmee in vastgoedwaarde; er wordt geïnvesteerd in bedrijventerreinen, woningen, voorzieningen en imago. Het Basisalternatief doet dit in veel mindere mate.

6.4 Bereikbaarheid en ontsluiting

6.4.1 Effecten en beoordeling

***Doelen en ambities**: Uitstekend en veilig bereikbaar vanuit de hele Randstad en binnen Noordwijk voor zowel inwoners en bedrijven als voor de Noordwijkse bezoekers door een 'meersporenaanpak': aanleg van nieuwe wegen om de Bollenstreek beter te verbinden met de Randstad, verbetering van de doorstroming voor auto's binnen en buiten Noordwijk, een hoogwaardiger regionaal openbaarvervoersnetwerk, betere fiets,- en wandel- en vaarverbindingen, voldoende parkeervoorzieningen en fietsstallingen en de aanleg van een transferium bij de entree van Noordwijk.*

Stimulering van alternatieven voor het gebruik van de auto door de verschillende doelgroepen en in de verdere toekomst inspelen op schone, zelfsturende auto's en nieuwe vervoersvormen.

Niveau 2	Niveau 3	Criteria	Basis-alternatief	Midden-neutraal-alternatief	Midden-plus-alternatief	Hoog-neutraal-alternatief	Hoog-plus-alternatief
3.3 Bereik-baarheid en ontsluiting	3.3.1 Bereik-baarheid	Pendel woon-werk	-	+	++	+ !	++ !
		Lokale bereikbaar-heid	-	+	++	+ !	++
		Bovenlokale bereikbaar-heid	+	++	++	++	++
		Fietsbereik-baarheid	+	++	++	++	++
		Aantal knelpunten kruispunt-afwikkeling	-	+	++	+ !	++ !
		Voertuig-verliesuren	-	+	+	+ !	+ !
	3.3.2 Voorzienin gen verkeer en vervoer	Duurzame en veilige mobiliteit	0/+	+	++	+	++
		Mogelijkhed en stallen fietsen	0/+	0/+	++	0/+	++
		Vaarmogelij kheden-waterverbin dingen	0	0	0	0	0
		OV	0/+	+	+	+	+
		Parkeren	- -	++	++	++	++
		Transferium	- -	++	++	++	++

6.4.2 Beschouwing

Bereikbaarheid (3.3.1)

- Alle alternatieven leiden tot ontwikkelingen en daarmee, zonder aanvullende maatregelen, tot een toename van de hoeveelheid (auto)verkeer. In Basisalternatief staan tegenover de toename geen wezenlijke mobiliteitsmaatregelen. Het Basisalternatief leidt daarmee tot een verslechtering van de pendel woon-werk,

(lokale) bereikbaarheid, knelpunten kruispunten en een toename van de voertuigverliesuren.

- In de alternatieven Midden en Hoog zijn ook mobiliteitsmaatregelen voorzien. Deze vangen de groei van verkeer door de ontwikkelingen op en verbeteren de bereikbaarheid en afwikkeling.
- De plusvarianten zetten in op het anders organiseren van mobiliteit en verbeteren daarmee extra de bereikbaarheid en afwikkeling. de plusvarianten ook een bijdrage aan de lokale bereikbaarheid, door voorzieningen beter bereikbaar te maken voor andere transportmiddelen dan de auto.
- Het risico is aanwezig (vooral bij alternatief Hoog) dat er een onbalans ontstaat tussen wonen en werken (plus andere doeleinden voor verplaatsingen, zoals vrijetijdsbesteding) waardoor er een grotere verplaatsingsbehoefte ontstaat en daardoor een druk op de bereikbaarheidsdoelstellingen (vandaar de uitroeptekens)
- De alternatieven Midden en Hoog zijn niet onderscheidend op het criterium bovenlokale bereikbaarheid omdat dit criterium sterk afhankelijk is van ontwikkelingen die de gemeentegrens overschrijden. Wel leiden de voorziene ontwikkelingen in de alternatieven Midden en Hoog tot een verbeterde infrastructuur in Noordwijk waardoor verkeer beter door Noordwijk stroomt en daarmee ook sneller op de plek van (bovenlokale) bestemming is. Alternatieven Midden en Hoog leiden tot meer verkeer, maar voorzien tevens in mobiliteitsmaatregelen en dragen daarmee bij aan verbetering van de lokale en bovenlokale bereikbaarheid.
- De mobiliteitsmaatregelen in alternatieven Midden en Hoog hebben een positief effect op het fietsgebruik en de fietsbereikbaarheid. Het Basisalternatief voorziet niet in ontwikkelingen die leiden tot een verbetering van de fietsbereikbaarheid.
- De alternatieven zijn niet specifiek gericht op knelpunten in kruispuntafwikkeling. De mobiliteitsmaatregelen in alternatieven Midden en Hoog hebben een positief effect op de bereikbaarheid en daarmee op knelpunten. De varianten plus bieden hiervoor naar verwachting meer mogelijkheden dan de varianten neutraal.
- De verbeteringen in de infrastructuur die voorzien worden in de alternatieven Midden en Hoog beperken het aantal voertuigverliesuren. Het Basisalternatief voorziet niet in verbeteringen in de infrastructuur waarmee het aantal voertuigverliesuren beperkt kan worden.

Voorzieningen verkeer en vervoer (3.3.2)

- Alle alternatieven dragen bij aan duurzame en veilige mobiliteit. Nieuwe wegen moeten duurzaam veilig worden ingericht. Alternatieven Midden en Hoog bieden hiervoor meer mogelijkheden dan het Basisalternatief. Variant plus biedt tevens meer mogelijkheden dan variant neutraal.
- Aangenomen mag worden dat bij de plusvarianten meer en betere voorzieningen worden gerealiseerd voor (elektrisch) fietsen (stallingen, oplaadpunten). Deze alternatieven kunnen daardoor meer bijdragen aan het realiseren van de doelstellingen dan het Basisalternatief en de neutrale varianten.
- De alternatieven zijn niet specifiek gericht op vaarmaatregelen.
- In alle alternatieven zijn OV-mogelijkheden voorzien. Alle alternatieven leiden daarmee tot een verbetering van OV. Alternatieven Hoog en Midden voorzien in meer maatregelen dan het Basisalternatief. Er is geen wezenlijk onderscheid tussen alternatieven Hoog en Midden en ook niet tussen varianten neutraal en plus. Vooral alternatief Hoog biedt een betere basis (grotere vraag) voor een goed OV dan de andere alternatieven.
- Het Basisalternatief voorziet niet in extra parkeergelegenheden en/of het oplossen van parkeerproblemen. Met de toename van verkeer leidt het Basisalternatief tot een verslechtering van de parkeersituatie in Noordwijk. Alternatieven Midden en Hoog pakken wel het parkeerprobleem aan en dragen daarmee bij aan de doelstelling op het

gebied van verkeer. Er is in dit opzicht geen wezenlijk onderscheid tussen alternatieven Hoog en Midden en ook niet tussen varianten neutraal en plus.

- Het Basisalternatief voorziet niet in een transferium, alternatieven Midden en Hoog doen dit wel. Er is geen wezenlijk onderscheid tussen varianten neutraal en plus.

6.5 Concurrentiekracht

6.5.1 Effecten en beoordeling

***Doelen en ambities**: Vergroting van de concurrentiekracht vanuit de strategie: streven naar topkwaliteit en de vergroting van diversiteit versterkt het onderscheidend vermogen en daarmee de concurrentiekracht en aantrekkelijkheid voor inwoners, ondernemers en bezoekers.*

Voorbeeld: hoogwaardige Noordwijkse binnen- en buitensportaccommodaties geschikt houden voor (top-)sportwedstrijden en trainingen en het 'binnenhalen' van belangrijke sportevenementen.

Vasthouden allerlei kwaliteitskeurmerken en uitbreiden hoge scores in allerlei ranglijsten en competities.

Niveau 2	Niveau 3	Criteria	Basis-alternatief	Midden-neutraal-alternatief	Midden-plus-alternatief	Hoog-neutraal-alternatief	Hoog-plus-alternatief
3.4 Concurrentiekracht	3.4.1 Sport	Accommodaties geschikt voor topsport	0/+	+	+	+	+
		Meervoudig gebruik sportaccommodaties	0	0	0	0	0
		Organisatie van grote sportevenementen	0/-	+	+	++	++
		Kwaliteit accommodaties	0	0	0	0	0
		Diversiteit accommodaties	0/-	+	+	++	++
	3.4.2 Aanbod	Congresfunctie	0/-	+	+	+	+
		Leisure	0/+	+	+	+	+
		Evenementen	0/-	+	+	+	+

Niveau 2	Niveau 3	Criteria	Basis-alternatief	Midden-neutraal-alternatief	Midden-plus-alternatief	Hoog-neutraal-alternatief	Hoog-plus-alternatief
		Veelzijdig	0/+	+	+	+	+
	3.4.3 Kwaliteit	Toeristische functie recreatieparken	0/+	+	+	+	+
		Streekproducten	0	0	0	0	0
		Bereikbaarheid strand	0/+	+	+	+	+
		Rankings als Blauwe Vlag, Quality Coast, etc	0	0/+	+	0/+	+

6.5.2 Beschouwing

Sport (3.4.1)

- Ten aanzien van sport voorziet het Basisalternatief alleen in een kwaliteitsverbetering van bestaande locaties. Het draagt hierbij bij aan doelstellingen ten aanzien van (top)sport, maar niet optimaal en ook niet volledig. Alternatieven Midden en Hoog zetten meer in op de verdere ontwikkeling van (top)sportvoorzieningen, Hoog biedt hierbij meer mogelijkheden dan Midden.
- De alternatieven zijn niet onderscheidend op het gebied van het meervoudig gebruiken van accommodaties en de kwaliteit van accommodaties.
- De grootte van de investeringen in alternatief Hoog maakt het nog beter mogelijk om grote sportevenementen te organiseren en een diversiteit aan accommodaties te creëren dan de grootte van de investeringen in alternatief Basis en alternatief Midden.

Aanbod (3.4.2)

- Het Basisalternatief draagt slechts in geringe mate bij aan doelstellingen op het gebied van congressen, leisure, evenementen en veelzijdigheid. Alternatieven Midden en Hoog doen dit meer. Er is hierbij geen wezenlijk onderscheid tussen alternatieven Midden en Hoog en ook niet tussen varianten neutraal en plus.

Kwaliteit (3.4.3)

- Alle alternatieven dragen bij aan verbetering van de toeristisch-recreatieve kwaliteit. Het Basisalternatief doet dit wel minder (met name op het gebied van bereikbaarheid) dan de alternatieven Midden en Hoog. Er is hierbij geen wezenlijk onderscheid tussen alternatieven Midden en Hoog en ook niet tussen varianten neutraal en plus.
- Duurzaamheidsmaatregelen in de varianten plus kunnen de score op rankings verder verhogen. Ook de ontwikkelingen die in de alternatieven Midden en Hoog genomen worden kunnen extra investeringen op aspecten die invloed hebben op de beoordeling in deze rankings mogelijk maken. Hiermee hebben ook deze alternatieven een positief effect op de score in deze rankings. In het Basisalternatief worden geen maatregelen genomen die de score in deze rankings kunnen verhogen.

7. Overzicht en integrale beschouwing

Dit hoofdstuk bevat het overzicht van de beoordelingen, geaggregeerd op het niveau 3 van het beoordelingskader voor de hoofdaspecten Mens en omgeving, Natuurlijk en historisch kapitaal en Welvaart. Vervolgens zijn beschouwingen opgenomen voor deze drie hoofdaspecten. Het hoofdstuk wordt afgesloten met een integrale beschouwing.

7.1 Overzicht en aggregatie van beoordelingen

In onderstaande paragrafen zijn de tabellen 7.1, 7.2 en 7.3 opgenomen waarin de beoordelingen uit de tabellen in de voorgaande hoofdstukken 4, 5 en 6 zijn geaggregeerd tot beoordelingen op niveau 3 van het beoordelingskader. De aggregatie heeft plaatsgevonden zonder exacte weging van de verschillende criteria. Er heeft dus geen expliciete multicriteria-analyse (aggregatie) plaatsgevonden waarin de geaggreerde beoordeling wordt gebaseerd op het 'gewogen optellen' van de scores van de criteria. De aggregatie kan worden beschouwd als een 'expert opinion' voor de beoordeling op niveau 3, gebaseerd op de onderliggende beoordelingen op niveau 4 van het beoordelingskader. Bij de aggregatie is dus, op basis van het deskundigenoordeel, het verschil in belang dat aan de criteria wordt toegekend wel verdisconteerd. Deze aanpak van de aggregatie past goed bij het kwalitatieve karakter van de beoordelingen[7]. In bijlage 4 zijn overzichtstabellen van de beoordelingen en de aggregatie opgenomen.

7.2 Beoordelingen Mens en omgeving

De geaggregeerde beoordelingen voor het hoofdaspect Mens en omgeving zijn opgenomen in tabel 7.1.

Tabel 7.1 Geaggregeerde beoordeling voor het hoofdaspect Mens en omgeving

Niveau 2	Niveau 3	Basis-alternatief	Midden-neutraal-alternatief	Midden-plus-alternatief	Hoog-neutraal-alternatief	Hoog-plus-alternatief
1.1 Wonen						
	1.1.1 Aantal en doelgroepen	0/+	+	+	+ !	+ !
	1.1.2 Kwaliteit	0/+	0/+	++	0/+	++
1.2 Gezonde fysieke leefomgeving						
	1.2.1 Geluid	-	-	+ !	- -	+ !
	1.2.2 Lucht	0	0/-	+	0/-	0/+
	1.2.3 Veiligheid	0	0	0	0	0
1.3 Sociaal kapitaal / samenleving						
	1.3.1 Immateriële aspecten	0/+	0/+	0/+	0/+	0/+

7 Overigens is bij een aggregatie het wegen van afzonderlijke criteria vooral relevant als binnen een bepaald aspect voor verschillende criteria duidelijk verschillende (positieve tegenover negatieve) oordelen zijn gegeven, dat wil zeggen als in een kolom van de beoordelingstabel zowel negatieve als positieve oordelen aanwezig zijn.

Niveau 2	Niveau 3	Basis-alternatief	Midden-neutraal-alternatief	Midden-plus-alternatief	Hoog-neutraal-alternatief	Hoog-plus-alternatief
	1.3.2 Materiële voorzieningen	0	+	+	++	++
1.4 Ontplooiingsmogelijkheden						
	1.4.1 Voorzieningen fysiek	0/+	+	+	+	+
	1.4.2 Aanbod immaterieel	+	+	+	++	++
1.5 Ruimtelijke omgevingskwaliteit						
	1.5.1 Gebouwde omgeving	+	0/+	0/+	+ !	+ !
	1.5.2 Buitengebied	0/+	+	+	+	+

Het overzicht van de beoordelingen laat zien dat de alternatieven Midden en Hoog een beter doelbereik hebben dan het Basisalternatief voor de aspecten Wonen, Sociaal kapitaal/samenleving, Ontplooiingsmogelijkheden en Ruimtelijke omgevingskwaliteit en landschap.

Alternatief Hoog-plus heeft de meest positieve beoordelingen, maar het verschil met alternatief Midden-plus is niet erg groot. Bij alternatief Hoog-plus wordt kwantitatief (aantal en diversiteit van de woningen e.d.) en kwalitatief (gunstig effect op de bestaande woningvoorraad door duurzaamheidsmaatregelen) het best invulling gegeven aan de doelstellingen voor de woningbouw. De meerwaarde van alternatief Hoog ten opzichte van alternatief Midden is voor een deel van de doelen (vooral ten aanzien van het aantal en de diversiteit van de woningen) echter beperkt, doordat het aantal woningen en de diversiteit van het aanbod bij alternatief Midden al in belangrijke mate voldoet aan de doelstellingen op deze punten.

De kanttekening is dat bij alternatief Hoog de omvang van het programma, samen met de plaats waar het programma moet worden gerealiseerd (vooral meer verdichting in de kernen, in vergelijking met alternatief Midden) het risico in zich heeft dat er een minder pluriforme ontwikkeling zal plaatsvinden (vandaar de uitroeptekens in de beoordelingstabel).

De sterke groei (bij alternatief Midden en nog sterker bij alternatief Hoog) van het aantal woningen (en dus tevens van het aantal inwoners) kan tevens effect hebben op het sociaal kapitaal/samenleving en de sociale cohesie (het aantal 'nieuwkomers' is vooral bij alternatief Hoog relatief groot ten opzichte van de huidige bevolking). Bedacht moet worden dat bij alternatief Hoog de woningvoorraad met ongeveer 45% toeneemt ten opzichte van de bestaande voorraad (tegen ruim 30% bij alternatief Midden en 15% bij Basis). Dat is een (relatief) forse toename, die, om de ontwikkeling blijvend in goede banen te leiden en het 'Noordwijks DNA' te borgen en het karakter van Noordwijk te behouden, nadrukkelijk om aandacht en kaders vraagt. Bij alternatief Midden is dit risico ook aanwezig, maar minder groot dan bij alternatief Hoog. Hierbij is tevens van belang dat bij Alternatief Hoog de extra woningbouwopgave wordt gerealiseerd in de bestaande bebouwde omgeving (door verdichting en opvullen van ruimte in de bestaande kernen). Dit betekent dat vooral bij alternatief Hoog de woningen moeten worden gebouwd in de relatief beperkte ruimte die in de bestaande kernen aanwezig is. Op zichzelf is dat een factor die zou kunnen leiden tot bepaalde typen van woningen, voor specifieke doelgroepen (gestapeld, (luxe) appartementen; weinig tot geen grondgebonden woningen). Bij het Middenalternatief is die druk minder groot, ook omdat bij dat alternatief de ontwikkelingen ook buiten de kernen plaatsvinden, waardoor er een grotere kans is op meer

diversiteit in de nieuw te bouwen woningen. Al met al lijkt de meerwaarde van alternatief Hoog ten opzichte van alternatief Midden beperkt als het gaat om de doelstellingen voor wonen: met het woningbouwprogramma van alternatief Midden worden de doelen al gehaald.

Als wordt gekeken naar de kwalitatieve doelstellingen bij het thema wonen (dit kan worden gerelateerd aan de gemiddelde kwaliteit van de woningvoorraad) valt op dat de plusvarianten positiever zijn beoordeeld dan de neutrale varianten. Dit geldt zowel voor alternatief Hoog als voor alternatief Midden. Dit heeft te maken met de inspanningen die bij de plusvarianten worden gedaan om (een deel van) de bestaande woningen te verbeteren. Hoewel deze verbeteringen bij deze varianten zijn ingegeven door het duurzamer (energiezuiniger) maken van bestaande woningen heeft dit ook effect op de algehele kwaliteit van de betrokken woningen.

Bij het Basisalternatief is geen plusvariant beschouwd. Als ook het Basisalternatief zou worden uitgebreid met een pakket duurzaamheidsmaatregelen zou de beoordeling van het 'Basisalternatief plus' vergelijkbaar worden met die van de alternatieven Midden-plus en Hoog-plus. Met andere woorden: als zou worden gekozen voor het Basisalternatief is het mogelijk om de duurzaamheidsprestaties te vergroten door alsnog ook een pakket duurzaamheidsmaatregelen op te nemen.

Voor het aspect Gezonde fysieke leefomgeving is de in de vergelijking tussen de neutrale varianten (Midden-neutraal en Hoog-neutraal) beoordeling voor de neutrale varianten minder gunstig dan voor de plusvarianten. Deze beoordeling is gebaseerd op de verwachting dat een meer intensieve benutting van het grondgebied van Noordwijk (groter aantal woningen, meer activiteiten, zoals opgenomen in de alternatieven Midden en Hoog) een risico is voor de geluidbelasting en (maar dat speelt minder sterk) de kwaliteit van de lucht. Dit is vooral gerelateerd aan de verkeeraantrekkende werking van nieuwe ontwikkelingen en de emissie van geluid en luchtverontreinigende stoffen van autoverkeer. De plusvarianten zijn gunstiger beoordeeld dan de neutrale varianten vanwege de maatregelen om de groei van 'traditioneel' autoverkeer (en daarmee ook de belasting door geluid en lucht) terug te dringen. Bij de plus-varianten is dus de verwachting dat de maatregelen voor duurzame mobiliteit er toe zullen leiden dat de milieubelasting door wegverkeer niet groter wordt dan in de bestaande situatie, ondanks de groei van het aantal inwoners. Uiteraard vraagt dit om een goede aanpak van de mobiliteit; het risico is dat zonder goede maatregelen alsnog de leefomgevingskwaliteit zal afnemen. Dit is in de sterkste mate het geval bij alternatief Hoog, met het grootste programma.

Voor het aspect Gezonde leefomgeving kan ook worden gekeken naar de verschillen tussen de alternatieven Midden en Hoog. Grosso modo kan worden gesteld dat - op het niveau van de gemeente – een toename van het aantal woningen met 45% (alternatief Hoog) ook leidt tot toename van het aantal verplaatsingen met ruwweg 45%. Daarnaast neemt met groei van het aantal inwoners ook het aantal personen toe dat potentieel kan worden gehinderd. Bij alternatief Midden is de toename (relatief en absoluut) kleiner, ruim 30%. De risico's op negatieve effecten zijn daardoor het grootst bij alternatief Hoog. Dit alternatief gaat immers voor de 'extra' woningbouwopgave (extra ten opzichte van alternatief Midden) uit van verdichting in de bestaande dorpskernen. Doordat de toevoeging van het aantal woningen ten opzichte van de bestaande voorraad vooral bij alternatief Hoog relatief groot is en er tevens van wordt uitgegaan dat bij alternatief Hoog ook het toeristisch en recreatief gebruik meer wordt geïntensiveerd dan bij alternatief Midden (hetgeen ook leidt tot druk op de ruimte in de bestaande kernen), is de verwachting dat de hoeveelheid verkeer (en daarmee in potentie ook het effect van verkeer op de fysieke leefomgeving) relatief sterk toeneemt ten op zichtte van de bestaande situatie. In vergelijking met het alternatief Midden (met wat meer gespreide woningbouwlocaties, met (relatief) minder nadruk op de kernen) zal die toename bij alternatief Hoog relatief veel effect hebben in de bestaande dorpskernen.

De beoordelingen voor de aspecten Ontplooiingsmogelijkheden en Ruimtelijke omgevingskwaliteit zijn positief, en minder onderscheidend voor de alternatieven. Bij de Ruimtelijke omgevingskwaliteit wordt de kanttekening geplaatst dat intensivering van het gebruik van de bestaande kernen (hetgeen vooral bij alternatief Hoog aan de orde is) om aandacht vraagt voor het borgen van de ruimtelijke kwaliteit.

Alles samen beschouwd overheersen voor het hoofdaspect Mens en omgeving positieve beoordelingen. De enige uitzondering op het positieve beeld is aanwezig bij het aspect Gezonde fysieke leefomgeving, vooral bij de neutrale varianten.

7.3 Beoordelingen Natuurlijk en historisch kapitaal

De beoordelingen voor de effecten van de alternatieven in tabel 7.2 laten een minder positief beeld zien dan de beoordeling voor Mens en omgeving (tabel 7.1). Dit betekent dat de doelstellingen en ambities die voor het natuurlijk en historisch kapitaal zijn geformuleerd niet of slechts ten dele worden gerealiseerd. Het overzicht van de beoordelingen geeft aan dat de beoordelingen van de varianten 'neutraal' relatief ongunstig zijn en dat deze alternatieven van de beschouwde alternatieven de kleinste bijdrage aan de doelstellingen leveren.

Tabel 7.2 Geaggregeerde beoordeling voor het hoofdaspect Natuurlijk en historisch kapitaal

Niveau 2	**Niveau 3**	**Basis-alternatief**	**Midden-neutraal-alternatief**	**Midden-plus-alternatief**	**Hoog-neutraal-alternatief**	**Hoog-plus-alternatief**
2.1 Biodiversiteit en natuurkwaliteit						
	2.1.1 Gebieden	0/-	-	0	-	0
	2.1.2 Soorten	0/-	0/-	0/+	0/-	0/+
2.2 Erfgoed en cultuurhistorie						
	2.2.1 Cultuurhistorie	0	0/-	0/-	0/-	0/-
	2.2.2 Aardkunde	0	0	0	0	0
2.3 Water en bodem						
	2.3.1 Water	0	0	0/+	0	0/+
	2.3.2 Bodem	0	0	0	0/+	0/+
2.4 Energie en grondstoffen						
	2.4.1 Energiegebruik	0	0	++	0	++
	2.4.2 Grondstoffen-gebruik	0/-	0/-	0	0/-	0
2.5 Emissies						
	2.5.1 Emissies broeikasgassen	0/-	-	+	-	+
	2.5.2 Emissie stikstof	0/-	-	+	-	+

Bij de beoordeling voor het aspect biodiversiteit en natuurkwaliteit zijn beide neutrale alternatieven (Midden-neutraal en Hoog-neutraal) duidelijk negatief beoordeeld voor de effecten op natuurgebieden. Dit is het gevolg van de effecten door de depositie van stikstof in Natura 2000-gebieden die, als geen andere maatregelen worden genomen, per saldo relatief sterk zullen toenemen. Bij de neutrale alternatieven wordt de toename van de depositie (door de woningbouw- en andere ontwikkelingen) in mindere mate gecompenseerd door een afname van de depositie (door duurzaamheidsmaatregelen) dan bij de plus-alternatieven. Het gezamenlijke effect op Natura 2000-gebieden is, door de toename van de depositie, negatief.

De afzonderlijke bouwstenen van de ontwikkelingen kunnen waarschijnlijk doorgang vinden doordat per bouwsteen het depositie-effect relatief klein is (zie bijlage 2). Hierbij is echter een aantal onzekerheden aanwezig. Immers, de regelingen van het PAS zijn van toepassing bij deze ontwikkelingen en het is onzeker hoe het PAS en de beschikbare depositieruimte in de Natura 2000-gebieden er op termijn uit zullen zien. Twee woningbouwlocaties (Wantveld en van de Berghstichting) zijn niet zonder meer vergunbaar en vragen om planaanpassing, dan wel om maatregelen om de toename van stikstof zo te beperken, dat het wel vergunbaar wordt. Een concrete optie voor de Van de Bergstichting zou het beperken van het aantal woningen tot 150 kunnen zijn.

Binnen de huidige regelgeving (het PAS) is 'salderen' van de emissie en depositie van ontwikkelingen en duurzaamheidsmaatregelen op het *niveau van een gemeente* niet mogelijk. Dat houdt in dat de 'winst' die wordt geboekt door duurzaamheidsmaatregelen (bijvoorbeeld door het energiezuiniger maken van woningen of het terugdringen van de automobiliteit; met als gevolg een kleinere emissie van stikstof en een lagere depositie) niet kan worden gebruikt als depositieruimte ('ontwikkelruimte') voor nieuwe ontwikkelingen. Dit laat onverlet dat op gemeentelijk niveau een ambitie zou kunnen zijn dat de gemeentelijke bijdrage aan de stikstofdepositie niet mag toenemen of zelfs zou moeten afnemen. Dit kan bijvoorbeeld door een samenhangend pakket van maatregelen te definiëren[8]. Voor de langere termijn kunnen maatregelen gericht op het terugdringen van de emissie van stikstofverbindingen er toe bijdragen dat achtergrondgehalten dalen. Dit is gunstig voor de natuur (wat op zichzelf ook een belang van de gemeente is), maar kan op termijn er ook toe bijdragen dat ontwikkelingen mogelijk blijven. Hierbij kan de kanttekening worden gemaakt dat een deel van de duurzaamheidsmaatregelen die zijn meegenomen in de Aeriusberekeningen tamelijk forse zijn (zoals instellen zone langs de kust die niet voor auto's met verbrandingsmotor toegankelijk is).

Anders dan op het niveau van de gemeente is het in de huidige regelgeving wel mogelijk om op *projectniveau* (bijvoorbeeld een woningbouwontwikkeling) samenhangende maatregelen te nemen om depositie-effecten van dat project te beperken. Zo kan in een project worden uitgegaan van (zeer) energiezuinige en emissiearme woningen en kunnen aan het project mobiliteitsmaatregelen worden genomen. Dit kan per project in beeld worden gebracht.

Voor wat betreft de doelstellingen voor Natuurlijk en historisch kapitaal zijn de plusvarianten duidelijk gunstiger dan de neutrale varianten: de extra maatregelen en voorzieningen in de plusvarianten kunnen worden aangemerkt als noodzakelijk om de doelstellingen te kunnen realiseren. Dit geldt voor de effecten op Natura 2000-gebieden, maar ook voor de doelstellingen ten aanzien van energie- en grondstoffengebruik en de emissie van broeikasgassen (CO_2).

Een duidelijke conclusie is dat de maatregelen om het energiegebruik in bestaande woningen terug te dringen (deze maatregelen zijn onderdeel van de plus-varianten) een gunstig effect

8 De Omgevingswet bevat de mogelijkheid om programma's vast te stellen. Een voorbeeld van een dergelijk programma op gemeentelijk niveau zou kunnen zijn het 'programma stikstofemissie en -depositie'.

hebben op het gebruik van primaire (fossiele) energie, op de emissie[9] van stikstofverbindingen (die vrijkomen bij de verbranding van (fossiele) brandstoffen, zoals voor de verwarming van woningen) en op de emissie CO_2 Deze maatregelen leveren daardoor een goede bijdrage aan het doelbereik ten aanzien van energiegebruik en emissies en leiden tot een positieve beoordeling van de alternatieven Midden-plus en Hoog-plus voor de betreffende aspecten.

Geconstateerd kan worden dat de effectiviteit van maatregelen aan bestaande woningen afneemt met het aantal woningen dat wordt aangepakt. Immers, de voorraad 'slechte woningen' (met hogere energielabels) wordt als eerste aangepakt. Als deze woningen zijn aangepakt richt de aandacht zich vervolgens op woningen met minder hoge energielabels, waardoor het rendement van maatregelen relatief kleiner wordt. Het (gemiddelde) effect van verbeteren van de bestaande woningvoorraad is daardoor bij een groter aantal woningen in totaliteit groter, maar gemiddeld per woning kleiner.

Er kan echter ook worden geconcludeerd dat deze duurzaamheidsmaatregelen maar een beperkt effect hebben op het terugdringen van de depositie in Natura 2000-gebieden. Dit komt doordat de emissies uit de woningen op wat grotere afstand van de Natura 2000 gebieden optreden. Uit de berekeningen blijkt dat vooral autoverkeer (bestaand dan wel nieuw gegenereerd door woningbouwontwikkelingen) verantwoordelijk is voor de depositie-effecten van de woningbouwprojecten. Dit komt doordat de emissie vanuit auto's voor een deel zal plaatsvinden op wegen die dicht bij Natura 2000 gebieden liggen. Autoverkeer is daardoor een belangrijk aangrijpingspunt voor het terugdringen van de depositie in Natura 2000-gebieden. Dit geldt met name voor het verkeer op wegen direct langs de duinen, bijvoorbeeld de Northgodreef.

In de beoordelingen is het verschil tussen de alternatieven Midden en Hoog relatief klein (en overigens ook met het basisalternatief). Aandachtspunt bij alternatief Hoog is dat het risico aanwezig is dat cultuurhistorische waarden en het karakter van de bestaande dorpen als gevolg van de sterke verdichting direct of indirect worden aangetast.

7.4 Beoordelingen Welvaart

De beoordelingen voor het hoofdaspect Welvaart laten een positief beeld zien: alle alternatieven dragen bij aan het bereiken van de doelen en ambities. De plusvarianten vertonen een positiever beeld dan de neutrale varianten. De reden daarvoor is dat de inspanningen die worden gedaan om te verduurzamen ook gunstig zijn voor het vestigingsklimaat en de concurrentiepositie.

Tabel 7.3 Geaggregeerde beoordeling voor het hoofdaspect Welvaart

Niveau 2	**Niveau 3**	**Basis-alternatief**	**Midden-neutraal-alternatief**	**Midden-plus-alternatief**	**Hoog-neutraal-alternatief**	**Hoog-plus-alternatief**
3.1 Lokaal vestigingsklimaat						
	3.1.1 Materieel vestigings-klimaat	0/+	+	+	+	+
	3.1.2 Immaterieel vestigingsklimaat	0/+	+	+	++	++

9 Ter toelichting op het onderscheid tussen emissie en depositie: de term *emissie* (ook wel aangeduid als uitstoot) heeft betrekking op de hoeveelheid stikstofverbindingen (of andere stoffen, zoals CO_2) in de atmosfeer terecht komen. De term *depositie* heeft betrekking op de hoeveelheid van die stoffen die, na te zijn verplaatst in de atmosfeer, op de Natura 2000-gebieden terecht komt.

3.2 Vastgoedwaarde						
	3.2.1 Vastgoed-waarde particulier	0/+	+	++	+	++
	3.2.2 Vastgoed-waarde bedrijfsleven	0/+	+	+	+	+
3.3 Bereikbaarheid en ontsluiting						
	3.3.1 Bereikbaarheid	0	+	++	+ !	++
	3.3.2 Voorzieningen verkeer en vervoer	0/+	+	++	+	++
3.4 Concurrentiekracht						
	3.4.1 Sport	0	+	+	+	+
	3.4.2 Aanbod	0	+	+	+	+
	3.4.3 Kwaliteit	0/+	+	+	+	+

Alternatief Hoog-plus is als meest gunstige alternatief beoordeeld voor het hoofdaspect welvaart. Dit komt door de combinatie van een toename van de bevolking, en dus van de lokale economie (die bij dit alternatief het grootst is: een toename van ongeveer 45% ten opzichte van de bestaande situatie) gekoppeld aan duurzaamheidsmaatregelen die stimulerend kunnen werken op de economie. Tegelijkertijd zijn bij dit alternatief de risico's het grootst: bij onvoldoende aandacht en als de kaders onvoldoende waarborgen bieden kan de ontwikkeling minder goed uitpakken (vandaar het uitroepteken in de tabel).

Aandachtspunt is de bereikbaarheid bij alternatief Hoog: de intensivering van het gebruik van de ruimte in de bestaande kernen leidt tot een toename van de verplaatsingsbehoefte. Goede maatregelen om de kernen zowel bereikbaar als leefbaar te houden (zoals het transferium en maatregelen om alternatieven voor autoverkeer (zoals de (elektrische) fiets en een goed openbaar vervoer) te stimuleren kunnen er toe bijdragen dat ook bij een sterke verdichting het dorp en de toeristisch-recreatieve functies bereikbaar blijven terwijl tevens de kwaliteit van de leefomgeving wordt verbeterd.

7.5 Totaalbeoordeling

De algemene conclusie is dat meer ontwikkelingen (de alternatieven Midden en Hoog) gunstig zijn voor welvaart en de mens (positieve beoordelingen), maar dat dit ten koste kan gaan van het bestaande karakter van Noordwijk, van de kwaliteit van de fysieke leefomgeving en van de natuurwaarden in de duingebieden (negatieve beoordelingen).

Hierbij is tevens van belang dat wet- en regelgeving (vooral ten aanzien van Natura 2000-gebieden) een risico kan zijn voor de voorgenomen ontwikkelingen; dit risico neemt toe met de omvang van de ontwikkelingen.

Uit de beoordelingen wordt duidelijk dat voor het behalen van de doelstellingen en ambities de neutrale alternatieven relatief slecht scoren. Deze alternatieven tonen een relatief grote onbalans tussen doelbereik voor de diverse (hoofd)aspecten.

Ten aanzien van de alternatieven Midden-plus en Hoog-plus kan worden geconcludeerd dat de duurzaamheidsmaatregelen die in dit MER zijn beschouwd, en die vooral zijn gericht op de

duurzaamheidsaspecten energie en emissies, ook leiden tot meer positieve beoordelingen op niet-energieaspecten. De investeringen die worden gedaan in het kader van de duurzaamheid (energie en emissies) dragen ook bij aan een betere kwaliteit van leefomgeving en aan betere perspectieven voor de welvaart.

Voor de vergelijking tussen de alternatieven Midden-plus en Hoog-plus gaat het vooral om de locatie van de extra ontwikkelingen in alternatief Hoog, de vorm (type woningen, doelgroep) en (ruimtelijke) kwaliteit (inpassing in de bestaande omgeving). Deze extra ontwikkelingen bestaan grotendeels uit verdichting in de bestaande kernen. De relatief grote omvang daarvan biedt kansen (bijvoorbeeld voor de lokale economie), maar is tevens een risico voor het behoud van het Noordwijks karakter: kan bij dit alternatief het 'Noordwijks DNA' behouden blijven? Alternatief Hoog-plus vraagt daarnaast –als zou worden gestreefd naar een neutraal saldo voor de depositie van stikstof in Natura 2000-gebieden- om forse en ingrijpende maatregelen (zoals het beperken van de bereikbaarheid voor niet-elektrische auto's van de kustzone) om de emissies te reduceren om voldoende 'compensatie' te realiseren tegenover de toename van de emissie door de ontwikkelingen.

Uit de beoordelingen komt naar voren dat de extra bijdrage die alternatief Hoog levert aan de doelstellingen op het vlak van wonen beperkt is ten opzichte van alternatief Midden.

Oftewel: alternatief Midden-plus levert van de beschouwde alternatieven de beste 'mix' van doelbereik voor de beschouwde (hoofd)aspecten. Dit alternatief is qua doelbereik voor het hoofdaspect Mens en omgeving ongeveer gelijkwaardig aan alternatief Hoog-plus, maar heeft minder risico's voor Noordwijks DNA, en de leefomgevingskwaliteit dan alternatief Hoog.

7.6 Conclusie en aanbevelingen

Conclusie over voorkeursalternatief
Op basis van de beoordelingen in dit MER, zoals samengevat in paragraaf 7.5, ligt het voor de hand het alternatief Midden-Plus te gebruiken als de basis voor de Omgevingsvisie Noordwijk 2030. In MER-termen betekent dit dat het alternatief Midden-plus wordt aangemerkt als de basis voor het voorkeursalternatief.

Vanuit het MER is dus de aanbeveling aan de gemeente om Midden-plus aan te merken als de basis voor het voorkeursalternatief dat in de Omgevingsvisie wordt opgenomen.

Aanbevelingen
Uit de beoordelingen in dit MER komt een aantal aandachtspunten voor het vervolg op de Omgevingsvisie naar voren. Voor woningbouwlocaties die leiden tot hoge depositie van stikstofverbindingen in Natura 2000 gebieden (Wantveld en Vd Berghstichting) is nader onderzoek noodzakelijk en kan er voor worden gekozen in de Omgevingsvisie de ontwikkelingsruimte (aantal woningen) te beperken.
In het geval wordt gekozen voor het alternatief Midden-plus is duidelijk dat het behalen van de doelstellingen ten aanzien van duurzaamheid (specifiek voor energie, energiegebruik, emissies) concrete maatregelen noodzakelijk zijn. Duidelijk is ook dat de energieopgave een samenhang heeft met de opgave voor Natura 2000: een kleiner gebruik van fossiele energiedragers betekent ook een kleinere emissie van stikstof en een lagere depositie van stikstof in Natura 2000-gebieden.

In dit MER is er van uitgegaan dat nieuw te bouwen woningen voldoen aan hoge duurzaam-heidseisen. Dit vraagt om aandacht bij de verdere uitwerking van de plannen voor de diverse woningbouwlocaties. Daarnaast is er in het MER van uitgegaan dat maatregelen worden

genomen om de bestaande woningvoorraad een betere energieprestatie te geven. Om dit daadwerkelijk te realiseren is meer inzicht nodig in de (energie)kwaliteit van bestaande woningen. Tevens vraagt de opgave om een nader analyse van de instrumenten (sturen, stellen van kaders, stimuleren, faciliteren, subsidiëren etc.) die kunnen worden ingezet om de doelstellingen (het verduurzamen van de bestaande woningvoorraad) te realiseren, en de rol die de gemeente hierin kan en wil nemen.

Een constatering in dit MER is dat het verkeer (en de emissies van verkeer) een belangrijke factor is in relatie tot de depositie van stikstof in de Natura 2000-gebieden. Verkeer is daarnaast relevant voor het halen van de energiedoelstellingen.

Dit samengenomen leidt tot de volgende aanbevelingen:

- ontwikkel beleid en vervolgens een concreet (uitvoerings)programma om de doelstellingen ten aanzien van energie en emissies te realiseren; dit vraagt in eerste instantie om een nadere analyse van de bestaande situatie en het in kaart brengen van de (beleids)opties van de gemeente om de doelen daadwerkelijk te realiseren; de inspanningen op dit vlak zijn tevens relevant voor de emissie van stikstofverbindingen en de depositie in Natura 2000-gebieden;
- ontwikkel beleid en ontwerp en implementeer vervolgens maatregelen om de (auto)mobiliteit in de gemeente beter te laten aansluiten bij de doelstellingen ten aanzien van duurzaamheid en het beperken van de effecten op Natura 2000 gebieden;
- verken de mogelijkheden om op gemeentelijk niveau te komen tot een 'stikstofboekhouding' die het mogelijk zou maken op gemeentelijk niveau een saldering van af- en toenames van stikstofdepositie toe te passen.

7.7 Leemten in kennis / Monitoring en evaluatie

Leemten in kennis
In de optiek van de gemeente is er voldoende informatie verzameld ten ondersteuning van de besluitvorming in deze fase van de planvorming. Uiteraard kunnen aspecten meer gedetailleerd worden onderzocht. Maar dit leidt volgens de gemeente niet tot andere argumenten voor de besluitvorming. In de optiek van de gemeente zijn er geen essentiële leemtes in kennis gevonden die van belang zijn voor de plan- en besluitvorming rond de Omgevingsvisie.

Monitoring en evaluatie
Conform de Wet milieubeheer is het verplicht een evaluatie uit te voeren van de effecten van de voorgenomen activiteiten. In een milieueffectrapport is het verplicht een (eerste) opzet te geven voor een evaluatieprogramma om te monitoren of de voorspelde effecten ook daadwerkelijk optreden en zo niet of aanvullende besluitvorming en / of maatregelen nodig zijn. Een evaluatieprogramma naar aanleiding van deze plan-m.e.r. wordt weinig zinvol geacht: de milieueffecten worden in later stadium nogmaals en gedetailleerder in beeld gebracht in de op plan-MER volgende plan-, besluitvormings- en vergunningstrajecten en eventueel daaraan gekoppelde m.e.r.-beoordelingen / m.e.r.-procedures. In vervolgtrajecten dan wel evaluatieprogramma's bij concrete besluiten dient tenminste aandacht besteed te worden aan de benoemde aandachtspunten in paragraaf 7.6.

Bijlage 1 Beoordelingskader

Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3	Criteria
1 Mens en omgeving	1.1 Wonen	1.1.1 Aantal en doelgroepen	Ruimte voor diversiteit doelgroepen
			Geschikte woningen voor jongeren
			Geschikte woningen voor ouderen
			Geschikte woningen voor mensen met een beperking
			Sociale woningvoorraad
			Geschikt 'doorstroom'woningen voor gezinnen
			Voorzien in lokale woningbehoefte
			Voorzien in deel van regionale woningbehoefte
			Voorzien in deel van bovenregionale woningbehoefte
		1.1.2 Kwaliteit	Bouwkundige kwaliteit van de woningvoorraad
			Duurzaamheid van de woningvoorraad
	1.2 Gezonde fysieke leefomgeving	1.2.1 Geluid	Gehinderden
			Ernstig gehinderden
			Slaapgestoorden
		1.2.2 Lucht	Blootstelling aan PM_{10} en $PM_{2,5}$ en NO_x
			Geurhinder
		1.2.3 Veiligheid	Zelfredzaamheid
			Veiligheid Noordwijk aan Zee
			Veiligheid Noordwijk Binnen
			Veiligheid buitengebied
			Hoogwaterveiligheid
			Verkeersveiligheid
			Externe veiligheidsrisico's
	1.3 Sociaal kapitaal/ samenleving	1.3.1 Immateriële aspecten	Vernieuwende concepten
			Betrokkenheid
			Vrijwilligers
			Ouderen
			Jongeren
			Verbindingen met samenleving
		1.3.2 Materiële voorzieningen	Functiemenging wonen-werken
			Basisscholen in wijken
			Overige voorzieningen in wijken
	1.4 Ontplooiingsmogelijkheden	1.4.1 Voorzieningen fysiek	Speelgelegenheid kinderen
			Natuurbelevingscentrum
			Kennis/onderwijs
			Wandelmogelijkheden
		1.4.2 Aanbod immaterieel	Bewegen in de buitenruimte
			Verenigingsleven
			Cultureel klimaat

Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3	Criteria
			Geluk
			Uitgaansmogelijkheden jongeren
			Uitbreiding accommodaties
	1.5 Ruimtelijke omgevingskwaliteit en landschap	1.5.1 Gebouwde omgeving	Onderscheidend, Noordwijks DNA
			Herstructurering/herontwikkeling dorpsgebieden
			Kwaliteit openbare ruimte
			Senior-proof openbare ruimte
			Kunst in de openbare ruimte
			Groen
			Koningin Wilhelmina Boulevard
			Centrum Noordwijk aan Zee
			Historisch centrum Noordwijk Binnen
		1.5.2 Buitengebied	Landschap (structuren, kwaliteit, beleefbaarheid)
			Recreatieve routes
			Zee
			Strand
			Groene inbedding sportterreinen
2 Natuurlijk en historisch kapitaal	2.1 Biodiversiteit en natuurkwaliteit	2.1.1 Gebieden	Natura 2000
			NatuurNetwerk Nederland
			Nieuwe natuurontwikkeling
		2.1.2 Soorten	Flora- en faunawet (beschermde planten en dieren)
			Overige natuurwaarden
	2.2 Erfgoed en cultuurhistorie	2.2.1 Cultuurhistorie	Cultuurhistorie, gebouwd erfgoed
			Cultuurhistorie, structuren en gebieden
		2.2.2 Aardkunde	Aardkundige waarden
	2.3 Water en bodem	2.3.1 Water	Waterrobuust-klimaatbestendig
			Grondwaterpeil
			Waterberging
			Waterkwaliteit
		2.3.2 Bodem	Bodemkwaliteit
	2.4 Energie en grondstoffen	2.4.1 Energiegebruik	Duurzame gebouwen
			Duurzame mobiliteit
			Energieneutraal in 2030, energiebesparing en zonne-energie
		2.4.2 Grondstoffengebruik	'Groene' circulaire economie
			Grondstoffengebruik, fossiel-overig
	2.5 Emissies	2.5.1 Emissies broeikasgassen	Emissies CO_2 en overige broeikasgassen
		2.5.2 Emissie stikstof	emissie stikstofverbindingen
3 Welvaart	3.1 Lokaal vestigingsklimaat	3.1.1 Materieel vestigingsklimaat	Bollengebied
			Space Business Park
			Graslanden
		3.1.2 Immaterieel	Agrarische sector - Greenport

Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3	Criteria
		vestigingsklimaat	(economische kant)
			Clusters (zorg, ruimtevaart, toerisme, greenport)
			Ondernemersklimaat
			Starters
			Wijkeconomie
	3.2 Vastgoedwaarde	3.2.1 Vastgoedwaarde particulier	Waarde van woningvoorraad
		3.2.2 Vastgoedwaarde bedrijfsleven	Waarde van bedrijfspanden
	3.3 Bereikbaarheid en ontsluiting	3.3.1 Bereikbaarheid	Pendel woon-werk
			Lokale bereikbaarheid
			Bovenlokale bereikbaarheid
			Fietsbereikbaarheid
			Aantal knelpunten kruispuntafwikkeling
			Voertuigverliesuren
		3.3.2 Voorzieningen verkeer en vervoer	Duurzame en veilige mobiliteit
			Mogelijkheden stallen fietsen
			Vaarmogelijkheden-waterverbindingen
			Openbaar Vervoer
			Parkeren
			Transferium
	3.4 Concurrentiekracht	3.4.1 Sport	Accommodaties geschikt voor topsport
			Meervoudig gebruik sportaccommodaties
			Organisatie van grote sportevenementen
			Kwaliteit accommodaties
			Diversiteit accommodaties
		3.4.2 Aanbod	Congresfunctie
			Leisure
			Evenementen
			Veelzijdig
		3.4.3 Kwaliteit	Toeristische functie recreatieparken
			Streekproducten
			Bereikbaarheid strand
			Rankings als Blauwe Vlag, Quality Coast, etc

Bijlage 2 Stikstofberekeningen

In deze bijlage zijn de uitgangspunten en resultaten van de stikstofemissie- en depositie-berekeningen voor het plan-MER OVN beschreven.

Aanpak: bouwstenen

De voorgenomen ontwikkelingen die zijn opgenomen in de vijf alternatieven zijn verdeeld in een aantal bouwstenen (tabel B.1). De bouwstenen zijn afzonderlijk in Aerius[10] opgenomen en doorgerekend. De totale effecten van de alternatieven zijn bepaald door het optellen van effecten van de betreffende bouwstenen. De effecten zijn in Aerius bepaald voor zeven maatgevende 'hexagonen' (hexagonen zijn rekenpunten in Aerius) waarvan twee in de Coepelduynen en vijf in Kennemerland-zuid (figuur B.1). De ligging van de hexagonen is zodanig dat deze het maximale effect representeren.

Tabel B.1 Bouwstenen (NB = Noordwijk-Binnen, NZ = Noordwijk aan Zee)

Bouwsteen	Locatie	Aantal woningen			Oppervlak			Bezoekers			Energiemaatregelen		
		Basis	Midden	Hoog	Basis	Midden	Hoog	Basis	Midden	Hoog	Basis	Midden	Hoog
1	Bloemenzee NZ	200	200	200									
2	1e Fase Offem-Zuid NB	240	240	240									
3	1e Fase locaties NB	439	439	439									
4	1e Fase locaties NZ	485	485	485									
5	Sancta Maria	160	160	160									
	Subtotaal		*1.509*										
6	2e Fase Offem-Zuid		525	525									
7	2e Fase locaties NB		100	100									
8	Bronsgeest		600	600									
9	V/d Berghstichting		350										
10	2e Fase locaties NZ		125	125									
	Subtotaal		*1.700*										
11	3e Fase locaties NB			650									
12	3e Fase locaties NZ			650									
	Subtotaal		*1.300*										
20	SBP/ESTEC					110.000 m^2 bvo	110.000 m^2 bvo						
21	Evenementen etc.								250.000 per jaar	250.000 per jaar			
22	Evenementen extra									250.000 per jaar			
23	Transferium											100.000 mvt/jaar afname	350.000 mvt/jaar afname
24	Meer toeristen									500.000			
30	Energiemaatregelen bestaande woningvoorraad NB											2.000 woningen	2.000 woningen
31	Energiemaatregelen bestaande woningvoorraad NZ											2.000 woningen	2.000 woningen
32	Duurzame mobiliteit											750.000 mvt/jaar afname	750.000 mvt/jaar afname

Uitgangspunten verkeersgeneratie:
- Woningen: 6 lichte motorvoertuigen/etmaal (gemiddelde van alle soorten bebouwing, waarbij bijvoorbeeld vrijstaande woningen een verkeersgeneratie hebben van 8-9 bewegingen per etmaal en goedkope flatgebouwen 4-5 bewegingen per etmaal)
- Bezoekers: 2,2 bezoekers per motorvoertuig

Na een eerste doorrekening van deze bouwstenen zijn voor de plusvarianten drie extra bouwstenen benoemd en doorgerekend, namelijk:

- Pendelvervoer van en naar het transferium met elektrische bussen.
- Nieuwbouwwoningen energieneutraal; dit heeft effect op de emissie van stikstofoxiden uit de woningen, maar niet op de emissie door verkeer en de emissie van ammoniak (NH_3).
- Instellen 'blauwe zone' langs de kust in Noordwijk aan Zee met uitsluitend 'emissievrij' verkeer.

10 Aerius is sinds de inwerkingtreding van het Programma Aanpak Stikstof (PAS) medio juli 2015 het landelijke middel voor stikstofberekeningen. De berekeningen voor het MER bij de Omgevingsvisie Noordwijk 2030 zijn uitgevoerd in Aerius versie 15.

In de onderstaand beschreven resultaten van de berekeningen zijn deze extra bouwstenen meegenomen.

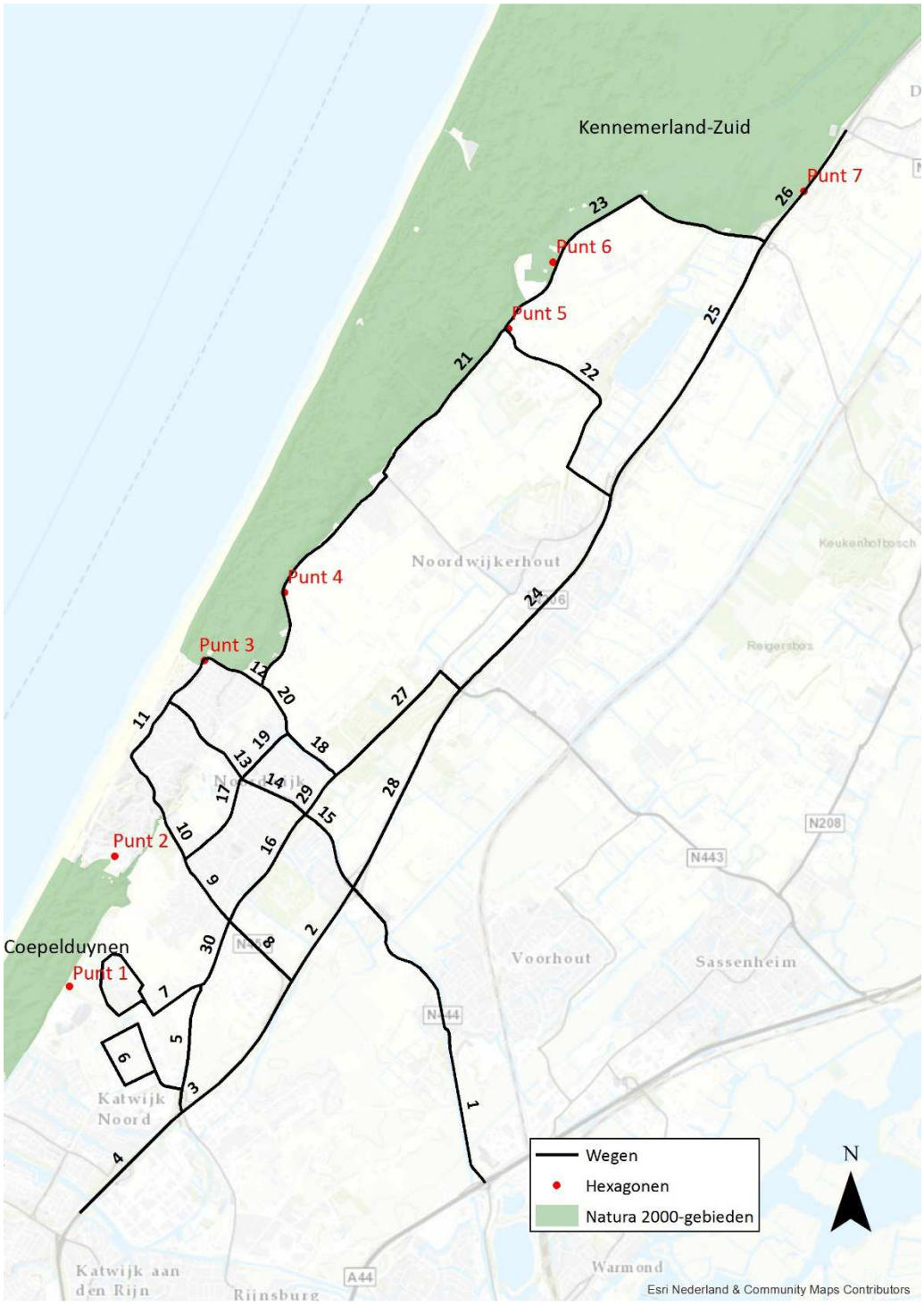

Figuur B.1 Rekenpunten (hexagonen) Aerius en ligging en nummering van de wegvakken. Punten 1 en 2 zijn verder aangeduid als Cd1 en Cd2, de punten 3 t/m 7 als respectievelijk KZ1 t/m KZ5

Vertaling bouwstenen naar input voor Aerius
De woningaantallen zijn in Aerius vertaald in emissies (van NO_X en NH_3) vanuit de woningen (op basis van kengetallen en uitgangswaarden in Aerius). Gerelateerd aan het aantal woningen is op basis van kentallen een schatting gemaakt van de verkeersproductie. Aan de hand van de ligging van de bouwstenen is vervolgens (per bouwsteen) een aanname gedaan over de verdeling van dit verkeer over het wegennet (figuur B.1). Vanwege de manier waarop Aerius werkt zijn de emissies voor woningen ingevoerd, de emissies door verkeer worden door Aerius zelf bepaald.

Voor de niet-woningbouwontwikkelingen zijn aannames gedaan over het aantal voertuigbewegingen en de delen van het wegennet waar de effecten zullen optreden. Voor de maatregelen aan bestaande woningen is een aanname gedaan over de reductie van de N-emissie op basis van een inschatting van de leeftijd en grootte van de woningvoorraad.

Overigens moet opgemerkt worden dat in het MER bij de Omgevingsvisie Noordwijk 2030 globale aannames zijn gedaan ten bate van de inschatting van het effect van stikstof. Dit is voldoende om het totaalbeeld en de ordergrootte van de stikstofeffecten te bepalen. De inschatting van de stikstofeffecten is echter niet geschikt om rechtstreeks ingezet te worden in plan- en besluitvorming. Dat vraagt namelijk om nauwkeuriger detailberekeningen op locatieniveau met de geldende versie van Aerius (Aerius wordt regelmatig geactualiseerd).

Resultaten: effect op emissie
In de berekeningen zijn niet alle emissies (van NO_X en NH_3) opgenomen, maar alleen die emissies die meedoen in/worden beïnvloed door de bouwstenen. Dat wil zeggen dat voor de woningen alleen is gekeken naar de nieuwe woningen in de bouwstenen, en voor bestaande woningen alleen de 4.000 woningen zijn beschouwd die in de bouwstenen 30 en 31 (duurzaamheidsmaatregelen) zitten. Voor deze bouwstenen is overigens geen rekening gehouden met de effecten door verkeer (omdat de isolatie/duurzaamheidsmaatregelen daar geen effect op hebben).

Emissie van stikstofverbindingen gerelateerd aan woningen bestaan uit:

- Woningen (ter plaatse van de woningen):
    - emissie van NOX als gevolg van verwarming/warm water/koken.
    - emissie van NH3 door mensen en huisdieren.
- Verkeer (op wegen die door auto's van en naar de woningen worden gebruikt):
    - emissie van NOx en NH3 door (auto)verkeer.

Als wordt gekeken naar deze 'uitsnede' uit de emissies blijkt het volgende beeld (figuur B.2)

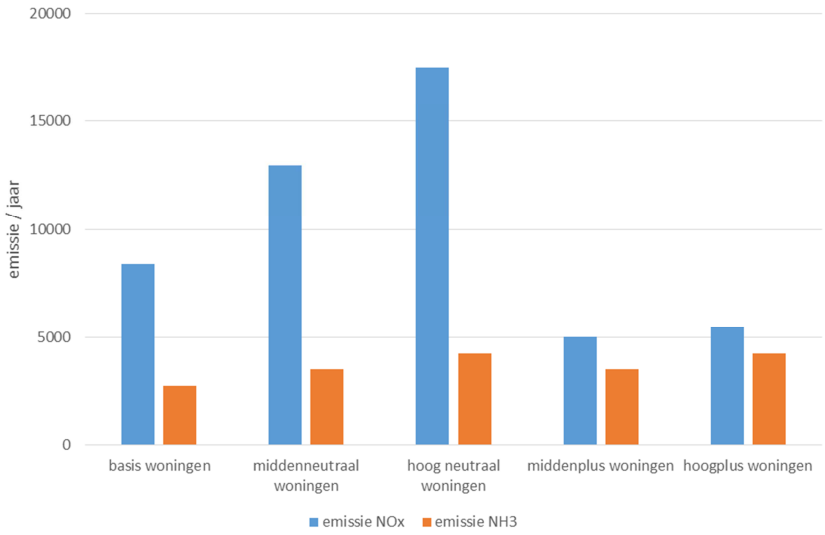

Figuur B.2 Effecten ontwikkelingen en maatregelen op emissie van stikstofverbindingen (in kg NOx/jaar, exclusief verkeer)

Resultaten: effect op depositie

De ontwikkelingen leiden tot een toename van de depositie van stikstof in Natura 2000-gebieden. Figuur B.3 geeft een beeld van de effecten van de woningbouwontwikkelingen op de vijf beschouwde punten in de beide Natura 2000-gebieden en figuur B.4 van de effecten van alle bouwstenen gezamenlijk. In de tabellen B.2 en B.3 zijn de resultaten van de Aeriusberekeningen weergegeven.

De grootste effecten treden op in de twee punten van de Coepelduynen (Cd1 en Cd2) en in het zuidelijke deel van Kennemerland-Zuid (KZ1). De wat verder van de ontwikkelingen gelegen punten KZ2 t/m KZ5 laten kleinere effecten zien. Voor de beoordelingen zijn de drie punten met de grootste effecten beschouwd. Bij deze drie punten is de extra depositie van de bouwstenen gezamenlijk tot meer dan 10 mol/ha/jaar. De bijdragen van de afzonderlijke bouwstenen zijn relatief klein.

De effecten van de woningbouw worden voor een belangrijk deel veroorzaakt door de verkeeraantrekkende werking van de woningen en met name door verkeer van en naar de woningen dat gebruik maakt van wegen op korte afstand van Natura 2000-gebieden. Mede als gevolg hiervan hebben de extra duurzaamheidsmaatregelen in de plusvarianten wel een duidelijk effect op de emissies, maar een minder sterk en niet voor alle punten in de Natura 2000-gebieden gelijk, effect op de depositie.

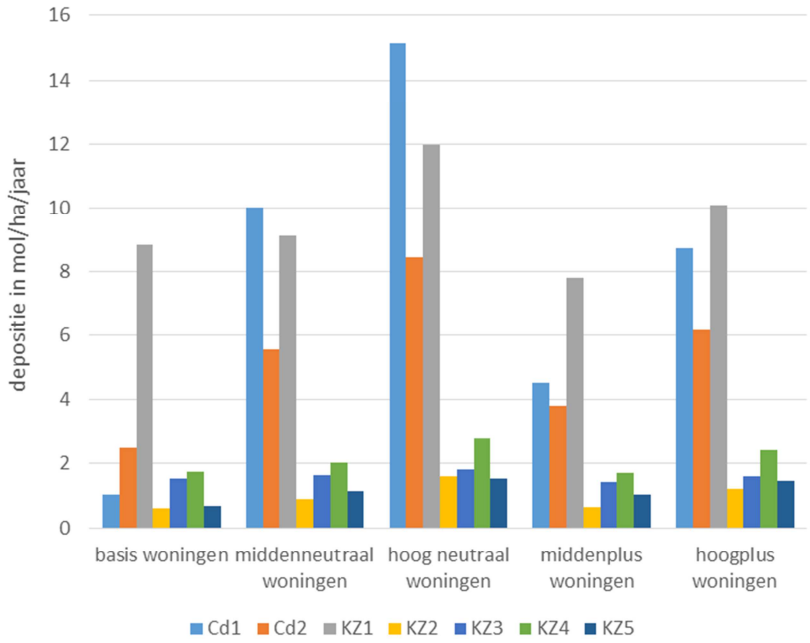

Figuur B.3 Effect op depositie van de woningbouwontwikkelingen bij de zeven beschouwde punten in Natura 2000-gebieden

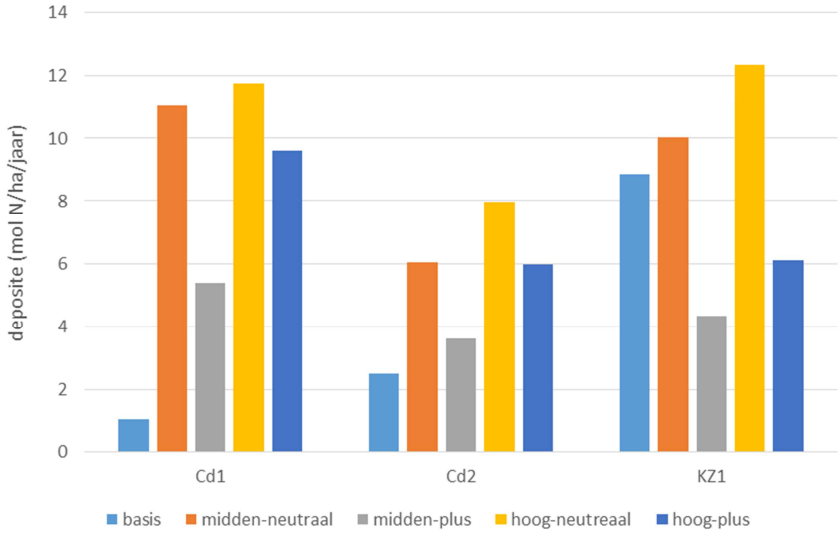

Figuur B.4 Effect van de ontwikkelingen op de stikstofdepositie op drie punten in de Natura 2000-gebieden (Cd1 en Cd2 in Coepelduynen, KZ1 in Kennemerland-Zuid); effect van alle bouwstenen samen

Een uitsplitsing van de toe- en afnames van de depositie per groep bouwstenen bij de beschouwde alternatieven is voor de maatgevende punten Cd1, Cd2 en KZ1 opgenomen in de figuren B5, B6 en B7. De grootste effecten zijn aanwezig bij punt KZ1 (figuur B7). Dit geldt zowel voor de toenames als gevolg van woningbouw, maar ook voor de reductie als gevolg van de duurzaamheidsmaatregelen. Bij punt KZ1 draagt vooral de bouwsteen met het sterk terugdringen van de emissies door auto's in de kuststrook ('blue zone') relatief veel bij aan het terugdringen van de depositie.

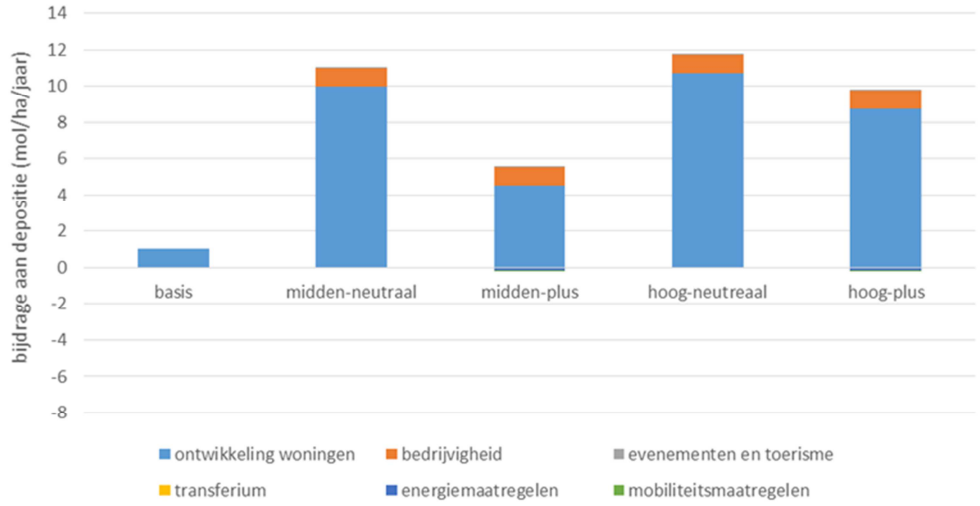

Figuur B.5 Depositie-effect van de bouwstenen van de alternatieven op maatgevende punt Cd1 in de Coepelduynen. Negatieve bijdragen duiden op een vermindering ten opzichte van de huidige situatie

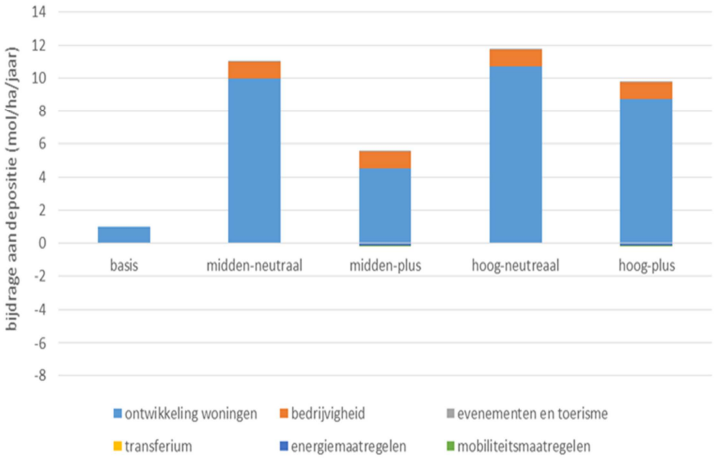

Figuur B.6 Als figuur B.5, maatgevend punt Cd 2 in de Coepelduynen

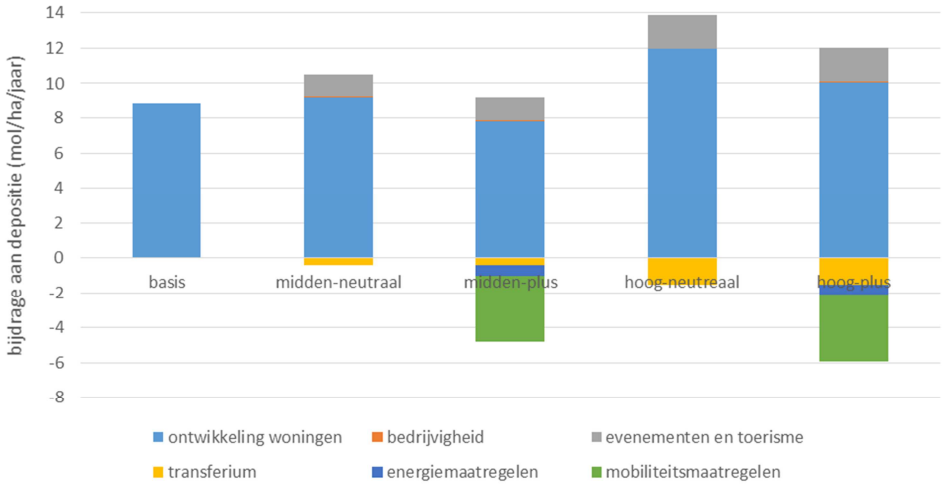

Figuur B.7: Als figuur B.5, maatgevend punt KZ1 in de Kennemerduinen-Zuid

Tabel B2: resultaten indicatieve Aeriusberekeningen (N-depositie per bouwsteen, in mol N/ha/jaar); ligging punten: zie figuur B1

Nr	Naam	Woningen	waarneempunt						
			Cd1	Cd2	KZ1	KZ2	KZ3	KZ4	KZ5
1	Bloemenzee NZ	200	0,17	0,78	0,14	0,06	0,02	0,04	0,02
2	1e fase Offem Zuid NB	225	0,32	0,37	0,05	0,03	0,02	0,04	0,06
3	Boeckhorst NB	54	0,05	0,06	0,01	0,01	0,01	0,01	0,02
4	Losplaatsweg NB	100	0,10	0,26	0,02	0,02	0,01	0,02	0,03
5	Zilveren Kruis NB	130	0,07	0,12	0,03	0,03	0,01	0,03	0,04
6	Rederijkerspl NB	70	0,03	0,08	0,03	0,02	0,01	0,02	0,02
7	V. Panhuysstr NB	35	0,02	0,05	0,02	0,01	0,00	0,01	0,01
8	Wantveld NZ	200	0,08	0,17	7,80	0,19	0,03	0,11	0,05
9	Hotels v Oranje NZ	130	0,06	0,17	0,30	0,07	0,02	0,07	0,04
10	MKruyt-Jan Kroonspl NZ	70	0,04	0,20	0,08	0,03	0,01	0,04	0,02
11	De Nes NZ	35	0,02	0,07	0,04	0,02	0,00	0,01	0,01
12	Sancta Maria	160	0,03	0,04	0,02	0,08	1,38	1,30	0,33
13	Verdichtingsloc NB	50	0,03	0,07	0,02	0,01	0,00	0,01	0,02
14	Verdichtingsloc NZ	50	0,02	0,07	0,28	0,03	0,01	0,03	0,02
	totaal basis/referentie	1509	1,04	2,51	8,84	0,62	1,52	1,74	0,68
15	Northgohal NB	35	0,02	0,05	0,02	0,01	0,00	0,01	0,01
16	Rest heel Offem Zuid NB	525	0,62	0,64	0,08	0,08	0,03	0,09	0,14
17	Vinkeveld zuid NB	90	0,19	0,24	0,02	0,01	0,01	0,02	0,02
18	Bronsgeest NB	600	0,36	0,50	0,12	0,15	0,05	0,14	0,17
19	Div locaties vd Putte (=verdichting NZ+ evt NB)	100			0,00	0,00	0,00		0,00
20	Vd Berghstichting	350	7,77	1,62	0,06	0,04	0,02	0,05	0,1
	toevoeging Midden	1700	8,96	3,03	0,30	0,30	0,11	0,77	0,45
21	Verdere intensivering locaties NZ-NB	1300	5,14	2,87	2,84	0,68	0,21	0,77	0,41
	toevoeging Hoog	1300	5,14	2,87	2,84	0,68	0,21	0,77	0,41

Tabel B3: overzicht effect bouwstenen (in mol N/ha/jaar)

	bouwstenen	waarneempunt						
		Cd1	Cd2	KZ1	KZ2	KZ3	KZ4	KZ5
basis	ontwikkeling woningen	1,04	2,51	8,84	0,62	1,52	1,74	0,68
	bedrijvigheid	0	0	0	0	0	0	0
	evenementen en toerisme	0	0	0	0	0	0	0
	transferium	0	0	0	0	0	0	0
	energiemaatregelen	0	0	0	0	0	0	0
	mobiliteitsmaatregelen	0	0	0	0	0	0	0
	som	1,04	2,51	8,84	0,62	1,52	1,74	0,68
midden-neutraal	ontwikkeling woningen	10,00	5,56	9,14	0,98	1,63	2,05	1,13
	bedrijvigheid	1,02	0,41	0,05	0,04	0,02	0,05	0,12
	evenementen en toerisme	0,03	0,06	1,29	0,08	0,03	0,14	0,11
	transferium	0,00	-0,01	-0,44	-0,02	-0,01	-0,03	0,00
	energiemaatregelen	0	0	0	0	0	0	0
	mobiliteitsmaatregelen	0	0	0	0	0	0	0
	som	11,05	6,02	10,04	1,01	1,67	2,21	1,35
midden-plus	ontwikkeling woningen	4,53	3,80	7,81	0,65	1,43	1,70	1,05
	bedrijvigheid	1,02	0,41	0,05	0,04	0,02	0,05	0,12
	evenementen en toerisme	0,03	0,06	1,29	0,08	0,03	0,14	0,11
	transferium	0,00	-0,01	-0,44	-0,02	-0,01	-0,03	0,00
	energiemaatregelen	-0,16	-0,41	-0,58	-0,11	-0,02	-0,06	-0,01
	mobiliteitsmaatregelen	-0,04	-0,24	-3,79	-0,04	0,00	0,00	0,00
	som	5,38	3,61	4,34	0,60	1,45	1,80	1,27
hoog-neutraal	ontwikkeling woningen	10,70	7,51	11,94	1,57	1,82	2,79	1,47
	bedrijvigheid	1,02	0,41	0,05	0,04	0,02	0,05	0,12
	evenementen en toerisme	0,04	0,08	1,90	0,11	0,05	0,20	0,18
	transferium	0,00	-0,02	-1,54	-0,06	-0,02	-0,10	0,00
	energiemaatregelen	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	mobiliteitsmaatregelen	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	som	11,76	7,98	12,35	1,66	1,86	2,94	1,77
hoog-plus	ontwikkeling woningen	8,73	6,16	10,07	1,22	1,61	2,41	1,45
	bedrijvigheid	1,02	0,41	0,05	0,04	0,02	0,05	0,12
	evenementen en toerisme	0,04	0,08	1,90	0,11	0,05	0,20	0,18
	transferium	0,00	-0,02	-1,54	-0,06	-0,02	-0,10	0,00
	energiemaatregelen	-0,16	-0,41	-0,58	-0,11	-0,02	-0,06	-0,01
	mobiliteitsmaatregelen	-0,04	-0,24	-3,79	-0,04	0,00	0,00	0,00
	som	9,59	5,98	6,11	1,16	1,63	2,50	1,73

Bijlage 3 Energieberekeningen

Inleiding
Om een beeld te kunnen geven van de effecten en effectiviteit van de duurzaamheidsmaatregelen zijn indicatieven scenario's ontwikkeld en berekeningen uitgevoerd voor de effecten op het gebruik van gas en elektriciteit. Daarbij is specifiek gekeken naar de woningen: de nieuw te bouwen woningen (onderdeel van de opgave) en de aanpak van de bestaande woningvoorraad.

Beschikbare informatie
Op basis van 'open data' in de vorm van GIS-bestanden kan worden beschikt over gegevens over het aantal woningen per bouwjaar in de gemeente. Gegevens over de energielabels van de bestaande woningen in Noordwijk zijn beschikbaar, zodat hierover, op basis van landelijke gemiddelden, een aanname is gedaan.
Voor de schatting van het energiegebruik van woningen is gebruik gemaakt van open data over energiegebruik (gas en elektriciteit) gerelateerd aan bouwjaar en energielabels.

Bestaande woningvoorraad
Figuur B.1 geeft een beeld van de energiekwaliteit van de bestaande woningvoorraad in de gemeente Noordwijk.

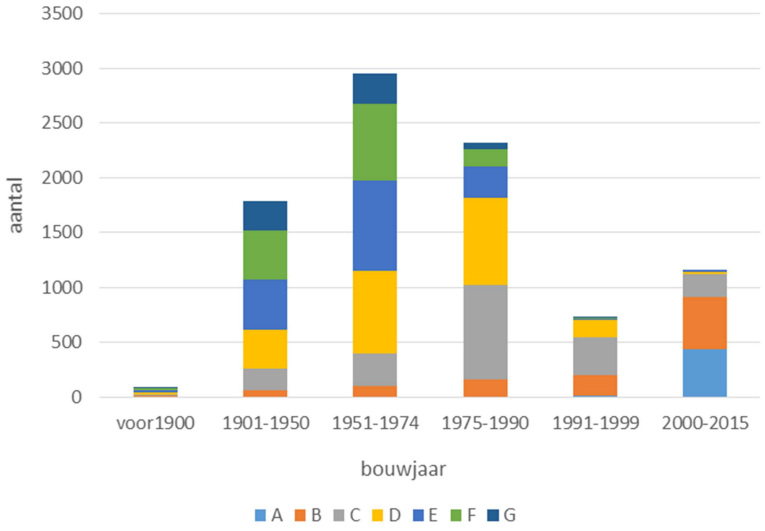

Figuur B.1: Schatting van de energiekwaliteit van de bestaande woningvoorraad in Noordwijk

Scenario aanpak bestaande woningvoorraad
In de alternatieven Midden-plus en Hoog-plus wordt uitgegaan van de aanpak van 6000 bestaande woningen. Bij deze alternatieven wordt er ook van uitgegaan dat de nieuw te bouwen woningen zeer energiezuinig zijn (energielabel A++). Voor de 6000 woningen is de aanname dat deze worden opgewaardeerd van het huidige energielabel naar energielabel A of B. Aanname hierbij is dat de helft kan worden opgewaardeerd tot energielabel A en de helft tot energielabel B.

Uitgaande van de verdeling van de woningvoorraad in figuur B1 ontstaat bij deze aannames het in figuur B2 getoonde beeld van de totale woningvoorraad in Noordwijk. Bij de gehanteerde aannames is het resultaat van de maatregelen dat zowel bij alternatief Midden-plus als alternatief Hoog-plus nagenoeg geen woningen met een energielabel van C of slechter aanwezig is.

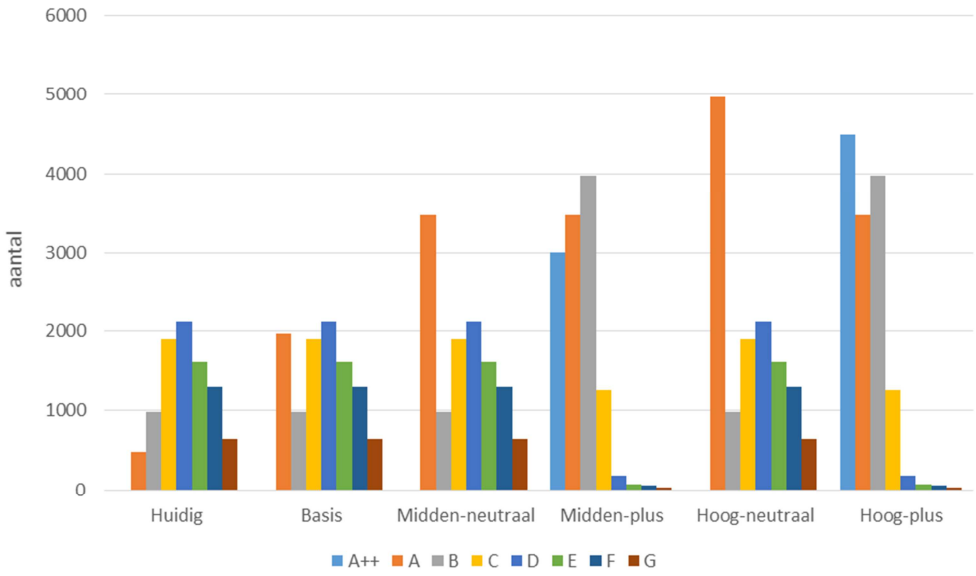

Figuur B.2: Beeld van de energiekwaliteit van de woningvoorraad in Noordwijk bij de alternatieven

Effect op energiegebruik

Op basis van gegevens over het energiegebruik (gas en elektra) kan, uitgaande van het scenario voor de aanpak van de woningen, een schatting worden gemaakt van het energiegebruik door de woningen in de verschillende alternatieven. Als uitgangspunt hierbij is gehanteerd dat (als onderdeel van de verduurzaming van de woningen) woningen met energielabel A tevens worden voorzien van zonnepanelen om te kunnen voorzien in een deel van de eigen elektriciteitsvraag. Dit is gedaan omdat uit ervaringsgegevens blijkt dat woningen met lagere energielabels vooral zuinig zijn ten aanzien van het gebruik van gas, maar dat –bijvoorbeeld voor WKO- het gebruik van elektriciteit niet erg laag is.

De indicatieve berekeningen laten zien dat zowel het gebruik van aardgas als van elektriciteit toeneemt (ten opzichte van de huidige situatie) bij de alternatieven Basis, Midden-neutraal en Hoog-neutraal. Bij de alternatieven Midden-plus en Hoog-plus is het energiegebruik lager dan in de bestaande situatie. De verschillen tussen de twee plus-alternatieven zijn klein als gevolg van de gelijke opgave voor de bestaande woningen (beide gaan uit van het aanpakken van 6000 bestaande woningen) en door het zeer lage gebruik van de nieuwe woningen.

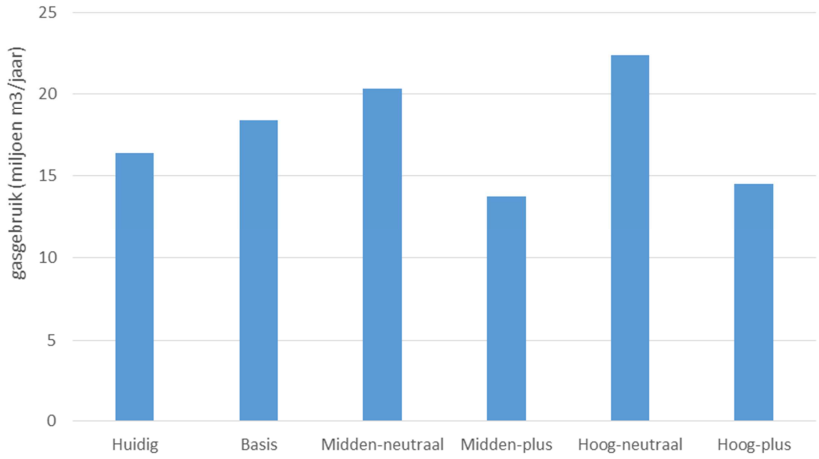

Figuur B.3: Beeld van gasverbruik van de woningen in Noordwijk bij de alternatieven

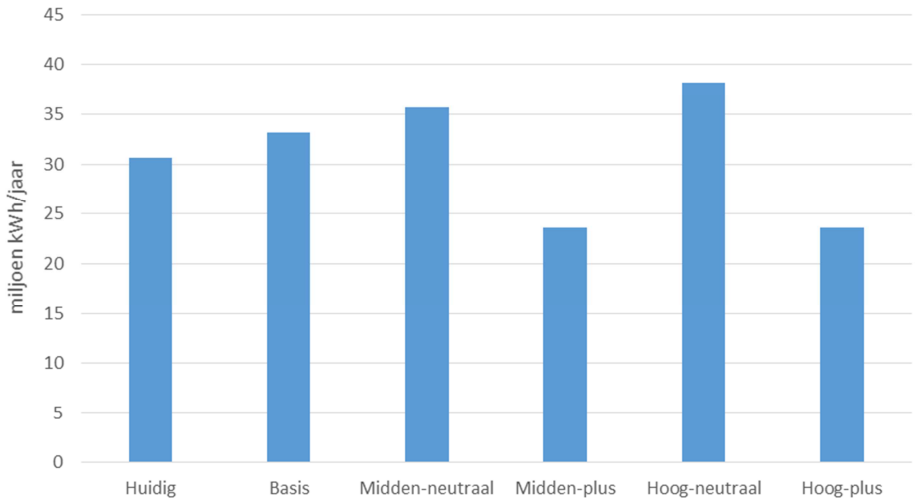

Figuur B.4: Beeld van elektriciteitsverbruik van de woningen in Noordwijk bij de alternatieven

Bijlage 4 Overzicht beoordelingen

Niveau 2	Niveau 3	Criteria	Basis-alternatief	Midden-neutraal-alternatief	Midden-plus-alternatief	Hoog-neutraal-alternatief	Hoog-plus-alternatief
1.1 Wonen	1.1.1 Aantal en doelgroepen	geaggregeerd	0/+	+	+	+ !	+ !
		Ruimte voor diversiteit doelgroepen	0/+	+	+	++ !	++ !
		Geschikte woningen voor jongeren	0/+	+	+	+	+
		Geschikte woningen voor ouderen	0/+	+	+	++	++
		Geschikte woningen voor mensen met een beperking	0/+	+	+	++	++
		Sociale woningvoorraad	0/+	+	+	+ !	+ !
		Geschikte doorstroomwoningen voor gezinnen	0/+	+	+	+ !	+ !
		Voorzien in lokale woningbehoefte	++	++	++	++	++
		Voorzien in deel van regionale woningbehoefte	0	+	+	++	++
		Voorzien in deel van bovenregionale woningbehoefte	0	0	0	++	++
	1.1.2 Kwaliteit	geaggregeerd	0/+	0/+	++	0/+	++
		Bouwkundige kwaliteit van de woningvoorraad	0/+	0/+	++	0/+	++
		Duurzaamheid van de woningvoorraad	0	0/+	++	0/+	++
	1.2.1 Geluid	geaggregeerd	-	- !	+	- - !	+
		Gehinderden	-	- !	+	- - !	0/+
		Ernstig gehinderden	0/-	- !	+	- - !	+
		Slaapgestoorden	0/-	- !	+	- - !	+
	1.2.2 Lucht	geaggregeerd	0	0/-	++	**0/-**	+
		Blootstelling aan PM_{10} en $PM_{2,5}$ en NO_x	0	0/- !	++	0/- !	++
		Geurhinder	0	0/-	++	0/-	0

Niveau 2	Niveau 3	Criteria	Basis-alternatief	Midden-neutraal-alternatief	Midden-plus-alternatief	Hoog-neutraal-alternatief	Hoog-plus-alternatief
	1.2.3 Veiligheid	geaggregeerd	0	0	0	0	0
		Veiligheid Noordwijk aan Zee	0	0	0	0	0
		Veiligheid Noordwijk-Binnen	0	0	0	0	0
		Veiligheid buitengebied	0	0	0	0	0
		Hoogwaterveiligheid	0	0	0	0	0
		Verkeersveiligheid	0	0	0	0	0
		Externeveiligheidsrisico's	0	0	0	0	0
1.3 Sociaal kapitaal / samenleving	1.3.1 Immateriële aspecten	geaggregeerd	0/+	0/+	0/+	0/+	0/+
		Zelfredzaamheid	0/+	0/+	0/+	0/+	0/+
		Vernieuwende concepten	0/+	0/+	0/+	0/+	0/+
		Betrokkenheid	0/+	0/+	0/+	0/+ !	0/+ !
		Vrijwilligers	0/+	0/+	0/+	0/+	0/+
		Ouderen	0/+	0/+	0/+	0/+	0/+
		Jongeren	0/+	0/+	0/+	0/+ !	0/+ !
		Verbindingen met samenleving	0/+	0/+	0/+	0/+ !	0/+ !
	1.3.2 Materiële voor-zieningen	geaggregeerd	0	+	+	++	++
		Functiemenging wonen-werken	0	+	+	++	++
		Basisscholen in wijken	0	+	+	++	++
		Overige voorzieningen in wijken	0	+	+	++	++
1.4 Ontplooiings-mogelijk-heden	1.4.1Voor-zieningen fysiek	geaggregeerd	0/+	+	+	+	+
		Speelgelegenheid kinderen	0/+	+	+	+	+
		Natuurbelevingscentrum	0/+	0/+	+	0/+	+

Niveau 2	Niveau 3	Criteria	Basis-alternatief	Midden-neutraal-alternatief	Midden-plus-alternatief	Hoog-neutraal-alternatief	Hoog-plus-alternatief
		Kennis/onderwijs	0	+	+	+	+
		Wandelmogelijkheden	0	0	0	0	0
	1.4.2 aanbod immaterieel	geaggregeerd	0/+	+	+	++	++
		Bewegen in de buitenruimte	0/+	+	+	++	++
		Verenigingsleven	0/+	+	+	+	+
		Cultureel klimaat	0/+	+	+	++	++
		Geluk	+	+	++	+	++
		Uitgaansmogelijkheden jongeren	0/+	+	+	+	+
		Uitbreiding accommodaties	0/+	+	+	++	++
1.5 Ruimtelijke omgevings-kwaliteit	1.5.1 Gebouwde omgeving	geaggregeerd	+	0/+	0/+	+ !	+ !
		Onderscheidend, Noordwijks DNA	+	0/+	0/+	0/+ !	0/+ !
		Herstructurering/ herontwikkeling dorpsgebieden	+	+	+	++	++
		Kwaliteit openbare ruimte	0	0	0	0	0
		Senior-proof openbare ruimte	0	0/+	+	0/+	+
		Kunst in de openbare ruimte	0/+	+	+	+	+
		Groen	0	0	0	0	0
		KW Boulevard	+	++	++	++	++
		Centrum NZ	+	++	++	++	++
		Historisch centrum NB	+	0/+	0/+	0/+ !	0/+ !
	1.5.2 Buiten-gebied	geaggregeerd	0/+	+	+	+	+
		Landschap (structuren, kwaliteit, beleefbaarheid)	0/-	-	-	-	-
		Recreatieve routes	+	++	++	++	++

Niveau 2	Niveau 3	Criteria	Basis-alternatief	Midden-neutraal-alternatief	Midden-plus-alternatief	Hoog-neutraal-alternatief	Hoog-plus-alternatief
		Zee	+	++	++	++	++
		Strand	+	++	++	++	++
		Groene inbedding sportterreinen	+	+	+	+	+

Niveau 2	Niveau 3	Criteria	Basis-alternatief	Midden-neutraal-alternatief	Midden-plus-alternatief	Hoog-neutraal-alternatief	Hoog-plus-alternatief
2.1 Biodiversiteit en natuur-kwaliteit	2.1.1 Gebieden	geaggregeerd	0/-	-	0	-	0
		Natura 2000	-	- -	0/-	- -	0/-
		Natuurnetwerk Nederland	0/-	0/-	0/+	0/-	0/+
		Nieuwe natuurontwikkeling	0/-	0/-	0/+	0/-	0/+
	2.1.2 Soorten	geaggregeerd	0/-	0/-	0/+	0/-	0/+
		Ff-wet (beschermde planten en dieren)	0/-	0/-	0/+	0/-	0/+
		Overige natuurwaarden	0/-	0/-	0/+	0/-	0/+
2.2 Erfgoed en cultuur-historie	2.2.1 Cultuur-historie	geaggregeerd	0	0/-	0/-	0/-	0/-
		Cultuurhistorie, gebouwd erfgoed	0/+	0/+	0/+	0/+	0/+
		Cultuurhistorie, structuren en gebieden	0/-	-	-	-	-
	2.2.2 Aardkunde	geaggregeerd	0	0	0	0	0
		Aardkundige waarden	0	0	0	0	0
2.3 Water en bodem	2.3.1 Water	geaggregeerd	0	0	0/+	0	0/+
		Waterrobuust klimaatbestendig	0/+	+	++	+	++
		Grondwaterpeil	0	0	0	0	0
		Waterberging	0	0	0	0	0
		Waterkwaliteit	0	0	0	0	0

Niveau 2	Niveau 3	Criteria	Basis-alternatief	Midden-neutraal-alternatief	Midden-plus-alternatief	Hoog-neutraal-alternatief	Hoog-plus-alternatief
	2.3.2 Bodem	geaggregeerd	0	0	0	0/+	0/+
		Bodemkwaliteit	0	0	0	0/+	0/+
2.4 Energie en grondstoffen	2.4.1 Energie-gebruik	geaggregeerd	0	0	++	0	++
		Duurzame gebouwen	0	0	++	0	++
		Duurzame mobiliteit	0	0	++	0	++
		Energieneutraal in 2030, energiebesparing en zonne-energie	0/-	0/-	++	0/-	++
	2.4.2 Grondstof-fengebruik	geaggregeerd	0/-	0/-	0	0/-	0
		'Groene' circulaire economie	0/-	0/-	0	0/-	0
		Grondstoffengebruik, fossiel-overig	0/-	0/-	0	0/-	0
2.5 Emissies	2.5.1 Emissies broeikas-gassen	geaggregeerd	0/-	-	+	-	+
		Emissies CO_2 en overige broeikasgassen	0/-	-	+	-	+
	2.5.2 Emissie stikstof	geaggregeerd	0/-	-	+	-	+
		Emissie stikstofverbin-dingen	0/-	-	+	-	+

Niveau 2	Niveau 3	Criteria	Basis-alternatief	Midden-neutraal-alternatief	Midden-plus-alternatief	Hoog-neutraal-alternatief	Hoog-plus-alternatief
3.1 Lokaal vestigings-klimaat	3.1.1 Materieel vestigings-klimaat	geaggregeerd	0/+	+	+	+	+
		Bollengebied	0	0	0	0	0
		Space Business Park	0	++	++	++	++
		Graslanden	0	0/-	0/-	0/-	0/-
		Agrarische sector - Greenport (economische kant)	0/+	0/-	0/-	0/-	0/-

Niveau 2	Niveau 3	Criteria	Basis-alternatief	Midden-neutraal-alternatief	Midden-plus-alternatief	Hoog-neutraal-alternatief	Hoog-plus-alternatief
		Clusters (zorg, space, toerisme, greenport)	0/+	+	+	+	++
	3.1.2 Immaterieel vestigings-klimaat	geaggregeerd	0/+	+	+	++	++
		Ondernemersklimaat	0/+	+	+	++ !	++ !
		Starters	0/+	+	+	++	++
		Wijkeconomie	0/+	+	+	++	++
3.2 Vastgoed-waarde	3.2.1 Vastgoed-waarde particulier	geaggregeerd	0/+	+	++	+	++
		Waarde van woningvoorraad	0/+	+	++	+	++
	3.2.2 Vastgoed-waarde bedrijfs-leven	geaggregeerd	0/+	+	+	+	+
		Waarde van bedrijfspanden	0/+	+	+	+	+
3.3 Bereikbaar-heid en ontsluiting	3.3.1 Bereikbaar-heid	geaggregeerd	0	+	++	+ !	++ !
		Pendel woon-werk	-	+	++	+ !	++ !
		Lokale bereikbaarheid	-	+	++	+ !	++
		Bovenlokale bereikbaarheid	+	++	++	++	++
		Fietsbereikbaarheid	+	++	++	++	++
		Aantal knelpunten kruispuntafwikkeling	-	+	++	+ !	++ !
		Voertuigverliesuren	-	+	+	+ !	+ !
	3.3.2 Voorzien-ingen verkeer en vervoer	geaggregeerd	0/+	+	++	+	++
		Duurzame en veilige mobiliteit	0/+	+	++	+	++

Niveau 2	Niveau 3	Criteria	Basis-alternatief	Midden-neutraal-alternatief	Midden-plus-alternatief	Hoog-neutraal-alternatief	Hoog-plus-alternatief
		Mogelijkheden stallen fietsen	0/+	0/+	++	0/+	++
		Vaarmogelijkheden-waterverbindingen	0	0	0	0	0
		OV	0/-	0/+	0/+	0/+	0/+
		Parkeren	- -	++	++	++	++
		Transferium	- -	++	++	++	++
3.4 Concurrentie-kracht	3.4.1 Sport	geaggregeerd	0	+	+	+	+
		Accommodaties geschikt voor topsport	0/+	+	+	+	+
		Meervoudig gebruik sportaccommodaties	0	0	0	0	0
		Organisatie van grote sportevenementen	0/-	+	+	++	++
		Kwaliteit accommodaties	0	0	0	0	0
		Diversiteit accommodaties	0/-	+	+	++	++
	3.4.2 Aanbod	geaggregeerd	0	+	+	+	+
		Congresfunctie	0/-	+	+	+	+
		Leisure	0/+	+	+	+	+
		Evenementen	0/-	+	+	+	+
		Veelzijdig	0/+	+	+	+	+
	3.4.3 Kwaliteit	geaggregeerd	0/+	+	+	+	+
		Toeristische functie recreatieparken	0/+	+	+	+	+
		Streekproducten	0	0	0	0	0
		Bereikbaarheid strand	0/+	+	+	+	+
		Rankings als Blauwe Vlag, Quality Coast, etc	0	0/+	+	0/+	+

Gemeente Noordwijk
Voorstraat 42
2201 HW Noordwijk
Postbus 298
2200 AG Noordwijk

T (071) 36 60 000
F (071) 36 20 021
E gemeente@noordwijk.nl
I www.noordwijk.nl

Omgevingsvisie Noordwijk 2030

Passende Beoordeling

Gemeente NOORDWIJK

NOORDWIJK ENERGIEKE 7 STERREN KUSTPLAATS

Opdrachtgever	Gemeente Noordwijk
Opdrachtnemer	Antea Group
Auteurs	C. Schellingen
Status	Definitief
Documentdatum	1 augustus 2017

Inhoud

1. Aanleiding 5

1.1 Omgevingsvisie Noordwijk 2030 5

1.2 Milieueffectrapportage voor de Omgevingsvisie Noordwijk 2030 5

1.3 Passende Beoordeling: mogelijke effecten op Natura 2000-gebieden in beeld brengen 6

1.4 Wettelijke basis Passende Beoordeling 6

1.5 Leeswijzer Passende Beoordeling 6

2. Te toetsen plan: de Omgevingsvisie 8

2.1 Wonen 8

2.2 Toerisme 8

2.3 Economie 8

2.5 Noordwijk gezonde gemeente 8

2.6 Sport 8

2.7 Mobiliteit 9

2.8 Duurzaamheid 9

3. Toetsingskader 12

3.1 Natuurbeschermingswet 1998 12

3.2 Wet natuurbescherming 13

3.3 Wettelijk kader stikstof 13

3.3.1 Autonome groei 14
3.3.2 Ruimte voor grenswaarden 14
3.3.3 Prioritaire projecten (segment 1) 14
3.3.4 Vrije ruimte (segment 2) 14
3.3.5 Vergunning 14
3.3.6 Rekenprogramma AERIUS 15
3.3.7 Provinciaal beleid 15
3.3.8 PAS en plannen 16

3.4 Natura 2000-gebieden 16

3.4.1 Coepelduynen 16
3.4.2 Kennemerland-Zuid 19

4. Effectanalyse 25

4.1 Bepaling storingsfactoren 25

4.2 Ruimtebeslag/Oppervlakteverlies 27

4.3 Versnippering 27

4.4 Verzuring en vermesting via atmosferische depositie 28

4.4.1 Gevoeligheid instandhoudingsdoelen voor stikstofdepositie 28
4.4.2 Planbijdrage 30
4.4.3 Ecologische analyse 34
4.4.4 Passende Beoordeling bij het PAS 34
4.4.5 Dalende lijn in achtergrondwaarden 34
4.4.6 Europees beleid 35
4.4.7 Generieke nationale maatregelen 35
4.4.8 Maatregelen agrarische sector 35

4.4.9 Bijdrage vanuit Noordwijk 36
4.5 Verdroging *36*
4.6 Verontreiniging *36*
4.7 Geluid en licht *36*
4.8 Trilling *37*
4.9 Optische verstoring *37*
4.10 Mechanische effecten *37*
4.10.1 Toename recreatie 38
4.10.2 (Beperkte) bebouwing op het strand 39
5. Toets aan instandhoudingsdoelstellingen 41
5.1 Natura 2000-gebied Coepelduynen *41*
5.2 Natura 2000-gebied Kennemerland-Zuid *42*
6. Conclusie 45
7. Bronnen 48

1. Aanleiding

Dit hoofdstuk beschrijft de aanleiding voor de Passende Beoordeling, de (wettelijke) basis voor en de opbouw van de Passende Beoordeling, alsmede het doel van voorliggend rapport.

1.1 Omgevingsvisie Noordwijk 2030

De gemeente Noordwijk heeft een integrale Omgevingsvisie voor het gehele grondgebied van de gemeente Noordwijk opgesteld om aan te geven hoe Noordwijk zich verder zou moeten ontwikkelen naar 2030. De Omgevingsvisie is zoveel als mogelijk al voorbereid op de aanstaande Omgevingswet~~, die naar verwachting medio 2019 van kracht wordt~~.
Met de Omgevingsvisie heeft de gemeente Noordwijk een goede basis voor een sluitend geheel van beleid, omgevingsplan – als vervanger van alle bestemmingsplannen – en omgevingsvergunning. De planhorizon is 2030, met een doorkijk naar de langere termijn.

De Omgevingsvisie is een visiedocument waarmee de gemeente Noordwijk vastlegt wat ze samen met haar omgevingspartners wil doen om projecten te versnellen, in te kunnen spelen op trends en de veranderende wereld en in Noordwijk de fysieke voorwaarden voor een optimaal leef- en vestigingsklimaat te realiseren.

1.2 Milieueffectrapportage voor de Omgevingsvisie Noordwijk 2030

In het kader van de Omgevingsvisie Noordwijk 2030 (OVN 2030) is een milieueffectrapportage (m.e.r.) doorlopen en een milieueffectrapport (MER) opgesteld. In het milieueffectrapport (MER) zijn, naast de referentiesituatie, vier alternatieven beschouwd. De alternatieven verschillen ten aanzien van de omvang van de ontwikkelingen (met daarin woningbouw als een belangrijk element) en de aard en omvang van duurzaamheidsmaatregelen (bijvoorbeeld gericht op duurzame mobiliteit en maatregelen om energieprestatie van bestaande woningvoorraad te verbeteren). De alternatieven die in het MER zijn beschouwd, zijn weergegeven in tabel 1.1.

Tabel 1.1: Onderzochte alternatieven in het MER

	Basisalternatief / referentie-situatie	**Alternatieven**			
		Midden-neutraal	**Midden-plus**	**Hoog-neutraal**	**Hoog-plus**
Omvang ontwik-keling (maximaal aantal woningen)	1.500	3.200	3.200	4.500	4.500
Ambitie duur-zaamheid	Vigerend beleid	Vigerend beleid	Extra maatregelen	Vigerend beleid	Extra maatregelen

Mede op basis van de resultaten van het MER heeft Noordwijk er voor gekozen het alternatief Midden-Plus in de OVN op te nemen. Dit alternatief omvat onder andere een woningbouwpro-gramma van maximaal circa 3.200 woningen en een pakket maatregelen ten aanzien van duurzaamheid. In de OVN is het totaal aantal woningen beperkt tot 3.000 door kleine aanpassingen in de aantallen ten opzicht van het alternatief dat in het MER is onderzocht

1.3 Passende Beoordeling: mogelijke effecten op Natura 2000-gebieden in beeld brengen

In de gemeente ligt een tweetal Natura 2000-gebieden (Coepelduynen en Kennemerland-Zuid)[1] (zie figuur 1.1). Voor Natura 2000-gebieden geldt een beschermingsregime om aantasting van de natuurlijke kenmerken van deze gebieden te voorkomen. Bij het opstellen van de Omgevingsvisie deed zich de vraag voor of de ontwikkelingen waarvoor de Omgevingsvisie kaders geeft, significant negatieve effecten kunnen hebben op de instandhoudingsdoelen voor deze gebieden. Dit is in het voortraject in eerste instantie verkend in een voortoets[2].
Daarin is onder andere geconcludeerd dat de diverse mogelijke ontwikkelingen leiden tot een toename van verkeer en tot toename van stikstofdepositie in de stikstofgevoelige duingebieden. Significant negatieve effecten waren daarmee niet op voorhand uitgesloten. Er moest op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 voor de Omgevingsvisie een Passende Beoordeling worden uitgevoerd (zie verder). De Passende Beoordeling is een bijlage bij het MER bij de Omgevingsvisie.

1.4 Wettelijke basis Passende Beoordeling

De wettelijke basis voor de Passende Beoordeling bij plannen volgt uit de Natuurbeschermingswet 1998 (artikel 19j en andere artikelen). Als significant negatieve effecten niet op voorhand uitgesloten kunnen worden, dient een Passende Beoordeling te worden opgesteld, waarin de effecten van de ontwikkelingen in het ruimtelijk besluit op Natura 2000-gebieden worden onderzocht. Uiteindelijk dient getoetst te worden aan de instandhoudings-doelstellingen, zoals voor ieder Natura 2000-gebied zijn vastgelegd, en dient onderzocht te worden of de natuurlijke kenmerken van het Natura 2000 gebied worden aangetast.

1.5 Leeswijzer Passende Beoordeling

Na dit inleidend hoofdstuk geeft hoofdstuk 2 eerst een beschrijving van de ontwikkelingen die op effecten worden getoetst. Basis hiervoor is de beschrijving van het alternatief Midden-plus, zoals in het MER bij de Omgevingsvisie beschreven. Vervolgens gaat hoofdstuk 3 in op het toetsingskader voor de Passende Beoordeling: het wettelijk en beleidskader. Tevens bevat dit hoofdstuk een beschrijving van de relevante Natura 2000-gebieden: Coepelduynen en Kennemerland-Zuid. Hoofdstuk 4 beschrijft in een brede analyse alle mogelijke effecten van de ontwikkelingen in de Omgevingsvisie op de omliggende Natura 2000-gebieden. Hoofdstuk 5 gaat vervolgens specifiek in op de effecten op de instandhoudingsdoelstellingen. Tot slot geeft hoofdstuk 6 de conclusie van de Passende Beoordeling en aandachtspunten/aanbevelingen voor de Omgevingsvisie.

Het detailniveau van deze Passende Beoordeling is afgestemd op het detailniveau van het plan. Bij een plan met een hoog abstractieniveau, zoals deze Omgevingsvisie, hoort een abstracte toetsing. Deze heeft het karakter van een risico-inventarisatie voor latere plannen of besluiten. Er wordt op hoofdlijnen nagegaan of er kans is op aantasting en of er maatregelen beschikbaar zijn om dat te voorkomen.

1 Op grotere afstand liggen ook andere Natura 2000 gebieden. Coepelduynen en Kennemerland-Zuid zijn echter gezien de nabijheid maatgevend. .
2 Antea Group, 14 januari 2016. Omgevingsvisie 2013; voortoets Natuurbeschermingswet.

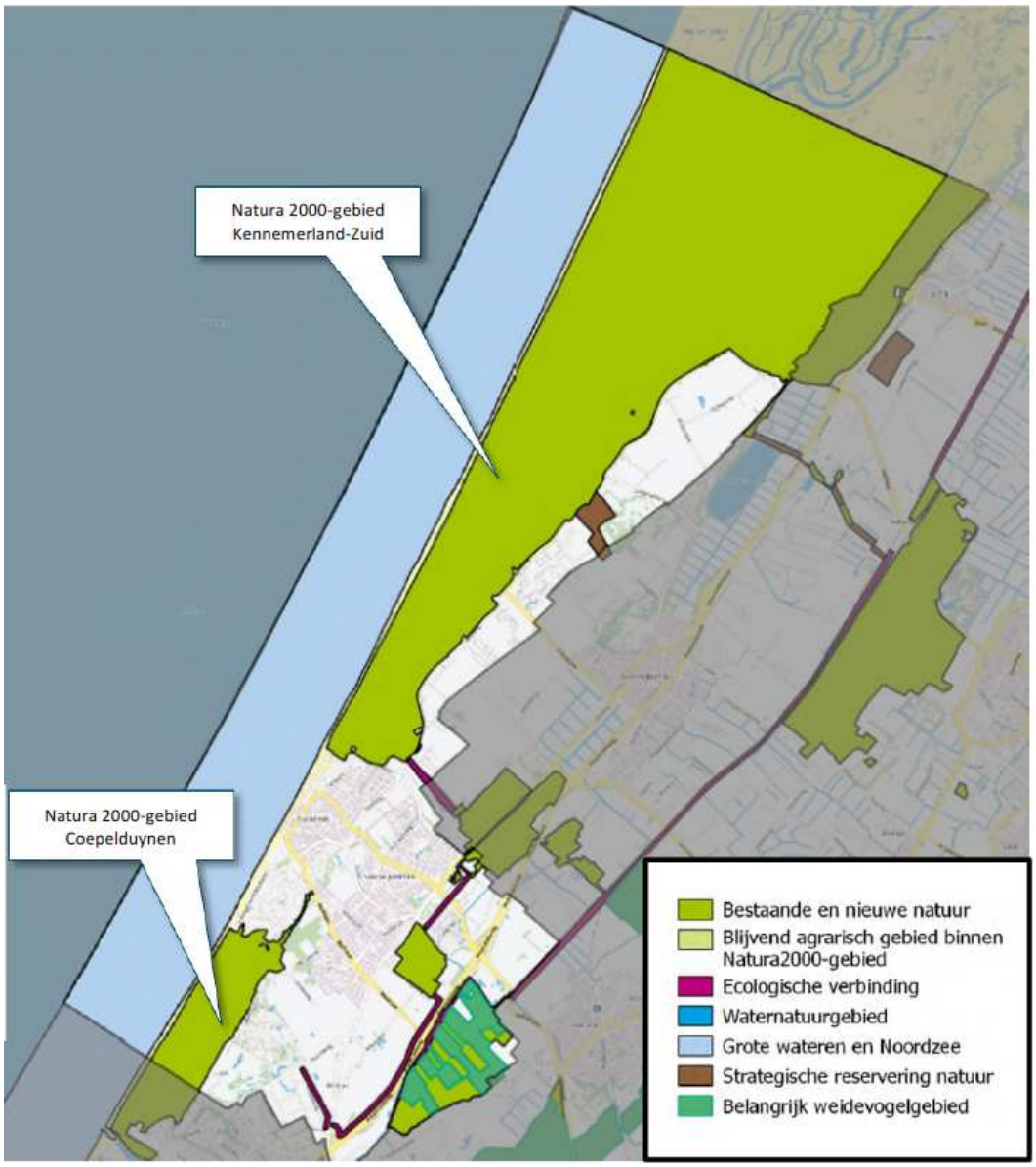

Figuur 1.1: Natura 2000 gebieden in de gemeente Noordwijk (bron: gemeente Noordwijk, 2015)

2. Te toetsen plan: de Omgevingsvisie

Dit hoofdstuk beschrijft het te toetsen plan: de Omgevingsvisie Noordwijk 2030, conform alternatief Midden-plus uit het MER.

2.1 Wonen

De Omgevingsvisie gaat voor de periode tot 2030 uit van de bouw van maximaal ca. 3.000 woningen in de gemeente Noordwijk, circa 200 woningen per jaar. Op een woningvoorraad van circa 10.000 bestaande woningen is dit circa 30% groei. Dat is ca 2% per jaar ten opzichte van de bestaande woningvoorraad gedurende de looptijd (15 jaar) van de Omgevingsvisie Noordwijk 2030. Voor een uitgebreidere beschrijving van de woningopgave wordt verwezen naar het MER (hoofdstuk 3) bij de Omgevingsvisie.

2.2 Toerisme

De Omgevingsvisie voorziet in kwaliteitsverbetering van bestaande voorzieningen: "versterking en verdere ontwikkeling van toeristisch Noordwijk als gastvrije, inspirerende en energieke kustplaats met topkwaliteit en allure voor zowel dagbezoekers, verblijfstoeristen als congresgangers. Concreet voorziet de visie in:

- het geven van een kwaliteitsimpuls aan de Koningin Wilhelmina Boulevard;
- het organiseren van meer evenementen;
- het intensiever gebruiken van de natuurlijke omgeving voor toerisme[3];
- de ontwikkeling van een kansenzone voor 'leisure' op het Beukterrein en aan de Van Berckelweg;
- Het realiseren van een natuurbelevingscentrum in de duinen direct ten noorden van Noordwijk aan Zee;
- Verbetering recreatieve routes en structuren.

Voor het onderzoek naar effecten in het MER en deze Passende Beoordeling is er ter indicatie van uitgegaan dat dit jaarlijks leidt tot 250.000 extra bezoekers aan Noordwijk [4]. Het extra bezoek is met name geconcentreerd in Noordwijk aan Zee op en rond de boulevards: het Palaceplein, het Wantveld, de Koningin Wilhelmina Boulevard, het Vuurtorenplein en de strandzone voor beide boulevards bij de paviljoens.

2.3 Economie

In de Omgevingsvisie is bij het aspect economie sprake van het verbeteren van de kwaliteit van bestaande voorzieningen. Daarnaast wordt krimp verwacht van het winkelareaal, de landelijke trend volgend. De Omgevingsvisie voorziet in:

- volledige benutting van het Space Business Park/ESTEC-terrein: circa 110.000 m^2 extra bedrijfsoppervlak met een hightech, ruimtevaart gelieerde kantoorinvulling;
- realisering van meer kleinschalige werkfuncties in woonwijken.

2.5 Noordwijk gezonde gemeente

Noordwijk streeft ernaar om een gezonde-gemeente te zijn, waar mensen een gezonde leefstijl, een lange levensduur, een korter ziekbed en langer vitaal blijven. 'Vitaliteit' moet een van de kenmerken van de gemeente worden. De Omgevingsvisie zet in op ontwikkelingen en maatregelen die bijdragen aan een gezonde leefstijl in en vitaliteit van Noordwijk.

2.6 Sport

Ten aanzien van sport voorziet de Omgevingsvisie in de kwaliteitsverbetering van bestaande voorzieningen en het behoud van de bestaande locaties van de sportaccommodaties. Daarbij komt het benutten van enkele kleine reserveringen voor de uitbreiding van bestaande sportaccommodaties (realisatie van een beperkt aantal extra sportvelden). Ook voorziet het

3 Onder de natuurlijke omgeving worden in ieder geval het strand, de zee en de duinen en het landelijk gebied in de gemeente Noordwijk bedoeld.
4 Het totaalaantal bezoekers in de huidige situatie is niet bekend, maar ter indicatie: het aantal overnachtingen in Noordwijk wordt ingeschat op ca 1 miljoen per jaar.

aspect sport in de ontwikkeling van meer gelegenheden voor buitensport en de organisatie van meer buitensportevenementen.

2.7 Mobiliteit

De voorgenomen woningbouw in de Omgevingsvisie leidt tot een toename van het aantal verkeersbewegingen. De Omgevingsvisie voorziet tevens in maatregelen om de mobiliteit beter te reguleren: de realisatie van de HOV Schiphol, de HOV Leiden en een transferium op/nabij de locatie waar de N206 en de N444 elkaar kruisen. Verder voorziet de Omgevingsvisie in het realiseren van meer parkeergelegenheid, het stimuleren van het fietsgebruik en in het verbeteren van het regionale wegenstelsel.

Voor de inschatting van effecten van het transferium in het MER en deze Passende Beoordeling is er ter indicatie van uitgegaan dat het jaarlijks tot 100.000 minder verkeersbewegingen leidt op het wegennet in Noordwijk en dat daarvoor in de plaats meer bussen gaan rijden.

Los van de Omgevingsvisie is van belang dat de gemeente het beleid heeft het verkeer zoveel mogelijk uit de woonkernen te halen en meer op de wegen om de kernen te laten rijden, bijvoorbeeld over de Northgodreef.

2.8 Duurzaamheid

Naast het volgen van de huidige trend en wettelijke bepalingen ten aanzien van duurzaamheid en energiebesparing, voorziet de Omgevingsvisie in extra inspanningen van de gemeente ten aanzien van duurzaamheid. Zo zet de gemeente in op het nemen van bovenwettelijke duurzaamheidsmaatregelen en/of het stimuleren van extra maatregelen ter verduurzaming, niet alleen voor nieuwe ontwikkelingen maar ook voor bestaande woningen, bedrijven en voorzieningen.

In het effectenonderzoek ten behoeve van het MER en deze Passende Beoordeling is ervan uitgegaan dat de extra duurzaamheidsmaatregelen bestaan uit het isoleren van een deel van de bestaande woningvoorraad om de woningen in kwestie te voorzien van een beter energie-label. De aanname is dat circa 4.000 bestaande woningen in Noordwijk-Binnen en circa 2.000 bestaande woningen in Noordwijk aan Zee zodanig geïsoleerd worden dat zij energielabel B krijgen. In aanvulling op het bovenstaande worden in de Omgevingsvisie ten aanzien van nieuwbouw hoge duurzaamheidseisen gesteld (woningen nagenoeg energieneutraal).

Andere maatregelen betreffen het verduurzamen van horeca en (toeristische) voorzieningen duurzamer, bijvoorbeeld door minder energieverbruik, minder afval en dergelijke. Ten aanzien van het aspect economie worden maatregelen genomen om duurzaam ondernemen nog meer te stimuleren.

Duurzaamheidsmaatregelen met specifieke betrekking tot het aspect sport bestaan uit het verduurzamen van bestaande en nieuwe sportvoorzieningen.

Maatregelen om mobiliteit nog duurzamer te maken zijn het stimuleren en faciliteren van duurzame mobiliteit in de vorm van elektrisch rijden, autodelen, beter benutten van bestaande mobiliteitsvoorzieningen en faciliteren van de aanleg van voorzieningen voor (elektrische) fietsen. Voor de effectbepaling in het MER en deze Passende Beoordeling is er ter indicatie van uitgegaan dat dit op jaarbasis leidt tot 750.000 minder autoverkeersbewegingen.

In onderstaande tabel 2.1 zijn de ontwikkelingen in de Omgevingsvisie (alternatief Midden-plus in het MER) samengevat.

Tabel 2.1: Ontwikkelingen Omgevingsvisie (alternatief Midden-plus uit het MER)

Wonen	Aantal woningen Locatie(s) Duurzaamheid	Maximaal 3.000 Zie figuur 2.1 • Hoog ambitieniveau nieuwbouw • Duurzaamheidsmaatregelen bestaande woningvoorraad
Toerisme	Wat en waar Duurzaamheid	• Kwaliteitsverbetering van bestaande voorzieningen • Impuls Koningin Wilhelminaboulevard • Meer evenementen • Intensiever gebruik buitengebied • Leisure kansenzone Beukterrein Van Berckelweg • Natuurbelevingscentrum • Extra maatregelen duurzaamheid horeca en voorzieningen
Economie	Wat en waar Duurzaamheid	• Kwaliteitsverbetering van bestaande voorzieningen • Krimp winkelareaal • Rest SBP/ESTEC vol • Meer kleinschalige werkfuncties in woonwijken • Stimuleren duurzaam ondernemen
Sport	Wat en waar Duurzaamheid	Kwaliteitsverbetering bestaande voorzieningen • Bestaande locaties • Benutting kleine reserveringen voor kleine uitbreidingen van enkele velden • Meer outdoorsportgelegenheden en evenementen • Duurzaamheidsmaatregelen aan bestaande en nieuwe voorzieningen
	Wat en waar Duurzaamheid	• HOV Schiphol • HOV Leiden • Transferium • Meer parkeergelegenheid • Stimulering fiets • Verbetering regionaal wegenstelsel • Maatregelen stimuleren en faciliteren duurzame mobiliteit

Onderstaande figuur 2.1 geeft een overzicht van de ontwikkelingslocaties waarin de Omgevingsvisie voorziet, zoals hiervoor beschreven. Zie voor een specificatie van de locaties het MER bij de Omgevingsvisie.

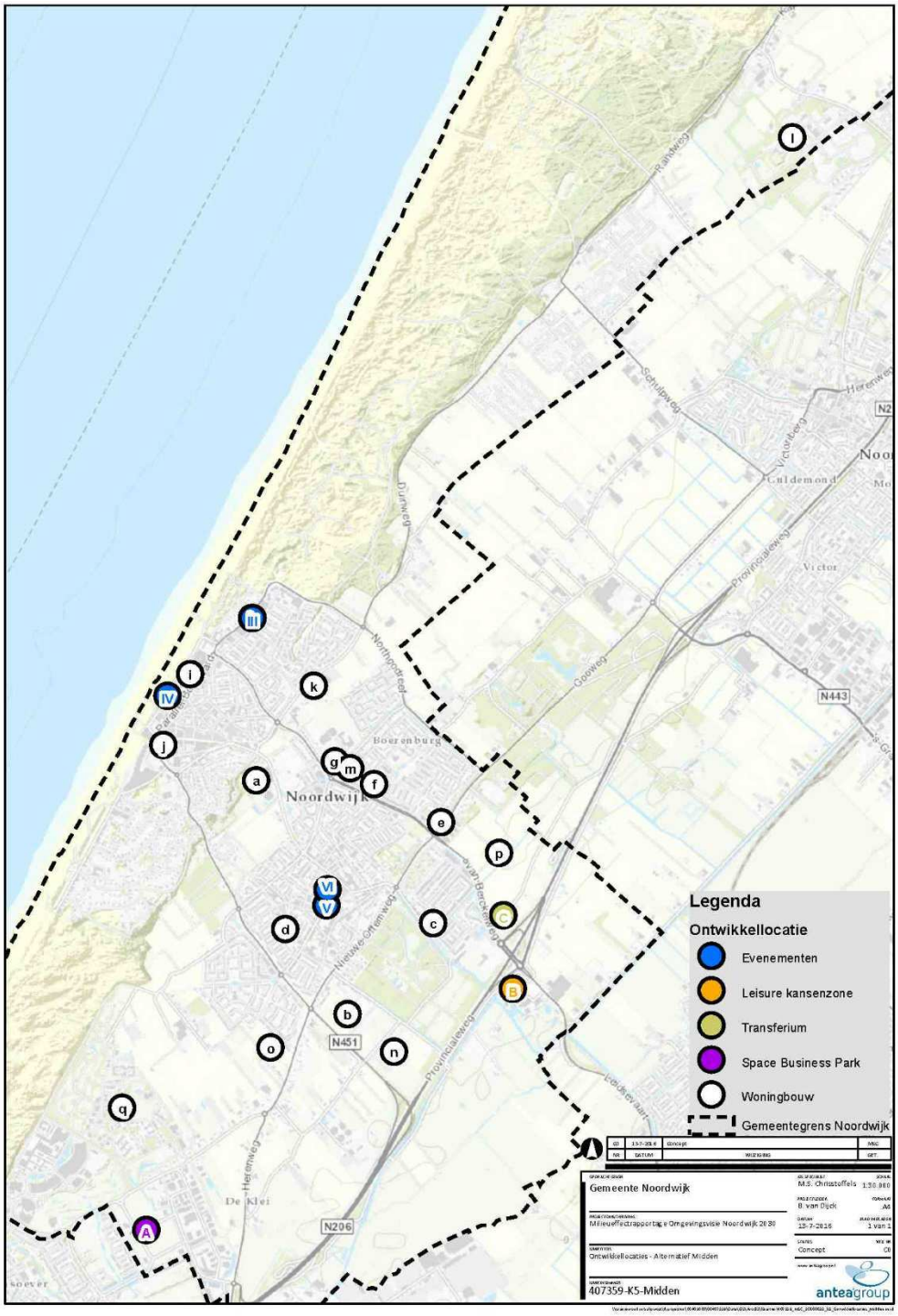

Figuur 2.1: Locaties waar de Omgevingsvisie ontwikkelingen voorziet

3. Toetsingskader

Dit hoofdstuk beschrijft het toetsings- en beleidskader (de wet- en regelgeving) en de relevante Natura 2000-gebieden.

3.1 Natuurbeschermingswet 1998

De (natuur)gebiedsbescherming is verankerd in de gewijzigde Natuurbeschermingswet 1998, die op 1 oktober 2005 in werking is getreden (hierna aangeduid als Natuurbeschermingswet).

De Natuurbeschermingswet biedt de juridische basis voor de aanwijzing van en de vergunningverlening met betrekking tot te beschermen natuurgebieden. Hierbij worden drie typen gebieden onderscheiden:

- Natura 2000-gebieden. Dit zijn de gebieden die zijn aangewezen als Speciale Beschermingszone (Natura 2000-gebied) in het kader van de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn.
- Beschermde natuurmonumenten. Dit zijn de gebieden die onder de oude Natuur-beschermingswet waren aangewezen als Staatsnatuurmonument of Beschermd natuurmonument. De status van Beschermd natuurmonument vervalt als een gebied tevens deel uitmaakt van een Natura 2000 gebied5 (Gebieden die de minister van EZ aanwijst ter uitvoering van verdragen of andere internationale verplichting, zoals wetlands (Ramsar Conventie).

In het kader van een toets aan de Natuurbeschermingswet wordt bepaald of handelingen of plannen (mogelijke) significant negatieve effecten veroorzaken op de instandhoudings-doelstellingen van Natura 2000-gebieden (art 19j Nbw). Hiertoe dienen de mogelijke effecten in beeld te worden gebracht op soorten, habitats van soorten en op habitattypen, waarvoor het gebied is aangewezen.

Bij de toets zijn de volgende uitkomsten mogelijk:

- de activiteit heeft geen negatief effect op soorten, habitats van soorten en habitattypen: er is geen vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet nodig.
- de activiteit heeft een kans op een negatief effect (= verslechtering) op soorten, habitats van soorten en habitattypen: een vergunning is nodig via een Verslechteringstoets en wordt verleend (eventueel onder voorwaarden) als het bevoegd gezag van mening is dat ondanks het verslechterende effect de activiteit toch plaats kan vinden; een verslechterend effect is een permanent effect waarbij tenminste één of meer instandhoudingsdoelstellingen negatief worden beïnvloed. Verslechtering kan ook optreden bij een verstorend effect dat gedurende een zodanig lange periode plaatsvindt dat geen sprake meer is van een tijdelijk effect.
- de activiteit heeft een kans op een significant negatief effect (= significante verslechtering of significante verstoring) op soorten, habitats van soorten en habitattypen: een vergunning is nodig via een Passende Beoordeling.

Indien in de Passende Beoordeling de kans op significante effecten, al dan niet met behulp van mitigerende maatregelen, ook niet kan worden uitgesloten, kan nog een vergunning worden verleend als blijkt dat er geen alternatieven mogelijk zijn én sprake is van dwingende redenen van groot openbaar belang én voor de ingreep compensatie plaatsvindt (de zogenaamde ADC-

- 5 Binnen deze gebieden liggen (voormalige) beschermde natuurmonumenten (BNM). Sinds het permanent maken van de Crisis- en herstelwet hoeven projecten of activiteiten die buiten de begrenzing van een BNM worden uitgevoerd niet langer te worden beoordeeld op mogelijke aantasting van de oude doelen (geen externe werking), voor zover het BNM een overlap heeft met een Natura 2000-gebied en dat Natura 2000-gebied definitief is aangewezen (zie art. 19ia Nbw 1998 i.c.m. art 65). De relevante N2000 gebieden zijn inmiddels definitief aangewezen. De BNM in deze gebieden overlappen geheel met de Natura 2000-gebieden en daarom worden deze niet getoetst in voorliggende Passende Beoordeling. Wel geldt een separate toetsingsplicht voor BNM, los van Natura2000-status, de zogenaamde art. 16 toetsing.

toets). Een significant negatief effect is een effect waarbij tenminste één of meer van de instandhoudingsdoelstellingen zo wordt beïnvloed dat deze niet meer realiseerbaar zijn.
In de praktijk is het verkrijgen van een vergunning via de ADC toets bijna niet mogelijk: of er kan niet aangetoond worden dat er geen alternatieven zijn of er kan niet aangetoond worden dat er dwingende redenen van openbaar belang zijn.

Het referentiekader voor de toetsing van mogelijke effecten wordt gevormd door de instandhoudingsdoelen voor de habitats en soorten waarvoor het Natura 2000-gebied is aangewezen door het ministerie van EZ. Deze zijn opgenomen in het aanwijzingsbesluit (zie hoofdstuk 4).

3.2 Wet natuurbescherming

Op 1 januari 2017 treedt de Wet natuurbescherming in werking. Deze wet vervangt het huidige wettelijke stelsel voor de natuurbescherming, zoals neergelegd in de Natuurbeschermingswet 1998, de Flora- en faunawet en de Boswet, door één wet. Het toetsingskader van de Natuurbeschermingswet gaat onveranderd over in de Wet natuurbescherming, alleen de beschermde natuurmonumenten, die geen onderdeel zijn van Natura 2000-gebieden, komen te vervallen. Bovendien wordt het bevoegd gezag de provincie waar het project is gesitueerd en niet meer de provincie waar het grootste effect optreedt. Deze wijzigingen zijn niet relevant voor de toetsing van de voorgenomen activiteit aan de natuurwetgeving ten aanzien van de gebiedsbescherming. De Wet natuurbescherming wordt in zijn geheel en ongewijzigd overgenomen in de Omgevingswet.

3.3 Wettelijk kader stikstof

Op 1 juli 2015 is de Natuurbeschermingswet 1998 gewijzigd in verband met de programmatische aanpak stikstof. Het bijbehorende Programma Aanpak Stikstof (PAS) is tevens vastgesteld en in werking getreden, waardoor de vergunningverlening in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998 voor het aspect stikstof is vereenvoudigd.

In het PAS werken overheden en maatschappelijke partners samen om de stikstofuitstoot te verminderen en daarmee ook economische ontwikkelingen mogelijk te maken. Door middel van brongerichte maatregelen wordt een (extra) daling van de stikstofdepositie op Natura 2000-gebieden bereikt. Een deel van de daling van de stikstofdepositie komt beschikbaar voor de groei van bestaande activiteiten en nieuwe economische ontwikkelingen en wordt 'depositieruimte' genoemd. Het overige deel komt ten goede aan de natuur waardoor gewaarborgd is dat de Natura 2000-doelen worden gehaald.

Emissie en depositie
Stikstofemissie is de uitstoot van stikstof (aan de bron).
Stikstofdepositie is de neerslag van stikstof in het Natura 2000-gebied.

De PAS verdeelt de gecreëerde depositieruimte in vier delen:

Figuur 3.1: Schematische verdeling depositieruimte. De werkelijke verdeling verschilt per Natura 2000-gebied.

3.3.1 Autonome groei

Dit is de reservering van depositieruimte voor autonome groei. Het betreft economische ontwikkelingen en de groei van activiteiten, die reeds plaatsvinden bij de aanvang van het programma en waarvoor geen toestemming vooraf vereist is. Voorbeelden zijn bevolkingsgroei (woningen, verwarming) en de groei van het autobezit.

3.3.2 Ruimte voor grenswaarden

In het PAS is dit de reservering van depositieruimte voor initiatieven met een stikstofuitstoot beneden de grenswaarde van 1 mol per hectare per jaar. Als de maximale bijdrage van een project aan de stikstofdepositie op een stikstofgevoelig habitat in het Natura 2000-gebied minder dan 1 mol/ha/jaar bedraagt, kan in de regel volstaan worden met een melding[6]. Met de stikstofdepositie die deze projecten veroorzaken, is in de PAS rekening gehouden middels de 'ruimte voor grenswaarden'. Niet alle projecten zijn meldingsplichtig, zoals bijvoorbeeld een woningbouwproject. Dat betekent niet dat er geen motivatie/onderzoeksplicht bestaat. Aangetoond dient te worden dat de stikstoftoename kleiner is dan 1 mol/ha/jaar, dat een melding is gedaan en dat deze geaccepteerd is.
Meldingen kunnen gedaan worden zolang er stikstofruimte in dit segment aanwezig is. Als 95% van de stikstofruimte op is, gaat het segment "op slot". Vanaf dat moment is het niet meer mogelijk te volstaan met een melding, maar moet gebruik gemaakt worden van het segment vrije ruimte (zie hieronder) en moet een vergunning worden aangevraagd.

3.3.3 Prioritaire projecten (segment 1)

Ontwikkelingsruimte voor projecten die zijn opgenomen in bijlage 1 bij de Regeling PAS. Het gaat om projecten van aantoonbaar provinciaal- of rijksbelang, zoals bijvoorbeeld de projecten van het Meerjarenprogramma Infrastructuur Ruimte en Transport (MIRT).

3.3.4 Vrije ruimte (segment 2)

Vrije ontwikkelingsruimte waarmee het bevoegd gezag vergunning kan verlenen aan initiatiefnemer voor projecten die stikstof uitstoten.
De depositieruimte van de segmenten 1 en 2 wordt ontwikkelingsruimte genoemd.

3.3.5 Vergunning

Indien een initiatiefnemer van een ontwikkelingsgebruik wil maken van de ontwikkelingsruimte (segment 1 en 2) dient een vergunning aangevraagd te worden bij het bevoegd gezag die vervolgens deze ontwikkelingsruimte kan toebedelen. Een vergunning kan verleend worden zolang er stikstofruimte in dit segment aanwezig is.

Als de totale bijdrage van een project 0,05 mol/ha/jaar of lager is dan gelden er geen procedurele verplichtingen op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 (geen melding, geen vergunning).

De ontwikkelingsruimte en de verdeling over de vier kwadranten van figuur 3.1 is per Natura 2000-gebied bepaald. Onderstaande figuren 3.2 en 3.3 geven de verdelingen voor respectievelijk Coepelduynen en Kennemerland-Zuid (d.d. 15 december 2015).

6 De meldingsplicht geldt alleen voor bepaalde activiteitencategorieën:

1 oprichting, verandering of uitbreiding van een inrichting als bedoeld in artikel 1.1, derde lid, Wet milieubeheer en bestemd voor landbouw of industrie
2 wedstrijden met gemotoriseerde voertuigen
3 het plaatsen van extra landbouwhuisdieren in een inrichting als bedoeld in artikel 1.1, derde lid, Wet milieubeheer en bestemd voorlandbouw
4 de aanleg of wijziging van infrastructuur die uitsluitend of in hoofdzaak bestemd is voor gemotoriseerd weg-, spoorweg-, vaarweg- of luchtvaartverkeer

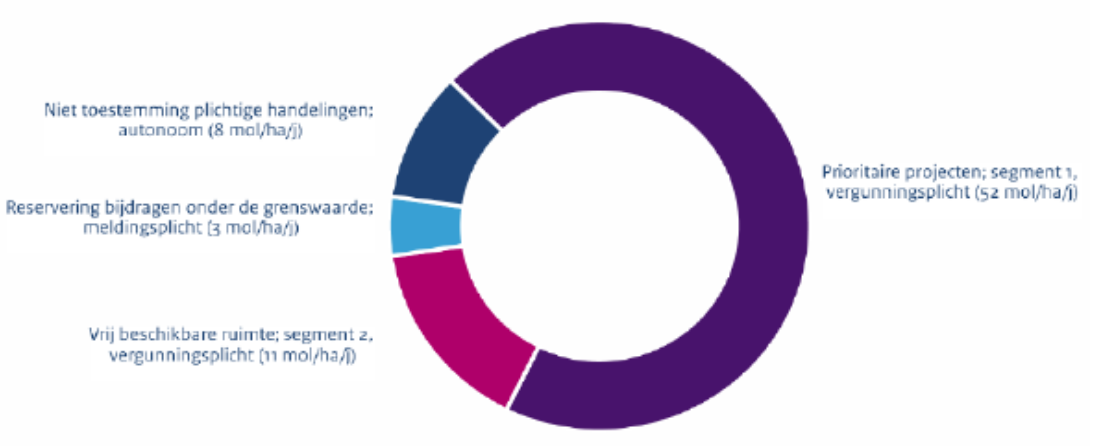

Figuur 3.2: Verdeling depositieruimte Coepelduynen (bron gebiedsanalyse, december 2015)

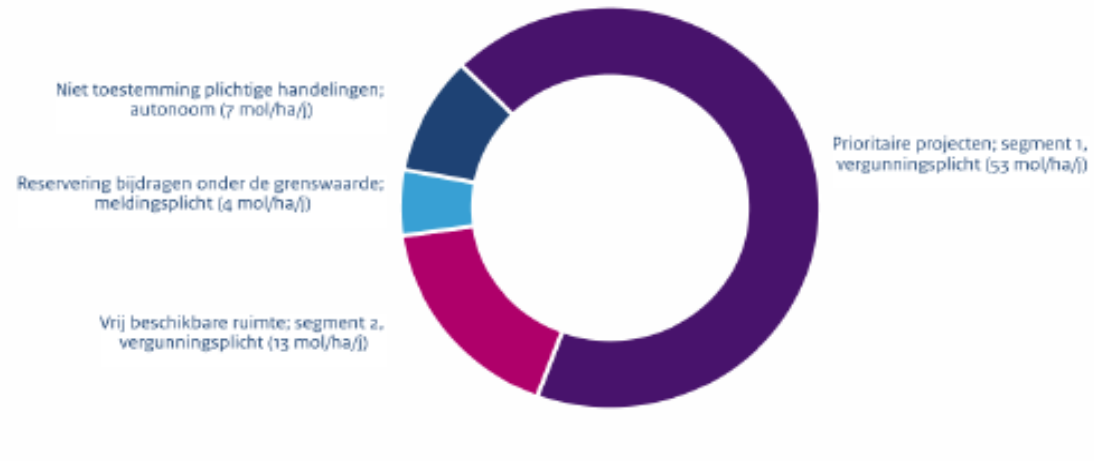

Figuur 3.3: Verdeling depositieruimte Kennemerland Zuid (bron gebiedsanalyse PAS, december 2015)

3.3.6 Rekenprogramma AERIUS

Om voor een activiteit de toename van de stikstofdepositie op een stikstofgevoelig habitattype te berekenen, is het rekeninstrument AERIUS verplicht gesteld. De rekenkern van AERIUS wordt gevormd door het Operationeel Prioritaire Stoffenmodel (OPS) van het RIVM. Dit model berekent de verspreiding van stikstof door de lucht en de depositie. OPS houdt daarbij rekening met verschillende factoren die de verspreiding en depositie van stikstof beïnvloeden, bijvoorbeeld de windrichting en -kracht, de ruwheid van het terrein en de hoogte van de vegetatie. Aan de hand van de resultaten van een berekening met AERIUS kan bepaald worden, welke vervolgstappen in het kader van de Natuurbeschermingswet gezet moeten worden.

3.3.7 Provinciaal beleid

Omdat de ontwikkelingsruimte in segment 2 bij sommige Natura 2000-gebieden schaars is en de bevoegde gezagen die schaars beschikbare ontwikkelingsruimte willen verdelen over meerdere projecten, hebben zij beleidsregels opgesteld. Voor het merendeel van de Natura 2000-gebieden wordt per project maximaal 3 mol/ha/jaar beschikbaar gesteld. Bij zwaarwegende omstandigheden kan het bevoegd gezag van deze regels afwijken. Dit geldt niet voor de Natura 2000-gebieden binnen de provincie Zuid-Holland.

3.3.8 PAS en plannen

Alhoewel de PAS betrekking heeft op projecten en niet op plannen (er kan voor een plan geen Nbwet-vergunning worden verleend of een melding worden gedaan), kan het PAS wel betrokken worden bij de toets aan de Nbwet, omdat een plan in de regel projecten mogelijk maakt en het relevant is voor de vervolgstappen.

3.4 Natura 2000-gebieden

Deze paragraaf beschrijft de Natura 2000-gebieden waar de Omgevingsvisie mogelijk een effect op heeft, Coepelduynen en Kennemerland-Zuid[7].

3.4.1 Coepelduynen

Coepelduynen omvat de smalle strook kustduinen tussen Katwijk en Noordwijk. Het relatief kleine gebied heeft een duinlandschap dat reliëfrijk en landschappelijk zeer afwisselend is. Het gebied behoort tot de kalkrijke jonge duinen. Er is geen duidelijke binnenduinrand aanwezig, waardoor de overgang naar het polderlandschap vrij abrupt is. Delen zijn in het verleden door de mens beïnvloed en gebruikt voor het drogen van netten, het weiden van vee en als duinakker. Hierdoor is een specifiek open duinlandschap ontstaan met een afwisseling van duingraslanden, struwelen en bos, waarin waardevolle flora en fauna voorkomt. Zo zijn er twee duinvalleien, Guytendel en Spijkerdel. Van 1890 tot 1965 werden deze duinpannen gebruikt als aardappelveld. Recent zijn hier natuurherstelmaatregelen getroffen, door de valleien uit te graven tot op het grondwaterniveau. Er komen op grote schaal goed ontwikkelde, kalkrijke duingraslanden voor, die kenmerkend zijn voor het zeedorpenlandschap, met daarin veel zeldzame plantensoorten.

Dit gebied is in december 2009 door de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit definitief aangewezen als Natura 2000-gebied. Het betreft een Habitatrichtlijngebied. De instandhoudingsdoelen zijn in tabel 3.1 weergegeven.

Tabel 3.1: Instandhoudingsdoelen Natura 2000-gebied Coepelduynen (bron: aanwijzingsbesluit)

		Doelst. Opp.vl.	Doelst. Kwal.	Doelst. Pop.	Kernopgaven
Habitattypen					
H2120	Witte duinen	=	>		
H2130A	*Grijze duinen (kalkrijk)	=	=		2.02
H2160	Duindoornstruwelen	=	=		
H2190B	Vochtige duinvalleien (kalkrijk)	=	>		

Legenda

=	Behoudsdoelstelling
>	Verbeter- of uitbreidingsdoelstelling
*****	voor een naam betekent het prioritaire soort of habitattype
2.02	Uitbreiding en herstel kwaliteit van grijze duinen *H2130, ook als habitat van tapuit A277, velduil A222 en blauwe kiekendief A082, door tegengaan vergrassing en verstruweling.

In figuur 3.4 is de begrenzing van dit habitatrichtlijngebied weergegeven.

7 Binnen deze gebieden liggen (voormalige) beschermde natuurmonumenten (BNM). Sinds het permanent maken van de Crisis- en herstelwet hoeven projecten of activiteiten die buiten de begrenzing van een BNM worden uitgevoerd niet langer te worden beoordeeld op mogelijke aantasting van de oude doelen (geen externe werking), voor zover het BNM een overlap heeft met een Natura 2000-gebied en dat Natura 2000-gebied definitief is aangewezen (zie art. 19ia Nbw 1998 i.c.m. art 65). De relevante N2000 gebieden zijn inmiddels definitief aangewezen. De BNM in deze gebieden overlappen geheel met de Natura 2000-gebieden en daarom worden deze niet getoetst in voorliggende Passende Beoordeling.

Figuur 3.4: Begrenzing Natura 2000-gebied Coepelduynen (bron: aanwijzingsbesluit, min. EZ, 2013)

Figuren 3.5 a t/m c geven de ligging van de verschillende habitats binnen Natura 2000-gebied Coepelduynen weer in de nabijheid van Noordwijk.

Figuur 3.5a: Begrenzing Habitat H2120 Witte Duinen (geel) in Natura 2000-gebied Coepelduynen (lichtbruin) nabij Noordwijk (bron: www.aerius.nl)

Figuur 3.5b: Begrenzing Habitat H2130A Grijze Duinen (kalkrijk)(geel) in Natura 2000-gebied Coepelduynen (lichtbruin) nabij Noordwijk (bron: www.aerius.nl)

Figuur 3.5c: Begrenzing Habitat H2160 Duindoornstruwelen (donkerbruin) in Natura 2000-gebied Coepelduynen (lichtbruin) nabij Noordwijk (bron:* www.aerius.nl*)

Habitat H2190B Vochtige Duinvalleien (kalkrijk) komt niet in de nabijheid van Noordwijk voor.

3.4.2 Kennemerland-Zuid

Kennemerland-Zuid is een uitgestrekt duingebied vanaf Noordwijk aan Zee tot aan de zuidkant van het Noordzeekanaal. Het is een reliëfrijk en landschappelijk afwisselend gebied, dat grotendeels bestaat uit kalkrijke duinen. De overgang tussen de kalkrijke jonge duinen en ontkalkte oude duinen ligt ter hoogte van Zandvoort. Dit levert een soortenrijke en kenmerkende begroeiing op, met duinroosvegetaties in het open duin, duingraslanden, vochtige en droge duinvalleien, plasjes, goed ontwikkelde struwelen en diverse vormen van duinbossen. Vegetaties van vochtige en natte duinvalleien komen met name voor ten zuiden van Zandvoort, waarvan het Houtglob het best ontwikkelde kalkrijke, natte duinvallei is. Het areaal kalkrijk duingrasland is vooral rondom Zandvoort groot. Hier komen ook voorbeelden van het zeedorpenlandschap voor. De oudere duinen van het zuidoostelijk gedeelte herbergen goed ontwikkeld kalkarm duingrasland. Ook zijn er in het zuidelijke puntje en ter hoogte van Zandvoort paraboolduincomplexen aanwezig. Het Kennemerstrand is de enige locatie langs de Hollandse vastelandsduinen, waar een jonge strandvlakte met embryonale duinen en een uitgestrekte oppervlakte met kalkrijke duinvalleien aanwezig is. Aan de binnenduinrand zijn diverse landgoederen aanwezig. Hier is een aantal oude buitenplaatsen gelegen, die voor een aanzienlijk deel zijn bebost met naaldbos en loofbos, waaronder oude bossen met rijke stinzeflora.

Dit gebied is in april 2013 door de staatssecretaris van het ministerie van Economische Zaken definitief aangewezen als Natura 2000-gebied. In oktober 2014 is een wijzigingsbesluit genomen met betrekking tot de begrenzing. Het betreft een Habitatrichtlijngebied. De instandhoudingsdoelen zijn in tabel 3.2 weergegeven.

Tabel 3.2: Instandhoudingsdoelen Natura 2000-gebied Kennemerland-Zuid (bron: aanwijzingsbesluit)

		Doelst. Opp.vl.	Doelst. Kwal.	Doelst. Pop.	Kernopgaven
Habitattypen					
H2110	Embryonale duinen	=	=		2.01
H2120	Witte duinen	>	>		2.01
H2130A	*Grijze duinen (kalkrijk)	>	>		2.02, α
H2130B	*Grijze duinen (kalkarm)	=	>		2.02, α
H2130C	*Grijze duinen (heischraal)	>	>		2.02, α
H2150	*Duinheiden met struikhei	=	=		
H2160	Duindoornstruwelen	= (<)	=		
H2170	Kruipwilgstruwelen	= (<)	=		
H2180A	Duinbossen (droog)	=	=		2.04
H2180B	Duinbossen (vochtig)	=	>		
H2180C	Duinbossen (binnenduinrand)	=	=		
H2190A	Vochtige duinvalleien (open water)	>	>		2.05,W
H2190B	Vochtige duinvalleien (kalkrijk)	>	>		2.05,W
H2190C	Vochtige duinvalleien (ontkalkt)	=	=		
H2190D	Vochtige duinvalleien (hoge moerasplanten)	>	>		2.05,W
Habitatsoorten					
H1014	Nauwe korfslak	=	=	=	2.05,W
H1318	Meervleermuis	=	=	=	
H1903	Groenknolorchis	>	>	>	2.05,W

Legenda

W	Kernopgave met wateropgave
α	Sense of urgency: beheeropgave
=	Behoudsdoelstelling
>	Verbeter- of uitbreidingsdoelstelling
= (<)	Achteruitgang ten gunste van andere doelstellingen toegestaan
*****	voor een naam betekent het prioritaire soort of habitattype
2.01	Ruimte voor natuurlijke verstuiving: witte duinen H2120 en embryonale duinen H2110 o.m. van belang als habitat voor kleine mantelmeeuw A183, dwergstern A195, bontbekplevier A137 en strandplevier A138.
2.02*	Uitbreiding en herstel kwaliteit van grijze duinen *H2130, ook als habitat van tapuit A277, velduil A222 en blauwe kiekendief A082, door tegengaan vergrassing en verstruweling.
2.04	Uitbreiding oppervlakte (ook in zeereep)6 en verbetering kwaliteit (structuurvariatie en soortenrijkdom) van duinbossen (droog) H2180_A.
2.05W	Behoud oppervlakte en herstel kwaliteit van vochtige duinvalleien (kalkrijk) H2190_B. Behoud vochtige duinvalleien H2190 als habitat van roerdomp A021, lepelaar A034, blauwe kiekendief A082, velduil A222, noordse woelmuis *H1340, nauwe korfslak H1014 en groenknolorchis H1903 (vergroting oppervlakte is vrijwel overal gedaan). Op Terschelling en Schiermonnikoog meer ruimte voor duinbossen (vochtig) H2180_B.

In figuur 3.6 is de begrenzing van dit habitatrichtlijngebied weergegeven.

Figuur 3.6: Begrenzing Natura 2000-gebied Kennemerland-Zuid (bron: aanwijzingsbesluit, min. EZ, 2014)

Figuren 3.7 a t/m c geven de ligging van de verschillende habitats binnen Natura 2000-gebied Kennemerland Zuid weer in de nabijheid van Noordwijk.

Figuur 3.7a: Begrenzing Habitat H2110 Embryonale Duinen (lichtgeel) in Natura 2000-gebied Kennemerland-Zuid (lichtbruin/lichtgroen) nabij Noordwijk (bron: www.aerius.nl)

Figuur 3.7b: Begrenzing Habitat H2120 Witte Duinen (geel) in Natura 2000-gebied Kennemerland-Zuid (lichtbruin/lichtgroen) nabij Noordwijk (bron: www.aerius.nl)

Figuur 3.7c: Begrenzing Habitat H2130A Grijze Duinen (kalkrijk) (donkergeel) in Natura 2000-gebied Kennemerland-Zuid nabij Noordwijk (bron: www.aerius.nl)

Figuur 3.7d: Begrenzing Habitat H2180A Duinbossen droog (groen) in Natura 2000-gebied Kennemerland-Zuid nabij Noordwijk (bron: www.aerius.nl)

Figuur 3.7e: Begrenzing Habitat H2180C Duinbossen binnenduinrand (groen) in Natura 2000-gebied Kennemerland-Zuid nabij Noordwijk (bron:* www.aerius.nl*)

4. Effectanalyse

Dit hoofdstuk beschrijft de effecten van Omgevingsvisie (Midden-plus) op de omliggende Natura 2000-gebieden. De effectanalyse bestaat uit:

- Bepaling relevante storingsfactoren.
- Effectbeschrijving en –beoordeling per relevante storingsfactor.

4.1 Bepaling storingsfactoren

De ontwikkelingen in de Omgevingsvisie leiden tot:

- een toename van het aantal woningen en aantal bewoners;
- renovatie van bestaande woningen;
- toename van bedrijvigheid (Space Business Park) en toename en optimalisatie van het aantal voorzieningen (toerisme, sport en recreatie);
- toename van het aantal recreanten en een toename van het aantal andere bezoekers (congressen en evenementen en dergelijke);
- en daardoor een toename van het aantal verkeersbewegingen en de inzet van duurzame oplossingen voor de verkeersstromen.

Naast effecten in de gebruiksfase kunnen er ook effecten optreden in de aanlegfase.

De effecten van ontwikkelingen in de Omgevingsvisie bestaan uit een aantal verstorings-factoren. Storingsfactoren kunnen een direct effect op de instandhoudingsdoelen hebben (bijvoorbeeld het verdwijnen van oppervlak habitattype of leefgebied) of een indirect effect (bijvoorbeeld verandering van de milieucondities, waardoor de leefomstandigheden verslechteren of het blokkeren van trekroutes van de meervleermuis, waardoor de toegang tot voedselgebieden buiten het Natura 2000-gebied wordt geblokkeerd).

Op basis van de effectenindicator van het Ministerie van EZ (Ministerie EZ 2015; Broekmeyer, 2006) zijn mogelijke storingsfactoren benoemd, die met deze ontwikkelingen kunnen samenhangen (de gevoeligheid van de instandhoudingdoelen voor deze storingsfactoren is in tabel 4.1 weergegeven):

- ruimtebeslag / oppervlakteverlies;
- versnippering;
- verzuring en vermesting via atmosferische depositie verontreiniging;
- verdroging;
- verontreiniging;
- verstoring door geluid en licht;
- verstoring door trilling;
- optische verstoring;
- verstoring door mechanische effecten.

In tabel 4.1 is op basis van de effectenindicator aangegeven of en hoe gevoelig de instand-houdingsdoelen voor de Natura 2000-gebieden zijn voor deze storingsfactoren.

In de volgende paragrafen wordt per storingsfactor uitgezocht of deze in relatie tot de Omgevingsvisie Noordwijk 2030 een effect heeft op Natura 2000. In hoofdstuk 5 wordt vervolgens specifiek getoetst of er sprake is van een effect op de instandhoudingsdoelstellingen.

Tabel 4.1: Gevoeligheid instandhoudingsdoelen voor de Natura 2000-gebieden Kennemerland-Zuid en Coepelduynen voor diverse storingsfactoren (EZ, 2015).

		CD	KZ	Oppervlakteverlies	Versnippering	Verzuring door N-depositie uit de lucht	Vermesting door N-depositie uit de lucht	Verontreiniging	Verdroging	Verstoring door geluid	Verstoring door licht	Verstoring door trilling	Optische verstoring	Verstoring door mechanische effecten
H2110	Embryonale duinen		X							☒	☒	☒		
H2120	Witte duinen	X	X							☒	☒	☒		
H2130 A	*Grijze duinen (kalkrijk)	X	X							☒	☒	☒		
H2130 B	*Grijze duinen (kalkarm)		X							☒	☒	☒		
H2130 C	*Grijze duinen (heischraal)		X							☒	☒	☒		
H2150	*Duinheiden met struikhei		X							☒	☒	☒		
H2160	Duindoornstruwelen	X	X							☒	☒	☒		
H2170	Kruipwilgstruwelen		X							☒	☒	☒		
H2180 A	Duinbossen (droog)		X							☒	☒	☒		
H2180 B	Duinbossen (vochtig)		X							☒	☒	☒		
H2180 C	Duinbossen (binnenduinrand)		X							☒	☒	☒		
H2190 A	Vochtige duinvalleien (open water)		X							☒	☒	☒		
H2190 B	Vochtige duinvalleien (kalkrijk)	X	X							☒	☒	☒		
H2190 C	Vochtige duinvalleien (ontkalkt)		X							☒	☒	☒		
H2190 D	Vochtige duinvalleien (hoge moerasplanten)		X							☒	☒	☒		
H1014	Nauwe korfslak		X											
H1318	Meervleermuis		X											
H1903	Groenknolorchis		X	...	☒			...		☒	☒	☒	☒	

zeer gevoelig
gevoelig
niet gevoelig
☒ n.v.t. (verstoringsfactor is sowieso niet van toepassing op Habitattype:
bijvoorbeeld plantsoorten zijn sowieso niet gevoelig voor verstoring van geluid (diersoorten kunnen dit wel zijn)
... onbekend (onvoldoende wetenschappelijk aangetoond)

4.2 Ruimtebeslag/Oppervlakteverlies

De ontwikkelingen in de Omgevingsvisie leiden niet tot ingrepen in een van de Natura 2000-gebieden (er van uitgaande dat het Natuurbelevingscentrum binnen de huidige begrenzing van de voormalige manege zal blijven). Er is derhalve geen beslag op oppervlak Natura 2000-gebied. Hierdoor zal oppervlakteverlies van kwalificerende habitattypes of potentieel kwalificerende habitattypes (voor uitbreidingsdoelstellingen) of leefgebieden van de habitatsoorten door de voorgenomen ontwikkelingen zich niet voordoen. Hierdoor wordt geen negatief effect verwacht op de instandhoudingsdoelen van het Natura 2000-gebied.

4.3 Versnippering

Van versnippering is sprake bij doorsnijden van de keten van de Nederlandse duingebieden en bij het uiteenvallen van het leefgebied van soorten. Dit kan ook optreden bij ruimtebeslag buiten Natura 2000-gebieden wanneer hierdoor de aansluiting met naburig leefgebied van aangewezen soorten verstoord wordt. Het plangebied (met name Noordwijk aan Zee) grenst aan de noordzijde aan het Natura 2000-gebied Kennemerland-Zuid en aan de zuidzijde aan het Natura 2000-gebied Coepelduynen en vormt een barrière tussen beide duingebieden. Er is alleen een smalle zeereep langs de boulevard. Het plan voorziet niet in een nieuwe barrière tussen de duingebieden. De nieuwe bebouwing of verandering van functies die onderdeel uitmaken van de thema's 'wonen', 'toerisme', 'economie' leiden niet tot een extra barrière in de keten van de Nederlandse duingebieden of van een barrière in leefgebieden van soorten. Versnippering is derhalve geen relevante factor. Hierdoor wordt geen negatief effect verwacht op de instandhoudingsdoelen van het Natura 2000-gebied.

Meervleermuis
Over het algemeen is de meervleermuis een middellange- tot lange afstandstrekker, waarbij verplaatsingen van 200 à 300 km tussen zomer- en winterverblijf bekend zijn. In de bunkers in de duinen overwinteren echter ook regelmatig meervleermuizen die in de zomer in de directe omgeving verblijven. Het merendeel van de migratiewaarnemingen is gedaan langs grotere waterwegen. Meervleermuizen volgen, voor zover bekend, voornamelijk de grote rivieren, zoals de Rijn, Maas, Waal en de IJssel. Ook lopen er routes langs de kust van het IJsselmeer en de Noordzee/Waddenzee.

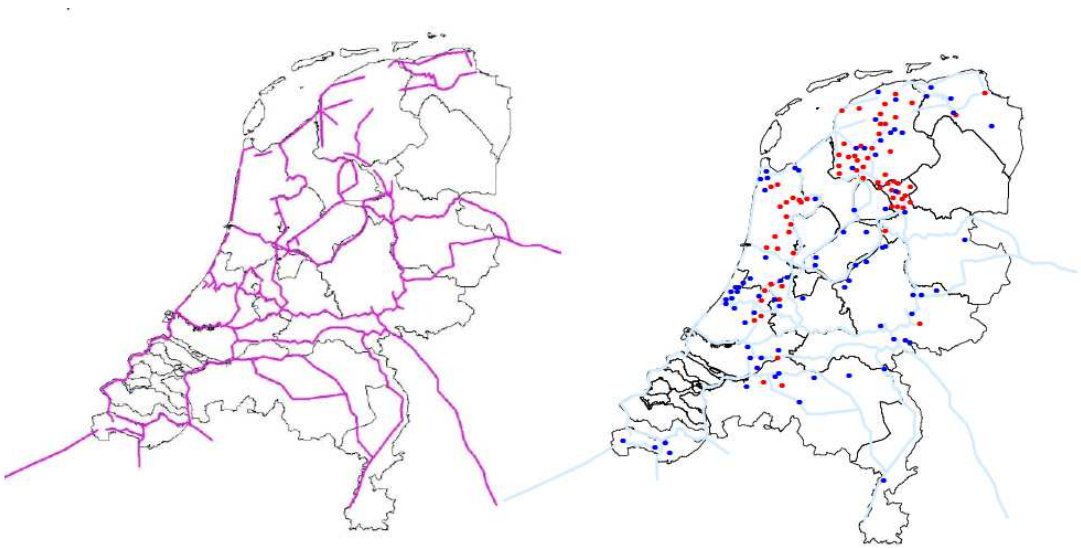

Figuur 28: *(links) Een kaart met de meest waarschijnlijke routes die meervleermuizen tussen zomer- en winterverblijven gebruiken. (rechts) de ligging van de migratieroutes t.o.v. de verblijfplaatsen van de meervleermuis (zie figuur 20).*

(blauwe punt = mannenverblijven, rode punt = kraamverblijven)

De ontwikkelingen, die opgenomen zijn in de omgevingsvisie, zullen de migratieroutes van meervleermuizen niet beïnvloeden, omdat de kustlijn niet aangetast wordt en de andere structuren buiten het invloedsgebied liggen. Knelpunten die meervleermuizen onderweg kunnen tegenkomen, zijn bijvoorbeeld de verlichting van steden, wegen of werkzaamheden aan natte infrastructuur op een essentiële plek. Het plan voorziet niet in een toename aan verlichting in gebieden die momenteel nog donker zijn. Bij de uitwerking van plannen vormt de wijze van verlichting in relatie tot de trekroutes wel een aandachtspunt.

4.4 Verzuring en vermesting via atmosferische depositie

Verzuring en vermesting vormen een actueel thema bij ontwikkelingen met verkeer-aantrekkende werking en nieuwbouw in de (directe) omgeving van Natura 2000-gebieden. Aan de bronzijde leiden stikstofemissies uit het verkeer (gebruik- en realisatiefase) / woningen / bedrijven / machines (realisatiefase) tot een potentieel verzurend en vermestend effect in natuurgebieden; aan de zijde van de natuurgebieden is het vooral de aanwezigheid van voor stikstof gevoelige habitattypen en eventueel soorten, die bepalen of een natuurgebied gevoelig is voor stikstofdepositie.

4.4.1 Gevoeligheid instandhoudingsdoelen voor stikstofdepositie

De gevoeligheid voor stikstofdepositie van habitattypen is uitgedrukt in Kritische Depositie-waarden (KDW) in mol N/ha/jaar. Hoe lager de KDW, hoe gevoeliger voor atmosferische stikstofdepositie. In tabel 4.2 is weergegeven dat er in de twee gebieden zeer gevoelige habitattypen aanwezig zijn (zie figuren in hoofdstuk 3 voor de ligging van de belangrijkste gevoelige habitats in de nabijheid van Noordwijk).

Met name in Kennemerland-Zuid, maar ook in Coepelduynen is sprake van een permanent hoge stikstofdepositie[8], waardoor de stikstofgevoelige habitattypen onder druk komen te staan. In Kennemerland-Zuid is de actuele depositie laag (1.000 mol/ha/jr) in de zeereep, richting het oosten loopt de depositie op van ongeveer 1.300 mol/ha/jr in de zeeduinen, tot meer dan 2.000 mol/ha/jr, langs de (noord)oostrand van het gebied. Lokaal komen daar zeer hoge deposities voor, maar deze gebieden liggen op grote afstand van Noordwijk. Uit deze achtergrondwaarden gecombineerd met de kritische depositiewaarden van de habitattypen in het gebied blijkt dat een aantal habitattypen zich in een overbelaste situatie bevindt. In tabel 4.2 is aangegeven per habitattype of er actueel een stikstofprobleem is (Bron: PAS-gebiedsanalyses).

Tabel 4.2: Kritische depositiewaarden habitattypen (van Dobben et al., 2012) en aanduiding of er voor de habitattypen binnen de twee Natura 2000-gebieden een stikstofprobleem is (groen betekent dat op de gehele oppervlakte van het habitattype geen stikstofprobleem is, bij oranje of rood wordt het percentage aangegeven waar sprake is van een overbelasting (Pas-gebiedsanalyses)

Habitattypen		KDW (mol N/ha/j)	Gevoeligheids-klasse	% actuele opp met overschrij-ding KDW Ken-nemerland-Zuid	% actuele opp met overschrijding KDW in Coepelduynen
H2110	Embryonale duinen	1.429	Gevoelig	0% (geen stikstofprobleem)	-
H2120	Witte duinen	1.429	Gevoelig	4% (alleen matig overbelast, niet sterk)	0% (minimaal percentage in evenwicht)
H2130A	*Grijze duinen kalkrijk	1.071	Zeer gevoelig	23% (alleen matig overbelast, niet sterk)	28% (alleen matig, niet sterk)
H2130B	*Grijze duinen kalkarm	714	Zeer gevoelig	100%, deels ook sterk overbelast	-
H2130C	*Grijze duinen heischraal	714	Zeer gevoelig	100% (alleen matig overbelast, niet sterk)	-
H2150	*Duinheiden met struikhei	1.071	Zeer gevoelig	67% (alleen matig overbelast, niet sterk)	-
H2160	Duindoornstruwelen	2.000	Gevoelig	0% (geen	0% (geen

8 De Nederlandse agrarische sector levert, vergeleken met andere economische sectoren, met 46% de grootste bijdrage aan de totale stikstofdepositie op Nederland. Deze depositie bestaat vrijwel alleen uit ammoniak. De totale bijdrage van alle Nederlandse bronnen aan de totale stikstofdepositie is 64%. Dit betekent dat de agrarische sector voor 72% van de totale Nederlandse bijdrage aan de stikstofdepositie verantwoordelijk is. De ammoniakemissies leveren met 70% de grootste bijdrage aan de totale stikstofdepositie. De buitenlandse bijdrage aan de stikstofdepositie is ongeveer een derde van de totale stikstofdepositie (bron: website Planbureau voor de leefomgeving (PBL) en informatie voormalig milieu-en natuurplanbureau, MNP).

Habitattypen		KDW (mol N/ha/j)	Gevoeligheids-klasse	% actuele opp met overschrij-ding KDW Ken-nemerland-Zuid	% actuele opp met overschrijding KDW in Coepelduynen
				stikstofprobleem)	stikstofprobleem)
H2170	Kruipwilgstruwelen	2.286	Gevoelig	0% (geen stikstofprobleem)	-
H2180Abe	Duinbossen *(droog) berken eikenbos*	1.071	Zeer gevoelig	91% (alleen matig overbelast, niet sterk)	-
H2180Ao	Duinbossen *(droog) overig*	1.429	Gevoelig		-
H2180B	Duinbossen *(vochtig)*	2.214	Gevoelig	0% (geen stikstofprobleem)	-
H2180C	Duinbossen *(binnenduinrand)*	1.786	Gevoelig	5% (alleen matig overbelast, niet sterk)	-
H2190Aom	Vochtige duinvalleien *(open water) oligo- tot mesotrofe variant*	1.000	Zeer gevoelig	8% (alleen matig overbelast, niet sterk)	-
H2190Ae	Vochtige duinvalleien *(open water) (matig) eutrofe variant*	2.143	Gevoelig		-
H2190B	Vochtige duinvalleien *(kalkrijk)*	1.429	Gevoelig	4% (alleen matig overbelast, niet sterk)	0% (geen stikstofprobleem)
H2190C	Vochtige duinvalleien *(ontkalkt)*	1.071	Zeer gevoelig	16% (alleen matig overbelast, niet sterk)	-
H2190D	Vochtige duinvalleien *(hoge moerasplanten)*	>2.400	Niet gevoelig	0% (geen stikstofprobleem)	-

Bij effecten van stikstofdepositie dient niet alleen naar de habitattypen te worden gekeken, maar ook naar de leefgebieden en voedselbronnen van habitatrichtlijnsoorten (zie tabel 4.3).

Tabel 4.3: Gevoeligheid voor stikstofdepositie van de leefgebieden van de habitatsoorten van de twee Natura 2000-gebieden (Smit, N.A.C. & D. Bal, 2012 en Broekmeyer et al., 2012)

Habitatsoorten		Stikstofgevoeligheid
H1014	Meervleermuis	Niet
H1318	Nauwe korfslak	Ja, afname kwaliteit voedselplanten
H1903	Groenknolorchis	Ja, lichtconcurrentie door hogere vegetatiestructuur

Het Natura 2000-gebied Kennemerland-Zuid is aangewezen voor stikstofgevoelige habitat-soorten: nauwe korfslak, groenknolorchis.

Nauwe korfslak
Voor de nauwe korfslak is met name de aanwezigheid van bladstrooisel en struweel-vegetatie van belang. De soort zit ook op boomstronken en de voet van boomstammen, vooral waar het licht en warm is. Geschikt strooisel is met name dat van populierachtigen, meidoorn, liguster en duindoorn. Onder en nabij naaldbomen en eiken is de nauwe korfslak weinig of niet aanwezig. Geschikt habitat voor de nauwe korfslak overlapt met de habitattypen H2160 duindoornstruweel, H2190B vochtige duinvalleien (kalkrijk) (KDW overeenkomstig de habitattypen). Daarnaast komt de nauwe korfslak voor in het stikstofgevoelige leefgebied zoom, mantel en droog struweel van de duinen (Gebiedsanalyse PAS) met een KDW van 1.643 mol/ha/jr.

Groenknolorchis
De groenknolorchis komt voor in het habitattype kalkrijke vochtige duinvalleien (H2190B) hierbij hoort een kritische depositiewaarde van 1.429 mol N/ha/jaar. De groeiplaatsen overlappen volledig met dit habitattype.

4.4.2 Planbijdrage

Ten behoeve van het MER en de Passende Beoordeling is voor het alternatief Midden-plus (basis voor de Omgevingsvisie) de emissie (uitstoot) van stikstofverbindingen en de depositie (neerslag) op Natura 2000-gebieden in beeld gebracht. Dit is gedaan door de ontwikkelingen, in de vorm van een aantal bouwstenen door te rekenen met het landelijke rekenmodel Aerius[9]. Daarbij is gekeken naar een aantal maatgevende punten in de Natura 2000-gebieden.

De bouwstenen bestaan uit de verschillende woningbouwlocaties en de diverse maatregelen ten aanzien van de duurzaamheid. De emissies van stikstof van de woningbouwontwikkelingen bestaan uit de emissies uit de woningen zelf en de emissies als gevolg van het (auto)verkeer dat door de woningen zal ontstaan. Bij de duurzaamheidsmaatregelen in de bouwstenen gaat het om de afname van de emissies door autoverkeer (mobiliteitsmaatregelen) en vanuit bestaande woningen (lagere emissie door verbetering van isolatie en andere maatregelen). Het effect van veranderingen in de emissies op de depositie in Natura 2000-gebieden hangt in sterke mate af van de aard van de emissie (NO_x of NH_3) en van de plek van de emissie (relatief ten opzichte van de Natura 2000-gebieden).

Er is gerekend aan het effect in de gebruiksfase, niet aan het effect van aanleg/realisatie. Ook tijdens de realisatiefase is sprake van uitstoot van stikstof door verkeersbewegingen, machines e.d. Over het algemeen geldt echter dat voor woningbouw, bedrijvigheid, toerisme, mobiliteit de stikstofuitstoot effecten van de gebruiksfase (veel) groter zijn dan die van de realisatiefase. De effecten van de gebruiksfase zijn daarmee maatgevend.

De uitgangspunten en resultaten van deze berekeningen zijn beschreven in bijlage 2 van het MER. De rekenpunten in de Natura 2000-gebieden zijn weergegeven in figuur 4.1.

9 bij deze berekeningen zijn onder andere aannames gedaan ten aanzien van de verkeersaantrekkende werking en de routes van de het verkeer van en naar de locaties. De berekeningen hebben nadrukkelijk een indicatief karakter.

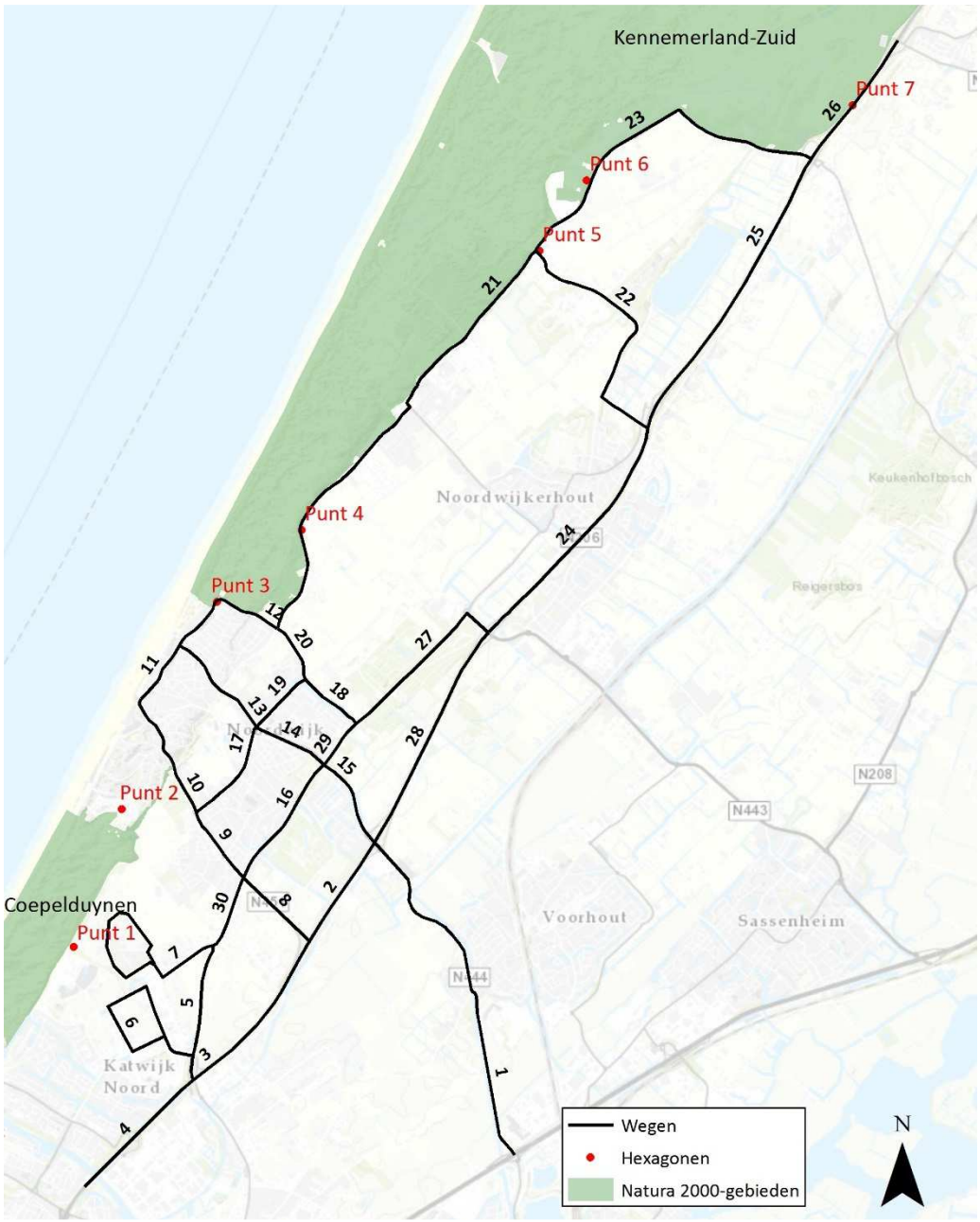

Figuur 4.1: Rekenpunten (hexagonen) Aerius en ligging en nummering van de wegvakken.
Punten 1 en 2 zijn verder aangeduid als Cd1 en Cd2, de punten 3 t/m 7 als respectievelijk KZ1 t/m KZ5

Tabel 4.4: Resultaten indicatieve Aeriusberekeningen woningbouw (N-depositie per bouwsteen, in mol N/ha/jaar) per toetspunt (zie figuur 4.1 voor toetspunten en figuur 2.1 voor locaties)

Nr	Naam	Woningen	Rekenpunt						
			Cd1	Cd2	KZ1	KZ2	KZ3	KZ4	KZ5
a	Bloemenzee NZ	200	0,17	0,78	0,14	0,06	0,02	0,04	0,02
b	1e fase Offem Zuid NB	225	0,32	0,37	0,05	0,03	0,02	0,04	0,06
c	Boechorst NB	54	0,05	0,06	0,01	0,01	0,01	0,01	0,02
d	Losplaatsweg NB	100	0,10	0,26	0,02	0,02	0,01	0,02	0,03
e	Vd Mortelstraat NB	130	0,07	0,12	0,03	0,03	0,01	0,03	0,04
f	Rederijkerspl NB	70	0,03	0,08	0,03	0,02	0,01	0,02	0,02
g	V. Panhuysstr NB	35	0,02	0,05	0,02	0,01	0,00	0,01	0,01
h	Wantveld NZ	200	0,08	0,17	**7,80**	0,19	0,03	0,11	0,05
i	Hotels v Oranje NZ	130	0,06	0,17	0,30	0,07	0,02	0,07	0,04
j	MKruyt-Jan Kroonspl NZ	70	0,04	0,20	0,08	0,03	0,01	0,04	0,02
k	De Nes NZ	35	0,02	0,07	0,04	0,02	0,00	0,01	0,01
l	Sancta Maria	160	0,03	0,04	0,02	0,08	1,38	1,30	0,33
	Verdichtingsloc NB	50	0,03	0,07	0,02	0,01	0,00	0,01	0,02
	Verdichtingsloc NZ	50	0,02	0,07	0,28	0,03	0,01	0,03	0,02
	totaal basis/referentie	1509	1,04	2,51	8,84	0,62	1,52	1,74	0,68
m	Northgohal NB	35	0,02	0,05	0,02	0,01	0,00	0,01	0,01
n	Rest heel Offem Zuid NB	525	0,62	0,64	0,08	0,08	0,03	0,09	0,14
o	Vinkeveld zuid NB	90	0,19	0,24	0,02	0,01	0,01	0,02	0,02
p	Bronsgeest NB	600	0,36	0,50	0,12	0,15	0,05	0,14	0,17
	Div locaties vd Putte (=verdichting NZ en evt. NB)	100			0,00	0,00	0,00		0,00
q	Vd Berghstichting	150	**3,33**	0,70	0,03	0,02	0,01	0,02	0,04
	toevoeging Midden	1500	4,52	2,13	0,26	0,27	0,09	0,28	0,39

Tabel 4.5: Overzicht effect bouwstenen (N-depositie per bouwsteen, in mol N/ha/jaar) per toetspunt (zie figuur 4.1 voor toetspunten en figuur 2.1 voor locaties)

bouwstenen	**waarneempunt**						
	Cd1	**Cd2**	**KZ1**	**KZ2**	**KZ3**	**KZ4**	**KZ5**
Ontwikkeling woningen (tabel 4.4)	4,53	3,80	7,81	0,65	1,43	1,70	1,05
Bedrijvigheid: Space Businesspark (A	1,02	0,41	0,05	0,04	0,02	0,05	0,12
Evenementen/evenemententerreinen (Romeinse cijfers in figuur 2.1) en toerisme (o.a. B in figuur 2.1)	0,03	0,06	1,29	0,08	0,03	0,14	0,11
Transferium (C in figuur 2.1)	0,00	-0,01	-0,44	-0,02	-0,01	-0,03	0,00
Energiemaatregelen	-0,16	-0,41	-0,58	-0,11	-0,02	-0,06	-0,01
Mobiliteitsmaatregelen	-0,04	-0,24	-3,79	-0,04	0,00	0,00	0,00
som	5,38	3,61	4,34	0,60	1,45	1,80	1,27

NB De effecten van (verkeer van en naar) het Natuurbelevingscentrum maakten geen deel uit van de berekeningen. Gebruik van het Natuurbelevingscentrum leidt echter wel tot toename van stikstof op Natura2000-gebied Kennemerland –Zuid (met name op waarneempunt 3 / KZ1)

De conclusies van de modelberekeningen zijn samengevat als volgt:

- De woningbouwontwikkelingen leiden tot een toename van de depositie van stikstofverbindingen in Natura 2000-gebieden. Op basis van de indicatieve Aeriusberekeningen is geconcludeerd dat de meeste afzonderlijke ontwikkelingen op basis van de huidige regelgeving geen belemmering ondervinden/vergunbaar zijn. De bijdrage die de afzonderlijke bouwstenen leveren aan de depositie in Natura 2000-gebieden is voor de meeste bouwstenen klein: voor de beschouwde punten in de Natura-2000-gebieden voor de

meeste bouwstenen kleiner dan 1 mol/ha/jaar. Sinds de inwerkingtreding van het PAS (Programma Aanpak Stikstof) in juli 2015 volstaat een melding voor activiteiten met een stikstoftoename tussen 0,05 en 1 mol/ha/jaar. Dit zolang er stikstofruimte in dit segment van het PAS beschikbaar is. Voor activiteiten met een stikstoftoename tussen de 1 en 3 mol/ha/jaar is binnen het PAS vergunningverlening mogelijk (zolang er stikstofruimte in dit segment van het PAS beschikbaar is). Op dit moment, oktober 2016, is er nog stikstofruimte beschikbaar).
Als er geen stikstofruimte meer beschikbaar is in het segment < 1 mol betekent dit dat niet meer kan worden volstaan met een melding, maar gebruik gemaakt moet worden van het segment < 1 mol (vrije ruimte) en een vergunning moet worden aangevraagd.
Als er geen stikstofruimte meer beschikbaar is in het segment vrije ruimte, kunnen alleen prioritaire projecten worden ontwikkeld met toename van stikstof. Niet prioritaire projecten kunnen dan alleen doorgang vinden als ze stikstof-neutraal zijn.
De indicatieve berekeningen geven voor twee woningbouwlocaties (Wantveld en van de Berghstichting) een toename groter dan 3 mol/ha/jaar aan. Dit is niet vergunbaar. Voor de Van de Berghstichting is al (in vergelijking met het MER) gerekend gehouden met een kleiner programma; een verdere verfijning van de berekening leidt naar verwachting tot een vergunbare toename. Voor Wantveld wordt dit niet verwacht en is planaanpassing of het nemen van maatregelen noodzakelijk (zie verder Hoofdstuk 7 bij aandachtspunten).

- Ontwikkeling van het Space Businesspark leidt ook tot een toename van stikstof. Met name op de Coepelduynen (1 mol toename op waarneempunt Cd1). Binnen de systematiek van het PAS is dit (nog) vergunbaar (zie wel aandachtspunten hierboven).
- De effecten op Natura 2000-gebieden worden voor een substantieel deel veroorzaakt door de verkeersaantrekkende werking van de woningbouwontwikkelingen; dit komt doordat een deel van het verkeer over wegen rijdt die dicht tegen Natura 2000-gebieden aanliggen. Deze woningbouwontwikkelingen met ontsluitende weginfrastructuur dicht bij de Natura 2000-gebieden hebben (vanzelfsprekend) het grootste risico dat de natuurwetgeving tot een blokkade leidt. Hier is maatwerk nodig om de projectbijdrage binnen de vergunbare < 3 mol/ha/jr te krijgen.
- Terugdringen van traditionele' automobiliteit (dat wil zeggen met verbrandingsmotoren) leidt tot afname van stikstofuitstoot. Maatregelen om de 'traditionele' automobiliteit terug te dringen hebben vooral effect op de depositie, als deze maatregelen betrekking hebben op wegen in de nabijheid van Natura 2000-gebieden (bijv. de Northgodreef nabij Kennemerland-Zuid. NB, dit in tegenstelling tot het beleid van de gemeente om juist verkeer op de Northgodreef te willen concentreren). Terugdringen van autoverkeer (met verbrandingsmotoren) op wegen bij Natura 2000-gebieden leidt direct tot afname van de depositie. Dergelijke maatregelen dragen daarnaast bij aan de afname van de emissie van stikstofverbindingen en dus aan het verlagen van het achtergrondniveau. Gezien het grote aantal bronnen dat gezamenlijk de hoogte van de achtergrondconcentraties bepaalt, is dit effect echter klein.
- In het alternatief Midden-Plus zijn forse maatregelen opgenomen om de emissie van stikstofverbindingen te reduceren. Maatregelen die emissiewinst opleveren, zijn het beperken van de emissie vanuit (bestaande) woningen door het verbeteren van de isolatie (verbeteren energielabel) en het beperken van de emissies van auto's, door het stimuleren van andere vormen van mobiliteit (OV, fiets, elektrisch rijden). Bij de huidige regelgeving ten aanzien van stikstofdepositie is het echter niet mogelijk de afname van depositie (als gevolg van een lagere emissie) te verdisconteren met toenames die het gevolg zijn van ruimtelijke ontwikkelingen.
  De duurzaamheidsmaatregelen dragen substantieel bij aan het verminderen van de emissie van stikstof op het niveau van de gemeente Noordwijk. De duurzaamheidsmaatregelen leiden ertoe dat, ondanks de omvang van het nieuwbouwprogramma, op één van de meest kritische punten (aangeduid als KD1) de depositie kleiner is dan in een situatie zonder deze maatregelen. Bij de punten voor de Coepelduynen (Cd1 en Cd2) is het (gunstige) depositie-effect van de duurzaamheidsmaatregelen minder groot.
- In alle gevallen geldt echter dat het negatieve effect van de ontwikkelingen (toename van stikstof) groter is dan het positieve effect (afname van stikstof) door de duurzaamheidsmaatregelen.
  Deze constatering is van 'generiek' belang in relatie tot de instandhoudingsdoelstellingen van de natuurgebieden (die het noodzakelijk maken dat de depositie van stikstof wordt teruggedrongen) maar is niet relevant in het kader van de regelgeving ten aanzien van stikstofdepositie. Op projectniveau kijkt het PAS naar ontwikkeling, maar biedt niet de mogelijkheid tot salderen. Op langere termijn draagt het verlagen van emissies ook bij

aan het terugdringen van de 'achtergronddepositie' hetgeen per saldo op termijn kan bijdragen aan het creëren van depositieruimte voor ruimtelijke ontwikkelingen.
- De grootste effecten - zowel in termen van de toename van de depositie door de ontwikkelingen als in de afname van de depositie door de duurzaamheidsmaatregelen - treden op aan de zuidrand van het Natura 2000-gebied Kennemerland-Zuid; dit komt doordat dit Natura 2000-gebied direct grenst aan de bebouwde kom van Noordwijk en aan de kustzone waarop een aantal duurzaamheidsmaatregelen (bijvoorbeeld ten aanzien van de automobiliteit) zich richt.

4.4.3 Ecologische analyse

Stikstof wordt uitgestoten door met name het extra verkeer, met een toename in stikstofdepositie tot gevolg. Het extra verkeer dat wordt veroorzaakt door de planontwikkeling leidt tot een potentieel verzurend en vermestend effect in natuurgebieden als gevolg van de uitstoot van vervuilende gassen - o.a. stikstofoxide (NOx), ammoniak (NH3). Het gaat om aanvoer door de lucht (droge en natte neerslag van ammoniak en stikstofoxiden). Ecosystemen op voedselarme schrale en zandige bodems (duinen) zijn (zeer) gevoelig voor extra stikstof, zeker als deze zich in een situatie bevinden met een zeer hoge achtergrondwaarde aan stikstofdepositie zoals dat het geval is voor Coepelduynen en Kennemerland-Zuid.

Effecten van een te hoge stikstofdepositie kunnen bestaan uit uitputting van de in de bodem aanwezige bufferstoffen. Dit leidt uiteindelijk tot verhoging van de zuurgraad (afname bodem pH) of een toegenomen beschikbaarheid van voedingsstoffen (vermesting). De vegetatiesamenstelling en -structuur kan hierdoor veranderen en daarmee de instandhoudingsdoelstellingen belemmeren.

4.4.4 Passende Beoordeling bij het PAS

Uit de indicatieve berekeningen volgt dat de depositiebijdragen van de afzonderlijke projecten dermate beperkt zijn dat in de meeste gevallen (na een nadere analyse) ontwikkelingsruimte kan worden toegedeeld dan wel dat uitvoering mogelijk is zonder melding of vergunning. De projecten hebben een bijdrage kleiner dan 1 mol/ha/jaar en dan hoeft niet gemeld te worden zolang de grenswaarde niet verlaagd is tot 0,05 mol/ha/jaar. Dit leidt niet tot een significant negatief effect. Deze conclusie is gebaseerd op de Passende Beoordeling voor het Programma Aanpak Stikstof 2015-2021. Dat is, inclusief de ontwikkelingsruimte die binnen het programma beschikbaar is, in zijn geheel passend beoordeeld (Ministerie van EZ en Ministerie van I&M, januari 2015). De gebiedsanalyses die onderdeel uitmaken van het programma vormen de onderbouwing van de Passende Beoordeling op gebiedsniveau. In de gebiedsanalyse is voor elk Natura 2000-gebied onderbouwd dat tegen de achtergrond van (1) de ontwikkeling van de stikstofdepositie, (2) de effecten van de generieke brongerichte maatregelen en (3) de gebiedspecifieke herstelmaatregelen er in de stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden ontwikkelingsruimte beschikbaar is zonder dat de natuurlijke kenmerken van de Natura 2000-gebieden in gevaar komen.

In de gebiedsanalyses voor de Natura 2000-gebieden Coepelduynen en Kennemerland-Zuid is onderbouwd dat het gebruik van de ontwikkelingsruimte niet leidt tot een aantasting van de natuurlijke kenmerken van de te beschermen habitattypen en dat de leefgebieden van soorten niet in gevaar komen of dat een onevenredige vertraging of belemmering van het halen van de instandhoudingsdoelstellingen ontstaat. Door voor het project aanspraak te maken op de depositie- of ontwikkelingsruimte in het kader van het PAS kan derhalve uitgesloten worden dat de woningbouwprojecten leiden tot de aantasting van de natuurlijke kenmerken van de Natura 2000-gebieden Coepelduynen en Kennemerland-Zuid.

4.4.5 Dalende lijn in achtergrondwaarden

De planbijdrage kan ook afgezet worden tegen de dalende lijn in achtergrondwaarde aan stikstofdepositie. Gezien de cijfers beschikbaar via het Compendium voor de Leefomgeving (www.compendiumvoordeleefomgeving.nl) is er sinds de jaren '80 van de vorige eeuw een dalende lijn te zien in stikstofdepositie in Nederland. De achtergronddepositie is gemiddeld over Nederland tussen 1981 en 2012 met 34 procent afgenomen. Het feit dat de achtergrondwaarden dalen blijkt uit de jaarlijks door het RIVM gemaakte en door de minister beschikbaar gestelde achtergronddepositiekaarten (Grootschalige Depositiekaart Nederland). Ze zijn gemaakt op basis van metingen en modelberekeningen, waarbij de verwachtte effecten van de

Europese en generieke nationale maatregelen zijn betrokken als ook de verwachte economische ontwikkelingen (o.a. autonome groei van het autoverkeer).

De stikstofdepositie daalt verder mede door generiek nationaal en Europees (bron)beleid. Steeds strenger wordende emissie-eisen voor bronnen van luchtverontreiniging zoals voertuigen en installaties zijn vastgelegd in diverse EU-richtlijnen en verordeningen, vertaald in nationaal beleid (Doekes E. et al., januari 2015).

4.4.6 Europees beleid

Voor wegverkeer zijn met name de zogeheten Euro-normen van belang. Via deze Euro-normen zijn eisen gesteld aan de luchtverontreinigende emissies van personen- en vrachtauto's. Voor elk land zijn emissieplafonds voor een aantal belangrijke luchtverontreinigende stoffen vastgelegd, de zogenaamde National Emission Ceilings (NEC)-richtlijn (2001). Voor de industrie en grote landbouwbedrijven is vooral de Richtlijn Industriële Emissies (2010/75/EU), opvolger van de IPPC-richtlijn, van belang. Volgens deze richtlijn zijn bedrijven verplicht om 'Best Beschikbare Technieken' (BBT) toe te passen. Die technieken zijn beschreven in zogenoemde BBT-Reference documents (BREFs). Deze worden opgesteld voor specifieke bedrijfstakken of voor specifieke productieprocessen die in verschillende bedrijfstakken worden toegepast. Voor de landbouw speelt ook de Nitraatrichtlijn (richtlijn 91/676/EEG) (momenteel vijfde actieprogramma 2014-2017) een rol.

Door deze Europese richtlijnen en de doorvertaling daarvan in nationale wetgeving worden stikstofemitterende sectoren zoals verkeer, industrie en landbouw steeds schoner. Deze Europese richtlijnen zijn bindend voor autofabrikanten en leiden in combinatie met de vernieuwing van het wagenpark tot een daling van de stikstofdepositie.

4.4.7 Generieke nationale maatregelen

Naast de effecten van het Europees beleid zorgen ook generieke nationale maatregelen voor een afname van de stikstofdepositie. Deze maatregelen zijn vastgelegd in het Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (NSL). Het betreft maatregelen in het kader van de luchtkwaliteit die, voor zover ze betrekking hebben op de vermindering van de uitstoot van NOx en NH3, ook zorgen voor een afname van de stikstofdepositie. Bij deze maatregelen gaat het bijvoorbeeld om het versneld schoner maken van het dieselwegverkeer, om stimuleringsmaatregelen voor de landbouw en een innovatief onderzoekspoor naar effectieve maatregelen rondom snelwegen en in de landbouw (NSL, 2009).

Het Europees beleid en het vaststaande beleid zoals vastgelegd in het Nationale Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (NSL) zorgen dat de NOx-emissie door wegverkeer in de periode 2009-2020 afneemt met circa 40%. De ammoniakemissie van de landbouw zal in deze periode op basis van het vaststaand beleid met circa 3% afnemen.

4.4.8 Maatregelen agrarische sector

In het PAS zijn brongerichte maatregelen opgenomen die gericht zijn op het verminderen van de uitstoot van ammoniak (NH_3) door de agrarische sector. De lijst is opgenomen in bijlage 4 van het PAS. De landbouw veroorzaakt een groot deel van de neerslag van stikstof. In het kader van het PAS zijn er afspraken gemaakt over maatregelen op het gebied van voer en management. Daarnaast zijn de wettelijke normen aangescherpt voor stallen en de aanwending van mest.

De generieke brongerichte maatregelen landbouw zijn vastgelegd in de "Overeenkomst generieke maatregelen in verband met het Programma Aanpak Stikstof" (Staatscourant 2014, nr 8347). Deze overeenkomst is getekend op 18 maart 2014. De overeenkomst bevat afspraken ten aanzien van vrijwillig door veehouders te treffen voer- en managementmaatregelen. Naast deze afgesproken maatregelen is ook sprake van een aanscherping van de normen voor de maximumemissie van ammoniak uit stallen in het Besluit emissiearme huisvesting, alsook een aanscherping van de normen voor de aanwending van dierlijke mest in het Besluit gebruik meststoffen.

Deze maatregelen moeten in 2030 leiden tot een vermindering van de ammoniakuitstoot van ten minste 10 kiloton per jaar ten opzichte van het jaar 2013.

4.4.9 Bijdrage vanuit Noordwijk

In het MER voor de OVN is inzichtelijk gemaakt dat de duurzaamheidsmaatregelen die onderdeel uitmaken van het alternatief Midden-Plus (dat de basis is geworden voor de OVN) een duidelijk effect hebben op de emissie van stikstofverbindingen. Dit geldt met name voor de maatregelen aan woningen. Doordat deze emissiereducties (deels) op wat grotere afstand van de Natura 2000-gebieden plaatsvinden is het effect ervan op het terugdringen van de depositie echter niet erg groot. Dit laat onverlet dat het terugdringen van de emissies vanuit Noordwijk (overigens relatief in beperkte mate) bijdraagt aan het verlagen van de achtergrondconcentraties. De beleidsvoornemens in de OVN zijn (nog) niet verdisconteerd in de landelijke kaarten van de achtergronddeposities.

4.4.10 Conclusie

Gezien het feit dat de emissie en depositie van stikstof afneemt (onder andere door generieke maatregelen en het schoner worden van industrie en verkeer) is de conclusie dat, ten opzichte van de gerealiseerde afname, de toename van de stikstofdepositie door de Omgevingsvisie (zie tabel 4.4) de wezenlijke kenmerken van de Natura 2000-gebieden niet zullen worden aangetast.

4.5 Verdroging

Een deel van de instandhoudingsdoelen van de Natura 2000-gebieden is (zeer gevoelig) voor verdroging. Verdroging van Natura 2000-waarden kan bijvoorbeeld plaatsvinden door veranderingen in de grondwaterstand of veranderingen van grondwaterstromen.
De vochtige duinvalleien liggen bij beide Natura 2000-gebieden op grotere afstand van de bebouwing van Noordwijk. Bovendien voorziet de Omgevingsvisie niet in ontwikkelingen die leiden tot een extra grondwaterstands-verlaging. Een ander gebruik van de gronden zal naar verwachting geen extra eisen aan ontwatering stellen. Uitbreiding van bebouwd oppervlak resulteert in een toename van verhard oppervlak (= negatief effect op oppervlaktewater). Als gevolg van een afname in infiltratie heeft deze uitbreiding ook een negatief effect op het grondwater. Dit wordt conform wet- en regelgeving gecompenseerd door retentie, zodat negatieve effecten worden voorkomen, dan wel zeer lokaal blijven. Negatieve effecten op de Natura 2000-gebieden zijn daarmee uitgesloten.

4.6 Verontreiniging

Nieuwe ontwikkelingen zijn gebonden aan voorschriften en regels uit de Waterwet en Wet algemene bepalingen omgevingsrecht. In het kader hiervan worden bij het ontwerp en de inrichting van het plangebied voorzieningen getroffen om verontreinigingen te voorkomen, waardoor ecologisch gerelateerde effecten niet aan de orde zijn.

In het algemeen biedt het r.o.-spoor niet het kader voor regelingen die direct betrekking hebben op dit soort specifieke activiteiten en het gebruik van de percelen. Daarbij komt dat geen duidelijk ander gebruik wordt verwacht dan nu het geval is. De ruimte voor uitbreiding van bouwvlakken is vooral nodig om in te spelen op ontwikkelingen zoals schaalvergroting en niet gericht op intensivering van het gebruik van agrarische grond (ander beleid, zoals het mestbeleid, legt wel beperkingen op aan de mogelijkheden voor intensivering). Er worden daarom van de Omgevingsvisie geen negatieve gevolgen verwacht op het aspect verontreiniging op de Natura 2000-gebieden.

4.7 Geluid en licht

Er zijn geen effecten te verwachten door licht of geluid bij de ontwikkelingen van de Omgevingsvisie. Alleen de in het Natura 2000-gebied aanwezige habitatsoorten zijn volgens de effectenindicator gevoelig voor verstoring door licht en geluid. Gezien de aanwezigheid van bebouwing zal er van additionele verlichting nauwelijks sprake zijn en is ook de geluidtoename beperkt. Gezien de huidige functies in de omgeving is de randzone van de Natura 2000-gebieden er reeds door beïnvloed. Het extra verkeer leidt naar verwachting niet tot een waarneembare toename van het licht binnen Kennemerland-Zuid. De nauwe korfslak en groenknolorchis zijn niet gevoelig voor verstoring door licht. Voor de meervleermuis heeft het gebied een functie als winterverblijf en dan zijn vleermuizen weliswaar nog gevoelig voor geluid, licht, temperatuurverschillen, tocht en aanraking, maar dat betreft veranderingen binnen de bunker en niet op grote afstand. De evenementen vinden alleen plaats op de huidige plekken, zodat er geen sprake is van een nieuwe verstoring. Voorkomen van geluid en lichthinder op de omgeving is wel een aandachtspunt bij het Natuurbelevingscentrum in de duinen bij Kennemerland-Zuid. Het effect zal naar verwachting niet meer of zelfs minder zijn dan het effect van de voormalige manege, maar verdient de aandacht bij verdere uitwerking

van het plan. Effecten door geluid en licht van de nieuwe ontwikkelingen op instandhoudingsdoelen van de Natura 2000-gebieden worden daarom uitgesloten. Verlichting van wegen en bebouwing kan een invloed hebben op de trekroutes van vleermuizen. Dit aspect is bij versnippering reeds beschouwd.

4.8 Trilling

Er is sprake van trillingen in bodem en water als dergelijke trillingen door menselijke activiteiten worden veroorzaakt, zoals bij boren, heien, draaien van rotorbladen etc. In het geval van de Omgevingsvisie zijn met name in de aanleg/realisatiefase (dus tijdelijk) van activiteiten nabij de Natura2000-gebeden trillingseffecten mogelijk . De meervleermuis en de Nauwe korfslak zijn gevoelig voor trillingen. Het Natura 2000-gebied Kennemerland-Zuid is vooral van belang als winterverblijf voor de meervleermuis, in de diverse bunkers. Deze functie is niet gevoelig voor hinder door trillingen. De leefgebieden van de nauwe korfslak liggen buiten het mogelijke invloedsgebied van trillinghinder door hei- of trilwerkzaamheden (trilling van hei- of trilwerkzaamheden zijn waarneembaar tot circa 100 meter van de bron). Effecten door trillingen bij de realisatie van de nieuwe ontwikkelingen op instandhoudingsdoelen van de Natura 2000-gebieden worden daarom uitgesloten.

4.9 Optische verstoring

Optische verstoring betreft verstoring door de aanwezigheid en/of beweging van mensen dan wel voorwerpen die niet thuishoren in het natuurlijke systeem. In het geval van de Omgevingsvisie zou het dan vooral gaan om toename van het aantal mensen (en honden) in de duingebieden. Het negatieve effect betreft het vluchtgedrag van typische diersoorten die mede de kwaliteit van de habitattypen bepalen. Recreatiedruk is een factor van belang geworden in de duinen. Het open duin is gevoelig voor verstoring van de rust. Veel vogels en zoogdieren zijn gevoelig voor verstoring van de rust. De actuele grote recreatiedruk is ook een belangrijke oorzaak is van de achteruitgang van vogels in het duingebied.

Naar verwachting zal de aanleg van extra woonhuizen, de betere bereikbaarheid en de versterking van het toerisme leiden tot een toename van de recreatie in beide Natura 2000-gebieden. De nieuwe bewoners en (hotel)gasten zullen in deze natuurgebieden recreëren zodat de recreatiedruk in deze reeds drukbezochte natuurgebieden verder zal worden vergroot.

De vraag is vervolgens of en in hoeverre hier sprake zal zijn van een negatief verstoringseffect.

De nieuwe recreanten zullen naar verwachting vrijwel uitsluitend via bestaande wegen en paden de duingebieden bezoeken en dan is de toename van de optische verstoring te verwaarlozen. Het zal dan gaan om voorspelbare bezoekersstromen, vooral tijdens de weekenden en vakanties en slechts gedurende een deel van de dag. De meervleermuis is in de schemering actief en het gebied heeft een functie als winterverblijf, de toename van het aantal recreanten in het gebied Kennemerland-Zuid zal op dat tijdstip verwaarloosbaar zijn.

Echter nagenoeg alle instandhoudingsdoelen zijn gevoelig voor ‘optische verstoring’. Ten aanzien van een groot aantal van de instandhoudingdoelen is de actuele kwaliteit matig en/of de trend negatief. Optische verstoring kan in de Natura 2000-gebieden aan de orde zijn doordat struinen (in het gebied lopen buiten de paden) is toegestaan. Dat betekent dat bij een toename van de recreatiedruk op voorhand significant negatieve effecten niet met zekerheid uit te sluiten zijn. Ook al voorziet de Omgevingsvisie mede in de versterking van de gebieden buiten de Natura 2000-gebieden als aantrekkelijke alternatieven voor de bewoners. Voorkomen van optische verstoring is een aandachtspunt bij het Natuurbelevingscentrum in de duinen bij Kennemerland-Zuid. Dit centrum is bedoeld om bezoekers naar de duinen te trekken. Het Natuurbelevingscentrum biedt echter ook de mogelijkheid bezoekers goed te informeren en daarmee wandelen buiten de paden (en daardoor optische verstoring) te voorkomen.

4.10 Mechanische effecten

Onder mechanische effecten vallen verstoring door betreding, golfslag, luchtwervelingen en dergelijke, die optreden ten gevolge van menselijke activiteit. Om dit soort effecten te krijgen moeten activiteiten in of direct nabij de Natura 2000-gebieden plaatsvinden. Twee aspecten kunnen tot effecten leiden op de Natura 2000-gebieden: toename recreatie en uitbreiden bebouwing op het strand.

De Omgevingsvisie biedt geen mogelijkheden voor de plaatsing van windturbines op het land. Een mogelijk effect in de vorm van faunaslachtoffers (vogels en vleermuizen) door aanvaring met de windmolens is daarom uitgesloten.

4.10.1 Toename recreatie

De Omgevingsvisie biedt nieuwe woonmogelijkheden en een kwaliteitsverbetering van toeristische voorzieningen. Dit kan leiden tot een toename van bezoekers aan de Natura 2000-gebieden. Het exacte aantal is niet te voorspellen omdat sommige toeristen voor andere doeleinden naar Noordwijk komen en niet gaan recreëren in de duingebieden. Bovendien zullen niet alle toeristen intensief gebruik maken van de duingebieden, maar bijvoorbeeld evenementen bezoeken.

Betreding – en dan met name buiten de bestaande paden – kan leiden tot een afname van de kwaliteit van de habitattypen. Dit is afhankelijk van de intensiteit want enige betreding veroorzaakt ook de dynamiek en de – voor het behoud van de habitattypen benodigde – zanddynamiek. Daarom is de toename van recreatie niet per definitie negatief te noemen. Omdat de Coepelduynen lange tijd voor het publiek waren afgesloten, werd het proces van verstarring (afname winddynamiek/dichtgroeien met struweel) versterkt, maar sinds enige jaren is het gebied weer (buiten het broedseizoen) toegankelijk. Dit leidt ook tot een toename van gewenste dynamiek. Al met al behoren de Coepelduynen (daardoor) tot de meest open duingebieden van ons land.

Echter, het proces van vorming van nieuwe embryonale duinen wordt gemakkelijk verstoord door betreding en door de grote hoeveelheid afval op het strand. Ook het open duin is zeer gevoelig voor betreding. Het meest betredingsgevoelig zijn de korstmosrijke begroeiingen van de droge grijze duinen. Een habitattype waarvoor zowel de Coepelduynen als het Natura 2000-gebied Kennemerland-Zuid is aangewezen.

In de Natura 2000-gebieden is reeds sprake van een hoge recreatiedruk. Jaarlijks komen ruim 2 miljoen bezoekers in het Nationaal Park Zuid-Kennemerland (Beleidsplan 2014-2024 Nationaal Park Zuid-Kennemerland[10]). De verwachting is dat de Ontwikkelingsvisie leidt tot een relatief kleine toename in bezoekersaantallen ten opzichte van de huidige aantallen. De hoge actuele recreatiedruk heeft geleid tot maatregelen om significant negatieve effecten van deze recreatiedruk te voorkomen:

- Coepelduynen; het midden en zuiden is afgesloten, gesloten tussen half maart en half augustus, het gebied ten oosten van het wandel- en fietspad door de Coepelduynen (tussen Noordwijk en Katwijk) is het hele jaar door afgesloten voor honden (staat met bordjes aangegeven).
- Kennemerland-Zuid; deels veel paden (maar deels ook struinen, zoals in de Amsterdamse Waterleidingduinen). In het Nationaal Park Zuid-Kennemerland is wel een zonering aangebracht waarbij de hoofdtoegangen zijn ingericht op grote aantallen bezoekers met voorzieningen. Andere ingangen zijn alleen per fiets of te voet te bereiken. Daarnaast hebben in Kennemerland-Zuid de knelpunten die enigszins gerelateerd zijn aan recreatie vooral een hydrologisch aspect; ontwatering voor de bouw van recreatiewoningen of verdroging als gevolg van beregening van de golfbaan (KIWA, EEG-consult, november 2007). In het verleden zijn al tal van hydrologische maatregelen genomen, die een gunstig effect hebben op grondwaterafhankelijke natuurwaarden, zoals het afbouwen van de waterwinning.

De verwachting is dat de recreanten vooral gebruik zullen maken van de bestaande structuren voor onder andere wandelen en fietsen. In combinatie met de huidige mitigerende maatregelen met betrekking tot de recreatiedruk en de functie van de recreatie in het openhouden van het gebied, is de kans op een significant negatief effect klein. Daarnaast bestaat de mogelijkheid om bij te sturen door bijvoorbeeld de bestaande zonering uit te breiden. Met inachtneming van de genoemde aspecten is de kans op een significant negatief effect als gevolg van de Omgevingsvisie zeker klein.

Voorkomen van mechanische effecten is ook een aandachtspunt bij het Natuurbelevingscentrum in de duinen bij Kennemerland-Zuid. Dit centrum is juist bedoeld om bezoekers naar de duinen te trekken. Echter het Natuurbelevingscentrum biedt ook de

10 Voor Coepelduynen is geen beleidsplan bekend als voor Kennemerland-Zuid)

mogelijkheid bezoekers goed te informeren en daarmee wandelen buiten de paden (en daardoor mechanische effecten) te voorkomen.

4.10.2 (Beperkte) bebouwing op het strand

Met name voor het habitattype 'witte duinen', maar ook voor andere habitattypen in het duingebied is zandverstuiving en zoutspray van belang voor de ontwikkeling en het kwaliteitsbehoud. Zandverstuivingen zorgen bij 'witte duinen' voor aanwas van duinen en dynamiek in het systeem, wat voorkomt dat 'witte duinen' overgaan in 'grijze duinen'.

De realisatie van (hoge) gebouwen dicht bij het duingebied of bebouwing op het strand vóór de duinrijk kan de zandverstuiving en saltspray in het achterliggende gebied beperken en daarmee de kwaliteit van het Natura 2000-gebied aantasten. De straal van het invloedsgebied kan tot 30 x de hoogte van het gebouw reiken.

In de Omgevingsvisie is lokaal hogere bebouwing mogelijk. Dit speelt vooral langs de Koningin Wilhelmina Boulevard op grotere afstand van de Natura 2000-gebieden en zal daarmee niet leiden tot een negatief effect op de zandverstuiving en de saltspray. Uitbreiding van strandpaviljoens en strandhuisjes is (in beperkte mate) wel mogelijk. Ook hier is alleen sprake van een mogelijk effect indien deze geplaatst worden op de overgang van het strand naar het duingebied ter hoogte van de Natura 2000-gebieden. Dan kan de bouw van een strandpaviljoen of de bouw van enkele strandhuisjes de zanddynamiek en de zoutspray in het duingebied beperken en daarmee de abiotische condities voor bepaalde duinhabitattypen beperken.

Maand van het jaar	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec	Jaar
	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12	1-12
Overheersende windrichting													
Windwaarschijnlijkheid >= 4 Beaufort (%)	1	0	1	0	0	0	1	0	0	1	0	1	1
Gemiddelde windsnelheid (kts)	3	3	3	3	3	3	4	3	3	2	3	4	3
Gemiddelde luchttemp. (°C)	5	6	9	11	15	17	21	21	18	14	10	8	12

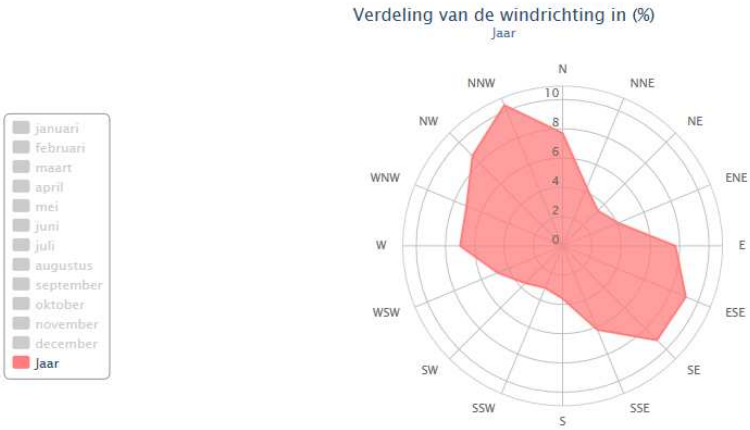

Figuur 4.2: **Weerstatistieken voor Noordwijk-Binnen, gebaseerd op observaties tussen 08/1999 en 08/2015**
dagelijks tussen 7 uur 's ochtends en 7 uur s' avonds
(http://www.windfinder.com/windstatistics/noordwijk-binnen)

Er zijn in dat kader voldoende maatregelen te nemen om negatieve effecten op de duingebieden te voorkomen of te beperken, zoals:

- specifieke locatiekeuze zodat het invloedsgebied bij de overheersende windrichting (zie figuur 4.2 voor de windkenmerken) zo veel mogelijk buiten de Natura 2000-gebieden blijven;
- op palen o.i.d. om windwerking onder de huisjes door;
- minimale afstand tussen strandbebouwing en duinvoet van 5 m, zeker in het geval van bebouwing die op palen is gefundeerd (Deltares, 2013);
- tijdelijke plaatsing (niet in de winter);

- voldoende tussenruimte voor windwerking (uitgangspunt is een afstand tussen de bebouwing van gemiddeld één keer de breedte van de bebouwing of meer (Deltares, 2013).

Met inachtneming van de genoemde aspecten (beperkte bebouwing mogelijk, groot aantal mitigerende maatregelen) is de kans klein op het ontstaan van een significant negatief effect als gevolg van de Omgevingsvisie.

5. Toets aan instandhoudingsdoelstellingen

Dit hoofdstuk beschrijft specifiek de effecten van de Omgevingsvisie (Midden-plus) op de instandhoudingsdoelstellingen van de omliggende Natura 2000-gebieden, aanvullend op de "algemene" effectbeschrijving in hoofdstuk 4. Dit gebeurt voor de twee relevante Natura 2000-gebieden:

- Coepelduynen (paragraaf 5.1);
- Kennemerland-Zuid (paragraaf 5.2).

5.1 Natura 2000-gebied Coepelduynen

Sommige habitattypen, waarvoor de Natura 2000-gebieden zijn aangewezen, liggen op kleine afstand van het bebouwde gebied zodat ze snel in het invloedsgebied liggen van de ontwikkelingen die de Omgevingsvisie mogelijk maakt. Het betreft H2130A Grijze Duinen – Kalkrijk en H2160 Duindoornstruwelen in het Natura 2000-gebied Coepelduynen (zie hoofdstuk 3 voor figuren met de ligging van de habitats).

Indien instandhoudingsdoelen onder druk staan, zullen negatieve effecten sneller de realisatie van deze doelen belemmeren en daarmee significant zijn. Het feit dat sommige instand-houdingsdoelen onder druk staan is weergegeven in tabel 5.1. Door deze informatie te combineren met de informatie over de mogelijke effecten en de gevoeligheid van de instand-houdingsdoelen ontstaat een overzicht van de instandhoudingsdoelen die extra aandacht vragen bij de toetsing..

Tabel 5.1: Risico ten aanzien van realisatie instandhoudingsdoel Natura 2000-gebied Coepelduynen

		Uitbreidings- of verbeterdoelstelling	Huidige kwaliteit	Trend	Riscio
H2120	Witte duinen	Neen	Matig tot goed	Overwegend negatief	Beperkt
H2130 A	*Grijze duinen (kalkrijk)	Ja	Slecht tot goed	Overwegend negatief	Groot
H2160	Duindoornstruwelen	Neen	Goed	Positief	Zeer beperkt
H2190 B	Vochtige duinvalleien (kalkrijk)	Ja	Goed	Positief	Zeer beperkt

De belangrijkste knelpunten in het Natura 2000-gebied (Bron: PAS-gebiedsanalyse) zijn:

- stopzetten van het oude landgebruik waardoor minder vers, kalkrijk zand aan de oppervlakte komt, de vertrapping door vee ontbreekt en de voedselrijkdom van de bodem afneemt;
- vastlegging verstuifbaar zand door versnelde algengroei en duindoorn en gebrek aan (verstuivings)dynamiek;
- stikstofdepositie en verzuring, leidend tot (enige) vergrassing en verstruweling.

Het knelpunt ten aanzien van het historische gebruik wordt niet beïnvloed of versterkt door de ontwikkelingen opgenomen in de Omgevingsvisie. Alleen de stikstofdepositie en ontwikkelingen die ook een effect hebben op de winddynamiek sluiten aan bij de bestaande knelpunten. Wel houdt de beheerder door reguliere beheermaatregelen de verstuiving in het binnenduin in stand.

De maatregelen uit het PAS moeten er toe leiden dat ook de kwaliteit van het habitattype Grijze duinen (kalkrijk) verbetert en er tegelijkertijd ruimte is voor economische ontwikkelingen. Ook andere beheermaatregelen zullen het gebied robuuster maken. Recent zijn enkele van deze duinvalleien afgegraven, waarna zich een open valleibegroeiing heeft weten te ontwikkelen. Door de verstuivingen in de duinen hoopt men dat in de toekomst op plaatsen waar de uitstuiving tot aan het grondwater plaatsvindt, natte valleien met de daarbij behorende waardevolle plantengroei ontstaan.

Daarnaast heeft de (beperkte) openstelling van het gebied geleid tot een toename van de nodige dynamiek en leiden de beperking van deze openstelling tot behoud van belangrijke waarden van het open duingebied en de waardevolle broedvogels er van. Door dit toegankelijkheidsbeleid zullen de ontwikkelingen in de Omgevingsvisie niet leiden tot een aantasting van de natuurlijke kenmerken van het Natura 2000-gebied.

Het gebied is aangewezen voor een aantal habitattypen waarvoor zanddynamiek en saltspray essentieel is.

- Het habitattype Witte duinen heeft zanddynamiek en saltspray nodig. Deze duinen ontstaan van nature daar waar embryonale duinen zo ver aanstuiven dat de plantengroei buiten het bereik van zout, grondwater en overstromend zeewater komt. Dit proces vindt plaats in de zeereep (de duinenrij die aan het strand grenst). Zoutinwaai en stuivend zand zorgen voor een extreem milieu waarin slechts weinig plantensoorten kunnen overleven. Helm is daarvan de belangrijkste; door de door deze plant gevormde vegetatiestructuur wordt het zand vastgelegd, waarbij helm tot wel een meter mee kan blijven groeien tijdens het opstuiven van het zand (profieldocument H2120). Voor de meeste soorten van dit habitattype is het belangrijk dat de helm vitaal is. Daarvoor is verstuiving noodzakelijk. Als de verstuiving vermindert, gaat de helm verouderen.
- Het habitattype H2310 Grijze duinen (kalkrijk) ligt achter de witte duinen en de invloed van saltspray is beperkter dan in de Witte duinen. De aanvoer en depositie van zand en de bijbehorende dynamiek zorgt van nature voor de instandhouding van het habitattype. De aanwezigheid van stuifplekken of overstoven gedeelten (strooizone) is een van de kenmerken van een goede structuur en functie. De zanddynamiek mag echter niet al te sterk zijn (bij voorkeur slechts 'verpoedering') anders wordt het habitattype overstoven en kan de noodzakelijke bodemvorming niet (meer) plaatsvinden.
- Door de beperkingen aan de strandbebouwing en de benoemde aandachtspunten bij realisatie van strandbebouwing kan voorkomen worden dat strandbebouwing leidt tot een aantasting van de natuurlijke kenmerken van het Natura 2000-gebied Coepelduynen.

5.2 Natura 2000-gebied Kennemerland-Zuid

Sommige habitattypen waarvoor de Natura 2000-gebieden zijn aangewezen, liggen op kleine afstand van het bebouwde gebied, zodat ze snel in het invloedsgebied liggen van de ontwikkelingen die de Omgevingsvisie mogelijk maakt. Het betreft H2130A Grijze duinen – Kalkrijk, H2160 Duindoornstruwelen, H2180Abe Duinbossen – droog – berken-eikenbos en rechts H2180C Duinbossen – binnenduinrand in het Natura 2000-gebied Kennemerland-Zuid (zie hoofdstuk 3 voor figuren ligging habitats)..
Indien instandhoudingsdoelen onder druk staan, zullen negatieve effecten sneller de realisatie van de instandhoudingsdoelen belemmeren en daarmee significant zijn. Het feit dat sommige instandhoudingsdoelen onder druk staan is weergegeven in tabel 5.2. Deze informatie koppelend aan de mogelijke effecten en de gevoeligheid van de instandhoudingsdoelen daarvoor, is een overzicht gegeven van de instandhoudingsdoelen die extra aandacht vragen bij de toetsing aan de instandhoudingsdoelen.

Tabel 5.2: Risico ten aanzien van realisatie instandhoudingsdoel Natura 2000-gebied Kennemerland-Zuid

		Uitbreidings- of verbeter-doelstelling	Huidige kwaliteit	Trend	Risico
Habitattypen					
H2110	Embryonale duinen	Neen	Goed	Positief	Zeer beperkt
H2120	Witte duinen	Ja	Matig	Neutraal	Beperkt
H2130A	*Grijze duinen (kalkrijk)	Ja	Matig	Negatief	Groot
H2130B	*Grijze duinen (kalkarm)	Ja	Matig	Negatief	Groot
H2130C	*Grijze duinen (heischraal)	Ja	Matig	Positief	Beperkt
H2150	*Duinheiden met struikhei	Neen	Matig	Neutraal	Beperkt
H2160	Duindoornstruwelen	Neen	Matig tot goed	Stabiel	Zeer beperkt

		Uitbreidings- of verbeter-doelstelling	Huidige kwaliteit	Trend	Risico
Habitattypen					
H2170	Kruipwilgstruwelen	Neen	Matig	Onbekend	Beperkt
H2180A	Duinbossen (droog)	Neen	Goed	Stabiel	Zeer beperkt
H2180B	Duinbossen (vochtig)	Ja	Matig	Positief	Zeer beperkt
H2180C	Duinbossen (binnenduinrand)	Neen	Matig tot goed	Niet duidelijk positief of negatief	Beperkt
H2190A	Vochtige duinvalleien (open water)	Ja	Matig	Stabiel	Beperkt
H2190B	Vochtige duinvalleien (kalkrijk)	Ja	Matig tot goed	Niet duidelijk positief of negatief	Beperkt
H2190C	Vochtige duinvalleien (ontkalkt)	Neen	Matig	Stabiel	Beperkt
H2190D	Vochtige duinvalleien (hoge moerasplanten)	Ja	Onbekend	Negatief	Groot
Habitatsoorten					
H1014	Nauwe korfslak	Neen	Onbekend	Onbekend	Zie H2160, H2190B of ruigten en zomen (geen instand-houdingsdoel)
H1318	Meervleermuis	Neen	Onbekend	Onbekend	Zeer beperkt
H1903	Groenknolorchis	Ja	Onbekend	Onbekend	Zie H2190B

De belangrijkste knelpunten in het Natura 2000-gebied (Bron: PAS-gebiedsanalyse):

- verandering van gradiënt door grootschalig kustbeheer; de duinen zijn grotendeels vastgelegd en hierdoor is de natuurlijke dynamiek (met name verstuiving) slechts beperkt aanwezig en komen pioniervegetaties en andere vroege successiestadia relatief weinig voor;
- ontbreken van natuurlijke, hydrologische gradiënten door (grond)wateronttrekking buiten het gebied;
- stikstofdepositie en verzuring, leidend tot versnelde vastlegging van kaal zand, versnelde ontkalking van de bodem, versnelde successie, vergrassing en verstruweling;
- ingrepen in de geomorfologie, vastlegging van verstuivende delen;
- afname van begrazing door het konijn doordat de konijnenstand gedecimeerd is door recente uitbraken van virusziektes;
- ook andere door de mens veroorzaakte processen zorgen voor verstoring van de natuurlijke processen, zoals betreding door recreanten en bemesting door honden.

Een aantal van de genoemde knelpunten wordt niet beïnvloed of versterkt door de ontwikkelingen opgenomen in de Omgevingsvisie. Alleen de stikstofdepositie, de recreatie en ontwikkelingen die ook een effect hebben op de winddynamiek sluiten aan bij de bestaande knelpunten.

De maatregelen uit het PAS moeten er toe leiden dat ook de kwaliteit van de stikstofgevoelige habitattypen verbetert en er tegelijkertijd ruimte is voor economische ontwikkelingen. Ook andere beheermaatregelen zullen het gebied robuuster maken. Binnen het gebied heeft zich de afgelopen jaren ook een aantal veranderingen voorgedaan die over het algemeen als positief te beoordelen zijn. De belangrijkste ontwikkeling is ongetwijfeld het afbouwen van de waterwinning in het noordelijke deel van het gebied, waardoor een geleidelijke vernatting optreedt. Op beperktere schaal vindt ook in het zuidelijke deel sinds kort regeneratie van natte duinvalleien plaats, onder andere bij De Zilk. Een tweede positieve ontwikkeling is de kustaangroei die al ruim veertig jaar optreedt in het uiterste noordwesten van het gebied, bij de zuidpier van IJmuiden. Dit resulteert in het ontstaan van bijzondere natdroog- en zoetzoutgradiënten. In de derde plaats kunnen de maatregelen worden genoemd die zijn gericht op het stimuleren van secundaire verstuiving, onder meer in De Blink en langs de

noordrand van Noordwijk. Op de laatste plek werd een oude golfbaan ontmanteld en 'aan de natuur teruggegeven'.

Een recente ontwikkeling is de inzet van grote grazers met als doel behoud dan wel herstel van de gradiënten in vegetatiestructuur. Daarnaast zal de toename van de recreatiedruk opgevangen kunnen worden door de actuele recreatieve zonering, gezien de hoge actuele recreatiedruk in verhouding tot de toename van het aantal recreanten en bewoners. Daardoor zullen de ontwikkelingen in de Omgevingsvisie niet leiden tot een aantasting van de natuurlijke kenmerken van het Natura 2000-gebied.

Het gebied is aangewezen voor een aantal habitattypen waarvoor zanddynamiek en saltspray essentieel is.

- De habitattypen H2120 Witte duinen en H2310 Grijze duinen (kalkrijk) (zie paragraaf 5.1).
- De habitattypen H2110 Embryonale duinen en de overige grijze duinen H2310B Grijze duinen (kalkarm) en H2130C *Grijze duinen (heischraal). H2110 kan echter ontstaan onder invloed van zandsuppletie, ondanks de sterk vastgelegde duinen in de zeereep. Voor de grijze duinen H2310B Grijze duinen (kalkarm) en H2130C *Grijze duinen (heischraal) is een beperkte verstuiving (met kalkrijk zand) van belang om verzuring te beperkten (natuurlijke buffering van de bomden).

Door de beperkingen aan de strandbebouwing en de benoemde aandachtspunten bij realisatie van strandbebouwing kan voorkomen worden dat strandbebouwing leidt tot een aantasting van de natuurlijke kenmerken van het Natura 2000-gebied Kennemerland-Zuid.

6. Conclusie

Dit hoofdstuk bevat de conclusies van de Passende Beoordeling van effecten van de Omgevingsvisie (Midden-Plus) op de omliggende Natura 2000 gebieden.

De gemeente Noordwijk dient in het kader van de beoordeling van de planologische uitvoerbaarheid en het zorgvuldigheidsbeginsel bij het vaststellen van de Omgevingsvisie Noordwijk 2030 op voorhand rekening te houden met de instandhoudingsdoelstellingen van de Natura 2000-gebieden. Op grond van artikel 19j, lid 2 van de Natuurbeschermingswet 1998 (kortweg: Nbw) moet een Passende Beoordeling worden gemaakt voor een plan dat afzonderlijk of in combinatie met andere plannen of projecten, significante gevolgen kan hebben voor een Natura 2000-gebied.

In de voorliggende Passende Beoordeling is de Omgevingsvisie Noordwijk 2030 beoordeeld voor de gevolgen voor de Natura 2000-gebieden Coepelduynen en Kennemerland-Zuid. In dit hoofdstuk zijn de conclusies opgenomen. Om deze conclusies in te kaderen zijn enkele belangrijke kanttekeningen toegelicht, die verband houden met de passende-beoordelingsystematiek.

Kanttekeningen passende-beoordelingsystematiek

1 *Detailniveau*
Het detailniveau van de Passende Beoordeling moet passen bij het detailniveau van het plan of project. Bij een plan met een hoog abstractieniveau, zoals bijvoorbeeld deze omgevingsvisie, hoort een abstracte Passende Beoordeling. Deze heeft het karakter van een risico-inventarisatie voor latere plannen of besluiten. Er wordt op hoofdlijnen nagegaan of er kans is op aantasting en of er maatregelen beschikbaar zijn om dat te voorkomen. De Passende Beoordeling resulteert in een conclusie ten aanzien van de kansen op een significant negatief effect en niet in een conclusie dat met zekerheid een significant negatief effect ontstaat.

2 *Toetsen maximale mogelijkheden en integrale visie*
Bij het opstellen van een MER en de Passende Beoordeling moet worden uitgegaan van hetgeen een plan maximaal mogelijk maakt. Deze Passende Beoordeling omvat een beoordeling van de totale Omgevingsvisie (alternatief Midden-Plus uit het MER), inclusief het daarin opgenomen beleid om negatieve effecten zo veel mogelijk te beperken (bijvoorbeeld de duurzaamheidsmaatregelen).

3 *Referentiesituatie*
In deze Passende Beoordeling worden de effecten bepaald ten opzichte van de huidige, feitelijke situatie. Echter het maximale effect treedt niet meteen op, maar ontstaat geleidelijk met een maximaal effect in 2030. In die periode zijn er tal van maatregelen genomen (in het kader van het PAS/van het Natura 2000-beheerplan) om de invloed van stikstofdepositie op de Natura 2000-gebieden te beperken en de kwaliteit en omvang van de habitattype en leefgebieden van habitatsoorten te versterken. Het is de verwachting dat de gebieden dan robuuster zijn, zodat de ontwikkelingen die de Omgevingsvisie mogelijk maakt, minder effect hebben op de instandhoudingsdoelstellingen.

Hieronder zijn de **belangrijkste conclusies** benoemd, en worden aandachtspunten voor het vervolg gegeven.

Conclusie 1:
De Omgevingsvisie Noordwijk 2030 is uitvoerbaar vanuit de beoordeelde effecten op de Natura 2000-gebieden.

Toelichting:
De Omgevingsvisie is beoordeeld als 'uitvoerbaar' na toetsing aan de Natuurbeschermingswet omdat bij het voorgestelde beleid nergens op voorhand significant negatieve effecten op de Natura 2000-gebieden zullen optreden die niet te voorkómen, te beperken of te compenseren zijn. De toename van stikstof door de ontwikkelingen is in principe en onder de voorwaarden en kaders van het PAS vergunbaar. Aandachtspunt zijn die locaties die leiden tot stikstof-toenames groter dan 3 mol/ha/jaar. Deze zijn niet zondermeer vergunbaar. Dit betreft de ontwikkeling(en) op het Wantveld, van de voormalige manege in de Noordduinen en op het terrein van de Van den Berghstichting.

Conclusie 2:
De Passende Beoordeling heeft geen consequenties voor de Omgevingsvisie in die zin dat deze niet hoeft te worden aangepast.

Toelichting:
Op het globale niveau van de Omgevingsvisie is er vanuit de Passende Beoordeling geen aanleiding om de ambities, visie en ruimtelijke keuzes aan te passen. Wel geeft de Passende Beoordeling duidelijke aandachtspunten die bij de nadere uitwerking van de Omgevingsvisie meegenomen moeten worden (zie verder).

Conclusie 3:
De Passende Beoordeling is richtinggevend voor enerzijds de nadere uitwerking van de Omgevingsvisie (bijvoorbeeld bestemmingsplannen) en anderzijds ontwikkelingen in de regio. In uitwerkingen en regionale ontwikkelingen zal met de aandachtspunten uit deze Passende Beoordeling voor behoud van waarden in de N2000-gebieden rekening moet worden gehouden.

Toelichting:
Per storingsfactor zijn - indien nodig - mogelijkheden voor preventie en mitigatie benoemd. Bij de uitwerking van de projecten zal hier nader invulling aan gegeven moeten worden.

Verder wordt geadviseerd om tijdig een beleids- en kennisagenda op te stellen voor het ondervangen van de risico's die in de Passende Beoordeling zijn aangegeven. Daarbij dient een relatie te worden gelegd naar de beheerplannen voor de Natura 2000-gebieden en de PAS.

Aandachtspunten:
◇ De beschikbaarheid van de ontwikkelingsruimte in het PAS voor woningbouw of andere projecten is onzeker. Bovendien loopt de eerste PAS-periode tot 2021 en de Omgevingsvisie tot 2030. Daarnaast is het ongewis hoeveel ontwikkelingsruimte er op enig moment is en hoe lang er ontwikkelingsruimte beschikbaar zal zijn. Uit de indicatieve Aerius-berekeningen komt naar voren, dat er momenteel nog ruimte is voor vergunningverlening (planbijdrages tussen 1 en 3 mol/ha/jr). Ook is de grenswaarde van beide Natura 2000-gebieden nog niet verlaagd, zodat er voor woningbouw met een planbijdrage < 1 mol/ha/jr geen vergunning aangevraagd hoeft te worden.
◇ De indicatieve berekeningen geven voor twee woningbouwlocaties (Wantveld en Van de Berghstichting) een toename groter dan 3 mol/ha/jaar aan. Dit is niet vergunbaar. Voor de Van de Berghstichting is al (in vergelijking met het MER) gerekend met een kleiner programma; een verdere verfijning van de berekening leidt naar verwachting tot een vergunbare toename. Voor Wantveld wordt dit niet verwacht en is planaanpassing of het nemen van maatregelen noodzakelijk.
Ook het verkeer van en naar een ontwikkeling op de locatie van de voormalige manege in de Noordduinen leidt mogelijk tot een niet-vergunbare toename van stikstof.

◇ Ten aanzien van stikstofberekeningen moet opgemerkt worden dat bij de Omgevingsvisie Noordwijk 2030 globale aannames zijn gedaan ten bate van de inschatting van het effect van stikstof. Dit is voldoende om het totaalbeeld en de ordergrootte van de stikstofeffecten te bepalen. De inschatting van de stikstofeffecten is echter niet geschikt om rechtstreeks ingezet te worden in plan- en besluitvorming over de projecten. Dat vraagt namelijk om nauwkeuriger detailberekeningen op locatieniveau met de geldende versie van Aerius (Aerius wordt regelmatig geactualiseerd).

◇ Uit de indicatieve depositieberekeningen blijkt dat verkeer een relevante factor is voor de depositie van stikstof, met name doordat wegen vlak langs Natura 2000-gebieden lopen. Het verdient aanbeveling om in het vervolgtraject van de OVN verkeer als aandachtspunt mee te nemen. Ten aanzien van duurzaamheidsmaatregelen dienen nieuwe ontwikkelingen gevolgd te worden om het effect van de infrastructuur op korte afstand van de Natura 2000-gebieden (via stikstofdepositie) zo veel mogelijk te beperken. Speciale aandacht hierbij verdient de Northgodreef direct langs Natura 2000 –gebied Kennemerland-Zuid, waar het belang van Natura2000 (minder verkeer) 'bijt' met de gemeentelijke verkeersambitie om verkeer juist te concentreren (om zo de kernen te ontlasten).

◇ Verstoring door geluid, verlichting en optische verstoring door evenementen en het Natuurbelevingscentrum dient te worden gemonitord. Het plan voorziet niet in een toename aan verlichting in gebieden die momenteel nog donker zijn maar bij de uitwerking van plannen vormt de wijze van verlichting in relatie tot de trekroutes een aandachtspunt. In de Passende Beoordeling is er van uit gegaan dat de evenementen op de huidige plekken worden gehouden, zodat er geen sprake is van een nieuwe verstoring. Echter, indien de aard en de omvang van de evenementen sterk veranderen, is dit uitgangspunt mogelijk niet meer valide.

◇ Het beleid richt zich op een aantrekkelijke woon-, werk- en recreatieomgeving. Dit kan er toe leiden dat de recreatiedruk op Natura 2000-gebieden zal toenemen. Ook autonoom is de verwachting dat de recreatiedruk zal toenemen. In de meeste gebieden zijn al maatregelen genomen om te voorkomen dat de actuele recreatiedruk de realisatie van de instandhoudingsdoelen belemmert. De effectiviteit van deze maatregelen vormt een aandachtspunt bij de uitwerking van de beheerplannen en andere plannen en projecten.

◇ Ten aanzien van strandbebouwing dient de locatiekeuze, het type bebouwing en de inrichting van het gebied zorgvuldig te gebeuren, om de effecten op de winddynamiek (zand- en zoutspray) zo veel mogelijk te voorkomen of te beperken.

◇ Met name Noordwijk aan Zee vormt een barrière voor uitwisseling van soorten in de duinenrij, tussen Kennemerland-Zuid en Coepelduynen; deze barrière wordt niet versterkt, maar bij de uitwerking van projecten vanuit deze Omgevingsvisie kan gekeken worden naar meekoppelkansen om de barrière te beperken en de uitwisseling van soorten te bevorderen.

◇ In de voorliggende Passende Beoordeling is geen rekening gehouden met de aanleg/realisatiefase. Gezien de aard van de ontwikkelingen zijn de effecten in de gebruiksfase maatgevend geacht. Per project zullen bij uitwerking van de plannen de (tijdelijke) effecten van de aanleg/realisatiefase ook in beeld moeten worden gebracht. Mogelijke effecten hiervan op de instandhoudingsdoelen dienen gemitigeerd te worden.

7. Bronnen

Antea Group, 2016. MER Omgevingsvisie Noordwijk 2030.

Broekmeyer, M.E.A. (redactie), 2006. Effectenindicator Natura 2000-gebieden; achtergronden en verantwoording ecologische randvoorwaarden en storende factoren. Wageningen, Alterra, Alterra-rapport 1375.

Deltares, 2013. Invloed van strandbebouwing op zandverstuiving; adviezen voor vergunningverlening. Rapport 1207724-000.

Dobben, H. van, R. Bobbink, D. Bal & A. van Hinsberg, 2012. Overzicht van kritische depositiewaarden voor stikstof, toegepast op habitattypen en leefgebieden van Natura 2000. Alterra-rapport 2397. Alterra Wageningen UR, Wageningen.

Gemeente Noordwijk, april 2015. Startnotitie voor de Omgevingsvisie Noordwijk 2030.

Gemeente Noordwijk, november 2015. Krijtlijnen voor de Omgevingsvisie Noordwijk 2030.

Gemeente Noordwijk, 2016. Ontwerp Omgevingsvisie Noordwijk 2030 (in voorbereiding).

Haarsma A.-J., augustus 2011. De meervleermuis in Nederland. Rapport van de Zoogdiervereniging. In opdracht van het ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie.

Ministerie van EZ, 2013 en 2014, Aanwijzingsbesluit Natura 2000-gebied Kennemerland-Zuid.

Ministerie van LNV, 2009, Aanwijzingsbesluit Natura 2000-gebied Coepelduynen.

Ministerie EZ, 2015, Alterra Effectenindicator

Ministerie van EZ en Ministerie van I&M, januari 2015. Deel II. Passende Beoordeling over het programma aanpak stikstof 2015 – 2021. Definitief. Opgesteld door Dienst Landelijk Gebied in samenwerking met Tauw BV.

PAS- gebiedsanalyse, Kennemerland-Zuid (088), 3 september 2015. Provincie Noord-Holland

PAS- gebiedsanalyse Coepelduynen (096) Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) Natura 2000, 19 november 2015

Smit, N.A.C. & D. Bal, November 2012. PAS Deel II Herstelstrategieën voor stikstofgevoelige habitats. - Bijlagen Deel II - bijlagen 1 en 2. Alterra Wageningen UR en Programmadirectie Natura 2000 van het Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie, Wageningen / Den Haag.

RIVM, 2015, http://geodata.rivm.nl/gcn/

Ruijter L.M. de & S. Verhagen, 19 november 2015. Noordwijk, Landelijk gebied Noordwijk. Vormvrije m.e.r.-beoordeling. Rho adviseurs voor leefruimte.